

උප්පතුන් සඳහා තිරසාර බැංකුකරණය

කිඞුරු මූල්‍ය අත්පොත

ආයතනික හා මූල්‍යමය දැක්ම

ලෝක බැංකුව විසින් ප්‍රකාශිත, Joanna Ledgerwood විසින් රචිත,

**SUSTAINABLE BANKING with the POOR
MICROFINANCE
HANDBOOK**
An Institutional and Financial Perspective

ග්‍රන්ථයේ පරිවර්තනයකි

පරිවර්තනය - නිලපමා මදුරුවල

අන්තර්ගතය

හැඳින්වීම 01

1 වන කොටස – ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවන් සැපයීමේදී සැලකිය යුතු කරුණු.....09

1 වන පරිච්ඡේදය: දේශීය සන්දර්භය තේරුම් ගැනීම.....11

මූල්‍ය අතරමැදි සේවාවන් සැපයීම 12

    පවතින ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සපයන්නන්.....13

    ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේදී ආධාර සපයන ආයතනයන් හි භූමිකාව කුමක්ද ?..... 17

මූල්‍ය අංශයේ ප්‍රතිපත්තින් සහ නීතිමය වලංගුභාවය..... 18

    පොලී අනුපාත නිර්ණය කිරීමේ ප්‍රතිපත්තින්..... 18

    ආංශික ණය වෙන්කිරීම් සඳහා රාජ්‍ය නියෝගයන්..... 20

    මූල්‍ය ගිවිසුම් වල නීතිමය වලංගුභාවය.....21

මූල්‍ය අංශය නියාමනය සහ අධීක්ෂණය..... 21

    ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නියාමනය කළ යුත්තේ කවදා සිටද.....22

    ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය නියාමනය කිරීමේදී සැලකිය යුතු කරුණු 24

    ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නියාමනය කිරීම සඳහා විවිධ රටවල් වල ප්‍රවේශයන් 27

ආර්ථික සහ සමාජීය ප්‍රතිපත්ති වාතාවරණය 27

    ආර්ථික සහ සමාජීය ස්ථාවරභාවය 28

    දරිද්‍රතාවයෙහි විවිධ තලයන් 31

    යටිතල පහසුකම් සහ මානව සම්පත් සංවර්ධනය සඳහා ආයෝජනය 31

    ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපෘතිය කෙරෙහි රාජ්‍යයන්හි දැක්ම 32

පරිශීෂ්ට 1: ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපාරයෙහි ඇති අවදානම 32

2 වන පරිච්ඡේදය ඉලක්ක වෙළඳපල සහ එහි බලපෑම විශ්ලේෂණය 37

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල අරමුණු 37

සෘජු සහ වක්‍ර ඉලක්කගත කිරීම 38

ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය ප්‍රවාහයෙහි සහ ණය සේවා හැකියාවෙහි ඇති වැදගත්කම..... 40

    අවම හිමිකම් ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය..... 40

    සඳාචාර උපද්‍රව 41

    වෙළඳපල විශාලත්වය..... 41

ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනාගැනීම..... 42

    ජනගහන කණ්ඩායමක ලක්ෂණ..... 42

    ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපෘතියකින් වර්ග 48

බලපෑම විශ්ලේෂණය කිරීම 53

    බලපෑම් වර්ග 54

    ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සමඟ අප දැක ඇති බලපෑම් මොනවාද ?..... 56

    බලපෑම පෙන්වන කරුණු 57

    සේවාවලින් අරමුණු කරගත් බලපෑම් විශ්ලේෂණය..... 58

බලපෑම ඇගයීමකට ලක්කල යුත්තේ කවදාද ?.....	61
බලපෑම ඇගයීමට ලක්කරන ක්‍රමවේද	62
ගුණාත්මක ප්‍රවිශ්ටයන්ගේ මූලික ලක්ෂණ.....	63
ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවිශ්ටයන් මූලික ලක්ෂණ.....	64
ප්‍රමාණාත්මක සහ ගුණාත්මක ක්‍රමවේදයන් සංසන්දනය කිරීම.....	66
ක්‍රමවේදයන් ඒකාබද්ධ කිරීම	66
විශ්ලේෂණ ඒකකයන් තෝරාගැනීම	67
පරිශීෂ්ට 1: ප්‍රමාණාත්මක බලපෑම ඇගයීම	69

3 වන පරිච්ඡේදය නිෂ්පාදිත සහ සේවා 71

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පද්ධති රාමු	72
ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන; අවමය හෝ සංකලිත ප්‍රවේශය ?.....	73
මූල්‍ය සේවාවන් ලබාදීම	74
ණය	75
ඉතුරුම්	80
රක්ෂණය	84
ණයවරපත් සහ ස්මාර්ට් කාඩ්	85
ගෙවීම් සේවාවන්	85
සමාජ සජීවීකරණය	86
ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සේවාවන්.....	89
සමාජ සේවාවන්	92
පරිශීෂ්ටය 1 : ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රවිශ්ටයන්	94
පරිශීෂ්ටය 2 : ඉල්ලුම සඳහා ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් ගැලපුම.....	99

4 වන පරිච්ඡේදය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය.....105

ආයතන වල වැදගත්කම.....	105
සාර්ථක ආයතනයක ගතිලක්ෂණ.....	106
හවුල්කාර ආයතනවල වැදගත්කම.....	107
ආයතන වර්ග.....	109
විධිමත් මූල්‍ය ආයතන.....	110
අර්ධ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන.....	115
අවිධිමත් මූල්‍ය සේවා සපයන්නන්.....	117
ආයතනික වර්ධනය සහ පරිණාමනය	121
පවතින ව්‍යුහය තුලින් ව්‍යාප්ත වීම වීම	121
ප්‍රධාන ආයතනයන් ආරම්භ කිරීම	121
විධිමත් මූල්‍යකරණය ආරම්භ කිරීම.....	125
යහපාලනය සහ හිමිකාරිත්වය.....	127
ප්‍රාග්ධන වෙළඳපලවලට ප්‍රවේශ වීම.....	129
ආයතනික ධාරිතා වර්ධනය.....	135
පරිශීෂ්ට 1: ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මෙහෙයුම් සමාලෝචනය	137
පරිශීෂ්ට 2: ව්‍යාපාරික සැලසුමක් විස්තාරණය කිරීම සඳහා අත්පොත	143

II වන කොටස - මූල්‍ය නිෂ්පාදිත සහ සේවා සැලසුම් කිරීම සහ අධීක්ෂණය කිරීම 151

5 වන පරිච්ඡේදය ණය නිෂ්පාදිත සැලසුම් කිරීම 153

මූල්‍ය රටාවන්, ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය, සහ වාර ගණන 153

ගනුදෙනුකරුවන්ගේ මූල්‍ය රටාවන් සහ ණය ප්‍රමාණයන් 153

ණය මුදල ආපසු ගෙවීමේ කාලය, ණය මුදල ලබා ගන්නාගේ නැවත ගෙවීමේ හැකියාවට බලපාන්නේ කෙසේද ? 154

ණය මුදල ආපසු ගෙවන වාර ගණන 156

කාරක ප්‍රාග්ධනය සහ ස්ථාවර වත්කම් ණය 157

ණය සුරැකුම් 157

සුරැකුම් සඳහා ආදේශක 158

සුරැකුම් සඳහා විකල්ප 159

ණය මුදලෙහි මිල නියම කිරීම 160

පොලී අනුපාත ගණනය කිරීම 161

ගාස්තු සහ සේවා ගාස්තු, ණය ලබා ගන්නාට සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට බලපාන්නේ කෙසේද ? 164

ණය මුදල් හරස් ප්‍රතිදානය 165

සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම 165

සඵල පොලී අනුපාතිකය ඇස්තමේන්තු කිරීම 167

අනිවාර්යය ඉතුරුම් හෝ වෙනත් ණය විචල්‍යයන් සමග සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම 169

වෙනස්වන මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් සමග සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම..... 171

ණය ලබාගන්නාට සඵල පිරිවැය බලපාන අන්දම, ණය දෙන්නාගේ ආදායමෙන් අතිවන බලපෑමට වඩා වෙනස් වන්නේ කෙසේද ? 171

පරිශීෂ්ටය 1: ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් එහි ණය නිෂ්පාදිත සඳහා තිරසාර අනුපාතයක් නියම කරන්නේ කෙසේද ?..... 172

පරිශීෂ්ටය 2: අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාත ක්‍රමය භාවිතා කරමින් සඵල පොලී අනුපාත ගණනය කිරීම..... 174

පරිශීෂ්ටය 3: විචල්‍ය මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් සමග සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම 176

6 වන පරිච්ඡේදය ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සැලසුම් කිරීම..... 179

ඉතුරුම් සේවාවන් සඳහා ඇති ඉල්ලුම 180

දිරිගන්වන වටපිටාවක් තිබේද 181

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සේවා සැපයීම සඳහා තිබිය යුතු නීතිමය අවශ්‍යතා 182

තැන්පතු රක්ෂණය කිරීම 183

ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා අවශ්‍ය ආයතනික ධාරිතාවය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට තිබේද ? 184

හිමිකාරිත්වය සහ යහපාලනය 185

ආයතනික ව්‍යුහය 186

මානව සම්පත 186

අලෙවිකරණය 187

යටිතල පහසුකම් 188

ආරක්ෂාව සහ අභ්‍යන්තර පාලනය 189

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් 189

අවදානම් කළමනාකරණය සහ භාණ්ඩාගාර කළමනාකරණය	190
ඉතුරුම් සේවා හඳුන්වාදිය යුතු පිළිවෙල	191
ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් සඳහා ඉතුරුම් නිෂ්පාදන වර්ග.....	191
ද්‍රවශීල ගිණුම්	192
අර්ධ ද්‍රවශීල ගිණුම්	192
ස්ථිර කාල තැන්පතු	192
ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා වැයවන පිරිවැය.....	192
ඉතුරුම් නිෂ්පාදන වල මිල නියම කිරීම	194

7 වන පරිච්ඡේදය කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන්

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන්ට සම්බන්ධ කරුණු පිළිබඳ සමාලෝචනය	197
කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් හි සැලකිය යුතු ප්‍රධාන අංශ තුන	197
ගිණුමකරන පද්ධතීන්	197
ණය සහ ඉතුරුම් අධීක්ෂණය කිරීමේ පද්ධතීන්	199
සේවලාභීන්ට ඇති වූ බලපෑම පිළිබඳ සොයා බලන පද්ධතීන්	206
කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති පිහිටුවීම	206
ආයතනික ඇගයීම	206
විනාශය	207
මෘදුකාංග වෙනස් කිරීම	208
පරික්ෂා කිරීම	208
දත්ත මාරුකිරීම	208
පුහුණු කිරීම	208
සමාන්තර මෙහෙයුම්.....	209
නඩත්තු කිරීම සහ තවදුරටත් පවත්වාගෙන යෑම.....	209
පරිශීෂ්ටය 1 : වාණිජ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති මෘදුකාංග පැකේජයන් පිළිබඳ සමාලෝචනය	209
පරිශීෂ්ටය 2 : ණය පසුච්චරම් කිරීමේ මෘදුකාංග ඇගයීම සඳහා මිණුම් දඩු	212

III වන කොටස කාර්යසාධනය මැනීම සහ ශක්‍යතාවය කළමනාකරණය.....213

8 වන පරිච්ඡේදය මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම.....	215
ගිණුම්කරන ගැලපුම	216
බොල් ණය වෙන්කිරීම	218
ස්ථාවර වත්කම් ක්ෂයවීම ගණනය කිරීම	221
උපචිත පොලිය සහ උපචිත පොලී වියදම් සඳහා ගිණුම්කරණය	222
සහනාධාර සහ උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් සිදු කිරීම	223
සහනාධාර සඳහා ගිණුම්කරනය	224
උද්ධමනය සඳහා ගිණුම්කරනය	228
නියත මුදල් කොන්දේසි යටතේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන නැවත ප්‍රකාශ කිරීම	230
පරිශීෂ්ටය 1 : සහනාධාර සඳහා ගලපන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශන	231
පරිශීෂ්ටය 2 : උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කරන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශන	233
9 වෙනි පරිච්ඡේදය : කාර්යසාධක දර්ශක	237

ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය	237
නැවත ගෙවීමේ අනුපාත	238
ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත	240
බොල් ණය අනුපාත	244
ඵලදායීතාවය සහ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳ අනුපාත	245
ඵලදායීතා අනුපාත	247
කාර්යක්ෂමතා අනුපාත	248
මූල්‍ය ශක්‍යතාවය	250
මූල්‍ය පැතුරුම	251
ස්වයංපෝෂිතභාව පිළිබඳ ද්විමාන	251
සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය	255
ලාභදායීතා අනුපාත	257
වත්කම් සඳහා ආදායම් අනුපාතය	258
ව්‍යාපාර සඳහා ආදායම් අනුපාතය	259
හිමිකම් සඳහා ආදායම් අනුපාතය	260
තෝලනය සහ ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය	260
තෝලනය	260
ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය පිළිබඳ සම්මුතීන්	262
පැතුරුම පිළිබඳ දර්ශකවල ප්‍රමාණය සහ ගැඹුර.....	262
කාර්යසාධන සම්මුතීන් සහ විචල්‍යයන්	265
පරිශීෂ්ටය 1: ආදර්ශ ශේෂ පත්‍රය	271
පරිශීෂ්ටය 2: ආදර්ශ ආදායම් ප්‍රකාශය	272
පරිශීෂ්ටය 3: ආදර්ශ ණය කළඹ වාර්තාව	273
පරිශීෂ්ටය 4: ගැලපුම්කරන ලද ආදර්ශ මූල්‍ය ප්‍රකාශන (සංයුක්ත)	274
පරිශීෂ්ටය 5: ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ වත්කම් සඳහා ආදායම විශ්ලේෂණය කිරීම	275
10 වන පරිච්ඡේදය: කාර්ය සාධන කළමනාකරණය	281
කල්පසු ණය කළමනාකරණය	281
ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ලාභදායීත්වය සඳහා	
කල්පසු ණය මගින් ඇතිවන බලපෑම.....	282
කල්පසු ණය පාලනය කිරීම	283
ණය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම හෝ ප්‍රතිමූල්‍යනය කිරීම	
ඵලදායීතාවය සහ කාර්යක්ෂමතාවය කළමනාකරණය	287
කාර්ය මණ්ඩලයේ ඵලදායීතාවය වැඩිකිරීම	287
පිරිවැය කළමනාකරණය	291
අවදානම් කළමනාකරණය	295
වත්කම් සහ වගකීම් කළමනාකරණය.....	295
මෙහෙයුම් අවදානම කළමනාකරණය	301
පරිශීෂ්ටය 1 : පරතර විශ්ලේෂණය	304

හැඳින්වීම

ආර්ථික ගතාවයකින් යුතු දුප්පත් මිනිසුන් මිලියන 500 කට අධික පිරිසක් ලොව පුරා ක්ෂුද්‍ර වාසාරයන්හි සහ සුළු වෙළඳාමිහි යෙදී සිටින බව ගණන් බලා ඇත. (Women's World Banking 1995) ඔවුන් අතරින් බොහෝ දෙනෙකුට ප්‍රමාණවත් මුදල සේවා ලබා ගැනීමට හැකියාවක් නැත. මෙම අඩු ආදායම්ලාභී සුළු ව්‍යවසායකයින්ගේ මුදල සේවාවන් සඳහා ඇති සැලකිය යුතු ඉල්ලුම සපුරාලනු සඳහා, ක්ෂුද්‍ර මුදල ක්‍රියාකාරකම් නියුක්තයන් සහ දායකයින් දීර්ඝකාලීන දැක්මකින් යුතුව කටයුතු කළ යුතුවේ.

මෙම අත්පොතෙහි පරමාර්ථය වනුයේ, මෙහෙයුම් මූලධර්ම තනි මූලාශ්‍රයකට ගොනු කිරීමත්, තිරසාර ක්ෂුද්‍ර මුදලකරණයක් සඳහා අවශ්‍ය මෙවලම් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ ආයතන සඳහා හිතකාමී පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමත්ය.

මෙම පොතෙහි අරමුණ වනුයේ, නිර්මාණය කිරීම, ක්‍රියාත්මක කිරීම, ඇගයීම සහ කළමනාකරණය ආදී ක්ෂුද්‍ර මුදල ක්‍රියාකාරකම් සඳහා විස්තර සහිත මූලාශ්‍රයක් සැපයීම වේ.

මෙම අත්පොත, ගෝලීය දැක්මකින් යුතු අතර, ක්ෂුද්‍ර මුදලකරණයේ නියුක්තයින්ගේද, අන්දැකීම්වලින් ලබාගත් දැනුමින්ද, දායකයින්ගෙන්ද, ලොවපුරා විසිරී සිටින අනෙකුත් අයවලුන්ගෙන්ද සමන්විත වේ.

පාඨකයින්ට දැනුවත් වීමටත්, ඔවුන්ට අදාළ පරිසරය තුළ ඵලදායී තීරණ ගැනීමටත් මෙහි අඩංගු තොරතුරු උපකාරී වනු ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මුදලකරණය - නිර්වචනය

අඩු ආදායම්ලාභී කණ්ඩායම්වල ශුභසිද්ධිය උදෙසා ආර්ථික සංවර්ධන ප්‍රවේශයක් ලෙස ක්ෂුද්‍ර මුදලකරණය ක්‍රමයෙන් පරිණාමනය වී ඇත. අඩු ආදායම්ලාභී සහ ස්වයං ආදායම්ලාභී කොටස්වලට මුදල සේවාවන්ගේ සැපයීම මෙම පදයෙන් විදහා දක්වයි. සාමාන්‍යයෙන් ඉතුරුම් සහ ණය පිළිබඳ මුදල සේවා මෙයට අයත්වන අතර සමහරක් ආයතන රක්‍ෂණ සහ ගෙවීම් සේවාවන් ද ලබාදෙයි. මුදල අතරමැදිකරණයට අමතරව බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මුදල ආයතන කණ්ඩායම් ඇති කිරීම, ස්වයං විශ්වාසය වර්ධනය කිරීම, මුදල දැනුම් සම්බන්ධ

පුහුණු කිරීම්, කණ්ඩායම් සාමාජිකයින්ගේ කළමනාකරණ හැකියාවන් දියුණු කිරීම ආදී සමාජ අතරමැදි කාර්යයන් ද ඉටු කරයි. එම නිසා මෙම නිර්වචනයට මුදල අතරමැදියනය සහ සමාජ අතරමැදියනය යන පද දෙකම අයත් වේ. සරලව ක්ෂුද්‍ර මුදලකරණය යනු බැංකුකරණය නොව සංවර්ධනය සඳහා වන උපකරණයක් වේ.

ක්ෂුද්‍ර මුදල ක්‍රියාකාරකම්වලට සාමාන්‍යයෙන් අයත් වනුයේ,

- කාරක ප්‍රාග්ධනය සඳහා අවශ්‍ය වන කුඩා ණය
- ණයට ගන්නා තැනැත්තන් සහ ආයෝජකයින් පිළිබඳ අවිධිමත් ඇගයීම
- කණ්ඩායම් සාමූහික ඇපය හෝ අනිවාර්ය ඉතුරුම් ආදී ඇප ආවරණ සඳහා ආදේශක
- නැවත නැවත ණය ලබාගැනීමේ සහ විශාල ණය ඉල්ලුමට ඇති හැකියාව (ණය නැවත ගෙවීමට ඇති හැකියාව සහ කාර්ය සාධනය පදනම් කර ගනිමින්)
- සුමට ණය මුදාහැරීම සහ පසු විපරම් කිරීමේ ක්‍රියාවලියක්
- ණය මුදාහැරීම සහ පසු විපරම් කිරීම.
- ආරක්‍ෂිත ඉතිරි කිරීම් නිෂ්පාදිත

සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මුදල ආයතන කුසලතා පුහුණුව සහ අලෙවිකරණය, සමාජ සේවා, සෞඛ්‍ය අරක්‍ෂණය සහ සාක්‍ෂරතා පුහුණුව ආදී ව්‍යවසාය සංවර්ධන සේවාවන්ද සපයන අතර මේවා සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මුදලකරණය පිළිබඳ නිර්වචනයේදී අන්තර්ගත නොවේ. (කෙසේ නමුත් සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මුදල ආයතන, ව්‍යවසාය සංවර්ධන සේවා සහ සමාජ සංවර්ධන සේවා සපයන බැවින් ඒ පිළිබඳව මෙහි 3 වන පරිච්ඡේදයෙහි කෙටියෙන් සාකච්ඡා කර ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මුදල ආයතන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන (NGOs) විය හැකිය. ඉතිරි කිරීම් සහ ණය සමිති, ණය දෙන සමිති, රාජ්‍ය බැංකු, වාණිජ බැංකු හෝ බැංකු නොවන මුදල ආයතන ආදිය විය හැක. **සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මුදල ප්‍රතිලාභී ස්වයං රැකියාලාභීන් වන අතර, නාගරික සහ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල වෙසෙන අඩු ආදායම්ලාභී ව්‍යවසායකයින් වේ.** නිතරම සේවලාභීන් වනුයේ

වෙළඳුන්, කුඩා ගෙවීන්, සේවා සපයන්නන් (කොණ්ඩා සැකසුම්කරුවන්, ක්‍රී විලර් රියදුරන්) කම්කරුවන්, කම්මල්කරුවන් සහ මැහුම්කරුවන් ආදී කුඩා පරිමාණයේ නිෂ්පාදකයින් වේ. සාමාන්‍යයෙන් ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් ස්ථාවර ආදායම් මාධ්‍යයක් සපයයි. (බොහෝ විට ක්‍රියාකාරකම් එකකට වඩා) ඔවුන් දුප්පත් යන කොටසට අයත් වුවත් "දුප්පත් අය අතරත් දුප්පතුන්ම" යන කොටසට අයත් නොවේ.

මුදල් පොලියට දෙන අය, රතු බඩ උකස් ගන්නන්, සිටිටු සහ ණය සමිති ආදිය, අවිධිමත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සපයන්නන් යටතට ගැනේ. ඔවුන් මූල්‍ය අතරමැදිකරණයේදී ඉතා වැදගත් මාධ්‍යයක් වුවත් මෙම අත්පොතෙහි ඔවුන් පිළිබඳව වඩාත් තොරතුරු සහිතව සාකච්ඡා කර නොමැත. මෙහිදී වැඩි අවධානයක් යොමුකර ඇත්තේ විධිමත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පිළිබඳව වේ.

පසුබිම

දුප්පත් ගොවීන්ට රජය මගින් ණය සහනාධාර ලබාදීමේදී ඇතිවූ සැක සහිත අවස්ථාවන්ට සහ සමීක්ෂණ නිගමනයන්ට ප්‍රතිචාරයක් ලෙස 1980 දී පමණ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය නැගී සිටියේය. වර්ෂ 1970 දී පමණ ණය අවශ්‍යතා සඳහා ළඟාවීමට නොහැකි වූ කණ්ඩායම් වලට කාර්යක්ෂමව ණය ලබාදීමේ නියෝජිතයා ලෙස රාජ්‍ය මැදිහත්වීම ලබාදුන් අතර මෙහිදී අධික පොලියක් ගෙවීමට බල කෙරුණි. නැතහොත් කුලී (ගාස්තු) මත පදනම් වූ ආපසු ගෙවීමක් ලබාදුනි. රජයන් සහ අන්තර්ජාතික දායකයින් විසින් කුඩා වතු හිමියන්ට ලාභදායී ණය ක්‍රම ලබාදිය යුතු බව නිගමනය කළ අතර මෙම ක්‍රමය මගින් කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදන දියුණු කළ හැකි බව හැඟුණි. සහනාධාර කෘෂිකාර්මික ණය ක්‍රමයක් ලබාදීමට අමතරව 1864 වර්ෂයේදී ජර්මනියේදී දියුණු කරන ලද Raiffeisen model හි ආකෘතියට අනුව ණය සමිති ස්ථාපිත කරන ලදී. "ඉතිරි කිරීම් පිළිබඳව දුප්පත් ගොවීන්ට ඉගැන්වීම" තේමා කර ගනින මෙම සමුපකාර මූල්‍ය ආයතන ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය දිරිගැන්වීම සඳහා යොමුවිණි.

1980 දශකයේ මැද භාගයේ ආරම්භයත් සමගම සහනාධාර අරමුණු කරගත් ණය ක්‍රමවේද බොහෝ දායකයින්ගේ නිරන්තර දෝෂ දර්ශනයට හේතු විය. බොහෝ වැඩසටහන්වලදී ණය මුදල් විශාල ප්‍රමාණවලින් අහිමිවීම ද, මෙහෙයුම් සඳහා නිරන්තර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ලබාදිය යුතු වීමද මෙයට හේතු විය හැක. වෙළඳපල පාදක කරගත් විසඳුම් ලබාදීමේ අවශ්‍යතාවය තදබල ලෙස දූෂණයට විය. මෙමගින් සමස්ථ මූල්‍ය වෙළඳපලෙහි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය නව

ප්‍රවේශයකට යොමු කෙරුණි. දුප්පතුන්ට සේවය කිරීම සඳහා ඉක්මණින් මුදාහල සහනාධාර ණය, දේශීය තිරසාර ආයතන වලට ලබාදුනි.

එසේම දේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ද ප්‍රජා සංවර්ධනය උදෙසා තිරසාර නොවූ ආදායම් උපද්‍රවන ප්‍රවේශයන්ට වඩා දීර්ඝ කාලීන ප්‍රවේශයන් සඳහා මාර්ග සොයන ලදී. ආසියාවේ ඉඩම් නැති ජනතාව සඳහා මූලික කණ්ඩායම් ණය යෝජනා ක්‍රම හඳුන්වා දෙමින් බංගලාදේශයේ ආචාර්ය මොහොමඩ් යුනුස් විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සඳහා මාර්ගය විවෘත කර දෙන ලදී. මෙය පසුව (Grameen Bank) ග්‍රාමීන් බැන්ක් ලෙස හැඳින්වුනු ලැබූ අතර දැනට ගනුදෙනුකරුවන් මිලියන 2.4 කට වැඩි පිරිසකට සේවය සලසන (94% ප්‍රතිශතයකට වඩා කාන්තා සහභාගිත්වය) අතරම බොහෝ රටවල් වල ආදර්ශයක් ලෙස සැලකෙයි. ලතින් ඇමරිකාවේ නාගරික වෙළඳුන්ට සාමූහික කණ්ඩායම් ණය ක්‍රමයක් දියුණු කිරීමට ACCION ඉන්ටර්නැෂනල් ආයතනය සහයෝගය දුන් අතර සුළු ව්‍යවසායකයින් සඳහා සාර්ථක ණය සහ පුහුණු පාඨමාලා දියුණු කිරීමට Fundacion Carvajal ආයතනය සහයෝගය ලබා දුනි.

විධිමත් මූල්‍ය අංශය ද ඉක්මණින්ම වෙනස්වීම් වලට නැඹුරු වෙමින් පවතී. රාජ්‍ය අංශය සතු ග්‍රාමීය බැංකුවක් වන ඉන්දුනීසියාවේ රක්යාත් (Rakyat) බැංකුව ද සහනාධාර ණය ක්‍රමයෙන් බැහැර වී වෙළඳපල මූලධර්ම ඉලක්ක කරගත් ආයතනික ප්‍රවේශයක් වෙත යොමු වී ඇත. නියමිත වේලාවට නැවත ගෙවීම් කරන්නන්ට ප්‍රතිලාභ සැලසීම සඳහා විනිවිදභාවයකින් යුතු දිරි දීමනා පද්ධතියක් ණය මුදල් ලබාගන්නා අයට ද, කාර්ය මණ්ඩලයට ද, රක්යාත් බැංකුව විසින් හඳුන්වා දුන් අතර ස්වකැමැත්තෙන් ඉතිරි කරන්නන්ගේ මුදල් මූල්‍ය මූලාශ්‍ර ලෙස භාවිතා කිරීමටත් යොමු වුණි.

1980 වසරේ සිට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කේෂ්ත්‍රය සැලකිය යුතු ලෙස වර්ධනය විය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සැලකිය යුතු පැතිරීමක් ඉලක්ක කරගනිමින් මූල්‍ය ස්ථාවරත්වය පිළිබඳවද සැලකිලිමත් වෙමින්, දායකයින්ට ක්‍රියාකාරී සහායක් ලබා දෙමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සඳහා උනන්දු කරවන ලදී. මේ වන විට මූල්‍ය සේවා සැපයුම අරමුණු කරගෙන ඇති අතර 1970 සහ 1980 දශකයේ සහනාධාර අවශ්‍ය වූ ණය සහ පුහුණුව ඇතුළත් ඒකාබද්ධ වැඩසටහන් බහුලව දක්නට ලැබුණි. ඉතා මෑතකදී රාජ්‍ය නොවන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සංවිධාන (බොලිවියාවෙහි PRODEM / BancoSol ද කෙන්යාහි K-REP සහ ඩොමිනිකන් රිපබ්ලික් හි ADEMI / BancoADEMI ඇතුළත්ව) දායක මුදල් මත යැපීමට වඩා, විධිමත් මූල්‍ය ආයතන

බවට පරිවර්තනය වී ඔවුන්ගේ සේවාදායකයින්ට ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණ සේවාවන් ලබාදීමේ අවශ්‍යතාවය ද වෙළඳපල මූල්‍ය මූලාශ්‍ර වෙත ළඟාවීමේ අවශ්‍යතාවය ද වැදගත් වන බව හඳුනා ගන්නා ලදී. මූල්‍ය තිරසාර බව හඳුනා ගැනීමේ මෙම ක්‍රියාදාමය වර්තමාන “මූල්‍ය පද්ධතියේ” ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රවීණයට හේතු පාදක වූණි. මෙම ප්‍රවීණය පහත දැක්වෙන විශ්වාස අනුව වර්ගීකරණය කරන ලදී.

- සහනාධාර ණය ක්‍රම මගින් සංවර්ධනයට බාධා පමුණුවයි.
- මුදල් ලබා දෙන්නන් ක්‍රියාත්මක වන තොරතුරු අසම්පූර්ණ වෙළඳපොළෙහි ප්‍රචලවලට සහ හුවමාරු පිරිවැය පියවා ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය පොලී ප්‍රමාණ, දුප්පත් ජනතාවට ගෙවීමට හැකියාවක් ඇත.
- තිරසාර බව අරමුණු කරගැනීම (පිරිවැය ආපසු ලබාගැනීම සහ ලාභ ලැබීම) මූලික වන අතර, ණය ලබාදීම ආයතනයේ මූලිකම අරමුණ නොව, ණය ලබාදෙන ආයතන වඩාත් කාර්යක්‍ෂම කිරීම සහ එක් අරමුණක් ඔස්සේ ක්‍රියා කිරීම ඔවුන්ගේ මූලික අභිප්‍රාය විය යුතු බවට තැබූ විශ්වාසය
- ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට වඩාත් තිරසාරභාවයකින් යුතුව කටයුතු කිරීමට අවශ්‍ය නම් දුප්පත් මිනිසුන්ට අවශ්‍ය ඉතා කුඩා ණය මුදල් පමණක් නොව සැලකිය යුතු ප්‍රමාණවල ණය මුදල්ද ලබාදීමට කටයුතු කළ යුතුවේ.
- මැනිය හැකි වර්ධනයන්, දුර්වලතාවය කෙරෙහි ඇති කරන බලපෑම නිවැරදිව විස්තර කිරීම අපහසු වේ. පැතිරීම සහ නැවත ගෙවීමේ අනුපාත එහි බලපෑම ආසන්න වේ.

ඉහත දැක්මේ ඇති වඩාත් වැදගත් උපකල්පිතයක් වන්නේ බොහෝ දුප්පත් මිනිසුන්ට එලදායී ණය පිළිබඳ ක්‍රියාකාරී අවශ්‍යතාවයක් ඇති අතර ඔවුන්ට ඒවා ලබාගැනීමටත් යෙදවීමටත් හැකියාව ඇති බවයි. නමුත් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රය වඩාත් පුළුල් වීමත් සමඟම බොහෝ අවස්ථාවලදී දුප්පත් මිනිසුන්ට අවශ්‍ය වන්නේ ආරක්‍ෂාකාරී ඉතුරුම් පහසුකම් සහ එලදායී ණය ආදී පරිභෝජන ණය මුදල් බව පරීක්‍ෂණවලින් නිතරම පෙන්වා දෙයි. ස්වයං ඉතුරුම් සේවා සහ අනෙකුත් වර්ගවල ණය මුදල් ලබාදීමෙන් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මෙම ඉල්ලීමට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට පටන්ගෙන ඇති බව මේ වන විට දක්නට ලැබේ.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපාරයේ ප්‍රමාණාත්මක බව

1995 සහ 1996 වසර වලදී Sustainable Banking with the Poor Project හි ලෝකය පුරා ව්‍යාප්ත වූ අසාර්ථක ව්‍යාපෘතිවල ලැයිස්තුවක් තිබුණි. මෙහි ආසන්න වශයෙන් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා ලබාදුන් ආයතන 1000 ක් පමණ තිබුණි. එක් එක් ආයතනයෙහි ගනුදෙනුකරුවන් අවම වශයෙන් 1000 ක්වත් සිටිය අතර එම ආයතන අවම වශයෙන් වසර 3 ක කාලයත්වත් සිය මෙහෙයුම්කටයුතුවල යෙදී සිටියහ. මෙම ලැයිස්තුවෙන් 200 කට වැඩි ආයතන සංඛ්‍යාවක් මූලික ලක්‍ෂණ ආවරණය කරමින් සැකසූ පිටු දෙකක පමණ ප්‍රශ්නාවලියකට මුහුණ දුන්හ.

එම සමීක්‍ෂණ දත්ත වලට අනුව 1995 දී ඇමෙරිකානු ඩොලර් බිලියන 7 ක් පමණ මිලියන 13 ක පමණ තනි පුද්ගලයින්ට හා කණ්ඩායම්වලට ලබාදී තිබුණි. මීට අමතරව ඇමෙරිකානු ඩොලර් බිලියන 19 ක මුදලක් ක්‍රියාකාරී ඉතුරුම් ගිණුම් මිලියන 45 ක එකතු කර තිබුණි.

එම ලැයිස්තුවට අනුව මූලික නිගමනයන් පහත පරිදි වේ.

- හිඟ හිටි ණය මුදල් සහ තැන්පත් විශාල ප්‍රමාණයක හිමිකාරිත්වය වාණිජ හා ඉතිරි කිරීම් බැංකු සතුව පැවතුනි.
- යොදාගත් මුළු සාම්පලයෙන් 11% ක ප්‍රතිශතයක් ණය සමිති නියෝජනය කළ අතර, හිටි ණය මුදලෙන් 13% ක ප්‍රමාණයක් ද ඔවුන් සතුවිණි.
- මුළු සාම්පලයෙන් අඩකටත් වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය නිරූපණය කළ නමුත් එය සම්පූර්ණ හිඟ හිටි ණය සංඛ්‍යාවෙන් 9% ක් ද, සම්පූර්ණ හිඟහිටි ණය මුදලෙන් 4% ක් ද පමණක් නිරූපණය කරන ලදී.
- ආයතනවල ණය කළඹට තිබූ මූල්‍ය මූලාශ්‍ර දායකත්වය විවිධ විය. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන බොහෝ විට දායකමුදල් මත හෝ ණය ලබාදීම සඳහා ත්‍යාග මුදල් මත යැපෙනු දැකිය හැකි විය. බැංකු, ඉතිරි කිරීමේ බැංකු සහ ණයදෙන සමිති ඔවුන්ගේ ණය කළඹට ගනුදෙනු කරුවන්ගේ සහ සාමාජිකයින්ගේ තැන්පත් මුදල් මගින්ද වාණිජ ණය මගින්ද මූල්‍ය පහසුකම් සලසාගනු දක්නට හැක.
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ඉතාමත් කුඩා ප්‍රමාණයේ ණය මුදල් ලබාදෙන අතර බැංකු, ඉතිරිකිරීමේ බැංකු හෝ ණයදෙන සමිතිවලට වඩා සමාජ සේවාවන් සපයනු ලබයි.
- කුඩා ඉතුරුම් ගිණුම් සහිත විශාල ගනුදෙනුකරුවන් සංඛ්‍යාවකට සේවය සපයමින් ණය සමිති සහ බැංකු ඉදිරියෙන් සිටියි.

මෙම අධ්‍යයනයෙන් දැනගත් ආකාරයට ආයතන අතර මූලික ගිණුම්කරන හැකියාවන් සහ වාර්තා තැබීම් පිළිබඳ විශාල වෙනස්කම් පවතින බවද බොහෝ අවස්ථාවලදී ව්‍යාජ පිරිවැය වාර්තා කිරීම හෝ හිඟ දත්ත අනාවරණය කිරීම සිදු නොවේ. විශේෂයෙන්ම රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන අතර මෙම අඩුපාඩුව දැකිය හැකි අතර සම්මත අභ්‍යාස භාවිතයෙන් මූල්‍ය වාර්තාකරණය සහ පසුපරම් කිරීම සිදුකළ යුතුවේ. (මෙම අත්පොතෙහි ප්‍රාථමික අරමුණ මෙය වේ.) සමස්තයක් ලෙස ගත්කළ හිතවැදී සාර්ව ආර්ථික තත්ත්වයන්ද, කළමනාකරණය කළ හැකි වර්ධන තත්ත්වයන්ද, ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය ද, පිරිවැය පාලනය ද බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සාර්ථකත්වයට සහ තිරසාර පැවැත්මට හේතුවන සාධක ලෙස දැක්විය හැකිවේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල ක්ෂේත්‍රය වර්ධනය වන්නේ ඇයි?

ක්ෂුද්‍ර මූල ක්ෂේත්‍රය හේතුවේ කීපයක් නිසා වර්ධනය වේ:

- 1. දුප්පතුන් වෙත ළඟාවීමේ පොරොන්දුව.**
අඩු ආදායම්ලාභී කුටුම්භයන්ට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් මගින් ආදායම් උත්පාදන ව්‍යාපාර වලට උදව් කිරීමට හැකියාව ඇත.
- 2. මූල්‍යමය තිරසාරභාවය සඳහා ඇති පොරොන්දුව.**
ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම්වලට මූල්‍යමයව ස්වයංපෝෂිත සහනාධාර වලින් තොර, දේශීයව පාලනය කළ හැකි ආයතන ගොඩ නැංවීමට උපකාරී විය හැකිය.
- 3. සාම්ප්‍රදායික ක්‍රම මත ගොඩ නැංවීමට ඇති හැකියාව.**
සමහර අවස්ථාවලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සාම්ප්‍රදායික ක්‍රම අනුගමනය කරයි. (සිට්ටු ක්‍රම ආදී) ඔවුන් එක සමාන සේවාවන් එකම ආකාරයට ලබාදෙන නමුත් වඩා නම්‍යශීලීව ද සුළු ව්‍යාපාරිකයන්ට ගෙවිය හැකි මුදලකට ද, වඩාත් ස්ථාවරභාවයකින්ද මෙම සේවා ලබාදෙයි. මෙය අඩු ආදායම්ලාභී ගනුදෙනුකරුවන් විශාල සංඛ්‍යාවක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් වෙත ආකර්ශනය කර ගැනීමට හේතු පාදක වේ.
- 4. පවත්නා විධිමත් මූල්‍ය සේවාවන් වඩාත් ශක්තිමත් කිරීමටත්, ප්‍රසාරණය කිරීමටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කටයුතුවල දායකත්වය.**
පවත්නා විධිමත් මූල්‍ය ආයතන ශක්තිමත් කිරීම සඳහා ඉතුරුම් සහ ණය සඳහා ඔවුන්ගේ වෙළඳපල ව්‍යාප්ත කිරීම සහ ලාභදායීත්වය වර්ධනය කිරීම

ආදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් යොදාගත හැකිවේ. (ඉතිරි කිරීම් සහ ණය සමුපකාර සමීති, ණය සමීති ජාල, වැණප බැංකු සහ රාජ්‍ය අනුග්‍රහය සහිත මූල්‍ය ආයතන ආදී)

5. සාර්ථක කතා වස්තූන්ගේ වැඩිවීම.
හොඳින් ලේඛනගත, නව්‍යතාවයන්ගෙන් යුතු සාර්ථක අවස්ථාවන් පිළිබඳව ග්‍රාමීය බංගලාදේශ ප්‍රදේශවල, නාගරික බොලීවියාව සහ ග්‍රාමීය මාලි ප්‍රදේශවල වර්ධනය වෙමින් පවතී. මෙය රාජ්‍ය අනුග්‍රහය සහිතව පාලනය වන වසර ගණනාවක් පුරා විශාල මූල්‍ය ප්‍රවාහයක් ලබාදුන් පෝෂණීය තත්ත්වයෙන් බැහැර වූ සහ දුප්පත් ජනතාව වෙත ළඟා නොවූ විශේෂිත මූල්‍ය ආයතන වෙත එල්ල වන දැඩි ප්‍රභවයන් වේ.

6. පර්යේෂණ සහ නව්‍යතාවයන්ගේ ප්‍රවීච්චයක් ලෙස වඩා සාර්ථක මූල්‍ය හිඡ්පාදනවල සුලභතාවය.
කණ්ඩායම් ඇප ක්‍රමය හා වරිත ස්වභාවය මත පදනම් වූ ණය ප්‍රවේශයන් නිසා උකස් මත පදනම් වූ ණය මුදාහැරීමේ ගැටළුවට විසඳුමක් ලැබීම විශාල වාසියක් විය. මෙසේ සාර්ථක ප්‍රතිඵල ලබාදුන් නව්‍යතාවයන් නම්, ණය වාරික ගණන වැඩි කිරීම මගින් ණය ආපසු ගෙවීමේ සංයමය වැඩි කිරීම ද, ණය නොගෙවන්නන්ට කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින්ගේ සහ සමාජයේ බලපෑම් එල්ල කිරීම ද, හොඳින් ණය මුදල ආපසු ගෙවූ අයට නැවතත් වැඩි අගයකින් යුතු ණය මුදල් ලබාදීම ද, පැතිරීම වැඩි කිරීමෙන් සහ සමහර පිරිවැය කණ්ඩායම් මට්ටමට යොමු කිරීමෙන් හුවමාරු පිරිවැය සම්බන්ධ ගැටළු විසඳීමෙන්ද නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය ඉහළ මට්ටමකින් පවත්වා ගැනීමෙන් සහ පුළුල්ව පැතිරවීමට සේවක දිරිදීමනා නිර්මාණය කිරීමෙන්ද, සුළු ඉතුරු කරන්නන්ගේ අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන ඉතුරුම් සේවා ලබාදීම ද වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ ඇති අවදානම් මොනවාද?

සාර්ථක යෙදීම් මත පදනම් වූ සුභවාදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් යොදාගැනීම සාර්ථක ආයතනයක් දුප්පතුවට ලබා දෙන්නා වූ මූල්‍ය සේවාවන් ඒ ළි බඳ තීරණ ගැනීමේදී වැදගත් වේ. කෙසේ නමුත් මෙහිදී සාර්ථක කථාවන්ට වඩා බොහෝ අසාර්ථක වීම් දැකිය හැකිවේ:

- වෙළඳපල, යෙදවුම් සහ ඉල්ලුමෙහි ප්‍රමාණවත් නොවන බව නිසා සමහරක් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ව්‍යාපාර අවස්ථා නොමැති ජන කොට්ඨාශ ඉලක්ක කර ගනියි. අනිකුත් යෙදවුම් නොමැතිව සඵලදායී ණය පමණක් මෙම ජන කොට්ඨාශවලට ලබාදීම ප්‍රයෝජනවත් නොවේ.
- බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීමට අවශ්‍ය අවම ප්‍රශස්ථ මට්ටමට හෝ කාර්යක්‍ෂමතාවයට ළඟා නොවේ.
- බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පිළිසරණක් නැති ප්‍රතිපත්ති රාමුවට යටත්වී සිටින අතර ඔවුන් අධෛර්යමත් කරවන භෞතික, සමාජීය සහ ආර්ථික අභියෝගවලට මුහුණ දී සිටියි.
- සමහරක් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අනාගත මූල්‍ය අවශ්‍යතාවයන්ට සාර්ථකව මුහුණදීම සඳහා අවශ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණය සාර්ථක කරගත නොහැකි තත්ත්වයක සිටි අතර එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ද්‍රවශීල ගැටළුවලට මුහුණ පා සිටියි.
- සමහරක් ආයතන මූල්‍ය කළමනාකරණ පද්ධතියක් හෝ මෙහෙයුම් සාර්ථකව පවත්වාගෙන යාම සඳහා අවශ්‍ය හැකියාවන් හෝ වර්ධනය කර ගෙන නොමැත.
- සමහරක් අවස්ථාවලදී සාර්ථක ආදර්ශයන් ප්‍රවලිත කිරීමට අසීරු බව දැකිය හැකි අතර, එයට හේතුව ලෙස සමාජ අන්තර්ගතයේ වෙනස්කම් ද, දේශීය පරිසරයට උකහා ගැනීමට ඇති අසීරුතාවය ද, දැක්විය හැකිය.
- අවසානයේදී ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රයේ බොහෝ ගැටළු සහ සැකයන්ට හේතුව වන්නේ, ආයතන තම මූලික අරමුණු පිළිබඳ කොපමණ දුරකට පැහැදිලි දැක්මක් සහිත ද යන කරුණු වේ.

දූවෙන ගැටළුවක් වන දරිද්‍රතාවයට ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහනයන් සපයනවාද? ආර්ථික වර්ධනය උනන්දු කරවනවාද? දුප්පත් කාන්තාවන් සංවර්ධනය කිරීම තුළින් ඔවුන්ගේ ආත්ම විශ්වාසය වැඩිදියුණු කර ඔවුන් පවුල තුළ බලගැන්වීම සිදුකරනවාද? ආදී වේ. සරලව ගත්කල අරමුණු (goals) තෝරා ගත හැකිවේ. සංවර්ධනයේදී එක් ආයතනයකට අරමුණු එකක් හෝ කිහිපයක් ආයතනයේ සංස්ථාපනය අනුව පාලන රාමුව තුළ තෝරා ගත හැකි අතර, එම අරමුණු අනුව මූල්‍ය සැපයීම සිදුකළ හැකිය.

මෙම පොත ගැන.....

මෙම අත්පොත ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය භාවිතා කරන්නන්ටත්, දායකයින්ටත් සහ අධ්‍යාපනික කටයුතුවල

යෙදෙන්නන්ටත්, උපදේශකයින් සහ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය කටයුතු නිර්මාණය කරන්නන්, ක්‍රියාත්මක කරන්නන්, ඇගයීමට ලක්කරන්නන් සහ කළමනාකරුවන් සඳහාත් ලියවී ඇත. මෙහි බොහෝ මාතෘකා පිළිබඳ සාකච්ඡාකර ඇති අතර වෙනත් මූලාශ්‍රයන් නැවත හැදෑරීමකින් තොරව බොහෝ කරුණු වටහා ගැනීමට මඟ පෙන්වීමක් කර ඇත.

එක්වර බැලූවිට ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය නියුක්තයන්ට හා දායකයින්ට වෙනස් අවශ්‍යතාවයන් සහ අරමුණු ඇති නිසා මෙම පොතෙන් සමාන ලෙස ප්‍රයෝජන ලැබීම ගැටළුවක් විය හැක.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම්වලට සහයෝගය ලබාදෙන බොහෝ දායකයින්ගේ අරමුණු වී ඇත්තේ විශේෂයෙන් තෝරාගත් එක් ජන කොටසක දුප්පත්භාවය අවම කිරීමත්, ඔවුන් බලගැන්වීමත් වේ. (උදාහරණ ලෙස කාන්තාවන්, දේශීය ජනතාව)

දායකයින් කලාතුරකින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය තොරතුරු තේරුම් ගැනීම පිළිබඳ සැලකිලිමත් වේ. ඒ හැරුණු කොට ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය ඉතා සරලව ක්‍රියාත්මක වනබව ඔවුන් විශ්වාස කරයි.

භාවිතා කරන්නන් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මෙහෙයුම් කටයුතු ඇත්තෙන්ම සිදුවන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳව දැනගත යුතුවේ. ඔවුන්ගේ අරමුණු වන්නේ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ අවශ්‍යතා සැපිරෙන බව තහවුරු කර ගැනීමෙන් දීර්ඝ කාලයක් මෙහෙයුම් කටයුතු පවත්වාගෙන යාම වේ.

මෙම අත් පොතෙහි අරමුණු සලකා බැලූ විට පෙනී යන්නේ දායකයින්ට මඟ පෙන්වීමට වඩා භාවිතා කරන්නන්ට මඟ පෙන්වීමට නැඹුරු වී ඇත. කෙසේ නමුත් මූල්‍ය උපයෝජ්‍යතාවයට වඩා වැදගත් වන්නේ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඇති ධාරිතාව යොදාගැනීම බව දායකයින් හඳුනා ගැනීමට පටන්ගෙන ඇත. මෙය දායකයින් සහ භාවිතා කරන්නන් යන දෙපාර්ශවයම තේරුම් ගෙන මූල්‍ය සේවාවන්ගේ පෝෂණීය බව සහ කාර්යක්‍ෂම බව වැඩිකිරීම සඳහා පොදු දැක්මක් සහිතව ක්‍රියා කළ යුතුවේ. මීට අමතරව ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රයේ විකසනය පිළිබඳව කෙටියෙන් සාකච්ඡා කර දායකයින් සහ නියුක්තයින් යන දෙපාර්ශවයම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුවන්නේ කෙසේදැයි තේරුම් ගත යුතුවේ.

සංවර්ධන මෙවලමක් ලෙස ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය මූලිකව ඉස්මතු වූ විට දායකයින් සහ නියුක්තයින් යන දෙපාර්ශවයම ණය මුදල් මුදාහැරිය හැකි සංඛ්‍යාව පිළිබඳව පමණක් අවධානය යොමුකරන ලද අතර එම ණය මුදල් ලබාදීම කෙතරම් දුරකට ගැලපේද යන්න අවධානයක් නොමැතිව ලබාදෙන ලදී. අරමුදල් බෙදාදීමෙන් දායකයින් ප්‍රතිලාභ ලැබූ අතර එම අරමුදල් වැඩි පිරිසක් අතර බෙදා හැරීමෙන්

(විශේෂයෙන් කාන්තාවන්ට) නියුක්තයින් ද ද ප්‍රතිලාභ ලැබූහ. කිසිදු පාර්ශවයක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල දීර්ඝ කාලීන සශ්‍රීකත්වයට, ණය ලබාගන්නන්ට හෝ ප්‍රතිලාභීන්ට දීර්ඝ කාලීනව සිදුවන බලපෑමට විශේෂයෙන් වගකිව යුතු නොවුණි.

මේ වන විට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රය වඩාත් පරිණත භාවයකට පැමිණ ඇත. අඩු ආදායම්ලාභී ගනුදෙනුකරුවන්ගේ මූල්‍ය සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුම සපයාදීම සඳහා කාර්යක්ෂම, ඵලදායී සහ තිරසාර ආයතනවල අවශ්‍යතාවය පැහැදිලි වේ. දායකයින් සහ නියුක්තිකයින් යන දෙපාර්ශවයම ප්‍රතිඵල සඳහා වගකිය යුතු වේ. බෙදාදෙන ලද ණය ප්‍රමාණය මත පමණක් අවධානය තවදුරටත් රඳවා නොමැති අතර මෙහෙයුම් කටයුතුවල ප්‍රමිතිය පිළිබඳව ද අවධානය යොමුකළ යුතුව ඇත. ණය ලබාගන්නන් ඔවුන් ලබාගන්නා නිෂ්පාදනයේ වටිනාකමක් ඇත්නම් සහ එය ඔවුන්ට ගැලපේ නම් පමණක් ලබාගනු ඇත. ණය ලබාගන්නන් ප්‍රතිලාභීන් ලෙස නොව සේවාලාභීන් ලෙස සළකනු ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට කාර්යක්ෂමවීමට අවශ්‍ය නම් සහ ඇත්තෙන්ම සංවර්ධන අරමුණු කරා ළඟා විය යුතුව ඇත්නම් දායක සහයෝගිතාවය නිවැරදි දේ කිරීම සඳහා ලබා දිය යුතුවේ. මේ සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම්කරුවන් හඳුනාගැනීමත්, ඇගයීමත්, හොඳින් තේරුම් ගත යුතුවේ.

නමුත් සත්‍ය වශයෙන්ම දායකයින් සහ නියුක්තිකයින් යන දෙපාර්ශවයම එක් දෘෂ්ඨි කෝණයකින් යුක්ත වේ. ඔවුන්ගේ අරමුණ වනුයේ අඩු ආදායම්ලාභී සේවාලාභීන්ට උපකාරක සේවා ලබාදීම වේ. එහෙයින් සාර්ථක යෙදීම් පිළිබඳව පැහැදිලි කිරීම දායකයින් සහ නියුක්තිකයින් යන දෙපාර්ශවයටම අයත් කාර්යයක් වන අතර වර්ධනය සඳහා දිරිමත්, කිරීමත් ක්‍ෂේත්‍රයේ කටයුතු සහ සංසතිටීය පිළිබඳව උපාය මාර්ග සම්බන්ධව කටයුතු කිරීමත් අදාළ වේ. මෙම අත්පොතෙහි මූලික අරමුණ වනුයේ සියළු පාර්ශවකරුවන් අතර පොදු එකඟතාවයක් ලබාදීම වේ.

පොතෙහි සංවිධානගත වීම

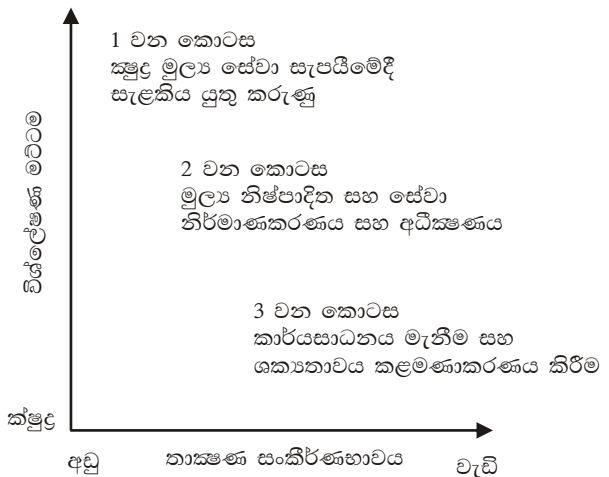
මෙම අත්පොත කොටස් 3 කින් සමන්විත වේ. පළමුවන කොටස “ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම සම්බන්ධ කරුණු”, සාමාන්‍ය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය පිළිබඳ සාර්ව ආරම්භක දැක්මකින් යුතුව මූලිකවම තාක්ෂණික නොවන කෙටසකින් සමන්විතය.

දෙවන කොටසින් “මූල්‍ය නිෂ්පාදිත සහ සේවා නිර්මාණකරණය සහ පසු විපරම”, මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ සැපයුම දෙස අවධානය යොමුකර ඇති අතර වඩා තාක්ෂණික ප්‍රවේශයක් සහ වඩා

විශේෂිත වූ (හෝ ක්ෂුද්‍ර) දිශාවකට යොමුවී ඇත.

තුන්වන කොටසින් “කාර්ය සාධනය මැනීම සහ ස්වභක්‍යතාව කළමනාකරණය” යන මෙම පොතෙහි වඩාත් තාක්ෂණික වූ කොටස වන අතර මූලිකවම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍යමය ශක්‍යතාවය ඇගයීම සඳහා අවධානය යොමුකර ඇත. (මෙම සම්බන්ධතාවයන් රූපයෙහි දක්වා ඇත.)

රූපය 1: මෙම පොතෙහි අඩංගු විශ්ලේෂණය සහ තාක්ෂණික සංකීර්ණභාවය අතර සම්බන්ධය

පළමුවන කොටසින් වඩා පුළුල් පරාසයක පැතිරුණු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ සාකච්ඡා කර ඇති අතර මූල්‍ය සේවාවන්ට ඇති ඉල්ලුම හා සැපයුමද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ලබාදෙන්නා වූ නිෂ්පාදන සහ සේවා පිළිබඳව ද, ආයතන සහ ආයතනික ගැටළු පිළිබඳව ද අවධානය යොමුකර ඇත. මෙම අත්පොතෙහි අවම තාක්ෂණික කොටස සමන්විත වන්නේ පළමු කොටස තුළ වන අතර ඒ සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය පිළිබඳ විධිමත් පසුබිමක් හෝ මූල්‍ය න්‍යායන් ගැන දැනුමක් හෝ අවශ්‍ය නොවේ.

II වන සහ III වන කොටස්වලට වඩා සාර්ව දැක්මකින් මෙම කොටස සමන්විත වන අතර “ඒ කෙසේද?” යන කරුණ පිළිබඳව වැඩි අවධානයක් යොමුකර මූල්‍යසේවා සැපයුම පිළිබඳව සාකච්ඡා කර ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සපයන්නන්ටත් දායකයින්ටත් මෙම අත්පොතෙහි පළමුවන කොටස වඩාත් වැදගත් වනුයේ වෙළඳපල ගැටළු නිර්වචනය කිරීමට සූදානම් වන සැපයුම්කරුවන් ඇත්නම් ඔවුන්ට ද ආයතනික ව්‍යුහය වෙනස්කර අමතර සේවාවන් ලබාදෙමින් සහ විවිධ වූ සේවා බෙදාහැරීමේ ක්‍රමවේදයන් දියත් කර පළමුවන කොටසින් ප්‍රතිලාභ ලැබිය හැකි වේ.

II වන කොටසින් මූල්‍ය සේවාවන් නිර්මාණයේදී ණය ලබාදීම සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත යන දෙවර්ගයෙහිම ඇතිවන ගැටළු පිළිබඳව

විශේෂයෙන් සාකච්ඡා කර ඇත.

දියුණු වන, වෙනස් වන සහ ඔවුන්ගේ මූල්‍ය නිෂ්පාදන හෝ සේවා නැවත සැකසීමට උනන්දුවක් දක්වන භාවිතා කරන්නන්ටත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඇගයීමට ලක්කරන්නා වූ සහ එම ආයතන මගින් ලබා දෙන්නාවූ නිෂ්පාදිත සහ සේවාවල ප්‍රයෝජනවත් බව පරීක්ෂා කරන්නාවූ දායකයින් සහ උපදේශකයින් කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් දියුණු කිරීමට වඩාත් සැලකිලිමත් වනු ඇත. දෙවන කොටස සමහර මූලික මූල්‍ය න්‍යායන්ගෙන් සමන්විත වන අතර ඒ අනුව පාඨකයින් යම්තාක් දුරකට මූලික මූල්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳව දැනසිටීම අවශ්‍ය වේ. එසේම පාඨකයින්ට මූල්‍ය ගණකයන්හි භාවිතය හෝ පරිගණක පැතුරුම්පත් හෝ (spreadsheet) භාවිතය හෝ දෙකම පිළිබඳව අවබෝධයක් අවශ්‍ය වේ.

III වන කොටස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය ශක්තිමත් භාවය ඇගයීම සඳහා අවශ්‍ය වන මෙවලම්වලින් සමන්විත වන අතර මෙහෙයුම් ගැටළු කළමනාකරණය පිළිබඳව සකච්ඡා කර ඇත. (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ප්‍රධාන කාර්යය මූල්‍ය සේවා සැපයුම ලෙස උකල්පනය මත ණය සහ ඉතුරුම් සේවා පිළිබඳව) සමාජ සජීවීකරණය සහ ආයතන වර්ධන සේවා පිළිබඳව මෙහිදී කෙළින්ම සාකච්ඡා කර නොමැත. කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ලබාදෙන්නාවූ සේවාවලට අදාළව මූලික මූල්‍ය සිද්ධාන්ත මෙහිදී සාකච්ඡා කර ඇත. එසේම සේවාවලින් සමග ඇති අන්තර් සම්බන්ධතාවය ද ආයතනික සහ මූල්‍යමය ස්වයං පෝෂණය වෙත යොමුවීමේ අවශ්‍යතාවය ද මෙහිදී සාකච්ඡා කර ඇත. මෙම කරුණු දෙකම එකිනෙකට බැඳී පවතින අතර එක් කරුණක් හෝ වෙන්ව නොපවතී.

මෙම අත්පොතෙහි වඩාත් තාක්ෂණික කොටස වන III වන කොටසේදී, භාවිතා කරන්නන් සහ උපදේශකයන් පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වා ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ මූල්‍ය ප්‍රකාශ වෙනස් කරන්නේ කෙසේද සහ කාර්යසාධක දර්ශක ගණනය කරන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳව දායකයින් උනන්දුවක් දක්වන්නේ නම් ඔවුන්ටද මෙහි III වන කොටසින් ප්‍රතිලාභ ලැබිය හැකිවේ. තාක්ෂණ තොරතුරු ඉතාමත් සරල මට්ටමේ පවතින නිසා මූල්‍ය ඇගයීම සහ මූල්‍ය ප්‍රකාශ තේරුම් ගැනීම ද අවශ්‍ය වේ.

III වන කොටසේ සමස්ථ අරමුණ වන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි මෙහෙයුම් මූල්‍ය තත්ත්වය තේරුම් ගැනීම සහ කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කිරීමයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ සංකීර්ණතාවය සහ එය මූල්‍ය තීරසාර බවකින් යුතුව බෙදාහැරීමේ අවශ්‍යතාවය දායකයින් විසින් තේරුම් ගැනීම නිසා ඔවුන් උදව් කළ යුතු වන්නේ ආයතනවලටද

වැඩසටහන් වලටද යන තාක්ෂණික කරුණු කෙරෙහි වැඩියෙන් වැදගත්කමක් දක්වා ඇත.

සියළුම පරිච්ඡේදයන් තනිතනිව යොදා ගැනීමේ අරමුණින් ද මෙම පොත සංවිානය කර ඇති අතර අනෙක් පරිච්ඡේද සමග සම්බන්ධව භාවිතා කිරීමට ද නිර්මාණය කර ඇත.

1 වන කොටස - ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුමෙහි ඇති ගැටළු

1 වන පරිච්ඡේදය - රටක සන්දර්භය: කරුණු විශ්ලේෂණය පිළිබඳ රාමුවක් ගෙන හැර දක්වයි. එය මගින් සන්දර්භානුගත මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය ඇතුළුව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම කෙරෙහි බලපාන ගැටළු, මූල්‍ය අංශයේ ප්‍රතිපත්ති සහ නීතිමය වලගුභාවය, මූල්‍ය අංශයේ සුපරීක්ෂණය සහ රෙගුලාසි සහ ආර්ථික සහ සමාජයීය ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳව කරුණු දක්වා ඇත.

2 වන පරිච්ඡේදය - ඉලක්ක වෙළඳපල සහ එහි බලපෑම විශ්ලේෂණය. අඩු ආදායම්ලාභී කෙටිස් අතර මූල්‍ය සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුම සලකා බලා ඇති අතර සේවාවලින්ගේ වරිත ස්වභාවයන් සහ ඔවුන් මෙහෙයවන ව්‍යාපාර පිළිබඳව සැලකීමෙන් සොයාගත් ඉලක්ක ගත වෙළඳපල මෙහි දක්වා ඇත. එසේම එහි බලපෑම විශ්ලේෂණය කර ඇති අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වෙළඳපල තෝරා ගැනීමේදී එම බලපෑම කෙසේද යන්න දක්වා ඇත.

3 වන පරිච්ඡේදය - නිෂ්පාදිත සහ සේවා. මේ යටතේ අඩු ආදායම්ලාභී ව්‍යවසායකයින්ට ඉල්ලුම් කළ හැකි විවිධ සේවා, මූල්‍ය සහ සමාජ අතරමැදියනය, ව්‍යවසාය සංවර්ධනය සහ සමාජ සේවා ආදිය ඇතුළත්ව සාකච්ඡා කර ඇත. බොහෝ ජනප්‍රිය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රවේශයන් පිළිබඳව ඇමිණුමෙහි දක්වා ඇත.

4 වන පරිච්ඡේදය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන යටතේ කාර්යක්ෂමව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සැපයීමට හැකියාව ඇති කළමනාකරණය කළ හැකි විවිධ ආයතන පිළිබඳ සාකච්ඡා කරයි. මෙහිදී එම ආයතනවල නීතිමය ව්‍යුහයන්, පාලන අධිකාරිය සහ ආයතනික ධාරිතාව පිළිබඳව ද, මූල්‍ය අවශ්‍යතා සඳහා ප්‍රාග්ධන වෙළඳපල සොයා ගන්නේ කෙසේද යන්නත් පිළිබඳ තොරතුරු සපයයි.

II වන කොටස - මූල්‍ය නිෂ්පාදිත සහ සේවා නිර්මාණය කිරීම සහ පසු විපරම්

5 වන පරිච්ඡේදය - ණය නිෂ්පාදිත නිර්මාණය කිරීම. කුඩා ව්‍යවසායකයින් සඳහා ණය නිෂ්පාදිත නිර්මාණය කිරීම හෝ වැඩිදියුණු කිරීම හෝ සිදුකරන්නේ කෙසේද පිළිබඳව තොරතුරු සපයයි. (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය තිරසාර බව පිළිබඳ සහතික වෙමින්)

6 වන පරිච්ඡේදය - ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත නිර්මාණය කිරීම. ඉතිරි කිරීම් සැලකීමේදී නීතිමය අවශ්‍යතා, ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත වර්ග, සහ මිල නියම කිරීම ඇතුළුව ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සැපයීමේදී සැලකිය යුතු මෙහෙයුම් කටයුතු පිළිබඳව සාකච්ඡා කරයි. ස්වයං ඉතුරුම් සැපයුම කෙරෙහි ප්‍රධාන කොට අවධානය යොමුකර ඇති අතර ණය ලබාදීමේදී අදාළ වන අනිවාර්ය ඉතුරුම් (Compulsary Savings) පිළිබඳව මෙහිදී අවධානය යොමුකර ඇත.

7 වන පරිච්ඡේදය - කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය. ගිණුම් කරණ පද්ධති, ණය ලුහුබැඳීම් පද්ධති ඇතුළුව කාර්යයන් වන (MIS) පිළිබඳව සාකච්ඡා කර ඇත. එසේම කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් ස්ථාපිත කිරීම පිළිබඳව කෙටියෙන් සාකච්ඡා කර ඇති අතර සේවලාභීන්ට ඇති බලපෑම අධ්‍යයනය පිළිබඳ පද්ධති, දැනට පවත්නා මෘදුකාංග පිළිබඳ සාරාංශයක් ගෙනහැර දක්වයි.

III වන කොටස - කාර්යසාධනය මැනීම සහ ස්වෛරීත්ව කළමනාකරණය

8 වන පරිච්ඡේදය - මූල්‍ය ප්‍රකාශ සැකසීම. මේ යටතේ ණය අලාභය ගණනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රකාශන සැකසීම පිළිබඳ සාකච්ඡා කෙරෙන අතර, ක්ෂය වීම්, උපචිත පොළීය, උද්ධමනය සහ සහනාධාර යනාදිය පිළිබඳ දක්වා ඇත. මෙම සකස් කිරීම් කාණ්ඩ දෙකක් යටතේ දක්වා ඇති අතර ඒවා නම්, මූල්‍ය ප්‍රකාශවල අඩංගු විය යුතු සම්මත පිවිසුම් සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය තත්ත්වය වඩා නිවැරදිව විදහා දක්වන සැකසීම් යනාදිය වේ.

9 වන පරිච්ඡේදය - කාර්යසාධන දර්ශක. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය කාර්ය සාධනය අගයන්නේ කෙසේද යන්න තොරතුරු ඇතුළත්ව ඇත. ආයතනික කාර්ය සාධනය කොතරම් සාර්ථකද සහ කුමන අංශ දියුණු කළ යුතුද මැනීම සඳහා අදාළ අනුගත ඇගයීම අවධානයට ලක්කර ඇත. මීට අමතරව පසු විපරම් සඳහා විවිධ ලෙස පැතිරුණු දර්ශක පිළිබඳව ද දක්වා

ඇත.

10 වන පරිච්ඡේදය - කාර්යසාධනය කළමනාකරණය. මේ යටතේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල මූල්‍ය සහ සම්පත් කළමනාකරණය දියුණු කළ හැක්කේ කෙසේද යන්න ඉදිරිපත් කරයි. එහිදී ගෙවීම් පැහැර හැරීම කළමනාකරණය, සේවක ඵලදායීතාවය සහ දිරිදීමනා සහ අවදානම් කළමනාකරණය යනාදී වශයෙන් ද සාකච්ඡා කර ඇත.

වැදගත් අවවාදයක්

දරිද්‍රතාවය අවම කිරීම සහ මූල්‍ය තිරසාර බව සඳහා යොමුවන දියුණු කළ හැකි අවස්ථා සහිත නිසා සංවර්ධනය සඳහා අනුග්‍රහය දක්වන ආයතන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය ඉතා ජනප්‍රිය මැදිහත්වීමක් බවට පත්වී ඇත. නමුත් දුප්පත්කම දුරලීම සඳහා ඇති සියළුම රෝග නාශකය මෙය නොවන බවට විරුද්ධ මත ද ඇත. මීට අමතරව අසාර්ථක ලෙස නිර්මාණය කළ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් නිසා පසුගිය ශත වර්ෂ ගණනාවක් පුරා අධික පිරිවැයක් දරා අවිධිමත් මූල්‍ය අංශය විසින් දුප්පතුන් සඳහා ලබාදුන් මූල්‍ය සේවාද, විනාශ වී යා හැක.

බොහෝ අවස්ථාවලදී දායකයින්ට හෝ අනෙකුත් ආයතන වලට ඔවුන්ගේ උපකාරය ලබාදීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා වඩාත් වැදගත් හෝ ප්‍රායෝගික ක්‍රියාකාරකම බවට පත්වන්නේ නැත. ආර්ථික සංවර්ධනයේදී යටිතල පහසුකම්, සෞඛ්‍ය, අධ්‍යාපන සහ අනෙකුත් සමාජ සේවා කටයුතු තුළනය අසීරු වන අතර ඔවුන් සියළු දෙනාට තනි තනිව අනාගතයේ වඩා හොඳ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සඳහා දායකත්වය ලබාදෙයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම සත්‍ය ඉල්ලුමට අනුව ලබා දෙන බවට සහතිකයක් තබාගත යුතු අතර, හුදෙක්ම දායකයින් සෑහීමට පත්කිරීම සඳහා ලබාදිය යුතු නැත.

I වන පරිච්ඡේදය

දේශීය සන්දර්භය තේරුම් ගැනීම

රටක සමස්ථ දේශපාලනික සහ ආර්ථික පරිසරය, සපයනු ලබන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවලට බලපෑම් එල්ල කරයි. රජයක ආර්ථික සහ සමාජයීය ප්‍රතිපත්තීන්ද මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ වර්ධන තත්වයද දුප්පතුන් සඳහා ලබාදෙන මූල්‍ය සේවාවන්ට බලපෑම් එල්ල කරනු ලබයි. මෙම කරුණු සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයට එහි ඇති බලපෑම තේරුම් ගැනීම රටක සන්දර්භය ඇගයීම ලෙස පවසයි. මෙම ක්‍රියාවලිය පහත ගැටළු වලට පිළිතුරු සපයයි.

- මූල්‍ය සේවා සපයන්නන් කවුරුන්ද? ඔවුන් සපයන්නේ කුමන ආකාරයක සේවා සහ නිෂ්පාදිතද? දුප්පතුන්ට මූල්‍ය සේවා සැපයීමේදී දායකයින් සහ රජය කුමන භූමිකාවක් රඟ දක්වයිද?
- දැනට පවත්නා මූල්‍ය අංශයේ ප්‍රතිපත්ති මූල්‍ය සේවා සැපයුම කෙරෙහි කුමන ආකාරයට බලපෑමක් ඇති කරයිද? (පොලී අනුපාත ප්‍රතිපත්ති, ආංශික ණය වෙන්කිරීම් සඳහා රජයේ නියෝග කෙසේද, නීතිමය බලාත්මක ප්‍රතිපත්ති මෙන්වාද යවන කරුණු ද ඇතුළත්ව)
- දැනට පවත්නා මූල්‍ය අංශයේ පාලන රෙගුලාසි මොනවාද සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වෙත

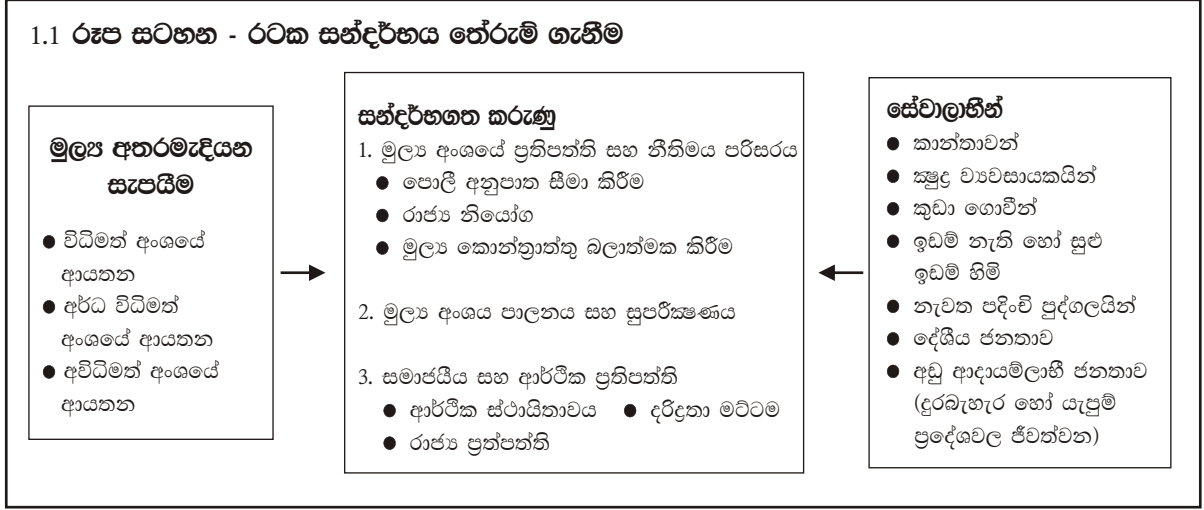
බලපවත්වන්නේ මෙම රෙගුලාසිවලින් මොනවාද?

- මූල්‍ය සේවා සැපයීම කෙරෙහි බලපාන ආර්ථික සහ සමාජ ප්‍රතිපත්ති සහ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ගේ මෙහෙයුම් කටයුතු

1.1 රූපයෙහි පෙන්වා දී ඇති පරිදි මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ සැපයුම්කරුවන් ඔවුන්ගේ සේවාවලින් වෙත ළඟා වීමේදී බලපාන සන්දර්භ කරුණු පිළිබඳ විස්තර කර ඇත.

රටක සමස්ථ සන්දර්භය සාර්ව ආර්ථික ප්‍රවේශය තුළ කුමන ස්ථානයක තබයිද පිළිබඳව මෙහිදී සාකච්ඡා කෙරෙන අතර සංවර්ධනය වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම්කරුවන්ට සහ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට විශාල පරිමාණයේ ප්‍රතිපත්ති සහ රෙගුලාසිවල වැදගත්කම මෙහිදී පැහැදිලි කරයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සැපයීම සඳහා නියුක්තිකයින් සහ දායකයින් මූල්‍ය පද්ධතියේ ඇති අවශ්‍යතා සහ අවස්ථා හඳුනාගත යුතුවේ.

රටක සන්දර්භය අධ්‍යයනය කිරීම තුළින් ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීමක් අවශ්‍ය වනවාද නැතහොත් වඩා කාර්යක්ෂම වෙළඳ පලක් බිහිවීමට අවස්ථාව සලසා දෙන නීතිමය රාමුවක් සකසනවාද යන්න අනාවරණය කරගත හැකිවේ.

මූල්‍ය අතරමැදියනය සේවා සැපයීම

මෙහි පළමු පියවර වන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම්කරුවන් මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරන මූල්‍ය පද්ධතිය කවුරුන් විසින් නිර්මාණය කරන්නේදැයි තේරුම් ගැනීමයි.

"මූල්‍ය පද්ධතියෙහි (හෝ මූල්‍ය කොටසෙහි හෝ මූල්‍ය යටිතල පහසුකම්) සියළුම ඉතුරුම් සහ මූල්‍ය අවස්ථාද, ඉතුරුම් සහ මූල්‍යමය අවස්ථා සලසා දෙන මූල්‍ය ආයතන මෙන්ම වලංගු ආදර්ශයන් සහ මෙම ආයතනවල මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුවන ආකාරය ද අඩංගු වේ. මූල්‍ය වෙළඳපල යනු ආර්ථිකයෙහි මූල්‍ය නොවන කොටසට සැපයුම, ඉල්ලුම සහ සමායෝජනය යන සේවා සපයන වෙළඳපල වේ."(Krahen and Schmidt 1994, 3)

යම් රටක මූල්‍ය පද්ධතිය විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා මූල්‍ය සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුම සහ සැපයුම යන අංශ දෙකම කෙරෙහි අවධානය යොමුකළ යුතුවේ. මෙම කොටසේදී මූල්‍ය සේවා සැපයුම පිළිබඳව අවධානය යොමුකර ඇති අතර 2 වන පරිච්ඡේදයේදී ඉල්ලුම පිළිබඳ අධ්‍යයනය කරනු ඇත.

රටක මූල්‍ය පද්ධතිය තේරුම් ගැනීම මගින්, සමහරක් සේවාලාභීන්ට නොලැබෙන හෝ ප්‍රමාණවත් ලෙස නොලැබෙන සේවා හෝ නිෂ්පාදන මොනවාදැයි හඳුනා ගැනීමට ඉඩ සලසයි.

ඉතා විධිමත් ආයතනවල සිට අවිධිමත් මුදල් පොලියට දෙන්නන්ගෙන් පවා සැදුම්ලත් අතර මැදියන් මූල්‍ය සේවා සපයයි. සපයනු ලබන සේවා හා නිෂ්පාදන මත මූල්‍ය අතරමැදියනය වෙනස් වන අතර සේවා සපයනු ලබන ආයතනයේ ස්වභාවය මත ද යම් දුරකට රඳා පවතී. විවිධ වෙළඳපල වල දැනට සපයනු ලබන මූල්‍ය සේවා මොනවාදැයි හඳුනා ගැනීම මගින් සේවාලාභීන්ට නොලැබෙන හෝ ප්‍රමාණවත් ලෙස නොලැබෙන මූල්‍ය සේවා හඳුනා ගත හැකිවේ.

මූල්‍ය පද්ධති විධිමත්, අර්ධ විධිමත් සහ අවිධිමත් යන කොටස් වලට බෙදා වෙන්කල හැක. ණය ලබාදෙන්නන් සහ ඉතුරුම් හිමියන් ආරක්ෂා කිරීමට නීතිමය පහසුකම් වලින් සමන්විත ද යන කරුණ විධිමත් සහ අවිධිමත් මූල්‍ය සේවා ලෙස බෙදා වෙන්කිරීමට මූලිකම හේතුව වේ. සෑම කොටසකම දැකිය හැකි විශාල පරාසයක පැතිරුණු (පෞද්ගලික සහ පොදු) සේවා සපයන්නන් පිළිබඳ විස්තර 1.1 වගුවෙහි දක්වා ඇත. මෙහි බෙදීමේ සීමා නියත නොවන අතර පාලන ව්‍යුහයන් ද විවිධ වේ. උදාහරණ ලෙස සමහරක් රටවල් වල ණය සමිති විධිමත් කොටස යටතට ගැනෙන අතර තවත් සමහර රටවලදී ඒවා අවිධිමත් කොටසට ඇතුළත් කෙරේ.

විධිමත් මූල්‍ය ආයතන වලට රජය මගින් අවසර ලබාදී ඇති අතර බැංකු රෙගුලාසි හා නියාමනයට යටත් වේ. මෙයට රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික බැංකුද, රක්ෂණ ආයතන ද මූල්‍ය වෙළඳ ආයතන ද අයත් වේ. මෙම ආයතන කුඩා ව්‍යාපාර වලට හෝ ගොවීන්ට තම සේවා ලබාදෙන විටදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අංශයට යොමුවීමට ඉඩ ප්‍රස්ථාව ඇත. (සාමාන්‍යයෙන් රාජ්‍ය අංශයේ මූල්‍ය ආයතන)

විධිමත් කොටස තුළදී පෞද්ගලික අංශය සාමාන්‍යයෙන් නාගරික ප්‍රදේශ ඉලක්ක කරගන්නා අතර රාජ්‍ය ආයතන නාගරික සහ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශ යන දෙකම ඉලක්ක කර ගනී. සාමාන්‍යයෙන් පෞද්ගලික අංශයේ නවීන කාර්මික අංශයට අයත් හොඳින් ස්ථාපිත, විශාල ප්‍රමාණයේ පෞද්ගලික සහ රාජ්‍ය අංශය සතු ව්‍යාපාර සඳහා විශාල ප්‍රමාණයේ තනි ණය මුදල් ලබාදෙයි. පෞද්ගලික අංශය සාමාන්‍ය ජනතාවගේ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයෙන් වැඩි කොටසක් හිමිකරගෙන ඇත. ග්‍රාමීය අංශය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා රාජ්‍ය අංශයේ ග්‍රාමීය ආයතන නිරතුරුවම කෘෂිකාර්මික ණය සපයනු ලබයි.

රජය මගින් බෙදා දෙන මූල්‍යමය පහසුකම් සහ විදේශ ප්‍රාග්ධනය මූල්‍ය මූලාශ්‍රවලට ඇතුළත්වන අතර ද්විතියික මූලාශ්‍ර ඉතුරුම් සහ තැන්පතු අදාළ වේ. විස්තරාත්මක පත්‍රිකා පිරවීමට සිදුවීමද, අධික හුවමාරු පිරිවැයක් දරමින් සිදුකරන නිලධාරීන් ක්‍රියාවලින්ද, සාපේක්ෂව බලන කල විශාල ණය සඳහා නැඹුරුතාවයක් ඇතිවීම ද, හුවමාරු ක්‍රියාවලිය නිසා මුල් බැසගෙන ඇත. 1.1 කොටුව තුළ මෙක්සිකෝවෙහි ග්‍රාමීය මූල්‍ය ආයතන මුහුණපාන ගැටළු සහ එහි මෙහෙයුම් කටයුතු ද විස්තර කර ඇත.

අර්ධ විධිමත් ආයතන බැංකු අධිකාරීන් විසින් පාලනය නොකරන අතර අනෙකුත් රාජ්‍ය ආයතන මගින් අවසරපත් ලබාදී අධීක්ෂණය සිදුකරනු ලබයි. උදාහරණ ලෙස ණය සමිති සහ සමුපකාර බැංකු සමුපකාර කාර්යාංශය මගින් නිරන්තරයෙන්ම අධීක්ෂණය කරනු ලබයි. (සමහර අවස්ථාවලදී රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන අර්ධ විධිමත් අංශයේ කොටසක් ලෙස සලකනු ලබන අතර එයට හේතුවන්නේ එම ආයතන නීතිය ලෙස ලියාපදිංචි වීමේ අවශ්‍යතාවය නිසාත්, යම් ආකාරයක වාර්තා සැපයිය යුතු අතර සහ අධීක්ෂණයට ලක් විය යුතු නිසාත්ය.

ප්‍රමාණයෙන් වෙනස්වන මෙවැනි මූල්‍ය ආයතන ව්‍යාපාරයේ ස්වභාවය හෝ භූගෝලීය පිහිටීම සැලකිල්ලට ගනිමින් මධ්‍ය පරාසයේ සේවාලාභීන්ට ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය පිළිබඳව අවධාරණය කරමින් සිය සේවා ලබා දෙයි.

විධිමත් හා අවිධිමත් කොටස් තුළ ඇති ආයතන සලසන මූල්‍ය සේවා වල අතරමැදි සේවා අවස්ථාවන්, අර්ධ විධිමත් කොටසේ ඇති ආයතන ලබාදෙයි.

අනෙකුත් අංශ දෙකෙන්ම ලබාගත්, එම කොටස් දෙකට ආවේණික ගුණාංග පිළිබඳව සැලකිලිමත් වෙමින් ඔවුන්ගේ ණය සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදන නිර්මාණය කරනු ලබයි.

(මෙහෙයුම් කටයුතු සඳහා) තාක්ෂණ සහාය හෝ සහනාධාර ආකාරයට බොහෝ රටවල අර්ධ විධිමත් ආයතනවල නිරන්තරයෙන්ම දායකයින්ගේ හෝ රජයේ සහයෝගය ලැබෙයි.

අවිධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන් රාජ්‍ය පාලන ව්‍යුහයෙන් හා අධීක්ෂණයෙන් පිටස්තරව සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරයි. දේශීය මුදල් පොලියට දෙන්නන්, උකස්කරුවන්, ස්වයං සහයෝගිතා කණ්ඩායම් සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මෙයට අයත්වන අතර කුඩා ව්‍යාපාර සඳහා දායක වන පවුලේ සාමාජිකයින්ගේ ඉතිරි කිරීම් ද මෙයට ඇතුළත් වේ. මෙම මූල්‍ය මූලාශ්‍ර කෙසේ, කුමන ස්ථානයක මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරයිද යන්න දැනගැනීම මගින් අවශ්‍ය සේවා ඉල්ලුම පිළිබඳ තීරණය කළ හැකිවේ.

කුඩා ගොවීන්ගේ සහ ගෘහ ඒකකවල ණය සහ ඉතුරුම් පිළිබඳ සැලකිලිමත් වෙමින් මෙම ආයතන අවිධිමත් කොටස වෙත අවධානය යොමුකර ඇත. ණය ලබාගන්නාගේ සමීප බව මත පමණක් සලකා විධිමත් සුරැකුම් නොමැතිව මෙම ණය සාමාන්‍යයෙන් ලබාදෙයි. පවුලේ, සාමාජයේ ගම හෝ නීතිමය බලපෑමකට යටත් කළ හැකි, ආගමික සමාජයක් තුළ

ජීවත්වන ජනතාව මේ අතර වෙයි. සේවාලාභියාගේ තත්ත්වය මත ණය කොන්දේසි සුදුසු ලෙස යොදාගනු ලැබේ. ලබාදෙන සම්පූර්ණ මුදල, වාරික ගණන ද සේවාලාභියා අනාගතයේදී ලැබීමට බලාපොරොත්තු වන මුදල් ප්‍රවාහයට අනුව සකස් කෙරේ. ණය මුදලක් සඳහා ඉල්ලුම් කළ විට ලේඛන කටයුතු අදාළ වන්නේ ඉතාමත් ස්වල්ප ලෙස වේ. (Krahn and Schmidt 1994, 32)

රටක ආර්ථික වර්ධන මට්ටම සහ අතීත කරුණු මත පදනම් වෙමින්, දියුණු වන රටවල්වල ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම්කරුවන්ගේ විවිධ සංයෝජනයක් ඉදිරිපත් කළ හැක.

පරීක්ෂණයන් ක්‍රමයෙන් පෙන්වා දෙන පරිදි මූල්‍ය අංශය සංකීර්ණ වෙමින් අනුකොටස් අතර සැලකිය යුතු මට්ටමක මුදල් ප්‍රවාහයන් සිදුවේ. යම්කිසි රටක හෝ ප්‍රදේශයක මූල්‍ය සේවා සපයන්නන් හඳුනා ගැනීම, මූල්‍ය සේවා පිළිබඳ වඩා හොඳින් තේරුම් ගැනීමට හේතු වන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම්කරුවන් විසින් පිරවිය යුතු හිඩැස් පිළිබඳවද අවබෝධයක් ලබාදේ.

වර්තමාන ක්ෂේත්‍ර මූල්‍ය සේවා ප්‍රතිපාදකයින්

ක්ෂේත්‍ර මූල්‍ය සේවා ප්‍රතිපාදකයින් රාජ්‍ය අංශයේ මෙන්ම පෞද්ගලික අංශයේ ද දැකිය හැකිවේ. කුඩා

වගුව 1.1 - මූල්‍ය අතරමැදි සේවා සපයන්නන්		
විධිමත් අංශය	අර්ධ විධිමත් අංශය	අවිධිමත් කොටස
මහා බැංකුව	ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර	ඉතුරුම් සමාගම
බැංකු	විවිධ සේවා සමුපකාර	ඒකාබද්ධ ඉතුරුම් සහ ණය සමාගම් - සීට්ටු සහ ප්‍රභේද
වාණිජ බැංකු	ණය සමිති	අවිධිමත් මූල්‍ය සමාගම්
වෙළඳ බැංකු	සමුපකාර අර්ධ බැංකු	දේශීය බැංකු
ඉතිරිකිරීමේ බැංකු	සේවක ඉතුරුම් අරමුදල්	මූල්‍ය සමාගම්
ග්‍රාමීය බැංකු	සේවක ඉතුරුම් අරමුදල්	ආයෝජන සමාගම්
නැපැල් ඉතිරිකිරීමේ බැංකු	ග්‍රාමීය බැංකු	ලියාපදිංචි නොවූ ස්වයං
කම්කරු බැංකු	සංවර්ධන ව්‍යාපෘති	සහයෝගිතා කණ්ඩායම්
සමුපකාර බැංකු	ලියාපදිංචි ස්වයං සහයෝගිතා කණ්ඩායම් සහ ඉතුරුම් සමාජ	මුදල් පොලියට දෙන පුද්ගලයින් වාණිජ
සංවර්ධන බැංකු	රජ්‍ය නොවන සංවිධාන	වාණිජමය නොවන (මිතුරුන්, අසල්වාසීන්, නැදියින්)
රජය සතු බැංකු		වෙළඳුන් සහ සාප්පු හිමියන්
පෞද්ගලික බැංකු		
වෙනත් බැංකු නොවන ආයතන		රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන
මූල්‍ය සමාගම්		
කාලීන ණය ආයතන		
ගොඩනැගිලි සමිති සහ ණය සමිති		
ගිවිසුම්ගත ඉතිරි කිරීම් ආයතන		
විශ්‍රාම අරමුදල්		
රක්ෂණ ආයතන		
වෙළඳපල		
කොටස්		
සුරැකුම්පත්		

කොටුව 1.1 ග්‍රාමීය මෙක්සිකෝවෙහි විධිමත් අංශයේ සැපයුම්කරුවන්

1994 සහ 1995 දී ලෝක බැංකු කණ්ඩායම මෙක්සිකෝවෙහි (ආර්ථික සහ ආංශික අධ්‍යයනයක්) ග්‍රාමීය මූල්‍ය වෙළඳපොළෙහි කාර්යක්ෂමතාවය සහ සාධාරණත්වය අධ්‍යයනය කිරීම සඳහා පවත්වන ලදී. බැංකු නොවන ණය ලබාදෙන්නන් 96 දෙනෙකු පිළිබඳ සිද්ධි අධ්‍යයනයන් මෙම කණ්ඩායම සිදු කළ අතර, 800 ක් වන ග්‍රාමීය ව්‍යවසායකයින් ද ඇතුළු ගෘහ ඒකක සමීක්ෂණයක් ද, ණය සමීතිවල පාලන නීති රාමුවන් පිළිබඳ පුනරීක්ෂණයක් ද, ඉතුරුම් සහ ණය සංගම් ද මෙයට ඇතුළත් කරගන්නා ලදී. සියළුම ආකාරයේ අවිධිමත් ඉතුරුම් සහ ණය සේවා විශ්ලේෂණය කරන ලදී. මෙක්සිකෝවෙහි ග්‍රාමීය මූල්‍ය වෙළඳපොළෙහි දුර්වල කාර්ය සාධනය පිළිබඳ ශක්තිමත් සාක්ෂි මෙම අධ්‍යයනය මගින් සපයා දෙන ලදී. මෙම වෙළඳහල් වඩාත් නොගැඹුරු කොටස් වශයෙන් බෙදුණා වූ, තරගකාරිත්වයක් නොමැති, අකාර්යක්ෂම සහ අසාධාරණ ඒවා විය.(වරප්‍රසාද නොලත් පුද්ගලයන්ට එරෙහිව විශාල විරුද්ධත්වයක් විය)

(ග්‍රාමීය ජනගහනයෙන් 45% ක ප්‍රතිශතයකට පමණක් 1992 - 1994 කාලයේදී ණය ගනුදෙනු සඳහා අවස්ථාව තිබුණි.) මෙහි ප්‍රතිඵලය වූයේ දුර්වල ණය සැපයුමයි. (නොදියුණු ආයතනික යටිතල පහසුකම්) (මහ නගර සභා ප්‍රදේශ තුනෙන් දෙකකටවත් බැංකු නොමැත.) කුඩා වෙළඳපොළට නොගැලපෙන බැංකු තාක්ෂණය සහ දුර්වල වි ගිය දේපල නීතියද මෙයට ප්‍රධානතම හේතූන් විය.

ණය කපාහැරීම සහ සහනාධාර පොලී අනුපාත ආදී පසුගිය රජයේ මැදිහත් වූ කරුණු මගින් ග්‍රාමීය මූල්‍ය කටයුතු වලට දුර්වල ප්‍රතිරූපයන් ලබාදී ඇත. (සත්‍ය වශයෙන්ම) මෙම ක්ෂේත්‍රයේ ව්‍යාපාරික අවස්ථාවන් ඇති බව පෞද්ගලික අංශයේ බැංකුකරුවන් කිහිපදෙනෙකු පමණක් විශ්වාස කරති. ඉල්ලුම සැලකීමේදී, සම්මුඛ පරීක්ෂණයන්ට සහභාගී වූ කුටුම්භයන්ගෙන් 75% පමණ ප්‍රමාණයක්ම විධිමත් මූල්‍ය අංශයෙන් ණය මුදලක් ඉල්ලා නොමැත.

ලබා දිය යුතු අසාධාරණ සුරැකුම් ප්‍රමාණයන් ගිවිසුමකට එළඹීමට අවශ්‍ය ආයතනික නොවන තාක්ෂණික ක්‍රමන්, නිසා මෙය දඩි අවදානමක් සහිත බව ග්‍රාමීය ව්‍යවසායකයින් සලකති. බොහෝ ව්‍යවසායකයින් ඔවුන් විධිමත් ආයතන සමග ගනුදෙනු කිරීමට බියක් දක්වන බව පිළිගන්නා අතරම අධික හුවමාරු පිරිවැයක් දැරීමට අකමැත්තක් දක්වයි. අකාර්යක්ෂම ග්‍රාමීය මූල්‍ය වෙළඳසැල්වල ප්‍රථිපල ලෙස මුදල් ලබා ගැනීමට සුදුසුම පුද්ගලයින් වෙත නොලැබෙන අතර මෙක්සිකෝවෙහි ග්‍රාමීය සංවර්ධනයට බාධා ඇති කරයි.

මූලාශ්‍ර: Chaves and Sanchez 1997.

ග්‍රාමීය මූල්‍ය වෙළඳපොළ නගා සිටුවීමට අවශ්‍ය මිණුම් යෝජනා කරදෙන ලෙස මෙක්සිකෝ රජය, ලෝක බැංකු කණ්ඩායමෙන් ඉල්ලා සිටීමට තරම්, මෙම අධ්‍යයනය මගින් කරුණු ඒත්තු ගැන්වීමට හේතු පාදක විය. මෙහිදී පළමුවන මිණුම් ලෙස (දිරි දීමනා හඳුන්වාදීම, අභ්‍යන්තර පාලන විධි ඇතුළුව) බෙදාහැරීමේ ජාලය පුළුල් කිරීම, ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය නිෂ්පාදිත සහ තාක්ෂණ ක්‍රම හඳුන්වා දීම, සංවිධාන ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමයි. ආරක්‍ෂාකාරී හුවමාරු ක්‍රම, අතරමැදියන් පාලනය කිරීම (විශේෂයෙන් බැංකු නොවන) සහ රක්ෂණ වැනි අදාළ වෙළඳපොළේ සඳහා පුළුල්ව පැතිරුණ ගැටළු සඳහා නීති රෙගුලාසි පැනවීමත්, වඩා හොඳ ප්‍රතිපත්තින් වර්ධනය කිරීමත් ආදී පාරිසරික තත්ත්ව දියුණු කිරීමත් දෙවැන්න විය.

(නියමු මෙහෙයුමක් ලෙස) පුරවැසියන් 20,000 කට වඩා අඩුවෙන් සිටින, විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන් නොමැති පළාත්වල බැංකු ශාඛා ජාලයන් සැලසුම් කෙරුණි. මෙහිදී පළමු පියවර වූයේ ග්‍රාමීය මූල්‍ය වෙළඳපොළෙහි වාණිජ බැංකු වලට ව්‍යාපාරික අවස්ථාවන් ඇති බවට ඒත්තු ගැන්වීමයි. කරුණු පහක් සපුරාලිය හැකි නම් ලාභ ලැබීමේ හැකියාවක් ඇති බව මෙහිදී පැවසුණි. පළමුවෙන් බැංකු තමාගේ වෙළඳපොළවල් ගැන මනා තේරුම් ගැනීමකින් යුක්ත විය යුතු අතර, ඒවාට ගැලපෙන සරල මූල්‍ය නිෂ්පාදිත එනම්, කෙටිකාලීන පරිණත තැන්පතු සහ කුඩා මූලික ඉතුරුම්, එසේම කෙටිකාලීන ණය යෝජනා ක්‍රම ආදිය හඳුන්වා දිය හැකිය. දෙවනුවට ඔවුන්ගේ ස්ථාවර වියදම් ඉතා පහත් මට්ටමක තබාගත යුතු අතර, කාර්ය මණ්ඩලය 2-3 දෙනෙකුගෙන් සැදුම් ලත් ඉතා අඩුම ආයෝජනයන් සිදුකළ යුතු විය. තුන්වෙනුව ප්‍රතිලාභියාගේ වරිත ස්වභාවය සහ කීර්තිය යන දෙකම මත ණය දීම සිදුකළ යුතුවේ. සිව්වෙනුව ඔවුන් සඳහා හොඳ දිරිදීමනා ක්‍රමයක් සකස් කළ යුතු අතර, කාර්යක්ෂමතාව අනුව වැටුප් ලබා දීමටත්, ලාභය කාර්ය මණ්ඩලයට ද බෙදී යන ආකාරයටත් සැකසිය යුතුය. අවසන් වශයෙන් ඔවුන්ගේ අභ්‍යන්තර පාලන යාන්ත්‍රණය විශ්වාස කටයුතු විය යුතු අතර, අකාර්යක්ෂම සේවකයින් කාර්ය මණ්ඩලයෙන් ඉවත් කළ යුතුවේ.

ව්‍යවසායකයින් සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සැපයීමේදීද ඒ සඳහා කටයුතු කිරීමේදීද වෙළඳපොළ හිඩැස් (Gaps) හඳුනා ගැනීම සඳහා දැනට සේවා ප්‍රතිපාදකයින් කවුරුන්ද යන්න නිශ්චය කර ගැනීමත්, ඔවුන් කොතරම් දුරකට වෙළඳ පොළ අවශ්‍යතාවයන් සපයනවාද යන්න දැන ගැනීමත් අවශ්‍ය වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය ක්‍රියාකාරීන් කවුරුන්ද, සහයෝගය දැක්වීමට හෝ මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ලබාදීමට අවශ්‍ය වන්නේ කාහටද යන්න දායකයින්ට නිර්ණය කළ හැක. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් නොමැති ප්‍රදේශවල ප්‍රතිපාදකයින්ට ඔවුන්ගේ තරගකරුවන් කවුරුන්ද යන්නත්, ඔවුන්ගේ වෙළඳපොළට ඇති බලපෑමත්

නිශ්චය කරගත හැකිවේ. (වර්ධනය පිළිබඳ වැටහීම, වැඩිවන ඉල්ලුම, අධික සැපයුම, වෙළඳපොළ සංතෘප්ත වීම හෝ විරූපණය වීම)

පෞද්ගලික ප්‍රතිපාදකයින්ට රාජ්‍ය අංශයේ වැඩසටහන් විසා ඇති බලපෑම

රජය මගින් පවත්වාගත යනු ලබන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම්වල සාර්ථකත්වයට හෝ අනර්ථදායකත්වයට ඔවුන් අනුගමනය කරන ප්‍රවේශය මත රඳා පවතී. රජය මගින් මෙහෙයවනු ලබන සහනාධාර, සෞඛ්‍ය ක්‍ෂේත්‍රය හරහා ක්‍රියාත්මක කෙරෙන අකාර්යක්ෂම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන්, සමාජ සේවා හෝ වෙනත් මූල්‍ය නොවන රාජ්‍ය අංශයේ අමාත්‍යාංශ හෝ දෙපාර්තමේන්තු (හෝ රාජ්‍ය අංශයේ බැංකු) ආදී මගින් මෙහෙයවන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවන්හි තිරසාර සැපයුමට සාමාන්‍යයෙන් සාමාන්‍යයෙන් රාජ්‍ය අංශයට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් දියත් කිරීම පිළිබඳව ඇත්තේ සුළු අත්දැකීම් ප්‍රමාණයක් හෝ අත්දැකීම් නොමැති අතර දීර්ඝ කාලීන සාර්ථකත්වය සඳහා අවශ්‍යතාවයක් නොමැත.

එසේම රාජ්‍ය අංශයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් (ආර්ථික වර්ධනය සඳහා කෙරෙන කාර්යයන් ලෙස නොව) නිතරම සමාජ සුභසාධන වැඩසටහන් ලෙස තේරුම් ගනු ලබයි.

සමහර රාජ්‍ය අංශයේ වැඩසටහන් (අවශ්‍ය ආයතනික පදනම යොදා නොගෙන) අතිවිශාල ලෙස වර්ධනය වන අතර එහිදී දේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ ස්වයං සහයෝගිතා කණ්ඩායම් සමඟ සහයෝගයෙන් ක්‍රියා කිරීමට නොලැබී යයි.

ණය ගැනුම්කරුවන්ට ඔවුන් ලබාගන්නා ණය මුදල් නැවත ගෙවීමට අවශ්‍යතාවයක් නොමැති බවට වැරදි වැටහීමක් ලබාදෙමින්, දුප්පත් ජනතාවගේ පැරණි ණය කපා හැරීමේ රාජ්‍ය ක්‍රියාවලිය පෞද්ගලික අංශයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වෙත දැඩි ලෙස බලපෑම් ඇති කරයි. සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රතිපාදකයින් සහ දායකයින් යන දෙපාර්ශවයම පසුගිය හෝ දැනට පවත්නා සහනාධාර හෝ ණය කපාහැරීමේ ප්‍රතිවිපාක පිළිබඳ නිර්ණය කළ යුතුවේ. (කොටුව 1.3 බලන්න.)

රාජ්‍ය අංශය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම සඳහා සම්බන්ධ වීම පිළිබඳව බොහෝ සාකච්ඡා පවතී. සමහරකුගේ තර්කය අනුව රාජ්‍ය අංශයේ භූමිකාව විය යුත්තේ දුප්පතුන් සඳහා සෘජු ණය සැපයීම නොකර සුළු ව්‍යවසායකයින්ට සහ පෞද්ගලික අංශයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට සාර්ථකව ක්‍රියාත්මකවීම සඳහා සුදුසු පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමයි. තවත් සමහරෙකුගේ තර්කය අනුව රජය සුළු

ව්‍යවසායකයින්ට මූල්‍ය සේවා සැපයිය යුතු නමුත් මූල්‍ය වෙළඳපොළ පිරිහීම වැළැක්වීම සඳහාත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා වලට නිරන්තර ප්‍රවේශයන් රඳවා තබාගනු සඳහාත් වාණිජමය පරමාර්ථ සහිතව ණය ලබා දීම සිදුකළ යුතු බවයි.

කොටුව 1.2 ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාලාභීන්ට සහන පොලී අනුපාත ලබාදීම අවශ්‍යද?

එක සමාන ණය මුදලක පොලී ප්‍රමාණය ඉහළ වූවත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාදායකයින් එය ලබා ගැනීමට කැමැත්තක් දක්වන අතර එයින් පෙනී යන්නේ යම් කිසි පරාසයක් තුළ ඔවුන් පොලී අනුපාත පිළිබඳව උනන්දුවක් නොදක්වන බවයි. ඊට අමතරව වඩා හොඳ සේවාවක් වෙනුවෙන් වැඩි පොලියක් ගෙවීමට වුවද ඔවුන් නිරන්තරයෙන් කැමැත්තක් දක්වති. වඩාත් වැදගත් වන්නේ අධිශ්ච සහ විශ්වාස කළ හැකි ණය සහ ඉතුරුම් සේවාවකට ළඟාවීමේ හැකියාවයි.

සහනාධාර ණය වැඩසටහන් යටතේ ලාභදායී ණය සීමිත ප්‍රමාණයක් සපයයි. මෙය ආකර්ශනීයය, දුර්ලභ ණය ක්‍රම වූ විට කුඩා ප්‍රමාණයේ ණය අවශ්‍යවූවන්ගේ අවශ්‍යතා මගහැර (අවිධිමත් ණය දෙන්නන්ගෙන් ඉතා වැඩි පොලී අනුපාතික වලට පමණක් ලබාගත හැකි) එම ණය ක්‍රම මගින්ම ණය ලබා ගැනීමට බලපෑම් ඇතිකරනු ලබයි. මීට අමතරව, ලෝකය පුරා පැතිර පවතින සංවර්ධනය වෙමින් පවතින රටවල් වලින් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක සාක්ෂි මගින් පෙන්වා දෙන පරිදි ග්‍රාමීය සහනාධාර ණය ක්‍රම යටතේ ණය ලබා දීමෙන් විශාල ණය පැහැර හැරීමක් සිදු වන බවත් මූල්‍ය ආයතන වල සහ රාජ්‍ය හෝ දායක ආයතන වල වැඩසටහන් පරිපාලනය මගින් පාඩු ලබන අතරම ආයතන වල ඉතුරුම් සහ එහි ප්‍රථිපල ලෙස ශක්‍යතාවයකින් යුතු ග්‍රාමීය මූල්‍ය ආයතන වල ලාභදායීත්වය වර්ධනයද පහත වැටීම සිදුවේ.

සහනාධාර ලෙස මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ලබන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ මූල්‍ය කාර්යසාධනය කාර්යක්ෂම ලෙස පවත්වාගෙන යෑමට උනන්දු නොවන අතර එයට හේතු වන්නේ තිරසාර භාවයකට පත්වීමට ඔවුන්ට අවශ්‍යතාවයක් නැති හෝ ඉතා සුළු අවශ්‍යතාවයන් ඇති බැවිනි. සහනාධාර පොලී අනුපාත යටතේ අතිරික්ත ඉල්ලුමක් ඇති කරමින් සේවාදායකයින් සහ ණය නිලධාරීන් අතර පෞද්ගලික සලාකනයන් ඇති කිරීමට ද හේතු වේ.

මූලාශ්‍රය: Robinson 1994

රජය අංශය මැදිහත්වීමේ වාසි සහගත තත්වය වන්නේ, වැඩසටහන් පුළුල් ලෙස ව්‍යාප්ත කිරීමේ හැකියාව, දේශපාලන සහාය ලබාගැනීමේ හැකියාව, පුළුල් ප්‍රතිපත්ති සහ පරිපාලන කාර්යයන් වෙත යොමුවීම සහ මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයකින් ලබාගැනීමේ හැකියාවයි. (Strens and

කොටුව 1.3 දේශපාලන මෙවලමක් ලෙස ණය ලබා දෙන ආයතන: හිඟ ණය කපා හැරීම - ඉන්දියාව

රජය සමග සම්බන්ධව කටයුතු කරන ග්‍රාමීය මූල්‍ය ආයතන නිරන්තරයෙන්ම දේශපාලනඥයින්ගේ ඉලක්කය බවට පත්වේ. මෙම ආයතනවල බලපෑමට ලක්කල හැකි ගනුදෙනුකරුවන් පහසුවෙන් දේශපාලන ඉලක්ක බවට පත්වේ. ඉන්දීය රජය පත්කළ කෘෂිකාර්මික ණය ඇගයුම් කමිටුව 1989 දී ප්‍රකාශ කළ ආකාරයට ඡන්ද පවතින වසරවල හා සමානවම අනෙකුත් කාලවලදීත් ණය ආපසු අයකර ගැනීම කල්දීම හෝ අයකර ගැනීම ක්‍රියාවලි බලගැන්වීම වැළැක්වීම හෝ කල් දීම සඳහා දේශපාලන බලපෑම් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයකට සිදුවේ. අපගේ කෙරුම් විසින් පරිපාටියේදී විවිධ ප්‍රදේශවල සිදුව ඇති හෝග හානියට ප්‍රධානතම හේතු වී ඇත්තේ දේශපාලනික කරුණු බව නිරන්තරයෙන්ම වාර්තා වූණි.

අනිකුත් අය අනුගමනය කිරීමට කැමැත්තක් දක්වන සමාජයීය සහ දේශපාලනික වශයෙන් වැදගත් වන පුද්ගලයින්ද සාමාන්‍යයෙන් "සිතාමතා" පැහැර හරින්නන් බවට පත් වේ. එසේම වර්තමාන ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රාමුව තුළ (ණය ලබාදෙන ආයතනවල පාලනාධිකාරීන්) විධිමත් හෝ අවිධිමත්ව තම බලය සැලකිය යුතු ලෙස යොදා ගත හැකි ග්‍රාමීය ජනතාව කරා යාමට පසුබට වෙති. රට තුළ බොහෝ ප්‍රදේශවල ගොවීන් පිළිබඳ ගැටළුව දරුණු ලෙසම දැකිය හැකි අතර, ණය අයකර ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා කිසිම බැංකුවකින් ගමට ඇතුළු නොවන ලෙස දක්වමින් බැනර්, පුවරු ප්‍රදර්ශනය ද දක්නට ඇත. මෙය ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ණය ආපසු අයකර ගැනීමේ ක්‍රියාවලියේ නියුතුව සිටින නිලධාරීන්ගේ දඩ උද්යෝගය හින කිරීමට සමත්වී තිබේ. මේ අනුව සාමාන්‍ය තත්ත්වය සැලකීමේදී ණය ආපසු එකතු කර ගැනීමට එදිරි වාතාවරණයක් ක්‍රමයෙන් පැන නැගී ඇත.

මූලාශ්‍රය: Yaron, Benjamin, and Piprek - 1997, 102

Otero 1990). ඉන්දුනීසියාවේ අඩු ආදායම්ලාභී ජනතාවට සේවය සපයා ලාභදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක වන රක්ෂාත් බැංකුව රාජ්‍ය වැඩසටහනක් ක්‍රියාත්මක කර සාර්ථකත්වයට පත්වූ ආයතන අතර සාර්ථක උදාහරණයක් වේ. (කොටුව 1.4)

පෞද්ගලික ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින්ගෙන් අනෙකුත් සැපයුම්කරුවන්ට ඇති බලපෑම

බොහෝ විට පෞද්ගලික අංශයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන දේශීය කණ්ඩායම්වලින් හෝ දේශීය නායකයින් විසින් ඔවුන්ගේ සමාජ තුළ මෙහෙයවනු ලබන රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලින් සමන්විත වේ.

නිරන්තරයෙන්ම තාක්ෂණ සහයෝගය හෝ මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන (විශේෂයෙන්ම ආරම්භක පියවරේදී, අන්තර්ජාතික දායකයින්ගෙන් සහ අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලින්) ලැබේ. සමහර

කොටුව 1.4 - ඉන්දුනීසියාවේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කටයුතු

රාජ්‍ය බැංකුවක් වන ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුව මගින් 1983 වසර දක්වා වන තෙක් වී ගොවීන් සඳහා සහනාධාර ණය ව්‍යාපෘතියක් දියත් කරන ලදී. "දෙසා ක්‍රමය" යන ඒකකය බැංකුව තුළ වෙනම ලාභ මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස 1984 දී පිහිටුවිණි.

"දෙසා ක්‍රමය" ඒකකය රට පුරා විහිදුනු කුඩා ග්‍රාමීය බැංකු වලින් සැදුම්ලත් ජාලයකි. ඕනෑම ආකාරයක ග්‍රාමීය ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ලබා දෙන මෙහි ආරම්භක අරමුණ වූයේ පුළුල් පදනමක් සහිතව සෘජු කෘෂිකාර්මික ණය, සියළු මූල්‍ය හා මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය වීමට සුදුසු ධනාත්මක පොලියක් සහිත සහනාධාර ණය ක්‍රමයක් මගින් නැවත ස්ථාපනය කිරීමත්, ග්‍රාමීය ජනතාව සියළුම මූල්‍ය අවශ්‍යතා ආවරණය වන පරිදි (ණය හා ඉතුරුම්) සේවය ලබා දීමයි. මෙම සියළුම අරමුණු අවුරුදු කිහිපයක් ඇතුළත ළඟාකර ගත හැකි විණි. මෙම ක්‍රමවේදයේ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයේ ආශ්චර්යමත් සාර්ථකත්වය වැදගත් කාර්ය සිද්ධියක් වේ.

එසේම ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුවෙහි අවශ්‍ය කොටසක් වන "දෙසා පද්ධතිය" ඒකකය වෙනම ලාභ මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස මෙහෙයුම් කටයුතු කරගත යන අතර, එම ඒකකය තුළ වෙනත් මෙහෙයුම් ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීමට සහ පොලී අනුපාත තීරණය කිරීමට එහි කළමනාකාරිත්වයට අවශ්‍ය නිදහස ලබාදී ඇත. 1980 දී ඉන්දුනීසියානු රජය මූල්‍ය අංශය ප්‍රතිසංස්කරණය කර, සමහර පොලී අනුපාතවල පාලන රීති සහ සීමා කිරීම් ඉවත් කළ අතර, පොලී අනුපාත සඳහා පැවති සීමා ඉවත් කෙරුණි. "දෙසා පද්ධතිය" ඒකකය මූල්‍යමව ස්වයං පෝෂිත වීමට වෙර දරද්දී, එහි තීරණ ගැනීම්වලට වෙළඳපොළ බලපෑම් එල්ලවූ අතර (නිරන්තරව) වෙනත් තරගකාරී මූල්‍ය ආයතනවල නිරන්තරව වැඩි වැඩියෙන් අවධානයට හේතු විය.

"දෙසා පද්ධතිය" ඒකකය පිළිබඳ පූර්ණ නිදහස එහි කළමනාකාරිත්වයට ලබා දී ඇති අතර ඔවුන් සමස්ථ කාර්ය සාධනයට වගකිව යුතු විය. මෙම වගකීම් සම්භාරය නිසා සෑම ඒකකයක්ම ඔවුන්ගේ ණය ලබාදීමේ තීරණවලට සහ ලාභදායීත්වයට වගකීමෙන් බැඳුණාහ. මූල්‍යමය සේවක දිරිදීමනා සහ උසස්වීම් පිළිබඳ කරුණු වලදී තනි තනිව වගකීමට බැඳුණි.

"දෙසා පද්ධතිය" ඒකකයේ ස්වාධීනත්වය තව දුරටත් වැඩිකර ගන්නේ කෙසේදැයි මේ වන විට අධ්‍යයනය කරමින් පවතී.

මූලාශ්‍රය: Yaron, Benjamin, and Piprek - 1997

පෞද්ගලික ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තවමත් සහන පොලී අනුපාත යටතේ හෝ සහන සේවා හෝ ලබා දෙන අතර අනෙක් අය ස්වයංපෝෂිත මෙහෙයුම් නිර්මාණය කිරීම සහ පිටස්තර දායකයින් මත යැපීම ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අඩුකරයි. කිහිප දෙනෙකු වැණිජ බැංකු සහ ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය වෙළඳපල වලින් මූල්‍ය

අවශ්‍යතා පිරිමසා ගැනීමට යොමුවී ඇත. රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට අමතරව බැංකු සහ බැංකු නොවන මූල්‍ය අතරමැදියන් යන දෙපාර්ශවයම ක්ෂුද්‍ර ආයතන මූල්‍ය සේවා සපයනු ලබයි.

පෞද්ගලික අංශයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ප්‍රතිලාභීන්ගේ අවශ්‍යතා ඉටුකරලමින්, නව ප්‍රතිපාදකයින්ට සාර්ථකත්වය කරා ගමන් කිරීමට බලපෑම් එල්ල කරමින් සිය මෙහෙයුම් කටයුතු ඉටුකරයි. උදාහරණ ලෙස බංගලාදේශය ග්‍රාමීන් බැංකුව, ග්‍රාමීය ජනතාව අතර ඉතා ජනප්‍රිය අතර, අනෙකුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින් ග්‍රාමීන් ආදර්ශය (Model) අනුගමනය කිරීමට යොමුවී ඇත. එසේම ග්‍රාමීන් බැංකුව පොලී අනුපාත වෙනස් කිරීමේදී සහ නව නිෂ්පාදන හඳුන්වා දීමේදීත් අනෙකුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ද එම ක්‍රමයම අනුගමනය කරයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන මගින් ලබාදෙන සේවාවන් පිළිබඳ මූල්‍ය සේවා කාර්යක්ෂමව බෙදාහැරීමේදී ඒවායේ ඇති බලපෑම ගැන ද දැනුවත්ව සිටිය යුතුවේ. (1.2 වගුව බලන්න.)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කර්ණයේදී දායකයින්ගේ භූමිකාව කුමක්ද?

පසුගිය වසර කිහිපය පුරාවටම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳව දායකයින්ගේ ඇති කැමැත්ත ක්‍රමයෙන් වර්ධනය වීණි. සැබවින්ම දේශීය, ද්විපාර්ශවික සහ බහුපාර්ශවික රාජ්‍ය දායකයින් සහ දේශීය සහ ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ඇතුළු සියළුම දායකයින් කිසියම් හෝ ක්‍රමයකින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කටයුතු වලට සහයෝගීතාව දක්වන අතර පහත සේවා වලින් එකක් හෝ කිහිපයක් සලසනු ලබයි.

- ආයතනික ධාරිතා වර්ධනය සඳහා ආධාර මුදල්
- මෙහෙයුම් අඩුපාඩු ආවරණය කරගැනීම සඳහා

ආධාර මුදල්

- ණය ප්‍රාග්ධනය හෝ කොටස් සඳහා ආධාර මුදල්
- ණය ලබාදීම සඳහා අවශ්‍ය අරමුදල් ලෙස සහන ණය
- ණය මාර්ග
- වාණිජ අරමුදල් සඳහා ඇප සහතික
- තාක්ෂණික සහාය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සඳහා මූලික ප්‍රතිපාදන සපයන්නේ දායකයින් වන නිසා (බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය නොකිරීම සහ වාණිජ ප්‍රතිපාදන සපයා ගැනීමට ප්‍රවේශ වීමට තරම් මූල්‍ය ශක්‍යතාවයකින් යුතු නොවන බැවින්) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයට ප්‍රවේශවීම සහ මුදල් ප්‍රතිපාදන සපයා ගැනීම සඳහා යොදා ගන්නා මාර්ගද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ වර්ධනයට දැඩි ලෙස බලපායි.

බොහෝ දායකයින් සහනාධාර ණය ක්‍රම වලින් ඇත්වී ඇති අතර ධාරිතා වර්ධනය සහ ප්‍රාග්ධන සැපයුම කෙරෙහි වැඩි අවධානය යොමු කර ඇත. කෙසේ වෙතත් ක්ෂුද්‍ර සේවා ප්‍රතිපාදකයින් විවිධ වන අතර දායකයින් එකිනෙකාට වෙනස් වූ ප්‍රවේශයන් ගෙන ඇත. මීට අමතරව බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන එක් දායකයෙකුට වඩා වැඩි පිරිසක් සමග වැඩ කරන අතර, එක් එක් දායකයාගේ අවශ්‍යතාවයන් සපුරා ලීමට නිතරම වෙනස් නිෂ්පාදන දියුණු කරනු ලබයි.

එකිනෙකාගේ උත්සාහයන්ට පටහැනි ක්‍රියාවන් හී යෙදෙමින් දායකයින් එකම ක්‍රියාකාරකම අනුපිටපත් කිරීම නොකල යුතු වේ. දායකයින් ඔවුන්ගේ වැඩකටයුතු සමායෝජනය කරන බවත් වෙළඳපල බන්ධනය මත පදනම් වෙමින් සහ සාපේක්ෂ වාසිය සලකා පූර්ණ ලෙස ගැලපෙන උපක්‍රම යොදා ගන්නා බවටත් සහතික වීම අසීරු වේ. විශේෂයෙන්ම දුප්පත්කම දුරලීම සඳහා ඇති

වගුව 1.2 ක්ෂුද්‍ර ආයතන සංවර්ධනයේ යෙදී සිටින පෞද්ගලික ආයතන	
වාසි	අවාසි
<p>අත්දැකීම් මත පදනම් වූ ශක්තිමත් ක්‍රමවේද කැපවී සේවය කරන පුහුණු කාර්ය මණ්ඩලය ආමුලික මට්ටමේ සංවිධාන කරා ළඟාවීමේ හැකියාව</p> <p>දූෂණ ඉතා සුළු හෝ නොමැතිකම ප්‍රතිඋත්තර ලබාදෙන, නිලධාරීවරු නොවන ප්‍රවේශය</p> <p>වැඩසටහන ඉහළ තලයකට ගෙන යෑමේ උනන්දුව සහ ස්වයං පෝෂිතභාවය අරමුණු කිරීම</p> <p>අනෙකුත් අය සමග සංයෝජනයෙන් සිය උත්සාහයන් කරගෙන යාමේ හැකියාව</p>	<p>ඉහළ තලයකට ළඟාවීම සඳහා ඇති සීමිත ආයතනික හැකියාව</p> <p>අඩු තාක්ෂණික ප්‍රවීණතාවය, විශේෂයෙන්ම මූල්‍ය හා තොරතුරු පද්ධතීන් තුළ</p> <p>නිරතුරුවම වැඩසටහන් ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා ඇති සීමිත සම්පත් ප්‍රමාණය</p> <p>හුදෙකලාවූ මෙහෙයුම් කටයුතු</p> <p>අවිධිමත් කොටස තුළ රාජ්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වයේ ඇති සුළු අන්තර් බැඳීම හෝ දැනීම</p> <p>සීමිත දැක්මකින් යුතු කුඩා වැඩසටහන්</p>
<p>මූලාශ්‍රය: Stearns and Otero 1990</p>	

සර්වරෝග නාශකය ලෙස සමහරුන් ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය දකින අතර, දුප්පතුන් අතරින් දුප්පත්ම කොටසට ණය ලබා දීම ආදී ක්‍රියාකාරකම් එසේම කරගෙන යාමටත් දායකයින්ට අවශ්‍ය වේ. මේ අතර දායකයින්ට සැබෑ වාසියක් සලසන ධාරිතා වර්ධනය සහ ප්‍රතිපත්ති සංවාද ආදී අංශ වලට සාමාන්‍යයෙන් සම්පත් අවශ්‍ය වේ. ඇත්තෙන්ම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පිළිබඳ දායකයින්ගේ ඇති දැඩි ඇල්ම නිසා ඇතිවන භයානක තත්ත්වය වන්නේ ණය දීම සඳහා ලබා දෙන මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන වල අධි සැපයුමක් ඇති වීමත්ය.

බහුපාර්ශවික ආයතන වැනි සමහර දායකයින් අධික්ෂණ ආයතනය ශක්තිමත් කිරීමට මුදල් අමාත්‍යාංශ ගන්නා උත්සාහයන්ට උදවු දෙමින් ස්ථායී සාර්ව ආර්ථික සහ මූල්‍ය අංශයක් ඇති කිරීමට උදවු දීම තුළින්ද, ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා බල කිරීම මගින් සාපේක්ෂ වාසියක් ලබා ගැනීමට උත්සාහ දරයි. (1.5 කොටුව බලන්න)

රාජ්‍ය අනුග්‍රහය සහිතව සංවිධානය වන විවිධ දුප්පත්කම දුරලීම සඳහා වන නව්‍යතාවයන්ට දායකයින් හේතු කාරණයන් විය හැකි අතරම යටිතල පහසුකම් වැඩිදියුණු වීම සහ ඉඩම් හුවමාරු වැඩසටහන් ආදී සුළු ව්‍යවසායකයින් සංවර්ධනයට හේතු වේ.

නියුක්තයින් සහ දායකයින් යන දෙපාර්ශවයම වෙනත් දායකයින් සිය කටයුතු සිදු කරන්නන් කෙසේද යන්න දැනගැනීම මහෝපකාරී වේ. නියුක්තිකයින් ද එකිනෙකාගේ අරමුණු වලට අදාළව දායකයින් විසින් කුමන අයුරක සහයෝගයක් ලබාදෙයිද යන්න දැනුවත් විය යුතු අතර එමගින් සංවිධානයට අවශ්‍ය මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ලබාගැනීම ආයතනයේ දර්ශනය (චින්තනය) වෙනස් කිරීමට හේතු සාධකයක් නොවනු ඇත. දායකයින් එකිනෙකා සිදුකරන ක්‍රියාකාරකම් අනුපිටපත්වීම හෝ නැවතත් සිදුවීම වැළැක්විය යුතුය. එකිනෙකාට තරඟ වාසියක් ලබාගත හැකි පරිද්දෙන් සහ වෙළඳපල බණ්ඩනය පදනම් කර ගනිමින් දායකයින් සිය උත්සාහයන් සහයෝගයෙන් හසුරුවමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයට ගැලපෙන උපාය මාර්ග නිර්මාණය කළ යුතුවේ. හොඳ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින්ගේ උත්සාහයන් මනා සහයෝගයක් නොමැති කමින් පීඩාවට පත්විය හැකි අතර බොහෝ අවස්ථාවලදී දායකයින් (සහ රජය) සහන පොලී අනුපාත ලබාදීම සහ එමගින් අනෙකුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින්ට තරඟ කළ නොහැකි ලෙස සමස්ථ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වෙළඳපලම විකෘති කළ අවස්ථා දකිය හැකිය.

එසේම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින්ට අතිවිශිෂ්ඨ ඉගෙනුම් මූලාශ්‍රයන් ලබාදීමට දායකයින්ට හැකිය.

බොහෝ දායකයින් විශේෂිත ප්‍රදේශවල සුවිශේෂ ආයතන සමග නිශ්චිත ප්‍රවිශ්ඨයන්ගෙන් යුතුව කටයුතු කර ඇත. මෙම අත්දැකීම් අනෙකුත් නියුක්තිකයින් සහ දායකයින් සමග බෙදාගැනීම මිළ කළ නොහැකිය. බොහෝ රටවල්වල දායකයින් සහ නියුක්තිකයින් තම අත්දැකීම් හුවමාරු කර ගැනීමටත් විධිමත් ජාල පවත්වාගෙන යනු ලැබේ.

(ප්‍රතිපත්ති වලට බලපෑම් කිරීමටත් සහ ක්ෂේත්‍රයේ සම්මුතීන් පිහිටුවා ගැනීමටත්) මෙම මෙහෙයුම් වල වැදගත් මුල් පිරිමි 1.6 කොටුව තුළ විස්තර කර ඇත.

මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ හිතීමය බලාත්මකතාවය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ක්‍රියාකාරීන් කවුරුන්දැයි නිශ්චය කර ගැනීමෙන් සහ මූල්‍ය පද්ධතිය කෙසේදැයි හඳුනාගැනීමෙන් අනතුරුව මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රතිපත්ති සහ නීතිමය වටපිටාව පිළිබඳව විභාග කිරීම අවශ්‍ය වේ. මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රතිපත්ති සැලකීමේදී

- පොලී අනුපාත ප්‍රතිපත්ති
- රාජ්‍ය - නියෝගය අනුව ණය වෙන්කිරීම්
- ගිවිසුම් බැඳීම් ප්‍රකාර සහ උකස් තැබූ වත්කම් අයිතිකර ගැනීමේදී නීතිමය බලාත්මකතාවය

පොලී අනුපාත ප්‍රතිපත්ති

සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පිරිවැය ව්‍යුහය සැලකීමේදී පොලී අනුපාත සීමා කිරීම් නිසා ආයතනයේ කාර්යක්ෂමතාවයට සහ තරඟකාරීව මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකිරීමේ හැකියාවට බාධා පමුණුවයි. (Rock and Otero 1997, 23) ජනතාව අතරින් වඩාත් අනතුරට භාජනය විය හැකි කොටස් ආරක්ෂා කිරීමේ පොදු ප්‍රතිපත්තිමය අවශ්‍යතාවයට මෙම සීමාවන් නිසා ළඟා විය නොහැක. ඒ වෙනුවට ඔවුන් අවිධිමත් ණය ලබාදෙන්නන් පහතටම හෙළිමෙන් දුප්පත් ණය ගන්නවුන් බලාපොරොත්තු වූ අඩු පිරි-වැය මූල්‍ය සේවා ලබාගැනීම නැති කරයි. කිසියම් ආකාරයක පොලී අනුපාත සීමාවල යෝග්‍යතාවය පිළිබඳව ප්‍රශ්න කිරීමට හේතු සාධක තිබුණද, දුප්පතුන්ට සාධාරණ මුදලකට සේවාවලබාදිය හැකි මූල්‍ය ආයතන අධික පොලී නීති වලින් යම් කිසි නිදහස් කිරීමක් කළ යුතුය.

(ණය නිෂ්පාදිතවල සම්පූර්ණ පිරිවැය ආවරණය වන පරිදි) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ මිල නියම කළ යුතුය. අධික පොලී නීති ක්‍රියාත්මක වන රටවල් තුළ මෙහෙයුම් සිදුකරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන (විශේෂයෙන්ම ඔවුන්ට විධිමත් ලෙස ලියාපදිංචි වීමට අවශ්‍ය නම්) අධික පොලී අනුපාත

කොටුව 1.5 ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සඳහා බහුපාර්ශවික සංවර්ධන බැංකුවල උපාය මාර්ග

දුප්පත්ම කොටසට අයත් වන සමිති සඳහා තම සේවය සලසමින් දේශීය මූල්‍ය පද්ධතිය ගොඩනැංවීම සඳහා කරුණු තුනක් අවශ්‍ය වේ. ඒවා නම් දේශයපුරා ව්‍යාප්ත වූ මහජනයා ඉලක්ක කරගත් මූල්‍ය සේවා, යටිතල පහසුකම්, අවිධිමත් ආර්ථික කොටසෙහි ආමුලික මට්ටමේ යටිතල පහසුකම් හා මූල්‍ය අංශය තුළ විධිමත් යටිතල පහසුකම් අතර සම්බන්ධය සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට සහ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට කටයුතු කරගෙන යෑමට හිතකර පාලක පරිසරයක් වේ.

එම නිසා බහු පාර්ශවික සංවර්ධන බැංකුවල උපාය මාර්ග කොටස් තුනකින් සමන්විත යුතු වේ. ඒවා නම්, ධාරිතා වර්ධනය, විධිමත් මූල්‍ය වෙළඳපල සම්බන්ධීකරණය සහ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණය වේ. යම්කිසි රටක් සියළුම මට්ටම්වල මෙම උපාය මාර්ග ක්‍රියාත්මක කළ යුතුවේ.

ජන සමාජ මට්ටමින් මූල්‍ය අතරමැදියන් සහ රාජ්‍ය පාලන අධිකාරීන් බහුපාර්ශවික සංවර්ධන බැංකු ඔවුන්ගේ අභ්‍යන්තර ධාරිතාවය ආයතනික සඵල ව්‍යාප්ති ඇගයුම් ක්‍රියා පටිපාටිය මගින් දියුණු කළ යුතු අතරම අනෙකුත් දායකයින් සමඟ සම්බන්ධව ක්‍රියා කිරීම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් සැලසුම්කරණය පිළිබඳ ඔවුන්ගේ කාර්ය මණ්ඩලය පුහුණු කිරීම සහ සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් දියුණු කිරීමට අවශ්‍ය මෙවලම් සඳහා මූල්‍යාධාර ලබාදීම් සහ ඔවුන්ට අවශ්‍ය තාක්ෂණ දැනුම ලබාදීමත් සිදුකළ යුතුය. බහුපාර්ශවික සංවර්ධන බැංකු මෙම කොටසට මූල්‍ය සම්පත් අධිකව ගලා ඒම පිළිබඳව විමසිලිමත් විය යුතු අතර, ආයතන ධාරිතාවය එය උරා ගැනීමට තරම් ආයතනික ධාරිතාව සුදුසු වන තුරු විමසිලිමත් විය යුතුය. බහුපාර්ශවික සංවර්ධන බැංකු ඇතුළු අන්තර්ජාතික දායකයින් සහ මැදිහත්වීම් පිළිබඳ අරමුණු කරගත යුතුය.

- **ආයතනික ධාරිතාව වැඩිදියුණු කිරීම.** ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සඳහා ඇති ඉල්ලුම මෙම අංශයට දායකයින්ගෙන් මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ගලා ඒමට හේතුවක් වී ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල විශාල ප්‍රමාණයේ මුදල් පරිහරණයට පෙර ධාරිතා වර්ධනය සඳහා ආධාර මුදල් අවශ්‍ය වේ. ආරම්භක ව්‍යාපෘතිවල සිට මූල්‍ය තිරසාර බවින් යුතු ආයතන සඳහාත්, තම තත්වය වෙනස්කර ගැනීම සඳහා තාක්ෂණ සහයෝගය අවශ්‍ය වේ. සමහරුන්ට විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදි යන තත්වයට පත්වීම සඳහා වැඩිදුර තාක්ෂණ සහාය අවශ්‍ය වේ.
- **අරමුදල් ආරක්ෂා කිරීම.** පවතින ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සේවාවන් පුළුල් කිරීම සඳහා ඔවුන්ගේ සීමාවෙන් පුළුල් කරමින් සිටියි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සේවාවන් පුළුල් කරන අතරම දුරදර්ශී ලෙස මූල්‍ය සේවා වල උසස් ප්‍රමිතීන් නඩත්තු කිරීම වෙනුවෙන් දායකයින්ට දිරිදීමනා ලබාදිය යුතුවේ.

- **“දුප්පතුන් ඉලක්ක කරගැනීම” නඩත්තු කිරීම.** ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සියුම් මූල්‍ය ස්ථාවරභාවය කරා ළඟාවීමට දායකයින්ගේ බලපෑම ඉටුකිරීමටත් උත්සාහ දරයි. මේ නිසා සමහරුන් දුප්පතුන් අතර දුප්පත්ම පිරිස අත්හරිති. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සිය ආයෝජන තුළට එල්ලවන බලපෑම් වැළැක්වීම සඳහාද තම අවධානය දුප්පතුන් විශේෂයෙන්ම දුප්පත්ම පිරිස වෙත රඳවා තබාගැනීම සඳහාද, තම තිරසාර භාවය පවත්වා ගැනීම හේතුවෙන් දායකයින් විසින් දිරි දීමනා ලබාදිය යුතුවේ.
- **කාර්ය සාධන ප්‍රමිතීන් අංශය පුරා ප්‍රචාරණය.** මෙම අංශයට නව ආයතන විශාල වශයෙන් එකතු වන නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහ දායකයින් එකතුව ස්ථාවර කාර්ය සාධන ප්‍රමිතීන් පවත්වාගෙන යාමට ක්‍රියා කළ යුතුවේ.
- **අවශ්‍ය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය තාක්ෂණඥයින් සහ පුහුණු මධ්‍යස්ථාන ගොඩනැංවීම.** සමහර විට අද වන විට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අංශය දියුණු කිරීමට ඇති ප්‍රධානම බාධකය වී ඇත්තේ ආයතනවල කළමනාකාරිත්ව පද්ධතිය දියුණු කිරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පිළිබඳ දැනුමැති තාක්ෂණඥයින්ගේ හිඟය විය හැක. දායකයින්ට මෙම හිඟය මඟහරවා ගැනීමට පුහුණු සහ තාක්ෂණ සහයෝගිතා මධ්‍යස්ථාන මගින් උදව් විය හැකිය.
- **වාණිජ ප්‍රාග්ධනය තිරසාර (ශක්තිමය) බැඳීම් මගින් ප්‍රචාරණය කිරීම.** පරිත්‍යාග මුදල් මත යැපීමෙන් බැහැරව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වාණිජ මූල්‍ය මූලාශ්‍ර වෙත ඉක්මනින් යොමුවීමට දිරිදෙන ප්‍රතිපාදන පැකේජයන්, බහුපාර්ශවික සංවර්ධන බැංකු මගින් සපයා දීම අවශ්‍ය වේ.
- **බලාත්මක පාලන වාතාවරණයක් සකස් කිරීම.** ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහ එහි ගනුදෙනුකරුවන් බලහත්කමින් පාලනය කිරීමෙන් පසුගාමීත්වයට මුහුණ දීමට සිදුවන අතර මෙය බහුපාර්ශවික සංවර්ධන බැංකුවලට මැදිහත් විය හැකි ප්‍රතිපත්ති සංස්කරණ වැඩපිළිවෙලකි. ක්ෂුද්‍ර ආයතන ප්‍රතිපත්ති වෙනුවෙන් කපා කිරීමට ඉදිරිපත් වන්නේ ඉතාමත් සුළු වෙන් වන අතර, එයට හේතුව වන්නේ ඔවුන් තුළ අත්දැකීම් සහ සම්පත්වල හිඟ බවයි. දායකයින් විසින් රජයෙන් මේ සඳහා මැදිහත් වී ප්‍රතිපත්ති සාකච්ඡා ක්‍රියාවට නැංවීමට උනන්දු කිරීම කළ යුතුවේ.

මූලාශ්‍ර : Yanovitch and Macray 1996

අභිබවා යන මිල යාන්ත්‍රණයක් නිතරම සථාවිත කළ යුතුවේ. (1.7 කොටුව බලන්න.)

කොටුව 1.6 දුප්පතුන්ට සහය වන උපදේශක කමිටුව

දුප්පතුන්ට සහය වන උපදේශක කමිටුව (CGAP) 1993 දී පවත්වනලද කුසගින්න පිළිබඳ සමුළුවෙහි (Conference on hunger) ප්‍රතිඵලයක් වේ. දායක ඒජන්සි නවයක් එකතුවී 1995 දී CGAP ආරම්භ කරන ලදී. එතැන් පටන් මේ දක්වා එහි සාමාජිකත්වය 26 දක්වා වැඩිවී ඇත. එහි අරමුණු වන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ යෙදී සිටින දායකයින් අතර ශක්තිමත් සමායෝජනයක් ඇති කිරීමත්, ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් තුළ විශිෂ්ඨ භාවිතයන් පතල කර හැරීමත්, මෙම අංශය තුළ නියුක්තයින් ලෝක බැංකුවේ ක්‍රියාකාරකම් තුළ මුඛ්‍ය ධාරාවට ඇතුළත් කර ගැනීමත්, දුප්පත්ම ජනතාවට ණය හා ඉතුරුම් සේවා සලසන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට මූල්‍ය තිරසාරභාවයන් ලබා ගැනීමට සහය දැක්වීමත්, මේ වන විට හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන ප්‍රතිපාදකයින් මගින් අනෙකුත් අයට එම සේවා සැපයීමට උදව් දීමත් වේ. ක්‍රියාකාරී දුප්පතුන්ගෙන් දුප්පත්ම කොටස වෙත ළඟා වෙමින් සම්පත් ප්‍රසාරණය කිරීම CGAP හි අරමුණ වේ.

කණ්ඩායමේ ලේකම් කාර්යාලය මගින් මධ්‍යම අරමුදල පාලනය කරන අතර, ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 30 ක මුදලක් ලෝක බැංකුව මගින් ලබාදී ඇති අතර එමගින් අවශ්‍ය සුදුසුකම් සපුරාලන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට ආධාර මුදල් වශයෙන් පිරිනමයි. අවම වශයෙන් ඇ. ඩො. මිලියන 2ක් වත් ලෝක බැංකුවේ අරමුදල් තටාකයට ලබාදෙන දායකයින්ගෙන් උපදේශක කමිටුව සැදී ඇත.

ප්‍රතිපත්ති ස්ථාපන ලේකම් කාර්යාලය සඳහා උපමාන, පරිපාලන කටයුතු සඳහා මෙහෙයුම් ක්‍රියාපටිපාටීන් සහ මාර්ග නිර්දේශන මෙම කණ්ඩායම විසින් සාකච්ඡා කරයි. එසේම මෙම කණ්ඩායම පරිපාලන කාර්ය සාධනය සමාලෝචනය කරයි. ලෝකය පුරා විසිරී සිටින ප්‍රමුඛ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි ප්‍රතිපත්ති උපදේශාත්මක නියුක්ති කණ්ඩායම් දුප්පතුන්ට සේවා සැපයීම සඳහා උපාය මාර්ග සැලසීමේදී උපදේශක කණ්ඩායමට සහ පරිපාලනයට දැනමුතුකම් ලබාදෙයි.

මූලාශ්‍රය: CGAP 1996 a

ආංශික ණය වෙන්කිරීම් සඳහා රාජ්‍ය විධි නියෝගය

බොහෝ රටවල ආයෝජන කළඹෙන් යම් කිසි ප්‍රතිශතයක් විධිමත් මූල්‍ය අංශය විසින් සැපයීමට හෝ සමාජයේ අවිධිමත් හෝ දුප්පත්ම කොටසට හෝ ආර්ථික අංශයකට ඔවුන්ගේ වත්කම් වලින් යම්කිසි ප්‍රමාණයක් ලබාදීමට හෝ රජය නියෝග කරයි. වාණිජ බැංකුවල මේ සඳහා විශේෂිත කවුළු නිර්මාණය කිරීම හෝ ලබාදෙන ණය ක්‍රම ප්‍රතිවට්ටම් කිරීම හෝ සිදුකරයි. බොහෝ අංශ සඳහා වෙන්කිරීම් හොඳින් ක්‍රියාත්මක නොවන අතර එයට හේතුව වන්නේ

කොටුව 1.7 බටහිර අප්‍රිකාවේ අධික පොලී නීතිය

බටහිර අප්‍රිකානු ආර්ථික සහ මූල්‍ය සංගමය සැදුම් ලත් රටවල් අටකට අයත් සියළුම මූල්‍ය ආයතන අධික පොලී නීතියට යටත් වේ. ණය ලබාගන්නන්ගෙන් අයකරන උපරිම පොලී අනුපාතය සංගමයේ මධ්‍ය බැංකුවේ විට්ටම් අනුපාතය මෙන් දෙගුණයක් ඉක්මවා යා නොහැක. 1996 දී මෙය සියයට 13 ක පමණ අගයක උච්චාවචනය විය.

මූල්‍ය තිරසාරභාවය ලබාගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් වැඩි පොලී අනුපාත අය කළ යුතු බව මධ්‍ය බැංකුවට ඒත්තුගැන්වීම සඳහා (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ දායකයින්) සක්‍රියව ක්‍රියාකාරී විය. ඔවුන්ගේ උපදේශන උත්සාහයන් සාර්ථකවූ අතර මේ වන විට මධ්‍ය බැංකුව අධික පොලී අනුපාත පුනර්ක්‍ෂණය කරමින් පවතී. විට්ටම් අනුපාතවලට සම්බන්ධ නොවන අධික පොලී අනුපාත දෙකක් මේ වන විට යෝජනා කර ඇත. එක් අනුපාතයක් වාණිජ බැංකු සඳහා වන අතර, (සියයට 18) සහ අනෙක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා වේ. (සියයට 27). මහ බැංකුවේ මෙම නම්‍යශීලීභාවය මගින් බටහිර අප්‍රිකාව තුළ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන රඟ දක්වන වැදගත් භූමිකාව තේරුම් ගැනීම පෙන්නුම් කරයි.

මූලාශ්‍රය: Contributed by Cecile Fruman, Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank.

වාණිජ බැංකුවලට මේ සඳහා දායකවීමට අනුබලයක් නොලැබීමයි. බොහෝ දෙනෙකු ඔවුන්ගේ බැඳීම් ඉටුකරනවාට වඩා දඬුවමකට යටත් වීමට කැමැත්තක් දක්වයි. වාණිජ බැංකු තුළින් ප්‍රතිපාදන ලබාගැනීම මගින් සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන රාජ්‍ය ණය වෙන්කිරීම්හි ප්‍රතිලාභ ලබා ගන්නා අතර, බොහෝ විට ආංශික විධි නියෝග මගින් වෙළඳපල විනාශයට පත්වේ. බැංකු සමග සහභාගි වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මෙම වෙන්කළ ප්‍රතිපාදන ලබා ගැනීම මගින් මෙහෙයුම් තිරසාරත්වයට බලපෑ හැකි කොන්දේසි ආරෝපණය විය හැකිය. උදා: වෙළඳපල පොලී අනුපාත වලට වඩා අඩු අගයන්

විවිධ අංශ සඳහා ණය වෙන්කළ විධි නියෝග සහිත රාජ්‍යයන් සහිත රටවල්වල ක්‍රියාත්මක වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, මෙම විධි නියෝග පිළිබඳව දැනුවත් වී සිටිය යුතු අතර, ලබාගත හැකි මූල්‍ය මූලාශ්‍රයන් ලෙසත් වෙළඳපලෙහි ඇති අතිරේක සැපයුමක් ලෙසත් යන දෙආකාරයෙන්ම දැනුවත් වී සිටිය යුතුයි. ණය වෙන්කිරීම් සඳහා නියෝග පනවනවාට වඩා දුප්පතුන් වෙත ළඟා විය හැකි ඵලදායී පරිපාලන පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීමටත්, ආයතනික ධාරිතා වර්ධනය දියුණු කිරීමටත් උනන්දු කිරීමටත් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තීන් ඉලක්ක කරගත යුතුවේ.

මූල්‍ය ගිවිසුම්හි නීතිමය වලංගු භාවය

සමහර දියුණු වෙමින් පවතින රටවල්වල මූල්‍ය ගිවිසුම් සඳහා නීතිමය රාමු සැකිල්ල අපැහැදිලි හෝ මූල්‍ය ගිවිසුම්හි ඵලදායී නීතිමය වලංගු භාවයක් නොමැත. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින්ගෙන් බහුතරයක් ලබාදෙන ණය සඳහා සමාන ඇප අවශ්‍යතාවයන් නොමැති අතර ඒ නිසා ගනුදෙනුකරුගේ වත්කම් නීතිමය ලබාගැනීම සම්බන්ධව ක්‍රියා නොකරයි. නමුත් ණය ලබාගන්නාට බලපෑම් කළ හැකි මූල්‍ය හුවමාරු සම්බන්ධ නීති බොහෝ අවස්ථාවලදී දැකිය හැක. හොඳින් අර්ථකථනය කළ දේපල අයිතීන් සහ හොඳ ගිවිසුම් නීතියක් ස්ථාපිත කිරීමත් හුවමාරු කටයුතු සහ නිෂ්පාදන කටයුතු වලට වැය වන පිරිවැය අවම කිරීමට උපකාරී වේ. හුවමාරු පිරිවැය අවම කිරීම මගින් සමස්ථ සුභසාධන කටයුතු වැඩිදියුණු කිරීමට සම්පත් වැඩියෙන් යොදා ගත හැකිවේ. (USAID - 1995)

(ණය ආපසු ගෙවීම පැහැර හැරීමකදී) සමහර නීතිමය පද්ධතීන් මගින් විධිමත්ව අයකර ගැනීමට අවසර දී ඇති අතර එය දඩයකට යටත් වීමේ සිට සිර දඬුවමකට යටත්වීම දක්වා විය හැකිය. ණය ගෙවීම පැහැර හැර ඇති අයෙකුට පොලිසිය පැමිණ අවවාද කිරීම හෝ සිරදඬුවමකට යටත් වීම සාර්ථක නිවර්තකයක් වේ. ගනුදෙනුකරුවන් ඔවුන්ගේ ගිවිසුම් ප්‍රකාර කටයුතු සිදු නොකරන අවස්ථාවලදී යොදාගත හැකි විවිධ නීතිමය අවසරයන් පිළිබඳ ද මූල්‍ය බලාත්මක කිරීමට අධිකරණයට ඇති හැකියාව සහ සඵලතාවය පිළිබඳවද දැනුවත් වීම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින්ට ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත.

මූල්‍ය අංශයේ රෙගුලාසි සහ අධීක්ෂණය

අද වන විට වඩා වැදගත් ගැටළුවක්ව පවතින්නේ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාලනය සහ අධීක්ෂණයට ලක් කිරීමයි. ඉහත සඳහන් කළ පරිදි කුඩා ව්‍යවසායකයින් හට මූල්‍ය සේවා සපයන බොහෝ විධිමත් සහ අර්ධ විධිමත් ආයතන රජයේ නීතිවලට යටත් නොවන අතර, එම නීති බැංකු සහ අනෙකුත් විධිමත් මූල්‍ය ආයතන වලට අදාළ වේ. විශේෂයෙන්ම ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයේදී බොහෝ බැංකු නොවන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, විශේෂයෙන්ම රාජ්‍ය නොවන ආයතන වර්තමාන නීති පද්ධතීන්ගෙන් පරිහානි රච ක්‍රියාකරයි.

කොටුව 1.8 ඇලෙක්සැන්ඩ්‍රියා ව්‍යාපාර සංගමය නීතිමය සම්බාධක

ඊජිප්තුවේ ඇලෙක්සැන්ඩ්‍රියා ව්‍යාපාර සංගමය ඇමරිකානු ඩොලර් 300 සිට 15,000 දක්වා පරාසය තුළ තනිව්‍යාපාර හිමියන්ට ණය ලබාදීම මගින් (1983 දී සිය මෙහෙයුම් කටයුතු ආරම්භ කෙරුවේය. ණය ලබාගත් විට සෑම වාරිකයක් සඳහාම ණය ලබාගන්නන් විසින් පසුදාතම් කල වෙක්පත් අත්සන් කළ යුතුවේ. මෙම වෙක්පත් මගින් IOU බලගැන්වීම හෝ පොරොන්දු නෝට්ටු ලෙස බලාත්මකකිරීමට නීති පද්ධතියට හඳුනාගත හැකි ලෙස ඉතා ප්‍රවේශමෙන් වචන යොදා සකස් කර ඇත. සෑම වාරිකයකටම අත්සන්කරන ලද වෙක්පතට අමතරව, එක් වෙක්පතක් ලබාගත් මුළු ණය මුදලට සමාන අගයක් සඳහා අත්සන් කරවා ගනී. ගනුදෙනුකරුවා ණය නොගෙවා පැහැර හැරියහොත් ඇලෙක්සැන්ඩ්‍රියා ව්‍යාපාර සංගමයට එම ගනුදෙනුකරුවා අධිකරණයට ගෙන යාමට සහ ණය මුදල කල්පිරෙන දිනට කලින් සම්පූර්ණ මුදලටම ගිම්කම් කීමට හැකියාව ඇත.

ඊජිප්තුව තුළ වෙක්පත් අගරුව, නීතියට පටහැනි වීමක් වන අතර එයට දඬුවම් ලෙස මාස 3 ක සිට අවුරුදු 03 ක කාලයක් දක්වා සිරදඬුවම් නියම විය හැකිය. මාසය අවසානයේ කල් පිරෙන දිනයේදී ගනුදෙනුකරුවා වාරිකය නොගෙවීමත් සමගම සංගමයේ නීතිඥවරු අධිකරණයේ නඩුවක් ගොනු කරයි. නීතියට අනුව ගෙවීම් පැහැර හැරීමට ලබාදෙන දඬුවම් ඇතුළත් ලැයිස්තුවක් උසාවිය මගින් ණය පැහැර හැර ඇති තැනැත්තාට ලැබීමට සලස්වයි. ගෙවීම් එසේත් සිදු නොකරයි නම් නීතිඥවරු පහත ක්‍රම දෙකෙන් එකක් තෝරා ගනියි. පොලිසියට මේ පිළිබඳව මැමයක් මගින් දන්වා ණය ලබාගන්නා වෙත පොලිසිය යොමු කිරීම හෝ නීතිඥවරු ණය ලබාගන්නා විසින් පොලිසියට අල්ලස් ලබාදීම සම්බන්ධව සැලකිලිමත් වනවා නම් සති දෙකක් ඇතුළත හිරහාරයට ගැනීමට අවශ්‍ය කටයුතු අධිකරණයට සපයා දීම හෝ වේ. උසාවි කටයුතු සඳහා නීතිඥවරයා සහභාගි වන අතර, මෙම ක්‍රියාවලිය විනිසුරුවරයා සහ ණය ලබාගන්නා අතර කතිකාවක් බවට පත්වේ.

සංගමයේ ගනුදෙනුකරුවන් සඳහා නීතිමය ලුහුබැඳයාම සිදු කළ හැකි අතර එය සිරහාරයට පත්වීම දක්වා විය හැක. ඇලෙක්සැන්ඩ්‍රියා ව්‍යාපාර සංගමයේ නීති අධ්‍යක්ෂකට අනුව සංවිධානය මෙහෙයුම් කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ සිට ගෙවීම පැහැර හැරීම හේතුවෙන් 30 දෙනෙකු පමණ සිපිරි ගෙයට නියමව ඇත.

මූලාශ්‍රය: Dichter 1997

සමහර අවස්ථාවලදී මෙය බලධාරීන්ගේ අනුදැනුම ඇතුළු සිදුකරන අතර දේශපාලන හේතූන් හෝ කාලය සහ වේලාව නොමැතිකම නිසා මෙයට මැදිහත් නොවේ. සමහර අවස්ථාවලදී බැංකු නොවන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මෙම ගැටළු පිළිබඳ ගනුදෙනු කිරීමෙන් වැළකී සිටින අතර ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට වෙනත් නමක් යොදා ගනිමින් එම

කාර්යයේ නියැලෙයි. යම්කිසි රටක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ යෙදී සිටින සියළුම පාර්ශවයන් මෙහෙයුම්වල මෙම නීතිමය නොපැහැදිලි (dynamic) තැන් තේරුම් ගත යුතුවේ. මෙහි එක් වැදගත් භයානක තත්ත්වයක් වන්නේ තවත් බැංකු සහ බැංකු නොවන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මෙහෙයුම් කටයුතු ආරම්භ කරන විට නිදහස් අර්ථ නිරූපණයන් සහිතව පිළියෙල කර තිබූ රෙගුලාසි පාලනාධිකාරීන් විසින් වඩාත් තද නීතීන් සෑදීම සඳහා බලකරනු ලැබීමයි. මෙය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ යෙදී සිටින්නන්ගේ දෘෂ්ඨි කෝණයෙන් බලනවිට අසතුටුදායක සංකුලිතතාවයක් ඇති කරයි.

පහත දැක්වෙන සාකච්ඡාවේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාලනයේදී සහ අධීක්ෂණයේදී මතුවන ගැටළු පිළිබඳව අවධානය යොමුකර ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අංශය පාලනයේදී සහ අධීක්ෂණයේදී “තොරතුරු” රජයකට ඉතාමත් වැදගත් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් පාලනය කිරීමේදී එය පත්වෙන තත්ත්වය නියුක්තිකයින් සහ දායකයින් යන දෙපාර්ශවයම තේරුම් ගත යුතු අතර එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට එය බලපාන්නේ කෙසේදැයි දැනගත හැකිවේ. තවදුරටත් මෙම කරුණු පිළිබඳව නියුක්තිකයින් සහ දායකයින් දැනුවත් නම්, මෙම අංශය පිළිබඳ රාජ්‍ය නීති සම්පාදනයේදී බලපෑම් කිරීමට හැකියාවක් ලැබෙන අතර ස්වයං පාලන මිණුම් පිළිබඳව යෝජනා ඉදිරිපත් කළ හැකිය.

“මූල්‍යනීති” යනුවෙන් සඳහන් කෙරෙනුයේ මූල්‍ය ආයතන සඳහා යෙදෙන මූලධර්ම සමූහය, නීති, සම්මුතීන් සහ එකඟ වීමේ ක්‍රියා පරිපාටීන් වේ. මූල්‍ය අධීක්ෂණයට, පරීක්ෂණය සහ ආයතන මූල්‍ය නීති අනුව කටයුතු කරයිද යන්න නිරීක්ෂණය අයත් වේ.

ප්‍රඥාවන්ත රෙගුලාසි සහ අධීක්ෂණය සලසුම් කර ඇත්තේ (Chavez & Gonzalez - Vega 1995);

- බැංකු අර්බුද මඟහැරීමට සහ ගෙවීම් පද්ධතියේ සම්පූර්ණත්වය පවත්වාගෙන යෑමට
- තැන්පත්කරුවන් ආරක්ෂා කිරීමට
- මූල්‍ය අංශයේ තරඟකාරීත්වයට සහ කාර්යක්ෂමතාවයට අනුබල දීමට

(රජයන් සහ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් විසින්) මූල්‍ය අතරමැදියනයේ සංවර්ධනයට රුකුල් දෙන පරිසරයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා මූල්‍ය නීති රෙගුලාසි මගින් මූල්‍ය අංශයේ අවරෝධනයක් සිදු නොවන බව තහවුරු කළ යුතු අතර, නීති මගින් මූල්‍ය වෙළඳපල විකෘති නොකරන බවත්, මූල්‍ය ආයතනවල කාර්යක්ෂමතාවය අඩු නොවන බවත් තහවුරු කළ යුතුය. මූල්‍ය අවරෝධනය සඳහා උදාහරණ ලෙස පොලී අනුපාත සීමා වලට බලපෑම් ඇතිවීම, සහනාධාරණය සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සඳහා ආයෝජනය

අධෛර්යය කරන බදු ක්‍රම ආදිය දැක්විය හැකිය. එසේම අධීක්ෂණ මණ්ඩල සතුව පාලන බලය ඇති බවත් නීතිමය සම්මුතීන් ක්‍රියාවට නැංවීමට ධාරිතාවය ඇති බවත් රජයන් විසින් සහතික කළ යුතුය. (Chavez & Gonzalez - Vega 1994)

සමහර සාර්ථක ප්‍රශස්ත අධ්‍යයනන් තිබියදීත් අද දිනයේත් ලොව තුළ හැකියාවන් සහිත සමස්ත සේවාවලින්ගෙන් 5% ක ප්‍රමාණයක් පමණක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ළඟා වෙයි. රජයන් සහ දායකයින් ලබාදෙන මුදල් වලට වඩා ඉතා වැඩි මුදල් ප්‍රතිපාදන (මෙම වෙළඳපලට සේවය සැලකීමේදී) අවශ්‍ය වේ. එම නිසා බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය ඇතුළුව වාණිජ මූලාශ්‍ර වලින් මුදල් ලබාගෙන පැතිරීම පුළුල් කරගැනීම අවශ්‍ය වේ.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ආයතනික ව්‍යුහය පිළිබඳව සැලකීමේදී බැංකුවලට වඩා සැලකිය යුතු ලෙස වෙනසක් පෙන්වයි. සාම්ප්‍රදායික බැංකුවක ණය කළඹ කළමනාකරණයට වඩා ක්ෂුද්‍ර ණය කළඹක් කළමනාකරණය කිරීම භාරදූර කාර්යයක් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහ ක්ෂුද්‍ර ණය කළඹ සඳහා, විශේෂයෙන්ම මහජන තැන්පතු වැනි වාණිජ මූලාශ්‍රවලින් පමණක් ආරක්ෂාකාරීව මුදල් යෙදවිය නොහැක.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය නොකලත් සුදුසු නීති සහ අධීක්ෂණ, සාර්ථක භාවිතයන් පිළිබඳ පිවිසුම් නීති යොදාගැනීම තුළින් සහ ප්‍රමාණවත් පොත් තැබීම් සහ වාර්තාකරණය තුළින් ද ප්‍රතිලාභ ලබා ගත හැකිය.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නියාමනය කළ යුත්තේ කවදද?

මහජනතාවගේ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන යොමු වෙනවානම් එය ආරම්භ කරන විට නියාමනය කළ යුතුවේ. තැන්පත්කරුවන්ට තනි තනිව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මූල්‍යමය යහපත් තත්ත්වයක පසු වනවද යන්න නිරීක්ෂණය කළ නොහැකි අතර රාජ්‍ය අංශය මෙය අවශ්‍යයෙන්ම සිදුකළ යුතුව ඇත. එසේම (ඔවුන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය භාවිතා කරන ආයතන හෝ සංවිධානද, ඔවුන් දනට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ නියුතු වනවාද නොසලකා) විශිෂ්ඨ භාවිතයන් පැහැදිලි ලෙසම අවශ්‍ය වූ විටද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාලනය කළ යුතු වේ.

මෙම පසුව සඳහන් කළ කරුණ සාමාන්‍යයෙන් සිදුවන්නේ (දායකයින් විසින්) මූල්‍ය සේවාවල පවතින ඉල්ලුම සපුරාලීමට ඉලක්ක නොකල “වැඩසටහන්” සහ ඉලක්ක ණය සඳහා බලකරනු ලැබූ විටය.

එසේම විශාල හිමිකරුවන් සහ ණයගැතියන් සංඛ්‍යාවක් සිටින විට ප්‍රතිවිපාක ලෙස අසාර්ථකවීම සිදුවිය හැකි ප්‍රමාණයට පැමිණි විටද ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාලනය කළ යුතුය. කොලොම්බියාවේ "ගිනාන්සෝල්" වර්ධනය වන මූල්‍ය අතරමැදියනය පාලනය පිළිබඳව කදිම නිදසුනකි.

ගිනාන්සෝල් සිද්ධිය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වලින් නිර්මිත කළ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාලනය පිළිබඳව වැදගත් පාඩම් කිහිපයක් ගෙන හැර දක්වයි.

“රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ආර්ථික කාර්යය සාධනයේදී සමාන ප්‍රමිතීන් නිසඟයෙන්ම ඉටුකිරීමට බැඳී නොමැති අතර ව්‍යාපාරික අංශය තුළ බලාපොරොත්තු වන මූල්‍ය දුරදර්ශී භාවය ද ලබාගත නොහැක. මෙම කාර්යය ඉක්මවාලිය නොහැකි අතර, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ආරම්භයේදී සහායක ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නීතිමය වශයෙන් පාලනය කිරීමේදී එය මූල්‍ය අංශයට ගැලපෙන ලෙස සිදුකරන බව තහවුරුවක් ලබාදිය යුතුය. ගිනිසෝල් අත්දැකීමට අනුව, පැහැදිලිවම වෙන්වෙන්ව මෙහෙයුම් කටයුතුවල යෙදෙන තාක් සහ එකම මූල්‍ය බැඳීම අයිතිය පමණක් වන තුරු රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අයිතිකරුවන් නොවිය යුතුය. මෙම සම්බන්ධය පාරදෘශ්‍ය විය යුතු අතර ඕනෑම මූල්‍ය හුවමාරුවක් සුදුසු හුවමාරු මිලක් සහිත විය යුතුය. රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය විසින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය හෝ කළමනාකාරිත්වය සම්පූර්ණයෙන්ම පාලනය නොකළ යුතුවේ. රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය පාලනය වන මූල්‍ය ඒකකයේ බහුතර ප්‍රමාණයක හිමිකරුවා වන විට පාලනාධිකාරීන් විසින් එහි මූල්‍ය යහපත්භාවය පිළිබඳව නිරීක්ෂණය කළ යුතු අතර සමහර අවස්ථාවලදී ඒකාබද්ධ ගිණුම් ප්‍රකාශ ඉදිරිපත්කිරීමද අවශ්‍ය වන අතර එවිට පාලනය කෙරෙන මූල්‍ය අතරමැදියාගේ යහපත් මූල්‍ය තත්වය පිළිබඳ නිවැරදි තක්සේරුවක් නිශ්චය කළ හැකිය.” (Barenbach and Churchill 1997, 47)

තවදුරටත් ගිනාන්සෝල් අත්දැකීම් වලින් පෙනී යන්නේ අධික පොලී නීතිය, වත්කම් වර්ධනය සීමාකිරීම වැනි නීතිමය සීමාකිරීම් මගින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සාර්ථකත්වයට දැඩිලෙස බලපෑම් ඇතිකරන බවයි.

එසේම එය ඉස්මතු කර පෙන්වන ආකාරයට යම්කිසි දෙයක් අවදානමක ඇති අයිතිකරුවන් සිටීමේ වැදගත්කම වන්නේ ඔවුන්ටම ආයෝජනය පිළිබඳව අධීක්ෂණය කළ හැකි විම සහ යම්කිසි අර්බුදයක් ඇති වූ අවස්ථාවක උදව්කිරීමේ හැකියාවන්ය. එසේම

අවසානයේදී එය පාලනාධිකාරියේ නමගිලිත්වයේ වැදගත්කම ප්‍රදර්ශනය කරයි.

අධීක්ෂණය සහතික කරන ලද විට කුඩා ඉතුරුම් හිමියන්ගේ කැමැත්ත ආරක්ෂා කරමින්, සමස්ථයක් ලෙස මූල්‍ය අගයේ සම්පූර්ණත්වයට උදව් කරමින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රයේ වර්ධනයට සංගත ප්‍රඥාන්විත මාර්ග නිර්දේශ අවශ්‍ය වේ. (Barenbach and Churchill 1997, 1)

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අවදානම් සාධක

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහ වාණිජ බැංකු යන දෙපාර්ශවයම ද්‍රවශීලීතාවය යන අනතුරට භාජනය විය හැකි අතර එයට කල්පිරීම් කාලවල නොගැලපීම, කාල ව්‍යුහයන් සහ මුදල් යන සාධක හේතුවිය හැක. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අවදානම් සාධක වාණිජ බැංකුවල අවදානම් ලක්ෂණවලට වඩා සැලකිය යුතු වෙනසක් දක්වයි. මෙයට මූලිකවම සේවාදායක පාදම (අඩු ආදායම්ලාභී කුඩා ණය අවශ්‍යතා වලින් යුතු වත්කම් රහිත සේවාදායකයින්), ණය දෙන ආකාරය (වර්ත ස්වභාවය හෝ කණ්ඩායම් ඇප මත පාදකවූ ආරක්ෂිත නොවන කෙටි කාලීන කුඩා ණය) සහ හිමිකාරීත්ව ව්‍යුහය (වාණිජ හිමිකරුවන් / ආයෝජකයින් ගෙන් ප්‍රාග්ධනය සපයා නොගෙන දායකයින්ගෙන් ලැබීම) යන කරුණු බලපායි. ඒ සඳහා මෙම පරිච්ඡේදයේ පරිශීෂ්ටය (ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට විශේෂිත අවදානම් පිළිබඳ විස්තර සහිත සාකච්ඡාවක්) බලන්න.

වාණිජ බැංකු සඳහා සකස් කළ නීති මාලාවක් සාමාන්‍යයෙන් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට ගැලපෙන්නේ නැත. මක් නිසාද යත්, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට ඇත්තේ වෙනත් අවදානම් පැතිකඩක් නිසාවෙනි. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය පාලනයට සුදුසු ප්‍රවේශයක් රටෙහි නීතිමය සහ ආයතනික රාමුව තුළ ඇති විවිධ අවදානම් තේරුම් ගැනීම මත පදනම් විය යුතුය.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණය කිරීමේ උපක්‍රම

පාලන ප්‍රවේශයන් ස්වයං අධීක්ෂණය සිට පෙළ ගැසෙන අතර, ව්‍යාපාර තමුන්ගේම අධීක්ෂණය සහ පාලන ව්‍යුහයන්ගේ සිට (ණය සමුපකාර ආදී) පූර්ණ අධීක්ෂණයන් (දැනට පවතින නීති යටතේ හෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා විශේෂිත වූ නීති ස්ථාපනය කර) දක්වා විහිදෙයි. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා ඇති වෙනත් විකල්පයක් වන්නේ පාලන අධිකාරීන් මගින් පාලනය වීම වන අතර අධීක්ෂණ කාර්යය සඳහා දක්වන පාර්ශවයක සේවය සපයා ගැනීමයි. අධීක්ෂකයින් මෙහිදී මුහුණ දෙන බරපතලම ගැටළුව ලෙස සලකන්නේ ආයතනික වශයෙන්, මෙහෙයුම්වල

කොටුව 1.9 ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාලනය : ගිනසෝල්හි සිද්ධිය

රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන කොපොසෝල් (CORPOSOL) මගින් ආරම්භ කරන ලද ගිනන්සෝල් (Finansol) කොලොම්බියාවේ අවිධිමත් කොටසට අයත් සුළු ව්‍යවසායකයින්ට සේවය සැපයීමට කැපවී සිටියි. එහි ඇති සිත්ගන්නා සුළු වර්ධනය නිසා දායකයින් විසින් ලබාදෙන ආධාර මුදල් හා ඇපවීම් වලට වඩා ප්‍රාග්ධනයක් ලබාගැනීමට අවශ්‍ය බව 1992 දී ගිනන්සෝල් හඳුනා ගන්නා ලදී. ණය කළින් වෙන්කරවා ගැනීම සඳහා දැනට පවතින මූල්‍ය ආයතනයක බලපත්‍රය මිලදී ගෙන ගිනසෝල් නිර්මාණය කිරීමට යෝජනා විය. කෙසේ වෙතත් එම බලපත්‍රය මගින් මහජනතාවගෙන් ඉතුරුම් එකතුකර ගැනීමට අවසර ලබා නොදෙන ලදී. කොපොසෝල්හි රැඳුණු ණය නිලධාරීන් ද පුහුණුවීම් කටයුතු ඇතුළුව වෙනත් ක්‍රියාකාරකම්වල නිරත විය.

ගිනසෝල් සතුව අතර්ඝ ණය කළඹක්, ප්‍රත්‍යක්ෂ වූ ණයදීමේ ක්‍රමවේදයන් සහ මෙහෙයුම් ලාභදායීත්වයක් ඇත. එසේ නමුත් කරුණු කිහිපයක් නිසා එය බරපතල මූල්‍ය අර්බුදයකට මුහුණ පෑවේය.

- **අධික පොලී හිතිය.** අධික පොලී නීතිය සමඟ එකඟ වීමට සහ එහි සම්පූර්ණ මෙහෙයුම් පිරිවැය පියවා ගැනීමට ගිනසෝල් සෑම ණය ලබාදීමකදීම පුහුණු ගාස්තුවක් අය කරයි. මෙහි ප්‍රවීපලය වූයේ ණය නැවත අයකර ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය නොවූ CORPOSOL මගින් ණය ලබා ගැනීමට ජනතාව දිරිගැන්වීමයි.
- **පරිභාෂා නොකළ හව නිෂ්පාදිතවල සීඝ්‍ර ව්‍යාප්තිය.** විවිධාංගීකරණය කළමනාකරණය කිරීමට තරම් සරිලන ධාරිතාවයකින් තොරව මෙය සිදු විය.
- **මූලික බැංකු මුලධර්ම වලින් විවලනය.** කොපොසෝල් කෙටිකාලීන තැන්පතු ගෙන දීර්ඝ කාලීන ණය පහසුකම් දෙයි. එසේම එය අක්‍රමික කළඹෙහි වැඩි කොටසකට ප්‍රතිමූල්‍ය ලබාදෙයි.
- **බැංකු හිඟවලට කළමනාකාරීත්වයේ ප්‍රතිචාර.** පාලනය කෙරෙන මූල්‍ය ආයතනවල වත්කම් වර්ධනය මාසයකට සියයට 2.2 අගයකට සීමා කිරීමට කොලොම්බියානු පාලකයන් ක්‍රියා කරයි. රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වශයෙන් කොපොසෝල් වෙත මෙහි බලපෑමක් නොමැති අතර ණය කළඹේ එක්තරා කොටසක් සංයුක්ත කළඹේ සීඝ්‍ර වර්ධනයක් ලබාගැනීමට යොදවයි.

මූලාශ්‍රය: Churchill 1997.

▪ **විනිවිදභාවය.** මුල්ම රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය සහ නව මූල්‍ය අතරමැදියන් අතර මෙහෙයුම්වල, මූල්‍යමය සහ සංස්කෘතිකව වෙනසක් නොවූ අතර (සංවිධානය තුළ අරමුණු සඳහා ව්‍යාකූල භාවයක් පැන නැගුණි) ස්වාධීනත්වය නොමැතිකම, ප්‍රමාණවත් නොවන කළමනාකාරීත්වය සහ මෙහෙයුම් කටයුතුවල සහ ණය කළඹේ කාර්ය සාධනය මැනීම උදෙසා අවශ්‍ය තොරතුරුවල අඩු බව.

ගිනසෝල් හි වර්ධන අනුපාතය සහ ණයවල ගුණාත්මකභාවයේ බරපතලකම නිසා බැංකු පාලනාධිකාරිය සිය අධීක්ෂණ කටයුතු වැඩි කරන ලදී. 1995 දෙසැම්බර් මාසයේදී පාලනාධිකාරිය විසින් ගිනන්සෝල් සහ කොපොසෝල් හි එකට බැඳී ඇති මෙහෙයුම් කටයුතු වෙන්කරන ලදී. ගිනන්සෝල් පාලනය කෙරුණ අතර එහි ආයෝජන කළඹේ වෙන්කිරීම් සිදුකිරීමට අණ කරන ලදී.

1996 දී ගිනසෝල් ඇ. ඩො. මිලියන 6 කට වඩා වෙන්කිරීම් කරන ලද අතර, එය ලාභදායීත්වයට විශාල ලෙස බලපෑම් එල්ල කරන ලදී. සිදුවූ අලාභය නිසා ශුද්ධ වටිනාකම පහළ වැටුණු අතර එහිදී මුදල් වර්ෂයක් ඇතුළත ආරම්භක ශුද්ධ වටිනාකමින් 50% කට වඩා අලාභයක් සිදු නොවිය යුතු බවට ඇති රෙගුලාසිය උල්ලංඝනය වීණි. 1996 මැයි වන විට ගිනන්සෝල්හි කොටස් වල තත්ත්වය මෙම සීමාවට වඩා පහළ වැටුණු අතර පාලනාධිකාරියට මැදිහත් විය යුතු ආකාරයේ තත්ත්වයක් නිර්මාණය වීණි.

ගිනන්සෝල් හි අර්බුදය වැඩිවන බවට ඉඟියක් වෙළඳ පලට දීමට හැකියාව තිබූ නමුත් වෙළඳපල විශ්වාසය බිඳවැටීම තුළින් ගිනන්සෝල් බුන්වත්භාවයට පත්වීමට හැකිකම පමණක් නොව ගිනන්සෝල් ඇ. ඩො. මිලියන 30 ක් වටිනා ලියවිල්ලක් නිකුත්කර තිබූ බැවින් පුළුල් කොලොම්බියානු මූල්‍ය වෙළඳපල මේ නිසා බලපෑමට ලක්වීමට හැකියාව තිබුණි. මේ අනුව මෙම අර්බුදය මැඩපැවැත්වීම සියළුම පාර්ශවයන්ගේ ඒකායන අරමුණ වී තිබූ අතර ප්‍රාග්ධන සම්පාදන සම්පාදකය කළින්ම සිදු කිරීමට තදබල උත්සාහයක් දරනු ලැබුණි.

1996 දෙසැම්බර් මස වන විට ගිනන්සෝල්හි සාර්ථකව ප්‍රාග්ධන සම්පාදනය සිදු කෙරුණ අතර, රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය වන කොපොසෝල් වසා දැමීමට බල කෙරුණි.

ප්‍රමාණයෙන් සහ වෘත්තීය දක්ෂකමේ විවිධ මට්ටම් තුළින් විශාල ලෙස විවිධාංගකරණය වී ඇති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අංශයට සුදුසු පාලන ප්‍රවේශයන් යොදා ගැනීමයි. එලදායි වීම සඳහා යම්කිසි රටක පාලන ප්‍රවේශය සමස්ථ මූල්‍ය අංශයෙන් සමන්විත යුතු අතර, විවිධ ආයතනික ආදර්ශ පිළිබඳව සැලකිලිමත් විය යුතුය. යම් කිසි රටක් විශාල ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සැපයීම ආරම්භ කළ අවස්ථාවකදී බොහෝ උපක්‍රම

සහ භාවිතයන් පර්යේෂණ මට්ටමේ පවතින නිසා (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාලනය කිරීමේදී නම්‍යශීලීත්වය අත්‍යාවශ්‍ය වේ.) (කොටුව 10.1 බලන්න)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාලනය කිරීමේදී සැලකිය යුතු කරුණු:

පාලකයින් විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා අවම ප්‍රමිතීන් ස්ථාපනය කිරීම අත්‍යාවශ්‍ය වන අතරම

නමාගිලිභාවයත්, නව්‍යතාවයත් ඉතා වැදගත් වේ. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාලනය කිරීමේදී සහ අධීක්‍ෂණය කිරීමේදී අවම වශයෙන් පහත දැක්වෙන කරුණු 05 පිළිබඳව වත් සැලකිලිමත් වීම අවශ්‍ය වේ. (CGAP 1996b වෙතින් උපුටාගන්නා ලදී.)

- අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය
- ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාව
- ද්‍රවශීල අවශ්‍යතා
- වත්කම්වල ගුණාත්මකභාවය
- ආයෝජන කළඹේ විවිධාංගීකරණය

කොටුව 1.10 ස්වදායීතාවයේ වර්ධනය කිරීම සඳහා මග පෙන්වීම්

- **වංචා වලින් ආරක්‍ෂාව.** අත්දැකීම්වලින් පෙනී යන පරිදි පරිහිතකාමී මූලාරම්භයක් ඇති ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වුවත් විශාල වංචා වලින් නිදහස් නොවේ. මෙම වංචා වලින් ආරක්‍ෂා වීමට ගතයුතු පළමු පියවර වන්නේ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින්ම අභ්‍යන්තර විගණක පරිපාටියක් දියත් කිරීම වේ. මෙම ක්‍රියාපටිපාටීන් පුනරීක්‍ෂණය කිරීමේ හැකියාව පාලනාධිකාරීන් විසින් සිදුකළ යුතු අතර අහඹු ලෙස ප්‍රතිලාභීන් පසු විපරම් කිරීම ආදී යාන්ත්‍රණ යොදාගත හැකිය.
- **බුන්වත්තාවය :** බුන්වත් වූ ආයතන වලට තදින් නීති පනවලමින් මූල්‍ය පද්ධතිය ආරක්‍ෂා කිරීමට කැමැත්ත සහ බලය පාලනාධිකාරියට තිබිය යුතුය. බලපත්‍ර සහිත ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින් බොහෝ පිරිසක් සිටීමෙන් අසමත්වීමේ පීඩනය අඩුකළ හැකිය.
- **අභ්‍යන්තර පාලනාධිකාරී ව්‍යුහය.** එක් එක් රට තුළ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපාරය දියුණු වීමේදී ඒවා අධීක්‍ෂණය කිරීමට පාලනාධිකාරීන් සංවිධානය විය යුතුය. සමහරක් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා විශේෂිත දෙපාර්තමේන්තු පිහිටුවා ඇත. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මෙහෙයුම් පිළිබඳ හුරුපුරුදු විශේෂඥයෙක් සමාලෝචනය සඳහා සේවයේ යෙදවීම අඩු පිරිවැය සහිත විකල්පයක් ලෙස දැක්විය හැකිය.

මූලාශ්‍රය: CGAP 1996b

අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය

මූල්‍ය අංශයට ප්‍රවේශ වන සියළුම ආයතන සඳහා අවශ්‍ය අවම ප්‍රාග්ධනය නිර්දේශ කර ඇත. මෙයින් අදහස් කරන්නේ විධිමත් ලෙස මෙහෙයුම් කටයුතු කිරීමට අවශ්‍ය මූල්‍ය ආයතනවලට ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම්වලට සහාය දැක්වීම සඳහා අවශ්‍ය අවම ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණයක් තිබිය යුතු බවයි. (මෙය වත්කම් වල ප්‍රතිශතයක් ලෙස නොව මුදල් ලෙස ප්‍රකාශ කළ යුතුවේ.) “ප්‍රාග්ධනය” යනු ආයතනයට ඇති හිමිකම්

ප්‍රමාණයයි. (එසේම නියාමන මණ්ඩලවල විශේෂිත නීතීන් මත රඳා පවතිමින් ආයතනය යටතේ ඇති අනෙකුත් ආයතන වල ණයද මෙය ඇතුළත් වේ.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මූලිකවම ප්‍රාග්ධනය යොදා ගැනීම සඳහා දායකයින් මත විශ්වාසය තබන බැවින්, ඔවුන්ට මෙම නීතිය සපුරාලීමට අවශ්‍ය ප්‍රාග්ධනය නොමැති වියහැකි අතර එය ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විධිමත් කිරීම සීමා කරයි. තරඟකාරීත්වය සහ අවම අවදානම යන අරමුණු ඉටුකර ගැනීමට අවශ්‍ය අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය අවම මට්ටමක තැබීමට පාලකයින් උනන්දු කළ යුතු අතර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ලාභ ලැබීම අරමුණු කිරීමට වඩා සමාජයීය අරමුණු ඉටුකිරීමට වෙර දරන බව වටහා ගෙන (අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය) සම්මත වාණිජ බැංකු ආයතනයක් ලෙස හොඳින් පාලනය කිරීමට අත්‍යාවශ්‍යම සාධකයක් ලෙස සැලකිය යුතු නොවේ.

ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මතාව

ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මතාවයෙන් දැක්වෙන්නේ අවදානම ආවරණය කළ හැකි ප්‍රාග්ධන මට්ටමයි. සාම්ප්‍රදායික ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මතාව යන සංකල්පයට අනුව හිමිකම් සහ ණය තුළ අඩංගු වන්නේ කුමක්ද යන්න පැහැදිලි වේ. බැංකු නොවන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තුළ මෙහි දැක්වෙන ආකාරයේ ප්‍රශ්න මගින් හිමිකම් සහ ණය යනු කුමක්දැයි තහවුරු කරගතුවේ. දායක මුදල් හිමිකම් වලින් සමන්විතද? දායකයින් ලබාදෙන සහන මුදල් හිමිකම් සහ ණය වලින් සමන්විත වන අතර එය ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ තෝලනයට බලපායිද? ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මතාව නිර්ණය කිරීමට ප්‍රථම ඉහත ගැටළු වලට පිළිතුරු සපයා ගත යුතුවේ.

සියළුම මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ වත්කම් වලට සාපේක්‍ෂව අවම ප්‍රමාණයක ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණයක් තබාගැනීම අවශ්‍ය වේ. මෙයින් අදහස් කෙරෙනුයේ වත්කම් මත අලාභයක් කිසියම් ආකාරයකින් සිදුවුවත් ආයතනයට එම පාඩුව පියවා ගැනීමට අවශ්‍ය මුදල් ඔවුන් සතුව තිබිය යුතු බවයි. (තැන්පත්කරුවන්ගෙන් ලබාගැනීම වෙනුවට) ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මතා සමමුතීන් දැක්වෙන්නේ ණය වලින් වත්කම් සඳහා දායක වන ප්‍රමාණයයි. වෙනස් ආකාරයකට පවසනවා නම් ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා සමමුතීන් වලින් මූල්‍ය ආයතනයක් සතු ණය ප්‍රමාණයේ උපරිමයට එරෙහිව හිමිකම් (තෝලනය වන ප්‍රමාණය) වේ. (වත්කම් සඳහා හිමිකම් හෝ ණය මගින් මුදල් සැපයේ. ණය මගින් මුදල් සැපයිය හැකි වත්කම්වල කොටස මගින් ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මතාවයේ සම්මතය සීමා කරයි.) බාසල් ගිවිසුම හි සඳහන් වර්තමාන අන්තර්ජාතික ප්‍රමිතීන්ට අනුව උපරිම තෝලන අනුපාතය (Leverage Ratio)

12 සිට 1 දක්වා හෝ වෙනත් අයුරකින් පවසනවා නම් අවදානමට බර තැබූ වත්කම් වලින් අවම වශයෙන් 8% ක ප්‍රමාණයක අවම ප්‍රාග්ධනයකවත් තිබිය යුතුවේ.

සියළුම වත්කම් (අවදානම අනුව) 0 සිට 100 දක්වා බර තබා ඇත. උදාහරණ ලෙස, අනාරක්ෂිත ණයක සිට නොදන්නා ඒකකයන් වැඩි අවදානමකින් යුක්ත වන අතර අවදානම අනුව බර සියයට 100 ක් වේ. කාර්මිකරණය වූ රටක සම්පූර්ණයෙන්ම ආරක්ෂිත ණයක් ඉතා අඩු අවදානමක් දරණ අතර අවදානම අනුව බර තැබූ විට ඉතා අඩු අගයක් ගනී. ආයතනයේ වත්කම් (Off balance sheet ඇතුළුව) අවදානම අනුව බර තබා ඇති අතර ප්‍රාග්ධනය අවශ්‍ය ප්‍රමාණය මේ මගින් නිර්ණය කළ හැකිය. නිසැකවම, අවදානම අඩුවන විට, අවදානමට බර තැබීම අඩුවන අතර මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය අඩු වීමද එමගින් අවශ්‍ය ප්‍රාග්ධනය අඩුවීමද සිදුවේ. මක්නිසාද යත් ප්‍රාග්ධනය යනු සාමාන්‍යයෙන් ණයවලට වඩා මිල අධික මූල්‍ය මූලාශ්‍රයක් වන අතර මේ නිසා බැංකු වලට අඩු ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණයක් තබාගැනීමට ද අඩු අවදානම් වත්කම් තබාගැනීමට ද පැහැදිලිව උත්සාහ කරයි. මෙහි ප්‍රතිඵලය බැංකු සහ පාලනාධිකාරිය යන දෙපාර්ශවයටම ප්‍රතිඵලදායක වන අතර බැංකු වැඩි අවදානම් ණය ලබාදීම කෙරෙහි අධෛර්යමත් වේ.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සම්පූර්ණයෙන්ම තෝරනය වී නොමැති අතර එයට හේතුව ලෙස ඔවුන්ගේ කාර්ය සාධනය සහ ණය ධාරිතාවය යන පදනම මත සිට ඔවුනට මුදල් ලබාගැනීමට ඇති නොහැකියාව දක්විය හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල වත්කම් වලින් වැඩි කොටසක් සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රාග්ධනය ලෙස සැලකෙන දායකයින් ලත් මුදල් වලින් සමන්විත වේ. එම නිසා බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පහසුවෙන් ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රමිතීන් සපුරා ගනු ලබයි.

උදාහරණ ලෙස BoncoSol 1995 අවසානයේදී වඩාත් උත්තෝලනය වූ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනක් ලෙස 17% ක අවදානමට අනුව බර තැබූ ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකවත් තිබූ අතර බාසල් ගිවිසුමට අනුව තිබිය යුතු අගයට වඩා ඉතා වැඩි අගයකින් සමන්විත විය.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල හිමිකම් ප්‍රාග්ධනය උත්තෝලනය කරගැනීම සඳහා (ප්‍රතිපාදන වැඩි කොටසක් ණයට ගැනීම) වාණිජ බැංකු මෙන් ආක්‍රමණශීලී වීම පිළිබඳ විවිධ තර්කයන් පවතී. සාපේක්ෂව බොහෝ රටවල් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පිළිබඳ අඩු අත්දැකීම් සහිත වන නිසා (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කාර්යය සාධනය පිළිබඳ ප්‍රත්‍යක්ෂ දත්ත ඇත්තේ ඉතා ස්වල්පයකි.) පාලනාධිකාරීන් උත්තෝලන අනුපාත දැක්වීමේදී ප්‍රවේශම්වීමට පටන් ගෙන ඇත. මූලික

ප්‍රාග්ධන වත්කම් අනුපාතය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා 20% වඩා අඩු නොවිය යුතු බව යෝජනා වී ඇති අතරම ආයතනය සහ ව්‍යාපාරය අත්දැකීම් ලබාගැනීමත් සමගම මෙය අඩු අගයකට සැකසීමට ක්‍රියා කරයි.

ද්‍රවශීල අවශ්‍යතා

ද්‍රවශීලතාවයෙන් දැක්වෙන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මුදල් සඳහා ඇති ඉල්ලුමට සාපේක්ෂව ඇති මුදල් ප්‍රමාණයයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වැඩි ප්‍රමාණයක් (ද්‍රවශීලතා අවදානමට) මුහුණ දෙනු ලැබේ.

ඔවුන්ගේ බොහෝ සේවලාභීන්ට කාලීන බලපෑම් වලට මුහුණ පෑමට සිදුවන අතර, (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය) අනාවැකි කිව නොහැකි දායක මුදල් මත රඳා පැවතීම ද දායකයින්ගේ නොවන හිමිකම් කෙටිකාලීන වීම ද මෙයට හේතුවේ. සංවිධානය ස්ථාවර මූල්‍ය වෙළඳපොලක මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරයි නම් කෙටි කාලීන ණය තුළින් ද්‍රවශීලතාවය පිළිබඳ අවදානමට මුහුණ දිය හැකි වේ. කෙසේ වෙතත් වෙළඳපොළෙහි ස්ථාවරභාවය මත පදනම් වෙමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා එක්කල පිරිවැය ද ගණනය කරමින් සාපේක්ෂව වැඩි ද්‍රවශීල ප්‍රමිතීන් නියම කිරීම දුරදර්ශී ක්‍රියාවක් බව පාලකයින් දනගනු ඇත.

වත්කම්වල ගුණාත්මක බව

වත්කම්වල ගුණාත්මක බව යනුවෙන් පෙන්නුම් කරන්නේ සංවිධානය විසින් ආදායම් ලබා ගනු පිණිස ලබාදුන් ණය වල ඇති අවදානම් බවයි. වෙනත් වචන වලින් පවසනවා නම් සමහර ණය නැවත නොගෙවීමට ඇති අවදානමේ ප්‍රමාණයයි.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විධිමත් උකසක් ලබා නොගන්නා අතර ඒ වෙනුවට සේවලාභියාගේ චරිත ස්වභාවය මත තීරණ ගැනීමද, කණ්ඩායම් ඒකමතිකත්වය සහ පසුගිය ණය ගෙවීම් නර්තා මත ණය ලබා දීමද සිදුකරයි. බොහෝ රටවල්වල අනාරක්ෂිත ණය ලබාදිය හැකි ප්‍රමාණය කළඹේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස බැංකුව විසින් පාලනය කරනු ලබයි. සාමාන්‍යයෙන් සුළු ව්‍යවසායකයින් සතුව ඇති ඇප පිළිගත හැකි මට්ටමක නොමැත. උකසක් වෙනුවට, පසුගිය කළඹෙහි කාර්ය සාධනය හා වර්තමානයේ අවදානමක ඇති කළඹේ අනුපාතය වත්කම්වල ගුණාත්මකභාවය පෙන්නුම් කරන හොඳම දර්ශකය ලෙස සැලකිය හැකිවේ. (හිඟ මුදල් සහිත ලැබිය යුතු ණය මුදල් ශේෂය ලෙස අර්ථ දැක්වෙන) නැවත ගෙවීම් දිරිගැන්වීම් වැඩිකරන ණය ඇප සඳහා බැංකු පාලනාධිකාරිය නමාශීලී අර්ථදැක්වීම් පිළිගත යුතුවේ. මේ පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් අත්දැකීම් දැනුවත්වීම

සඳහා ලේඛනගතවී ඇති අතර එහි ප්‍රථම ලෙස මෙම දිරිදීමනා මගින් ඉතාමත් අඩු ණය නොගෙවීම් අගයක පවත්වාගෙන යාමටත් සාම්ප්‍රදායික උකස් සඳහා යොමුවිය නොහැකි කොටසට මූල්‍ය සේවා බෙදාහැරීමට උපකාරී වීමටත් මෙය ප්‍රමාණවත් වේ.

නිශ්චිත ණය - අලාභ - වෙන්කිරීම් - ප්‍රතිපත්ති බලාත්මක කළයුතු අතර ණය කල්පිරීම සමඟ ගැලපෙන, ඇපවල ගුණාත්මකභාවය සලකා අවදානම අනුව බර තැබීම ද, නිශ්චිතව සහ පහසුවෙන් වර්ග කළ හැකි සම්මත ක්‍රම යොදාගැනීමද කළ යුතුවේ. කළමනාකරණ අභිමතය සීමාකිරීම සඳහා සම්මත ණය වර්ගීකරණ යොදා ගැනීමට උනන්දු කළ යුතුවේ. කල්පසුදු ණය පිළිබඳව කටයුතු කරන සේවක මණ්ඩලයට දිරි දීමනා ලබාදීම පිළිබඳව අවධානය යොමුකළ යුතුවේ.

වාණිජ බැංකු සඳහා අවශ්‍ය වන ණය පිළිබඳ විස්තර ඇතුළත් ලියකියවිලි හෝ ණය අනුමත කරන ක්‍රියාපටිපාටීන් හෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා යෝග්‍ය නොවන අතර ක්ෂුද්‍ර ණය ලබාදීම සඳහා දැරිය යුතු පිරිවැය අඩුවීම මත මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය ශක්‍යතාවය රඳා පවතී. එක් එක් ණය පිළිබඳව වෙන වෙනම පුනරීක්ෂණය ප්‍රායෝගික නොවේ.

ආයෝජන කළඹ විවිධාංගීකරණය

ආයෝජන කළඹ විවිධාංගීකරණය යනුවෙන් අදහස් කෙරෙනුයේ මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ණය කළඹ එක් භූගෝලීය කොටසකට හෝ වෙළඳපල කොටසකට හෝ පමණක් ඒකරාශීකර නොමැති බව තහවුරු කර ගැනීමයි. අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන මෙන් නොව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අවධිමත් කොටසේ සේවලාභීන් සඳහා වෙන්කළ කෙටි කාලීන ප්‍රාග්ධන ණය සඳහා වෙන්කළ වඩාත් විශේෂිත වූ ණය කළඹකින් සමන්විත වෙයි. විවිධ ව්‍යාපාර දහස් ගණනක් සඳහා ලබාදුන් ණය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සතුව පැවතියත් බාහිර සාධක (externelaties) සමස්ථ වෙළඳ පලටම බලපෑම් ඇති කරයි.

එම අංශය ඒකරාශීකරණය සීමාකර මෙහෙයුම් නිර්ණායක සංවර්ධනය කිරීම තුළින් ණය කළඹ විවිධාංගීකරණය කිරීමට අධීක්ෂකයින් විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන උනන්දු කරවිය යුතුවේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අධීක්ෂණයට රටෙහි ප්‍රවේශය

බොහෝ රටවල ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන හැසිරවීමට ප්‍රවේශයක් ස්ථාපිත කර නැති නමුත් බොලීවියාව, ජේරු සහ බටහිර අප්‍රිකානු ආර්ථික සහ මූල්‍ය සංවිධානය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට අවශ්‍ය වන නව නීති ආයතනයක් හඳුන්වා දී ඇත. (කොටුව 1.11 හි බොලීවියානු

නව්‍යතාවය පිළිබඳ විස්තර කෙරේ.) දකුණු අප්‍රිකාවේ සහ පිලිපීනයේ අධීක්ෂකයන් දැනුවත් කිරීමට සහ ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ සාකච්ඡා සඳහා අනුබලදීමට ද ප්‍රථම පියවර වශයෙන් සංවිධානයක් පිහිටුවන ලදී. අධීක්ෂණ කටයුතු මෙහෙයවීම සඳහා බැංකු අධීක්ෂකයින් සමඟ හෝ ඔවුන්ගේ ස්ථානයේ තුන්වන පාර්ශවයක් ජේරු සහ ඉන්දුනීසියා යන රටවල සම්බන්ධ කර ගන්නා ලදී. (Berenbach and Churichill 1977).

නව ආකාරයේ ආයතන ස්ථාපිත කිරීමට කල්පනා කරන සියළුම රටවල්වල ඇති ප්‍රධානම ගැටළුවක් වන්නේ සීග්‍රයෙන් වැඩිවන කුඩා සහ විකේන්ද්‍රිත ආයතන අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා ඇති බැංකු අධීක්ෂකයින්ගේ ධාරිතාවය සීමාවීමයි. ඝානා හි සිද්ධිය මෙසේ වේ. (කොටුව 1.12)

ආර්ථික සහ සමාජයීය ප්‍රතිපත්ති වටපිටාව

ප්‍රධාන ආයතනයකින් (Apex Institution) හෝ පිටස්තර ආයතන සේවය ලබාගැනීමෙන් හෝ වඩාත් සම්බන්ධව ක්‍රියාකාරී අධීක්ෂණයක් ලබා දීම අවශ්‍ය වේ.

මූල්‍ය අංශයේ ප්‍රතිපත්ති සහ නීතිමය වටපිටාව සහ රෙගුලාසි සහ අධීක්ෂණය ඇතුළු ක්ෂුද්‍ර සේවාවල සැපයුම අධ්‍යයනය කිරීමෙන් අනතුරුව රටක සන්දර්භය පිළිබඳ අධ්‍යයනය කිරීමේ අවසාන අංශය වන්නේ ආර්ථික සහ සමාජයීය ප්‍රතිපත්ති පරිසරය පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීමයි. මූල්‍ය සේවා ඵලදායීව සැපයීමට සහ කුඩා ව්‍යවසායකයින් විසින් සිදුකරන ක්‍රියාකාරකම්වල ආදර්ශ යන කරුණු දෙක මතම ආර්ථික සහ සමාජයීය ප්‍රතිපත්ති බලපෑම් ඇති කරයි. උදාහරණ ලෙස රටක උද්ධමන අනුපාතයට බලපෑම් කෙරෙන ආර්ථික ප්‍රතිපත්තීන්, ආර්ථික වර්ධනය, කුඩා ව්‍යවසායකයින්ට ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාර සාර්ථකව සිදු කිරීමට සහ මූල්‍ය සේවා භාවිතා කිරීමටත් ඇති හැකියාව මෙන්ම වෙළඳපල බලපෑම් වලට ඇති විවෘත භාවය යන සියළුම කරුණු අවශ්‍ය පොලී අනුපාත මත බලපෑම් ඇති කරයි.

යටිතල පහසුකම් දියුණු කිරීම සඳහා රජයේ ආයෝජන, රටක දරිද්‍රතාවයේ ප්‍රමාණය සහ ගැඹුර (depth) සහ සමාජයීය සේවා සඳහා ප්‍රවිශ්ඨවීම යන කරුණු ද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරන ආකාරය මත බලපෑම් ඇති කරයි. දුර්වල මට්ටමේ මාර්ග නිසා සුළු ව්‍යවසායකයින්ට වෙළඳපල කරා ළඟාවීමට නොහැකිවීමත්, සෞඛ්‍ය සේවා සඳහා ළඟවීමට අපහසුවත්, ඔවුන්ගේ වැඩකටයුතු වලට බලපෑම් ඵල්ල කරන අතර මූල්‍ය සේවා භාවිතයට ද බලපෑම් ඇති කරයි.

කොටුව 1.11 බොලිවියානු පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල

මෑතකදී බොලිවියානු රජය පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල ලෙස නව මාදිලියේ ආයතනයක් ආරම්භ කළ අතර එය නිෂ්පාදන සහ වාණිජ අංශයේ ඇති කුඩා ව්‍යාපාර සහ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරවල මූල්‍ය අංශයේ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා සම්පත් ලබාදීමට මෙන්ම සැහැල්ලු කල්පවත්නා භාණ්ඩ මිලට ගැනීමට ණය ලබා දීමටත්ය. පුද්ගලයින්ට ණය ලබා ගැනීමට අතිරේක මාර්ගයන් ලෙස (පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල) කුඩා ප්‍රමාණයේ පරිභෝජන ණය මෙහෙයුම්වල යෙදීමටත්ය. (අරමුදල නිර්මාණය කිරීම සඳහා සැකසුන නිති වලිනි.)

නීතිගත කිරීම. සහයෝගිතාවයක් ලෙස පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල සංවිධානය වන අතර සිවිල් සමාජයේ වාණිජ ඒකකයක් ලෙස නීතිමය වශයෙන් ස්ථායීතාවයන්, බැංකු සහ මූල්‍ය ආයතනවල අධීක්ෂණයට අවශ්‍ය වූ විට කාලානුරූපීව වැඩිකිරීම් හෝ හිමිකම් වැඩිකිරීමට ඉඩ ඇති බැවින් මූල්‍ය අතරමැදියනය සඳහා ඉතාමත් සුදුසු වේ.

අවම හිමිකම් අත්‍යවශ්‍යතාවය. නීතිගත කිරීමට සහ පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල් ක්‍රියාකරවීමට අවම වශයෙන් ඇ. ඩො. මිලියන 1 ක ප්‍රාග්ධනයකට සමාන මුදලක් අවශ්‍ය වේ. මෙය වාණිජ බංකුවක් නීතිගත කිරීමට අවශ්‍ය ඇ. ඩො. මිලියන 3.2 ක ප්‍රමාණය සංසන්දනය කිරීමේදී සැලකිය යුතු අඩු ප්‍රමාණයකි. මෙම ආරම්භක ප්‍රාග්ධනය පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල් අවම වශයෙන් ඔවුන්ගේ වත්කම් සහ හදිසි වෙන්කිරීම් වලින් 10% කට (අවදානම අනුව බර තබා) සමාන වටිනාකමක් තබාගත යුතුය. මෙම නව නීතිමය අවශ්‍යතාවය සපුරා හිමිකම් මට්ටමට ළඟාවීම සඳහා දැනට සිය මෙහෙයුම් කටයුතු ආරම්භ කර ඇති ආයතනවලට වසර 3 ක කාලයක් ලබාදෙනු ඇත.

මූල්‍ය මෙහෙයුම්. මූල්‍ය ලිසිං පහසුකම්, සාම්ප්‍රදායික ණයදීම, ඇප, කාර්යසාධන සඳහා තැන්පතු සහතික සහ මූල්‍ය සාධනය (Factoring) යන අංශ වලට ඉඩදෙමින් පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදලට පුළුල්ව පැතිරුණ මෙහෙයුම් බලයක් ඇත. ණය මෙවලම්වල විවිධාංගීකරණය නිසා දෛනික වැටුප් ලබන්නන් ඇතුළුව ලාභ උපදවන සහ වාණිජමය අංශය යන දෙපාර්ශවයන්ගිම කුඩා ණය ලබාගන්නන්ගේ විශේෂිත වූ ණය අවශ්‍යතාවයන්ට සුදුසු සේ සකස් කර ගැනීමේ හැකියාව පවතී.

අණකර සහ ගෙවීම් නියෝග, විදේශ විනිමය මෙහෙයුම් සහ විදේශ මුදල් මිලදී ගැනීම සහ විකිණීම යනාදී සේවා ද පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල මගින් ලබාදිය හැකිවේ. මීට අමතරව ඔවුන්ට ඉතුරුම් සහ කාලීන තැන්පතු ද ලබා ගත හැකි අතරම

සීමා. මූලික අරමුණ උවදුරෙහි හෙලන අවදානම් අඩුකර ගැනීම සඳහා ද විශාල ප්‍රමාණවල ප්‍රාග්ධන පරස්පර විරෝධතාවයන් නිසාද, බොහෝ බැංකු මෙහෙයුම් ක්‍රියාත්මක කිරීමට පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදලට අවසර දී නැත. ඉල්ලුම් තැන්පත් ලබාගැනීම, විදේශ වෙළඳාම් මෙහෙයුම්, අනෙකුත් භාරකාරත්ව මෙහෙයුම් සහ ව්‍යාපාර ප්‍රාග්ධනවල යෙදවුම් සහ අනෝන්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරණය යන අංශ මීට අයත් වේ.

පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදලෙහි මුළු වටිනාකමින් 3% ක් ඉක්මවා නති ණය මුදලක් ප්‍රදානය කළ නොහැක. පුද්ගල ඇප මත ලබාදෙන ණය මුදලක ප්‍රමාණය අරමුදලේ මුළු වටිනාකමෙන් 1% ක් ඉක්මවිය නොහැක. මුළු වටිනාකමෙන් 20% කට වඩා වැඩි අගයකින් යුතු ණය සම්බන්ධතා ජාතික මූල්‍ය පද්ධතියේ එක් ආයතනයක් සමග පැවැත්විය නොහැක. කොටස් හිමියන්, ව්‍යවස්ථාපිත විගණකවරුන්, අධ්‍යක්ෂකවරුන් සහ කළමනාකරුවන් පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල හා සම්බන්ධ පුද්ගලයින්ගේ ඒකක වලට ආයතනයෙන් ණය ලබාගත නොහැක.

ආර්ථික සහ දේශපාලනික ස්ථායීතාවය

සියළුම වෙළඳපල වල වාග්පශ්චාත්තාව අවදානම කෙරෙහි බලපාන අතර ව්‍යාපාර හිමිකරුවන් සහ මූල්‍ය ආයතන ඒ පිළිබඳව තීරණය කරයි. බොහෝ විට කුඩා ව්‍යවසායකයින් විසින් මූල්‍ය සහ අනෙකුත් වෙළඳපල ස්ථායීතාවය ගොඩනංවන අතර එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා වඩාත් ශක්‍යතාවයකින් යුතුවේ. (Yaron, Benōmin, and Piprek 1997)

විවිධ ආර්ථික කරුණු සහ ප්‍රතිපත්ති දුප්පතුන්ට බලපාන්නේ කෙසේදැයි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තේරුම් ගත යුතුය. බොහෝ රටවල්වල ආර්ථිකයට බලපාන ආර්ථික තත්ත්ව සහ විවිධ ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ විශේෂයෙන් සඳහන් කළ බොහෝ වාර්තා දැකිය හැකිය. ලෝක බැංකුව, රජයන් සහ පර්යේෂණ

ආයතන රටෙහි ආර්ථික තත්ත්වයෙහි සමස්ථ ඇගයීමක් කිරීම සඳහා එකතු විය යුතුවේ. පොදුවේ සැලකිය යුතු මිනුම් දෙකක් ලෙස උද්ධමන අනුපාතය සහ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ (GDP) වැඩිවීම සැලකිය හැකිවේ. රටක ආර්ථික ස්ථායීතාවය පිළිබඳව යම් අදහසක් මෙම මිණුම් සපයයි.

උද්ධමනය

සෑම ආර්ථිකයම යම් ප්‍රමාණයක උද්ධමනයක් ඇති අතර ණය සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත නිර්මාණයේදී සහ මිලකිරීමේදී එය සැලකිය යුතුවේ. නියුක්තිකයින් සහ දායකයින් යන දෙපාර්ශවයම ඔවුන් ක්‍රියාත්මක වන රටෙහි උද්ධමන අනුපාතය පිළිබඳව දැනුවත්ව සිටිය යුතු අතර, ණය දීමෙන් උත්පාදනය කරන පොලිය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහ ඔවුන්ගේ සේවලාභීන් මත උද්ධමනය නිසා ඇතිවන පිරිවැයන් පියවා ගත

යුතු වේ.

ඉහළ උද්ධමන අනුපාතයන් පවතින රටවල ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට සිය මෙහෙයුම් කටයුතු කරගෙන යාමට හැක. අනුද්ධමනය සඳහා ගතහැකි එක් ක්‍රියාමාර්ගයක් වන්නේ ඇ.ඩො. වැනි දර්ලන මුදල් හෝ වෙළඳ ද්‍රව්‍යයක් මගින් ණය මුදල් ලබා දීමයි.

මුදල් සහ වත්කම් ඇ. ඩො. මගින් පවත්වාගෙන යාම, හිමිකම් යොදනවාට වඩා ණය යෙදවීම (හැකිනම්) සහ කෙටි කාලීන ණය සැපයීම ආදිය පොලී අනුපාතවල කාලීන වෙනස්කම් සඳහා ඉඩ සැලසෙන වෙනත් මාර්ග වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ මුදල් වර්ගය හැර වෙනත් මුදල් වර්ගයකින් ණය ලබාගන්නේ නම් (ඇ. ඩො. වැනි) විදේශ හුවමාරු වලදී ලාභ සහිතව හෝ

පාඩු සහිතව උද්ධමනය බලපෑ හැකිය. දූෂකයින් සහ ප්‍රතිපාදකයින් යන දෙපාර්ශවයෙන් කවුරුන් විසින් මෙයින් උපයා ගනීද හෝ පාඩු පියවා ගනීද යන්න තීරණය කළ යුතුය.

වර්ධන අනුපාතය

යම්කිසි රටක දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ (GDP) වර්ධනය මගින් රටෙහි ආර්ථික ස්ථාවරත්වය සහ අනාගත වර්ධන අවස්ථාවන් පිළිබඳව ඉගියක් ලබාදෙයි. වර්ධන අනුපාතය අධ්‍යයනය කිරීමෙන් දායකයින් සහ ප්‍රතිපාදකයින් යන දෙපාර්ශවයටම සුළු ව්‍යවසායකයින් සඳහා පවතින අවස්ථාවන් පිළිබඳවත්, එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ප්‍රතිපාදන

කොටුව 1.12 ඝානාහි බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන

1993 දී ඝානා රජය විසින් එම රාජ්‍යයේ ආර්ථිකයෙහි පුළුල්ව පැතිර පවත්නා අංශයෙහි අවශ්‍යතාවයන්ගෙන් ඕනෑකම් පිරිමසාලිය හැකි විකල්ප මූල්‍ය වෙළඳපලක් නිර්මාණය කිරීමට හැකිවන පරිදි බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන සඳහා නීතියක් පැනවීය. මෙය දේශීය පෞද්ගලික හවුල්කරුවන්ට හිතකර පරිසරයක් ගොඩනැංවීම මගින් මූල්‍ය වෙළඳපලෙහි විවිධාංගීකරණයන් ඇති කිරීම සඳහා ගනු ලැබූ දෛර්ශමත් සහ ප්‍රශංසනීය උත්සාහයක් විය.

කෙසේ වෙතත් මෙම විවක්ෂණශීලී රෙගුලාසිවල අඩංගු වන නීතිරීතීන් හි දැඩි නොගැලපීම් දැකිය හැකිය. ඝානාහි ජනතාව දෛනික ඉතුරුම් පවත්වාගෙන යාම වෙනුවෙන් දිනපතාම අවිධිමත් ඉතුරුම් එකතු කරන්නන්ට ගෙවීම් කරනු ලබයි. තැන්පතු සඳහා පොලී ලැබීම වෙනුවට පාරිභෝගිකයින් ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් තබා ගැනීම වෙනුවෙන් සහ ඒවා ප්‍රවේශම් කිරීම වෙනුවෙන් කොමිස් මුදලක් ගෙවනු ලබයි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඝානාහි මුදල් සැපයුමෙන් 60% කට වඩා ප්‍රමාණයක් විධිමත් මූල්‍ය අංශයෙන් බැහැරව සිදුවේ. කෙසේ වෙතත් ඉතුරුම් සහ ණය ආයතන පාලනය කළ මුල් රෙගුලාසිවලට අනුව සතියකට එක් වතාවකට වඩා ඉතුරුම් තැන්පත් කළ නොහැකි ලෙස සීමා පනවා තිබුණි. මෙම ගැටළුව විසඳීම සඳහා සේවාලාභීන්ට තැන්පත් අසීමිත වාර ගණනක් සිදුකිරීමට හැකි පරිදි නීති පද්ධතිය සම්පාදනය කර පාලනය කෙරෙන මූල්‍ය ආයතන වලට ඒ සඳහා පහසුකම් සපයා දෙන ලදී.

මීට අමතරව බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතනවල අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය ඇ. ඩො. 100,000 ක් යන අගය ප්‍රමාණවත් නොවන බව හඳුනා ගැනුණි. මූල්‍ය අංශය මගින් දරණ ලද උත්සාහයන්ගෙන් අනතුරුව ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය පිළිබඳව නැවත සලකා බලන ලදී. අධික සංචිත අනුපාත අධීක්ෂකයින් විසින් වෙනස් කළ අතර, (ප්‍රථමයෙන් එය ඉතුරුම් වලින් 57 ක් ලෙස) සඵලදායී ක්‍රියාවල ආයෝජනය කළ හැකි ආයතනය සතු මුදල් ඉතාමත් පහත් තත්ත්වයක තබමින් (බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන සඳහා) වූ අතර දෙවනුව එය නැවත සලකා බැලුණි.

බැංකු රෙගුලාසිවල තිබූ තවත් ගැටළුවක් වූයේ වාර්තාකරණ ආකෘතියයි. පොදු ආකෘතියකට සකස් කළ (වාර්තාකරණ සහ මඟ පෙන්වීම් සහිත) අරමුණු කිහිපයක් එකවර සපුරාලන විවක්ෂණයෙන් යුත් මෙහෙයුම් නිර්ණයක (Omnibus) මගින් අධීක්ෂකයින් විවිධ අංශ නවයක් අධීක්ෂණය කිරීමට උත්සාහ දරුණි.

උකස් ආයතන, වාණිජ බැංකු, ඉතුරුම් සහ ණය ආයතන එකිනෙකට වෙනස් සේවා සැපයීම සිදුකරන අතර සියළු දෙනාටම සමාන තොරතුරු ලබාදීම කළ නොහැක. මෙම ගැටළුවට පිළිතුරු සැපයීම සඳහා තම ආයතන වෙනුවෙන් කථාකළ හැකි ආයතනයක් බැංකු- නොවන මූල්‍ය ආයතන මගින් පිහිටුවා ගන්නා ලදී.

මෙම නිරීක්ෂණයන් පහත සඳහන් නිගමනයන්ට හේතුපාදක විය.

- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල විශේෂිත අංග ලක්ෂණ අධීක්ෂණය කරන්නේ කෙසේදැයි බැංකු අධීක්ෂකයින් විසින් ඉගෙන ගත යුතුය.
- ප්‍රධාන ආයතනයක් මගින් හෝ බාහිර ආයතනයකට ලබා දෙන උප කොන්ත්‍රාත්තුවක් ලෙස හෝ වඩාත් ක්‍රියාකාරී ලෙස සම්බන්ධවන අධීක්ෂණ සේවාවන් සඳහා අවශ්‍යතාවයක් ඇති බව හඳුනාගන්නා ලදී.

අවශ්‍යතාවනට සහ පුරෝකථනය කළ වර්ධනයට ඇති බලපෑම පිළිබඳවත් ඉඟි ලබාදෙයි.

ධනාත්මක දළ දේශීය නිෂ්පාදන වර්ධනයක් සැමවිටම අපේක්ෂා කළත් නැවතී තිබෙන (විඳකියාව වැඩි වීම සහ වැඩි ජනතාවක් ස්වයං රැකියා සඳහා යොමු වී ඇති) ආර්ථිකයන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සැපයීමට සුදුසු වෙළඳපලක් වේ. කෙසේ වෙතත් නැවතී තිබෙන හෝ පාඩු ලබන දළ දේශීය නිෂ්පාදන මට්ටම නිසා ප්‍රථිපල ලෙස අඩු ආදායම් ලාභීන් සහ නිෂ්පාදන මට්ටම් නිසා ප්‍රථිපල ලෙස අඩු ආදායම්ලාභීන් සහ සුළු ව්‍යවසායකයින් අසාර්ථක කරමින් නිෂ්පාදන සහ සේවා සඳහා අඩු ඉල්ලුමක් ඇතිවිය හැක. තවදුරටත් ආර්ථිකයක වාණිජමය ව්‍යවසායකයන් ද අවදානම කෙරෙහි බලපාන අතර එම නිසා මූල්‍ය ආයතන සහ සුළු ව්‍යවසායකයින්ගේ තේරීමට ද මෙය හේතුවක් වේ. සාමාන්‍යයෙන් ආර්ථික සහ අනෙකුත් වෙළඳපලවල ස්ථාවරභාවය නිසා සුළු ව්‍යවසායකයින්ගේ සහ ඒ හේතුවෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවල ශක්‍යතාවය වැඩිවීමද සිදුවේ.

සංක්‍රමණ සහ දේශපාලන අස්ථාවරභාවය

සමාජයීය ජාල බිඳ වැටී ඇති සහ නැවත ස්ථාපනය කිරීමට අවශ්‍ය සංක්‍රමණ ආර්ථිකයක් සහ ගැටුම්කාරී හෝ දේශපාලන වශවෙන් ස්ථාවර නොවන අවස්ථාවන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා අතිරේක අවධානයක් ඇති කරයි. (කොටුව 1.13 බලන්න.) අර්ථ දැක්වීමට අනුව සංක්‍රමණ ආර්ථිකයන් පෞද්ගලික අංශයේ වෙළඳ පලවල් සහ ව්‍යාපාර දියුණු කිරීම ආරම්භ කර ඇත. සාමාන්‍යයෙන් ජනතාව ව්‍යාපාර සංක්‍රමණය පිළිබඳව නිතර දැක පුරුදු නැති අතර සාමාන්‍ය ස්වභාවයෙන්ම ව්‍යවසායික නොවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සේවලාභීන් අතර විශ්වාසය වර්ධනය කර ගත යුතු අතර මූල්‍ය හුවමාරු සමග බැඳී ඇති වගකීම, ණය ලබාගන්නන් විසින් තේරුම් ගන්නා බව සහතික කරගත යුතුය. අවම වශයෙන් ආරම්භයේදීවත් පිරිවැය වැඩිවීමට ඉඩ ඇතත් ණය ගන්නන් සමග අතිරේක කාලයක් ගත කිරීමටද අවශ්‍ය වේ. (සංක්‍රමණ ආර්ථිකයන්හි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම පිළිබඳ වැඩිදුර තොරතුරු සඳහා Carpenter 1996 බලන්න) දායකයින් සහ නියුක්තයින් යන දෙපාර්ශවයම මේ පිළිබඳව දැන්වත්ව සිටිය යුතුවේ.

සාමාන්‍ය අස්ථාවරබව, දූෂණය, සිවිල් යුද්ධ, පක්ෂ හෝ ගෝත්‍රික විරෝධය යන මෙම සියළුම කරුණුද අභ්‍යන්තර සංක්‍රමණ, දේශාභ්‍යන්තර සංක්‍රමණ, ප්‍රාග්ධන පියසැරිය (flight) සහ මුදලේ අස්ථාවර බව ආදිය සෘජුවම ආර්ථිකට බලපෑම් එලල

කරනු ලබයි. කෙසේ නමුත් එහි (සන්නිවේදනය කළ නොහැකි) සමාජයීය සහ මානසික බලපෑම් ඇත. ජනතාව ඔවුන්ගේ අනාගතය දකින ආකාරය, ඔවුනට ආයෝජනය කිරීමට අවශ්‍ය කෙසේද, ස්ථිර පදනමක් මත ඔවුන්ගේ සාප්පු ගොඩනැංවීමට ඇති කැමැත්තේ ප්‍රමාණය, ඔවුන් වෙළඳාම් කිරීමට කැමති කුමන ආකාරයක නිෂ්පාදිත සහ ජනතාව සතුව පවතින කුමන හෝ වත්කමක් මගින් ඔවුන් මිලදී ගැනීමට කැමති මොනවාද යන්න දේශපාලන වාතාවරණය මත වෙනස් වේ.

විශාල ලෙස දේශපාලන අස්ථාවරයක් පවතින අවස්ථාවලදී වඩා ස්ථාවර පසුබිමක් ලැබෙනතුරු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කටයුතු කල්දීමේ යුතු අතර වත්මන් කාර්ය මණ්ඩලයේ සහ සේවලාභීන්ගේ ආරක්ෂාව පිළිබඳව සැලකිලිමත් විය යුතුවේ. ක්‍රියාකාරකම් කල් දීමේ අවශ්‍යතාවය දායකයින් විසින් තේරුම් ගත යුතුය.

කොටුව 1.13 දේශපාලන අස්ථාවරභාවය පවතින ප්‍රදේශවල ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කටයුතු

කෙත්‍යාවේ බටහිර කොටසේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය මෙහෙයුම් පවතින නමුත් පැතිරීම සහ තිරසාරබව යන දෙකෙහිම සීමාවන් කෙරෙහි ළඟාවී ඇති බව දැකිය හැකිය. මුල් ණය පිළිබඳ හොඳ වැටහීමක් ඇති නමුත් දෙවන ණය මුදලක් ගැනීමට ඇති වෙළඳපල සහ විශේෂයෙන්ම ව්‍යවසාය එල්ලායින්තාවය සීමාසහිත වේ. මෙහි යම් කොටසකට වගකිව යුතු වනනේ රජයේ දේශපාලන සහ ගෝත්‍රික විරෝධය ඇතුළුව සාමාන්‍ය නොසැලකිලිමත්භාවය වේ. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රාජ්‍ය අංශයේ ආයෝජන සහ අනෙකුත් සංවර්ධන ව්‍යායාමයන් වෙනත් දිශාවකට යොමුවන අතර, මෙම තත්ත්වයන් වලදී ව්‍යවසායකයකු වීමේ අරමුණක් නොමැතිව උන්නතිය සඳහා පමණක්ම බොහෝ පිරිස අවිධිමත් ආර්ථිකයකට ඇතුළු වේ. මෙම ප්‍රදේශයේ සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකිරීමට බලාපොරොත්තු වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල තිරසාර පැවැත්ම සඳහා සම්මුතීන්ට එකඟ උපාය මාර්ග තීරණ වලට එළඹිය යුතුවේ. උදාහරණ ලෙස, මධ්‍ය කාලීන අරමුණු අඩු කල හැකිවේ. පාරිභෝජනය සුමටනය කිරීමට සහ දුප්පත්කම දුරලීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය යොදාගැනීමට ගත හැකි වේ. (පවත්නා තත්ත්වයෙහි වර්ධනයක් සිදුවී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වඩා ශක්‍යතාවයෙන් යුතු වෙළඳපලක් උදාමීමට හැකියාවක් ඇති බවට බලාපොරොත්තු සහිතව)

මූලාශ්‍රය: Contributed by Thomas Ditchter, Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank.

කොටුව 1.14 ඇල්බේනියානු සංවර්ධන අරමුදල

1992 අග භාගයේදී, ඇල්බේනියාවේ වෙළඳපල ආර්ථිකය සංක්‍රාන්තියට එළඹුණි. ණය දීම අරමුණු කරගත් ග්‍රාමීය සංවර්ධන සකස් කරමින් ඇල්බේනියානු සංවර්ධන අරමුදල් ග්‍රාමීය ණය වැඩසටහන ආරම්භ කෙරුණි. 1996 අවසාන කාලයේදී මෙම අරමුදල දිස්ත්‍රික්ක 10 ක් තුළ ගම්මාන 170 ක ක්‍රියාත්මක වූ අතර නොගෙවූ ණය 7,000 ක පමණ ඇ. ඩො. මිලියන 2.4 ක පමණ වටිනාකමකින්ද යුක්ත විය. (Ilek 243 මිලියන) ඇල්බේනියාවේ සාමාන්‍ය වෙළඳපල බලවේගයන් පිළිබඳ අවබෝධයක් නොමැති විටදී පවා එක් ගමක පමණක් නැවත ගෙවීම අසාර්ථක වූ අතර ඇල්බේනියානු සංවර්ධන අරමුදලෙහි ප්‍රශංසනීය නැවත ගෙවීමේ තත්ත්වයක් දක්නට ලැබුණි. මෙහි සාර්ථකත්වය ග්‍රාමීය ජාලය තුළ ඇති යහපත් තේරුම් ගැනීම ද නැවතත් ණය නිදහස් කිරීමකට පෙර ණය මුදල සම්පූර්ණයෙන්ම ගෙවිය යුතු ආකාරයට මුලින්ම ව්‍යාපෘතිය නිර්මාණය කර තිබීමද හේතු විය.

1992 දී ඇල්බේනියාව තුළ 237% ක උද්ධමන අනුපාතයක් වාර්තා වූ අතර දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය සෘණ 7 ක අගයක් දැක්වීය. මෙය ඇල්බේනියානු සංවර්ධන අරමුදල ණය දීම ආරම්භ කළ කාලය විය. ඉතා අධික වූ උද්ධමන අනුපාතයකට මුහුණ දීමට සහ ප්‍රාග්ධන වටිනාකම සපයා ගැනීමටත් පොලී අනුපාතය වාර්ෂිකව 5% ක් ලෙස අරමුදල මගින් තීරණය කළ අතර මුල් මුදල ආපසු ගෙවීම ඇ. ඩො. වලින් විය. 1995 දී උද්ධමන අනුපාතය 6% දක්වා අඩුවූ අතර ඇල්බේනියානු සංවර්ධන අරමුදල 10% ක් අයකර ඇ. ඩො. මගින්ම පමණක් නැවත ගෙවීම අත්හිටුවන ලදී.

1997 ආරම්භයේදී ඇල්බේනියාවේ පිරමීඩ ඉතුරුම් යෝජනා ක්‍රමය කඩා වැටීම නිසා මහජන නොසන්සුන්තාවයක් ඇති විය.

එසේම සියළුම ණය ගැනුම් නවත්වා දමන ලද අතර ණය නිලධාරීන් ණය ගැනුම්කරුවන් සමඟ නිරන්තර සබඳතා පවත්වාගෙන යන ලදී. ජනවාරි සහ පෙබරවාරි යන පිරමීඩ යෝජනා ක්‍රමය කඩා වැටීම ආරම්භ වූ කාලයේදී ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය 100% ක් වූ අතර නාගරික ප්‍රදේශවලදී වැඩි අගයක් දැක්වීය. පිරමීඩ යෝජනා ක්‍රමයේ සහභාගිත්වයෙන් 80% ක ප්‍රමාණයක්ම ගොවීන් වූ අතර මෙය ඇල්බේනියානු සංවර්ධන අරමුදලෙහි ශක්තිමත්භාවයට කදිම නිදසුනක් විය.

Source: Ledgerwood 1997

දරිද්‍රතා මට්ටම්

රටක සන්නිවේදන අධ්‍යයනය කිරීමේදී නියුක්තියන් සහ දායකයින් යන දෙපාර්ශවයම ඔවුන් මෙහෙයුම් සිදුකරන රටෙහි දරිද්‍රතා ගැඹුර පිළිබඳව තේරුම් ගත යුතු අතර දුප්පත්කම තුරන් කිරීම හෝ අඩු කිරීම උදෙසා රජය සහ දායක ප්‍රතිපත්තීන් නිශ්චය කරගත යුතුය. රටක දරිද්‍රතාවයේ ප්‍රමාණය තේරුම් ගැනීම

තුළින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සඳහා පවතින වෙළඳපලන් එහි ප්‍රමාණයන් ගණනය කළ හැකි අතර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සහ දායකයින්ගේ අරමුණු පැහැදිලි කර ගැනීමට හෝ පිහිටුවීමට උදව් වේ.

යටිතල පහසුකම් සඳහා ආයෝජන සහ මානව සම්පත සංවර්ධනය

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සැපයීමේදී සැලකිය යුතු වැදගත් කාරණයක් වන්නේ ප්‍රමාණවත් යටිතල පහසුකම් පැවතීම (මාර්ග, සන්නිවේදන පහසුකම්, ජලය සහ කාණු පද්ධති) සහ සෞඛ්‍ය, අධ්‍යාපනය සහ පෝෂණය යනාදී ලබාදිය හැකි සමාජ සේවාවන්ය.

ග්‍රාමීය මාර්ග සහ විදුලිබලය දියුණු කිරීමෙන් හෝ වාරිමාර්ග කළමනාකරණය යනාදී ගම ඉලක්ක කරගත් ආයෝජන, සඳහා ගැලපෙන අරමුදල් (Matching Grants) සැපයීම විශේෂයෙන්ම යටිතල පහසුකම් දියුණු වෙමින් පවතින ප්‍රදේශවල මූල්‍ය සේවා සැපයීමට වඩා ප්‍රයෝජනවත් වේ. (දුප්පත් කුටුම්භයන්ගේ ඉපැයුම් ධාරිතාවය වැඩිකිරීමට), එසේම ග්‍රාමීය මූලික අධ්‍යාපන සහ සෞඛ්‍ය පහසුකම් සැපයීම හෝ වැඩිදියුණු කිරීම මගින් ග්‍රාමීය දුප්පත් ජනතාව වෙත දීර්ඝ කාලීන ප්‍රතිලාභ ලබාදෙන අතර, විශේෂයෙන්ම දුප්පතුන්ගේ දුප්පත්ම කොටස් තුළ කම්කරු ඵලදායීත්වය වැඩිකිරීම, දුප්පතුන්ට ලැබෙන ප්‍රධාන වත්කමක් වේ. (Yaron, Benjamin and Piprek 1997, 42)

මාර්ග, විදුලිය, සන්නිවේදන පහසුකම් සහ අනෙකුත් යටිතල පහසුකම්වල හිඟ බව ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට සහ එයට සහාය දෙන සුළු ව්‍යවසායකයින්ට විවිධ ආකාරයෙන් බලපාන අතර දායකයින් සහ නියුක්තියන් යන දෙපාර්ශවයම මේ පිළිබඳ සැලකිලිමත් විය යුතුවේ.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සේවාවලාභීන් සමූදායට සමාජ සේවා ලබාගත හැකි බව සහ එයට පිවිසීමේ හැකියාව හඳුනා ගැනීම මගින් සේවාවලාභීන්ගේ ඉල්ලුම සපුරාලීමට හැකිවී තිබේද සහ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අරමුණු සුදුසුද යන්න තීරණය කිරීමට ඉවහල් වේ (එනම් අනෙක් ආයතන සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන අනෙකුත් අවශ්‍ය සේවා සපයන අතර, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය සේවා පමණක් සැපයීම සිදුකළ යුතුද යන්න). උදාහරණ ලෙස අධ්‍යාපන සහ සෞඛ්‍ය සේවා ලබාගත හැකි බව සුළු ව්‍යවසායකයින්ගේ ව්‍යවසායක ක්‍රියාකාරකම් වැඩිකිරීමේ ධාරිතාවයට මහත් බලපෑමක් ඇති කරයි.

දුප්පතුන් සඳහා සපයන මූල්‍ය සේවා, මූල්‍ය නොවන අනෙකුත් සේවා ලබාගත හැකි බව පිළිබඳව ද ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහ සේවාවලාභීන් සිටින පරිසරය පිළිබඳව ද සැලකිලිමත් විය යුතුය.

මූල්‍ය සේවා, මූල්‍ය නොවන සේවා හෝ සමාජ සේවා සැපයුම සම්බන්ධීකරණය කිරීම සඳහා සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වෙනත් සේවා සංවිධාන සමග සම්බන්ධතා පවත්වාගෙන යන අතර සෑම සංවිධානයකම ශක්තීන් සංසන්දනාත්මකව බලා එහි වාසිය ලබා ගනී. කෙසේ වෙතත් සෞඛ්‍ය, අධ්‍යාපනය සහ පවුල් සැලසුම් ආදී සමාජ සේවා සැපයීමේදී මූල්‍ය සේවා සමග සාප්‍රවම සම්බන්ධ කිරීම නොකළ යුතු බව වටහා ගත යුතුය. (මෙම කරුණු පිළිබඳව 3 වන පරිච්ඡේදයේදී වඩා විස්තරාත්මකව සාකච්ඡා කර ඇත.)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අංශය පිළිබඳව රජයේ දැක්ම

අවිධිමත් අංශය සහ සුළු ව්‍යවසායකයින් සංවර්ධනය කිරීම පිළිබඳව රජයේ ස්ථාවරත්වය නිශ්චය කරගැනීම වැදගත් වන අතර මෙය සුළු ව්‍යවසායකයින්ගේ හැසිරීමට බලපාන ප්‍රතිපත්තිවලට බලපෑම් ඇති කිරීමට පුළුවන. සමහර රජයන් සුළු ව්‍යවසායකයින්ගෙන් ආර්ථිකයට ඇතිවන ධනාත්මක දායකත්වය හඳුනාගෙන ඇති අතර අවිධිමත් අංශය සංවර්ධනය කිරීම ජාතික සැලැස්මට ක්‍රියාකාරී ලෙස ඇතුළත් කර ඇත. කෙසේ වෙතත් බොහෝ රටවල අවිධිමත් අංශයේ කරුණු සහ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සමඟ ඇති සම්බන්ධතාවයට හිමිවන්නේ සුළු අවධානයකි. බොහෝ ප්‍රතිපත්ති රාමුන් විශාල නිෂ්පාදන අංශ වලට වැඩි නැඹුරුතාවයක් දක්වන අතර අවිධිමත් කොටසට සහ සුළු ව්‍යවසායකයින්ට පටහැනිව ක්‍රියා කරයි.

බොහෝ රජයන් රට තුළ ව්‍යාපාර සංවර්ධනය දිරිමත් කරයි. සමහර රජයන් විසින් ව්‍යාපාර සඳහා යොදාගත හැකි විශේෂිත ප්‍රතිපත්ති සහිත සාමාන්‍ය ප්‍රතිපත්ති අරමුණු වලට පරිපූරක ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දී ඇත. ආරම්භක ව්‍යාපාර සඳහා සුදුසු වාතාවරණයක් ස්ථාපනය කරන සහ පවතින ව්‍යාපාර වර්ධනය කරන ප්‍රතිපත්ති ඇත්නම් වඩාත් ප්‍රයෝජනවත් වේ.

උදාහරණ ලෙස බලපත්‍ර සඳහා සහ ව්‍යාපාර ලියාපදිංචි කිරීම සඳහා පිරිවැය අවම කරන ප්‍රතිපත්ති, නීති සහ රෙගුලාසි පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවිශ්ටවීමට පහසු බව, සහ වාණිජ සංග්‍රහයන්ට අනුග්‍රහ දක්වීම යනාදිය සඳහන් කළ හැකි අතර ගනුදෙනුවට අදාළ සියළු පාර්ශවයන්ගේ අයිතීන් සහ වගකීම් පිළිබඳ අර්ථ දක්වමින් පිරිවැය අඩු කිරීම සඳහා එහි ස්ථාපිත කරයි. (USAID 1995)

ණය වැඩසටහන් තුළින් හෝ වෙනත් ව්‍යවසාය සංවර්ධන වැඩසටහන් තුළින් සුළු ව්‍යවසාය සංවර්ධනයට ක්‍රියාකාරීව සම්බන්ධවීමට රජයන් ගන්නා තීරණ පෞද්ගලික ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින්ට බලපෑම් එල්ල කළ හැකි අතර, ඒ මගින් වෙළඳපල ඍනාත්මකව විකෘති වීම හෝ සේවා සැපයුමට

ධනාත්මකව දායකත්වය සැපයීම හෝ විය හැක. විකල්ප මාර්ගයන් ලෙස සාර්ව ප්‍රතිපත්ති තුළින් අවිධිමත් කොටසට සහාය දැක්වීම, සුළු නිෂ්පාදන සඳහා බලපාන සම්පත් වෙන්කිරීම, පුහුණු හා සේවා සපයන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සමග ක්‍රියා කිරීම තෝරාගත හැකිවේ.

“රජයේ මැදිහත්වීමක් නොමැතිව තම කටයුතු සහයෝගයෙන් දිගටම කරගෙන යාමට අනුබල දෙන සුදුසු වටපිටාවක් මම ආයතනවලට ස්ථාපිත කිරීම ක්‍රියාකාරී සහයෝගිත්වය නිසා හැකිවේ. සුළු ව්‍යවසාය අංශය ජාතිකව පිළිගැනීම, ගැටළු පිළිබඳව සාක්ෂි කිරීමට සහාය සහ මුල් වැඩසටහන් පරිමණය කිරීම යන කරුණු ඇතුළත් වේ.” (Steari and Otero 1990, 27)

රජයේ නියාමන රෙගුලාසි, අධික බදු මුදල්, මිල අඩු ආනයනික නිෂ්පාදන වලට විරුද්ධ රජයේ ආරක්ෂාව මඳ බව, කළුකඩ පිළිබඳ ලිහිල් බවද, ප්‍රවීපල ලෙස (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපාර අංශය තුළ අසාධාරණ තරඟකාරිත්වයක් ඇති වේ.), මාර්ගවල තම ව්‍යාපාර කටයුතු සිදුකිරීමේදී රජයේ නිලධාරීන්ගෙන් සිදුවන බලපෑම සහ පොදු වෙළඳපල ව්‍යුහය තුළ අධික පරිශීලන ගාස්තුවක් අයකිරීම සහ ප්‍රමාණවත් නොවන සේවා යන කරුණු සුළු ව්‍යවසායකයින් සහ කුඩා ව්‍යාපාර මත බලපායි.

මෙම රෙගුලාසිවලින් බොහොමයක් නීතිමය හෝ විධිමත් ප්‍රධාන ධාරාව තුළින් බැහැරවීමටත් සුළු ව්‍යවසායකයින් ධෛර්යමත් කිරීමටත් ප්‍රබල ලෙස හේතුවේ. (කොටුව 1.15 තුළ ආර්ථික විනාශ වේ බදු නීති පිළිබඳ සාකච්ඡාව බලන්න.)

ප්‍රතිපත්ති සහ භාවිතයන් සේවාවලාභීන්ගේ ව්‍යාපාර මත ඍනාත්මකව බලපාන විට, ප්‍රතිපත්ති සහ පක්ෂව කථා කිරීම යනාදී පාරිසරික මැදිහත්වීම් පවරා ගැනීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන හෝ දායකයින් ඉදිරිපත් වනු ඇත. සංවිධානයේ අසාධාරණ ප්‍රතිපත්ති හෝ සැලකිල්ලෙන් ආරක්ෂාවීමට සේවාවලාභීන් සංවිධානය කිරීමට පක්ෂව කථා කිරීමේ කාර්යයට අයත් විය හැක. ඔවුන්ගේ සේවාවලාභීන් වෙනුවෙන් රජයට හෝ පාලන අධිකාරීන් වෙත සුදුසු ප්‍රවේශයක් ඇති කර ගැනීමට තනිවම ක්‍රියාකිරීම තුළින් හෝ සමාන සංවිධාන සමග සහයෝගයෙන් වැඩකිරීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ප්‍රතිපත්තිවලට බලපෑම් කළ හැකිය. (Waterfield and Duval 1996)

පරිශීල 1 - ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ පවතින අවදානම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට විශේෂිත වූ අවදානම් ප්‍රධාන අංශ 04 කින් යුතුවේ. ඒවා නම් ණය කළඹේ ඇති අවදානම, හිමිකාරිත්වය සහ පාලනය,

කළමනාකරණය සහ “නව ව්‍යාපාර” වේ. ආයෝජන කළමනාකරණය අති අවදානම පිළිබඳව (පළමුවෙනි පරිච්ඡේදයේ ප්‍රධාන කොටස තුළ) සාකච්ඡා කරන ලදී. පහත දැක්වෙන සාකච්ඡාව Berenbach and church 1997 තුළින් උපුටා ගන්නා ලදී.

කොටුව 1.15 - ආර්ථිකවේ බදු හිඟි

ආර්ථිකවේ සියළුම විධිමත් ව්‍යාපාර, බදු අධිකාරිය වන Direccion General Impositiva හි ලියාපදිංචි විය යුතු අතර, විවිධ බදු අවශ්‍යතා වලට එකඟ විය යුතුවේ. ප්‍රධානම බදු ක්‍රමය Impuesto al valor Anadido වූ අතර එහිදී බදුමත එක්වූ අගය 21% ක් විය. ව්‍යාපාර මෙම බදු ඔවුන්ගේ විකුණුම් තුළින් අයකර ගත යුතු අතර මිලදී ගන්නා සෑම භාණ්ඩයක් සඳහාම ගෙවිය යුතුවේ. වාර්ෂිකව බදු අධිකාරියට ගෙවිය යුතු මුදල වූයේ එම දෙක අතර වෙනසයි.

විධිමත් නොවන කුඩා ගොවීන් ඇතුළු කුඩා ව්‍යාපාර වලට මෙමගින් දඬුවම් ලැබුණි. සැපයුම් මිලදී ගැනීමේදී බදු කලින්ම (up front) ගෙවිය යුතු අතර සමහර අවස්ථාවලදී ලියාපදිංචි ආයතනයක් නොවීම නිසා 50% ක මිලදී ගැනීමට දඬුවම් ලෙස අධිබද්දක් ගෙවීමට සිදුවුණි. මෙම එක්වූ සඵල අගය මත පැනවූ බද්ද 31.5% දක්වා ඉහළ දැමුණි. ඔවුන් ආදායමෙන් ගෙවූ බදු මුදල අඩු කිරීමට නොහැකි වූ අතර, ලියාපදිංචි නොවූ ඒකක ලෙස ඔවුන්ගේ නිෂ්පාදන සහ සේවා සඳහා එකතු කළ අගය මත බදු අයකර ගත නොහැකි විය. ගැණුම්කරුවන් මෙම ලියාපදිංචි නොවූ ව්‍යාපාරවල කුඩා ගොවීන්ගෙන් අස්වැන්නට ඉතා අඩු මිලක් ඉදිරිපත් කළ අතර, ඔවුන්ගෙන් මිලදී ගැනීමේදී දැඩි අවදානමක් දරණ බවත් එසේ කිරීමෙන් දඬුවම් ලැබිය හැකි බවත් තර්ක කළහ. එම නිසා අවිධිමත් කොටස සමග ගනුදෙනු කිරීමට කැමති ගැනුම්කරුවන් සීමාසහිත වූ අතර, වාණිජකරණය සඳහා ඇති මාධ්‍යයන් සීමාසහිත පරාසයකට අයත් විය.

මූලාශ්‍රය: Contributed by Cecile Fruman, Sustainable

හිමිකාරිත්වය සහ පාලනය

මූල්‍ය පද්ධතියේ යහ පැවැත්ම උදෙසා ඵලදායී බාහිර රෙගුලාසි සහ පාලනය කෙරෙන ආයතනවල අධීක්ෂණය වැදගත් වූවත්, මූල්‍ය ආයතනවල හිමිකරුවන් විසින් සිදු විය යුතු පාලනය සහ අධීක්ෂණය වළක්වාලන පරිදි සිදුකරන නොසලකා හැරීම් පිරිමැසිය හැකි නොවේ. පහත දැක්වෙන කරුණු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ප්‍රමාණාත්මක ලෙස අධීක්ෂණයට අවශ්‍ය හිමිකාරිත්වය හා පාලනය හා බැඳුණු කරුණු ගෙනහැර දක්වයි.

- **කළමනාකාරිත්වය විසින් සිදුකරන නොසලකා හැරීම.** නිතරම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ආයෝජකයින් සමාජයීය අරමුණු මගින් අභිප්‍රේරණය කරනු ලබයි. මෙහි ප්‍රථිපලයන් ලෙස ඔවුන් මෙම ආයෝජනවල, වාණිජමය ආයෝජන සඳහා යොදාගත් අයුරින්ම ප්‍රමිතීන් යොදා නොගනී. පෞද්ගලික ආයෝජකයින් සහ විශේෂයෙන් දේශීය ව්‍යාපාර නායකයින් ප්‍රයෝජනවත් ආයෝජන සඳහා යෙදවීමට අධීක්ෂකයින් විසින් උනන්දු කළ යුතුවේ. මෙම පෞද්ගලික ආයෝජකයින් (දේශීය පාලනයේදී) වැදගත් මූලාශ්‍රයන් වන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට දුෂ්කරතාවලට මුහුණ පෑමට සිදුවුවහොත් වටිනා සම්පතක් ද වේ. තවදුරටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විවිධ පසුබිම් සහිතව සහ පාලන ක්‍රියාපටිපාටි පිළිබඳ විවිධ දෘෂ්ඨීන් සහිත වැදගත් කොටස්කරුවන්ගෙන් සමන්විත විම නිසා ප්‍රතිලාභ ලබයි. පෞද්ගලික ආයෝජකයින්ට අමතරව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය හෝ සංවර්ධන මූල්‍ය අත්දැකීම් සහිත (සංවර්ධනය ඉලක්ක කරගත්) වෙනත් පෞද්ගලික හෝ පොදු ආයතන වලට ආයෝජනය සඳහා අධීක්ෂකයින් විසින් දිරිමත් කළ යුතුවේ.
- **ආයතනික සහ හිමිකාරිත්ව ව්‍යුහයන්.** හිමිකරුවකු නොමැති පොදු සම්පත් වලින් ප්‍රතිපාදන සපයන, කළමනාකාරිත්වය විසින් පාලනය කරන, අධීක්ෂණයට ලක්වන මූල්‍ය අතරමැදියන් විසින් ප්‍රතිපත්ති නිර්ණය කරන සමාජ ආයතනවලදී මූල්‍ය අරමුණු වලට වඩා සමාජයීය අරමුණු වලට ප්‍රමුඛස්ථානය ලබාදෙයි. අධීක්ෂණයට ලක්වන ඒකකයේ නිවැරදි මූල්‍ය ආකෘතිය ලබාගනිමින් බැංකු අධීක්ෂකයින් සමඟ සම්බන්ධ කරමින්, පාලනය කෙරෙන මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ නිවැරදි කාර්ය සාධනය නිශ්චය කර ගැනීම දුෂ්කර වනු ඇත. විනිවිද භාවය, සාධාරණ හුවමාරු මිල සහ මෙහෙයුම් නිදහස ආදී සමහරක් මූලික මූලධර්ම මත ව්‍යුහයන් රඳා පවතී නම් සමාජ සංවිධාන (රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන) සහ පාලනය කෙරෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අතර සාර්ථක වැඩපිළිවෙලක් අත්කරගත හැකි වේ. පාලනය වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කළමනාකරණය සහ එහි මූල්‍ය සේවා ප්‍රමාද දෝෂයන්ගෙන් නිදහස්ව පවත්වා ගෙන යා යුතුය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය, සාධාරණ ප්‍රතිපත්ති සහ කළමනාකරණ ප්‍රමාද දෝෂයන් වළක්වා ගැනීමට සුදුසු වෘත්තිකයන්ගෙන් සමන්විත යුතු බවට අධීක්ෂකයින් විසින් අවධාරණය කළ යුතුවේ. පෞද්ගලික අංශයේ ආයතන මෙන් අධ්‍යක්ෂ

මණ්ඩලයේ සියළු දෙනාම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කාර්ය සාධනයට නීතිමය බැඳීමක් තිබිය යුතුය.

■ **ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය ගැඹුර. (Financial Depth)** ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූලික ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය වැඩිකර ගැනීම, ඔවුන්ගේ ප්‍රතිපාදන සපයන කොටස් හිමියන් මගින් ලබාගත හැකිවේ. කෙසේ වෙතත් මෙම හිමිකරුවන් තුළ මූල්‍ය ගැඹුර (Fiincial depth) හෝ අවශ්‍ය ප්‍රාග්ධනයට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අවශ්‍ය පෙළඹවීම නොතිබිය හැකිය. ආරක්‍ෂාකාරී මුදල් බෙදාහැරීමක් සඳහා සංවර්ධන කරන ආයතන වලට දීර්ඝ අනුමතකිරීමේ ක්‍රියාවලියක් අවශ්‍ය වනු ඇත. අමතර ප්‍රාග්ධනය සැපයීම සඳහා හිමිකරුවන්ගේ සීමාසහිත ධාරිතාවය හානි පූර්ණය කිරීම සඳහා මිණුම් හඳුන්වාදීමට නියාමකයින්ට හැකිවේ. මෙයට විසඳුම් පහත දැක්වෙන විකල්ප මගින් ලබාදිය හැක. අමතර සංචිත මුදල් ස්ථාපනය, ප්‍රාග්ධන මිණුම් ළකුණක් දක්වා ළඟාවන තුරු ලාභාංශ බෙදාහැරීම සීමාකිරීම සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල හිමිකරුවන්ගෙන් හදිසි අවස්ථාවන් සඳහා මූල්‍ය පොරොන්දුවක් ලබාගැනීම දැක්විය හැකිවේ.

කළමනාකරණ අවදානම

මූල්‍ය සේවා සපයන විශේෂිත ක්‍රම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට බලපාන කළමනාකරණ අවදානම් ඇති විය හැක.

■ **විමධ්‍යගත මෙහෙයුම් පද්ධති.** ණය ගන්නන්ට හෝ ඉතුරුම්කරුවන්ට ලෙහෙසියෙන්ම ළඟාවිය හැකි විමධ්‍යගත ආයතනික ව්‍යුහයන් සහිත මූල්‍ය සේවා සැපයුම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේදී ප්‍රධාන වේ. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් ඉහළ කළමනාකාරිත්වය විසින් මධ්‍ය කළමනාකාරිත්වය පුහුණු කිරීම සහ අධීක්‍ෂණය කළ යුතු අතර රපෝර්තු කිරීමට සුදුසු පද්ධතියක් හඳුන්වා දීම සහ ප්‍රමාණවත් සන්නිවේදන පද්ධතියක් හඳුන්වා දීමෙන් ද සමාන ප්‍රතිපත්ති සහ ක්‍රියාපටිපාටීන් යොදාගත හැකිවේ. එසේම විමධ්‍යගත මෙහෙයුම් ක්‍රම මගින් වංචාකාරී ක්‍රියාමාර්ග වලට පහසුවෙන්ම ඉඩ සැලසෙන වාතාවරණයක් සකස් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ශක්තිමත් සහ ආක්‍රමණකාරී අභ්‍යන්තර විගණක හැකියාවක් තබා ගැනීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අධීක්ෂණ ආයතන මගින් ඉල්ලුම් කිරීම අවශ්‍ය වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල බාහිර විගණක කටයුතුවල කාර්යය සාධනය සඳහා මෙහෙයුම් උපදෙස් ස්ථාපනය කළ යුතුවේ.

■ **කළමනාකාරිත්වයේ කාර්යක්ෂමතාවය.** ඉහළ ධාරිතාවයකින් යුතු පැහැදිලි සීමාවක් සහිත පුනර්වර්ගී සේවා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් සපයයි. මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන අවශ්‍ය වීම නොමැතිවූ විට ඉපැයුම් පාඩු ලබයි. සීඝ්‍ර සහ කාලානුරූපිත සේවාවන් සැපයීම සඳහා ඉතා උසස් ගුණාත්මකභාවයකින් යුතු කළමනාකාරිත්වයක් තබාගැනීමට නියාමකයින් වගබලා ගත යුතුවේ.

■ **කළමනාකරණ තොරතුරු.** විමධ්‍යගත මෙහෙයුම් ක්‍රම, අධික ධාරිතාවයක් සහිත කෙටි කාලීන ණය, ණය කළඹේ සීග්‍ර පිරිවැටුම (Turover) සහ කාර්යක්ෂම සේවා නිවැරදිව සැපයීම ආදී කරුණු මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කාර්යක්ෂම කළමනාකාරිත්වයට අත්‍යවශ්‍ය නිවැරදි සහ වර්තමාන තොරතුරු කළඹක් සපයයි.

සාමාන්‍යයෙන් මූල්‍ය ශක්‍යතාවය පිළිබඳ තීන්දු ගැනීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ප්‍රමාණවත් සහ කාලෝචිත මූල්‍ය සේවා සැපයීම පිළිබඳව අවධානය යොමු නොකරයි. රජයේ පාලන ආයතන, දායකයින්, හැකියාව ඇති තැන්පත්කරුවන් සහ වෙනත් මාදිලියේ ණය හිමියන් යන සියළුම දෙනාටම ඔවුන්ගේ මූල්‍ය ශක්‍යතාවය පිළිබඳ විධිමත් තීන්දුවක් ගැනීම උදෙසා සාධාරණ ප්‍රමිතියකට අනුකූල වන තොරතුරු අවශ්‍ය වේ. අධීක්ෂණයට ලක් වන ආයතනවල වාර්තාකරණ අවශ්‍යතා නිසා නිවැරදි, ප්‍රයෝජනවත් සහ කාලීන කළමනාකරණ තොරතුරු නිෂ්පාදනය අත්‍යවශ්‍ය වේ.

නව ව්‍යාපාර

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය යනු සාපේක්ෂව බැලූ කල නව ක්‍ෂේත්‍රයක් බැවින් එය මුහුණ පාන අවදානම විවිධාකර වේ. එසේම ක්ෂුද්‍ර වෙළඳපලට විධිමත් මූල්‍ය සේවා වන්ද අළුත් විය හැකිය.

■ **කළමනාකරණ වර්ධනය.** නව වෙළඳපලට සිය කටයුතු ව්‍යාප්ත කිරීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සාමාන්‍යයෙන් අඩු තරගකාරිත්වයකට මුහුණ දෙයි. හසුරුවන්නන් විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉතා ළඟින් නිරීක්ෂණය කළ යුතු අතර බලපත්‍රලාභී යෙදවුම්වල විශ්මයජනක සීග්‍ර වර්ධනයක් ප්‍රකෂේපණයක් දැකිය හැකිය.

- **නව නිපැයුම් සහ සේවා.** සුදුසු නිෂ්පාදන සහ සේවා නිර්මාණය කිරීමේදී (මෙම ක්ෂේත්‍රය තුළ) ප්‍රමාණවත් අන්තිකාරම් ප්‍රමාණයක් නිපදවා ඇති අතර, තවමත් මෙම ක්ෂේත්‍රය අළුත් සහ පරීක්ෂා නොකළ තත්ත්වයක පවතී. නව නිෂ්පාදිතයන් හෝ සේවාවන් දැනට පවතින ආකෘතියකට වඩා මනාව සැලසුම් නොකළ අපගමනයකින් යුතුවීම හෝ වෙළඳපල සඳහා නව සේවාවන් විශාල ඉදිරි පියවරක් වූ විට එය ඇගයීම දුෂ්කර වේ. විශාල පරිමාණයෙන් ක්‍රියාවෙහි යෙදවීමට පෙර නව නිෂ්පාදන සහ සේවා හොඳින් පරීක්ෂා කළ යුතුවේ.

එක් වර හඳුන්වා දෙන නව නිෂ්පාදිත සහ සේවා සුදුසු ප්‍රමාණයකට සීමා කළ යුතුවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මුහුණ දෙන අභියෝගය වන්නේ ඉතා කුඩා හුවමාරුන් විශාල සංඛ්‍යාවක් මෙහෙයවීමෙන් එය තිරසාර ලෙස පවත්වාගෙන යාමක් වේ. මෙම අභියෝගය නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට පහසුවෙන් සාර්ථක විය හැකි අයුරින් සරල නිෂ්පාදන සහ සේවා සඳහා වඩාත් සුදුසු ලෙස යොදා ගත යුතු වේ.

I වන කොටස

**ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවන් සැපයීමේදී
සැලකිය යුතු කරුණු**

ඉලක්ක වෙළඳපල සහ එහි බලපෑම විශ්ලේෂණය

ඉලක්ක වෙළඳපල යනු නිශ්චිත ගති ලක්ෂණ සහිත සංවර්ධනය සඳහා හැකියාවක් ඇති සේවාපේක්ෂකයන් පිරිසක් වන අතර, සමාන හැසිරීමක් දක්නට ඇති හැකියාව ද, නිෂ්පාදිත හා සේවාවල ඇති විශේෂිත සංයෝජනයන්ට ආකර්ෂණයක් තිබීම ද දැකිය හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සඳහා, සංවර්ධනය කළ හැකි ඉල්ලුමක් ඇතැයි පෙන්වන හෝ ඉල්ලුමක් ඇති, නිර්වචනය කරන ලද වෙළඳපල බණ්ඩයක්, ඉලක්ක වෙළඳපල ලෙස හැඳින්වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සඳහා වෙළඳපල තෝරා ගැනීමේදී, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ අරමුණු තීරණය කළ යුතු අතර, සේවාවල කණ්ඩායම් අභිප්‍රේරණය කළ හැකි වන්නේ කෙසේදැයි හඳුනා ගැනීම සහ අවසානයේදී මූල්‍ය නිරසරභාවයකින් යුතුව ඉලක්ක වෙළඳපල කරා ළඟා විය හැකිද යන්න නිගමනය කළ යුතුවේ.

ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් කටයුතු කළමනාකරණය සහ ඉදිරි කටයුතු පිළිබඳ අවධානය යොමු කිරීමට ද අසීරු වේ. උදාහරණ ලෙස (දුප්පතුන් වෙත මූල්‍ය සේවා සැපයීමේදී) දුප්පතුන් යනු කවුරුන්ද, සහ දුප්පත් බව කුමන මට්ටමක් දක්වා පැතිරිය යුතුද යන්න හරිහැටි නිර්වචනය කර නොගත් ආයතනයන්ට නිතරම විවිධ කණ්ඩායම්වලට සේවා සැපයීමට උත්සාහ දරමින් සහ විවිධ දායකයින් සතුටු කරමින් විවිධාකාර වූ ණය ක්‍රම රාශියක් හඳුන්වා දීමට සිදුවේ.

දායකයින් සහ නියුක්තයන් යන දෙපාර්ශවයම එක් එක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහා සුදුසු ඉලක්ක වෙළඳපල පිළිබඳව පැහැදිලි කර ගත යුතු අතර එම වෙළඳපල අවශ්‍යතා පිළිබඳ නිතරම තම අවධානය රඳවා තබාගත යුතුවේ. විශේෂයෙන්ම දායකයින් විසින්, අත්දැකීම් නොමැති, විශේෂඥ දැනුමක් හෝ සම්පත් නොමැති ප්‍රදේශවල තම මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකිරීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන උනන්දු නොකළ යුතුය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සැපයීමට අවශ්‍ය සහ ව්‍යාපාර ක්‍රියාකාරකම්වල ස්වභාවය (පවතින ව්‍යාපාර, ව්‍යාපාර දියුණු වීමට දිශානත හෝ විශේෂිත ආර්ථික කොටස්) හෝ මට්ටම අනුව ඉලක්ක වෙළඳපල එහි සේවාවලින්ගේ ගතිලක්ෂණ අනුව හඳුනාගත හැකි වේ. (දුප්පත් බවේ මට්ටම, ස්ත්‍රී/පුරුෂ භාවය,

ජනවර්ගත්වය, කුලය, ආගම සහ වෙනත්) එසේම ලබාදෙන සේවාවට සේවාවලාභියාගේ මූල්‍ය ප්‍රවාහය සහ ණය සඳහා ඇති ධාරිතාවය ගැලපිය යුතුවේ.

ඉලක්ක වෙළඳපල තෝරාගත් පසු, ඇත්ත වශයෙන්ම එයට ළඟාවිය හැකි නම් සහ වෙළඳපලට එම මූල්‍ය සේවා සැපයුමෙහි බලපෑම කුමක්ද යන්න නිශ්චය කරගැනීම වැදගත් වේ. මෙය බලපෑම් විශ්ලේෂණයක් මගින් (impact analysis) සිදුකරන අතර, මෙම පරිච්ඡේදයේ අගභාගයේදී සාකච්ඡා කෙරේ.

මූල්‍ය සැපයුම පිළිබඳව 1 වන පරිච්ඡේදයේදී අධ්‍යයනය කළ අතර මෙම පරිච්ඡේදයේදී ඉල්ලුම පිළිබඳ අවධානය යොමුකරන අතරම, ඉලක්ක වෙළඳපලෙහි ඇති ඉල්ලුම සපුරාලීමේදී ඇති බලපෑම පිළිබඳව සාකච්ඡා කෙරේ. මෙහිදී ව්‍යාපාරයේ අයිතිකරුවන්ට (stakeholders) සේවය සැපයීමට අවශ්‍ය කාටද යන්න, (නියුක්තිකයින්) හෝ සේවා සැපයුම සඳහා ඇති සහයෝගීතාවන් (දායකයින්) නිර්ණය කිරීමටත් ඔවුන්ගේ අභිලාෂය ඉෂ්ඨ වනවාද යන්න පිළිබඳවත් සාරාංශයක් ඉදිරිපත් කර ඇත.

මෙම පරිච්ඡේදයේදී ප්‍රධාන මාතෘකා දෙකක් ආවරණය කරයි. ඒවා නම් ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනාගැනීම සහ වෙළඳපල තුළ ඇති සේවාවන්ගේ බලපෑම විශ්ලේෂණය වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අරමුණු

ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනා ගැනීම, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සපයන්නන්ගේ අරමුණු මත සහ මූල්‍ය සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුම මත රඳා පවතී. බොහෝ රටවල සේවා සපයා නොමැති සහ ප්‍රමාණවත් නොවන ලෙස සේවා සපයා ඇති ඔවුන් ජීවත් වන සමාජය තුළ තිබෙන කුඩා කණ්ඩායම්වලට සේවා නියුක්තයන් සැපයීමට ආර්ථික හැකියාවක් නැති ඉතාම දුප්පත් ව්‍යාපාර සහ කුටුම්භ දැකිය හැකිය. මෙම පරාසය හෝ අඛණ්ඩ සැපයුම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුමට දායකත්වයක් සපයනු ලබයි. සාමාන්‍යයෙන් අවශ්‍ය සේවාවන් අඛණ්ඩව සැපයෙන්නේ නැත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය

ආයතන මගින් පවතින හිඬුස් පිරවීමට සහ වෙළඳපලෙහි සේවාවන් ලබා නොදුන් කණ්ඩායම් වෙළඳපල වෙත අනුකූලනය කරවීම අවශ්‍ය වේ.

සංවර්ධන ආයතන ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අරමුණු වනුයේ, සංවර්ධන අරමුණු කරා ළඟාවීම සඳහා සේවාවන් ලබාදී නැති හෝ කුඩා ප්‍රමාණවලින් සේවා සපයා ඇති වෙළඳපලවල මූල්‍ය අවශ්‍යතාවයන්ට සේවාවන් සැපයීම වේ.

මෙම සංවර්ධන අරමුණුවල සාමාන්‍යයෙන් පහත කරුණු එකක් හෝ කිහිපයක් අඩංගු වේ.

- දුප්පත්කම තුරන් කරලීම
- කාන්තාවන් හෝ වෙනත් වරප්‍රසාද නොලත් ජන කණ්ඩායම් බලාත්මක කිරීම
- රැකියා අවස්ථා ඇති කිරීම
- පවතින ව්‍යාපාර වර්ධනය කිරීම හෝ ඔවුන්ගේ ක්‍රියාවන් විවිධාංගීකරණය කිරීම.
- නව ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සඳහා උනන්දු කිරීම

සුළු හා ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වැඩසටහන් වලට ණය ලබාදීම පිළිබඳව ලෝක බැංකුව මගින් සිදු කල අධ්‍යයනයකට අනුව ආයතන විසින් අරමුණු තුනක් නිතරම යොදාගන්නා බව සඳහන් වේ. (Webster, Riopelle, and Chidzero 1996):

- ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර ඇති කිරීම සහ වැඩි දියුණු කිරීම මගින් රැකියා අවස්ථා සහ ආදායම් මාර්ග ඇති කිරීම.
- ඵලදායීතාවය වැඩි කිරීම සහ විශේෂයෙන්ම කාන්තාවන්ගේ සහ අනෙකුත් දුප්පතුන්ගේ වැනි අවදානමට බඳුන් විය හැකි අයගේ ආදායම් වැඩිකිරීම.
- ආදායම් උත්පාදන මාර්ග විවිධාංගීකරණය මගින් දුප්පත් පවුල් වගා කෙරෙන ධාන්‍ය මත යැපීම නිසා වියළි කාල වලදී මුහුණ දෙන අවදානම අඩු කිරීම.

සෑම රටකම සන්දර්භය තුළ කොන්දේසි සහිත විශාල විචල්‍යයන් ඇති බැවින්, ඉලක්ක වෙළඳපල වෙත ඇතුළුවීමට හෝ සේවය කිරීමට ආයතන ගන්නා තීරණ, එම වෙළඳපල තුළ ඇති කොන්දේසි තුලනය කිරීම හා සම්බන්ධ වේ. මෙම තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාපටිපාටිය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ දීර්ඝ කාලීන අරමුණු දෙකක් සමඟ බැඳී ඇති බව සිහි තබා ගත යුතුවේ.

පැතිරීම : එනම් මූල්‍ය ආයතන මගින් දිගින් දිගටම සේවා සපයා නැති අයට සේවාවන් ලබාදීම (කාන්තාවන්, දුප්පතුන් සහ දේශීය සහ ග්‍රාමීය ජනතාව) සහ **තිරසාර පැවැත්ම** එනම් ලබාදෙන මූල්‍ය සේවාවල පිරිවැය ආවරණය කරගත හැකි පරිදි ආදායම උත්පාදනය කිරීම වේ. ඉලක්ක වෙළඳපල

තෝරා ගැනීම මත පිරිවැය බලපාන බැවින්, එහි ප්‍රතිඵලය ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය තත්ත්වය මත බලපෑම් ඇතිකරයි. කෙටි කාලීනව අරමුණුවලට ලඟ වීමට ගත් තීරණ වලදී සම්බන්ධ වන හුවමාරු කරගැනීම් සම්බන්ධවත් ඒවාට ලඟාවන්නේ කෙසේද යන්නත් මත බලපෑම් ඇති කරයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට කුමන අරමුණු පිළිබඳව සැලකිලිමත් විය යුතුද සහ කොපමණ කාලයක් සඳහා යන්න අවධානය යොමුකර ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුම සපයා නැති ප්‍රදේශ තිබේද සහ කුමන ඉලක්ක කණ්ඩායම ඔවුන්ගේ අරමුණු සඳහා ගැලපේද යන්නත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නිශ්චය කරගත යුතුවේ. උදාහරණ ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණ වන්නේ මූල්‍යමය වශයෙන් ඉතා දුප්පත් කොටස වෙත ළඟාවීම සහ අනෙකුත් සේවා නම්, එහි ඉලක්ක වෙළඳපල, ආර්ථිකව ක්‍රියාකාරී දුප්පතුන් සඳහා මූල්‍ය සේවා සැපයීමට බලාපොරොත්තු වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඉලක්ක වෙළඳපලට වඩා වෙනස් වේ. මීට අමතරව, සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විශේෂිත ආර්ථික කොටසක් හෝ ව්‍යාපාර ක්‍රියාවන්හි මට්ටම ඔවුන්ගේ අරමුණු ළඟා කරගැනීමේ ක්‍රමයක් ලෙස ඉලක්ක කර ගැනීමට බලාපොරොත්තුවේ.

සාප්‍ර සහ වක්‍ර ඉලක්කගත කිරීම.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනාගන්නේ කෙසේද යන්න සාකච්ඡා කිරීමට පෙර, සාප්‍ර සහ වක්‍ර ඉලක්ක කර ගැනීම අතර වෙනස්කම් සහ එහි තේරුම් පැහැදිලි කරගැනීම ද, මූල්‍ය සේවා සමඟ ඉලක්ක වෙළඳපල ළඟාවීමට ඇති සුදුසුම මාර්ගය වක්‍ර ඉලක්ක කරගැනීම වන්නේ ඇයි දැයි පැහැදිලි කර ගැනීම ද ප්‍රයෝජනවත් වේ.

සාප්‍ර ඉලක්කගත කිරීම යනුවෙන් සාමාන්‍යයෙන් හඳුන්වන්නේ ආර්ථිකයේ හෝ ජනගහනයේ විශේෂිත කොටසකට ණය සැපයීම සඳහා මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන නිශ්චිත ප්‍රමාණයක් වෙන්කිරීම වේ. සමහර කණ්ඩායම් (දුප්පත්, විශේෂිත කුලවල) හෝ කොටස්වල (කෘෂිකාර්මික, ධීවර) ණය ලබාගැනීමට නොහැකි (හෝ ගෙවිය හැකි මිලකට ගත නොහැකි) අයට රාජ්‍ය හෝ දායක මැදිහත්වීම මගින් ණය ලබාගැනීමට ඉඩ සැලසිය යුතු බවට ඇති විශ්වාසය මත සාප්‍ර ඉලක්ක කරගැනීම ආරම්භ විය. සමහර අවස්ථාවලදී රජය හෝ දායකයින් විසින්ද සේවාදායකයින්ට ණය ලබාගැනීමට වැය වන පිරිවැය සහනාධාර ලෙස ලබාදෙයි.

මෙවැනි උපායමාර්ගවල යහපත් අරමුණු නොසලකා එහි ප්‍රයෝජනවත් භාවය පිළිබඳව සැලකිලිමත් විය යුතුය. (කොටුව 2.1 බලන්න.) මූලික මුදල්වල සමාන බව (හුවමාරු කළ හැකි බව) නිසා ලබාගත් ණය මුදලෙන් “ඇත්තෙන්ම” කොපමණ මුදලක් යොදවා ඇත්ද යන්න දැනගැනීම සෑම විටම නොහැකි වේ. දෙවනුව තමුන්ට වඩාත් සුදුසු කුමක්ද යන්න ණය ලබාගන්නන් තුළ ඇති දැනුමට වඩා වෙන කිසිවෙකුට මේ පිළිබඳව දැනුමක් ඇත්ද යන්න පිළිබඳ ඇති සැකයයි. තුන්වනුව “වාණිජ” සහ “පරිභෝජන” යන උපාය මාර්ගවලට වඩා “නිෂ්පාදන” සහ “ආදායම් උත්පාදන” යන උපායමාර්ග වල අඩු වටිනාකමකින් යුක්ත වේ යන අදහස රදා පැවතීම සහ එම නිසා ඒ සඳහා මුදල් යෙදවිය නොහැකි බවයි. මේ මගින් කාර්මිකරණයේ සිට සංවර්ධනය වන රටවල් දක්වාද ඉතා පොහොසත් රටවල සිට දුප්පත් රටවල් දක්වාද තිබූ මතය සරලව වෙනස් කරන ලදී. උදාහරණ ලෙස වෙළඳ කටයුතුවල නිරතව සිටි ප්‍රජාවට මේ මගින් ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාරය කරගෙන යෑමට හොඳම මගක් විය. කෙසේ වෙතත් දියුණු කළ අධ්‍යාපන කටයුතු සහ පෝෂණය තුළින් පමණක් දුප්පත් කුටුම්භයන්ගේ පරිභෝජනය, ආදායම් උත්පාදන හැකියාවන් ශක්තිමත් කිරීමට ඉතාමත් කළාතුරකින් දායකත්වයක් දක්වයි.

කොටුව 2.1 ඉලක්කගත ණය ක්‍රියාකාරකම්

දියුණුවෙමින් පවතින බොහෝ රටවල්වල ණය වෙන්කිරීම් සඳහා පෘථුල රාජ්‍ය මැදිහත්වීමක් දක්නට ඇත. සංවර්ධන ක්‍රියාවලිය මුල් භාගයේදී මෙම මැදිහත්වීම්වල ප්‍රමාණය වැදගත් වුවත්, කාර්මික සහ මූල්‍ය සංවර්ධනයට මෙම ප්‍රතිපත්ති නිසා ප්‍රතිවිරුද්ධ බලපෑමක් එල්ලවන බව බොහෝ රටවල් දැනට හඳුනාගෙන ඇත. ආදායම් නැවත බෙදාහැරීම (redistributing Income) සහ භාණ්ඩ වෙළඳපලෙහි අපූර්ණතාවය ආදී කරුණු සමඟ ගනුදෙනු කිරීමේදී, සෘජු ඉලක්කගත ණය වැඩසටහන් අකාර්යක්ෂම බව දක්නට ඇත. කෙසේ වෙතත් හොඳින් සැලසුම් කළ, නිශ්චිත අරමුණු සහිත සමහර වැඩසටහන් මූල්‍ය වෙළඳපලෙහි සමහර අපූර්ණතා සමග සම්බන්ධ වීමේදී මෑතකදී ඉතා සාර්ථක විය. (උදාහරණ ලෙස ප්‍රාග්ධන අවදානම අඩුවීම)

මූලාශ්‍රය: Pederson 1997

සාමාන්‍යයෙන් සෘජු ඉලක්කගත කිරීම මගින් ණය වෙනත් මඟක යොමු කිරීම සහ ආපසු ගෙවීම අඩුවීම සිදුවිය හැක. එසේම එමගින් උපදේශනය සහ අනුමැතිය සඳහා සැලකිය යුතු පිරිවැයක් ද වෙන්කළ යුතුවේ. එසේම ලාභදායී නමුත් මුදල් යොදවා නොමැති හෝ ප්‍රමාණවත් ලෙස මුදල් යොදවා නැති

දියුණු කළ හැකි සේවාදායකයින් මෙම ආකෘතියට නොගැළපෙන අතර ඔවුන් මෙයින් බැහැර විය හැක. එසේ නැතහොත් සුදුසුකම් සහිතව ණය ලබාගන්නා අයට, ප්‍රමාණවත් ව්‍යවසාය කුසලතා හෝ මුදල් ලබාගැනීමට ලාභදායී ව්‍යාපාර හෝ නොමැති විය හැක.

වක්‍ර ඉලක්කගත කිරීම යනු පටු ලෙස අර්ථනිරූපනය කළ ආකෘතියකින් යුත් විශේෂිත කණ්ඩායම් සඳහා මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන නිශ්චිත ප්‍රමාණයක් වෙන්කිරීම වෙනුවට, විධිමත් මූල්‍යකරණයේ සාමාන්‍ය සීමාවන්ට වඩා පහළින් සිටින ප්‍රජාව ඉලක්ක කර ගනිමින්, නිෂ්පාදිත සහ සේවා සැලසුම් කිරීමයි.

වෙළඳපල අසම්පූර්ණත්වය නිසා ආදායම් උත්පාදන අවස්ථාවලින් ලාභයක් ලබාගත නොහැකි හෝ මූල්‍ය ස්වා සඳහා ළඟාවීමට වෙනත් බාධා ඇති පිරිස වෙත වක්‍ර ඉලක්කගත කිරීමේදී අවධානය යොමුකරයි.

වක්‍ර ඉලක්කගත කර ගැනීම සමග ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සැලසුම්කරණයේ ගුණාංග ස්වයං වාරණයන් මගින් සිදුවේ.

ආර්ථික විශේෂඥයින් මෙය “දිරිදීමනා සැලසුම” (Incentive Compatibility) ලෙස හඳුන්වන අතර මෙහි නියමයන් හා කොන්දේසි අනුව අනවශ්‍ය සේවාදායකයින් රුචිකත්වයක් නොදක්වයි. මෙයට හේතුව ලෙස නිෂ්පාදිතවල ආකර්ශනීයත්වයක් නොමැති බව හා සේවාව ලබාගැනීම සඳහා අවශ්‍යතා සැපිරීම දුෂ්කර බවකින් යුක්ත වීම දක්විය හැකිය. ඉලක්ක කණ්ඩායමට පිටතින් සිටින අයට ඉලක්කගත කණ්ඩායමට, නාමැති විකල්ප මූල්‍ය සේවා තිබීම මෙයට හේතුවේ.

උදාහරණ ලෙස ඉතාමත් දුප්පත් ප්‍රජාවට ණය සැපයීමට බලාපොරොත්තු වන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සාපේක්ෂව වැඩි පොලී අනුපාත සහ ප්‍රමාණයෙන් කුඩා ණය නිෂ්පාදිත මගින් ඉතාමත් දුප්පත් ප්‍රජාව වෙත පමණක් ආකර්ශණය වන බව තේරුම් ගත යුතුවේ. එසේම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කණ්ඩායම් ඇපය සහ කණ්ඩායම් රැස්වීම්වලට සතිපතා පැමිණීම ද තහවුරු කරගත යුතුවේ. බොහෝ සමෘද්ධිමත් සේවා දායකයින් මෙය හිරිහැරයක් ලෙස සලකන අතර මෙම ණය ඉතා දුප්පත් ප්‍රජාව අතර පමණක් ජනප්‍රිය වේ.

සෘජු සහ වක්‍ර ඉලක්කගත කරගැනීම යන්නෙහි මූලිකම වෙනස්කම වන්නේ ඉලක්කගත කණ්ඩායමට වඩා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන යොදාගන්නා උපක්‍රමයි. සෘජු සහ වක්‍ර ඉලක්ක කර ගැනීම යන දෙකෙහිදීම එකම ජන කණ්ඩායම හෝ ආර්ථික කොටස වෙත ළඟා විය හැකි නමුත් සෘජු ඉලක්කගත කිරීමේදී යෝග්‍යතා උපමාන මත රැඳී සිටින අතර වක්‍ර ඉලක්කගත කර ගැනීමේදී සුදුසු නිෂ්පාදිත සහ සේවා නිර්මාණය කරයි.

ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය ප්‍රවාහයක සහ සේවා ණය ශක්‍යතාවයේ වැදගත්කම

මූල්‍ය සේවා සඳහා ඉල්ලුම නිර්ණය කිරීමේදී ණය ශක්‍යතාවය සැලකීම වැදගත් වේ. ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනා ගැනීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් සේවාලාභීන්ගේ සහ දියුණු කළ හැකි සේවාලාභීන්ගේ මූල්‍ය ප්‍රවාහය මෙන්ම ණය මුදල් නැවත ගෙවීමේ හැකියාව ද සැලකිය යුතුවේ. මුදල් ඇතුලට එම සහ මුදල් පිටතට ගලා යාම පිළිබඳව සැසඳීම, මුදල් ප්‍රවාහය ලෙස හැඳින්වේ.

ණය අවශ්‍යතා ඇගයීම් මගින් විශ්වාස කළ නොහැකි තොරතුරු ලබාදෙන අතර එයට හේතුවන්නේ තමන්ම වාර්තා කළ ණය අවශ්‍යතාවල "ආශිංඡන" ඇතුළත් වීමයි. ණය ශක්‍යතාවයට වඩා ණය අවශ්‍යතාවය මත අවධානය යොමුකිරීම මගින්, මුදල් නැවත ලබාගැනීමේ අවදානමට ණය ලබාදෙන්නා මුහුණ දෙන අතර බරපතල ණය අවදානමකට ණය ලබාගන්නා මුහුණ දෙයි. මෙයට හේතුවන්නේ ණය අවශ්‍යතාවය සහ ණය ආපසු ගෙවීමේ හැකියාව පිළිබඳව ගැලපීම සිදුකළ නොහැකි වීමයි.

ඉලක්ක වෙළඳපල කෙසේ හඳුනාගන්නත් සෑම සේවාලාභියෙකුම සහ ඉලක්ක කණ්ඩායමක්ම ණය මුදල නියමිත දිනට ආපසු ගෙවීමට හැකි මුදල් උපයන බව තහවුරු කරගැනීම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට අත්‍යවශ්‍ය වේ.

"ණය ශක්‍යතාවය ණය ලබාගන්නාගේ නැවත ගෙවීමේ හැකියාවට සමාන හෝ වැඩිවන විට පමණක්, ගෙවිය යුතු මූලික කොටස සහ පොලිය ද ඇතුළුව ණය මුදල නැවත අයකර ගත හැකිවේ. අසීරුතාවයකින් තොරව, ණය ලබාගන්නාට ණය ගෙවිය හැකි වන්නේ ණය ගිවිසුමට අනුව ඔවුන්ගේ නැවත ගෙවීමේ හැකියාව ණය සේවා අනුපාතයට සමාන වන්නේ නම් හෝ ඉක්මවයි නම් පමණි. මෙම සරල, ස්වයං ප්‍රත්‍යක්ෂ සම්බන්ධතාවය මගින් විධිමත් මූල්‍යකරණයේ මායිම පුළුල් කිරීමේ ප්‍රයත්නය අවසන් වීමට බලපෑම් ඇතිකරන අතර සංවර්ධනයේදී ණය මගින් සිදු කරන කාර්යභාරය විස්තර කරයි." (Von Pischke 1991, 277)

හැකියාවක් ඇති සේවාදායකයින්ගේ ණය ශක්‍යතාවය නිර්ණය කිරීමේදී ප්‍රථමයෙන් ඔවුන්ගේ මුදල් ප්‍රවාහය සැලකිය යුතුවේ. එම නිසා මුදල් ප්‍රවාහය සමග බැඳුණු අවදානමේ ප්‍රමාණය සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ණය නැවත ගෙවීමට පෙර ඇති අනෙකුත්

වියදම් පිළිබඳවද තක්සේරු කිරීම අවශ්‍ය වේ. ණය ලබන්නාගේ ණය ධාරිතාවය, අවදානම අනුව සැකසීමේදී, ණය ලබාගන්නාගේ ව්‍යාපාරයට හානිකර තත්ත්වයන් පිළිබඳ සාධාරණ අපේක්ෂාවන් දක්විය යුතුවේ. ආපදා අනුව සැකසීමේදී ණය ලබාගන්නාගේ නැවත ගෙවීමේ නොහැකියාව, ණය ලබාගන්නා මත අවදානම ලෙස ණය ලබාදෙන්නා විසින් උපකල්පනය කිරීමට කැමති විය යුතුය. අවදානමක් ලෙස උපකල්පනය කිරීමට ඇති හැකියාව වැඩිවීමත් සමගම, ණය ලබාදෙන්නාට දිය හැකි ණය ප්‍රමාණය සීමාසහිත වේ.

සැලකිය යුතු වෙනත් වියදම් වන්නේ, ලබාගෙන ඇති වෙනත් ණය, (විධිමත් ණය ආයතන මගින් ලබාගෙන ඇති ණය වලට වඩා අවිධිමත් ණය ලබාදෙන්නන්ගෙන් ලබාගෙන ඇති ණය ප්‍රමාණය වැඩිය) සහ ආහාර සහ ඉන්ධන, බදු, පාසල් ගාස්තු සහ හදිසි අවස්ථා සඳහා වියදම්, වැදගත් සමාජ වගකීම් සහ උත්සව යනාදී කුටුම්භයේ වෙනත් වියදම් වේ.

ගනුදෙනුකරුගේ ණය ශක්‍යතාවය ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනා ගැනීමේ සහ මෙම වෙළඳපල සඳහා සුදුසු නිෂ්පාදිත සහ සේවා සැලසුම් කිරීමේදී වැදගත් කොටසක් වන නිසාද, දියුණු කළ හැකි ඉලක්ක වෙළඳපලෙහි ණය හැකියාව ඇස්තමේන්තු කිරීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මධ්‍යස්ථතාවයකින් යුක්ත විය යුතුය. බොහෝ අවස්ථා වලදී ණය ලබාගන්නන් ඔවුන්ට ළඟා විය හැකි උපරිම ණය ශක්‍යතාවය කරා ළඟා නොවේ. ආර්ථික විශේෂඥයින් මෙය "අභ්‍යන්තර ණය සලාකනය" (Internal Credit rationing) ලෙස හඳුන්වයි. ණය ලබාගන්නන් ඔවුන්ගේ ණය ධාරිතාවය සම්පූර්ණයෙන්ම භාවිතා කිරීමට තැත් කරන්නේ නම්, ඔවුන් සාමාන්‍යයෙන් අවස්ථාවාදීන් ලෙස හැසිරෙන අතරම ණය කළමනාකරණය කර නොගැනීමේ අවදානමක් දක්නට ඇත.

අවම හිමිකම් ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය

සේවාලාභියාගේ ණය ධාරිතාවය තක්සේරු කිරීමට ප්‍රථම, සේවාලාභියාට දායක විය හැකි අවම හිමිකම් ප්‍රමාණය පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සැලකිලිමත් විය යුතුය. සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය මුදලේ කොන්දේසියක් ලෙස හිමිකම් ප්‍රතිශතයක් ලෙස දක්වා ඇත. ඉලක්ක කණ්ඩායම ඉතාමත් දුප්පත් කොටසට අයත් ආරම්භක ව්‍යාපාරයක් වුවත්, සත්‍ය වශයෙන්ම හිමිකම් දායකත්වයකට හැකියාවන් නැති වුවත්, සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය මුදල ලබාදීමට පෙර ගෘහයේ වත්කමක් ඇපයට තබාගනී. හිමිකම් ලබාගැනීමේ වෙනත් මාර්ග වන්නේ "අනිවාර්යය

ඉතුරුම්" හෝ "සාමාජික ගාස්තු" හෝ "ණය අයදුම්පත් ගාස්තු" ලෙස ව්‍යාපෘතිය මගින් ණය ලබාගන්නාගෙන් අයකරන මුදල් වේ. ණය ලබාදෙන්නාගේ දෘෂ්ඨිකෝණයෙන් බැලීමේදී මෙම ගාස්තු හෝ දායකත්වය මූල්‍යමය වැදගත්කමකින් යුක්ත වුවත්, අනාගත ණය ගැණුම්කරුවාට මෙය මූල්‍යමයව හා මානසික පීඩාවක් වේ.

බැංකු කොන්දේසිවලට අනුව අවම හිමිකම් අවශ්‍යතාවය මගින් ණය ලබාදෙන්නාගේ අවදානම අඩු කෙරේ. කෙසේ වෙතත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේදී අවම හිමිකම් දායකත්වයක් ඉල්ලා සිටීම සඳහා වූ මානසික පදනම පෙන්වා දීම ද මෙලෙසම වැදගත් වේ. මිනිසුන් යම් වත්කමක් පිළිබඳව අවධානය යොමු කරන්නේ ඔවුන් ඒ සඳහා වෙහෙස වී ඇත්නම් හෝ ඔවුන් සතුව පවතිනම් පමණි. මෙය විශ්වයේම පවතින ගතිස්වභාවයක් බව දැකිය හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය, ව්‍යාප්තියේ හෝ වත්කමේ වටිනාකමින් 100% ක ප්‍රමාණයක්ම ණය ලෙස ලබාදුනහොත්, ණය ලබාගන්නාගේ මුදල් ඒ සඳහා යොදවා නොමැති බැවින් ඔවුන්ට ඉතා කුඩා හෝ කිසිදු අවදානමක් දැරීමට නොමැත. ණය ලබාගන්නාගේ දායකත්වය ලබාගැනීම මගින් (මෙය ණය දෙන්නාගේ දෘෂ්ඨි ක්‍ෂණයට අනුව ලබාදුන් කරුණක් වුවත්) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය ලබාගන්නන් අතර වගකීම් සහිත හැසිරීමක් වර්ධනය කිරීමට බලාපාරොක්ත වන අතරම ණය පැහැර හැරීම අඩුකිරීමට බලාපාරොක්ත වෙයි.

කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සේවාලාභීන් මෙම අවම හිමිකම් දායකත්වය තුළින් ප්‍රාග්ධනය සපයා ගන්නේද යන්න අධීක්ෂණය කළ යුතුය. සේවාලාභීන්ට හිමිකම් දායකත්වය සඳහා වෙනත් මූල්‍යමයකින් මුදල් ලබාගැනීමට අවශ්‍ය නම් (වැඩි පොලී අනුපාත මගින්) ඔවුන් අතර ණය පැහැර හැරීමේ අවදානම වැඩි වේ.

සඳුවාර උවදුර

ණය ධාරිතාවය කළමනාකරණය කිරීම සඳහා අවම හිමිකම් අවශ්‍යතාවය තහවුරු කිරීම මගින් සමාජ උපද්‍රව පිළිබඳ කරුණු පිරිමසිනු ලබයි. සමාජ උපද්‍රව යන්න අර්ථ දක්වා ඇත්තේ ,වෙනත් අයෙකුට අයත් වත්කමක් තබා ගෙන සිටින පුද්ගලයෙකු (නියෝජනයෙකුට) එහි සිදුවන කිසියම් පාඩුවක සම්පූර්ණ ප්‍රතිඵල වලට වඩා අඩු ප්‍රමාණයක් නියෝජනයා විසින් දැරීම මගින් එම වත්කමේ වටිනාකම අනතුරට භාජනය කිරීම සඳහා කරනු ලබන පෙළඹවීමයි, (Chaves and Gozalez - Vega 1994) උදාහරණ ලෙස නැවත ගෙවීම සඳහා ණය ලබා ගත්

පුද්ගලයා දරණ උත්සාහය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කිසිදු ආකාරයකින් නිරීක්ෂණය නොකරනු ඇත. අවාසනාව හෝ බාහිර බලපෑම් වලට වඩා වෙනස් ලෙස සේවාලාභියා විසින් දරණ අඩු උත්සාහයට ආරෝපණය කර ඇත්තේ කුමක් දැයි නිසැකයෙන්ම නිර්ණය කිරීමට නොහැක. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් නිරීක්ෂණය කරනු ලබන ණය ලබා ගන්නා විසින් දරනු ලබන උත්සාහය, එම ණය මුදලට අදාල කොන්දේසි සමඟ සම්බන්ධකර නිරීක්ෂණයට ලක්කල හැකිවේ. නමුත් මෙය වියදම් අධික වන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට සිදුකල හැකි වඩාත්ම සුදුසු දෙය වන්නේ, ණය සේවා අනුපාතය සඳහා ණය ලබා ගන්නා සතුව ප්‍රමාණවත් මුදල් ප්‍රවාහයක් ඇති බව තහවුරු කර ගැනීමයි. එසේම ණය ලබා ගන්නාට පිළිගත හැකි ණය කොන්දේසි සකස් කිරීමත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට අවශ්‍ය ලෙස ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමත්ය. සාමාන්‍යයෙන් මෙයින් අදහස්වන්නේ වඩාත් යෝග්‍ය තොරතුරු ඇත්නම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ලබා දීමට කැමැත්තක් දක්වන අවදානමට වඩා වැඩි අවදානමක් ණය ලබා දෙන්නාට ලබා දීමට සුදුනම් බවට උපකල්පනය කරන බවයි. (යම් කිසි වැරදීමක් සිදු වූ විට ණය කපා හැරීමට අඩු නැඹුරුතාවයක් දක්වීම.) (Yaron, Benjamin and Piperek 1997)

වෙළඳපල විශාලත්වය

ස්වයං වාර්තා ණය වැළැක්වීමේ අදහසින් ව්‍යාකූල බවක් ඇතිවේදැයි බිය නොවී මූල්‍ය සේවා මගින් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට ප්‍රතිලාභ ලැබිය හැකි වෙළඳපල ප්‍රමාණය පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය ධාරිතාව සහ සඵල ඉල්ලුම සලකා ඇස්තමේන්තු කළ යුතුය.

තෝරාගත් ප්‍රදේශයක මූල්‍ය සේවා බෙදාහැරීම ආරම්භ කිරීමේදී වියදමක් අන්තර්ගත වන නිසා පහත කරුණු දැනගැනීම වැදගත් වේ.

- කුමන ආකාරයේ මූල්‍ය සේවා මගින් කුටුම්භයන් සහ ව්‍යාපාර යන දෙපාර්ශවයම ප්‍රතිලාභ ලබයිද සහ ණය දෙන්නා නැවත ගෙවීමේ යහපත් නැඹුරුතාවයක් තිබේද?
- ආරම්භයේදී නිෂ්පාදන සඳහා කොපමණ සඵල ඉල්ලුමක් පවතීද සහ එහි වෙළඳපල කොපමණ පුළුල් කළ හැකිද?

මෙම ප්‍රශ්නවලට සීමිත සමීක්ෂණ වැඩසටහනකින්, එනම් තෝරා ගන්නා ලද සේවාලාභීන්ට අතිරේක ගුණාත්මක වැඩ ලබා දීමෙන් ගැඹුරු සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවැත්වීමෙන් හෝ එසේ

නැතහොත් ඔවුන්ට ඇති බාධාවන් සම්පූර්ණ ලෙස විශ්ලේෂණය සහ ඔවුන් සතු හැකියාවන් පිළිබඳ පුර්ණ ඇස්තමේන්තුවක් කිරීම ආදී සීමිතව සමීක්ෂණයකින් ඉහත ගැටළුවලට පිළිතුරු සැපයිය හැකිවේ. කුමන ක්‍රමය තෝරා ගන්නත්, දීර්ඝ කාලීනව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ පැවැත්ම සාධාරණීයකරණය කිරීම සඳහා වෙළඳපල විශාලත්වය ගණනය කර ඇස්තමේන්තු කිරීම අවශ්‍ය වේ.

ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනාගැනීම

ආදායම-අරමුණු කරගත් ආයතන, ඔවුනගේ නිෂ්පාදන විකිණීමට අවශ්‍ය විශේෂිත වෙළඳපල බණ්ඩය හඳුනාගෙන එහි ආයෝජනය කිරීම හා තෝරාගත් වෙළඳපල බණ්ඩයට විශේෂිත ලෙස නිෂ්පාදන සැලසුම් කිරීම හෝ කළ යුතුය. සංවර්ධන ඉලක්ක වෙත ළඟාවීමට අවශ්‍ය දායකයින් හෝ සංවර්ධන ආයතනවල (ආදායමට වඩා) වෙළඳපල හඳුනාගැනීම වෙනස් අරමුණු සහිත වේ. මෙහිදී ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනා ගත හැකි අතර එය ප්‍රමාණවත් ලෙස සේවා ලබාදී නොමැති අතරම අඩු සංවර්ධන තත්වයක් පෙන්නුම් කරයි. මෙහි අරමුණ ආදායම පමණක්ම නොව ඵලදායී ලෙස යොදාගත හැකි ආකාරයට මූල්‍යසේවාවන් කණ්ඩායම් අතර සමානව බෙදාදීම වේ. (Bennett 1997)

එසේ අරමුණු වෙනස් වුවත්, තෝරාගත් සේවාවලාභීන්ට අවශ්‍ය කුමක්ද සහ ඔවුන්ට කොපමණ ආපසු ගෙවීමට හැකිද යන්න හඳුනා ගැනීමට නම් සංවර්ධන ආයතන වලට ආදායම් අරමුණු කරගත් ආයතනවල ප්‍රවීණයන් භාවිතා කිරීමට සිදුවේ. එමගින් සුදුසු නිෂ්පාදන සහ සේවා ලබාදිය හැකිවේ. මෙහිදී ගැටළුව වන්නේ ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනා ගන්නවාද නැද්ද යන්න නොව හඳුනා ගන්නේ කෙසේද යන්නයි.

ඉලක්ක වෙළඳපලෙහි ගති ලක්ෂණ තේරුම් ගැනීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට විවිධ කණ්ඩායම් ආකර්ෂණය කරගත හැකි පරිදි නිෂ්පාදන සහ සේවා ගැලපුම් කිරීමට උදව් වේ (සෘජු ඉලක්ක ගත කිරීමට ප්‍රතිවිරුද්ධ ලෙස). එය නොකඩවා සිදු කරන අතර එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉලක්ක වෙළඳපල සහ එහි අවශ්‍යතා පිළිබඳව වඩාත් හොඳින් දැනුවත් වේ.

සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඉලක්ක කණ්ඩායම පහත දැක්වෙන කරුණු දෙකෙහි සංකලනයක් ලෙස සැලකෙයි.

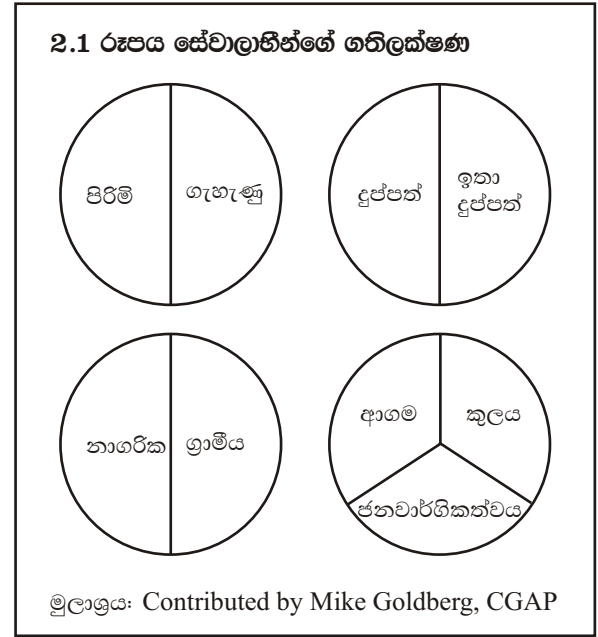
- දරිද්‍රතා මට්ටම ඇතුළුව ජනගහන කණ්ඩායමේ ගතිලක්ෂණ

- ප්‍රතිපාදන ලබාදෙන ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ගේ ස්වභාවය

ජනගහන කණ්ඩායමක ගතිලක්ෂණ

බොහෝ රටවල්වල අවිධිමත් මූල්‍ය අංශය තුළ ක්‍රියාකාරී වන්නේ නූගත් ජනතාව වේ. සුදුසු මැදිහත්වීම් සැලසුම් කිරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සේවාවලාභීන්ගේ සාක්ෂරතා මට්ටම පිළිබඳව (මූල්‍ය දැනුම ඇතුළුව) තේරුම් ගත යුතුවේ. සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මූල්‍ය ගිවිසුම් විධිමත් කිරීමේ උපක්‍රමයන් ලෙස නූගත් (අකුරු නොදත්) ණය ලබාගන්නන්ගෙන් ඇඟිලි සලකුණු හෝ මහපට ඇඟිලි සලකුණ හෝ ලබාගනී. අනිකුත් අය ණය ලබාගන්නන්ට ඔවුන්ගේ නම අත්සන් කරන්නේ කෙසේද සහ ඔවුන් අත්සන් කරන ගිවිසුමෙහි සඳහන් මුදල තහවුරු කරගැනීම සඳහා ඉලක්කම් කියවීම ඉගැන්වීමට කාලය වැය කරයි. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය සේවා ලබාගැනීම සඳහා සාක්ෂරතාවය සහ ගණිත හැකියාව අවශ්‍යම නොවේ. කෙසේ නමුත් ණය සහ ඉතුරුම් හුවමාරු සැලසුම් කිරීමේදී මෙය සැලකිල්ලට ගත යුතුවේ.

ඔවුන්ගේ අරමුණු පාදක කොටගෙන, විශේෂිත සේවාවලාභී ජනකොටසක් ඇමතීමට ඉලක්ක වෙළඳපල තෝරා ගැනීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට අවශ්‍ය වේ. ස්ත්‍රී/පුරුෂ භාවය, දරිද්‍රතා මට්ටම, භූගෝලීය යොමුවීම සහ ජනවර්ගත්වය, කුලය සහ ආගම ආදී විවිධ සමාජ ආර්ථික ගතිලක්ෂණ ජනගහන කණ්ඩායමක් තුළ සැලකිය යුතුවේ. (2.1 රූපය)

කාන්තා සේවාවලින් ඉලක්ක කිරීම

සමාජය තුළ ආර්ථික මට්ටම ඉහළ නැංවීම තුළින් කාන්තාව බලගැන්වීම බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අරමුණ වේ. මෙම ක්‍රියාවලියේදී මූල්‍ය සේවා සැපයුම සෘජුවම කාන්තාවන්ට උපකාර කරයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කාන්තා ව්‍යවසායකයින් වෙත විශේෂ කැමැත්තක් දක්වන අතර ඔවුන් සැමවිටම සමාජයේ ඉතාමත් දුප්පත්ම කොටසට අයත් වේ. සාමාන්‍යයෙන් කාන්තාවන් දරුවන් ඇතිදැඩි කිරීම සඳහා වගකිව යුතු නමුත් (අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය සහ පෝෂණය ඇතුළුව) ඔවුන් සතුව ඇත්තේ පුරුෂයින්ට වඩා අඩු ආර්ථික අවස්ථාවන් වේ.

කාන්තාවන් "සංස්කෘතික බාධක" වලට මුහුණ දෙන අතර ඔවුන් නිතරම නිවාස තුළට සීමාකරවනු ලබයි. (උදාහරණ: ඉස්ලාම් ආගමේ පර්දාව) මූල්‍ය සේවා ලබාගැනීමට අපහසුතා ඇතිකරමින් ආර්ථිකය තුළ කාන්තාවන්ට ඇත්තේ සාම්ප්‍රදායික භූමිකාවක් වන අතර ඔවුන්ට නිවාස වලින් පිටව ගොස් ව්‍යාපාරයක් කිරීමට අවස්ථාවක් නොලැබේ. එසේම කාන්තාවන්ට සමානුපාතික නොවන ගෘහස්ථ වගකීම් රාශියක් දරීමට සිදුව ඇත.

සමහර අවස්ථාවලදී වාණිජ බැංකු කාන්තාවන්ට ණය ලබාදීමට හෝ ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට අකමැති වේ. මෙයට හේතුපාදක වන්නේ කාන්තාවන්ට කුටුම්භයේ ආදායම පාලනය කළ නොහැකි බවට ඇති හැඟීමයි. එසේම දේපල සඳහා කාන්තාවන් සතු අයිතියද සීමිත වේ. ඔවුන්ගේ නීතිමය පැවැත්ම අස්ථිර වන අතර කාන්තාවන් සතුව සුරැකුම් සඳහා පවතින්නේ සීමිත මූල්‍ය කිහිපයක් ද පමණක් වේ. අවසානයේදී බොහෝ රටවල කාන්තාවන්ගේ සාක්ෂරතාවයේ අඩුවක් දැකිය හැකි අතර, ලිඛිත ගිවිසුම් මත රඳා පවතින මූල්‍ය සේවා පිළිගැනීමට එම නිසා අසීරු වේ.

සාමාන්‍යයෙන් කාන්තාවන් "දැඩි වගකීම් සහිත" භාවයකින් යුතු අතර සමාජයීය බලපෑම්වලට ලක් වන බව අත්දැකීම් මගින් පෙන්වා දෙයි. (එසේ වුවත් නිතරම කාන්තාවන්වද පිරිමින් ලෙසම සහනාධාර ණය ආපසු ගෙවීමට නොහැකිවන අතර ඔවුන්ට ලැබෙන අනෙකුත් සේවාවන් ව්‍යාපාරයක් ලෙස නොව පුණ්‍ය සේවාවක් ලෙසට තේරුම් ගනී.) පුරුෂ පක්ෂයේ ආදායමට වඩා බොහෝ විශාල ලෙස කාන්තා පක්ෂයේ ආදායමෙන් සමාජයට සහ පවුලට ප්‍රතිලාභ ඇති බව කරුණු ගෙනහැර දක්වයි. පිරිමි සේවාවලින්ට වඩා නැවත ගෙවීමේ සහ ඉතිරි කිරීමේ අනුපාතයකක් කාන්තාවන් විසින් පෙන්වනු ලබයි.

(කොටුව 2.2) Anecdotal දක්වන පරිදි මුදල් නොගෙවීමේ අනුපාතය පිරිමි සේවාවලින්ට අතර මද වශයෙන් වැඩි වේ. කෙසේ වුවත් සාමාන්‍යයෙන්

පිළිගන්නා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය හා කාන්තාවන් පිළිබඳ අදහස්, පිරිමි සේවාවලින්ට සමග අත්දැකීම් නොමැති ග්‍රාමීන් බැංකුවේ අත්දැකීම් මත පදනම් වී ඇති නිසා කාන්තාවන් සහ පිරිමින් අතර නැවත ගෙවීම පිළිබඳ සංසන්දනාත්මක නිගමනයකට පැමිණීමට අසීරු වේ. කෙසේ නමුත් ලෝක බැංකුවේ කාන්තාවන් සඳහා ව්‍යවසාය සංවර්ධනයට දායකවන ව්‍යාපෘති පිළිබඳ සමාලෝචනයේදී කාන්තාවන් ඉලක්ක කර දියත් කළ ව්‍යාපෘතිවල එසේ ඉලක්ක නොකළ ව්‍යාපෘති වලට වඩා නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය ඉතාමත් ඉහළ බව ව්‍යාපෘතිවල නැවත ගෙවීම් පිළිබඳ අධීක්ෂණයේදී සොයාගත හැකි විය. (Rhyne and Hold 1994)

කාන්තාවන්ගේ ව්‍යාපාර සැලකීමේදී එහි ගතිලක්ෂණ බොහෝ දුරට පුරුෂ පාර්ශවයේ ව්‍යාපාර ගතිලක්ෂණ වලට වඩා වෙනස් වේ. සාමාන්‍යයෙන් කාන්තාවන් ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාර ක්‍රම උපායන්හිදී අවදානම අඩුකිරීමටත්, කුටුම්භය නඩත්තු කිරීමත් වැදගත් ලෙස සැලකීමට නැඹුරුතාවයක් දක්වයි. එසේම කාන්තාවන් ව්‍යවසාය සංවර්ධන පිළිබඳව වැඩි අවදානමක් නොදක්වන අතර, ව්‍යාපාරය පුළුල් කිරීමට වඩා පවුලේ අවශ්‍යතාවයන් සඳහා ආදායම් ආයෝජනය කරයි.

- වෙළඳාම් සේවා සහ සුළු නිෂ්පාදන කෙරෙහි යොමුවීම (විශේෂයෙන්ම කුඩා කොටස් තුළ සාම්ප්‍රදායික තාක්ෂණය යොදාගැනීම දැකිය හැකිය)
- කාන්තාවන්ගේ ව්‍යාපාර පුරුෂ පක්ෂයේ ව්‍යාපාරවලට වඩා දීර්ඝ කාලයක් පවතින අතර ඔවුන් කුඩා පරිමාණයෙන් ආරම්භ කර ජීවිත කාලය පුරාවටම කුඩා පරිමාණයෙන්ම පවත්වාගෙන යාම.
- නිතරම පවුලේ ශ්‍රමය යොදාගන්නා අතරම, නිවස පිහිටා ඇති ස්ථානයේම ව්‍යාපාරය පවත්වාගෙන යාම ආදී කරුණු අනෙකුත් ගති ලක්ෂණ ලෙස හඳුන්වා දිය හැකිවේ.

ග්‍රාමීය සහ නාගරික යන අංශ දෙකෙහිදීම කාන්තාවන් ලෙහෙසියෙන් ඇතුල්විය හැකි සහ පිටවිය හැකි ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදීමට කැමැත්තක් දක්වන අතර ඔවුන්ට විශාල පරිමාණයෙන් කාරක ප්‍රාග්ධනය ස්ථාවර වත්කම් හෝ විශේෂ කුසලතා කිසිවක් අවශ්‍ය නොවේ. (ගෘහ ජීවිතය තුළින් ලබාගත් අත්දැකීම් / දැනුමට වඩා කිසිවක් අවශ්‍ය නොවේ.) කාන්තාවගෙන් පවුලට ඉටුවිය යුතු යුතුකම් සහ රැකියාව තුළනය කර ඉටු කිරීමට හැකිවන පරිදි මෙම ක්‍රියාවලියෙහි නම්‍යතාවයක් ඇත. මෙම කාර්යයන් සාමාන්‍යයෙන් මෝසම් අනුව, භූගෝලීයව පහසු

ආකාරයට සහ කුටුම්භයේ ඇති ඉඩ ප්‍රමාණය සහ තත්ත්වය අනුව සකස් වේ. ඔවුන්ගේ වෙළඳපල සාමාන්‍යයෙන් දේශීය ජනතාව සඳහා වේ. විශේෂයෙන් කාන්තාවන් වෙත මූල්‍ය සේවා සැපයීමට සැලසුම් කිරීමේදී, ඉහත ගතිලක්ෂණ අනුව කාන්තාවන්ට කුටුම්භවල ඇති කාර්යභාර ඔවුන් තුළ ව්‍යාපාර තෝරා ගැනීමට ඇති කැමැත්ත සීමා කරයි.

කාන්තා සේවලාභීන් හඳුනා ගැනීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට පෙර සූදානමක් අවශ්‍ය වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල සේවා ප්‍රවර්ධනය සඳහා නිෂ්පාදන ව්‍යාපාර කෙරෙහි තදින් අවධානය යොමු කිරීමට වඩා කට වචනයෙන් හෝ පවතින කාන්තා ජාල හරහා ව්‍යාපාර ප්‍රවර්ධනයට යොමුවිය යුතුය. සමාජ සන්දර්භය මත පදනම් වෙමින්, ණය නිලධාරීන්ගේ ස්ත්‍රී / පුරුෂ භාවය කෙරෙහි ද, කාන්තා සහභාගිත්වය මත තීරණය වේ. මෙවැනි අවස්ථා වලදී කාන්තා ණය නිලධාරීන් නොමැති නම් (ඔවුන්ට අධ්‍යාපන අවස්ථා මද බව නිසා හෝ රාත්‍රියට හෝ වීදිවල තනියම ඇවිදියාම අසීරුතාවය නිසා හෝ) කාන්තා කණ්ඩායම් සමග වැඩ කිරීමට පිරිමි ණය නිලධාරීන් යෙදවීම වඩාත් යෝග්‍ය වේ.

ලෝක ව්‍යාප්ත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ලයිස්තුව (Worldwide Inventory of Microfinance Institutions) (Paxton 1996) ලෙස හැඳින්වූ ලෝක බැංකුව විසින් පවත්වන ලද දුර්වල ව්‍යාපෘති සමඟ ලෝක බැංකුවේ තීරසාර බැංකුකරණය (World Bank's Sustainable Banking with the Poor Project) ලෙස හැඳින්වූ අධ්‍යයනයේදී අනාවරණය කරගත් ලෙස විශේෂයෙන්ම කාන්තා වැඩසටහන් කුඩා ප්‍රමාණයේ ණය සහ මධ්‍ය කාලීන කණ්ඩායම් පදනම අනුවම සකස් වේ.

“විශේෂයෙන් පුරුෂයින් සඳහා වන වැඩසටහන් වලදී ණය ප්‍රමාණයේ මධ්‍යස්ථය ඇ. ඩො. 768 ක් වූ අතර කාන්තා වැඩසටහන් වල එය ඇ. ඩො. 162 ක් විය.” (Paxton 1996, 13) කෙසේ නමුත් මෙම සොයාගැනීම් මගින් කාන්තාවන් සඳහා ඇති වැඩසටහන්වල ලබා ගන්නා ණය මුදල කුඩා ප්‍රමාණයක් වන බවට සාක්ෂි ලෙස ප්‍රබලව ආධාර නොකළ අතර එය පදනම් වූයේ කාන්තා දායකත්වය 50% ට වඩා වැඩිවූ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල හඳුනාගැනීම් වලට අනුව පමණි. (කාන්තා සේවලාභීන්ගේ සත්‍ය ප්‍රතිශතයට වඩා)

දරිද්‍රතා මට්ටම. දිළිඳුභාවය තුරන්කිරීම බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අරමුණ බැවින් ඔවුන් සාමාන්‍යයෙන් ප්‍රජාවේ ඉතාමත්ම දුප්පත් කොටස ඉලක්ක කරයි. බොහෝ රටවල දුප්පත් අය අතරින්

වඩාත්ම දුප්පත් වැඩි ජනගහනයකට මූල්‍ය සේවා ලබාගත නොහැකි අතර ඔවුන් කුඩා ව්‍යාපාර කරගෙන යාමට ආර්ථික වශයෙන් ක්‍රියාකාරී නොවීමද අතරම විධිමත් මූල්‍ය සේවා ලබාගැනීම සඳහාද සුදුසුකම් ලබා නොමැති බවද දැකිය හැක. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන බහුල වශයෙන් ඔවුන්ගේ සේවාවල පැතිරීම ලෙස හෝ ඔවුන්ගේ සේවලාභීන් සංඛ්‍යාව සහ ගැඹුර හෝ ඔවුන්ගේ සේවලාභීන්ගේ දුප්පත්කම මට්ටම මිණුම් දැඩු ලෙස සලකනු ලැබේ. ව්‍යාපෘතියෙහි ප්‍රමාණයන් සමඟම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් සපයන සේවා සහ නිෂ්පාදිතද වෙනස් වේ.

කොටුව 2.2 කාන්තා ණය ලබාගන්නන් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සංවර්ධනය උදෙසා වන අමරිකානු ඒජන්සියේ සොයාගැනීම්

සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන 11 ක් පිළිබඳව අධ්‍යයනයක් කළ අන්තර්ජාතික සංවර්ධනය උදෙසා වන අමරිකානු ඒජන්සියේ සොයාගැනීම් අනුව, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, කාන්තාවන් විශාල සංඛ්‍යාවක් වෙත ළඟාවී ඇති බව දැකගත හැකි වේ. එය ආයතනවල සෘජු ප්‍රතිපත්ති නිසා (Grameen Bank, Association Dominicana para el Desarrollo de la Mujer, or ADOPEM) හෝ කාන්තාව විසින් ශක්තිමත් නැවත ගෙවීමේ කාර්යසාධනයක් පෙන්නුම් කරන බව සහ කණ්ඩායම් ලෙස වැඩ කිරීමට වැඩි කැමැත්තක් දක්වන බවට ඇති පොදු විශ්වාසය නිසා හෝ විය හැකිය. (කෙන්යාවේ ග්‍රාමීය ව්‍යවසාය වැඩසටහන්)

කාන්තාවන් අරමුණු කර ගනිමින් සැලසුම් කළ වැඩසටහන් වලදී කාන්තාවන් සුදුසු ණය අවදානමක් දරණ බව සහ සම්පත් සහ සේවා ලබාගැනීමට අවස්ථා වල අඩුවක් ඇති බවද ඇති විශ්වාසය ද ඒවා දිරිමත් කිරීමට හේතුවී ඇත. (ස්ත්‍රී / පුරුෂ භාවය පිළිබඳ විශේෂ සැලකීමක් නොමැතිව සංවිධානය කරන ලද) වැඩසටහන්වල කාන්තා සහභාගිත්ව අනුපාතය පිළිබඳව සලකා බැලීමේදී සේවය ලබාදුන් සේවලාභී කණ්ඩායම් තුළ කාන්තා සහභාගිත්වයේ ව්‍යාප්තියෙහි සහ වැඩසටහනෙහි ලක්ෂණ අනුව කාන්තා සහභාගිත්වය වැඩිකරවීමක් හෝ බාධා පැමිණීමක් නොමැති බව දක්නට ඇත. කුඩා ණය ලබාදුන් ව්‍යාපෘතිවල සහ කාන්තාවන් සඳහා සේවය වැඩියෙන් ලබාදුන් ව්‍යාපෘති අතර කිසියම් සම්බන්ධයක් පැවතුන නමුත් එම සම්බන්ධය පරිපූර්ණ නොවුණි. උදාහරණ ලෙස BancoSol හි හිඟ හිටි ණය ප්‍රමාණය විශාල සංඛ්‍යාවක් වූ අතර එහි කාන්තා සහභාගිත්වය 71% වූණි.

මූලාශ්‍රය: Christian and Others, 1995

“දුප්පතුන් අතරින් දුප්පත්ම කොටසට” මූල්‍ය සේවා ලබාදීම මගින් ප්‍රතිලාභ අත්කර ගත හැකි ද යන්න පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ මතවාදයක්

පවතී. ස්වයංපෝෂිත ලෙස දුප්පත් කොටස සමඟ සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදු කරන වැඩසටහන් හෝ ආයතන පිළිබඳව බොහෝ උදාහරණ ඇති නමුත්, දුප්පත්ම කොටස, අන්ත දුගී අසරණ හෝ ආබාධිත යන කොටස් වෙත සාර්ථක සේවා සැලසීම පිළිබඳව උදාහරණ ඇත්තේ ඉතාමත් අල්ප ප්‍රමාණයකි. ඉතා දිළිඳු කොටසට අයත් එය ලබාගන්නන්ට අතිරේක බැඳීමකට නොබැඳී එම හුවමාරු වැඩසටහනේ ප්‍රතිලාභීන් විය යුතු බවට බොහෝ දායකයින්, නියුක්තයින් සහ අධ්‍යාපනඥයින් විශ්වාස කරයි. (Hulme and Mosley 1996)

Hulme සහ Mosley විසින් රචිත "Finance against Poverty" නම් කෘතියෙහි සඳහන් ඉතා වැදගත් අධ්‍යයනයක් ලෙස ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය දුප්පතුන් අතරින් ඉතාමත් දුප්පත් කොටසට සුදුසුද යන්න පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීම දක්විය හැකිය. ඔවුන් රටවල් ගණනක ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල තොරතුරු භාවිතයෙන් පාලනය කරන ලද කණ්ඩායම් තුළ ණය ගැනුම්කරුවන්ගේ ආදායමෙහි වැඩිවීම සංසන්දනය කර ඇත. මධ්‍ය සහ ඉහළ කොටස්වලට අයත් දුප්පත් ප්‍රජාවගේ තත්ත්වය ඵලදායී ලෙස වැඩිකරලීමට දුප්පත්කම දුරලීම සඳහා වූ සාර්ථක වැඩසටහන් දායක වී ඇති බව ඔවුන්ගේ සොයාගැනීම් වලින් දක්වයි. කෙසේ නමුත් දරිද්‍රතා සීමාවට වඩා අඩු මට්ටමේ ණය ලබාගන්නා අයගේ තත්ත්වය ණය ලබාගැනීමෙන් පසු වඩාත් අයහපත් විය. තවදුරටත්, වඩාත් දුප්පත් නොවූ ප්‍රජාව පිළිබඳ සැලකිලිමත් වීම සඳහා ඔවුන්ගේ ශක්‍යතාවය ආරක්ෂා කර ගැනීමට බලාපොරොත්තු වන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල නැඹුරුතාවය ශක්තිමත් කරවමින් සේවාවලාභීන්ගේ ආදායම් නිසා අති වන බලපෑම්, ආදායම් මට්ටමට සෘජුවම සම්බන්ධ බව දැකිය හැකිය.

මෙහි ප්‍රතිඵලය වනුයේ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය නිෂ්පාදිතවල සංවර්ධනය සහ ඒවා තවත් වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා ඉතා දුප්පත් කොටස අනහැර, දුප්පත් ප්‍රජාවගේ මධ්‍යම සහ ඉහළ කොටස් ඉලක්ක කිරීම වේ.

මූල්‍ය සේවාවලට ලගාවීම පහසුකරවමින් දුප්පතුන් තුළ ඇති විෂමතාවය හඳුනාගැනීම තුළින් වැඩි නවෝත්පාදන සහ පරීක්ෂණ සඳහා යොමුවිය යුතු බව Hulme සහ Mosley විසින් සඳහන් කර ඇත. මෙම සංවාදය තරමක කාලයක් පවතිනු ඇත. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් ළඟා වන ව්‍යාප්තියේ "ගැඹුර" එහි අරමුණුවල ස්වභාවය සහ එය ඉලක්ක කරගන්නා දුප්පත් බවේ මට්ටම් වලට ගැලපෙන ලෙස සේවා සහ නිෂ්පාදිත සැලසුම්කර ගැනීමට ඇති හැකියාව මත රඳා පවතී.

බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මූල්‍ය

නිරසාරත්වයට ළගාවීම සඳහා දුප්පත්ම සේවාවලාභීන් ඉලක්ක කිරීමත්, සමස්ත පිරිවැය අවම කිරීමටත් අවධානය යොමුකළ යුතුය. ඉතාමත් දුප්පත්ම කොටසට සේවය සැලසීමේදී ඇත්තෙන්ම මූල්‍යම වශයෙන් නිරසාරභාවයකට ළඟා විය හැකි අතර, ආර්ථිකව ක්‍රියාකාරී දුප්පතුන්ට සේවය සැලසීමෙන්ද ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට අඩු කාලයකින් ළඟා විය හැකි බව දැකිය හැකිය. හඳුනාගත් ඉලක්ක වෙළඳපල දුප්පත් අය අතුරින් ඉතාමත් දුප්පත් කොටස නම් දායකයින්ගේ සහ නියුක්තකයන්ගේ සහයෝගය දීර්ඝ කාලයක් පුරා ලබාගත යුතුවේ.

භූගෝලීය වශයෙන් යොමුවීම. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් සැලකිය යුතු වැදගත් කරුණක් වන්නේ, ඔවුන් සේවය ලබා දිය යුත්තේ ග්‍රාමීය ජනතාවටද නාගරික ජනතාවටද යන්නයි. මෙම තීරණය නිෂ්පාදන සහ සේවාවල සංවර්ධනයට විශාල ලෙස බලපෑම් ඇති කරන අතර එය විවිධ භූගෝලීය තත්ත්වයන්ගේ ගතිලක්ෂණ සහ ග්‍රාමීය සහ නාගරික ප්‍රදේශවල යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය වෙනස්වන මට්ටම යන අංශ දෙකෙහිම කරුණු මත පදනම් විය යුතුය.

නාගරික ප්‍රදේශ පදනම් කරගෙන ඉලක්ක කරගත් වෙළඳපලක් තෝරා ගැනීමේදී එහි වාසි සහ අවාසි ඇත. එය ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණු මත දැඩි ලෙස රඳා පවතී. නාගරික වෙළඳපලක ඇති වාසි ලෙස පහත කරුණු දක්විය හැකිය.

- සේවාවලාභීන් සඳහා අවම හුවමාරු පිරිවැය (කෙටි දුරවල්)
- සේවාවලාභීන්ගේ සාක්‍ෂරතාවය වැඩි වාසියක් සලසයි.
- සේවාවලාභීන් සමඟ අන්තර් ක්‍රියා වැඩි වාර ගණනකින් වන්නේ නම් නැවත ගෙවීමේ සම්භාවිතාවය වැඩිය.
- භූගෝලීය වශයෙන් නාගරික සේවාවලාභීන් විධිමත් බැංකු අංශය සමඟ භෞතික වශයෙන් සමීපව සිටින නිසාද බැංකුවලට පැමිණීමට ඇති කැමැත්ත නිසාද විධිමත් මූල්‍ය ආයතන සමඟ ඇති සම්බන්ධ තුළින් විය හැකි තෝලනය
- වඩාත් දියුණු දේශීය යටිතල පහසුකම් සහ විවිධාංගීකරණය වූ වෙළඳපල

නාගරික සේවාවලාභීන් අස්ථිර භාවයකින් යුතු අතර එහි ප්‍රථිපල ලෙස ණය පැහැර හැරීමට ඇති අවදානම ඉහල වේ. වරිතලක්ෂණ මත පදනම් වූ ණය ලබාදීම අසීරු වේ. මීට අමතරව එකම ආර්ථික කොටස තුළ බොහෝ සේවාවලාභීන් ක්‍රියාකාරීවීම මගින් සහ විවලය අවදානම ඇතිවිය හැකිය. වෙනත්

ආකාරයකට පවසනවා නම් ඔවුන් සියළු දෙනාම එකම ප්‍රදේශයක වෙළඳුන් වීම හෝ එකම නිෂ්පාදනය නිපදවන්නන් වීම මගින් මූල්‍ය ආයතනවල ආයෝජන කළඹ, ක්‍රියාකාරකම් කිහිපයක් මත පමණක්ම තම අවධානය යොමු කරයි නම් සැලකිය යුතු ලෙස අවදානම ඉහළ යයි. එසේම එම ප්‍රදේශයේ සියළුම වෙළඳපලවල් එක ප්‍රධාන ආර්ථික අංශයක් තුළට පමණක් යොමුවෙයි නම්ද, ඉහත තත්ත්වයම ඇතිවිය හැක. මෙම පරිසරය තුළ සේවලාභීන් විශාල ප්‍රමාණයකට මුදල් යෙදවීමෙන් අවදානම විවිධාංගීකරණය කළ නොහැකි වේ.

නාගරික මධ්‍යස්ථාන වලට පිටත ඇති මූල්‍ය සැපයුමෙහි ප්‍රමාණවත් නොවන බව පදනම් කර ගනිමින්ද, සමහර රටවල දුප්පත්කම යනු බොහෝ විට ග්‍රාමීය සංසිද්ධියක් යන කරුණ මතද, සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල පමණක් මූල්‍ය සේවා සපයයි. එම නිසා ග්‍රාමීය සේවලාභීන්ට සේවා සැපයීම මගින් දුප්පත් පවුල් විශාල සංඛ්‍යාවක් වෙත ළඟාවීමට හේතුවක් වේ. එසේම මූල්‍ය සේවා බෙදාහැරීම සඳහා යොදාගත හැකි දේශීය අවිධිමත් ආයතන බොහෝ විට දක්නට ඇත. උදාහරණ ලෙස කෙන්යාවේ Chikola පද්ධතිය, සිටිටු ක්‍රමයක් වන අතර, කෙන්යාවේ ග්‍රාමීය කර්මාන්ත වැඩසටහන් වල මුඛ්‍ය ප්‍රතිෂ්ඨාව බවට මෙය පත්විය. (K-REP; කොටුව

2.3)

කෙසේ නමුත්, ග්‍රාමීය වෙළඳපලෙහි ද අවාසි දැකිය හැකිය.

- දුර්වල ලෙස නිර්මාණය කළ ග්‍රාමීය ණය වැඩසටහන් පිළිබඳව දීර්ඝ ඉතිහාසයක් තිබිය හැක. (සහනාධාර ණය, ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය නොමැතිකම හෝ විශේෂිත ක්‍රියාකාරකම් හෝ මිලදී ගැනීම් වෙනුවෙන් වූ ණය)
- සුළු ලෙස විවිධාංගීකරණය වූ ආර්ථික පදනමක් තිබිය හැක.
- සහවිචල්‍යය අවදානම වැදගත්විය හැකිය. උදාහරණ ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය කෘෂිකාර්මික ණය දීමෙහි යෙදී ඇත්නම් නියඟය හෝ වෙනත් දේශගුණික අක්‍රමිකතා නිසා දැඩි අවදානමක් ඇති විය හැකි ලෙස බොහෝ ගොවීන් එකම හෝගය වගා කිරීමට හෝ එකම වර්ගයේ සතුන් ඇති කිරීම සිදුකළ හැක.
- මෙම ප්‍රදේශයන්හි විධිමත් මූල්‍ය ආයතනවල ශාඛා නොමැති විය හැක. සේවලාභීන්ට ඉතුරුම් තැන්පතු සඳහා හෝ ණය ආපසු ගෙවීම සඳහා ශාඛා ජාලය වෙත ප්‍රවේශ වීමට අවශ්‍ය වූ විට මෙය ගැටළු ඇති කරයි.
- අලාභයක් නොමැති (break even) අවම අවස්ථාවට

කොටුව 2.3 කෙන්යාවේ ග්‍රාමීය ව්‍යාපාර වැඩසටහන

කෙන්යාවේ ග්‍රාමීය ව්‍යාපාර වැඩසටහන, K-REP 1984 දී ආපසු ණය දීම සඳහා ණය මුදල් ලබාදීමට සහ අනෙකුත් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට තාක්ෂණ සහාය ලබාදීමට ස්ථාපිත කරන ලදී. ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර අංශයෙහි රැකියා අවස්ථා ජනිත කිරීමටත්, වර්ධනය උසස් කිරීමටත්, K-REP මගින් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හරහා චක්‍රාකාරවත් සහ සෘජුව කණ්ඩායම් වලට මුදල් ලබාදෙයි. වානිජ බැංකු හෝ වෙනත් විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන් හරහා ණය ලබා ගැනීම ළඟාවීම ඉතාමත්ම අසීරු බව පෙනී යයි.

Juhudi සහ Chikola යන නම්වලින් හැඳින්වෙන ණය නිෂ්පාදිත හරහා k-REP සෘජුවම කණ්ඩායම් වලට ණය සලසා දෙයි. 1989 දී Juhudi ආරම්භ කළ අතර, බංගලාදේශයේ ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි යොදාගත් කණ්ඩායම් ණය ක්‍රමවල සංශෝධනයක් පදනම් කරගෙන, ණය ලබාදුනි. wantanos ලෙස හැඳින්වූන සාමාජිකයින් 5-7 දෙනෙකුගෙන් සමන්විත කණ්ඩායම් නිර්මාණය කිරීමට k-REP පහසුකම් සැලසීය. wantanos හයක් ගිවිසුම්ගත වී kiwa නිර්මාණය වූ අතර එය ස්වයංසහයෝගිතා කණ්ඩායමක් ලෙස කෙන්යාවේ සංස්කෘතික සහ සමාජ සේවා අමාත්‍යාංශයේ ලියාපදිංචි වුණි. 1991 දී Chikola වැඩසටහන ආරම්භ වූ අතර පවතින චක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය (rotaling savings and credit associations) ක්‍රම හරහා එක් එක් ව්‍යවසායකයින්ට ණය ලබා දුනි. Chikola වැඩසටහන යටතේ k-REP එක් ණය මුදලක් ස්ථාපිත කණ්ඩායමකට ලබාදුන් අතර එය එක් එක් සාමාජිකයාට ණය ලෙස බෙදා දෙන ලදී. සුදුසුකම් ලැබීම සඳහා එම කණ්ඩායම් ස්වයං - සහයෝගිතා

කණ්ඩායම් ලෙස ලියාපදිංචි විය යුතු අතර අවම වශයෙන් වසරක කාලයක්වත් පැවතිය යුතුවීම ද සාමාන්‍යයෙන් සාමාජිකත්වය 20 ක් වත් වීම ද අවශ්‍ය විය.

Chikola වක්‍රීය ණය මුදලක් ලෙස මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකිරීම හෝ සිදුකිරීමට අදහස් කිරීම සඳහා කණ්ඩායම් ඉතුරුම් ගිණුමක් තබාගත යුතු විය. සුදුසුකම් ලැබීම සඳහා අවශ්‍ය ණය මුදලෙන් 10% ක ප්‍රමාණයක් වත් ඉතුරුම් ගිණුමෙහි තිබිය යුතු විය.

ණය අයදුම්පත් ඇගයීම k-REP හි ණය නිලධාරියෙකු විසින් සිදුකළ අතර කණ්ඩායමට බැංකු වෙක්පතක් ලබාදීම මගින් ණය නිදහස් කිරීම සිදු කෙරුණි. කණ්ඩායම් ක්‍රියාකාරකම් මෙහෙයවීම සඳහා අවම වශයෙන් මාසයකට වතාවක් හෝ සෑම කණ්ඩායමක්ම රැස්වීම් පැවැත්විය යුතු අතර එහිදී ඉතුරුම් එකතු කිරීම සහ ණය ආපසු ගෙවීම සිදුකළ යුතුය. කණ්ඩායමේ ඉතුරුම් ගිණුමෙන් k-REP හි බැංකු ගිණුමට මුදල් මාරු කිරීම මගින් රෙගුලාසි අනුව ලැයිස්තුගත කණ්ඩායම් ණය ආපසු ගෙවන ලදී. සාමාජිකයෙකුට පළමු ණය මුදලේ සීමාව කෙන්යා සිලින් 25,000 ක් (ඇ. ඩො. 450 ක් පමණ) වූ අතර කණ්ඩායමේ අවශ්‍යතා සහ සාමාජිකයින් සංඛ්‍යාව මත පසුව ලබා ගන්නා ණය මුදල්වල වටිනාකම වෙනස් වීණි. කණ්ඩායමේ ඉතුරුම්, ණය මුදල සඳහා සුරැකුම් ලෙස සැලකුන අතර කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් ණය මුදල ගෙවීම පැහැර හැරීමකදී, ඔහුගේ හෝ ඇයගේ ඉතුරුම් අහිමිකරණය කිරීමට සෑම සාමාජිකයෙකුම එකඟ විය.

මූලාශ්‍රය: Stephanie Charitonenco Church මගින් සපයන ලදී. Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank

පත්වීම සඳහා වඩාත් අසීරු විය හැකිය.

- මෙහි දුර්වල ලෙස සංවර්ධනය වූ යටිතල පහසුකම් තිබිය හැකි අතර, ජනගහනය බොහෝ සෙයින් විසිරී සිටිය හැක.

ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් ග්‍රාමීය හෝ නාගරික ප්‍රදේශවල සිටියත්, ඔවුන්ට වෙළඳපල සහ සැපයුම් වෙත ප්‍රවේශ වීමට අවශ්‍ය වේ. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශ නිතරම වෙළඳපල වලින් ඇත්වී පිහිටයි. තවදුරටත් යටිතල පහසුකම් වල හිඟ බව නිසා භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය සහ බෙදාහැරීමේ අපහසුතාත්, ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයාගේ සාර්ථකත්වය සහ වර්ධන අවස්ථා සීමා කරනු ලැබීමත් මූල්‍ය සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුම සීමාකරනු ලබයි. යහපත් ප්‍රවාහන පද්ධතියක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සහ සේවාවලාභීන් යන දෙපාර්ශවයේම ප්‍රවාහන පිරිවැය අඩුකරනු ලබයි. ග්‍රාමීන් බැංකුව වැනි සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තම සේවාවලාභීන් සිටින ප්‍රදේශවලම සිය ශාඛා මෙහෙයවනු ලබයි. එමගින් අබලන් පාරවල් සහ ප්‍රමාණවත් නොවන ප්‍රවාහන සේවා නිසා මූල්‍ය සේවා වෙත ළගාවීමට ඇති බාධා අඩු කරයි.

තිරසාර බවට ළගාවීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන යම්කිසි ප්‍රමාණයක මෙහෙයුම් සිදුකිරීම මත රඳා පවතී. පුළුල්ව පැතිරී ඇති ජනගහනයට මූල්‍ය සේවා සැපයීමේදී විශාල හුවමාරු පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවේ. කෙසේ නමුත්, අඩු ඝනත්වයක් සහිත ජනගහනයක් පවතින ප්‍රදේශවලට සේවා සැපයීම අසීරු වන අතර මේ සඳහා ස්වයං - කළමනාකරණ ග්‍රාමීය බැංකු ආදී නව ක්‍රම මගින් හුවමාරු පිරිවැය සීමාකර, බොහෝ මූල්‍ය හුවමාරු ග්‍රාමීය මට්ටමේ විමධ්‍යගත කිරීමෙන් මෙම ගැටළුව නිරාකරණය කිරීම සඳහා දියුණු කරනු ලැබේ.

ජනවර්ගත්වය, කුලය සහ ආගම. බොහෝ රටවල පවතින විධිමත් මූල්‍ය ආයතන විසින් සේවය සපයා නොමැති හෝ ප්‍රමාණවත් සේවාවන් සපයා නොමැති, ජනවර්ගික හෝ සංස්කෘතිකමව නිර්වචනය කළ කණ්ඩායම් ඇත. ආගම, ජාතිය හෝ වෙනත් සමාජීය බලපෑම් නිසා සමාජයේ සමහර කණ්ඩායම් වෙත මූල්‍ය සේවා ව්‍යාපෘති දියත් කිරීමට නොහැකි හෝ නොකරන අවස්ථාද දැකිය හැකිය. ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනා ගැනීමේදී, එයට පවතින බාධක හඳුනා ගැනීම අත්‍යවශ්‍ය වන අතර, එමගින් සමහර කණ්ඩායම් මත සීමාවී ඇති නිෂ්පාදිත සහ සේවා දියුණු කිරීම සිදුකළ හැකිවේ.

විවිධ ජාතීන් සහ ආගම් සම්බන්ධවී ඇති අවස්ථාවලදී, විශ්වාසය ගොඩනගමින් සහ පවත්වාගෙන යමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා ලබාදීම වඩාත් දුෂ්කර වේ. (කුලය යනු සම්පූර්ණයෙන්ම ජනවර්ගික සාධකයක් නොවන අතර, ජනවර්ගික වෙනස මෙන්

සංස්කෘතික බාධක මතුකර පෙන්වයි.)

“සමාජ - ප්‍රාග්ධනය” (ජාල, ප්‍රතිමාන සහ විශ්වාසය) අන්‍යෝන්‍ය ප්‍රතිලාභ සඳහා සම්බන්ධීකරණය සහ සහයෝගිතාවය සඳහා පහසුකම් සලසන (ජාල, ප්‍රතිමාන සහ විශ්වාසය) ආදී සමාජ ආයතනවල විශේෂාංග සමාජ ප්‍රාග්ධනය මත වෙනස් වේ.

මෙම ව්‍යුහයන් සහයෝගිතා සම්ප්‍රදායන් මත රඳා පවතින අතර සමාජයේ සාමාජිකයින්ගේ විශ්වාසය මත යම්කිසි ප්‍රමාණයක් රඳා පවතී. විශාල සමාජ ප්‍රාග්ධනය සහිත ප්‍රජාවන් තුළ පවුලේ සහ ඥාති සමූහයේ ආර්ථික හුවමාරුවලට වඩා විශ්වාසය ගොඩනැංවීමට සහ සමාජය පෝෂණය කිරීමට පද්ධති සහ ව්‍යුහයන් සංවර්ධනය වී ඇති සමිතිවල මූල්‍ය අතරමැදියන් සඳහා තිරසාර පද්ධතියක් ගොඩනැගීමට පහසුවන අතරම පිරිවැය අවම වේ. (Bennett 1997)

කොටුව 2.4 ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කෙරෙහි ජනවර්ගිකත්වයෙහි සහ භාෂාවෙහි බලපෑම

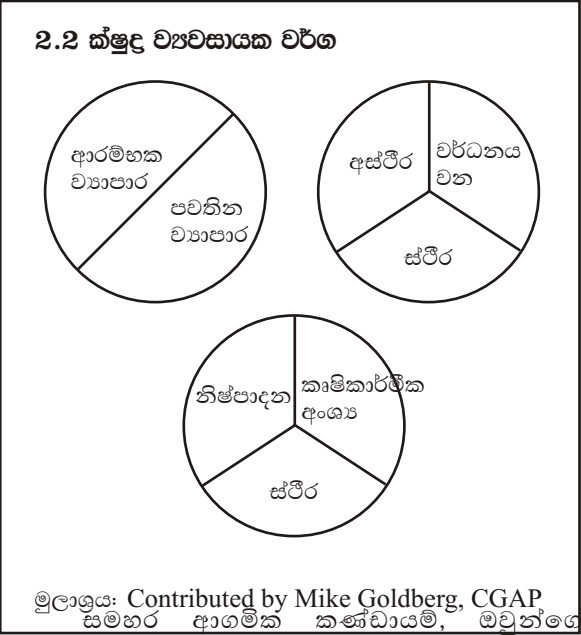
මාලි හි ඩොගෝන් (Dogon) ගම්මාන භූගෝලීය විකලන සහ සන්නිවේදන ජාලවල දුර්වල තත්ත්වය නිසා වසර ගණනාවක් පුරා වෙන්ව පැවතුනි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඩොගෝන් හි සංස්කෘතිය සාපේක්ෂව සමජාතීය වන අතර සම්ප්‍රදායන් බොහෝ බලවත්ව පැවතුණි. මීට අමතරව, ගම් තුළ ඔවුන්ටම අවේණික වූ භාෂාවන් පවතී. එක් ගමක සිට තවත් ගමකට දුර හැතැපීම කිහිපයක් වුවත් එම උපහාෂා එක් ගමකින් තවත් ගමකට වෙනස්වූ අතර එම නිසා සන්නිවේදනය අසීරු විය. ඩොගෝන්හි මුළු ජනගහනය 600,000 ක් වූ අතර ඔවුන් අවම වශයෙන් වෙනස් උපහාෂා 30 ක් කථා කරන පිරිසක් විය.

දේශීය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා මෙම උපහාෂා සමූහය නිසා වැදගත් බලපෑම් 3 ක් ඇතිවිණි. පළමුව විවිධ උපහාෂා කථා කිරීමේ හැකියාව පිළිබඳ සලකා බලා සියළුම කාර්ය මණ්ඩලය දේශීයව සපයා ගත යුතු විය. දෙවනුව ගම්වැසියන් සඳහා බැංකු කළමනාකරණය පිළිබඳ පුහුණු ක්‍රියාකාරකම් සහ ලියකියවිලි විවිධ උපහාෂා වලින් සකසා ගත යුතු විය. තුන්වෙනුව ග්‍රාමීය බැංකු අතර ජාලගත කිරීමේදී විවිධ පරිවර්තන අවශ්‍ය විය.

මූලාශ්‍රය: Cecile Fruman විසින් දායකත්වය ලබාදුනි. Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank

ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනාගැනීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සේවාවලාභීන් හා පැහැදිලිව **සන්නිවේදනය** කළ හැකි බව තහවුරු කරගත යුතුවේ. භාෂාව පිළිබඳව බරපතල බාධක පවතී නම් මූල්‍ය සේවා ලබාදීමේදී සමහර සේවාවලාභීන් මත අධික මිලක් පැටවේ. මීට අමතරව නීතිමය හෝ තේරුම් ගත

නොහැකි මූල්‍යම කරුණු මෙන්ම සේවාවලාභියාගේ භාෂාව ආදී කරුණුද සන්නිවේදන බාධක මතුකරයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, සේවාවලාභීන් සමග සන්නිවේදනය ඔවුන්ගේ තේරුම් ගැනීමේ හැකියාවට ගැලපෙන බව තහවුරු කරගත යුතු අතර විශේෂයෙන්ම ගනුදෙනුකරුවන්ට මූල්‍ය සේවා සඳහා ළඟාවීමට සැක සහිත අවස්ථා වලදී සහ එම සේවාව ලබා ගත යුත්තේ මන්දැයි පැහැදිලිව අවබෝධ කර ගත නොමැති අවස්ථාවලදී සැලකිලිමත් විය යුතුවේ. (කොටුව 2.4)

සාමාජිකයන්ට මූල්‍ය ගනුදෙනු සඳහා ඇතුළත් වීමට ඉඩ දෙනු නොලැබේ. දායකයින් සහ නියුක්තියින් යන දෙපාර්ශවයම මූල්‍ය සේවා බෙදාහරිමේදී සහ ප්‍රතිඵල ලෙස මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණු සහ අපේක්ෂාවන්ට බලපෑම් ඇතිවන ආකාරයේ ආගමික පුරුදු පිළිබඳව දැනුවත්ව සිටිය යුතුය. ආගමික පුරුදු නිසා මූල්‍ය වෙළඳපලට සෘජුවම බලපෑම් ඇති කළ ආකාරය "ඉස්ලාමීය බැංකුව" මගින් උදාහරණ සපයයි.

ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් වර්ග

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් මගින් සේවය සලසා දිය යුතු ජනගහන කණ්ඩායමක ගතිලක්ෂණ නිරීක්ෂණය කිරීමට අමතරව ඉලක්ක කණ්ඩායම ක්‍රියාකාරී වෙළඳපල සහ මූල්‍ය පහසුකම් ලබාදිය යුතු ව්‍යවසායකයින්ගේ සංවර්ධන මට්ටම සලකා ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් වර්ග කිරීම ද වැදගත් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට සුදුසු නිෂ්පාදිත සහ සේවා වර්ග ලෙස තවදුරටත් නිර්වචනය කළ හැක.

ව්‍යාපාරයක් දැනට පවතින හෝ ආරම්භක, අස්ථිර, ස්ථිර හෝ වර්ධනය වන, සහ නිෂ්පාදිත, වාණිජ හෝ සේවා ක්‍රියාකාරකම් යන ආකාරයන්ට වෙනස් වේ. (රූප සටහන 2.2)

දැනට පවතින හෝ ආරම්භක ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර

ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනා ගැනීමේදී, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අවධානය යොමු කිරීමට අවශ්‍ය කරුණු ලෙස, දැනට සිය ව්‍යාපාර කටයුතු සිදුකරන

කොටුව 2.5 ඉස්ලාමීය බැංකුව

ඉස්ලාමීය රටවල් තුළ මූල්‍ය සම්පාදකයින් විශේෂිත බැංකු නීතීන් වලට යටත් වේ. ඉස්ලාමීය බැංකුකරණයේ සහ සාම්ප්‍රදායික බැංකුකරණයේ වෙනස වන්නේ මුදල් හුවමාරු මාධ්‍යන් ලෙස භාවිතා කිරීමට ඇති නොහැකියාවයි. මුදල් ඵලදායී ලෙස යොදාගත යුතු අතර (ශ්‍රමය හෝ ඉඩම් ලෙස) සත්‍ය ලාභයෙන් හෝ අලාභයෙන් ලැබෙන ප්‍රථිලාභ මත පමණක්ම රඳා පැවතිය යුතුවේ. ව්‍යාපෘතියෙහි අවදානම බැංකුව සහ ව්‍යවසායකයා විසින් දරා ගත යුතුවේ. ඉස්ලාමීය බැංකුවලට පොලී (Riba) අයකිරීම හෝ ගෙවීම සිදු කළ නොහැකි අතර උද්ධමනය සඳහා විශේෂිත සංචිත පවත්වාගත නොහැකි වේ. ඉස්ලාමීය බැංකු ආදායම් උපදවනු ලබන්නේ ගාස්තු අයකිරීමෙන් සහ පොලී ආදායම් නොලබන ආයෝජන මගින් වේ. (එනම් ව්‍යාපෘති ආදායම් තුළින්) කෙසේ නමුත් සාමාන්‍යයෙන් බැංකු ක්ෂේත්‍රයේ පවතින තරගකාරී ස්වභාවය නිසා, ඉස්ලාමීය බැංකු නිෂ්පාදිත වලින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ, සාම්ප්‍රදායික බැංකු මගින් ලබා දෙන නිෂ්පාදිත වලට සමාන වේ.

ඉස්ලාමීය බැංකු Sharia (ඉස්ලාමීය නීතිය සහ උපදේශන කමිටුව මගින් පාලනය කෙරෙන අතර ඉස්ලාමීය ධර්මයට අනුකූලවන නිෂ්පාදිත සහ සේවා ලබාදීමට අණකරනු ලබයි. එක් රටකින් තවත් රටකට Sharia සහ ඔවුන්ගේ ආගමික විවරණය පිළිබඳ අර්ථකතනය වෙනස් වන අතර එම නිසා සම්මත නිෂ්පාදිත වර්ධනය කිරීම අසීරු වේ. මේ මගින් අධීක්ෂණය කළ හැකි වාතාවරණයක් ගොඩ නැංවීමේ උත්සාහය සංකීර්ණ බවට පත්වේ.

සමහරක් ක්‍රමවලින්, ඉස්ලාමීය බැංකු කරණය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සඳහා ඉතාමත් සුදුසු වේ. බොහෝ අවස්ථාවලදී සුරැකුම් අවශ්‍ය නොවේ. ඒ වෙනුවට ව්‍යාපෘතියේ ලාභදායීත්වය පිළිබඳව සැලකිල්ලක් දක්වයි. කෙසේ නමුත් ඉස්ලාමීය බැංකු කරණයේ ස්වභාවය අනුව සේවාවලාභියා සමඟ එහි අවදානම බෙදා ගැනීමට නිතරම අවශ්‍ය වන නිසා, සාම්ප්‍රදායික බැංකු මගින් සිදුකරනවාට වඩා ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳ විස්තරාත්මක අධ්‍යයනයක් සිදුකිරීම අවශ්‍ය වේ. මේ නිසා සමහර ඉස්ලාමීය බැංකු විසින් සාම්ප්‍රදායික මූල්‍ය කාර්ය මණ්ඩලයට අමතරව තාක්ෂණික පසුබිමක් සහිත කාර්ය මණ්ඩලයක් පවත්වාගෙන යයි.

මූලාශ්‍රය: Khayat 1996

ව්‍යවසායකයින් හෝ ව්‍යාපාර වෙත අවධානය යොමු කළ යුතුද? (හෝ හැකියාවක් සහිත ව්‍යවසායකයින්) ව්‍යාපාර ආරම්භ කිරීම සඳහා මූල්‍ය සේවා අවශ්‍ය කාටද යන්නත් ව්‍යාපාර පුහුණුව සමහර දෙනෙකුට අවශ්‍ය බවත් දැක්විය හැක.

දැනට පවතින ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරවලට ඇති ප්‍රධානම බාධකය බහුලවම දැකිය හැක්කේ කාරක ප්‍රාග්ධනය බව හඳුනාගෙන ඇත. කාරක ප්‍රාග්ධනය ලබාගැනීම සඳහා පවුලේ හෝ මිතුරන්ගෙන්, සැපයුම්කරුවන්ගෙන් හෝ දේශීය මුදල් පොලියට දෙන්නන් ආදී අවිධිමත් මූල්‍ය මූලාශ්‍ර වලින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යවසායකයින් මුදල් ලබාගනී. සාමාන්‍යයෙන් මුදල් පොලියට දෙන්නන් සාපේක්ෂව වැඩි පොලී අනුපාතයක් අයකරන අතර ණය නිෂ්පාදිත ලබා නොදෙන අතරම ණය ගන්නාට සුදුසු නීතීන් (terms) යොදා නොගනී. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වෙතින් ණය ලබාගැනීමට හැකිවීමත්, ඉතිරි කිරීමට හැකිවීමත් යන කරුණු දෙකම නිසා ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ගේ ආදායම ඉහළ යනු ඇත. (අඩු පොලී අනුපාත සහ සුදුසු ලෙස නිර්මාණය කළ ණය නිෂ්පාදිත ලබාගැනීමේ හැකියාව නිසා) එසේම කාරක ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා කළමනාකරණය කර ගැනීමේ හැකියාව වැඩිවේ. (ණය ලබාගැනීමේ සහ ඉතුරුම් වෙනස් කාලවලදී ඔවුන්ට හැකියාව ඇති ලෙස)

මහන මැෂින් හෝ රික්ෂෝ වැනි ප්‍රාග්ධන වත්කම් ලබාගැනීම මගින් ද ලාභය වැඩිකර ගත හැකිය. ප්‍රාග්ධන මිලට ගැනීම සඳහා ණය සහ සංචිත වර්ධනය කිරීම සඳහා ඉතුරුම් සේවා ලබාදීම ද ඇතුළුව මූල්‍ය සේවා නොනවත්වා ලබාගැනීම මගින් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට ඔවුන්ට වත්කම් ප්‍රමාණය වැඩිකර ගැනීමට සහ ඔවුන්ගේ ආදායම් උත්පාදනය කර ගැනීමට ඇති හැකියාව වර්ධනය කර ගැනීමට ඉඩ සලසා දෙයි.

දැනට සිටින ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් සමග ගනුදෙනු කිරීමේ වාසි රැසක් පවතී. සක්‍රීය ව්‍යාපාර සතුව සාර්ථක ඉතිහාසයක් පවතින අතර එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අවදානම විශාල ලෙස අඩුකරයි. එසේම දැනට සිටින ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට වර්ධනයවීමට අවස්ථාවක් පවතින අතර රැකියා අවස්ථා ජනිත කරයි. කෙසේ නමුත් සමහරුන් නව ණය ක්‍රම ආරම්භ කිරීමේදී ගෙවා නිදහස් කරන වෙනත් ණය ඇති අතර (මුදල් පොලියට දෙන අය, සැපයුම්කරුවන්, පවුල හෝ වෙනත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන) එමගින් නව ණය ලබා දෙන්නාගේ පැහැර හැරීමේ අවදානම වැඩිකරයි. (කොටුව 2.6)

හැකියාවන් සහිත ව්‍යවසායකයින් ඉලක්ක කරගත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල නිතරම "දුප්පත්කම

ඩොමිනිකන් රාජ්‍යයෙහි (Dominican Republic) පවතින ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සමඟ වැඩකරන ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරයන්ගේ සංවර්ධනය සඳහා වූ සංගමය (The Association for the Development of Micro enterprises Work with the Exsisting Microenterprises (ADEMI) විසින් අඩු ආදායම්ලාභී ග්‍රාමීය සොවාලාහීන්ගේ අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා සඵලදායී ණය ලබාදීමේ ක්‍රමවේදයක් සාදා ඇත. එය 1997 ජූනි මස වන විටදී සේවාලාභීන් 16,300 කට සේවය සලසන ශාඛා 25 කින් සමන්විත ජාලයක් බවට පත්විය. එහි සම්පූර්ණ වත්කම් ප්‍රමාණය මිලියන RD 242 ක් වූ අතර (ඇ. ඩො. මිලියන 43) එහි හිමිකම් මිලියන RD 243 ක් (ඇ. ඩො. මිලියන 17) ක් විය. පසුගිය වසර 15 තුළ ADEMI විසින් කුඩා සහ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් 40,000 කට අධික පිරිසකට සේවය සලසා ඇති අතර හිමිකරුවන් සහ සුළු හා ක්ෂුද්‍ර පරිමණ ව්‍යවසායකයින් 200,000 කට අධික පරිසකගේ ජීවන වෘත්තියට සෘජුවම බලපෑම් එල්ල කර ඇත.

අරමුණු: තිරසාර මූල්‍ය සේවාවන් ලබාදීම සහ රැකියා ජනිත කිරීම.

ඉලක්කගත සේවාලාභීන් :- අවම වශයෙන් එක් අවුරුද්දකවත් අත්දැකීම් සහිත නව රැකියා ජනිත කිරීමට හැකියාව ඇති ව්‍යවසායකයින් ඇති කිරීම, සේවාලාභීන් අවුරුදු 18 ට වැඩි විය යුතු අතර, මූලිකත්වය ගෙන කටයුතු කිරීම සහ ඔවුන්ගේ සාර්ථකත්වය සහ වර්ධනය සහතික

වෙමින් අවම මට්ටමේවත් ව්‍යාපාරික රුචිකත්වයක් දැකිවිය යුතුය.

සේවාවන්:- කාරක ප්‍රාග්ධනය හෝ උපකරණ සහ යන්ත්‍ර ලබාගැනීම සඳහා ණය ලබාදීම (ස්ථාවර වත්කම්) සහ ADEMI මාස්ටර් කාඩ් (Master Cards) නිවාස සංවර්ධනය ණය, සහ අවම ඉතුරුම් සේවාවන් වන අතර ADEMI විසින් පාරිභෝගික ණය ලබාදෙන්නේ නැත.

ක්‍රමය:- පුද්ගල ණය: විධිමත් සුරැකුම් නොමැති නමුත් ADEMI පුද්ගල ඇප යොදාගැනීම දිරිමත් නොකරන අතර සේවාලාභීන් ණය පැහැර හැරීමකදී උපකරණ නැවත අත්පත්කර ගැනීම හෝ ස්ථාවර වත්කම් අත්අඩංගුවට ගැනීම හෝ සිදු කරයි.

සියළුම ණය ගන්නන් මුදල් නැවත ගෙවීමට ඔවුන්ගේ ඇති බැඳීම විශේෂයෙන් සඳහන් කළ තත්වයන් පැහැදිලි කර නීතිමය ගිවිසුමක් සහ පොරොන්දු පත්‍රයක් අත්සන් කළ යුතුවේ.

ණය ආපසු ගෙවීමේ කාලය සාමාන්‍යයෙන් මාස 10 සිට 34 දක්වා වේ. නැවත ගෙවීම මාසිකව සිදුකරයි. සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් සඳහා ණය මුදලක ප්‍රමාණය ඇ. ඩො. 1,000 සිට ඇ. ඩො. 10,000 දක්වා අගයක් ගන්නා අතර පොලී අනුපාතය මාසිකව සියටයට 2 සිට 3 දක්වා පරාසයක පවතී.

දුරලීම'' එක් අරමුණක් වේ. එම ව්‍යවසායකයින්ට ඔවුන්ගේම ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කිරීම සඳහා උදව් කිරීම තුළින්, ඔවුන්ගේ ආදායම නැංවිය යුතු බවත්, එහි ප්‍රතිඵල ලෙස ඔවුන්ගේ දුප්පත්භාවය අඩුකර ගත හැකි බවත් සාමාන්‍යයෙන් විශ්වාස කරයි.

කෙසේ නමුත් දියුණු කළ හැකි ව්‍යවසායකයින්ට නිතරම මූල්‍ය සේවා වලට වඩා වැඩි යමක් අවශ්‍ය වේ. බොහෝ දෙනෙකුට ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාර දියුණු කරගැනීම සඳහා කුසලතා පුහුණුවක් හෝ වෙනත් යෙදවුම් අවශ්‍ය වේ. සමහරක් ක්ෂේත්‍ර සඳහා ඇතුළුවීමේදී වැදගත් බාධක ඇතිවීමට (අවම ආයෝජන අවශ්‍යතාවය, තාක්ෂණ මට්ටම සහ වෙළඳපල සම්බන්ධය ආදී) ණය ලබාගැනීමට පෙර අනුකලනය කළ ප්‍රවිශ්ඨයන් හැකියාවන් සහිත ව්‍යවසායකයින් සඳහා සකස් කළ හැකිවේ.

කෙසේ නමුත් පුහුණු පාඨමාලාවල බලපෑම සහ තාක්ෂණ සහයෝගිතාවය, නිෂ්පාදනය වැඩි කිරීමට, ලාභදායීත්වයට, රැකියා උත්පාදනයට සහ නැවත ආයෝජනයට පැහැදිලි ලෙසම සම්බන්ධ නොවේ. සේවාවන් සහනධාර ලෙස ලබා දෙන්නේ නම්, මෙම ආධාර ඉවත් කිරීමට සහ ව්‍යාපාරය දේශීය තරඟකරුවන් සමග සමාන අඩිතාලමක තැබීමට අසීරු වේ. එසේම නිතරම සලකන ආකාරයට පුහුණු පාඨමාලා මගින් ඕනෑම අයෙකුට ව්‍යවසායකයෙකු විය හැකිය. (එසේ වුවත් සමාජ අතරමැදියන් සේවාවලට උදව් ලබාදිය හැක. 3 වන පරිච්ඡේදය බලන්න.) ඕනෑම කෙනෙකු ව්‍යාපාරයක අයිතිය ලබාගැනීමේදී හෝ පවත්වාගෙන යාමේදී දැකිය හැකි ආවේණික අවදානම දරාගැනීමට ඇති කැමැත්ත නිසා නොව තවදුරටත් සමහර අවස්ථාවලදී ණය ලබාගැනීම හා සම්බන්ධ පුහුණු පාඨමාලාවලදී ව්‍යවසායකයින්ට ඔවුන්ගේ හිමිකම්වලට දායක විය නොහැකි බවත්, මුළු ආයෝජනයෙන් සියයට සියයක්ම ණය ලෙස සපයා දිය යුතු බවත් සලකයි.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පවතින ව්‍යාපාර කෙරෙහි ඉලක්කගතවීමට කැමැත්තක් දක්වන අතර සමහර විට ඔවුන්ගේ අවදානම අඩු කර ගනිමින් ආයෝජන කළඹින් ඉතා සුළු කොටසක් ආරම්භක ව්‍යාපාර කෙරෙහි යොදවයි. මෙය නැවතත් ඔවුන්ගේ අරමුණු මත රඳා පවතින අතර, එක් අතකට ආරම්භක ව්‍යාපාර සඳහා වැඩිවන පිරිවැය හුවමාරු කර ගැනීම ද අනික් අතට තිරසාර භාවය මත ද රඳා පවතී.

ව්‍යාපාර සංවර්ධනයේ මට්ටම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මූල්‍ය සේවා සැපයීමට කැමැත්තක් දක්වන විට ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් හඳුනා ගැනීමේදී සැලකිය යුතු තවත් කරුණක් ලෙස ව්‍යාපාර

සංවර්ධනයේ මට්ටම යනුවෙන් දක්වයි. මෙය විභව ඉලක්ක වෙළඳපලක පවතින දුප්පත්කමේ මට්ටම සමග සෘජුවම සම්බන්ධ වේ. මෙහිදී සාමාන්‍යයෙන් මූල්‍ය සේවා ලබාගැනීම තුළින් ප්‍රතිලාභ ලබන ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ගේ ව්‍යාපාර දියුණු කිරීමෙහි තලයන් 3 ක් පවතී.

- **අස්ථිර ව්‍යාපාර පවත්වාගෙන යන්නන් (unstable Survivors)** - වෙනත් රැකියාවක් නොලද සහ සීමිත කාලයක් පමණක් පැවතීමට නැඹුරුවක් ඇතිව ක්‍රියාත්මක වන ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර
- **ස්ථිර ව්‍යාපාර පවත්වාගෙන යන්නන් (stable survivors)** - කලාතුරකින් දියුණුවන ප්‍රමාණවත් සහ සැලකිය යුතු ආදායමක් ලබාදෙන ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වල නියුතු වූවන්
- **වර්ධනය වන ව්‍යාපාර හෝ වෙළඳුම්, වර්ධනය වීම සහ සත්‍ය වශයෙන්ම ක්‍රියාකාරී කුඩා ව්‍යාපාර බවට පත්වීමට ඉඩ ඇති ව්‍යාපාර**

අස්ථිර ලෙස ව්‍යාපාර පවත්වාගෙන යන්නන් අයත්වන කණ්ඩායමට තිරසාරභාවයකින් යුතුව මූල්‍ය සේවා සැපයීම ඉතාම අසීරු වන අතර එයට හේතුවන්නේ ණය මුදලේ ප්‍රමාණය ඉතාමත් අල්පවීමට ඇති නැඹුරුව සහ ව්‍යාපාරය බිඳවැටීමට ඇති අවදානම වැඩිවීමත්ය. ඉලක්ක වෙළඳපල ලෙස අස්ථිර ප්‍රවර්තකයින් ඉලක්ක කිරීමෙන් ප්‍රතිඵල ලෙස සේවාවලින්ගේ ව්‍යාපාර නොනැසී පවතින බවත්, ණය මුදල ආපසු ගෙවීමට හැකියාවක් ඇති බවත් තහවුරු කර ගැනීමට විශාල කාලයක් වැය කිරීමට සිදුවේ.

තාක්ෂණ සහයද සමහර අවස්ථාවලදී අවශ්‍ය විය හැකි අතර එහි ප්‍රතිඵල ලෙස වැයවන පිරිවැය සහ කාලය වැඩිවේ. එසේම අස්ථිර ලෙස ව්‍යාපාර පවත්වාගෙන යන්නන්ට ආදායම් උත්පාදන කටයුතුවලට වඩා පාරිභෝජන කටයුතු සඳහා නිතරම ණය අවශ්‍ය වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණු මත මෙම තාවකාලික ණය මුදල් සුදුසු / නුසුදුසු බව රඳා පවතී.

සාමාන්‍යයෙන් අස්ථිර ලෙස ව්‍යාපාර පවත්වාගෙන යන්නන්ගේ ණය ධාරිතාවය වර්ධනය නොවේ. ඒ අනුව අවශ්‍ය ණය ප්‍රමාණය අඩුවන නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, ඒවායෙහි ආදායම වැඩි කිරීමට හෝ පිරිවැය අඩුකිරීමට උත්සාහ දැරුවත් එය සීමිත වේ. මූල්‍යමය ස්වයං-ස්ථාවරභාවයකට පැමිණීම සෑම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකම වැදගත්ම අරමුණ නොවන නිසා දීර්ඝ කාලීනව අස්ථිර ව්‍යාපාරික ප්‍රජාව ඉලක්ක කරගැනීමද සීමිත කාල උපාය මාර්ගයක් වේ. මක්නිසාද යත්, දායක මුදල් ලබාගැනීම සීමාසහිත වන නිසාය.

ස්ථිර ව්‍යාපාර පවත්වාගෙනයන්නන්

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඉලක්ක කණ්ඩායම මෙය වන අතර ස්ථිර ණය සැපයුමක් ඔවුන්ට ඉතා වැදගත් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලින් වෙනත් යෙදවුම් පිළිබඳව ඉල්ලීම් නොකර, නිෂ්පාදන සහ පාරිභෝජන අවශ්‍යතා යන දෙකම සපුරා ගැනීමට මූල්‍ය සේවා ලබාගැනීමෙන් ප්‍රතිලාභ ලබන කණ්ඩායම මොවුන් වේ.

දුප්පත්කම අඩු කිරීමේ අරමුණු සහිතව, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රතිපාදකයින් ස්ථිර ව්‍යාපාර පවත්වාගෙන යන්නන් ඉලක්ක කරනු ලැබේ. මෙම ව්‍යාපාර සඳහා ශ්‍රමය මත ලාභ ලැබීම ඉතා පහත් මට්ටමක පවතින අතරම, අසමාන මිල අඩුකිරීමේ තත්වයන් ඇතිකරවමින් වෙළඳපල අසම්පූර්ණතාවයක් සහ ඒකාධිකාරයක් ඇතිවිය හැකිය. බොහෝ විට, ස්ථිර ව්‍යාපාර වල නියුතු වන්නේ ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාවල සහ පවුල සම්බන්ධ ක්‍රියාවන්හි (ආහාර සැපයීම, ජලය, කෑම ඉවීම, බෙහෙත්සහ දරුවන් රැකබලා ගැනීම). එකවිටම නිරතව සිටින කාන්තාවන් වේ. ව්‍යාපාරවල ආයෝජනය කිරීමට වඩා පරිභෝජන කටයුතු සඳහා ඍතුමය වෙනස්කම් සහ කුටුම්භවල ජීවන වකු මෙම ප්‍රජාව වෙත බලපෑම් ඇති කරයි.

සාමාන්‍යයෙන් ලාභය ඉතා සුළු වන අතර, අඩු ආයෝජනයක් සහිත බව, අඩු ප්‍රතිදානය සහ අවදානමට ලක්වීමේ ඉහළ හැකියාවකින් යුක්ත වීම දැකිය හැකිය.

ලාභය පහත මට්ටමක පැවතීමට හේතු වනුයේ,

- සාමාන්‍යයෙන් නිෂ්පාදිතවල විශේෂත්වයක් නොමැති බව
- වෙළඳපල තොරතුරු කාලීන නොවීම සහ අසම්පූර්ණ වීම (දේශීය වෙළඳපලට ඔබ්බෙන්)
- සංවර්ධනය වී නොමැති යටිතල පහසුකම්
- අගය එක් කළ (Value added) සේවාවල හිඟකම (ඇසිරීම ආදී)
- සමාන නිෂ්පාදිත නිපදවන්නන් බොහෝ සිටීම

මෙම ඉලක්කගත කණ්ඩායමෙහි වාසි සහ අවාසි යන තත්වයන් දෙකම දැකිය හැකිය.

වාසි ලෙස,

- මෙම ව්‍යාපාර දුප්පත් පවුල් ඒකක මගින් පවත්වාගෙන යන නිසා, මූල්‍ය සේවා ව්‍යාපෘති වලදී, දරිද්‍රතාවයට ඉතා ඉහළ ලෙස බලපෑම් කිරීම.
- නැවත ගෙවීමේ වැඩි නැඹුරුතාවය - විකල්ප ණය මූලාශ්‍ර වෙත ළඟාවීමේ අපහසුතාවයන්, එම විකල්ප මාර්ගවල ඇතුළත් ආර්ථික, සමාජීය සහ මූල්‍ය පිරිවැයන් නිසා

- **කාර්යක්ෂම මූල්‍ය සේවාවන්.** මෙම ව්‍යාපාර වල යෙදීමෙන් ලබා දෙන්නාවූ ආරක්ෂාකාරී, ඉතුරුම්වල ද්‍රවශීලීබව කලාතුරකින් දැකිය හැකි නිසා (දුප්පත් පවුල් ඒකකවල පරිභෝජනය සුමටනය කිරීමට ද මෙය උපකාරී වේ.)
- ලබාගත හැකි සුරැකුම් සඳහා විකල්ප ලෙස නව ණය තාක්ෂණය (කණ්ඩායම් ක්‍රම වැනි) සමඟ වැඩ කිරීමට ඇති සාමාන්‍ය කැමැත්ත

අවාසි වන්නේ,

- මෙම ව්‍යාපාර වලට සහාය දීමෙන් නව රැකියා උත්පාදන ඉතාමත් අඩු මට්ටමක හෝ නොමැති වීම.
- (සීමිත වර්ධන අවස්ථා හෝ වැඩි සහවිචල්‍යතා අවදානම) බොහෝ වයවසායකයින් එකම වයාපාරයේ යෙදී සිටින නිසා ඔවුන්ට මූල්‍ය ආධාර සැපයීමෙන් අතිරේක තරඟකාරිත්වයක් නිර්මාණය විය හැක. එයින් අදහස් කරනුයේ ණය කළඹේ වර්ධනය සිදුකළ යුත්තේ හොඳ ගනුදෙනුකරුවන්ට ලබාදෙන ණය මුදල් ප්‍රමාණය වැඩි කිරීමට වඩා සේවලාභීන් සංඛ්‍යාව වැඩිකර ගැනීම මගිනි.
- ගෘහ ඒකක ඍතුමය ඉතුරුම් රටාවකට හා ද්‍රවශීලීතා චක්‍රයකට පුරුදු වී සිටින නිසා, දීර්ඝ කාලීන ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය අසීරු වේ.

වර්ධනය වන ව්‍යවසායකයින්.

(රැකියා උත්පාදනය සහ අවිධිමත් කොටසේ සිටින ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් වඩා විධිමත් කොටසකට ක්‍රම ක්‍රමයෙන් ඇතුළත් කිරීමට අරමුණු කරගත්) මෙම ව්‍යවසායකයින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නිතරම ඉලක්ක කර ගනී. මෙම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නිතරම විධිමත් කොටස සමඟ සම්බන්ධතා පවත්වාගෙන යන අතර අතිරේක නිෂ්පාදිත සහ සේවා සපයයි. වර්ධනය වන ව්‍යවසායකයින් දරිද්‍රතා පරිමාණයේ (Scale) ඉහළ කොටස නියෝජනය කරයි. ඔවුන් නිතරම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට අඩු අවදානමක් සහිත බව පෙන්වුම් කරයි. සාමාන්‍යයෙන් විෂමජාතීය ව්‍යාපාරවල එකතුවක් සලකා බැලූ විට, ඔවුන් සමජාතීය ගතිලක්ෂණ පෙන්වුම් කරන අතර, සමාන ගැටළු වලට මුහුණ දෙයි.

බොහෝ දෙනෙකුට නිෂ්පාදන සහ අවදානම දරීම යන දෙක පිළිබඳවම අත්දැකීම් ඇති අතර, අවම ගිණුම් වාර්තා පවත්වාගෙන යාම සහ සාමාන්‍යයෙන් බදු ගෙවීමක් නොමැති බව දැකිය හැකිය. මීට අමතරව ඔවුන්ට විධිමත් කළමනාකරණ අත්දැකීමක් නොමැති හෝ ඉතා සුළු අත්දැකීමක් ඇති බවක් දක්නට ඇත.

වෙනත් සමානකම් වන්නේ,

- නිෂ්පාදන ක්‍රියා පටිපාටිය සහ ශ්‍රමය තනි නිෂ්පාදකයින් හෝ නිෂ්පාදිත පෙළකින් සමන්විත වෙළඳ ව්‍යාපාර, පටු පරාසයන් සහිතව වෙළඳපල බෙදාහැරීම් මාර්ග යොදාගන්නා අතර, පවුලේ හෝ ආධුනිකත්ව ශ්‍රමය මත යැපෙන අතරම ශ්‍රමය මත රඳා පවතින නිෂ්පාදන ශිල්පමය ක්‍රම යොදාගනී.
- කාරක ප්‍රාග්ධනය සහ ස්ථාවර වත්කම් කළමනාකරණය. මෙම වෙළඳ ආයතන ඔවුන්ගේ වත්කම් ප්‍රමාණය වර්ධනය කර ගන්නේ ඉතාමත් සෙමිනි. බොහෝ විට මූලික ප්‍රාග්ධනය ආයෝජනය සඳහා පවුල තුළින් ලබාගන්නා ණය මත රඳා පවතින අතර කාරක ප්‍රාග්ධනය සඳහා අවිධිමත් කොටසේ ණය මත රඳා පවතී. ඔවුන් මූල්‍ය ප්‍රවාහය ස්ථාවර ලෙස සලකන අතර නිෂ්පාදන සහ අමුද්‍රව්‍ය මිල පිළිබඳව ඉතා සංවේදී වේ. ඔවුන් බොහෝ විට වරක් පාවිච්චි කළ යන්ත්‍ර සහ උපකරණ භාවිතයට යොදාගනී.

වර්ධනය ඉලක්කකරගත් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර ආකර්ෂණීය ඉලක්ක වෙළඳපලක් විය හැකි අතර එයට හේතුව ලෙස ඔවුන් සතුව රැකියා උත්පාදන හැකියාවක් තිබීමත්, වෘත්තීයමය පුහුණුවක් තිබීමත් සඳහන් කළ හැකිය. ස්ථාවර වත්කම්හි ස්ථාවර බව සහ සැලසුම්කරණය සැලකීමේදී විධිමත් අංශයේ සිටින ව්‍යවසායකයින් සමග සමානව සිටින අතරම, භෞතික සුරැකුම් සහ ව්‍යාපාර විශ්ලේෂණය තුළ වර්ධනය සඳහා හැකියාවක් ඇති බවද දැකිය හැකිය. මෙම සියල්ලෙන්ම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ඇති අවදානම අඩුකරයි.

කෙසේ නමුත් වර්ධන ඉලක්කකරගත් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර තෝරා ගැනීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලින් වැඩි දායකත්වයක් සපයන ප්‍රවේශයන් අවශ්‍ය වනු ඇත. වර්ධන දිශානුගත ව්‍යාපාර වලට පහත දැක්වෙන සේවාවන් සමහරක් හෝ සියල්ලම ලබාදීම අවශ්‍ය වනු ඇත.

- නව නිෂ්පාදන ක්‍රියා පටිපාටීන් සහ සේවාවන්ට අගය එක්කිරීම සඳහා සහාය අවශ්‍ය වනු ඇත.
- කාරක ප්‍රාග්ධනය සහ සමහර අවස්ථාවලදී දීර්ඝ කාලීන ආයෝජන සඳහා ණය
- පිරිවැය ගණනය කිරීම සඳහා ගිණුම් පද්ධති
- නව වෙළඳපලවල් සොයාගැනීම සඳහා අලෙවිකරණ උපදෙස්

ව්‍යාපාර ක්‍රියාකාරකම්

ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනා ගැනීමේදී ව්‍යාපාර සංවර්ධන මට්ටම දැනගැනීම වැදගත් වන අතර, ආර්ථික අංශයෙහි ක්‍රියාකාරකම් ද ඉතා වැදගත් වේ. ව්‍යාපාර ප්‍රාථමික කොටස් තුනකට සාමාන්‍යයෙන් බෙදා වෙන්කළ හැකිය. එනම් නිෂ්පාදන, සේවා සහ කෘෂිකර්මාන්තය නම් වේ. සෑම අංශයකටම ආවේණික වූ විශේෂිත අවදානම් ඇති අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් තෝරා ගනු ලැබීමට සහ ලබාදෙන නිෂ්පාදිත සහ සේවාවලට සෘජුවම බලපෑම් එල්ල කරන මූල්‍ය අවශ්‍යතා ද පවතී. වගුව 2.1 හි සෑම ප්‍රාථමික අංශයකම ණය අවශ්‍යතාවය, ණය මුදලේ කාලය සහ ලබාදිය හැකි සුරැකුම් පිළිබඳ හඳුන්වාදීමක් ඇත. එක් ආර්ථික අංශයක් කෙරෙහි අවදානම යොමු කිරීමේ බොහෝ වාසි දක්නට ඇත.

- ණය නිලධාරීන්ට ඔවුන්ගේ අධ්‍යයනයන් එක් අංශයක් කෙරෙහි පමණක් ඉලක්ක කළ හැකි අතර, එමගින් ඔවුන්ගේ ණය මුදල් ලබාගන්නන් මුහුණ දෙන ගැටළු හඳුනා ගැනීමටත්, ඔවුන්ගේ ගති ලක්ෂණ හඳුනාගෙන වර්ධනය වීමටත් අවස්ථාව ලැබේ. ප්‍රතිඵල ලෙස තාක්ෂණික සහාය අවශ්‍ය අවස්ථාවන්හිදී බොහෝ පහසුවෙන් එය ලබාදීමට හැකිවනු ඇත.
- එක් ණය නිෂ්පාදිතයක් සියල්ලන් සඳහාම ප්‍රමාණවත් වනු ඇති අතර එමගින් මෙහෙයුම් කටයුතු කාර්යක්ෂමව හා මනාව සංවිධානය කර ගැනීමෙන් හුවමාරු පිරිවැය අවම කර ගැනීමටත් හේතුවේ.

මිණුම් දණ්ඩ	කෘෂිකාර්මික	නිෂ්පාදන	සේවා
ආදායම් උත්පාදන කටයුතු සඳහා ණය යොදා ගැනීම	කාරක ප්‍රාග්ධනය සමහර ස්ථාවර වත්කම්	කාරක ප්‍රාග්ධනය, ස්ථාවර වත්කම්, යටිතල පහසුකම්	කාරක ප්‍රාග්ධනය, සමහර ස්ථාවර වත්කම්
ණය මුදලේ කාලය	සෘතුව අනුව	මාස 6 සිට අවු: 5	මාස 4 සිට අවු: 2
ඇප ලබා දිය යුතු ප්‍රමාණය	අවම	සාමාන්‍යය	අවම

මූලාශ්‍රය: Waterfield and Duval 1996.

කොටුව 2.7 ව්‍යාපාර මූල්‍යයනය සහ සංවර්ධනය සඳහා වූ පදනමෙහි විවිධ අංශ සංවර්ධනය සඳහා වන ප්‍රවේශයන්

ව්‍යාපාර මූල්‍යයනය සහ සංවර්ධනය සඳහා වූ පදනම (FEFAD) 1996 ජනවාරිහිදී ඇල්බේනියාවේ තිරානා හි සිය මෙහෙයුම් කටයුතු අරඹන ලදී. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යාපාර සඳහා තනි පුද්ගලයින්ට FEFAD මගින් ණය සපයයි. 1996 අවසානයේදී එය සතුව නොගෙවූ ණය ප්‍රමාණය 300 කට අධික වූ අතර, සම්පූර්ණ නොගෙවූ ශේෂය ලෙක් (lek) මිලියන 165 කි. (ඇ. ඩො. මිලියන 1.5)

FEFAD ව්‍යාපාර කොටස් තුනක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි. නිෂ්පාදන (සියයට 40 ක්), සේවා (සියයට 20) සහ වෙළඳ (සියයට 40) වන අතර, ඉදිකිරීම් ව්‍යාපෘති සහ කෘෂිකාර්මික ක්‍රියාකාරකම් සඳහා මූල්‍ය සේවා සපයන්නේ නැත. 1997 පෙබරවාරි මාසයේදී වාර්ෂික පොලී අනුපාත, නිෂ්පාදන ණය සඳහා සියයට 26 ක් ද, සේවා සඳහා සියයට 30 ක් ද, වෙළඳ කටයුතු සඳහා සියයට 32 ක් ද බැගින් විය. පොලී අනුපාත වල විවිධත්වයට හේතු පාදක වූයේ අනෙකුත් අංශ දෙකට වඩා නිෂ්පාදන ක්‍රියාකාරකම් සඳහා අනුබල ලබාදීමේ FEFAD හි තීරණයයි.

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1997

කෙසේ නමුත් එක් ආර්ථික අංශයක් පමණක් ඉලක්ක වෙළඳපල සඳහා තෝරා ගැනීම නිසා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහවිචල්‍ය (covariance) අවදානමට ලක්වේ.

සියළුම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන එක් ආර්ථික අංශයක් පමණක් ඉලක්ක කර ගන්නේ නැත. බොහෝ දෙනෙක් සියළුම අංශවල සංකලනයන් සඳහා මූල්‍ය සේවා සලසන අතර, ණය සහ ඉතුරුම් යන කොටස් දෙක සඳහාම නිෂ්පාදිත නිර්මාණය කරයි. කෙසේ නමුත් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නව නිෂ්පාදිත සංවර්ධනය කිරීමට පෙර එක් ආර්ථික අංශයක් කෙරෙහි පමණක් අවධානය යොමු කිරීම යහපත් වේ. (අධික සහ විචල්‍යතා අවදානම සිත්හි තබාගෙන)

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අරමුණු මත රඳා පවතිමින්, ව්‍යාපාර අංශය මත පදනම් වෙමින් ඉලක්ක වෙළඳපල තෝරා ගැනීම මගින් නිෂ්පාදිත පැහැදිලි ලෙසම වෙනස් කිරීමටත්, දෙනු ලබන ප්‍රදේශයක ක්‍රියාකාරකම් කෙරෙහි බලපෑම් ඇති කිරීමටත් ඉඩ සලසයි. ඇල්බේනියාවේ Foundation for Enterprise Finance and Development මෙයට සාක්ෂි දරයි. (කොටුව 2.7)

ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනාගත් පසුව, වෙළඳපල අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන පරිදි ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සිය නිෂ්පාදිත සහ සේවා නිර්මාණය කළ යුතුය. (3

වන පරිච්ඡේදය බලන්න.) කෙසේ නමුත් මෙය සිදු කිරීමට පෙර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සිදු කිරීමට බලාපොරොත්තු වන බලපෑම් ගැන සැලකිලිමත්වීම වැදගත් වේ. මෙය නිෂ්පාදිත සහ සේවා සංවර්ධනය කිරීමට හේතුවන අතර, නිර්මාණය කිරීමේ ක්‍රියාදාමයේ කොටසක් ලෙස මෙය සැලකිය හැකිය. කාලයක් පුරා ලබාදෙන මූල්‍ය සේවාවන්හි බලපෑම දැනගැනීම සඳහා ඉලක්ක වෙළඳපල ගැන දත්ත සමුදායක් (database) පවත්වාගෙන යාමට කැමති ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට මෙය විශේෂයෙන් අදාළ වේ.

බලපෑම විශ්ලේෂණය කිරීම

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ මැදිහත්වීම අවසාන ලෙස ඉලක්ක කරගන්නේ දුප්පත්කම දුරලීමට නම් (බොහෝ දෙනෙකු) එහි බලපෑම විශ්ලේෂණය කිරීම විශේෂයෙන්ම වැදගත් වේ. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා කවුරුන් වෙත ලබාදී ඇත්ද, ඔවුන්ගේ ජීවිත වලට මෙම සේවා බලපාන්නේ කෙසේද යන්න ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රයේ නියුක්තිකයන් හඳුනා ගැනීමට උත්සාහ දරන්නේ නැතිනම්, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය දරිද්‍රතාවය දුරලීමට යොදාගත හැකි මෙවලමක් ලෙස යොදාගැනීම සාධාරණීකරණය කළ නොහැක.

සාමාන්‍ය හැඟීමට අනුව, බලපෑම (impact) විශ්ලේෂණය කිරීම යනු කිසියම් බලාපොරොත්තු වූ ප්‍රච්චලයක් සඳහා මැදිහත්වීමක් සිදුවූයේ නම් ඒ පිළිබඳව සොයා බැලීමට ගන්නා ඕනෑම ක්‍රියාපටිපාටියකි. උදාහරණ ලෙස මැදිහත්වීම ලෙස, ප්‍රතිශක්තිකරණ වැඩසටහන් සලකයි නම් එහි බලාපොරොත්තු වන ප්‍රතිඵලය වන්නේ පෝලියෝ වලින් ආරක්‍ෂා වීම වන අතර, බලපෑම විශ්ලේෂණයේදී පෝලියෝ අනුපාතය පහත වැටී ඇත්නම් එම වැඩසහනෙහි බලපෑම සාර්ථක බවට සැලකිය හැකිවේ. වෙනත් වචනවලින් පවසයි නම්, බලපෑම විශ්ලේෂණය කිරීම, බලාපොරොත්තු වන ප්‍රතිඵලය සමඟ වාර්තා කළ යුතුවේ.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ බලපෑම විශ්ලේෂණය යනු, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය මැදිහත්වීමක් ලෙස සිදුවූ බලපෑම් හඳුනා ගැනීමේ ක්‍රියාපටිපාටියයි. සොයාගන්නා ලද ප්‍රතිඵල මත පරීක්‍ෂා කරන ලද බලපෑම් රඳා පවතී. (ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණු මත) සාමාන්‍යයෙන් මැදිහත් වූ අරමුණු පටු වන තරමට බලපෑම් විශ්ලේෂණයේදී ඇතිවන ගැටළු අවම වේ.

බලපෑම විශ්ලේෂණයේ ප්‍රමාණය, වාර ගණන සහ ගැඹුර යන තීරණ පිළිබඳව පහත දැක්වෙන සාධක පිළිබඳව සැලකීම සම්බන්ධ වේ.

- කාලය සහ පිරිවැය
- ආයතනයට සහ එහි සේවලාභීන්ට සිදුවන බාධා කිරීම්
- ප්‍රතිඵල යොදාගන්නා ආකාරය (නරක ප්‍රවෘත්ති පිළිබඳ ඇති බිය)

සෑම මැදිහත්වීමකම බලාපොරොත්තු නොවන ප්‍රතිඵල ඇතිවිය හැකිය. බලාපොරොත්තු නොවූ බලපෑම සෙවීම සහ පරීක්ෂාකර බැලීම වෛකල්පිත වන අතර මෙම බලාපොරොත්තු නොවූ ප්‍රතිඵල මගහැරිය හැකි තරමට විශ්ලේෂණය වඩා සම්පූර්ණ වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ බලපෑම විශ්ලේෂණය කරන්නන් වන්නේ,

- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ නියුක්තයින්
- දායකයින්
- ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්
- අධ්‍යාපනඥයින්

මොවුන් තම ආයතන හෝ තමුන් සහයෝගය දෙන ආයතන දියුණු කිරීම පිළිබඳව නිරතුරුව සැලකිලිමත් වන අතරම ඔවුන් බලාපොරොත්තු වූ බලපෑම සිදුවී ඇත්දැයි සෝදිසියෙන් පසුවෙයි. එසේම ඔවුන් අලෙවි සමීක්ෂකයින් ලෙසද බලපෑම් විශ්ලේෂණය කිරීමට කැමැත්තක් දක්වයි. එමගින් ඔවුන්ට සේවලාභීන්ගේ අවශ්‍යතා පිළිබඳව සහ ඔවුන්ගේ සේවාවන් වැඩි දියුණු කරන්නේ කෙසේද යන්න වඩා හොඳින් අධ්‍යයනය කළ හැකිය. වියදම් ඇස්තමේනතු ගත කිරීමේ තීරණ වලටද, බලපෑම් විශ්ලේෂණය සහාය දෙයි.

ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් සහ අධ්‍යාපනඥයින් නිතරම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ මැදිහත්වීමෙන් ඇතිවූ ආරෝපිත බලපෑම් පිළිබඳව සැලකිලිමත් වේ. ඔවුන්ට බලපෑම් විශ්ලේෂණයෙන් ලබාගන්නා තොරතුරු මගින් ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීම් සහ අයවැය වෙන්කිරීම් තීරණවලට බලපෑම් ඇතිකිරීමට ද, ශාස්ත්‍රීය පර්යේෂණයන්ගේ ගැටළු වලට සුදුසු ලෙස පිළිතුරු සැපයීමට ද හැකිවේ.

බලපෑම් විශ්ලේෂණය සිදුකිරීමට අදහස් කරන ලද බලපෑම් සියල්ල අන්‍යෝන්‍යව සම්බන්ධ කර සිදුකළ යුතුවේ. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය දුප්පත්කම අඩුකරලීමේ හෝ දුප්පත්කම දුරලීමේ පිරිවැය අඩු ක්‍රමයක් ලෙස දක්නා නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන්වල සවිස්තර අදහස සහ බලාපොරොත්තු සැලකිය යුතු ලෙස වෙනස් වේ. බලපෑම් විශ්ලේෂණය ආරම්භ කිරීමට සුදුසුම ස්ථානය වන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙවර (Mission) හෝ අරමුණයි. (goal)

"බලපෑම්" ආකාර

පුළුල් ලෙස සැලකීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් ප්‍රභේද තුනකට අයත් වේ.

- ආර්ථික
- සමාජ-දේශපාලන හෝ සංස්කෘතික
- පුද්ගලික හෝ මනෝ විද්‍යාත්මක

මෙම සෑම ප්‍රවර්ගයක් තුළම විවිධ ආකාරයේ බලපෑම් සහ විවිධ අරමුණු දැකිය හැකිය.

ආර්ථික බලපෑම්

ආර්ථිකයෙහි විවිධ තල තුළ ආර්ථික බලපෑම් දක්නට හැකිය. සේවලාභීන් සිය දහස් ගණනක් කරා ළඟාවන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් ප්‍රාදේශීය හෝ ආංශික වශයෙන් ආර්ථික වර්ධනයෙහි වෙනස්වීමක් බලපෑම ලෙස බලාපොරොත්තු වීමට හෝ ඉලක්ක කර ගැනීමට හේතු වනු ඇත.

- එක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ව්‍යාපාර මට්ටමින් ප්‍රතිඵල වල වෙනස්කමක් සෙවිය හැකිය. එය එසේ නම්, එහි ප්‍රාථමික බලපෑම ලෙස ව්‍යාපාරය පුළුල් කිරීම හෝ වෙනස්වීම බලාපොරොත්තු විය හැක.
- තවත් ආයතනයක් විධිමත් ආර්ථිකයෙහි කුඩා අංශයක් තුළ ලබා ගන්නා ශුද්ධ ආදායම බලාපොරොත්තු විය හැක.
- තවත් ආයතනයක් සමාජයේ හෝ කුටුම්භයේ ප්‍රමාණය අනුව සම්පත්/සමෘද්ධිය එකට ඒකරාශීවීම බලාපොරොත්තු විය හැක.
- තවත් ආයතනයක් ධනාත්මක බලපෑමක් බලාපොරොත්තු වන අතර එය ආදායමෙහි හෝ ආර්ථික සම්පත්වල "ආරක්ෂාව" ලෙස බලාපොරොත්තු විය හැක. "පරිභෝජන සුමටනය" තුළින් දුප්පත් ජනතාව අනතුරට භාජනය වීමේ හැකියාව අඩු කිරීම)

සමාජ-දේශපාලන හෝ සංස්කෘතික බලපෑම්

විශේෂ උපකණ්ඩායමක දේශපාලන - ආර්ථික හුවමාරු තත්වය පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විමසිලිමත් විය හැක.

- ත්‍රිරෝද රථ රියදුරන් ඉලක්ක කරගත් ණය වැඩසටහනකින් රියදුරන්ගේ වැඩසිටින අව්‍යාපාර කටයුතු වලින් සංවිධානයක් පිහිටුවීමට හෝ ඔවුන්ට සුදුසු ලෙස ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීමෙන් හෝ ඔවුන් වඩාත් විධිමත් තත්වයකට පත්වීමට ඉඩ ඇතැයි බලාපොරොත්තු වේ.

- දුෂ්කර ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ඇති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, ග්‍රාමීය ජනතාව ද්‍රව්‍ය හුවමාරු ආර්ථිකයේ සිට මුදල් පරිපාලන ආර්ථිකයකට යොමු කරවීමට බලාපොරොත්තු වේ.
- තවත් සමහර අයෙකු සම්බන්ධතාවල (සහ තත්වයේ) වෙනස්කම් බලාපොරොත්තු වෙයි. උදාහරණ ලෙස ඉලක්ක වෙළඳපල ලෙස සුළු ජනවාර්ගික කණ්ඩායම් තෝරාගත් විට එම කණ්ඩායම සහ දේශීය බහුතර කණ්ඩායම අතර බලයෙහි සමතුලිතතාවයක් ඇති ලෙස වෙනස්වීම, ඇතිවිය යුතු බලපෑම ලෙස බලාපොරොත්තු වේ.
- තවත් අයෙකු මූලික බලපෑම ලෙස කුටුම්භ මට්ටමින් (බලය හෝ තීරණ ගැනීම) වත්කම් නැවත බෙදාහැරීම බලාපොරොත්තු වෙයි. (උදාහරණ ලෙස ආර්ථික තීරණ ගැනීමේ බලයෙන් කොටසක් පුරුෂ පක්ෂයේ සිට ගැහැනු පක්ෂයට යොමු කරවීම)
- තවත් අයෙකු මව්වරුන් ඉලක්ක කරගත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාවන්හි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස දරුවන්ගේ පෝෂණය හෝ අධ්‍යාපනය බලාපොරොත්තු විය හැකිය.

පුද්ගලික හෝ මානසික බලපෑම්

ණය ගන්නාගේ අවබෝධ කරගැනීමේ හැකියාව මත, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයෙහි බලපෑම් වෙනස් විය හැකිය.

මෙම බලපෑම් නම් බලාරෝපණ කිරීමේ ඵලයන්හි අනෙක් භාගය වේ. මෙහි පළමු භාගය වන්නේ දේශපාලනය අවබෝධ කරගැනීමේ හැකියාවයි. මූල්‍ය සේවා ලබාදීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස මිනිසුන් පවුල් ඒකකය තුළ හෝ සමාජය තුළ වැඩි බලයක් හිමිකර ගනියි. දෙවන භාගය අභ්‍යන්තර වන අතර එකිනෙකා දකින දෘෂ්ඨි කෝණය අනුව වෙනස් වේ. එම වෙනස්කම ධනාත්මක නම්, අනෙකුත් වෙනස්කම් සඳහා ද සුදානම් විය හැකිවේ. උදාහරණ ලෙස, තමා පිළිබඳව මහත් විශ්වාසයකින් කටයුතු කරන තැනැත්තා ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කිරීම හෝ පුළුල් කිරීම ආදී නව ආකාරයේ අවදානම් දැරීමට කැමැත්තක් දක්වයි.

ඇත්තෙන්ම සියළුම සාමාන්‍ය බලපෑම් ප්‍රභේද තුනම, (එසේම විවිධ මට්ටම් සහ ඉලක්ක) ප්‍රාථමික බලපෑම ගණයට අයත්වන්නේ මොනවාද, ද්විතීයික

කොටුව 2.8 ඉන්දියාවේ ග්‍රාමීය ආර්ථිකය කෙරෙහි මූල්‍ය බලපෑම

ඉන්දියාවේ ග්‍රාමීය මූල්‍ය පිළිබඳව කරන ලද අධ්‍යයනයකදී 1972 සිට 1981 දක්වා කාලය තුළ ග්‍රාමීය දිස්ත්‍රික්ක 85 ක දත්ත විශ්ලේෂණය කරන ලදී. එම සමීක්ෂණයෙන් සොයාගත් ආකාරයට ඉන්දීය රජය, ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල වාණිජ බැංකු සිග්‍ර පැතිරවීමකට බලකරමින් ප්‍රතිපත්ති පනවා තිබුණි. මෙම විහිදීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස කෘෂිකාර්මික නොවන ග්‍රාමීය සේවනියුක්තියන් සංඛ්‍යාව විශාල ලෙස වර්ධනය වූ අතර ග්‍රාමීය වැටුප් අනුපාතය ද ප්‍රමාණවත් ලෙස වර්ධනය වීණි. මෙම අධ්‍යයනයට අනුව අනුමාන කර නිගමනය කළ පරිදි කෘෂිකාර්මික නොවන ග්‍රාමීය අංශය සැලකිය යුතු වර්ධනයකට මෙම ප්‍රතිපත්ති හේතු වී ඇත.

එසේම මෙම අධ්‍යයනයේ ප්‍රතිඵල අනුව, ග්‍රාමීය ප්‍රදේශයන්හි වාණිජ බැංකුවල ව්‍යාප්තිය නිසා ග්‍රාමීය මූල්‍ය වෙළඳපලෙහි තිබූ බාධා විශාල ලෙස මඟහැරුණු අතර ග්‍රාමීය මූල්‍යකරණය ගැඹුරු ලෙස ව්‍යාප්ත විය.

එසේම ඉන්දියන් රජය විසින් වාණිජ බැංකු මෙහෙයවමින් ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය කළ අතර, විශේෂයෙන් කෘෂිකර්මාන්තය සඳහා ණය දීමට සමුපකාර ණය ආයතන වෙත බල කෙරුණි. මෙම අධ්‍යයනයෙන් සොයාගත් ආකාරයට ග්‍රාමීය සහ කෘෂිකාර්මික ණය ධාරිතාවයෙහි වැඩිවීම මුළු නිෂ්පාදිත අස්වැන්නෙහි ඉතා සුළු වැඩිවීමකට පමණක් බලපෑම් එල්ල කර ඇත. මෙම සුළු ධනාත්මක බලපෑම ඇතිවී ඇත්ත්, පොහොර භාවිතය විශාල ප්‍රමාණයකින් වැඩිවී ඇති අතර සත්ව පාලනය සහ වාරිමාර්ග සඳහා ද බලපෑම් එල්ලවී ඇත. ඒ සමගම කෘෂිකර්මාන්ත ක්ෂේත්‍රයේ රැකියා නියුක්තියන්ගේ අඩුවීමක් දක්නට ඇත. මෙයින් පෙනී යන්නේ කෘෂිකර්මාන්තය සඳහා ණය දීමට බලපෑම් කළ ප්‍රතිපත්ති නිසා කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදන වෙනුවට ශ්‍රමය සඳහා ප්‍රාග්ධනය යොදාගෙන ඇති බවත්, ඉන්දියාවේ ශ්‍රම බහුලතාවය පිළිබඳව සැලකීමේදී පැහැදිලිවම අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵලයට විරුද්ධ ප්‍රතිඵලයක් ලබාදී ඇති බවත්ය.

මෙම අධ්‍යයනය මගින් කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදිතයේ ප්‍රමණාත්මක වැඩිවීම හා ඒ සඳහා යොමුකරවීමට රජයට දැරිය යුතු වූ පිරිවැය සහ කෘෂිකර්මාන්තය සඳහා ලබාදුන් සහන ණය අතර සැසඳීමක් සිදු කෙරුණි. හුවමාරු පිරිවැය පිළිබඳ දළ ඇස්තමේන්තුවක්, සහන පොලී සහ පද්ධතිය තුළ ණය මුදල් අතිමිච්ච යනාදියෙහි දළ ඇස්තමේන්තු ද, රජයේ පිරිවැයට ඇතුළත් වේ. සියයට 10 ක ණය නොගෙවීමේ (පැහැර හැරීමේ) අනුපාතයක් උපකල්පනය කර, මෙහි සොයාගැනීම් වලට අනුව, ඉලක්ක කල ණය මගින් ප්‍රේරණය කළ අතිරේක කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදිත මගින් රජයේ ණය ලබාදීම සඳහා වැය කළ අතිරේක පිරිවැය ආවරණය වන බවයි. ඇත්තෙන්ම මෙම ආයෝජන සඳහා අතිරේක පිරිවැයක් ගොවීන්ට ද දැරීමට සිදුවූ අතර, රජයේ පිරිවැය ගණනය කිරීමේදී මෙය ඇතුළත් කර නොමැත.

මෙම සොයාගැනීම් මගින් පෙන්වා දෙන පරිදි ඉන්දියාවේ ග්‍රාමීය මූල්‍ය අතරමැදියන පද්ධතිය වඩා ගැඹුරු කිරීම මගින් ග්‍රාමීය වර්ධනය, සේවා නියුක්තිය සහ සුභසාධනය යන කරුණුවල විශාල වාසි අත්කර දුන් නමුත්, කෘෂිකාර්මික අංශය විශේෂයෙන් ඉලක්ක කර ගනිමින් ණය ලබාදීමේ ප්‍රතිලාභ පිළිබඳව සැක මතුවේ.

මූලාශ්‍රය: Binswanger and Khandkr 1995

බලපෑම් ගණයට අයත්වන්නේ මොනවාද ලෙස වෙන් කළ හැකිවේ. අවසාන වශයෙන් මෙම ප්‍රභේද එකක් මගින් ඇතිවන බලපෑම්, අනෙකුත් ප්‍රභේද එකක් හෝ දෙකෙහිම බලපෑම් ඇතිකිරීමට සමත් වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සමග අප දැක ඇති බලපෑම් මොනවාද ?

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය බලපෑම් විශ්ලේෂණයේ කෙටි ඉතිහාසය තුළ , සාර්ව මට්ටමේ බලපෑම් ඉතා සුළු ප්‍රමාණයකින් අප අත්දැක ඇත. කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කිහිපයක් පමණක් සම්පූර්ණ ආර්ථිකයම සලකා බලපෑම් මට්ටම ඉලක්ක කර ඇත.

අවිධිමත් ආර්ථිකය තුළ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වලට ඇති බලපෑම් සලකා බැලූ විට ඇති සාක්ෂි අනුව ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සඳහා ලබාදුන් ණය මගින් රැකියා නියුක්තිකයන්හට විශේෂ ශුද්ධ වාසියක් ඇතිවී නොමැත. නමුත් එය පවුලේ ශ්‍රමය ලබාගැනීමට හේතුවී ඇති අතර, හේතු වනවාට ද සැකයක් නැත. ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වලට ණයදීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ව්‍යාපාර වර්ධනය සහ පරිනාමණය පිළිබඳ විශ්වාසදායී සාක්ෂි නොමැති නමුත්, අර්බුද අවස්ථාවලදී ව්‍යාපාර පැවැත්ම සඳහා ව්‍යාපාරයෙහි රැඳීමට ණය මගින් පහසුකම් සලසන බවට සාක්ෂි ඇත.

තවමත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය, එහි බලපෑම් පිළිබඳව හොඳින් විශ්ලේෂණය කර, විශාල ලෙස තොරතුරු ඇතුළත් ව්‍යුහයකින් සමන්විත නොවේ. මෑත කාලයේදී දැනට කර ඇති බලපෑම් විශ්ලේෂණය පිළිබඳ නැවත සමාලෝචනයක් කරන ලද අතර, මෙම සමීක්ෂණය මෙන්ම ආමූලික මට්ටමේ දුප්පත් අයගේ ස්වභාවය පිළිබඳව කරන ලද සමීක්ෂණ ද බලපෑම් විශ්ලේෂණය සමග අන්‍යෝන්‍ය ලෙස බලපවත්වයි.

ප්‍රතිඵල ලෙස, ගැටළු වෙනස්වීම ආරම්භ වුණි. නව අනුභවික සාක්ෂි මගින් බලපෑම් පිළිබඳ සමහර ප්‍රශ්න සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය වෙනස් මගකට යොමුකිරීමට හැකි වුණි.

උදාහරණ ලෙස 1997 දී Johnson සහ Rogaly විසින් දුප්පත්කමේ මූලාශ්‍ර තුනක් අතර ප්‍රයෝජනවත් ලක්ෂණ දක්වා ඇත.

- ආදායම් හිඟ බව
- ආදායම උච්චාවචනයට ලක්වීමේ අවදානමට භාජනය වීම
- දුබල බව (අඩු විකල්ප සහ සුළු පාලනය)

එම නිසා ආදායම් වර්ධනයට, ආදායම් සුරක්ෂිතභාවයට හෝ ජනතාව බලාත්මක කිරීමට මැදිහත්වීම්වලට හැකිවේ. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මගින් පාලනය කරන බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන

මින් පළමු කරුණ පිළිබඳ මිනුම් ගනු ලබයි. (හෝ බොහෝ විට තක්සේරු කරයි.) මෙලෙස ඔවුන් ණය නිසා ඇතිවූ ප්‍රතිඵලය ලෙස ආදායමෙහි ඇතිවූ වෙනස පමණක් සලකයි. (Johnson and Rogaly 1997) මෙය ක්‍රම ක්‍රමයෙන් වෙනස් වෙමින් පවතී.

ගෘහ ඒකකය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තවමත් පෙර සිටම පැවතෙන අවිධිමත් අංශයෙහි සිටින ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට සෘජු ණය ලබාදෙන අතර, අනෙකුත් බොහෝ ආයතන ව්‍යාපාරයක නිරතව සිටින කාන්තාවන්ට වඩා විශේෂයෙන්ම ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාවක නිරතව සිටින්නියන්ට සෘජු ණය ලබා දෙයි. මෙම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ලබාදෙන ණය මුදල් “ව්‍යාපාර” අවශ්‍යතා සඳහා යොදවන වාද යන්න පිළිබඳව සැලකිලිමත් නොවෙයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කිහිපයක් පමණක් පැහැදිලිවම පාරිභෝජනය සඳහා ණය දෙන අතර ගෘහ ඒකකයන්ට ඇතිවූ බලපෑම පිළිබඳව විමසිලිමත් වෙයි. ගෘහ ඒකක සහ ගෘහ ඒකකවල ආර්ථිකය නිමැවීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අරමුණු වර්ධනය කරන අතර, සමීක්ෂණ මගින් පෙන්වා දෙන පරිදි ආදායම වැඩි කිරීමෙන් නොව ඔවුන් සතුව ඇති ස්වල්ප දෙය වුවද “ආරක්ෂා කිරීමෙන්” සහ ඔවුන් අනතුරට භාජනය වීමේ හැකියාව අඩු කිරීමෙන් දුප්පත් ජනතාවගේ ආර්ථික අනාරක්ෂිත බව දුරු කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. (Corbett 1988)

බලපෑම් පිළිබඳ මෑතකදී කරන ලද සමාලෝචනයට අනුව “ගෘහස්ථ ආර්ථික ආයෝජන කළඹ” යන සංකල්පය මනුෂ්‍යයාගේ ශාරීරික සහ මූල්‍ය සම්පත් වල සම්පූර්ණ එකතුව ලෙස දක්වන අතර ගෘහ ඒකකයේ පාරිභෝජනය, නිෂ්පාදනය සහ ආයෝජන ක්‍රියාවන්ගේ සම්පූර්ණ එකතුවෙහි ගණිත සහසම්බන්ධයක් වේ. (Dunn 1996) බොහෝ දුප්පත් ණය ගන්නන් විසින් ලබාගන්නා ණය සඳහා ඇති යථාර්ථවාදී ප්‍රවේශය මගින් “නිෂ්පාදනය සඳහා ණය ලබාගැනීම” සහ “පාරිභෝජනය සඳහා ණය ලබා ගැනීම” යන ප්‍රභේද භාවිතයේදී නිරතුරුවම ප්‍රයෝජනවත් නොවන බව තේරුම් ගැනීමට උපකාරී වේ.

පුද්ගලයින් පිළිබඳව සැලකිලිමත් වීම

ගෘහ ඒකක සැලකීමේදී ඒවා ඉතා කුඩා ආර්ථික කොටස් ලෙස පෙනී යන අතර බලපෑම් විශ්ලේෂණය, නියමු සංකල්පය බවට පත්විය. ගෘහ ඒකක වල තීරණ ගැනීමේ විධිමත් ආර්ථික ආකෘති, ආර්ථික චින්තනය තුළට ඇතුළු විය. උදාහරණ ලෙස “එකිනෙකාගේ

කැමැත්ත, සම්පත් යනාදියෙහි භූමිකාව සහ පවුල් ඒකකය තුළ තීරණ ගැනීමේදී (කේවල් කිරීමේ බලය) සම්පණ්‍ය බලය' වැදගත් බව හඳුනාගෙන ඇත. (Chen and Dunn 1996) පවුල් ඒකක (සමාජ සහ ආර්ථික ඒකක ලෙස) සහ පවුල් ඒකක තුළ ජීවත්වන පුද්ගලයන් සහ දෙපාර්ශවයේම වෙනස්කම් ගැලපීමට ඉහත සංකල්පය යොදා ගන්නා ලදී. එමගින් සෞඛ්‍ය සහ පෝෂණය යන දෙකෙහි සැලකිය යුතු බලපෑම් පිළිබඳ සාක්ෂි ඉතා සුළු වුවත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ ප්‍රචිපල වල සංකලනයක් ලෙස මෙම අධ්‍යයනය සැලකෙන අතර, මේ මගින් කාන්තාවන් බලගැන්වීම" මගින් ඇතිවූ ප්‍රචිපල විශේෂයෙන් දැකිය හැකිය. (අප මෙහිදී අවධානය යොමු කරන්නේ ණය මගින් ඇතිවූ වෙනස්කම් සඳහා පමණක් වේ. කණ්ඩායම් සඳහා සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපනය හෝ පෝෂණ අධ්‍යාපන සේවා සමඟ සම්බන්ධ කර ණය සේවා ලබාදීමේදී ප්‍රචිපල ලෙස සෞඛ්‍ය, පෝෂණය සහ අධ්‍යාපනය යන අංශවලද දියුණුවක් සිදුවී ඇති බව දක්වන අධ්‍යයන ද ඇත.)

බලපෑම පෙන්වන කරුණු

සම්පූර්ණ ලෙස බලපෑම් විශ්ලේෂණය සිදුකිරීම ඉතාමත් අසීරු සහ වියදම් අධික වේ. මෙම උභතෝකෝචික ගැටළුවට පිළිතුරු ලෙස බලපෑම, එක් එක් ආයතන හෝ ප්‍රතිලාභීන් ඉලක්ක කිරීමෙන් බැහැර වී සේවා සපයන ආයතන ඉලක්ක කර ගන්නා බවට Otero සහ Rhyne නූතන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ඉතිහාසය යන ප්‍රකාශනයෙහි සාරාංශ කොට දක්වා ඇත. මෙම මූල්‍ය පද්ධතිවල ප්‍රවිශ්ඨය "මූල්‍ය සේවා සඳහා ළඟාවීමේ හැකියාව සැලකීමට වඩා මැනිය හැකි ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සහ ඉලක්ක වෙත අවධානය යොමුකර බලපෑම් ගණනය කිරීමට අත්‍යාවශ්‍ය ලිහිල් බවක් ලබාදෙයි." (Otero සහ Rhyne 1994)

ගෙවීමට ඇති කැමැත්ත යනු සමහර අවස්ථාවලදී බලපෑම පෙන්වුම් කරන කරුණක් ලෙස දක්වයි. අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම මෙම දැක්ම වෙළඳපල ආර්ථික ක්‍රියාමාලාවෙන් ආරම්භක එකක් වූ අතර, ගනුදෙනුකරුවන් මෙහි ප්‍රතිලාභීන් වේ. නිෂ්පාදනය හෝ සේවාව ඔවුන්ට සපයා ඇති විට ඔවුන් එය මිලදී ගනී නම්, එවිට එහි වටිනාකමක් ඇත. එම නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය බලපෑම් විශ්ලේෂණය කිරීමේදී සාර්ථක පැතිරීමක සහ ගෙවීමට ඇති කැමැත්ත පිළිබඳව සාක්ෂි ලෙස අවධානය යොමුකළ යුතුවේ.

ගෙවීමට ඇති කැමැත්ත යන කරුණෙහි බලපෑම පිළිබඳ කරන ලද පරීක්ෂණයේ තර්කය නම්, සාමාන්‍යයෙන් මූල්‍ය සේවා ප්‍රතිලාභීන් ලබාගන්නා

සේවාවල පිරිවැය සහ ගාස්තු ද එසේම හුවමාරු සහ ණය ක්‍රියාවලියේ වෙනත් කටයුතු වලට සහභාගිවීමට හෝ කණ්ඩායම් හමුවලට පැමිණීමට වැයකරන කාලය වෙනුවෙන් වැයවන ආවස්ථික පිරිවැය ද පොලී ගෙවීම් ආකාරයෙන් ලබා ගනී.

ප්‍රතිලාභීන් සේවා (ණය) නැවත නැවත ලබාගැනීමේදී ඒ සඳහා සෑම විටම ගෙවීම් කරයි නම්, එමගින් පෙන්වුම් කරන්නේ ඔවුන්ගෙන් එම සේවාවෙහි පිරිවැයට වඩා අයකරනු ලබන බවයි. එම නිසා ප්‍රතිලාභීන් ඔවුන් ලබාගන්නා සේවාවල ප්‍රතිලාභවලට (බලපෑම) වඩා වියදම වැඩි බව විශ්වාස කරයි". නැවත ගෙවීමේ ඉහල අනුපාතයක් සහ හිඟ වාරික අඩු ප්‍රමාණයක්, නැවත ගෙවීමට ඇති කැමැත්ත පිළිබඳව පිළිගත යුතු බවට සැලකෙන සාක්ෂි සේ දැකිය හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් සලසන ඉතුරුම් සේවා ජනතාව පිළිගනී නම් එම සේවාවෙහි ද වටිනාකමක් ඇති බව සැලකිය හැකි අතර, මෙය ඉතුරුම් සේවා සඳහා ද පිළිගත හැකි වේ.

නමුත් මෙම පරීක්ෂණයට විරුද්ධ වාචක ද පවතී. උදාහරණ ලෙස ප්‍රතිලාභියෙකු සේවාව එක් වරක් පමණක් භාවිතා කළ විටදී (අත්හරින ලද) හෝ වෙළඳපල වටිනාකමට වඩා අඩු අගයකට සේවා මිල කළ අවස්ථාවකදී (උදාහරණ ලෙස සහන පොලී අනුපාතයකට), මෙම සේවාවෙහි මිල තවදුරටත් තීරසාර අගයකට ඉහළ නැංවූවත් මෙහි වටිනාකමක් සහිත වේද යන්න පැහැදිලි නැත. ආපසු ගෙවීමට ඇති කැමැත්ත පිළිබඳව කරන ලද පරීක්ෂණයේදී තනි සේවාවක් අනිකුත් සේවා සමඟ බැඳී ඇති විටදී (පෝෂණය පිළිබඳ අධ්‍යාපන වැඩසටහන්) ආදී බලකිරීම් සහිත විටදී (ණය මුදලක් ලබා ගැනීමට ස්වාමිපුරුෂයා විසින් බිරිඳට බලකිරීම) හෝ පවුල් ඒකක තුළ ඇති බලපෑම් මිශ්‍රව ඇති අවස්ථාවලදී ද (උදාහරණ ලෙස පවුල තුළ ශ්‍රම දායකත්වය අවශ්‍ය වන විට ගැහැණු ළමයින්ගේ පාසල් පැමිණීම අඩුවේ.) අපහැදිලි ප්‍රචිපල ලබාදෙයි.

එම නිසා ආපසු ගෙවීමට ඇති කැමැත්ත යනු අඩු පිරිවැය යන කරුණ පිළිබඳ අහිතකර බලපෑම් පෙන්වුම් කරන සරල කරුණක් වන නිසා එහි දුර්වලතා පිළිබඳ සැලකිලිමත් විය යුතු අතර එහි පහත කරුණු ද ඇතුළත් වේ.

- ඇතිවන බලපෑමේ විශාලත්වය තීරණය කිරීමට අපහසු වේ.
- පවුල් ඒකක තුළ ඇතිවන බලපෑම ග්‍රහණය කරගත නොහැක.
- දීර්ඝ කාලීන සංවර්ධන බලපෑම (දුප්පත්කම අඩුවීම) පැහැදිලි නැත.

සමහර විට ආපසු ගෙවීමේ කැමැත්ත ආදී වෙළඳපල විසින් තීරණය කළ කරුණු වලට තදින්ම විද්ධිමත් කර්මයක් නම්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය යනු වෙනත් වෙළඳපලවල ඇති ආකාරයේ නිෂ්පාදනයන් ලෙස ඔවුන් අනුමාන කිරීමයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය යනු හුදෙක්ම නිෂ්පාදනයක් පමණක් නම්, නැවත ගෙවීමේ කැමැත්ත පිළිබඳව සලකනවාට වඩා ඔබ්බට ඉතා සුළු වෙන් සැලකිය යුතු අතර, සිගරට් විකුණන්නකු නම් නිෂ්පාදනයේ සාර්ථකත්වය සඳහා නිෂ්පාදනය විකුණනු ලබන ලෙසට අර්ථ විග්‍රහ කළ හැකිය. කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය යනු දුප්පත්කම දුරලීමේ මෙවලමක් ලෙස අදහස් කරන අතර දුප්පත්කම කෙරෙහි මෙහි ඇති බලපෑම නොවැලැක්විය හැකි කරුණක් ලෙස බොහෝ විශේෂඥයින් කරුණු ගෙනහැර දක්වයි. (Hulme 1997) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කාර්ය සාධනය පමණක් අධීක්ෂණය කිරීම ප්‍රමාණවත් නොවන බව මෙහිදී කරුණු දක්වා ඇත.

සේවාමානිත් අරමුණු කරගත් බලපෑම් විශ්ලේෂණය

බලපෑම් විශ්ලේෂණය පිළිබඳව ඇති අනෙකුත් ගුරුකුලයන් (School of thought) අන්තර්ගත වන පරිදි තක්සේරු කිරීමට විශ්ලේෂණය කිරීමට සහ සෘජු බලපෑම් ගණනය කිරීමට, උත්සාහ දැරිය යුතු බව ඒ පිළිබඳව විශ්වාස කරන්නන් දක්වයි. අවාසනාවකට පිරිවැය පිළිබඳ ගැටළු ද මෙවැනි විශ්ලේෂණයක් මනාව සිදුකිරීමට බලපාන නෛසර්ගික බාධක හා බැඳී පවතින ගැටළු ද මෙහිදී ඉලක්ක කරා ළඟාවීමට ඇති සාමාන්‍ය බාධක වී ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලින් සුළු ප්‍රමාණයක්, බලපෑම් විශ්ලේෂණය සඳහා මුදල් ආයෝජනය කර ඇති අතර, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සහ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය යන විෂයන් පිළිබඳව ඇති පොත්පත් සහ සාකච්ඡා සැලකිය යුතු තරම් කෙටි වේ.

අප පළමුව සඳහන් කළ පරිදි සමහරක් මිණුම දඩු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණු සහ පරමාර්ථ සමග සම්බන්ධ වේ. උදාහරණ වශයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ පරමාර්ථය දුප්පත්කම දුරුකරලීම නම්, තවදුරටත් ඇසිය යුතු ප්‍රශ්නය වන්නේ, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය දුප්පතුන් වෙනුවෙන් මැදිහත් වන්නේ කෙසේද? යන්නයි. ප්‍රධානම මැදිහත්වීම් ණය සැපයුම නම්, ආදායම වැඩිකිරීම හෝ පවුල් ඒකකවල ආර්ථිකයෙහි ආයෝජන කළඹෙහි බලපෑම් හෝ බලාත්මක කිරීමේ ප්‍රචීපල යන කරුණු ගැන අවධානය යොමුකිරීම නොසලකා, අවසාන වශයෙන් මනුෂ්‍ය වර්ගයාට ඇතිවන බලපෑම පිළිබඳව සමීක්ෂණය කිරීම අවශ්‍ය වේ. බොහෝ ගැටළුසහගත ක්‍රමවේදයන්

ආරම්භ වන්නේ මෙම අවස්ථාවේදීය.

"ගතික ඉලක්ක" ලෙස මානව විෂයෙහි ඇති සැකමුසු අවස්ථා

දුප්පත් මිනිසුන්ගේ ජීවිත තත්ත්වයෙහි ධනාත්මක වෙනසක් ඇති කිරීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට අවශ්‍ය නම්, බලාපොරොත්තු වන ප්‍රචීපලය ලබා ගැනීමේ හොඳම මාර්ගය වන්නේ ඒ සඳහා සෘජුව මැදිහත්වීම වන අතර, විශ්ලේෂණය ගැඹුරුවන තරමටම මානව ගතිකත්වයෙහි හි සංකීර්ණතාවය වැඩිවේ. දුප්පත්කම දුරලීම සඳහා ඉලක්ක කරගත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන්හි බලපෑම් ඇගයීම පිළිබඳ ගැටළුවල ප්‍රධානම කරුණ වන්නේ විෂය ලෙස මනුෂ්‍ය වර්ගයා යොදාගැනීමයි. ඒ නිසාම ඔවුන් අසමසම වන අතරම සංස්කෘතිකමය වශයෙන් සහ සමාජීය වශයෙන් ඔවුන් බැඳී ඇත. එසේම මෙම විචල්‍යයන් තුන සමගම ප්‍රමාණවත් ලෙස ගනුදෙනු කිරීමට නොහැකි නම් (සංස්කෘතිය, සමාජය සහ පුද්ගලයින්) මෙම කරුණු තුන මගින්ම වෙනස් වේග ප්‍රමාණවලින් වෙනස්කම් ඇති කිරීමට පුළුවන.

සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියක පරමාර්ථ

කලින් වගා කළ නොහැකි තත්ත්වයක තිබූ ඉඩම් අක්කර දහස් ගණනකට ජලය ලබාදීම සඳහා වේල්ලක් ඉදිකිරීම නම්, මෙම ඉලක්කවල බලපෑම යම් විශ්වාසයකින් යුතුව මෙහි බලපෑම් විශ්ලේෂණය සිදුකළ හැකිවේ. වේල්ල මගින් ඉඩම් වෙත සිදුවූ බලපෑම නිවැරදිව මැනිය හැකි වේ. මෙහිදී දියුණු කළ පසක් සහිත (මීට පෙර අස්වැන්නක් ලබා නොගත් ස්ථානයක) යම් නිශ්චිත හෙක්ටයාර් ගණනකින් ලබාගත හැකි අස්වැන්නට වෙන් ගණන පිළිබඳව කුඩා සැකයක් තිබිය හැකිය. එසේම ජනතාවගේ ජීවිත මත ද යම් බලපෑමක් ඇත්තෙන්ම සිදුවිය හැකිය. මෙය ගණනය කිරීම අසීරුවන නමුත් මෙම ව්‍යාපෘතියේ නිශ්චය කරගත් අරමුණු මේවා නොවේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේදී අපට විවිධත්වයකින් යුතුව සමාන ගැටළු දැකගත හැකිය. දුප්පත්කම දුරලීම සඳහා යම්කිසි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් දුප්පතුන් සඳහා මූල්‍ය සේවා සපයයි නම්, ලබාදිය යුතු සේවාවන්හි වල සුලභතාවය පිළිබඳව ආයතනයට සරලව මැනිය නොහැක. (වේල්ලක් ඉදිකිරීමට මෙය සමාන වේ.) මක්නිසාද යත්, මෙහි අවසන් ප්‍රතිඵලය ලෙස "දුප්පත්කම අඩුකිරීම" ලෙස සඳහන් කළ විට මනුෂ්‍යයාගේ ජීවිතයට හා ඇති සෘජු සම්බන්ධය, සිදුවිය හැකි ප්‍රතිඵල සංඛ්‍යාව සහ එම ප්‍රතිඵලවලින් ඇතිවන විරූපණය සහ සංකරණය යනාදිය

කොටුව 2.9 PRODEM හි බලපෑම සහ වෙළඳපල විශ්ලේෂණ ව්‍යාපෘතිය

PRODEM යනු බොලීවියානු ලාභ නොලබන ආයතනයක් වන අතර, එය අවිධිමත් කොටසට අයත් ව්‍යවසායකයින්ගේ ජීවන තත්ත්වය උසස් කිරීමේ අරමුණින් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර අංශයට සහාය සපයයි. 1995 දී කැනේඩියානු ලාභ නොලබන ආයතනයක් වන Clameadow ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රයේ සිය මෙහෙයුම් සිදුකළ අතර, PRODEM සඳහා බලපෑම් අධ්‍යයනයක් දියුණු කළේය. බලපෑම් විශ්ලේෂණය සඳහා ඇති සාම්ප්‍රදායික ප්‍රවේශයන් මෙන් නොව, මූල්‍ය සේවාවන් යොදාගැනීම මගින් ණය ලබාගන්නන්ගේ ජීවන තත්ත්වයේ ගුණත්මක බව වෙනස්වීම සමග සම්බන්ධ කර මෙම විශ්ලේෂණය අරමුණු කරන ලදී. මෙම බලපෑම් අධ්‍යයනය PRODEM හි ප්‍රතිලාභීන් ඔවුන් PRODEM සමග සම්බන්ධ වී සිටින කාලයේදී ඔවුන්ගේ ජීවන තත්ත්වයේ ඇතිවන වෙනස්කම් පිළිබඳ සෘජු පසු විපරමක් ලබාදීමට පමණක් නොව, ඔවුන්ගේ වෙනස්වන ණය අවශ්‍යතා සහ ඔවුන්ගේ නිෂ්පාදිත ක්‍රියාකාරකම්හි විකාශනය මැනීමට ද මෙය යොදාගන්නා ලදී.

එසේම ලබාගන්නා තොරතුරු තවදුරටත් ග්‍රාමීය ණය ලබාගන්නෙකු ලෙස එම සේවාව දියුණු කිරීමට PRODEM ආයතනයෙහි ණය නිෂ්පාදිත දියුණු කිරීම සඳහා යොදාගත හැකි වෙනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරුණි.

මෙම අධ්‍යයනය PRODEM හි ප්‍රතිලාභීන්ගේ ඵලදායී ජීවන තත්ත්වය සඳහා සම්බන්ධ වන පද්ධතීන්ගේ (සැපයුම්කරුවන්, වෙළෙඳුන්, ප්‍රවාහන සපයන්නන් සහ ගැණුම් වෙළඳ පලවල්) සහ PRODEM හි ප්‍රතිලාභීන්ගේ වර්තමාන සහ අනාගත මූල්‍ය උපාය මාර්ග (නිෂ්පාදන සහ පාරිභෝජන යන අංශ දෙකෙහිම) අතර සම්බන්ධය විශ්ලේෂණය සඳහා ද නිර්මාණය කෙරුණි.

මෙම අධ්‍යයනය අරමුණු හයක් මත පාදක විය.

මූලාශ්‍රය: Burnett 1995.

- ප්‍රතිලාභීන්ගේ සහ PRODEM හි ණය සේවාවට සම්බන්ධ කළ හැකි පරිදි වසර තුනක කාලයක් පුරා ගෘහ ඒකකයන්ගේ සමාජ ආර්ථික වෙනස්කම් පිළිබඳ දර්ශක ඇගයීම.
- PRODEM ප්‍රතිලාභීන්ගේ වෙළඳාම සහ PRODEM ණය සේවා ලබාගැනීම මගින් ප්‍රවීණ ලෙස ඇතිවූ ඵලදායී ක්‍රියාකාරකම් වෙනස්කම් පිළිබඳව ඇගයීම.
- තෝරාගත් ආර්ථික බණ්ඩාසක සිටින PRODEM හි ප්‍රතිලාභීන්ගේ වෙළඳාම පවත්වාගෙන යනු ලබන සන්දර්භය පිළිබඳව අභ්‍යන්තර දැක්මක් සැපයීම සඳහා, PRODEM හි ණය සේවාවන්හි බලපෑම පිළිබඳව ඇගයීම.
- ණය අවශ්‍යතා සහ වෙළඳපල අවස්ථා ඇගයීම සඳහා ග්‍රාමීය ප්‍රතිලාභීන්ගේ වෙළඳපල පිළිබඳව අවබෝධය වැඩි කිරීමට.
- ක්‍ෂේත්‍ර නිලධාරීන් සහ ප්‍රධාන කාර්යාලීය සේවක මණ්ඩලය ඇතුළු සියළුම සේවක මණ්ඩලයේ සංවර්ධන අවස්ථාවන් ලෙස දත්ත එක්රැස් කිරීමේ සහ ඇගයීමේ ක්‍රියාපටිපාටිය නව ක්‍රමවත් ප්‍රවේශයන් තුළින් යොදාගැනීම.
- දේශීය වෙළඳපල සඳහා නව ණය නිෂ්පාදන සමඟ බැඳී ඇති බලපෑම් විශ්ලේෂණය කිරීමට නව්‍ය අධ්‍යයන ආකෘතියක් නිපදවීම තුළින් බලපෑම් විශ්ලේෂණය යන ක්‍ෂේත්‍රයට සාමාන්‍ය දායකත්වයක් ලබාදීම යන ගෘහ ඒකක සහ වෙළඳමේ ගත් කල ඔවුන් රඳා පවතින වෙළඳපොලෙහි ඇතිවන වෙනස්කම් මත ඇතිවන බලපෑම සීමා කිරීම.

PRODEM සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරන එක් පාලිත සමාජයක් තුළ ප්‍රදේශ දෙකක ලබාගත් සමීක්ෂණ සහ ගැඹුරට සිදුකරන ලද සම්මුඛ සාකච්ඡා මගින් ලබාගත් දත්ත අධ්‍යයනය සඳහා ගන්නා ලදී.

සම්පූර්ණයෙන්ම මැනීම වේල්ල ඉදිකිරීමෙන් අස්වැද්දීමට හැකි වූ වගාකළ හැකි ඉඩම් සංඛ්‍යාවේ වැඩිවීම ආදී ව්‍යාපෘතිය නිසා සෘජුව ඇතිවූ බලපෑම් මැනීමට වඩා අසීරු වේ.

එක් එක් මනුෂ්‍යයාගේ ගතික අන්තර් ක්‍රියාවන්, ඔවුන්ගේ දේශීය සමාජය සහ සංස්කෘතිය මගින් මව්න කරවන සුළු ප්‍රතිඵල ලබාදිය හැකි අතර, ධනාත්මක බලපෑම් විනාශ කිරීමට ද හේතුවේ. බංගලාදේශයේ BRAC මගින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද කණ්ඩායම් ක්‍රමය පදනම් කරගත් ක්ෂුද්‍ර ණය යෝජනා ක්‍රමයක් පිළිබඳ Yaqub (1995) හි විස්තර කර ඇත. සියළුම සාමාජිකයින්ගේ සෞභාග්‍යය පිළිබඳව සලකා බැලූ විට එම යෝජනා ක්‍රමය සාර්ථක යැයි සිතිය හැකිවේ. නමුත් ඇත්තෙන්ම, එම සාමූහිකත්වය/සෞභාග්‍යය නිසා එම කණ්ඩායම් තුළ පැවති සම්බන්ධතාවන්හි

ස්වභාවය සහ එහි සංස්කෘතිය වෙනස්වීම ආරම්භ විය. මක්නිසාද යත්, තවදුරටත් එම කණ්ඩායම් සාමාජිකයින්ගේ ජීවන දේවය හෝ පුද්ගලයින් එසේ නොවූ අතර, සමහරුන් අනික් අයට වඩා ක්‍රමයෙන් පොහොසත් විය. Yaqub පෙන්වා දෙප පරිදි අළුතින් සෞභාග්‍යයමත් වූ සමහර සාමාජිකයින්, කණ්ඩායම් බලපෑම නොසලකා සිටීමෙන් නිසා තමුන්ට අහිමිවීමට ඇත්තේ අවස්ථා කිහිපයක් බව සලකා ණය ගෙවීම පැහැර හැරියහ. මෙය ඔවුන් අළුතින් පොහොසතුන් වීම නිසා සිදුවූ ක්‍රියාදාමයක් මිස ගෙවීමට ඇති නොහැකියාව නිසා සිදුවූවක් නොවුණි. ණය පැහැර හැරීම, කණ්ඩායම් නැතිවී යාමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ණය සාර්ථකව යොදාගැනීම හෝ අනාගත ණය සඳහා අනෙකුත් සාමාජිකයින්ගේ නුසුදුසු බව නිසා සිදුවූවක් නම්, ඔවුන් ලබාගත් දියුණුව

ද අවදානමෙන් පැවතිය යුතුවේ. මේ අනුව සරල ලෙස සලකා සාමූහික ධනවත් භාවයෙහි එකතුව මත බලපෑම් විශ්ලේෂණය නවතා දමන ලද නම් එහි සිදුවූ වැදගත් විපාකයක් මගහැරියාමට සිදුවනු ඇත.

කෙසේ නමුත් යම් කිසිවෙකු මෙම බලාපොරොත්තු නොවූ ප්‍රතිවිපාක හෝ එකිනෙකාට සම්බන්ධ බලපෑම් පිළිබඳ ප්‍රතිචාර සැලකීමට පෙර, මානුෂික විෂය පිළිබඳව කටයුතු කිරීමේදී වෙනත් ප්‍රායෝගික ගැටළු ඇති බව තේරුම් ගත යුතුය.

සේවාලාභීන්ගේ විනිවිදභාවය සහ අවංකභාවය

මුදල් ප්‍රතිමෝඡා (fungible) බව සාමාන්‍ය පිළිගැනීමයි. එනම් යම්කිසි කෙනෙකු ව්‍යාපාරයක් ඇරඹීමට හෝ මුදල් යෙදවීමට අවශ්‍ය බව පවසා ණය මුදලක් ලබාගෙන, ව්‍යාපාරය සඳහා මුදල් යෙදවීම හෝ ඔවුන්ගේ දරුවන්ගේ අධ්‍යාපනය සඳහා හෝ විවාහ මංගල්‍යයන් සඳහා හෝ යොදවා, ගෘහ ඒකකයේ වෙනත් ආදායම් ව්‍යාපාරය සඳහා යෙදවීමට ඉඩ ඇත. ණය මුදල ලබාගැනීමේදී සඳහන් කළ කරුණු සඳහා මුදල් යෙදවීම සිදු නොකළ හොත් දෙවන ණය මුදලක් ලබාගැනීමට නොහැකි බව සේවාලාභීන්ට හැඟී ගියහොත් ඔවුන් ණය මුදල භාවිතා කරන ලද අරමුණ නිවැරදිව වාර්තා නොකරනු ඇත.

මීට අමතරව පහත දැක්වෙන හේතු නිසා ද නිවැරදිව වාර්තා කිරීම සිදු නොකරනු ඇත.

- දුෂ්කර අවස්ථාවලදී
- බදු ගෙවීමට සිදුවේ යැයි ඇති බිය
- සමාජයේ අනික් අය දැනගන්නවාට ඇති අකමැත්ත
- එම පුද්ගලයාට බලෙන් ප්‍රශ්න ඇසීමට යොමු කිරීම
- එම පුද්ගලයා ප්‍රශ්න ඇසීම නිසා සතුටු වීම.
- ප්‍රශ්නාවලියෙහි ඇති ආකාරයට වෙනස්ව ගණනය කිරීම. එනම් උත්තර සපයන්නා එම ප්‍රශ්නයට නිවැරදිව පිළිතුරු දුන නොසිටීම.

තක්සේරුකරුවන්ගේ රුචිකත්වය

බලපෑම් විශ්ලේෂණය සිදුකරන කණ්ඩායම, අධ්‍යයනයේ යම්කිසි ප්‍රතිඵලයක් පිළිබඳව කැමැත්තක් දක්විය හැකි අතර, එම නිසා සමහරක් ප්‍රතිචාර දැනුවත්ව හෝ නොදැනුවත්ව විකෘති කර යොදා ගැනීම සිදුකළ හැකිය. යම් කිසි අයෙකු ඔවුන්ට මුදල් ගෙවන ඒජන්සිය සතුටු කිරීම සඳහා යම්කිසි දෙයක් කිරීමට උත්සාහ දැරිය හැකි අතර, විශේෂයෙන්ම ඔවුන්ගේ ව්‍යාපෘතිය ඇගයීමට ලක්වන අවස්ථාවන් හිදී එම ඒජන්සිය සඳහා බලපෑම් විශ්ලේෂණය සිදුකරන විට මෙය සිදුවිය හැකිය. එසේම නියැදිය තෝරා ගැනීමේදීත් නොදැනුවත්වම මෙලෙස කැමැත්තක් දක්විය හැකිය. දත්ත එකතු කිරීමේදී ඇගයීම් සඳහා

මුදල් ලබා දෙන ඒජන්සියට අහිතකර අන්දමේ ගණනය කිරීම්, සම්මුඛ සාකච්ඡා හෝ පරිවර්තන සියුම්ව නොසලකා හැරීම, මගහැරීම හෝ සැලකිල්ලක් නොදක්වීම සිදුවිය හැකිය.

ආරක්ෂිත ගැටළු

යම්කිසි අයෙකු ණය මුදලක් ලබාගැනීම නිසා ආදායමෙහි සිදුවූ වෙනස දැනගැනීමට සේවාලාභියා විසින් යොදාගන්නා ලද මූලාශ්‍ර සහ අරමුදල් පිළිබඳ සියළුම තොරතුරු අවශ්‍ය වේ. (මෙය ප්‍රතිමෝඡානය හා සම්බන්ධ වේ.) සේවාලාභියා යොදාගත් මූලාශ්‍ර සහ අරමුදල් පිළිබඳව සොයා ගැනීම, විනිවිදභාවය සහ අවංකභාවය සම්බන්ධ කරුණක් වන අතරම, විශේෂයෙන්ම නව අවස්ථා සහ අනතුරු පිළිබඳව ද නව විශදම් සහ පැරණි බැඳීම් පිළිබඳව ද (වංචා කරන) දිනපතා විනිශ්චයකට පැමිණෙන දුප්පතුන් අතර මෙය ඉතා දුෂ්කර වන අතර ජීවිකා උපක්‍රම පිළිබඳව මූලිකම සාධකයන් ද වේ.

ණය මුදල් ලබාගත් අවස්ථාවේදී ඇතිවූ අනෙකුත් සිදුවීම් සහ බලපෑම්, ණය සහ ඉතුරුම් වැඩසටහනින් ඇතිවූ විශේෂිත බලපෑම් වලින් වෙන්කර දැනගැනීම අවශ්‍ය වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණ ක්‍රියාවලිය තුළ වෙනත් ගතික අන්තර්ක්‍රියාවන් ද දැකිය හැකිවේ. එක් මූල්‍ය සේවාවක් පමණක් භාවිතා කිරීම ඉල්ලුමට සහ අනෙක් ඒවායෙහි යොදාගැනීමට බලපෑම් කිරීම හෝ පාලනය කිරීමට හේතුවේ. මෙම කරුණු දෙක ප්‍රකාශ කිරීමට අසීරු වේ.

සේවාවන් නොමැති විට සිදුවන උපකල්පිත බලපෑම්

ආරෝපිත ගැටළුවල මුහුණුවරක් වන්නේ, අතරමැදියනයක් නොමැති වූවත් ඇතිවන ප්‍රතිඵල නිශ්චය කිරීමට අසීරුවීමයි. මැනීමේ මූලික රේඛාව හෝ පාලනය කරන කණ්ඩායම් හෝ ස්ථාපනය කිරීම මෙම අවශ්‍යතාවය නිර්ණය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වේ. මෙය විශදම් අධික කරුණක් පමණක් නොව යම් කිසිවෙකුට එක් කොටසක් ණය ලබාගෙන අනෙක් අය ණය නොගත් සෑම ආකාරයකින්ම සමාන මිනිසුන් නියැදියකට සමාන තවත් මිනිසුන් නියැදියක් සොයාගැනීම ඉතාමත් අපහසු කරුණක් වන නිසා සම්පූර්ණ ලෙස මෙහි බලපෑම් විශ්ලේෂණය සිදුකිරීමට නොහැකි වේ. තවදුරටත් එම සමානකම් තක්සේරු කිරීමේදීත් මූලික රේඛා අධ්‍යයනය පැවැත්වීමේදීත් අප ඉහත සඳහන් කළ පරිදි වාර්තා කිරීමේදී සිදුවන වැරදීම් වලට ලක්වීමක් සිදුවේ.

විකල්ප මුදල් යෙදවීම් මාර්ග කොපමණ පවතීද, සමාන සේවාලාභීන් පිරිසකට ලබාගත හැකි ආකාරය සැලකීමෙන්ද ඒවායෙහි මිල කොතරම් දුරකට

ආකර්ෂණීය ද (සමාජ හුවමාරු පිරිවැය ද ඇතුළත්ව) යන කරුණු දෙස බැලීමෙන් එම සේවා නොමැති නම් කුමක් සිදුවේද යන්න පිළිබඳව අදහසක් ඇතිකර ගත හැකිවේ.

ණය මුදල ලබා නොගන්නේ නම් කුමක් සිදුවේද යන ගැටළුවට සමාන ලෙසම යම් අයෙකුට අතරමැදියනය සඳහා විකල්ප ඇත්නම් කුමක් සිදුවේද සහ මූල්‍ය සේවා සැපයුමට අමතරව වෙනත් කුමන මාර්ගයක් සම්පත් අතරමැදියනය සඳහා යොදාගත හැකිවේද යන්න පිළිබඳවත් සැලකිය හැකිවේ.

තාවකාලික බලපෑම

තවත් අතිරේක ගැටළුවක් වන්නේ සොයාගැනීම්වල අවසාන වටිනාකම කුමක්ද යන ගැටළුවයි. ජනතාවගේ ආදායම ඉහළ නැංවීමේ හෝ ඔවුන්ගේ දුර්වලභාවය පහත දැමීමේදී සාර්ථකවීමට මෙම අතරමැදියනය හේතු වූ බවට නිගමනය කර ඇති බවට උපකල්පනය කරමු. ඔවුන් දරිද්‍රතා රේඛාවෙන් ඔබ්බට ගමන්කර ඇත්ද? ඔවුන් අතිතයේදී සැලකිය යුතු ලෙස ගත කල දේශීය ව්‍යුහයන් වෙනස්කර ඇත්ද? කෙටියෙන් පැවසුවහොත් මෙම වෙනස්කම් කොපමණ කලක් පවතීද? මෙම කුඩා වෙනස්කම් ඉතාමත් ඉක්මණින් වෙනස් කළ නොහැකි බව ප්‍රත්‍යක්ෂ සිදුවීමකි. ආදායමෙහි හෝ පෝෂණයෙහි හෝ පවුල තුළ බලය පිළිබඳ සම්බන්ධතාවල ඉතා සුළු වෘද්ධි (incremental) වෙනස්කම් නිසා පාරිසරික, සාර්ව ආර්ථික (ලෝක වෙළඳාමට සම්බන්ධ වූවන්) හෝ දේශපාලනික ආදී කරුණු මත වෙනත් ප්‍රතික්‍රියාවන් හෝ බලපෑම් අඩු කිරීමට හෝ තුරන් කිරීමට හේතුවේ.

ණය මුදලක වටිනාකම වෙනස් විය හැකි හේතූන් මත බලපායි. උදාහරණ ලෙස දුප්පත් කාන්තාවන් විවිධ චක්‍ර හරහා ණය මුදල් නැවත නැවත ලබාගන්නේ නම්, ඔවුනට නැවත ගෙවීම සඳහා මාර්ගයක් සොයා ගැනීමට හැකියාවක් ඇති බවට සහතික විය හැකිය. විශේෂයෙන්ම ආදායම් මාර්ග සඳහා නිරන්තර සහ සෘජු අවස්ථා නොමැති කාන්තාවන් සැලකීමේදී ඔවුන් පවුලේ අනෙක් අයගෙන් මුදල් ණයට ගන්නා බව අධ්‍යයන් මගින් පෙන්වා දී ඇති අතර ණය නැවත ගෙවීම සඳහා සම්ප්‍රේෂණ මුදල් හෝ ඔවුන්ගේ ආහාර ගබඩාවෙන් හෝ මුදල් සපයා ගනු ලබයි. ඔවුන් එම සේවාව කොපමණ අගය කරනවාද යන්න දැක්වීම සඳහා සංඥාවක් ලබාදීමට උත්සාහ දැරීම සඳහා එකිනෙකාට විශාල වශයෙන් වෙනස් හේතූන් රාශියක් ඇත. වෙනත් කෙනෙකු වෙනුවෙන් ණය ගැනීමට ඔවුන්ගෙන් ඉල්ලා සිටීම, කණ්ඩායම තුළ ඔවුනට

ගැටළුවක් ඇතිවේය යන බිය නිසාම ඔවුන් ණය මුදල ලබා ගැනීම, සමහර අවස්ථාවලදී ඔවුන්ගේ අත්දැකීම් වලට පදනම්ව අනාගතයේදී එම ණය මුදල් කපා හරිනු ඇතැයි යන සිතුවිල්ල (ණය පසු විපරම් කිරීම අත්හැර දැමීමේදී) මත නිසා හෝ ඔවුන් ණය ලබා ගැනීමට පෙළඹෙයි. Sustainable Banking with Poor ව්‍යාපෘතියේදී සිදුකරන ලද සිද්ධි අධ්‍යයනයකදී ලද අත්දැකීමක් වූයේ තිරසාර ආදායම් වර්ධනයක් බලාපොරොත්තු විය නොහැකි අවස්ථාවලදී විශේෂයෙන් ඉලක්කගත කණ්ඩායම් තුළ හැරයාමේ අනුපාතය වැඩිවෙමින් පවතින බව දැකිය හැකිය.

බලපෑම ඇඟයීමට ලක් කළ යුත්තේ කවදාද?

බලපෑම තක්සේරු කළ යුත්තේ කවදාද යන ගැටළුව පිරිවැය හෝ යොදාගන්නා ක්‍රමවේදයෙහි වාසිය පිළිබඳ ගැටළුවක් නොවේ. බලපෑමෙහි අතික් පැත්ත වන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි අරමුණ හා මෙහෙවර හා සම්බන්ධයන් පිළිබඳ ගැටළු වේ.

අතරමැදියනයට පෙර තිබූ තත්ත්වය පිළිබඳව බලපෑම් විශ්ලේෂණය. දුප්පතුන් වෙත සෘජුවම ළඟාවීම සඳහා අරමුණු කර ගනිමින් ඒ සඳහා සැබෑ කැපවීමකින් ක්‍රියා කරන්නේ නම් (පිලිපීනයෙහි Hard-core Poor Network (CASHPOR) හි ඉතුරුම් සහ ණය පිළිබඳ සිද්ධියේදී මෙන්) මූල්‍ය සේවා ආරම්භ කිරීමට ප්‍රථමයෙන් පොහොසත් බව සැලකීමේදී ප්‍රධාන ප්‍රතිලාභීන් බවට පත්වන්නේ කවුරුන්දැයි සොයාබැලීම සඳහා මූලික බලපෑම් විශ්ලේෂණයක් සිදුකිරීම අත්‍යාවශ්‍ය වේ. මෙය අධික පිරිවැයක් දරා සිදුකළ යුතු නොවේ. උදාහරණ ලෙස ආසියාවේ බොහෝ ගම්මානවල ජනතාව ඔවුන්ගේ නිවාසවල වහල සඳහා භාවිතා කර ඇති අමුද්‍රව්‍ය ඔවුන්ගේ දරිද්‍රතාවය පෙන්නුම් කරන දර්ශකයක් වේ. එම නිසා නිවාස සහ එහි වහල තනා ඇති අමුද්‍රව්‍ය මත පදනම් කරගත් මිනුම් තුනක් භාවිතයෙන් සන්සන්දනාත්මක නිවාස දර්ශකයක් යොදාගනු ලැබුණි. (Gibbons 1977)

අතරමැදියනයට පසු ඇතිවූ තත්ත්වය පිළිබඳව බලපෑම් විශ්ලේෂණය. බලපෑම් තක්සේරුව සහ විශ්ලේෂණය සඳහා ඇති සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමය වන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය අවුරුදු තුනක් පමණ කාලයක් (සාමාන්‍යයෙන් දායකයින් නියම කරන කාලය) මෙහෙයුම් සිදුකිරීමෙන් අනතුරුව සම්කෂණයක් සිදුකිරීමයි.

සාමාන්‍යයෙන් මෙහි අදියරයන් තුනක් පවතින අතර පළමුවැන්න නම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙයුම් කටයුතු ආරම්භ කිරීමට ප්‍රථම පාදක

බේබාලේ (Baseline) අධ්‍යයනයක් ස්ථාපිත කිරීම වන අතර දෙවනුව අතුරු කාලයේ හෝ මධ්‍ය කාලීනයේ බලපෑම් තක්සේරුවක් සිදුකිරීමත්, අනතුරුව අවසාන තක්සේරුව මාස 18 කින් හෝ අඩු. 02 කට පසුව සිදු කිරීමත්ය. වර්ධනය වීමේදී මෙම ක්‍රමය ප්‍රමාණවත් නොවන බව පෙනුණි.

මූල්‍ය අතරමැදියනය අතරතුර ඇති බලපෑම විශ්ලේෂණය. මානුෂික, සමාජයීය සහ ක්‍රමවේදයන්හි ගැටළු පිළිබඳව සැලකිලිමත් වන අය බලපෑම් විශ්ලේෂණය නොකඩවා සිදුකල යුතු යැයි යෝජනා කරන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කිසිවෙකු- නිතරම සේවාවලින් නියෝජනය කරමින් පෙනී සිටිය යුතු යැයි පවසයි. මෙය "බලපෑම් අධීක්ෂණය" (Impact monitoring) ලෙස හැඳින්වීමට පටන් ගත් අතර ඇත්තන්ම මෙම ප්‍රවේශයේහිදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කාර්ය මණ්ඩල සේවකයෙක් මෙම කාර්යය සඳහා පූර්ණ කාලීනව යෙදී සිටිය යුතුවේ.

බලපෑම ඇගයීමට ලක්කරන ක්‍රමවේද

මෑත වසරවලදී කරන ලද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ බලපෑම් නිරීක්ෂණය පිළිබඳ අධ්‍යයන් තක්සේරු කිරීමේදී (උදාහරණ ලෙස Gaile and Foster 1996) සහ ඉහත සඳහන් කළ කරුණු සලකා බැලීමේදී පෙනී යන්නේ පරීක්ෂා කිරීමෙන් දැනගත් ගැටළු බොහොමයක් ඇතත් මගහැරිය හැකි ගැටළු ඇත්තේ ඉතා සුළු ප්‍රමාණයක් බවයි.

කෙසේ නමුත් සමහර සිද්ධීන් මෙයට විරුද්ධව සිදුවන බව පෙනී යයි. එකඟතාවයනට අනුව පෙනී යන්නේ (එක් ආකාරයකට විරුද්ධව) මෙම ගැටළු විසඳීමට ඇති එකම මග ගුණාත්මක සහ ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රියාමාර්ගයන් සම්බන්ධ කිරීමෙන් බහු ආකාර (Multiple Methods) පමණක්ම යොදාගත යුතු බවයි.

(Hulme 1995; Carvalho and white 1997)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ බලපෑම් විශ්ලේෂණය පිළිබඳ ලියවුණු ප්‍රකාශයන්හිදී විවිධ ප්‍රවේශයන්ගේ අනපේක්ෂිත ගැටළු පිළිබඳව තවදුරටත් සඳහන් වෙයි. උදාහරණ ලෙස Gaile සහ Foster අධ්‍යයනයන් 11 ක් පිළිබඳව සමාලෝචනය කළ අතර, බහුවිධ ස්ථිති විද්‍යාත්මක අධ්‍යයනයක් සමඟ යම් ආකාරයක ප්‍රායස් පරීක්ෂණාත්මක පරීක්ෂනයක් සුදුසු බවට නිගමනය කළේය. සම්පූර්ණ නියැදිය 500 ක් පමණ වන පාලනය කළ හැකි විචල්‍යයන් ඵලදායීව යොදාගත හැකි ආයතන (longitudinal) විශ්ලේෂනයන් සමග සම්බන්ධ වන ගැටළු පිළිබඳ ක්‍රියාකාරීම් සඳහාත් ආයතන විශ්ලේෂණයේදී තොරතුරු එක්රැස් කිරීම සඳහා මාස 18 සිට 24 ක විරාම කාලයක් ලබාදිය

යුතුවේ. එසේම ඔවුන්ගේ සමාලෝචනයන් "කිසිදු සමාලෝචන අධ්‍යයනයක් මගින් කුටුම්භයේ ව්‍යාපාරය අතර සම්පත් ප්‍රතිමෝඡනය (Fungibility) සාර්ථකව පාලනය කිරීමට නොහැකි වුණි" ලෙස සාරාංශ ගත කර දක්වයි. ඔවුන් නිර්දේශ කල පරිදි පාලනය කිරීම සඳහා වන ක්‍රමවේද පහත පරිදි වේ.

- තදින් බලපවත්වන ගැටළු සඳහා ප්‍රමාණවත් යැයි හැඟෙන ස්ථිති වූනුකූලව සමකරන ලද පාලන ක්‍රමවේද
- ඉතා වැදගත් ලෙස බලපවත්වන ස්ත්‍රී / පුරුෂ භාවය පිළිබඳ විචල්‍යය
- ප්‍රතිමාඡය පාලනය කිරීම සඳහා නොකඩවා උත්සාහ දැරීම
- තිබෙන දත්තවල ශ්‍රිතයන් ලෙස ඇති පාලනය කල හැකි ක්‍රම

සමාලෝචනය කල අධ්‍යයනයන් හි තිබූ අනෙකුත් හිස්තැන් නම්,

- සාර්ථකත්වය සඳහා ප්‍රධාන නිර්ණායකයන් වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ පිහිටීම පිළිබඳ සුළුකොට තැකීම
- ගුණාත්මක ක්‍රම සහ ප්‍රතිපරිසිද්ධික විශ්ලේෂනයන් ආදී විකල්ප ක්‍රම පිළිබඳව ඉතා සුළු අවදානමක් දක්වීම
- සමීක්ෂණය පිළිබඳ හෙම්බන්වීම සහ නැවත පරිවර්තනයන් අවශ්‍යවීම හේතුවෙන් ප්‍රශ්නාවලිය පිළිබඳ ඉතා සුළු අවදානමක් යොමුකිරීම
- නිර්මාණය කිරීමේදී කොටසක් ලෙස දේශපාලනය, අයථා පක්ෂපාතකම, දූෂණය, වගකීම සහ හෙළිදරව් කිරීම ආදිය පිළිබඳව නිතරම අන්තර්ගත නොකිරීම

ගෘහ ඒකක මට්ටමින් වත්කම් සංචිතය මැනීමද, බලපෑම් අධ්‍යයනයේදී ඉලක්ක කරගත යුතු බව හා නිර්දේශ කල යුතු බවට වැඩි වැඩියෙන් අවධාරණය කරන අතර, විශේෂයෙන්ම ආදායමෙහි වෙනස්වීම නිවැරදිව මැනීම නොසර්ගිකව අන්තර්ගත වන අසීරුතා වලින් මිදීමට ද හේතුවේ.

ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරයන්ගේ ප්‍රකාශනවල වත්කම් ගණනය කිරීම සඳහා Barnes (1996) විසින් ප්‍රවිශ්ඨ 6 ක් පිළිබඳ සඳහන් කර ඇත.

- වත්කම් සහ වගකීම් වලට වර්තමාන මූල්‍ය අගය සම්බන්ධ කිරීම
- අයිතිය පිළිබඳ ව්‍යුහය හෝ වෙනත් ගුණාත්මක මිනුම් පිළිබඳ සාකච්ඡා කිරීම වැදගත් විය හැකි විශේෂිත වත්කමක් රඳවා තබාගෙන ඇත්ද

පිළිබඳව පැහැදිලි ලෙස සඳහන් කිරීම.

- ඵලදායී වත්කම් වලින් ලැබෙන ගමය වටිනාකම ගණනය කිරීම
- ගණනය කිරීම
- ඔවුන්ගේ වෙනත් ලක්ෂණවල උපකල්පිත මූල්‍ය අගය, වත්කම් පදනම් කර ගනිමින් පෙළ ගැස්වීම
- සංයුක්ත මිනුම් සහිත දර්ශකයක් නිර්මාණය කිරීම.
- හිමිකරුවන්ට, වත්කම් වලට ඇති අභිප්‍රාය සහ වත්කම් වලට ඇති සමාජයීය බලපෑම පිළිබඳ නිශ්චය කර ගැනීම.

වත්කම් සංචිතය සැලකීමේදී ක්‍ෂයවීම සහ භෞතික වත්කම් මිල කිරීම විශාලතම ප්‍රමාණාත්මක ගැටළුව වන බව Barnes විසින් සඳහන් කර ඇත.

මෙම ගැටළු වැලැක්විය නොහැකි නිසා, ඉහත ක්‍රමයන්ගේ සංකලනයක් භාවිතා කළ යුතු බවට මතයක් ඇත.

ගුණාත්මක සහ ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රම පිළිබඳ මූලික කරුණු, කෙටියෙන් පහත සාකච්ඡා කර ඇත.

ගුණාත්මක ප්‍රවේශයන්ගේ මූලික ගති ලක්ෂණ

ප්‍රමාණාත්මක මෙවලම් හා බලපෑම මැනීම පිළිබඳ පොදුවේ නියම කරන ලද විකල්ප, සමාජ විද්‍යාව සහ මානව විද්‍යාව යන ක්ෂේත්‍රයන් යටතට ගැනේ. සහභාගි වූවන්ගේ නිරීක්ෂණය අභිධානය (rubric) කිරීම නවතම ප්‍රවේශය වන අතර මානව විද්‍යාත්මකව ක්ෂේත්‍ර කාර්යයන්ගේ සම්භාවනීය ක්‍රමය වේ. ක්‍රමවේදයෙහි සංකලනයක් ලෙස සහ සමාජ ආයතනවල සංකීර්ණභාවය නිසා ඇතිවූ ගැටළු පිළිබඳ ක්‍රියාකිරීමේදී යොදාගත හැකි ශිල්ප ක්‍රමයක් ලෙස හෝ සහභාගිවන්නන්ගේ නිරීක්ෂණය තනි ආකාර ක්‍රමයක් නොවේ. (ඉහත සඳහන් කළ පරිදි හුදකලා පුද්ගලයා සැලකූ විට ඉතා සංකීර්ණ වන නමුත් සත්‍ය වශයෙන්ම මිනිසුන් කිසිම විටක හුදකලා නොවේ. ඔවුන් විවිධ සංකීර්ණ මට්ටම් තුළ සිටිමින් නිතරම කිසියම් වූ සමාජ ඒකකයක කොටස්කරුවන් වේ.) සහභාගිවූවන්ගේ නිරීක්ෂණය පිළිබඳ වූ එක් ප්‍රකාශනයක කොටසකට අනුව, මෙම ශිල්පක්‍රමවල සංයෝගය, අධ්‍යයන විෂයයන් හා සබැඳි ක්ෂේත්‍රයේ සත්‍ය සමාජ අන්තර් ක්‍රියාවන්හි එක්තරා ප්‍රමාණයක්, අදාල සිද්ධිය පිළිබඳ සෘජු නිරීක්ෂණ සමහරක්, සමහර විධිමත් සහ බොහෝ දුරකට අවිධිමත් සම්මුඛ සාකච්ඡා, සමහර ක්‍රමානුකූල ගණනය කිරීම් සහ අධ්‍යයනය ලබාගත් විවෘත අධ්‍යයනයන් ද අඩංගු වේ.

(MaCall and Simmons 1969)

එම ප්‍රවේශයන්ගේ වැදගත් ගතිලක්ෂණ පහත පරිදි වේ.

- **බලවත්තම (Intensivity)** - (දීර්ඝ කාලයක් පුරා නොකඩවා හෝ නිරන්තරයෙන්ම සේවාලාභීන් අතර ගැවසීම) මේ මගින් සිදුවන්නේ කුමක්ද සහ ප්‍රතිචාර දක්වන්නන්ගේ කොටස පිළිබඳව විශ්වාසය ගොඩනැංවීම සිදුකරමින්, සමීක්ෂකයාට ඔහුගේ හෝ ඇයගේ අවබෝධය වඩාත් ගැඹුරු කළ හැකිවේ. ස්වභාවයෙන්ම සමාජ බැඳීමකින් තොරව යම්කිසිවෙකුට දීර්ඝ කාලයක් පුරා ජනතාව සමඟ සම්බන්ධතා පැවැත්විය නොහැක. එම නිසා "සහභාගිවන්නා" යන පදය "සහභාගිවන්නන්ගේ නිරීක්ෂණය" ලෙස වෙනස් වූණි.
- **ව්‍යුහාත්මක නිරීක්ෂණය (Structured Observation)** පෙනී යන ආකාරයටම සමීක්ෂණය යනු පහසු ක්‍රියාදාමයක් නොවේ. අධ්‍යයනය සිදුකරන සමීක්ෂකයාගේ මනස තුළ දර්ශක පිළිබඳද යම් උපකල්පිත ඇති අතර, ස්වභාවයෙන්ම ඒවා පිළිබඳව වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීමට පෙළඹෙති. මෙලෙස එය ව්‍යුහාත්මක නිරීක්ෂණ සැලසුමෙහි කොටසක් වේ. සත්‍ය වශයෙන්ම ක්ෂේත්‍රය තුළ ඇති ක්‍රියාකාරකම් තුළ ප්‍රශ්නාවලියක් හෝ සම්මුඛ සාකච්ඡා වලට මඟ පෙන්වීමක් සහිතව විධිමත් සම්මුඛ සාකච්ඡා මෙයට ඇතුළත් වේ. අධ්‍යයනය පාලනය කිරීම සඳහා "සමීක්ෂණය" යන කොටස ඇතුළත් කර ඇත. සරල උදාහරණයක් ලෙස ගෘහ ඒකකයේ වත්කම් පිළිබඳ විමසීමේදී ප්‍රතිචාර දක්වන්නා විසින් මැනකදී මිලදී ගත් රේඛියෝවක් හෝ කන්ණාඩියක් පිළිබඳ සඳහන් කිරීමට ඉඩ ඇත. සම්මුඛ සාකච්ඡා පැවතුනේ හෝ ප්‍රතිචාර දක්වන්නාගේ නිවසේදී නම්, පුහුණු (සමීක්ෂකයා) සම්මුඛ පරීක්ෂණ පවත්වන්නා විසින් රේඛියෝව හෝ කන්ණාඩිය දර්ශනය කළ හැකි පරිදි ඇත්දැයි වටපිට සොයා බලනු ඇත. එසේ නොමැති නම් එය කොහේදැයි සම්මුඛ පරීක්ෂණය පවත්වන්නා විසින් අසනු ඇත.
- **ත්‍රිකෝණීකරණය (Triangulation)** ප්‍රතිචාර දක්වන්නා සමඟ දත්ත පරීක්ෂා කර බැලීම සහ එකම සංසිද්ධිය පිළිබඳව අනිත් අයගේ අදහස් විවිධ දෘෂ්ඨි කෝණවලින් ලබාගැනීම සඳහා හරස් අවේක්ෂණය (Cross - check) කිරීම, ත්‍රිකෝණීකරණය හා සබැඳේ. ත්‍රිකෝණීකරණය ප්‍රවේශමෙන් භාවිතා කිරීම මගින් විශ්වාස කළ නොහැකි ප්‍රතිචාර දක්වන්නන් සහ හේතුඵලතාව පිළිබඳ නෛසර්ගිකව ඇති ගැටළු පිළිබඳව ක්‍රියා කිරීමට උපකාරී වනු ඇත.

- **සීමාවක් නොමැතිකම (Open endedness)** සමහර ක්‍රමවේදයන්ගේ ව්‍යසනයන්ට මෙය හේතුවක් වන ලක්ෂණයක් වන අතර, මෙයට හේතු වන්නේ දරන ලද උත්සාහයකට නිමාවක් නොමැති බව හෝ ඒ මගින් ක්‍රමවේදය පණගැන්වීමක් අදහස් නොකිරීමයි. ඇත්ත වශයෙන්ම මානුෂික ගතිකත්වයට සහ සංකීර්ණභාවයට දක්වන ප්‍රතිචාරයක් (නැවතත්) ලෙස සීමාවක් නොමැතිකම දැක්විය හැකිය. වෙනත් අයුරකින් පවසනවානම් ගැටුම් විශ්ලේෂණ ක්‍රියාවලිය දත්ත මගින් මෙහෙයවන දිශාවකට යොමුවීමට සූදානම් විය යුතු බවයි. සොයාගැනීම් සහ සොයාගැනීම්වලින් දක්වන සංඥා නිතරම පුදුමයට පත්කරවන අතර, පෙර තිබූ උපකල්පිත සමග ගැලපීමක් නොමැති වීමට ඉඩ ඇත. බොහෝ අවස්ථාවලදී විශේෂයෙන්ම මෙම සොයා ගැනීම් සංඛ්‍යාත්මකව දැක්විය නොහැකි විට ඉවත දමනු ලබයි. ඔවුන්ට විශේෂයෙන්ම ලැබෙන්නේ කුමක්දැයි බැලීම සඳහා ඔවුන්ගේ “මාර්ගය” අනුගමනය කර සොයාගත් නිගමනයන් “භාවිත කිරීම” සහභවිතවන්නන්ගේ සම්මතයේ අරමුණ වේ.

නියැදිකරණය (අන්තර් ක්‍රියා කළ යුතු අය තෝරා ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය) යන ශිල්ප ක්‍රමය වෙත පරිවර්තනය කළ විට "Open-endedness" යන්නෙන් අදහස් වන්නේ අසම්භාවී නියැදිකරණයයි. (Nonprobability Sampling) අවස්ථාවන් පරාසයක් තුළ සිටින පුද්ගලයන් පරාසයක් තෝරා ගැනීමේදී විවිධත්වය ආරක්ෂා කිරීම මෙහිදී වැදගත් වෙයි. එසේම අහඹු ලෙස යම් අයෙක් මුණ ගැසීම හෝ ආදර්ශයක් අනුගමනය කිරීමට ඇති හැකි තත්ත්වයක සිටීමේ වාසි සහගත තත්ත්වය ලබා ගැනීමද මෙමගින් අදහස් කරයි.

කඩිනම් ග්‍රාමීය තක්සේරු කිරීමට (Rapid Rural Appraisal) ක්‍රමවේදයන්ද ආරම්භ කර ඇත්තේ/ව්‍යුත්පන්න කර ඇත්තේ සමාජ විාත්මක ක්‍රමවේදයන් තුළින්ය. තොරතුරු ලබා ගත හැකි වැදගත් පුද්ගලයින් සමග කරනු ලබන අර්ධ ව්‍යුහාත්මක සම්මුඛ සාකච්ඡා, සහභාගීත්ව නිරීක්ෂණ සහ Traingulation සහ Open-endedness භාවිතා කරනු ලබන ක්‍රමවේදාත්මක මූලධර්මයන්ද මෙහි අන්තර්ගත වෙයි. නමුත් කඩිනම් ග්‍රාමීය තක්සේරු කිරීම (RPA) වඩාත් අන්තර් ක්‍රියාකාරී මෙන්ම කෙටිකාලයක් අරමුණු කරයි. තවද එය නව ක්‍රමවේදයන් උපයෝගී කර ගනී (Robert Chambers දක්වූ පරිදි)

- **සමාන පසුබිමක් හෝ තත්ත්වයක් ඇති පුද්ගලයන් 5 ත් 12 අතර ප්‍රමාණයක් සහභාගී වන්නන් සහිත ඉලක්ක කණ්ඩායම් (Focus Groups)** (මෙම සහභාගී වන්නන් නිරීක්ෂකයන් හෝ අදාල විශ්ලේෂණයට යටත් වන්නන් විය හැක.
- **සමාජ සිතියම් සහ ආකෘති (Social Mapping and Modelling)** යම් කිසි ප්‍රජාවක පවතින තමන්ගේ ජීවිතයට වැදගත් ආයතන සහ ආකෘති දැක්වීම සඳහා සහභාගී වන්නන් විසින් අදිනු ලබන සිතියම්/ආකෘති මෙයින් අදහස් කරයි.
- **සෘතුමය සිතියම් සහ දින දර්ශන (Seasonality Maps)** වර්ෂයක් තුළ සිදු වන ප්‍රජාවට විවිධ වැදගත් සිදු වීම් දැක්වීම සඳහා සෘතුමය සිතියම් සහ දින දර්ශන යොදා ගනී.
- **Dalily Time - Use Analysis**
- **Participatory linkage diagramming**
- **වෙන් සටහන් (Venn Diagrams)** ප්‍රජාව තුළ ක්‍රියාත්මක විවිධ ආයතන සහ පුද්ගලයන්ගේ සාපේක්ෂ වැදගත්කම දැක්වීම උදෙසා
- **වත්කම් වර්ගීකරණය**

ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයන්ගේ මූලික ගතිලක්ෂණ

ආදායම, වියදම, වැටුප වැනි ගණන් කල හැකි, මිණිය හැකි දේ කෙරෙහි ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයන් මගින් අවධානය යොමු කරන ලබයි. මෙම ප්‍රමාණාත්මක සංඛ්‍යාවන් ආශ්‍රයෙන් නිගමනයන්ට එළැඹෙන බැවින් සංඛ්‍යාතයේදී භාවිතා කරන රීතීන් මෙහිදී ඉතා තදින් යොදා ගනු ලබයි. මේ අතරින් සම්භාවිතාවය සහ නියැදිකරණය ඉතා වැදගත් වනවා මෙන්ම, අහඹුතාවය ආරක්ෂා කර ගැනීම උදෙසා ඉතා පරීක්ෂාකාරීවද සිදු කල යුතු වෙයි. (Randomness) (එනම් ජනගහනය තුළ සිටින සෑම ඒකකයක්ම අධ්‍යනය කිරීමේ සහ තෝරා ගනු ලැබීමට ඇති එක හා සමාන අවස්ථාව) සංඛ්‍යාතයමය වටිනාකමක් රැක ගැනීම උදෙසා සම්භාවිතා න්‍යාය තුළදී වඩා විශාල හා පැතුරුණු ඒකකයන් ප්‍රමාණයක් අධ්‍යනය කිරීම සිදු කල යුතුය.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය මත ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයන් සිදුකරන බලපෑම රැදී ඇත්තේ කලින් සැලසුම් කරන ලද හා කලින් පරීක්ෂා කරන ලද ප්‍රශ්නාවලීන් මතය. ප්‍රතිචාරයන් සංසන්දනය කළ හැකි මෙන්ම ගැණිය හැකි විය යුතු නිසා මේවා බොහෝ විට ක්‍රමවත් වෙයි. සමීක්ෂණ ප්‍රශ්නාවලීන් ව්‍යුහගත සහ සාපේක්ෂ වශයෙන් ස්ථාවර නිසා සමීක්ෂකයා සහ ප්‍රතිචාරකයා අතර අන්තර් ක්‍රියාකාරීත්ව සීමිත වෙයි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස සමීක්ෂක ප්‍රශ්නාවලීන් මුළුමනින්ම

පාහේ රඳා පවතින්නේ ප්‍රතිචාරකයාගේ ආවර්ජනයන් මතය. මෙලෙස ආවර්ජනය කරන සිදුවීම් ඉතා ඇත අතීතයේ සිදු වූ ඒවා නම් එම ප්‍රතිචාරයන්ගේ විශ්වාසනීයත්වයට එය බලපානු ඇත.

පැතිරුණු ආවරණයක අවශ්‍යතාවයත්, සැලසුම් කිරීමේ පිරිවැයත්, පරීක්ෂණ කිරීම සහ පරිපාලනයන් ගුණාත්මක ප්‍රවේශයන් වලට වඩා ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයන්ගේ වැඩිය.

සංඛ්‍යාවන් මත පදනම් වීම තුළ ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයන් කෙරෙහි ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන් බොහෝ විට වැඩි ආකර්ශනයක් දක්වයි. සත්‍ය මිණුම් දඩු නියෝජනය කරන බව අනුමාන කරන බැවින් විශ්වාසනීයත්වය සහ රඳා පැවැත්ම සංඛ්‍යා මගින් දෙනු ලබයි. වෙනස්කම් සහිතව ක්‍රමවේදයන් අනුගමනය කළ විට ලැබෙන ප්‍රථිපලයන්ගේ නිවැරදිභාවයද වෙනස් විය හැක.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය බලපෑම් විශ්ලේෂණයේදී යොදා ගත හැකි ප්‍රධාන ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රමවේදයන්ගෙන් සමන්විත වූ න්‍යායක් පරිශීෂ්ට අංක 1 හි දක්වා ඇත.

සාමාන්‍ය වශයෙන් ගත කළ පවතින ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රමයන් කාණ්ඩ තුනක් යටතේ වර්ගීකරණය කළ හැක.

- පරීක්ෂණාත්මක ක්‍රමයන්
- ප්‍රායස්-පරීක්ෂණාත්මක ක්‍රමයන්
- පරීක්ෂණාත්මක නොවන ක්‍රමයන්

පරීක්ෂණාත්මක ක්‍රමයන්හිදී සසංභාවී ලෙස තෝරාගත් කණ්ඩායමක් සලකා බලමින් විශ්ලේෂණයන් සිදු කරයි. මිලගට පාලනය කරන ලද සසංභාවී ලෙස තෝරා ගත් කණ්ඩායමේ සංග්‍රහ නොකරන ලද කණ්ඩායමේ ප්‍රතිඵල සංසන්දනය කරනු ලැබේ. නිරීක්ෂණය කළ හැකි හෝ කළ නොහැකි හෝ වෙනස්කම් කණ්ඩායම් දෙක අතර නොපවතින බව සසම්භාවීකරණය සහතික කරයි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස, න්‍යායානුකූල වශයෙන් ගත් කල, ප්‍රතිඵලයන් අතර ඉතා විශාල වෙනසක් පැවතියත් එය අනුගමනය කරන ලද ක්‍රමයන්ගේ (Treatment) බලපෑම මත පමණි. පරීක්ෂණාත්මක ක්‍රමයන්ගේ භූමිකාව පසුගිය වසර කීපය තුළදී ව්‍යාප්ත වුවත් පිරිවැය ඇගවීම් හේතුවෙන් එවැනි පරීක්ෂණයන් භාවිත කිරීම අපහසු හෝ නොහැකි වී ඇත. (Deaton 1997,)

ප්‍රායස් - පරීක්ෂණාත්මක ක්‍රමයන්, සංග්‍රහයන් සහ විවිධ පුද්ගලයන්ගෙන් සැදුම් ලත් පාලන කණ්ඩායම් යොදා ගනිමින් පාලිත පරීක්ෂණයන්ගේ විශ්ලේෂණයන් අනුකරණය කිරීමට උත්සහ දරයි. සංග්‍රහ සහ පාලන කණ්ඩායම් අතර වෙනස්කම් නිරීක්ෂණය කළ හැකි හෝ නොහැකි හෝ වන්නේ ඒවායේ නිස්සම්භාවී

තෝරා ගැනීම නිසාය.

විවිධ පුද්ගලයන්ගේ වර්ගාවන් අතර වෙනස්කම් දෙස බැලීමටත් ප්‍රථිපලයන්ගේ විවිධත්වයට සංග්‍රහ කිරීම් වල නිරාවරණයේ ප්‍රමාණය සම්බන්ධ කිරීමටත් පරීක්ෂණාත්මක නොවන ක්‍රමයක් පරීක්ෂණාත්මක නොවන සමීක්ෂණ දත්ත යොදා ගනු ලබයි. පාලන කණ්ඩායමක් නොමැති වීම මෙම ක්‍රමයන් ප්‍රායස් පරීක්ෂණ ක්‍රමයන්ගෙන් වෙනස් වෙයි.

ආර්ථික ප්‍රශ්නයක් තුළ සංඛ්‍යානමය ක්‍රමයන් ඇතුළත් කිරීමේ විශ්ලේෂණාත්මක ක්‍රමවේදය ආර්ථිකමිතිකය වශයෙන් හඳුන්වනු ලබයි. ප්‍රායස් පරීක්ෂණාත්මක හා පරීක්ෂණාත්මක නොවන ක්‍රමයන් මගින් රැස්කර ගන්නා දත්ත විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා ආර්ථිකමිතික ක්‍රමවේදයන් බහුලවම භාවිතා කරනු ලබයි. පසුගිය වසර 25 පුරාම ආර්ථික විශ්ලේෂණ සහ ආර්ථිකමිතිකයන් වැඩසටහන් ඇගයීම සඳහා සංඛ්‍යානමය ක්‍රමවේදයන් යොදා ගත හැකි ආකාරය පිළිබඳව අධ්‍යනය කරමින් සිටී. (ටොෆීව් 1991, 291 බලන්න) නිස්සම්භාවී දත්ත වරණය හා සම්බන්ධ විවිධාකාර ගැටළු අවම කිරීම සඳහා මෙම කාලය තුළදී විවිධ ආර්ථිකමිතික ක්‍රමවේදයන් සංවර්ධනය කර ඇත. ආර්ථිකමිතික විශ්ලේෂණයන් සඳහා යොදා ගන්නා මෙවැනි සමහර ක්‍රමවේදයන් කීපයක් ඒවායේ වාසි සහ අවාසි සමඟම පහත විස්තර කර ඇත.

ආර්ථිකමිතික විශ්ලේෂණයක වඩාත් මූලිකවම තේරීම වන්නේ ආකෘතියක් තෝරා ගැනීමයි. ඕනෑම ආර්ථික, සාමාජිකය හෝ භෞතික පද්ධතියක් යම්කිසි තාර්කික ව්‍යුහයක් මත පදනම් වී ඇති අතර මෙම තාර්කික ව්‍යුහය ආකෘතියක් වශයෙන් හඳුන්වනු ලබයි. මෙවැනි ආකෘතියක් මගින් යම් කිසි පද්ධතියක නියෝජිතයන්ගේ හැසිරීම විස්තර කරන අතර එය විශ්ලේෂණයේ මූලිකාංගයද වෙයි. භෞතික විචල්‍යතාව මෙන්ම ආර්ථික විචල්‍යතාව මෙන්ම ආකෘතිය ආර්ථික හා ඒ හා සම්බන්ධ විචල්‍යතාවන්ගේ වර්ගාව සමීකරණයක් ඇසුරින් විස්තර කරනු ලබයි. මෙලෙස යොදා ගන්නා ආකෘතිය එක් සමීකරණයකින් හෝ සමීකරණ කීපයකින් සැදුම් ලත් එකක් විය හැක.

එක් සමීකරණයක් පමණක් යොදා ගන්නා ප්‍රතිපායන විශ්ලේෂණයේදී විශ්ලේෂකයාට විස්තර කිරීමට අවශ්‍ය එක් පරායත්ත විචල්‍යයක් (Y මගින් දක්වන) තෝරා ගනී. පරායත්ත විචල්‍යය කෙරෙහි බලපෑම් කරන ස්වායත්ත විචල්‍යය එකක් හෝ කිහිපයක් විශ්ලේෂකයා විසින් හඳුනා ගනු ලබයි. මෙම ස්වායත්ත විචල්‍යයන් X මගින් දක්වයි.

සමහර ආර්ථිකමිතික අධ්‍යනයන්හිදී විශ්ලේෂකයා පරායත්ත විචල්‍යය එකකට වඩා වැඩි සංඛ්‍යාවක් කෙරෙහි උනන්දුවක් දක්වයි නම් සමීකරණ කීපයක් එකවර ගොඩනගනු ලැබේ. මේවා

සමගාමී සමීකරණ ආකෘතිය වශයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ. (රාමනාදන් 1997, b)

පරීක්ෂකයා අපේක්ෂාකරන ආර්ථිකමිතික ආකෘතිය ඇස්තමේන්තු කිරීම උදෙසා ස්වයන්ත හා පරායත්ත විචල්‍යන්ගේ නියැදි දත්ත අවශ්‍ය වෙයි. (පුල්මේ 1997, 1 Hulme 1997, 1) අවස්ථාවන් දෙකක් ඇසුරින් මෙම දත්ත රැස්කිරීම සිදු කරනු ලබයි. නිරීක්ෂණ ඒකකයන් කීපයක නියැදියකට අදාළ දත්ත එකම අවස්ථාවකදී ලබාගත් විට හරස්කඩ දත්ත ලෙස හැඳින්වේ. එකම නිරීක්ෂණ ඒකකයකට අදාළ දත්ත විවිධ කාලයන් හිදී (බොහෝ විට සමාන පරතරයක් සහිත) ලබාගැනීම කාල ශ්‍රේණි වශයෙන් හඳුන්වනු ලබයි. එකම හරස්කඩයන් විවිධ කාල අවස්ථාවන්හිදී නිරීක්ෂණය කරන කාල ශ්‍රේණි හරස්කඩ දත්ත බොහෝ විට අධ්‍යයන අධ්‍යයනයන් සඳහා යොදා ගනී. කාල අවස්ථා කීපයකදී නිරීක්ෂණය කරන ලද හරස් කඩ ඒකකයන් විශාල ප්‍රමාණයකින් සමන්විත දත්ත සමූහය සාමාන්‍යයෙන් "Panel Data Set" ලෙසින් හඳුන්වනු ලබයි.

ප්‍රමාණාත්මක සහ ගුණාත්මක ප්‍රවේශයන් සංසන්දනය

"යථාර්ථය" පිළිබඳව දරණ දාර්ශනික මතය, ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක ප්‍රවේශයන් අතර ඇති ප්‍රධානතම වෙනස්කම වෙයි. ගුණාත්මක ප්‍රවේශයේදී අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම සඳහන් කරන්නේ යථාර්ථය විවිධ ස්වරූපයන්ගෙන් යුක්ත වන බවත් කෙනෙක් දරන අදහස් අනුව "යථාර්ථය" යන්න රදා පවතින බවත්ය. උදාහරණයක් වශයෙන් ගුණාත්මක ප්‍රවේශයන් සඳහා පක්ෂව කතා කරන අය දක්වන පරිදි දර්ශනවාදය යන්න නිර්වචනය කල හැක්කේ දීමනා ලබා දෙන්නන්ට හෝ වැඩසටහන් කාර්ය මණ්ඩලයට හෝ නොව දුප්පතුන්ටමය. මන්ද දුප්පත්කම සැබෑ ලෙසම අත්විඳින්නේ ඔවුන් වන නිසාත් ආදායම් අඩුවීම පමණක්ම දර්ශනවාදය නොවන නිසාත්ය.

ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයේදී සලකනු ලබන්නේ එක් යථාර්ථයක් පමණක් තිබිය හැකි බවයි. දර්ශනවාදය සම්බන්ධයෙන් සලකා බැලූ විට ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයේදී, බාහිර සමීක්ෂකයන් විසින් තීරණය කරනු ලබන දර්ශන දර්ශක දර්ශනවාදය අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා යොදා ගැනීම සුදුසු යැයි පිළිගනී. ආදායම, වත්කම්, මූලික සේවා සඳහා ලගාවීම, සෞඛ්‍ය, පෝෂණය, පානීය ජලය සහ වෙනත් ඒවාහි මිණිය හැකි විචල්‍යන් "ඔව්" හෝ "නැත" යන පිළිතුරු මගින් හෝ සැබෑ ලෙසම ගණන් කිරීම මගින් දර්ශන දර්ශක

වශයෙන් යොදා ගැනීම ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයේදී සිදු කරයි.

ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශය හා ගුණාත්මක ප්‍රවේශය අතර ඇති වෙනස්කම් කැටි කොට දක්වමින් ඇතුළු අවස්ථාවන් වලදී ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශය "විචල්‍ය" ලෙසත් ගුණාත්මක ප්‍රවේශය "කලාවක" ලෙසත් දක්වනු ලැබේ. (Hulme 1997,1)

ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රමයන්හිදී දත්ත වශයෙන් සලකා බලනු ලබන විචල්‍යන් (උදාහරණයක් වශයෙන් ආහාර සඳහා වන වියදම) මිණිය හැකි ඒවා විය යුතුය. ගුණාත්මක ක්‍රමයන්හිදී ආකල්ප, වරණයන් සහ ප්‍රමුඛත්වයන් විචල්‍යයන් වශයෙන් සලකන බැවින් ගුණාත්මක ක්‍රමයන්හිදී යම්කිසි ප්‍රශ්නයක් සඳහා පිළිතුරු හෝ යම් සිදුවීමක් නිරීක්ෂණය කල හැකි වාර ගණන හෝ දත්ත වශයෙන් සලකනු ලබයි. මෙහි ප්‍රථිපලයක් වශයෙන් නියැදියේ නිරූපණත්වය සම්බන්ධ දෝශයක් ඇති වීමේ නැඹුරුව ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයන්හිදී අවම වන නමුත් නොනියැදුම් දෝශයක් ඇති වීමේ වැඩි හැකියාව ඇත. ගුණාත්මක ප්‍රවේශයේදී දැකගත හැකි වන්නේ මෙහි ප්‍රතිවිරුද්ධ තත්ත්වයයි.

ගුණාත්මක හා ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රමයන් යොදා ගන්නා ක්‍රියාවලිය අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම රදා පවතින්නේ ක්ෂේත්‍ර නිලධාරීන් මතය. ගණන් ගන්නන්, සමීක්ෂකයන්, සම්මුඛ පරීක්ෂකයන්, සහභාගි නිරීක්ෂකයන්, පරිවර්තකයන් හෝ කේන්ද්‍ර කණ්ඩායම් පහසුකම් සපයන්නන් ආදී වශයෙන් ක්ෂේත්‍ර නිලධාරීන් සමන්විත විය හැක. මෙම නිලධාරීන්ගේ ගුණාත්මකභාවය විශාල වශයෙන් වෙනස් විය හැකි අතර එය ප්‍රමාණාත්මක මෙන්ම ගුණාත්මක ප්‍රවේශයන්හිදී ඇති විය හැකි විශාල දුර්වලතාවයක් ලෙස දැක්විය හැක. එම නිසා, බලපෑම් තක්සේරුකරුවන් කිරීමට අවශ්‍ය නම්, ඒ සඳහා වියදම් දරණ අය ඉතා උසස් සුදුසුකම් සහිත ක්ෂේත්‍ර නිලධාරීන් යොදා ගැනීමට කටයුතු කල යුතු වෙයි. බඳවාගැනීම, පුහුණුකිරීම, සුපරීක්ෂණය මෙන්ම පාරිතෝෂිකයන් ගෙවීමද ඉතා පරීක්ෂාකාරීව සිදු කල යුතුය.

ක්‍රමවේදයන් ඒකාබද්ධ කිරීම

"මේ සඳහා මූලික වන්නේ ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රවේශයන්ගේ පෘථුල බව හා ගුණාත්මක ප්‍රවේශයන්ගේ ගැඹුරත් සැලකිල්ලට ගැනීමයි. අධ්‍යයනයේ අරමුණ, යෙදවිය හැකි කාලය, දක්ෂතා හා සම්පත් මත ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක ක්‍රමයන්ගේ සංයෝගය රදා පවතී. සාමාන්‍ය වශයෙන් ගත් කල ක්‍රමවේදයන් ඒකාබද්ධ කිරීමේ ප්‍රතිඵල ලෙස

වඩාත් හොඳ මිණුම් දඩු ; ස්ථිර කිරීම්, නිෂ්ප්‍රභා කිරීම්, වඩාත් තහවුරු කිරීම් ලබා ගත හැක. එසේම පැහැදිලි කිරීම් වඩාත් හොඳ විශ්ලේෂකයන් ගෙන් දෙන අතර ප්‍රමාණාත්මක හා ගුණාත්මක සොයාගැනීම් එක් ප්‍රතිපත්ති නිර්දේශයන් ගොනුවකට එකාබද්ධ කිරීම මගින් වඩාත් හොඳ ක්‍රියාකාරකමකට මඟ පෙන්වයි." (Carvalho and White 1997)

Carvalho and White (1997) විශේෂිත ඒකාබද්ධ කිරීමේ විවිධ ක්‍රම දක්වයි.

- ප්‍රමාණාත්මක නියැදියක් තෝරාගැනීම සඳහා ගුණාත්මක සමීක්ෂණ දත්ත යොදා ගැනීම.
- ප්‍රමාණාත්මක වැඩ සඳහා වන සම්මුඛ සාකච්ඡා මාර්ග උපදේශකයක් සකස් කිරීම සඳහා ගුණාත්මක සමීක්ෂණයක් යොදා ගැනීම.
- ප්‍රමාණාත්මක ප්‍රශ්නාවලීන් පෙර-පරීක්ෂා කිරීම උදෙසා ගුණාත්මක ක්‍රමයන් යොදා ගැනීම.
- ප්‍රමාණාත්මක දත්ත වලින් ලැබෙන අනපේක්ෂිත ප්‍රතිඵලයන් පැහැදිලි කිරීමට ගුණාත්මක ක්‍රමයන් යොදා ගැනීම.

විශ්ලේෂණ ඒකකය තෝරා ගැනීම

විශ්ලේෂණ ඒකකය (ගනුදනුකරුවා, ව්‍යාපාරය, කුටුම්භය හෝ ප්‍රජාව) කුමක් වුවත් මූල්‍ය සේවාවන්හි සේවය ලබා ගන්නන් මෙන්ම ලබා නොගන්නන්ද පරීක්ෂණයට ලක්කිරීම, ඔවුන් පිළිබඳ දැනගැනීම සහ සම්මුඛ සාකච්ඡා කිරීම වැදගත් වෙයි. සේවාවන් ලබා නොගන්නන් වර්ග දෙකක් සිටිය හැක; කලින් සේවාව ලබා ගෙන පසුව එය නැවැත්වූ අය සහ කිසිදා එම සේවාව ලබා නොගත් අය වශයෙනි.

සේවාවලාභියා, සේවාවලාභියෙකු ලෙස. මෙම විශ්ලේෂණ ඒකකය තනි සේවාවලාභියෙකු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවන්හි සේවාවලාභියෙකු වශයෙන් ඉලක්ක කරයි. වෙළඳපොල පරීක්ෂණයක් සඳහා විශ්ලේෂණයක පරමාර්ථ වන්නේ සේවාවන් සම්බන්ධයෙන් හා ඒවා තව දුරටත් වැඩි දියුණු කිරීම සම්බන්ධයෙන් අනුග්‍රාහකයන් දරන මතයන් එක්රැස් කිරීමයි. Outreach (පැතිරීම) ලඟා වී ඇත්නම් හෝ ඉවත්වී යන්නන් සිටි නම් මේ පිළිබඳව සැලකිලිමත් වීම යම් වටිනාකමකින් යුක්ත වෙයි.

අනුග්‍රාහකයෙක් තනි පුද්ගලයෙකු වශයෙන්. ප්‍රමාණාත්මක සහ ගුණාත්මක යන ක්‍රමයන් දෙකේදීම අනුග්‍රාහකයෙක් තනි පුද්ගලයෙක් වශයෙන් කේන්ද්‍රගත කල හැකිය. (මෙය කුටුම්භයේ අනෙකුත් සාමාජිකයන් වෙතද ව්‍යාප්ත කළ විට කුටුම්භය තුළ බලපෑම් විශ්ලේෂණය වශයෙන් හැඳින්වෙයි. තනි

පුද්ගල අනුග්‍රාහකයන් පහසුවෙන් නිර්වචනය කල හැකි වීමත් හඳුනාගත හැකිවීමත් මේ මට්ටමේදී පරීක්ෂණ සිදු කිරීමේ වාසිය වෙයි. ඔවුන්ව ඉලක්ක කණ්ඩායම් තුලින් සම්මුඛ සාකච්ඡා කිරීම හෝ සහභාගීත්වය නිරීක්ෂණ මගින් සමීක්ෂණය කිරීම හෝ අන්තර්ක්‍රියා කිරීම සිදු කල හැක. මෙම මට්ටමේදී සොයා බැලිය යුතු බලපෑම් වශයෙන් ආදායමේ වෙනස්කම්, ආදායමේ බෙදා හැරීම (උදාහරණයක් වශයෙන් ගැහැණු ළමයින් සඳහා වන පාසැල් ගාස්තු ගෙවීම), හැසිරීමේ සිදුවන වෙනස්කම් (උදාහරණයක් වශයෙන් අවදානම් බාර ගැනීමට ඇති කැමැත්ත) , තත්ත්වයේ හෝ කල්පනාවන්ගේ සිදු වන වෙනස්කම් යන ඒවා දැක්විය හැක.

අනුග්‍රාහකයෙකු තනි පුද්ගලයෙකු වශයෙන් සැලකීමේදී ඇති විය හැකි ප්‍රධාන අවාසි සහගත තත්ත්වය වන්නේ, බලපෑමේ විශාලත්වය සම්බන්ධයෙන් කරන ඇස්තමේන්තුගත කිරීම් විශාල වශයෙන් විෂයිගත විය හැකි අතර ඒවා සලකා බලන පුද්ගලයා හෝ පුද්ගලයන්ගෙන් ඔබ්බට යා හැක. මේ හේතුවෙන් ප්‍රාථමික පුද්ගලයා සහ ව්‍යාප්ත කරන ලද අනෙකුත් පුද්ගලයන් අතර බලපෑම වෙන් වශයෙන් දැක්වීම අපහසු වෙයි.

ව්‍යාපාරය. විශ්ලේෂණ ඒකකය වශයෙන් ව්‍යාපාරය යොදා ගැනීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල අරමුණ විශාල වශයෙන් ආර්ථිකමය එකක් වන බව උපකල්පනය කරයි. එහිදී ව්‍යාපාරයේ සාමූහික සමෘද්ධිය (වර්ධනය, වැඩි ලාභ, නිෂ්පාදනයේ වැඩිවීම, වැඩි විකුණුම්, එලදායී වත්කම් අත්පත් කර ගැනීම, තරඟකාරීත්වයේ සාමාන්‍ය වර්ධනය මෙන්ම පැවති ව්‍යාපාර ස්ථානය වෙනුවට වෙනත් ස්ථානයකට යෑම වැනි ව්‍යාපාරය වෙනස්වන බවට සාක්ෂි) සලකා බලයි.

මෙම ඒකක විශ්ලේෂණයේ ඇති ප්‍රධානතම ක්‍රමෝපායික වාසිය වන්නේ ලාභදායීත්වය සහ ආයෝජන මත ආපසු ලැබීම් වැනි හොඳින් අවබෝධ කරගත් විශ්ලේෂණ මෙවලම් පැවතීමයි. (Hulme 1997,6) එක් ව්‍යාපාරයක් තවත් ව්‍යාපාරයක් සමඟ සංසන්දනය කළ හැකි පරිදි පැහැදිලිවම නිර්වචනය කිරීමට සිදුවීම මෙහි ඇති මූලිකම අවාසිය වෙයි. සාම්ප්‍රදායික අර්ථයෙන් ගත් කල බොහෝ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරයන් ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යනවාට වඩා කරන්නේ එදිනෙදා කටයුතු රඳා පැවැත්ම උදෙසා සිදු කිරීම පමණි. එම නිසා විශ්ලේෂණයක් සිදු කිරීමට අවශ්‍ය තොරතුරු බොහෝ විට නොමැති වෙයි. කෙසේ වෙතත් ප්‍රධානතම අවාසිය වන්නේ ප්‍රතිමෝඡ්‍යතාවයයි. එනම් යම් කිසි ණය මුදලක වාසිය ව්‍යාපාරය වෙත ලැබුණේද නැතහොත් කුටුම්භය වෙත

ලැබුණේද යන්න පැහැදිලි ලෙස ප්‍රකාශ කල නොහැකි වීමයි. (විශේෂයෙන්ම ව්‍යාපාරිකයාට මෙම වෙනස්කම පැහැදිලි නොවන විටදී)

උපඅංශය (Subsector). ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය බලපෑම් විශ්ලේෂණයේදී මෙම ඒකකය සහ මට්ටම යොදා ගැනීම සිදු වන්නේ ඉතා විරල වශයෙනි. මැදිහත් වීමේ ස්වභාවය සහ බලාපොරොත්තු වන ප්‍රථිපල මත විශ්ලේෂණ මට්ටම රඳා පවතින බව මෙහිදී අවධානයට ලක් කල යුතුයි. ආර්ථිකයේ උපඅංශයක් කේන්ද්‍රකොට ගනිමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහනක් සැලසුම් කිරීමේ හැකියාව ඇත. එම නිසා එම උපඅංශයේ ව්‍යාපාරයන් (උදාහරණ වශයෙන් කුඩා ව්‍යාපාරයන්) විශ්ලේෂණ ඒකකය වශයෙන් යොදා ගන්නවාට අමතරව මුළු උප අංශයම සමස්තයක් වශයෙන් සැලකිය හැක. උත්පාදනය කරන ලද රැකියා ප්‍රමාණය, සමස්ත නිෂ්පාදනය, අනෙකුත් උපඅංශ සමග ඇති කරගන්නා උපකොන්ත්‍රාත් වල වෙනස්වීම, සමස්ත උපඅංශයටම බාධක වශයෙන් ඇති දෑ නැති කිරීම (යෙදවුම් සැපයුම සහ උපඅංශයේ වෙනස්කම් නිසා ඇති වන මිල වෙනස්කම්) වැනි දර්ශක මෙයට ඇතුළත් වෙයි. මෙම මට්ටමේ විශ්ලේෂණයන් විශාල වශයෙන් පර්යේෂණ මත පිහිටන අතර විශාල කාලයක් සහ සම්පත්ද ඒ සඳහා අවශ්‍ය වෙයි.

කුටුම්භ ආර්ථික කළඹ. මෙම ප්‍රවේශය කුටුම්භ, තනි පුද්ගලයන්, ඔහුගේ හෝ ඇයගේ ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්, ඔහු හෝ ඇය අයත්වන සමාජය දෙස

බලන අතර මේවා අතර අන්තර්සම්බන්ධතාව සොයා බලයි. මෙවැනි විශ්ලේෂණයක් සිදු කිරීම දුෂ්කර හා පිරිවැය අධික මෙන්ම විශේෂිත වූ තාක්ෂණික දැනුමක් හා දේශීය පරිසරය පිළිබඳව හොඳ අවබෝධයක්ද තිබිය යුතුය. අදාල ක්ෂේත්‍රයේ යම් කිසි කාලයක් රැඳී සිටීමද අවශ්‍ය වෙයි. කෙසේ වෙතත්, මෙය බලපෑම් සහ වෙනත් කොටස් අතර ඇති සම්බන්ධතාවයන් පිළිබඳව ඉතා හොඳ අවබෝධයක් ලබා දෙයි.

සාරාංශයක් වශයෙන් ගත් කල බලපෑම් විශ්ලේෂණය පහසු නොවන අතර මූර්ත පිරිවැයක් ද සහිත වෙයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල තිරසාර පැවැත්ම විශ්වීය අරමුණක් බවට පත් වී ඇති කාලයක බලපෑම් විශ්ලේෂණයක් සඳහා ගෙවීම් කිරීම බරපතල අභියෝගයක් වෙයි. කෙසේ වෙතත් දරිද්‍රතාවය නැතිකිරීමේ අත්‍යවශ්‍ය මෙවලමක් වශයෙන් ක්ෂුද්‍ර සැලකීම එහි අනාගතය අවදානමෙහි දැමීමක් වනු ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන් හි කටයුතු ආරම්භ කරන විටම සහ මූල්‍ය තිරසාරත්වයට ලබා දෙන ප්‍රමුඛත්වය මෙම විෂයටද ලබා දීම බලපෑම් විශ්ලේෂණය සඳහා ලබා දිය හැකි වඩාත් හොඳ නියමය වෙයි. බලපෑම් විශ්ලේෂණයක ඇති සියලු දූෂකරතාවයන් සහ පසුබට කිරීම් මධ්‍යයේ වුවද එය ඉතා හොඳින් සිදු කල හැක. එම කාර්ය බරපතල ලෙස සැලකීමත් එමගින් අවශ්‍ය කරන සැලකිල්ල සහ දක්ෂතාවයන් කැපකිරීමත් බලපෑම් විශ්ලේෂණයක් සිදු කිරීමේ පළමු පියවර වෙයි.

පරිශීලකය 1. ප්‍රමාණාත්මක බලපෑම් විශ්ලේෂණය

ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රම යොදාගනිමින් සිදු කර වඩාත් බහුල බලපෑම් විශ්ලේෂණයන්

ආයතනික මට්ටමින්	කුටුම්භ මට්ටමින්	පුද්ගල මට්ටමින්
නිමැවුම වත්කම් එකතුව අවදානම් කළමනාකරණය තාක්ෂණය වෘත්තීය කළමනාකරණය වෙළඳපල ආදායම	ආදායම විශේෂායනය විවිධාංගීකරණය වත්කම් එකතුව ඉතුරුම් පාරිභෝජනය ආහාර ආහාර නොවන	කාන්තාවන් බලගැන්වීම මූල්‍ය හා වෙනත් සම්පත් පාලනය උපත්පාලන ක්‍රම භාවිතය දරුවන් ජීවත්ව සිටිනා අනුපාතය සෞඛ්‍ය සහ පෝෂණය අධ්‍යාපනය උපයෝජනය

බලපෑම් අධ්‍යයනය සඳහා යොදාගත් වඩාත් බහුල ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රමයන්

ප්‍රමාණාත්මක ක්‍රමය	වාසි	අවාසි
පරීක්ෂණාත්මක ක්‍රමයන්	<ul style="list-style-type: none"> ප්‍රතිකාරයන් සහ පාලිත කණ්ඩායම් අහඹු ලෙස තෝරාගන්නා නිසා කණ්ඩායමේ බලපෑම හඳුනාගැනීම පහසු වේ. 	<ul style="list-style-type: none"> නිරතුරුවම සත්‍ය පරීක්ෂණාත්මක තත්වයන් පවත්නා තත්වයන් සොයා ගැනීම හෝ ඇති කිරීම අසීරු වේ.
ප්‍රායෝගික-පරීක්ෂණාත්මක ක්‍රමයන්	<ul style="list-style-type: none"> පරීක්ෂා නොකරන ලද දත්ත සමාන පාලිත කණ්ඩායම් ආකෘතීන්ට යොදා ගැනීම මගින් ගැටළු විසඳිය හැකිය. 	<ul style="list-style-type: none"> පක්ෂපාතීත්වයක් නොමැතිව කණ්ඩායම් පාලිත කණ්ඩායම් නිර්මාණය අසීරු වේ. දත්ත පිළිබඳව සමහරක් උපකල්පිත අවශ්‍ය වේ
පරීක්ෂණාත්මක නොවන ක්‍රමයන්	<ul style="list-style-type: none"> කරන ලද උපකල්පිත කලාතුරකින් සිද්ධියට විශේෂිත වන අතර එම නිසා එමගින් සාමාන්‍යකරනය වූ දත්ත ජනනය කරයි. 	<ul style="list-style-type: none"> වැඩසටහන සඳහා වඩාත් බලපෑම් සිදු කරන ලද සාධක අනෙකුත් ඒවායින් වෙන්කර ගැනීම සඳහා වඩා සංකීර්ණ ක්‍රම යොදා ගැනීම. ලබාගත නොහැකි වූ දත්ත සඳහා බොහෝ උපකල්පිත අවශ්‍ය විය හැකිය.

ආර්ථිකමිතික විකල්ප

පරීක්ෂණාත්මක ක්‍රමය	වාසි	අවාසි
<p>ආකෘතියක් තෝරාගැනීම සරල ප්‍රතිපායන විශ්ලේෂණය (විචල්‍ය දෙකක ප්‍රතිපායනය)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ආකෘති අතරින් වඩාත්ව සරල වීම. ▪ ආකෘතිය පරාමිතීන් වලයෙන් රේඛීය වේ නම් රේඛීය නොවන සම්බන්ධතා හැසිරවීම සඳහාද සඳහාද යොදා ගනු ලබයි 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ විචල්‍යයන් යොදා ගන්නා උපකල්පන බොහෝ විට යථාර්තවාදී නොවීම (ඇස්තමේන්තු නොනැඹුරු වීම, සංගතිය, කාර්යක්ෂම)
<p>බහු විචල්‍ය ප්‍රතිපායනය</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ සරල රේඛීය ප්‍රතිපායනයේදී යොදා ගන්නා ඇතැම් උපකල්පන නිදහස් කිරීම මගින් වඩාත් සාමාන්‍යකරණය කරන ලද භාවිතයට ඉඩ නොසැලසීම. ▪ නිරේකජතාවය සඳහා ඉඩ සැලසීම ▪ තෝරාත් ස්වයන්ත විචල්‍ය යන්ගේ බලපෑම පරීක්ෂාකිරීම සඳහා ස්වයන්ත විචල්‍යයන්ගේ උපකොටස් පාලනය කිරීමට ඉඩ සැලසීම. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ විචල්‍යයන් විශාල ප්‍රමාණයක් ඇතුළත් කිරීම මගින් තනි සංගුණකයන්ගේ සාපේක්ෂ නිවැරදිතාවය අඩු විය හැකිය. ▪ ස්වතන්ත්‍රතා ප්‍රධාන අනිමි වීම සංගුණකයට ණය දීම මගින් සංගුණක මත කරන පරීක්ෂණ වල බලය අඩු විය හැකිය.
<p>සමගාමී සමීකරණ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ පරායත්ත විචල්‍ය කීපයක් සමගාමීව නිර්ණය කිරීම කළ හැකිවීම. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ සමගාමීත්වය හා හඳුනාගැනීම ආශ්‍රයෙන් පැන නැගෙන අතිරේක ප්‍රශ්න සම්බන්ධයෙන් අවධානය යොමු කල යුතුය.

දත්ත කුලකය තෝරාගැනීම

	වාසි	අවාසි
<p>තනි හරස්කඩ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ දෙන ලද අවස්ථාවකදී නියෝජ්‍ය කණ්ඩායම පිළිබඳව තොරතුරු සාපේක්ෂව වඩාත් ඉක්මනින් අඩු වියදමකින් සපයා දෙයි. . 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ තනි පුද්ගල ව්‍යාපාර මට්ටමෙන් සිදුවන වෙනස්වීම් (ප්‍රමාණය හෝ වෙනස) මැණිය නොහැකි වීම.
<p>පුනරාවර්තන හරස්කඩ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ තනි පුද්ගල කණ්ඩායම් වල හැසිරීම් හෝ ප්‍රතිදානයන් අඩු වියදමකින් සහ කාලයකින් සොයා ගත හැකි වීම. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ විචල්‍යයන් තනි පුද්ගල මට්ටමෙන් සිදු වන වෙනස්වීම් (ප්‍රමාණය හෝ වේගය මැනිය නොහැකි වීම)
<p>Longitudinal or Panel</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ පරායත්ත පුද්ගල මට්ටමේදී සිදුවන ගතික වෙනස්වීම් විශ්ලේෂණය කල හැකි වීම ▪ නියෝජ්‍ය කණ්ඩායමේ සිදුවන දිගුකාලීනව සිදුවන ගතික වෙනස්වීම් මැනීමට යොදා ගත හැකි වීම. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ සමගාමීත්වය මුල්ම සිදුවන වෙනස්වීම් හෝ කල් ඉකුත්වීම. ▪ මැනීම් කාල පරිච්ඡේදයක් දීර්ඝ වීමත් සමගම පිරිවැයද ඉහල යාම.

නිෂ්පාදිත සහ සේවා

පළමුවන පරිච්ඡේදයේදී අප අඩු ආදායම්ලාභී කාන්තාවන්ට සහ පිරිමින්ට මූල්‍ය සේවා සැපයීමේදී බලපාන විවිධ සන්දර්භානුගත සාධක පිළිබඳව අධ්‍යයනය කළෙමු. 2 වන පරිච්ඡේදයේදී අප ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අරමුණු, ඉලක්ක වෙළඳපල හඳුනාගැනීම සහ බලපෑම් තක්සේරු කිරීම පිළිබඳව විමසා බැලුවෙමු. මෙම පරිච්ඡේදයේදී ඉහත පරිච්ඡේද දෙකෙහිදී සාකච්ඡා කළ ඉල්ලුම සහ සැපයුම සලකා බලමින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් ලබාදෙන නිෂ්පාදිත සහ සේවා පරාසය පිළිබඳව සලකා බලමු.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට තම සේවාවලාභීන්ට එකිනෙකට වෙනස් වූ සේවා සහ නිෂ්පාදිත රාශියක් ලබාදිය හැකිය. මේ අතරින් පළමු සහ ප්‍රධාන වන්නේ මූල්‍ය සේවා වේ. කෙසේ නමුත්, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඉලක්ක ගත සේවාවලාභීන්ගේ ස්වභාවය නිසා එනම්, සාක්‍ෂරතාවය නොමැති, සාමාන්‍යයෙන් දුෂ්කර ප්‍රදේශවල ජීවත්වන, ස්පෘශ්‍ය වත්කම් නොමැති දුප්පත් කාන්තාවන් සහ පිරිමින් සඳහා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට බොහෝ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන මෙන් මෙහෙයුම් සිදුකළ නොහැක. දුප්පතුන් විසින් පවත්වාගෙන යනු ලබන සුළු අවිධිමත් වෙළඳාම්, බෙහෝ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන විසින් ආකර්ශනීය ආයෝජනයක් ලෙස නොසලකයි. එම වෙළඳාම් සඳහා අවශ්‍ය වන ණය මුදලක වටිනාකම ඉතාමත් කුඩා වන අතර, සේවාවලාභීන්ගෙන් තොරතුරු ලබාගැනීම ඉතාමත් දුෂ්කර කාර්යයක් වේ. (ණය ලබාදෙන්නාට නොතේරෙන උපහාෂා මගින් ඔවුන් සන්නිවේදනය කළ හැක) බොහෝ විට සේවාවලාභීන් සිටින්නේ බොහෝ දුර බැහැර වන අතර, ඔවුන්ගේ ගොවිපලවල් හෝ වෙළඳාම විසින් කිරීමට විශාල කාලයක් වැයකල යුතුවේ. (විශේෂයෙන්ම ඔවුන් නාගරික මුඩුක්කු ප්‍රදේශවල ජීවත් වන විට) මෙම සියල්ලෙන්ම පෙනී යන්නේ එක් ඩොලරයක් ණය වශයෙන් ලබාදීමට විශාල පිරිවැයක් දැරිය යුතු බවයි. එසේම ප්‍රධාන වශයෙන් ණය මුදල සඳහා සුරැකුම් වශයෙන් ලබාදීමට ඔවුන්ට ස්පෘශ්‍ය වත්කම් නොමැති බවයි. (Bebbett 1994)

මෙයින් අදහස් කෙරෙනුයේ අඩු ආදායම්ලාභී කාන්තාවන්ට සහ පිරිමින්ට මූල්‍ය සේවා ලබා දෙන ප්‍රධාන ආයතන වලින් සේවාවන් ලබා ගැනීම සඳහා දැඩි බාධක පවතින බවයි. සාමාන්‍ය මූල්‍ය අතරමැදියන් ඔවුන්ට මූල්‍ය පහසුකම් සඳහා උපකාර ලබා නොදෙන අතර, එම නිසා දුප්පත්කම, සාක්‍ෂරතාවය, ස්ත්‍රී/පුරුෂ භාවය සහ විදුරතාවය (දුෂ්කරතාවය) යන කරුණු මත පවතින හිඩැස් පිරවීම සඳහා යාන්ත්‍රණයක් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් සකස් කළ යුතුව ඇත. දේශීය ආයතන පෝෂණය කර ගොඩනැංවිය යුතු අතර නව සේවාවලාභීන් තුළ ඒ පිළිබඳව විශ්වාසය ගොඩ නැංවිය යුතුව ඇත. බොහෝ අවස්ථාවලදී සේවාවලාභීන්ට විශේෂ නිෂ්පාදන අවශ්‍ය වන අතර ඔවුන්ට ලැබෙන මූල්‍ය සේවා ලාභදායී ලෙස යොදාගැනීමට නම් ව්‍යාපාරික කළමණාකාරණා හැකියාවන්ද වෙළඳපල වෙත ළඟාවීමට වඩා හොඳ මාර්ග ද අවශ්‍ය වේ.

(Bennett 1994)

අඩු ආදායම්ලාභී කාන්තාවන් සහ පිරිමින් සඳහා ඵලදායී මූල්‍ය සේවා සැපයීමට “සමාජ සජීවීකරණය” අවශ්‍ය වේ. “සමාජ සජීවීකරණය යනු, දුප්පත් සහ වරප්‍රසාද නොලත් කණ්ඩායම්වලට හෝ පුද්ගලයින්ට තීරසාර මූල්‍ය අතරමැදියන්ගෙන් ලබාදීම සඳහා සමාජ ප්‍රාග්ධනය නිර්මාණය කිරීමේ ක්‍රියාවලියයි.” (Bennett 1997) විශේෂයෙන්ම කණ්ඩායම් සමග මෙහෙයුම් සිදුකරන බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කිසියම් ආකාරයකට සමාජ සජීවීකරණ සේවාවක් ලබාදෙයි. සමහර අවස්ථාවලදී ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමග වැඩකරන වෙනත් ආයතන විසින් සමාජ සජීවීකරණ සේවා සලසනු ලබයි.

මීට අමතරව සමහර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පොත් තැබීම, වෙළඳාම, සහ නිෂ්පාදනය යන විෂයයන් ඇතුළුව කුසලතා පුහුණු සහ මූලික ව්‍යාපාර පුහුණු ඇතුළත් ආයතන සංවර්ධන සේවා හෝ සෞඛ්‍යය, ආරක්‍ෂාව, අධ්‍යාපන හෝ සාක්‍ෂරතා පුහුණු ආදී සමාජ සේවා සලසයි. (සෘජුවම හෝ වක්‍ර ආකාරයෙන්) අඩු ආදායම්ලාභී කාන්තාවන්ට සහ පිරිමින්ට ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර මෙහෙයවීම සඳහා අවශ්‍ය හැකියාවන් ලබාදීමට මෙම සේවා උපකාරී වේ.

ලබාදිය යුත්තේ කුමන සේවා ද යන්න තීරණය කිරීම, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි අරමුණු මතද, ඉලක්ක වෙළඳ පලෙහි පවත්නා ඉල්ලුමද , සේවා සපයන අනෙක් ආයතනවල පැවැත්ම මතද, පිරිවැය නිවැරදිව ගණනය කිරීම සහ අතිරේක සේවා ලබාදීමට ඇති හැකියාව මතද රඳා පවතී.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කටයුතු සඳහා සහාය දැක්වීමට කැමැත්තෙන් සිටින දායකයින්ට හෝ නව සේවා හඳුන්වා දීමට හෝ ඔවුන් ක්‍රියාකරන ආකාරය වෙනස් කිරීමට බලාපොරොත්තුවෙන් සිටින ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට හෝ මෙම පරිච්ඡේදය වැදගත් වනු ඇත. විශේෂයෙන්ම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් සේවලාභීන්ට සැපයීමට බලාපොරොත්තු වන නිෂ්පාදන සහ සේවා පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණය මගින් මෙහි පාඨකයින්ට ඉලක්ක වෙළඳපලෙහි අවශ්‍යතාවයන් සහ ඉල්ලුම කොපමණ දුරකට සපයනවාද යන්න තීරණය කළ හැකිවේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පද්ධතීන්ගේ රාමුව

ආන්තික සේවලාභීන්ට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සැලසීම විවිධ වූ හැකියාවන් සහ ක්‍රියාවන් අවශ්‍ය වන සංකීර්ණ ක්‍රියාවලියකි. මේ සඳහා ආයතන වැඩි ආයතන ප්‍රමාණයක් අවශ්‍ය වනු ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඒකාබද්ධ ප්‍රවිශ්ඨයන් සහිත වුවත් ඉලක්ක වෙළඳ පලෙහි පවතින ඉල්ලුම සපුරාලීමට නිතරම නොහැකි වනු ඇත. එම නිසා මූල්‍ය හා සමාජ සජීවීකරණය සිදුවන ක්‍රියාවලිය හඳුනාගැනීම සඳහා සරල ආයතනික ඇගයීමක් නොව පද්ධති විශ්ලේෂණයක් සිදුකළ යුතුව ඇත.

පද්ධතීන්ගේ යථාදර්ශනය දැනගැනීම වැදගත් වන්නේ විවිධ ආයතන බොහෝ ගණනක් සම්බන්ධ වී තිබීම නිසා පමණක් නොව එම ආයතනවල විවිධ වූ “ආයතනික අරමුණු” ඇති නිසාත්ය. මෙලෙස වානිජ බැංකුවක් සම්බන්ධව ඇත්නම් එහි අරමුණ වන්නේ හිමිකම් ප්‍රාග්ධනය වැඩිකර එහි ලාභය අයිතිකරුවන් වෙත ලබාදීම වේ. පැහැදිලිවම රාජ්‍ය ආයතන සහ රාජ්‍ය නොවන ආයතනවල ඇති විවිධ වෙනස්කම් ද හැරුණු කොට ඔවුන් ලාභ උපයන ආයතනවලට වඩා සේවා සපයන ආයතන වේ. ණය සහ ඉතුරුම් සේවා ලබාගන්නා සේවලාභීන් විසින්ම සාමාජිකත්වය දරන සමුපකාර අරමුණු සහිත ආයතනයක් පිහිටුවා ගනු ලබයි නම්, ඔවුන්ට හිමිකරුවන් සහ සේවලාභීන් යන ආකාර දෙකෙන්ම සලකනු ලබයි.

පද්ධති වල ප්‍රවේශයන් හඳුනාගැනීම “සහනාධාර” සම්බන්ධව පවතින කරුණු පැහැදිලිවම හඳුනා ගැනීමට පිටුවහලක් වන අතර, අවංකවම ඒ පිළිබඳව කටයුතු කිරීම දායකයින්ට සහ නියුක්තිකයන්ට ප්‍රයෝජනවත් වේ. තිරසාර භාවය

සඳහා වන වෙනස් පටයන් සේ සලකා සමාජ සජීවීකරණය සමග සම්බන්ධ වී ඇති එක් එක් ආයතන පිළිබඳ සලකා බැලීමට එය අපට ඉඩ සලසා දෙයි. පද්ධති රාමුව තුළ මූල්‍ය සේවා සැපයීමට වැයවන පිරිවැය ආවරණය පිළිබඳ සලකන විට, එක් එක් ආයතන විවිධ දෘෂ්ඨිකෝණ වලින් සමන්විත වේ. විධිමත් මූල්‍ය ආයතන සහ සාමාජිකත්ව ආයතන සැලකූ විට, මූල්‍ය තිරසාරභාවය යනු ඉතා වැදගත් අරමුණකි. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ද ඵලදායී ලෙස මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකිරීමට සහ ඔවුන්ගේ පිරිවැය හැකි පමණ දුරකට ආවරණය කර ගැනීමට බලාපොරොත්තු වුවත් ලාභ ඉපයීමට බලාපොරොත්තු නොවේ. “වෙළඳපල” අසාර්ථක වූ ඉලක්ක කණ්ඩායමට මූල්‍ය සේවා ලබාදීමට ඔවුන් ක්‍රියා කරයි. මූල්‍ය තිරසාරත්වයක් ලබාගැනීම බොහෝ රාජ්‍ය නොවන ආයතනවල ආයතනික දැක්මෙහි ඇති අරමුණක් නොවේ.

සමස්ථයක් ලෙස සම්පූර්ණ පද්ධතියම සැලකීමේදී සහනාධාර ඇත්තේ කොහේදැයි අපට පැහැදිලි කරගත හැකිවේ. යම්කිසි ආයතනයක් සමාජ සජීවීකරණය සඳහා තනිවම යොමු වී සිටී නම් මේ සහනාධාර පිළිබඳ තොරතුරු පිළිබඳ දැනුවත් කළ හැක. මෙම පද්ධති මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය “වෙළඳාම්” සහ “සංවර්ධනය” හා මිශ්‍ර වූ කරුණු සමග ක්‍රියා කිරීමට ඉඩ සලසා ඇත. සමාජ සජීවීකරණය, බලගැන්වීම සහ සහභාගිත්වය යන කරුණු පිළිබඳ විධිමත් බැංකු වලට බලපෑම් කරනු වෙනුවට රාජ්‍ය නොවන ආයතනවලට ලාභ ලැබිය හැකි බැංකු ආරම්භ කිරීමට ඔවුන් පෙළඹවීම සඳහා උත්සාහ දරයි. ඒ මගින් එක් එක් ආයතන වඩාත් හොඳින් ඉටුකරන කරුණු මුල් කරගෙන ඔවුන්ගේ ආයතනික අරමුණු නොනවත්වා පවත්වාගෙන යමින් දුප්පතන්ට මූල්‍ය සේවා සඳහා ළඟාවිය හැකි ස්ථිර පද්ධතියක් ගොඩ නැංවීමට ඇති විවිධ හැකියාවන් සංයෝජනය කරමින් “හවුල් ව්‍යාපාර” පිහිටුවීමට ඔවුන් උනන්දු කළ හැක.

(කෙසේ නමුත්, අළුතින් ඇතිවන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන “ව්‍යාපාරික රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන” ලෙස හඳුන්වමින් මතුවීමට පටන්ගත ඇති බව සිහිතබා ගැනීම වැදගත් වේ. වර්තමානයේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය පිළිබඳ පවතින අදහස වන්නේ, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ නියුතු සියළුම රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන, මූල්‍ය තිරසාරත්වය ලබාගැනීමේ අරමුණින් මූලිකවම මූල්‍ය ආයතන බවට පරිවර්තනය වීමේ බලාපොරොත්තුවක් පවතින බවය. මක්නිසාද යත්, රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සියල්ලම සමාන නොවන අතර, මෙම නිගමනයට පැමිණීමට පෙර, ඒ පිළිබඳව සැලකිය යුතු අවධානයක් යොමුකිරීමත් අවශ්‍ය වේ.

නිෂ්පාදන සහ සේවා විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයක් බවට පත්වීමට රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන උනන්දු කරවීමට පෙර, සංවිධානයේ ආයතනික අරමුණු, කළමනාකරණ ධාරිතාවය සහ අත්දැකීම් පිළිබඳව වඩා හොඳින් පැහැදිලි කරගැනීම ඉතාමත් අවශ්‍ය වේ. සියළුම රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වලට බැංකු බවට පත්වීමට නොහැකි අතර එය අවශ්‍යයන් නොවේ. අන්තේම වඩාත් හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන බැංකු හෝ සමුපකාර ආයතන ආකාරයට මූල්‍ය ස්වයංපෝෂණීය තත්ත්වයකට පැමිණීමට ඔවුනට නොහැකි වුවත් මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේදී තිරසාර පද්ධතියක් තුළ රඟදැක්වීමට බොහෝ ප්‍රබල ක්‍රියාකලාපයක් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සතුව ඇත.)

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය පද්ධති රාමු තුළ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවලාභීන්ට සේවා සැපයිය හැකි පුළුල් ප්‍රභේද හතරක් දැකිය හැකිය.

- **මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ** හෝ ඉතුරුම්, ණය, රක්‍ෂණ, ණයපත් සහ ගෙවීම් පද්ධති ආදී මූල්‍ය සේවා සැපයීම වේ. සහනාධාර දිගින් දිගටම සැපයීම මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ සඳහා අවශ්‍ය නොවේ.
- **සමාජ සජීවීකරණය** හෝ දුප්පතුන් සඳහා තිරසාර මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ අවශ්‍ය වන මානව හා සමාජයීය ප්‍රාග්ධනය ගොඩනැංවීමේ ක්‍රියාවලිය වේ. සමාජ සජීවීකරණය සඳහා මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ වඩා දීර්ඝ කාලයක් සහනාධාර අවශ්‍ය වන අතර අවසානයේදී සහනාධාර නවතා දැමිය හැකිය.
- **ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන්** හෝ ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට සහාය වන මූල්‍ය නොවන සේවාවන් වේ. මෙයට ව්‍යාපාර පුහුණුව, වෙළඳාම සහ තාක්‍ෂණික සේවා, කුසලතා වර්ධනය සහ අනුබණ්ඩ විශ්ලේෂණය ඇතුළත් වේ. ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් සඳහා සහනාධාර අවශ්‍ය වීම හෝ නොවීම මෙම සේවා සඳහා සේවාවලාභීන් ගෙවීමට දක්වන හැකියාව සහ කැමැත්ත මත තීරණය වේ.
- **සමාජ සේවා හෝ මූල්‍ය නොවන සේවා**, ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ගේ සුභසිද්ධිය වර්ධනය කිරීම සඳහා අරමුණු කර ඇත. මෙයට සෞඛ්‍ය, පෝෂණය, අධ්‍යාපනය සහ සාක්‍ෂරතා පුහුණුව අයත් වේ. සහනාධාර දිගටම සැපයීම සමාජ සේවා කටයුතු සඳහා අවශ්‍යවන බව පෙනී යන අතර, දායකයින් සහාය දක්වන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හෝ රජය හරහා සහනාධාර ලබාදෙයි.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මෙම එක් එක් සේවාවන් ලබාදෙන ප්‍රමාණය, එම ආයතන යොදාගන්නේ “අවමය”(Minimalist) හෝ “සංකලිත”(Intergrated) යන සංකල්ප දෙකක් කුමන ප්‍රවේශය ද යන්න පිළිබඳව රඳා පවතී.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන - අවමය හෝ සංකලිත ප්‍රවේශය ?

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, මූල්‍ය සේවා සපයන බව අර්ථ දැක්වීමෙන්ම දැක්වෙයි. කෙසේ නමුත්, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සේවාවලාභීන්ට මූල්‍ය සේවා භාවිතා කිරීමේ හැකියාව වර්ධනය කිරීම සඳහා වෙනස් සේවාවන් ද සපයනු ලබයි. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අවමයක පවත්වා ගත යුතුද එනම් මූල්‍ය සේවාවන් පමණක් සැපයිය යුතුද නැත්නම් සංකලිත, එනම් මූල්‍ය සේවාවන් හා අනෙකුත් සේවා යන දෙකම ලබාදිය යුතුද යන්න පිළිබඳව බොහෝ සාකච්ඡා පවතී. (3.1 රූප සටහන)

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන යම්දුරකට සමාජ සජීවීකරණ සේවා සපයනු ලබයි. මූල්‍ය නොවන සේවා ලබාදෙනවාද යන තීරණය ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය අවමයක හෝ සංකලිතව පවතිනවාද යන තීරණය මත රඳා පවතී.

අවම ප්‍රවේශයක් යොදාගන්නා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සාමාන්‍යයෙන් මූල්‍ය සේවාවන් පමණක් ලබාදෙන අතර, ඔවුන් සමහර විට සීමිත සමාජ සජීවීකරණ සේවාවන් ද සපයයි. **සාමාන්‍යයෙන් මූල්‍ය සේවාවන් පමණක් සපයනු ලබන ආයතන විසින්** ආයතනික වර්ධනය සඳහා එක් “හිඟ කොටසක්” මත ඔවුන්ගේ ප්‍රවේශය පදනම් කරගන්නා අතර, එම නිසා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ලබාදිය හැකි නමුත් ඔවුන් විසින් ප්‍රමාණවත් ලෙස සපයා නොදෙන ලබා ගත හැකි කෙටි කද්දින ණය පිළිබඳව සැලකිය යුතුවේ. වෙනත් “හිඟ කොටස” තිබිය හැකි අතර, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන එක් මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ පමණක් සලසාදීමේ සාපේක්‍ෂ වාසිය හඳුනාගෙන ඇත. ඉලක්කගත සේවාවලාභීන් විසින් ඉල්ලනු ලබන අනෙකුත් සේවාවන් වෙනත් සංවිධාන මගින් ලබාදෙනු බව ඔවුන් විසින් උපකල්පනය කරයි. මෙම ප්‍රවේශය මගින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට පිරිවැය වාසියක් අත්වන අතර සේවාවලාභීන් සඳහා එක් සේවාවක් දියුණු කිරීමෙන් සහ ලබාදීමෙන් පැහැදිලි ඉලක්කයක් පවත්වාගෙන යාමට ඉඩ සලසයි.

සංකලිත ප්‍රවේශය මගින් සේවාවලාභියා පිළිබඳව සම්පූර්ණ දර්ශනයක් ලබාදෙයි. ඒ මගින් මූල්‍යකරණය සහ සමාජ සජීවීකරණය, ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සහ සමාජ සේවාවල සංකලනයක් හෝ පරාසයක් ලබාදෙයි. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉහත කරුණු හතරම සපුරාලන්නේ නැති වුවත් සේවාවලාභීන් සමග පවතින සම්බන්ධයෙහි වාසිය ලබාගන්නා අතර ඔවුන්ගේ අරමුණු පාදක කරගනිමින් සේවාවන් වඩාත් අවශ්‍ය යැයි හැඟෙන

අයට හෝ සේවා ලබාදීමෙන් සාපේක්ෂ වාසියක් ලබාගත හැකි අයට හෝ මෙම සේවා සපයයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන් මෙහෙයුම් සිදුකරන වාතාවරණය (ඉල්ලුම සහ සැපයුම) සහ එහි අරමුණු මත රඳා පවතිමින් අවමය හෝ වඩා සංකලිත ප්‍රවේශය තෝරාගනු ලබන්නේ නම්, සිදුවිය හැකි පහත දැක්වෙන කරුණු පිළිබඳව දැනුවත්ව සිටිය යුතුවේ.

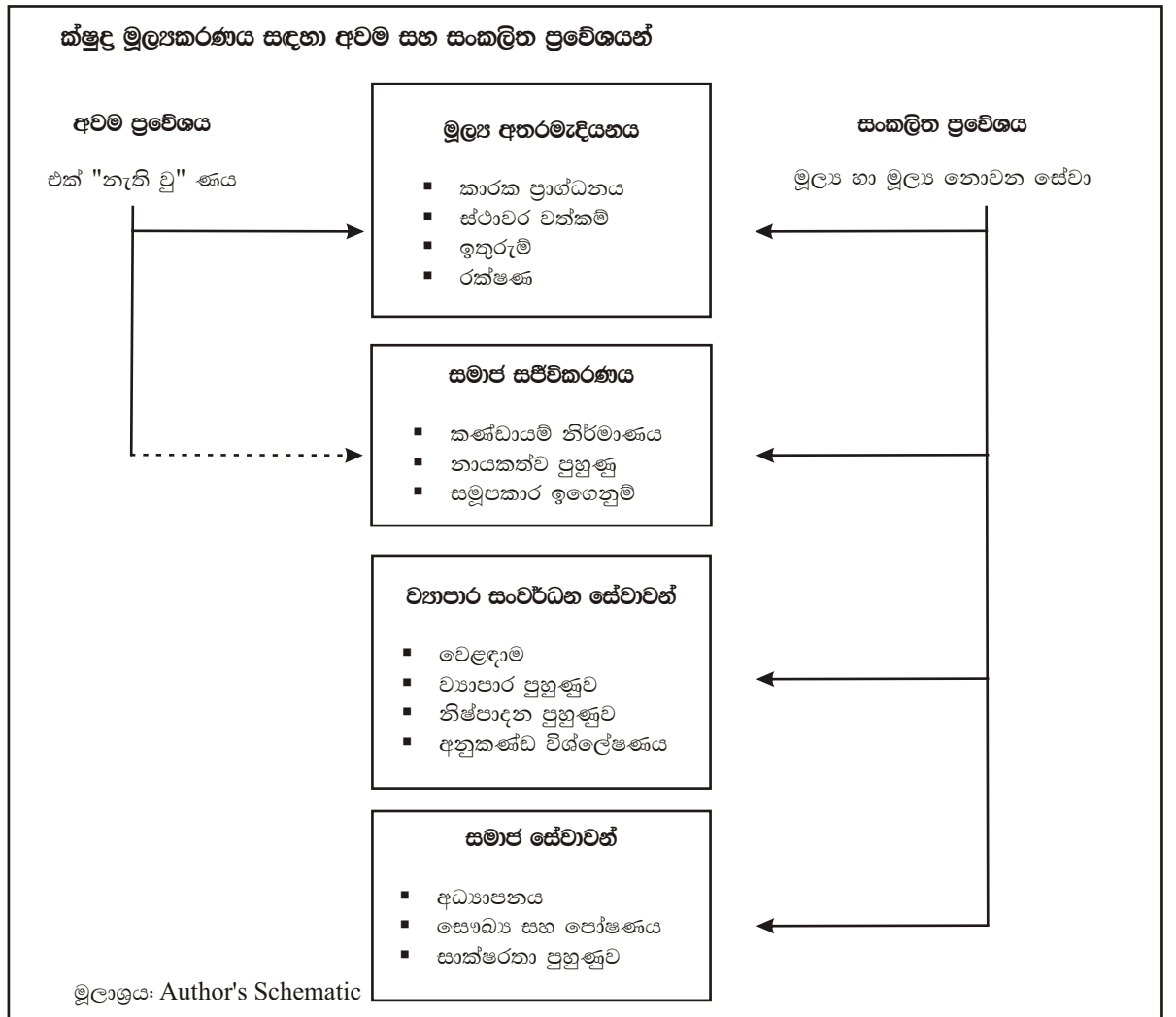
- මූල්‍ය හා මූල්‍ය නොවන සේවාවන් ලබාදීම එකිනෙකාට වෙනස් ක්‍රියාකරකම් දෙකක් වන අතර සමහර අවස්ථාවලදී එහි අරමුණු වලට ප්‍රතිවිරුද්ධ තත්ත්ව ඇති කිරීමට ඉඩ ඇත.
- සමහර අවස්ථාවලදී සේවාවලින්ට එකම සංවිධානයක් මගින් නොමිලයේ ලබාදෙන “සමාජ සේවා” සහ මුදල් ගෙවා ලබාගත යුතු “මූල්‍ය සේවා” අතර ඇති වෙනස හඳුනා ගැනීමට අසීරු වේ.
- බොහෝ සේවාවන් ලබාදෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට එක් එක් සේවාව හඳුනා ගැනීම සහ පාලනය කිරීම අසීරු වේ.

- මූල්‍ය නොවන සේවා ඉතා කලාතුරකින් මූල්‍ය තිරසාර බවට පත්වේ.

මූල්‍ය සේවාවන් ලබාදීම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ප්‍රාථමික භූමිකාව වන්නේ මූල්‍ය සේවාවන් සපයා දීමයි. මෙහිදී එක් විශේෂිත අවස්ථාවකදී අතිරික්තයක් ඇති අයගෙන් අවශ්‍යතාවයක් ඇති අය වෙත ප්‍රාග්ධනය හෝ ද්‍රවශීලිතාවය හුවමාරු කිරීම සිදු කරයි. නිෂ්පාදනය සහ පරිභෝජනය යන කරුණු දෙකම එක්වර ක්‍රියාත්මක නොවන අතර, මෙම වෙනස් රිද්මයන් සංයෝජනය කිරීම සඳහා කිසියම් ක්‍රියාවලියක් අවශ්‍ය වේ.

“ඉතුරුම් සහ ණය ලබාදීමේ ආකාරයෙන් මූල්‍ය සේවා සැපයීම මගින් සංයෝජනයට ඉඩ සැලසේ. ද්‍රවශීලිතාවය සඳහා බෙදාදීමට කැමති, මුදල් එක්රැස් කළ ආයතන සහ පුද්ගලයින්ගේ මුදල්, ද්‍රවශීලිතාවය ලබාගැනීම සඳහා කැමැත්තෙන් සිටින පුද්ගලයින් හෝ ආයතන වෙත හුවමාරු කිරීම මූල්‍ය සේවා සපයන්නන් ආරම්භ කළ විට ඉතුරුම් සහ ණය

වඩාත් ඵලදායී වේ.” (Van Pischke 1991, 27)

ඇත්තෙන්ම සියළුම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය සේවා සපයනු ලබන අතර, සමහර ආයතන ඉතුරුම්, රක්ෂණ සහ ගෙවීම් සේවා ඇතුළත් අනෙකුත් මූල්‍ය නිෂ්පාදන ද සපයනු ලබයි. මූල්‍ය සේවාවල ස්වභාවය, මෙම සේවා සපයන අකාරය තෝරා ගැනීම ආදී කරුණු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණු, ඉලක්ක වෙළඳපලෙහි ඉල්ලුම සහ එහි ආයතනික ව්‍යුහය මත රඳා පවතී.

මූල්‍ය සේවා ලබාදීමේදී අවශ්‍යයෙන්ම කළ යුතු කරුණු දෙකක් පවතී.

- ඉල්ලුමට සහ සේවාවලාභීන්ගේ අභිමතයට ඵලදායී ලෙස ප්‍රතිචාර දැක්වීම
- සරල සහ සේවාවලාභීන්ට පහසුවෙන් තේරුම් ගත හැකි, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට පහසුවත් කළමනාකරණය කළ හැකි නිෂ්පාදන නිර්මාණය කිරීම

සාමාන්‍යයෙන් සපයනු ලබන නිෂ්පාදන පරාසයට අයත් වනුයේ,

- ණය
- ඉතුරුම්
- රක්ෂණය
- ණයවර පත්
- ගෙවීම් සේවා යන නිෂ්පාදනයන් වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සිය සේවාවලාභීන්ට ලබාදෙන නිෂ්පාදන පිළිබඳ කෙටි විස්තරයක් පහත කොටසේදී විස්තර කෙරේ. ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට ලබාදෙන අසමසම මූල්‍ය සේවා පිළිබඳව පාඨකයාට දැනුම හා පුරුද්ද ලබාදීම සඳහා මෙම සමාලෝචනය ඉදිරිපත් කර ඇත.

ණය සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදන නිර්මාණය කිරීම පිළිබඳව විශේෂ තොරතුරු 5 වන සහ 6 වන පරිච්ඡේදවල දක්වා ඇත. පරිශීෂ්ට අංක 01 හි මූල්‍ය සේවාදායකයින්ගේ ප්‍රවේශ පිළිබඳව ඉදිරිපත් කර ඇත.

ණය

ණය යනු ස්ථිරව සඳහන් කළ කාලයකින් නැවත ගෙවීම සඳහා ඉල්ලා ගන්නා ලද මුදලකි. ව්‍යාපාරයක් සඳහා යෙදවීමට එකතු කරගත් ඉතුරුම් ප්‍රමාණවත් නොවූ විට ණය මුදල සඳහා ගෙවන පොලී ප්‍රමාණයට වඩා ඉල්ලාගන්නා ලද මුදලේ ප්‍රතිලාභ වැඩිවන විට, ණය මුදල නැවත ගෙවීමට ප්‍රමාණවත් හැකියාවක් ඇතැයි උපකල්පනය කර, මුදල් ඉල්ලා ගැනීම, ව්‍යාපාර කටයුතු කල්දමනවාට වඩා ප්‍රයෝජනවත් වේ.

(Waterfield and Duval 1996)

ව්‍යාපාරය තුළ ආදායම ජනනය කිරීම සඳහා සාමාන්‍යයෙන් ණය මුදල් ඵලදායී අරමුණක් වෙනුවෙන් යොදාගනී. සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පාරිභෝජන, නිවාස හෝ විශේෂ අවස්ථා සඳහා ණය මුදල් ලබාදෙයි බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඵලදායී ණය පමණක් ලබා දිය යුතු බව දක්වා සිටින අතර, කුටුම්භයන්ගේ ද්‍රවශීලතාවය වැඩි කරන ඕනෑම ණයක් ව්‍යාපාරයේ ආදායම නිදහස් කරනු ලබන්නේ නැවත එය ව්‍යාපාරයට යෙදිය හැකි වන ලෙසයි.

සේවාවලාභීන්ගේ ඉල්ලුම සපුරාලන බවට සහතික වෙමින්, මෙහෙයුම් හැකිතාක් පමණ කාර්යක්ෂමව සහ අඩුම පිරිවැයක් යුතුව පවත්වගෙන යමින්, පොලී අනුපාත සහ ගාස්තු මගින් පිරිවැය ආවරණය කරගත හැකි පරිදි, ණය මුදල නැවත ගෙවීමට සේවාවලාභීන් උනන්දු කරවමින්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තිරසාරභාවයට පැමිණීමට උත්සාහ දරයි. (මූල්‍ය තිරසාරභාවය ඇතුළත් වීමට හෝ නොවීමට ඉඩ ඇත). දීර්ඝ කාලයක් සඳහා මෙහෙයුම් කටයුතුවලට සැලකෙන තරම් මුදල් ඇතිනම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට තිරසාර භාවයට පත්වීමට හැකියාව ඇත. මෙම අරමුදල් තනිකරම මෙහෙයුම් ආදායම හෝ ආධාර මුදල් හා මෙහෙයුම් ආදායමෙහි සංකලනයක් ලෙස හෝ ලබාගත හැක. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය වර්ධනය වීමේදී මූල්‍ය ශක්‍යතාවයකින් යුතු ණය දීම සඳහා මඟ පෙන්වීමට පැහැදිලි මූලධර්ම ස්ථාපිත වෙමින් පවතී. (කොටුව 3.1)

ණය බෙදාහැරීමේ ක්‍රමවේදයන් පුළුල් ප්‍රභේද දෙකකට සාමාන්‍යයෙන් බෙදා වෙන්කළ හැකි අතර, ඒවා ඒකපුද්ගල හෝ කණ්ඩායම් ප්‍රවේශ ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන එහි ණය මුදල් බෙදාහරින ආකාරය සහ සහතික වන ආකාරය පදනම් කරගෙන ඇත. (Waterfield and Duval 1996)

- **ඒකපුද්ගල ණය.** ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට පුද්ගලයින්ගේ නැවත ගෙවීමේ හැකියාව සහ සුරැකුම් පිළිබඳ සහතිකයක් ලබාදිය හැකි අවස්ථාවලදී, තනි පුද්ගලයින්ට ණය ලබාදෙනු ඇත.
- **කණ්ඩායම් පදනම :** මෙමගින් කණ්ඩායම් වලට ණය ලබාදෙනු ඇත. එනම් කණ්ඩායමක සාමාජිකයින් වන තනි පුද්ගලයින්ට සහ එකිනෙකාගේ ණය මුදලට ඇප ලබාදෙන අයට හෝ තම සාමාජිකයින්ට උපණය ලබා දෙන කණ්ඩායම් වලට ණය ලබාදෙයි.

ඒක පුද්ගල ණය. තනි පුද්ගලයන්ට ණයලබාදීම සඳහා සාම්ප්‍රදායික මූල්‍ය ආයතනවල විධිමත් ණයදීමේ ක්‍රම

සහ මුදල් පොලියට දෙන්නන් සිදුකරන ආකාරයට අවිධිමත් ණය දීමේ ක්‍රම සම්බන්ධ කරමින් ඵලදායී ආකෘතීන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් සාර්ථකව නිපදවා ඇත.

විධිමත් මූල්‍ය ආයතන විසින් මූල්‍ය ප්‍රවාහය, ණය ධාරිතාවය, අතීත මූල්‍ය ප්‍රතිඵලයන්, සුරැකුම් සහ වරිත ස්වභාවය මත පදනම් වෙමින් ණය ලබාදීමේ තීරණයට එළඹෙයි. එසේම ණය ආපසු ගෙවීම

කොටුව 3.1 - දුප්පත් ව්‍යවසායකයින් සඳහා මූල්‍ය ශක්‍යතාවයකින් යුතු ණය ලබාදීමේ මූලධර්ම

1. වන මූලධර්මය: දුප්පත් ව්‍යවසායකයින්ගේ අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන පරිදි සේවා ලබාදෙන්න.

මෙම සේවාවන්ට ඇතුළත් විය යුත්තේ,

- **කෙටි කාලීන ණය:** ව්‍යාපාරයේ ආදායම් සහ වියදම් රටාවට අනුකූල විය යුතුය. Accion International වැඩසටහන මාස තුනක කාලයක් සඳහා පමණක් ණය ලබාදෙන අතර, ග්‍රාමීන් බැංකුව අවුරුද්දක කාලයක් සඳහා ණය ලබාදේ.
- **නැවත ලබාගන්නා ණය:** එක් ණය මුදලක් සම්පූර්ණයෙන්ම ආපසු ගෙවීම මගින් නැවත ණය මුදලක් ලබාගැනීමට අවස්ථාව සැලසේ. නැවත ණය මුදල් ලබාගැනීම තනි සිද්ධියක් නෙව, එමගින් මූල්‍ය කළමනාකරණ ක්‍රියාපටිපාටියට සහායක් ලබාදෙයි.
- **අසීමිත භාවිතය:** බොහෝ වැඩසටහන් වලදී ක්‍රියාකාරී ව්‍යාපාර සහිත සේවලාභීන් තෝරාගැනීම මගින් (ණය නැවත ගෙවීම සඳහා මුදල් ප්‍රවාහය) ඔවුන්ට ගෘහයේ සහ ව්‍යාපාරයේ යන සංකලනයන්ගේ අරමුණු සඳහා මුදල් අවශ්‍ය වන බව හඳුනාගත හැකිය.
- **ව්‍යාපාරයේ වදිනෙදා අවශ්‍යතා සපුරාගැනීම සඳහා අවශ්‍ය වන ඉතා කුඩා ප්‍රමාණයේ ණය:** ඉන්දුනීසියාවේ Badan kredit kecamatan සහ ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි ණය මුදලක සාමාන්‍යය ඇ. ඩො. 100 ට වඩා අඩු අතර, Accion සහ ඉන්දුනීසියාවේ Bank Rakyat හි ණය මුදලක සාමාන්‍යය ඇ. ඩො. 200 - ඇ. ඩො. 800 අතර පරාසයක පවතී.
- **ගණුදෙනුකරුවාට හිතවාදී ප්‍රවේශයක්:** ව්‍යවසායකයින්ට ළඟාවීමට පහසු ලෙස මධ්‍යස්ථාන පිහිටුවීම, ඉතාමත් පහසු අයදුම්පත් භාවිතා කිරීම (සාමාන්‍යයෙන් එක් පිටුවක්) සහ අයදුම්පත ලැබුණ දිනයේ සිට ණය මුදල ලබාදීමට ගතවන කාලය දින කිහිපයකට පමණක් සීමා කිරීම හා දුප්පත් ජනතාව වෙත ළඟා වන බවට මහජන ප්‍රතිරූපයක් ගොඩ නැංවීම.

2. වන මූලධර්මය: ඒකක පිරිවැය අඩුකිරීම සඳහා මෙහෙයුම් අනුකූලනය කිරීම.

අයදුම් පත්‍ර ඉතා පහසු ලෙස නිර්මාණය කිරීම, උසස් ලෙස සමෝදානිත කළ ක්‍රියාපටිපාටීන් වර්ධනය කිරීම, පවතින ව්‍යාපාරය හොඳින් පවත්වාගෙන යාම වැනි පහසුවෙන් සත්‍යාපනය කළ හැකි උපමාන මත පදනම් වෙමින් ණය මුදල අනුමත කිරීම, ලාභදායී කාර්යාල පවත්වාගෙන යාම, ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල වඩාත් ව්‍යාප්ත වෙමින් පුද්ගලයින් සඳහා ඉතා කුඩා ගෙවීමක් කර හෝ නොකරම,

මූලාශ්‍රය: Rhyne and Helt 1994

Badan kredit kecamatan දේශීය රජයේ ගොඩනැගිල්ලක සහිතව වතාවක් සිය මෙහෙයුම් සඳහා ගම්වල රැස්වීම් පවත්වයි. විධිමත් බැංකු ආයතන වලින් කාර්ය මණ්ඩලය බඳවා ගැනීමට වඩා අධ්‍යාපනය මට්ටම අඩු ජනතාවද ඇතුළත් වන පරිදි දේශීය ප්‍රජාවගෙන්ද කාර්යය මණ්ඩලය තෝරා ගනී. එම නිසා ඔවුන් අඩු වැටුපක් බලාපොරොත්තු වේ.

3. වන මූලධර්මය: ණය මුදල නැවත ගෙවීම සඳහා සේවලාභීන් අභිප්‍රේරණය කරවීම.

සේවලාභීයාට ණය මුදල නැවත ගෙවීමට හැකියාවක් ඇති බව උපකල්පනය කර ණය මුදල පිළිබඳ විශ්ලේෂණයට සහ විධිමත් සුරැකුම් සඳහා ආදේශකයන් ලබාදීම. නැවත ගෙවීම සඳහා අභිප්‍රේරණය කරවීම සඳහා අවධානය යොමු කිරීම. මෙම අභිප්‍රේරණයට ඇතුළත් වන්නේ,

- ප්‍රතිබද්ධ වගකීම් සහිත කණ්ඩායම්, නිරතුරුවම අභිප්‍රේරණය කිරීම සඳහා ණය ගන්නන්ගෙන් අතලොස්සක් එකිනෙකාගේ ණය පිළිබඳව ඇපවීම සඳහා සංවිධානය වීම ආදී වේ. මෙම ශිල්පක්‍රමය ග්‍රාමීන් බැංකුව විසින් යොදාගත් අතර ACCION සම්බන්ධයෙන් මෙම ක්‍රමය සුළු වශයෙන් වෙනස් වේ. මෙම ක්‍රමය විවිධ රටවල මෙන්ම මුළු ලොව පුරාම ඵලදායී ක්‍රමයක් බව ප්‍රත්‍යක්ෂ වී ඇත. සමාජයීය ව්‍යුහයට අනුගත වී ඇති විට ඒක පුද්ගල ණය දීම ඵලදායී වන අතර ඉන්දුනීසියාවේ ණය වැඩසටහන් පෙළක්ම සාර්ථකව ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් මෙය පෙන්වා දී ඇත.
- **දිරි දීමනා.** ණය සඳහා ඇප ලබාදීම ණය මුදලේ ප්‍රමාණය වැඩිකිරීම සහ ඉක්මනින් ගෙවා නිම කරන ණය සඳහා දිරිදීමනා මගින් ණය මුදල නැවත ගෙවීම සාර්ථකව අභිප්‍රේරණය කරන ආයතන, කාර්ය මණ්ඩලයේ හැකියාවන් වර්ධනය කරන අතර, ඔවුන් ණය ආපසු අයකර ගැනීම පිළිබඳව දැඩි උනන්දුවක් දක්වන බවට මහජන ප්‍රතිරූපයක් ගොඩ නංවයි.

4. වන මූලධර්මය: සම්පූර්ණ පිරිවැය ආවරණය වන පරිදි පොලිය සහ ගාස්තු අය කිරීම.

වැණිජ බැංකුවක පොලී අනුපාතයට වඩා සැලකිය යුතු වැඩි අගයක්, ප්‍රමාණයෙන් කුඩා ණය මුදල්වල පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා අයකර ගත යුතුවේ. (නමුත් අවිධිමත් අංශයේ අනුපාතයන්ට වඩා සැලකිය යුතු අඩු අගයක්) දුප්පත් ව්‍යවසායකයින්ගේ අවශ්‍යතා ඉටුකරන ස්වභාවයෙන් යුත් සේවාවන්ට එම අනුපාත ගෙවීමට ඔවුන් තුළ හැකියාව සහ කැමැත්ත ඇති බව පෙනී යයි.

නිෂ්පාදන සහ සේවා

අතිප්‍රේරණය කරවීම සඳහා පෞද්ගලික ඇපකරුවන්ගේ අවශ්‍යතාවය ද විධිමත් අංශයේ ණය ලබාදෙන්නන් විසින් අවධාරණය කරයි. ව්‍යාපාරික ප්‍රවේශයෙහි සහ ඔවුන්ගේ ණය ලබාදීමේ මෙහෙයුම්වල පිරිවැය ආවරණය කරගැනීමේ වැදගත්කම ද ඔවුන් විසින් පෙන්වා දී ඇත. අවසානයේදී සේවලාභීන්ගේ ඉතුරුම් සහ ආයතනයේ පැවැත්ම ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා බාහිර නීති පද්ධතියක් තිබීමේ අවශ්‍යතාවය ද ස්ථාපිත කර ඇත. කෙසේ නමුත් බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරයන්හි ඒවායෙහි හිමිකරුවන්ට අවශ්‍ය තරම් වත්කම් හෝ ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය වාර්තාකරණ පද්ධති නොමැති නිසා විධිමත් අංශයේ ණයදීමේ ක්‍රියා පිළිවෙලවල් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් සඳහා සැමවිටම ගැලපෙන්නේ නැත.

අවිධිමත් අංශයේ ණය දෙන්නන්, සුදුසු යෝග්‍යතා අධ්‍යයනයක් සිදුකර ණය ලබාදෙනු වෙනුවට ණය ලබාගන්නා පිළිබඳ පෞද්ගලික දැනුම මත පදනම් වෙමින් ණය මුදල් ලබාදෙයි. අවම ක්‍රියාපටිපාටීන්ගෙන් යුතුව ඉක්මනින්ම ණය ලබාගන්නන්ගේ අවශ්‍යතාවයට ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ අවශ්‍යතාවය ඔවුන් විසින් පෙන්වා ඇත. දුප්පතුන් නැවත ණය මුදල ගෙවන බවටත්, සාපේක්‍ෂව ඉහළ පොලී අනුපාතයන් සහිතව වුවත් ණය මුදල ගෙවීමට හැකි බවත් පෙන්වා දී ඇත. කෙසේ නමුත්, එලදායී අරමුණු සඳහා සාමාන්‍යයෙන් මුදල් පොලියට දෙන පුද්ගලයින්ගෙන් ණය ලබා නොගන්නා අතර හදිසි අවශ්‍යතාවයන්ට හා පරිභෝජනය සුමටනය සඳහා ණය ලබාගනී. මෙය සාපේක්‍ෂව කෙටිකාලීන වේ.

ඒක පුද්ගල ණය ලබාදීමේ ආකෘතිවල ලක්‍ෂණ වන්නේ, (Waterfield and Duvel 1996, 84)

- යම්කිසි ආකාරයක සුරැකුමක් මගින් (විධිමත් ණය ලබාදෙන්නන්ට වඩා ලිහිල් ලෙස) හෝ සම අත්සන්කරුවෙකු (ණය මුදල සඳහා නීතිමය වශයෙන් වගකීමට බැඳීමට එකඟවන නමුත් සාමාන්‍යයෙන් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් එම පුද්ගලයාට ණය මුදල ලබා නොදෙනු ඇත.)
- ණය පිළිබඳ පරීක්‍ෂා කිරීම සහ වරිත ස්වභාවය මත පදනම් වෙමින් හැකියාවන් සහිත සේවලාභීන් තෝරා ගැනීම.
- ව්‍යාපාර අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන පරිදි ණය මුදලේ ප්‍රමාණය සහ කාලය තීරණය කිරීම.
- ණය මුදලේ ප්‍රමාණය සහ ආපසු ගෙවන කාලය - කාලයත් සමඟ ණය මුදලේ ප්‍රමාණය වැඩිකළ යුතුය.
- සේවලාභීන් සමඟ සමීප සම්බන්ධතාවයක් ගොඩනඟා ගැනීම සඳහා උත්සාහ දැරිය යුතු අතර, ඒ මගින් සේවලාභීන් පිළිබඳව කාර්ය මණ්ඩලයේ

කාලය සහ ශක්තිය යෙදවීම පිළිබඳ සැලකිය යුතු ලෙස නිරූපණය කරයි.

ඒක පුද්ගල ණය දීමේදී, එක් එක් සේවලාභියා පිළිබඳව ඉතා සමීපව, නිරන්තරයෙන් අධීක්‍ෂණය කළ යුතු වේ. සේවලාභීන් වෙත පහසුවෙන් ළඟාවිය හැකි නාගරික ප්‍රදේශවල මෙය නිතරම සාර්ථක විය හැක. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලදී විශේෂයෙන් ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර හෝ ණය සමීති හරහා ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන්ද සාර්ථක විය හැක. ග්‍රාමීය සහ නාගරික යන ප්‍රදේශ දෙකේදීම ව්‍යාපාර කටයුතු සිදුකරන පුද්ගලයින් ඉතාමත් දුප්පත් කොටසට වඩා ඉහළ මට්ටමක සිටින, නිෂ්පාදනය - වැඩිකිරීමට යොමු වී ඇති ව්‍යාපාරවලට මුදල් ලබාදීම කෙරෙහි ඉලක්ක කරයි.

ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල එලදායී ඒකපුද්ගල ණයදීම පිළිබඳ උදාහරණයක් Benin හි The Federation des Caidsses d' Eargne et de Credit Agricole Mutuel මගින් සපයයි.

ණය නිලධාරීන්ට එක් එක් සේවලාභියා සමඟ ගතකළ යුතු කාලය ඉතා දීර්ඝ බැවින්, ඔවුන් සාමාන්‍යයෙන් සේවලාභීන් 60 සිට 140 ක ප්‍රමාණයකට සේවය සලසයි. සාමාන්‍යයෙන් කණ්ඩායම් සාමාජිකයෙකුට ලැබෙන ණය මුදලට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක ණය මුදලක් තනි පුද්ගලයෙකුට ලබාදෙයි. මේ අනුව එක සමාන ණය සංඛ්‍යාවක් ලබාදෙන විට තනි පුද්ගලයින්ට ණයදීමේදී බෙදාහැරීමේ සහ නඩත්තු කිරීමේ පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා ඉහළ ආදායමක් පදනම් කර ගැනීමට සිදුවේ. ආදායම් පදනම යනු පොලී ආදායම උපයනු ලබන ණය කළඹෙහි නොපියවූ මුදල් ප්‍රමාණයයි. පොලී ආදායම, දෙනු ලබන ණයෙහි අනුපාතය මත පදනම් බැවින්, ණය දෙනු ලබන ප්‍රමාණය වැඩිවත්ම ආදායමද වැඩි වෙයි. මේ නිසා කුඩා ප්‍රමාණයේ ණය සඳහා වන පිරිවැය එතරම් ඉහළ මට්ටමක නොපැවතියත් පිරිවැය ආවරණය කර ගත හැකි පරිදි වැඩි අරමුදල් ප්‍රමාණයක් ඇති වෙයි. (9 වන පරිච්ඡේදය බලන්න) තවද කණ්ඩායම් පදනම් කරගත් ආකෘතීන්ට වඩා තනි පුද්ගල ණය දීම් ආකෘති අඩු පිරිවැයක් සහිත මෙන්ම අඩු ග්‍රම-සුක්ෂමද වෙයි.

ඩොමිනිකන් ජනරජයෙහි ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සඳහා වන සංගමය ඒක පුද්ගල ණය ලබාදී සාර්ථක වූ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් පිළිබඳ අනෙහි උදාහරණයක් සපයයි. (කොටුව 3.3)

කණ්ඩායම් ක්‍රමය පදනම් කරගත් ණය දීම.

කණ්ඩායම් ක්‍රමය පදනම් කරගනිමින් ණය ලබාදීමේදී මූල්‍ය සේවා ලබාගැනීමට පොදු අවශ්‍යතාවයක් සහිත මිනිසුන් විසින් කණ්ඩායමක් නිර්මාණය කරගනු ලබයි.

මෙම ක්‍රමයේදී පවතින අවිධිමත් ණය සහ ඉතුරුම් කණ්ඩායම් මත අළුත් කණ්ඩායම් ඇතිකිරීම හෝ ඔවුන් අනුගමනය කිරීම සිදුවේ. සැබවින්ම සෑම රටකම මෙම කණ්ඩායම් පවතී. ඒවා බොහෝ විට වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධාන යන නමින් හඳුන්වන අතර ඒ සඳහා විවිධ නම් ද භාවිතා කරයි. (කොටුව 3.4) (ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිටින ක්‍රමය ලෙස මෙය හැඳින්වේ.)

කණ්ඩායම් ක්‍රමය තුළදී ණය මුදලේ ප්‍රමාණය ආපසු ගෙවන කාලය සහ ණය ගන්නාට තමාගේ අවස්ථාව පැමිණෙන තුරු බලා නොසිට අවශ්‍ය වූ විට ණය ලබාගැනීමට අතිරේක නම්‍යශීලී බවක් ඇති කිරීමට වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධානවල ආකෘතීන් යොදාගනී. බංගලාදේශයේ ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි සහ ACCION International හි කණ්ඩායම් ණයදීමේ එකමුතුවෙහි ද බොහෝ ජනප්‍රිය කණ්ඩායම් ණයදීමේ ආකෘති යොදාගන්නා අතර, මෙම අයතන දෙකෙහිම සාපේක්‍ෂව කුඩා කණ්ඩායම් සඳහා පහසුකම් සැපයීමද (සාමාජිකයින් 5 සිට 10 දක්වා) කණ්ඩායම් සාමාජිකයින්ට ඒකපුද්ගල ණය ද ලබාදීමද සිදුකරයි. Foundation for International Community Assistance (FINCA) හි ග්‍රාමීය බැංකු ආකෘතිය ආදී අනෙකුත් ආකෘතීන් ද 30 - 100 පමණ සාමාජිකයින් සිටින විශාල කණ්ඩායම් යොදාගන්නා අතර ඒකපුද්ගල ණය ලබාදෙනවාට වඩා කණ්ඩායම් ණය ලබාදීමට යොමුවී ඇත.

බ්‍රසීල මූල්‍ය මූලාශ්‍රයන්හි, කණ්ඩායම් ක්‍රමය පදනම් කරගනිමින් ණයදීමේ විවිධ වාසි පිළිබඳව නිතරම සඳහන් වෙයි. කණ්ඩායම් ක්‍රමය පදනම් කරගත් ණයදීමේ ක්‍රියාවලියේදී එක් වැදගත් ලක්‍ෂණයක් වන්නේ සුරැකුම් වෙනුවට කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින්ගෙන් එල්ල වන බලපෑමයි. කණ්ඩායම් ක්‍රමය පදනම් කරගත් බොහෝ ණය ක්‍රමවලදී, විධිමත් මූල්‍ය ආයතන විසින් ඉල්ලුම් කරන සුරැකුම් ලබාදිය නොහැකි ඉතා දුප්පත් ප්‍රජාව ඉලක්ක කර ගනී. සුරැකුම්වලට ආදේශකයක් ලෙස කණ්ඩායම් ඇපය යොදාගනී. කණ්ඩායම් ඇපයෙහිදී දැඩි සාමූහික වගකීමකට බැඳෙන බව බොහෝ අය අනුමාන කරන නමුත් සාමාජිකයින් වගකීමට බැඳෙන්නේ කලාතුරකිනි. ඒ වෙනුවට සාමාන්‍යයෙන් සිදුවන්නේ එම ණය මුදල ගෙවා නිමවන තුරු තවදුරටත් කණ්ඩායමේ අනිකුත් සාමාජිකයින්ට ණය ලබාදීම නැවැත්වීමයි. නැවත ගෙවීමේ ප්‍රතිශතය වැඩිකරවන විවිධ මාදිලියේ කණ්ඩායම් ක්‍රමවේදයන් මූල්‍ය සහ සමාජීය කණ්ඩායම් මගින් ඇති කරවයි. උදාහරණ ලෙස සමාජිකයින්ට තම කණ්ඩායමේ සාමාජිකත්වය පහත හෙළීමට අවශ්‍යතාවයක් නැති අතර, ණය පැහැර හැරීම නිසා සමාජයෙන් දඬුවම් විඳීමට

අකමැති බැවින්, කණ්ඩායමේ අනිකුත් සාමාජිකයින්ගෙන් එල්ල වන බලපෑම ණය මුදල නැවත ගෙවීමට දිරිගැන්වීමක් වේ. සමහර අවස්ථාවලදී සමහර සාමාජිකයින්ගේ ණය වාරික නොගෙවීමට සාධාරණ වූ හේතූන් කණ්ඩායම හඳුනාගන්නා අතර එම ගැටළුව නිරාකරණය කරගන්නා තුරු එම සාමාජිකයාට උදව් සපයයි.

ච්ඡේද 3.2 - බෙනින්හි Federation des Caisses d' Epargne et de Credit Agricole Mutuel හි එක පුද්ගල ණය දීම

බෙනින්හි Federation des Caisses d' Epargne et de Credit Agrioolle Mutuel (FECECAM) යනු සේවාලාභීන් 200,000 ට වඩා සිටින ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාරවලින් සමන්විත විශාල ජාලයකි. බොහෝ ණය සපයාදී ඇත්තේ තනි පුද්ගලයින්ට වේ. දේශීය ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර වලින් මූල්‍ය සේවා ලබා ගන්නා ගම්වාසීන් නියෝජනය කරන ණය කමිටුවක් මගින් ණය විශ්ලේෂණය සිදුකරනු ලැබේ. යම්කිසි සුරැකුමක් අවශ්‍ය වුවත් ණය ලබාදීම වරිත ස්වභාවය අනුව සිදුකෙරේ. සමුපකාරයෙහි ඉතුරුම් ගිණුමක් තිබීම ණය ලබාගැනීම සඳහා අනිවාර්යය වන අතර ලැබෙන ණය මුදලේ වටිනාකම ඔවුන්ගේ ඉතුරුම්වලට සාපේක්‍ෂ වේ. ණය සම්පූර්ණයෙන්ම ගෙවා නිමවන තෙක් ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් ආපසු ලබා ගත නොහැක. කෘෂිකාර්මික ණය සම්බන්ධයේදී ණය විශ්ලේෂණයන්ට ග්‍රාමයෙහි ගොවීන් කණ්ඩායමක් සහභාගි වන අතර ඇපකරුවන් ලෙස ද පෙනී සිටිති.

ඒක පුද්ගල ණය ලබාදීමේදී පුරුෂ පක්‍ෂය වෙත වැඩි නැඹුරුතාවක් දක්වන අතර එයට හේතුව වන්නේ ඔවුන්ට බොහෝ වත්කම් ඇති නිසාත් (එම නිසා සුරැකුම් ලෙස ඉදිරිපත් කළ හැක.) ගෘහ ඒකකයේ ප්‍රධානියා ලෙස ගොවීන්ගේ කණ්ඩායමෙන් සහයෝගය ලැබෙන නිසාත්ය. කාන්තාවන් සඳහා මෙම ක්‍රමය එල්ලාදී නොවේ. 1993 දී කාන්තා සේවාලාභීන් සඳහා සංගමය විසින් කණ්ඩායම් ණය ක්‍රමය හඳුන්වා දෙන ලදී. එහි අරමුණ වූයේ ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර පිළිබඳව දනුවත් වීමත්, මෙම කණ්ඩායමේ සහායෙන් ණය දෙකක් හෝ තුනක් ලබාගැනීමෙන් අනතුරුව ඒකපුද්ගල ණය ලබන්නෙකු බවට පත්වීමට උදව් කිරීමත්ය.

මූලාශ්‍රය: Fruman 1997

සමහර ආයතනික හුවමාරු පිරිවැය අඩුකරවීම කණ්ඩායම් ක්‍රමයේ ඇති තවත් වාසියක් වේ. කණ්ඩායම හඳුනාගැනීමේ සහ අධීක්‍ෂණය කිරීමේ පිරිවැය කණ්ඩායමට හුවමාරු කිරීම මගින් කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින් ඔවුන් විසින්ම තෝරා

කොටුව 3.3 - ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය කිරීමේ සංගමය

ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය කිරීමේ සංගමය (The Association for The Development of Micro Enterprises (ADEMI) ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සහ ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට ණය සහ තාක්‍ෂණ සහාය සපයයි. ණය සේවාවන්හි පහත දැක්වෙන ලක්ෂණ අඩංගු වේ.

- අනිවාර්ය නොවන, සුදුසු ප්‍රමාණයක ණය හා සම්බන්ධව, සෘජු තාක්‍ෂණය ද සමග ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරවලට ලබාදෙන බව අවධාරණය කිරීම.
- මූලික කාරක ප්‍රාග්ධනය සඳහා කුඩා, කෙටි කාලීන ණය සැපයීමද, පසුව සාර්ථක ලෙස අගය වැඩිකිරීම සහ ස්ථාවර වත්කම් මිලදී ගැනීම සඳහා ආපසු ගෙවන කාලය ඉහළ නැංවීම.
- ණය මුදල් බෙදාහැරීමට සහ එකතු කිරීමට වාණිජ බැංකු යොදාගැනීම.
- ණය සඳහා වැය වන පිරිවැය ආවරණය වනසේ සත්‍ය පොලී අනුපාතිකයන් අයකිරීම.
- ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය සහ එහි ප්‍රමාණය සුදුසු ආකාරයට තීරණය කරමින් ණය ලබාදීමේදී ප්‍රවේශම් වීම.

ණය නිලධාරී විසින් සංගමය මගින් ලබාදෙන සෑම ණය මුදලකම ප්‍රමාණය සහ කාලය, සේවලාභියාගේ අවශ්‍යතා සහ ආපසු ගෙවීමට ඇති හැකියාව පදනම් කරගත තීරණය කරනු ලැබේ. කළමනාකාරිත්වය මගින් ණය මුදල අනුමත කරනු ලැබේ. බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සඳහා ලබාදෙන ණය වසරක කාලයක් සඳහා වන නමුත් ස්ථාවර වත්කම් සඳහා වන ණය ආපසු ගෙවන කාලය ඊට වඩා වැඩිවිය හැකිය.

මූලාශ්‍රය: Krahn and Schmidt - 1994

ණය ආරක්‍ෂණය සඳහා ADEMI විසින් සුදුකුම් සහ ඇපකරුවන්ගේ සංකලනයක් යොදාගනී. සියළුම ණය ගන්නන් විසින් ණය මුදල නියමිත කාලයේදී ගෙවීමට ඔවුන්ගේ ඇති බැඳීම සඳහන් කරමින් නීතිමයව වලංගු ගිවිසුමකට අත්සන් කළ යුතුවේ.

යම්කිසි ආකාරයකින් ණය මුදල ආපසු ගෙවීමට නොහැකි වුවහොත් හෝ අකමැති වුවහොත් යන කරුණ මත බොහෝ විට සේවලාභීන් ඇපකරුවෙකු හෝ සමඅත්සන්කරුවෙකු ඉදිරිපත් කරයි. හැකි සෑමවිටදීම ගනුදෙනුකරුවන් විසින් දේපල සඳහා ඔප්පු අත්සන් කිරීම හෝ සුදුකුම් වශයෙන් යන්ත්‍රෝපකරණ ඉදිරිපත් කිරීම කළ යුතුය. සමහර අවස්ථා වලදී ණය ලබාගන්නා වෙනුවෙන් සුදුකුමක් ඇප ලෙස ඉදිරිපත් කිරීමට ඇපකරුවාට සිදුවේ.

කෙසේ නමුත්, සේවලාභියාට සුදුකුම් ඉදිරිපත් කිරීමට නොහැකි වුවහොත් සංගමයේ ණය ලබාගැනීමේ හැකියාව සීමා කළ යුතු බව සංගමය තරයේ අවවාද කරයි. පළමු වරට ණය ලබාගන්නන්ට සුදුකුම් ඉදිරිපත් කිරීමට නොහැකි වූ විට, ණය නිලධාරීන් සුදුකුම් වෙනුවට තොරතුරු මත විශාල වශයෙන් විශ්වාසය තබයි. මෙම අවස්ථාවලදී අයදුම්කරුගේ කීර්තිය පිළිබඳව ගැඹුරින් විමර්ශනය කර බලයි. අසල්වාසී සුරාසැල් සහ සාප්පු වලට විසින්ත කර සොයා බලයි. හැකිනම් ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාර වලට අදාළ මූල්‍ය ප්‍රකාශන හෝ කරන ලද ගෙවීම්වල කුචිතාන්සි ඉදිරිපත් කරන ලෙස අයදුම්කරුගෙන් ඉල්ලා සිටියි. සෑම අයදුම්කරුවෙක් පිළිබඳවම වෙන් වන් වශයෙන් ඇගයීමට ලක්කරනු ලබයි.

ගැනීමේදී අසමමිතික තොරතුරු මත වුවත් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට සේවලාභීන් විශාල සංඛ්‍යාවක් වෙත ළඟා විය හැකිවේ. ඔවුන් විසින්ම කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් තෝරා ගැනීමේ වැදගත්කම වන්නේ එකම සමාජයක ජීවත්වන සාමාජිකයින් වෙත ණය ලබාදීමේදී කවුරුන් වෙත විශ්වාසය තැබිය හැකිද යන්න පිළිබඳව ඔවුන් තුළ මනා වැටහීමක් තිබීම වේ. තමුන්ට ද ණය ලබාගැනීමේ හැකියාව අහිමි වීමේ තර්ජනයකට මුහුණ පෑමට හැකි බැවින්, තමුන්ගේ කණ්ඩායමට ඇතුළත් කර ගන්නේ කවුරුන්ද පිළිබඳව සාමාජිකයින් බොහෝ කල්පනාකාරී වේ. (හෝ ඔවුන්ගේ ඉතුරුම්වලින් ණය නැවත නොගෙවන්නන්ගේ ණය මුදල ගෙවීමට සිදුවන නිසා) එම නිසා කණ්ඩායම් ණය ක්‍රමය සාර්ථකවීම සඳහා කණ්ඩායම සෑදීම ඉතා වැදගත් කටයුත්තක් වේ. අභ්‍යන්තර කණ්ඩායම් අධීක්‍ෂණය සහ සේවලාභීන් තෝරාගැනීම මගින් පිරිවැය අඩුකිරීමට අමතරව ධුරාවලි ව්‍යුහයක් (Hierarchical structure) තුළින්ද කණ්ඩායම් සූදානම් කරගත් ණය දීම ආරක්‍ෂා කළ හැකිය. එක් එක් කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් සමග ණය

නිලධාරීන් කටයුතු නොකරන අතර හුවමාරු පිරිවැය අඩුකරමින් කණ්ඩායම් හෝ ග්‍රාමයෙහි නායකයින් හරහා ආපසු ගෙවීම එකතු කරයි. ස්වයං - සහයෝගීතා කණ්ඩායම් ආදී අතරමැදියන් යොදාගැනීම මගින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයෙහි යෙදෙන බැංකු සාර්ථකව සිය හුවමාරු පිරිවැය (සෘජුවම සේවලාභීන් සමඟ ගනුදෙනු කරන බැංකු වලට වඩා) අඩුකරගන්නා බව Puhazhendhi (1995) විසින් සොයාගන්නා ලදී.

කණ්ඩායම් ක්‍රමයෙහි විවිධ වාසි පිළිබඳව සඳහන් වුවද එහි අවාසි සහගත තත්ත්වයන් ද දැකිය හැකිය. Brattan (1986) දී පෙන්වා දුන් ආකාරයට යහපත් වර්ෂ වලදී ඒක පුද්ගල ණයදීමේ වැඩසටහන් වලට වඩා කණ්ඩායම් ක්‍රමය පදනම් කරගත් ණයදීමේ ආයතනවල ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය යහපත් වුවත් කිසියම් අර්බුදකාරී අවස්ථාවක් ඇති අවස්ථාවලදී අයහපත් නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයක් පෙන්නුම් කරයි. ඩොමිනෝ ආවරණය (එක සිදුවීමක් තවත් සිදුවීම් වැලකට මුල පුරනවා යන මතය) ඇති කරවමින්, කණ්ඩායම තුළ සාමාජිකයින් කිහිප

දෙනෙකුට නැවත ගෙවීම අපහසු වුවහොත් සාමාන්‍යයෙන් සම්පූර්ණ කණ්ඩායමෙහිම බිඳ වැටීම සිදුවේ. මෙය Burkina Fuso (Paxton 1996) හි සිදුකල අධ්‍යයනය මගින් සොයාගත් වැදගත් සහ ශක්තිමත් බලපෑමක් වූ අතර අවදානම් සහිත වාතාවරණයන්හි කණ්ඩායම් ණය දීමේ පවතින නෛසර්ගික අස්ථාවරභාවය පිළිබඳව අනතුරු හඟවයි. (කොටුව 3.5 බලන්න.)

කණ්ඩායම් ක්‍රමයේදී හුවමාරු පිරිවැය අඩු වනවාය යන උපකල්පිතය පිළිබඳව සමහර විචාරකයින් ප්‍රශ්න කරයි. (උදාහරණ ලෙස Huppi සහ Feddeer 1990) කණ්ඩායම් ක්‍රමයේදී පුහුණු පිරිවැය වැඩි අගයක පැවතීමට ඉඩ ඇති අතර කාලයක් පුරා බැංකුව හා එක් එක් පුද්ගලයාගේ සම්බන්ධතාවය රඳා පවතින්නේ නැත. ආයතනික හුවමාරු පිරිවැය ඉතා ඉහළ මට්ටමක පවතිනවා පමණක් නොව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් සේවාවලාභීන්ට වැඩි වගකීමක් පැවරීම තුළින් සේවාවලාභීන්ගේ හුවමාරු පිරිවැය විශාල ප්‍රමාණයකින් ඉහළ යයි.

අවසාන වශයෙන්, සමහර පුද්ගලයින් කණ්ඩායම් තුළ හොඳින් වැඩ කරන අතර සමහර පුද්ගලයින්ගේ වගකීම් රහිත ගෙවීම් නිසා කණ්ඩායම තුළ මූල්‍යමය දඬුවමකට ලක්වීමට වඩා ඒකපුද්ගල ණය ලබාගැනීමට කැමැත්තක් දක්වයි. කණ්ඩායම් ණයදීම හා බැඳුණු එකිනෙකට විරුද්ධ වාසි සහ අවාසි දැක්වීමෙන් සමහර සන්දර්භයන් තුළදී කණ්ඩායම් ණය ක්‍රමය සාර්ථකව සිදුවීමත් තවත් සමහර අවස්ථාවලදී බිඳවැටීමත් පුදුම වීමට කරුණක් නොවේ.

ඉතුරුම්

ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේදී දීර්ඝ කාලීන මතභේදයන්ට හේතුවී ඇති කරුණකි. ලෝකය පුරා අවිධිමත් ඉතුරුම් යෝජනා ක්‍රම සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අති විශාල සංඛ්‍යාවක් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයේදී සාර්ථකත්වයට පත්ව ඇති බවට ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ට සහ නියුක්තයින්ට මෑත කාලයේදී වැඩි වශයෙන් දැකගන්නට ලැබුණි.

කොටුව 3.4 - වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධාන

වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධාන (Rotating Savings and Credit Associations -ROSCAs) - (සීටිටු) යනු ආමුලික මට්ටමේ සාමාජිකයින් එකතු වී සාදාගනු ලැබූ අවිධිමත් කණ්ඩායම් වේ. විවිධ රටවල මේ සඳහා වෙනස් නම් භාවිතා කරනු ලැබේ. උදාහරණ ලෙස බටහිර අප්‍රිකාවේදී මෙය toutines, paris හෝ susus ලෙස හඳුන්වනු ලබන අතර දකුණු අප්‍රිකාවේදී මෙය stokvels ලෙසත්, ඊජිප්තුවේදී gamiyas ලෙසත් ගෝතමාලාවේදී cuchubales ලෙසත් මෙක්සිකෝව්දී tandas ලෙසත් ශ්‍රී ලංකාවේදී මෙය සීටිටු ලෙසත් හැඳින්වේ.

ඔවුන් විසින්ම තෝරාගත් සාමාජිකයින්ගෙන් කණ්ඩායම සැදුම්ලත අතර, සෑම සාමාජිකයෙකුම සතියකට වතාවක් හෝ මාසයකට වතාවක් නියමිත මුදලක් ලබාදීමට පොරොන්දු වේ. සෑම සාමාජිකයෙකුටම සම්පූර්ණ මුදල ලබාගැනීමට වාරයක් ලැබෙන අතර, එතෙක් එකඟ වූ පරිදි සෑම සාමාජිකයෙකුගෙන්ම මුදල් ලබාගනු ලැබේ. ලොතරැයි ක්‍රමයට එකිනෙකාගේ කැමැත්තෙන් හෝ අවශ්‍යතාවය මත හෝ පෞද්ගලික හදිසි අවශ්‍යතා මත සාමාජිකයින්ගේ වාරය පිළිබඳව තීරණය කරනු ලැබේ. සාමාන්‍යයෙන් එම සංවිධානය ආරම්භ කරන පුද්ගලයාට ප්‍රථම වතාවේදී මුදල් ලබාදීම සිදුවේ.

මෙහිදී සෘජුවම පොලී අයකිරීමක් සිදුකරන්නේ නැති නමුත් එය අනිවාර්ය වේ. ණය ඉක්මණින් ලබාගන්නා අය පසුව ලබාගන්නා අයට වඩා වරප්‍රසාද භුක්ති විඳියි. සමාජය තුළ මෙම වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධාන මගින් වැදගත් භූමිකාවක් සිදුකරයි. වෙනත් අයෙකුගේ අවශ්‍යතාවය මත සාමාජිකයින්ට තම වාරය වෙනස්කර ගත

හැකි අතර, සමහර සංවිධාන අන්‍යෝන්‍ය සහාය සඳහා ආරක්ෂිත අරමුදලක් ගොඩනගයි. කණ්ඩායම් වල ප්‍රමාණය, ඉතුරු කරන ප්‍රමාණය, හමුවීම් පවත්වන වාර ගණන සහ ණය මුදල ලැබෙන අනුපිළිවෙල ආදිය වෙනස්විය හැකිය. ලතින් ඇමරිකාවේ වාණිජ සංගම්වල (tandas) මෝටර් රථ, යන්ත්‍රෝපකරණ ආදී මිල අධික කල්පවතින පාරිභෝගික භාණ්ඩ මිලදී ගැනීමට යොදාගනියි. සමහර අය සංවිධාන කිහිපයකම සාමාජිකත්වය දරයි. වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධාන, ග්‍රාමීය හෝ නාගරික වීමට හැකි අතර, පිරිමින් සහ කාන්තාවන් යන දෙපාර්ශවයම සහභාගි වීමද සාමාන්‍යයෙන් වෙන් වෙන් කණ්ඩායම් ලෙස ද සමහර විට හවුල් කණ්ඩායම් ලෙසද පවතී. සාමාජිකයින් විවිධ ආදායම් තත්ත්ව සහිත අය විය හැකි අතර බොහෝ විට සිවිල් නිලධාරීන් සහ කාර්යාලයීය සේවකයින් සහභාගි වේ.

කෙසේ නමුත් අඩු නම්‍යශීලීභාවය නිසා වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධාන සීමිත වේ. සාමාජිකයින්ට අවශ්‍ය වූ විට ණය ලබාගැනීමට හෝ අවශ්‍ය මුදල ලබා ගැනීමට හෝ නොහැකි වේ. එසේම සමහර සංවිධානවල සාමාජිකත්වය දැරීමේදී දිනපතා රැස්වීම් සහ කණ්ඩායම් සාමාජිකයින්ට සංග්‍රහ සිදුකිරීම ආදී අධික සමාජයීය සහ හුවමාරු පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවේ. වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධානවල සියළුම සාමාජිකයින්ගේ වාරය අවසන් වීමට පෙර සමහර සාමාජිකයින් එයින් ඉවත්වීමේ හැකියාවක් පවතින නිසා එහි අවදානමක් ඇත.

මූලාශ්‍රය: Krahen and Schmidt 1994

නිෂ්පාදන සහ සේවා

(සාමාන්‍යයෙන් ණය සමිති සංවිධාන) **අඩු ආදායම්ලාභී සේවාවලින් ඉතුරුම් කල හැකි බව සහ ඔවුන් ඉතුරුම් පවත්වාගෙන යන බවට** මෙම විකාශනය සාක්ෂි දරයි. ලෝක බැංකුව විසින් ප්‍රකාශිත Worldwide Inventory of Microfinance Institute දක්වන ආකාරයට ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ යෙදී සිටි ආයතන අතුරින් වඩාත් තිරසාරභාවයකින් යුතු විශාල ආයතන වල සාර්ථකත්වය ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය මත රඳා පවතී. 1995 දී සමීක්‍ෂණයට ලක් කරන ලද ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ක්‍රියාකාරී ණය ගිණුම් මිලියන 14 ක ඩොලර් බිලියන 7 සමග සසඳන කල ඉතුරුම් ගිණුම් මිලියන 45 කට වඩා ප්‍රමාණයක ඩොලර් බිලියන 19 කට වඩා සතුව තිබූ අතර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේදී නිතරම නොසලකා හැරියත්, මුදල් ගබඩාකර තැබීමට ස්ථානයක් නොමැති හෝ ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් වලට ප්‍රතිලාභයක් ලබාගැනීමේ හැකියාවක් නොමැති ලෝකයේ දුප්පත් ජනතාවට ඉතුරුම් මගින් මිල කළ නොහැකි සේවාවක් සපයයි. (Paxton 1996 a, 8)

සාර්ව ආර්ථිකය සහ නීතිමය පරිසරය මත එලදායී ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය විශාල ලෙස රඳා පවතින බව අධ්‍යයනය කළ ආයතනවල සංඛ්‍යාත අධ්‍යයනයන් අනාවරණය කරයි. 1980 සිට 1993 දක්වා කාලය සැසඳීමේදී රටවල් තුළ ඒකරාශීකරණය කළ ඉතුරුම් ප්‍රමාණය සහ ඒක පුද්ගල ආදායමෙහි සාමාන්‍ය වර්ධනය අතර ධනාත්මක සහසම්බන්ධතාවයක් පවතින බව සංඛ්‍යාත අධ්‍යයන මගින් පෙන්වා දී ඇත. මෙලෙස ඉතුරුම් අනුපාතය වැඩිවීම සහ උද්ධමන මට්ටම වැඩිවීම සමග සෘණාත්මක සහසම්බන්ධයන් පෙන්නුම් කරයි. අවසාන වශයෙන් ඉතුරුම් ප්‍රමාණය වැඩිවීම ජනගහන සනත්වය ඉහළ මට්ටමක ඇති බවට පෙන්නුම් කරන ධනාත්මක සහසම්බන්ධයකි.. (Paxton 1996a, 8) එසේම සාමාන්‍යයෙන් පරිත්‍යාග මුදල් වලින් මෙහෙයුම් සිදුකරන ආයතනවල තැන්පතු පදනම් කරගත් වැඩසටහන් ඉතා සෙමින් වර්ධනය වන අතර ණය කළඹේ වර්ධනය වැඩි අගයක පවතින බව සොයාගන්නා ලදී. (බොහෝ දුරට අරමුදල් නොමැති කමින්) එසේම ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදුකරන ආයතනවල ණය මුදලක සාමාන්‍යය වැඩි අගයක පවතින බවත්, ණය පමණක් සපයන ආයතන මෙන් නොව නාගරික ප්‍රදේශවලද වැඩ කිරීමට කැමැත්තක් දක්වන බවත් සොයාගන්නා ලදී. මෙම පසුව සඳහන් කළ සොයා ගැනීමට සම්බන්ධ කරුණට අදාළ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදුකරන ආයතන අධීක්‍ෂණය කිරීමට සිදුව ඇත. කුඩා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට වඩා වැඩි වාර ගණනක් විශාල නාගරික ආයතන අධීක්‍ෂණය කළ යුතු අතර, ඔවුන් නිතරම වැඩි ආදායම් මට්ටමක් සහිත

සේවාවලාභීන් වෙත ළඟාවේ.

සීඝ්‍රයෙන් වර්ධනය වන ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයක් සහිත ස්ථාපිත ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට ඉන්දුනීසියාවේ Bank Rakyat සහ තායිලන්තයේ Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives සාර්ථක උදාහරණ වේ. එසේම මාලි හි

Caisses Villageoises in Pays Dogon කවුඩ් කොටුව 3.5 Burkina Faso හි නවීන ගෙවීමේ සාර්ථක උදාහරණයකි. (කොටුව 3.7 බලන්න.) අස්ථායීතාවය

Sahel Action හි කණ්ඩායම් ක්‍රමය පදනම් කර ගනිමින් ණය ලබාදුන් කණ්ඩායම් 140 ක් යොදාගනිමින් 1996 දී ණය නැවත ගෙවීම සඳහා කණ්ඩායමේ ගතික බලපෑම අධ්‍යයනය කරන ලදී. කණ්ඩායම් සහයෝගිතාවය (කණ්ඩායමේ සාමාජිකයෙකුට අවශ්‍ය වූ විට උදව් කිරීම), අවිධිමත් ණය ලබාගැනීම, කණ්ඩායම් නායකත්වය සහ පුහුණුව යනාදී විවිධ විචල්‍යයන් ණය ආපසු ගෙවීම සඳහා ධනාත්මකව බලපෑම් ඇතිකරන බව දකගත හැකිවිය. එසේ නමුදු, වෙනත් විචල්‍යයන් නැවත ගෙවීමේ අස්ථායීතාවයට හේතු කාරක විය.

ආපසු ගෙවීම අස්ථායීකරවීමට බලපෑම් කරන ලද විචල්‍යය වූයේ ඩොමීනෝ ආචරණයයි. ගමක යම් කිසි කණ්ඩායමක් ගෙවීම පැහැර හැරියහොත් එම කණ්ඩායමට පමණක් නොව එම ගමටම තවදුරටත් ණය ලබාදීම නවතා දමමින් කණ්ඩායමට පමණක් නොව මුළු ගමටම බලපෑම් කරන ලදී. මෙලෙස එම ගමෙහි එක් ණය නොගෙවා හැරීමක් හෝ ඇතිවූව හොත් නිවැරදිව නැවත ගෙවන කණ්ඩායම් වලට ද ණය නොගෙවීමට මෙය දිරිදීමක් විය. මීට අමතරව ණය වක්‍ර කිහිපයක් ගතවූ පසු මෙම කණ්ඩායම් ණය පැහැර හැරීමට නැඹුරුතාවක් දක්වයි. කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින් එක්කෙනෙකු හෝ කිහිප දෙනෙකු ණය පැහැර හැරීමට යොමුවීමට හේතුව ලෙස දැක්විය හැක්කේ අනුගාමී ණය වක්‍ර කිහිපයකට පසු තවදුරටත් ඔවුන් සෑම දෙනාගේම ඉල්ලුම සපුරාලීමට නොහැකි වීමයි.

මිනැම කණ්ඩායම් ක්‍රමයන් පදනම් කරගත් ණය දීමකදී ධනාත්මක සහ සෘණාත්මක කරුණු පැවතිය හැක. කෙසේ නමුත් සාර්ථක නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයක් පවත්වාගෙන යෑමේ අවශ්‍යතාවය සහ වැදගත්කම හඳුනාගනිමින්, නැවත ගෙවීමේ අස්ථායීතාවය ඇතිවීමට හේතු සාධක හොඳින් හඳුනාගැනීම මගින් ණය පැහැර හැරීම පුළුල්ව පැතිරීමට හේතුකාරක අඩු කිරීමට ඉතා වැදගත් වනු ඇත.

මූලාශ්‍රය: Paxton 1996 b

අනිවාර්ය ඉතුරුම්. අනිවාර්ය ඉතුරුම් සැලකිය යුතු ලෙස ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් වලින් වෙනස් වේ. ණය

කොටුව 3.6 - මූල්‍යකරණයෙහි යෙදී සිටින කණ්ඩායම්වල කාර්යාලය: Yaron ,Bejamin & Piperk 1997

කණ්ඩායම් වලදායී ලෙස යොදාගැනීම සඳහා මාර්ග නිර්දේශ

- සමජාතීය කුඩා කණ්ඩායම් වඩා ඵලදායී වේ.
- කණ්ඩායමට දඩුවම් පැනවීම මගින් ණය කාර්යසාධනය වර්ධනය කරයි. (එක් පුද්ගලයෙකු පැහැර හැරියහොත් තවදුරටත් ණය ලබාගැනීමට නොහැකිවීම.)
- ණය මුදලේ ප්‍රමාණය ක්‍රමානුකූලව වැඩිකිරීම මගින්, කණ්ඩායම තුළ අවදානම අඩුකර ගැනීම සඳහා කටයුතු කළ හැකිය.
- කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින්ට විෂම ලෙස ණය මුදාහැරීම අනෙකුත් සාමාජිකයින්ගේ නැවත ගෙවීමේ කාර්යසාධනය මත පදනම් කරගත හැකිය.

කණ්ඩායම් ක්‍රමය යොදාගැනීමේ තුළින් අත්විය හැකි වාසි:

- පරිමාණානුකූල පිරිමැසුම් (Economic of Scale) (මෙහෙයුම් පිරිවැය සුළු වෙන් වැඩිකර සේවාවලාභීන් විශාල සංඛ්‍යාවක් ඇතිකර ගැනීම)
- විෂය පථය පිරිමැසීම (Economics of Scope) (එකම කණ්ඩායම් යාන්ත්‍රණය හරහා විවිධ සේවාවන් බෙදාහැරීමේ ධාරිතාවය වර්ධනය කරගැනීම)
- එකිනෙකා පිළිබඳව කණ්ඩායමේ දැනුම යොදාගනිමින් ණය ගැනීමට හැකියාවක් ඇති පුද්ගලයින් පිළිබඳව එකිනෙකට වෙනස් තොරතුරු නිවැරදි කර ගැනීම.
- කණ්ඩායම් අධීක්ෂණය සහ සාමාජිකයින්ගේ බලපෑම්වලින් සිදුවන සදාචාරාත්මක උපද්‍රව (Moral Hazard) පිළිබඳ අවදානම අඩුකිරීම

- ඒකපුද්ගල සුරැකුම් සඳහා වන සාමූහික වගකීම් ආදේශනය
- විශේෂයෙන්ම කණ්ඩායම් යෝජනා ක්‍රමයේ දිරිදීමනා අඩංගු වෙයි නම් අධ්‍යයනය සහ තෝරාගැනීම, සාමාජිකයින්ගේ බලපෑම සහ සාමූහික වගකීම් ආදිය තුළින් ණය එකතු කර ගැනීම වර්ධනය කිරීම.
- කණ්ඩායම් ස්ථාපනය කිරීම සහ දැනුවත් කිරීම යන මූලික ආයෝජනයන්ගෙන් පසුව අඩු පාලන පිරිවැය (තෝරා ගැනීම, අනාවරණය කර ගැනීම සහ ණය එකතු කිරීම)

කණ්ඩායම් ක්‍රමය යොදාගැනීමේ ඇති අවදානම

- දුර්වල වාර්තා සහ ගිවිසුම් බලගැන්වීම් අඩුවීම
- දූෂණය සඳහා අවස්ථා තිබීම සහ කණ්ඩායම බලවත් නායකයෙකු විසින් පාලනය කිරීම.
- සමාන නිෂ්පාදන ක්‍රියාකාරකම් නිසා සහවිචලනා අවදානම ඇතිවීම.
- නැවත ගෙවීමේදී ඇතිවන සාමාන්‍ය ගැටළු (ඩොමිනෝ ආචරණය)
- මිශ්‍ර කණ්ඩායමක් තුළ සීමිත කාන්තා සහභාගිත්වය
- ශක්‍යතාවයකින් යුතු කණ්ඩායම් ඇති කිරීමේදී ඉහළ මූලික වියදම් (විශේෂයෙන්ම කාලය)
- කණ්ඩායමේ නායකයා ඉවත් වුවහොත් කණ්ඩායම තුළ ඇතිවිය හැකි දුර්වලතා
- ණය ලබාගන්නාගේ හුවමාරු පිරිවැය වැඩිවීම. (රැස්වීම් සඳහා කාලය යෙදවිය යුතුවීම සහ සමහර ස්වේච්ඡා කළමනාකරණ අවස්ථා)

ලබාගැනීමේදී කොන්දේසියක් ලෙස සහ සමහර අවස්ථාවලදී ණය මුදලේ ප්‍රමාණයෙන් ප්‍රතිශතයක් ලෙස, හෝ නාමමාත්‍ර අගයක් ලෙස දායක කළ යුතු මුදල් අනිවාර්යය ඉතුරුම් ලෙස හැඳින්වේ. බොහෝ විට අනිවාර්යය ඉතුරුම් නිෂ්පාදිතයන් ලෙස හඳුන්වනවාට වඩා එය ණය මුදල ලබාගැනීම සහ නැවත ගෙවීම යන අවස්ථාවලදී වඩාත් සම්පව බැඳී ඇති නිසා, ණය මුදලේම කොටසක් ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

(සත්‍ය වශයෙන්ම ණය ලබාගන්නාට අනිවාර්ය ඉතුරුම් යනු වත්කමක් වන අතර, ණය මුදල හිමිකමක් පෙන්වනු කිරීමයි. එම නිසා ණය ලබාගන්නා අනිවාර්යය ඉතුරුම් ණය මුදලෙහිම කොටසක් ලෙස දකින්නේ නැත.)

අනිවාර්යය ඉතුරුම් ප්‍රයෝජනවත් වනුයේ,

- ණය ලබාගන්නාට ඉතුරුම් ප්‍රගුණනයෙහි වැදගත්කම කියාදීමට
- ණය මුදල නැවත ගෙවන බවට සහතික කරන අතිරේක සුරැකුම් යාන්ත්‍රණයක් ලෙස
- මූල්‍ය ප්‍රවාහය කළමනාකරණය කර ගැනීමේ

හැකියාව පිළිබඳව සේවාවලාභීන් දැනුවත් කිරීම සහ කලින් කලට දැනුවත් කිරීම (ණය මුදල නැවත ගෙවීම සඳහා ප්‍රයෝජනවත් වේ.)

- සේවාවලාභීන්ගේ වත්කම් සමුදාය වැඩිකර ගැනීමට උදව් කිරීමට

කෙසේ නමුත් සේවාවලාභීන් විසින් නිතරම තේරුම් ගනු ලබන්නේ අනිවාර්යය ඉතුරුම් යනු ණය ලබාගැනීමට සහ සහභාගිවීමට ගෙවිය යුතු "ගාස්තුවක්" ලෙස වේ. සාමාන්‍යයෙන් හිඟ හිටි ණය ඇතිවිටදී මෙම අනිවාර්යය ඉතුරුම් නැවත ලබාගැනීමට සාමාජිකයින්ට නොහැකි වේ. මේ ආකාරයට බලන විට ඉතුරුම් යනු එක්තරා ආකාරයක සුරැකුමක් ලෙස සැලකිය හැකිය. එම නිසා ණය මුදල් ආපසු ගෙවන තුරු සේවාවලාභීන්ට ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් ලබාගත නොහැකි වේ.

සමහර අවස්ථාවලදී සාමාජිකයා විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සාමාජිකත්වයෙන් සහතික වශයෙන්ම ඉවත්වන තුරු අනිවාර්යය ඉතුරුම් නැවත ගත නොහැකිය. සමහර අවස්ථාවලදී මෙහි ප්‍රතිඵල ලෙස ලබාගන්නා ණය මුදලෙහි වටිනාකම ඔවුන්ගේ

නිෂ්පාදන සහ සේවා

එකතු කරන ලද ඉතුරුම්වලට වඩා අඩු අගයක් ගනී. කෙසේ නමුත් බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මෙම භාවිතාවන්හි අයෝග්‍යභාවය තේරුම් ගෙන ඇති අතර, හිඟ හිටි ණය මුදල් නොමැති අවස්ථාවලදී සාමාජිකයින්ට සහ සේවාලාභීන්ට අනිවාර්යය ඉතුරුම් නැවත ලබාගැනීමට අවස්ථාව හෝ යම්කිසි මුදලක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය තබාගෙන ඉතිරි මුදල ගැනීමට හෝ ඉඩ ලබාදී ඇත. (අනිවාර්යය ඉතුරුම් පිළිබඳව 5 වෙනි පරිච්ඡේදයෙහි සාකච්ඡා කර ඇත.)

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම්. මෙහි නමින්ම දැක්වෙන පරිදි ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් යනු ණය සේවා ලබාගැනීම සඳහා අත්‍යාවශ්‍යයෙන්ම තිබිය යුතු කොටසක් නොවේ. ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා අනුව ඉතුරු කිරීමටත්, නැවත මුදල් ලබාගැනීමටත් හැකි ණය ලබාගන්නන් සහ ණය ලබා නොගන්නන් යන දෙපාර්ශවයටම ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සේවා සපයනු ලැබේ. (සාමාන්‍ය ජනතාවට ඉතුරුම් සේවා සලසන අනිකුත් අවස්ථාවලදී ඉතුරු කරන්නා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි සාමාජිකයෙකු විය යුතුය.) විධිමත් මූල්‍ය ආයතන වලින් ලබාදෙන පොලී අනුපාත වලට වඩා සාපේක්ෂව අඩු පරාසයක සිට සුළු වැඩිවීමකින් යුතු අගය පරාසයක් දක්වා පොලී අනුපාත තීරණය කර ඇත. සේවාලාභීන්ගේ පරිභෝජනය සුමටනය කිරීම සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන

වලට ස්ථාවර මූල්‍ය මූලාශ්‍රයක් ලෙස ද ඉතුරුම් සේවා සැපයුම මගින් වාසි අත්කර දෙයි.

අනිවාර්යය ඉතුරුම්වලට ඇති අවශ්‍යතා සහ ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය, එකිනෙකට වෙනස් දර්ශනයන් වේ. (CGAP 1997) දුප්පතුන් හට ඉතිරිකිරීම පිළිබඳව ඉගැන්විය යුතු බවත්, මූල්‍ය විනය පිළිබඳව ඔවුන් ඉගෙනගත යුතු බවත් පෙර තිබූ මතය විය. පසුව උපකල්පනය කල ආකාරයට වැඩකරන දුප්පත් ජනතාව ඉතුරුම් සිදුකරන බවත්, අවශ්‍ය වන්නේ ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා වලට ගැලපෙන ආකාරයට ආයතන සහ සේවාවන් තිබීමත්ය. ස්වේච්ඡා ඉතුරුම්, හෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සමඟ ඇති වෙනත් ගිණුම් හෝ අනිවාර්යය ඉතුරුම් බවට හැරවීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාලාභීන් අසීරුතාවයකට පත්වේ. ඔවුන්ගේ ණය මුදල ගෙවා නිමවන තුරු අනිවාර්යය ඉතුරුම් ලබාගත නොහැකි නිසා (හෝ තවත් වසර කිහිපයක් ගතවන තුරු) ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ද ලබාගැනීමට නොහැකි වේයැයි ඔවුන් තුළ බියක් පවතී. එම නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් අනිවාර්යය ඉතුරුම් සහ ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් පැහැදිලිව වෙන්කල යුතුවේ. ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය පිළිබඳ

කොටුව 3.7 - මාලෙහි Caisses Villageoises

1996 දී මාලෙහි Pays Dagon හි The Caisses Villageoises ස්ථාපනය කරන ලදී. එහි එවැනි ස්වයං කළමනාකරණ ග්‍රාමීය බැංකු 55 ක් පමණ ඇත. එම ග්‍රාමයෙහි හෝ ළඟ පිහිටි ග්‍රාමයන්හි කාන්තාවන් සහ පිරිමින් ගෙන් සැලුම්ලත් සාමාජිකයින්ගෙන් Caisses විසින් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කරනු ලැබේ. එම ග්‍රාමයෙහි ණය කමිටුව විසින් ගන්නා ලද තීරණවලට අනුව ඉතුරුම්, සාමාජිකයින්ට ණය දීම සඳහා යොදාගනු ලැබේ.

1996 දෙසැම්බර් 31 වන දින වන විට Caisses Villageoises එකතු කළ අගය ඩොලර් 320,000 ක් විය. ඉතුරුම්වල සාමාන්‍යය ඩොලර් 94 ක් වූ අතර එය ඒකපුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙන් සියයට 38 ක් විය. අවිධිමත් මූල්‍ය සේවා හෝ ග්‍රාමයෙහි සාම්ප්‍රදායික කණ්ඩායම් ඔවුන්ගේ සාමාජිකයින්ට ණය ලබා දීමෙන් ලද අත්දැකීම් පදනම් කරගනිමින් හෝ සෑම ග්‍රාමීය බැංකුවක් විසින්ම පොලී අනුපාත තීරණය කරනු ලබයි. 1996 දී ඉතුරුම් සඳහා සාමාන්‍යයෙන් නාමික පොලී ප්‍රතිශතය සියයට 21 ක් වූ අතර, උද්ධමන අනුපාතය සාමාන්‍යයෙන් සියයට 7 ක් ද, එහි සත්‍ය අගය සියයට 14 ක් විය. එම ප්‍රදේශයේ වෙළඳ හෝග නිෂ්පාදනය අඩු අතර, වෙළඳාම සඳහා යොමුවීමද විරල වන නිසා Caisses සිය මෙහෙයුම් කටයුතු කරන්නේ මුදල් බොහෝ හිඟ පරිසරයක බැවින් එවැනි වැඩි උද්ධමන

අනුපාතිකයක් පවත්වා ගැනීම අවශ්‍ය වේ. සාම්ප්‍රදායිකව ගොවීන් පශු සම්පත් එකතු කර ගැනීමට හෝ එම ඉතුරුම් ඔවුන්ගේ කුඩා ව්‍යාපාරවල ආයෝජනය කිරීමට හෝ කැමැත්තක් දක්වයි.

මෙසේ වැඩි පොලී අනුපාතිකයක් තිබුණත්, Caisses සමඟ ඉතුරු කරන ලද්දේ ඉතා සුළු සාමාජිකයින් සංඛ්‍යාවකි. 1996 හි Caisses Villageoises හි සාමාජිකත්වය 21,500 ක් වුවත් එයින් සියයට 20 කටත් අඩු ප්‍රමාණයක් ඉතුරුම් ගිණුම් භාවිතා කළහ. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ණය සඳහා ඉදිරිපත් කළ අයදුම්පත් වල ප්‍රමාණය ඒකරාශීකළ ඉතුරුම්වලට වඩා වැඩි අගයක් ගනු ලැබුණි. 1989 සිට ජාතික කෘෂිකාර්මික බැංකුව වෙතින් සිය සේවාලාභීන්ගේ අවශ්‍යතා පිරිමැසීමට Caisses විසින් මුදල් ගනු ලැබීය. කෙසේ නමුත් එක් Caisses ඒකකයකට ලබාගත හැකි වූයේ ඒ මගින් ඒකරාශී කරන ලද ඉතුරුම්වලට සමාන අගයක් පමණි. මෙලෙස ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් එහි වර්ධනයට කොතරම් තීරණාත්මක වූවත්, Caisses හි ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා දුන් දිරිදීමනා ඉතා ඉහළ වූ අතර සාමාජිකයින්ට එහි හිමිකාරිත්වය පිළිබඳ සැලකිය යුතු හැඟීමක් තිබුණි. 1996 දෙසැම්බර් වන විට එහි නොපියවූ ණය මුදලින් 41 ක ධාරිතාවයකින් යුතු ප්‍රමාණයක් ඉතුරුම් තිබුණි.

මූලාශ්‍රය: Cecile Fruman විසින් සපයන ලදී. Sustainable Banking with the Poor Project, world Bank.

සැලකිලිමත් වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා කොන්දේසි තුනක් පහත දැක්වේ. (CGAP 1997)

- සුදුසු නීතිමය සහ පාලන රාමු පද්ධතියක්, සාධාරණ දේශපාලන ස්ථාවර මට්ටමක් සහ සුදුසු ජනවිකාශන තත්ත්වයන් ඇතුළත් හිතකාමී ව්‍යවස්ථාපයක්
- තැන්පත්කරුවන් ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා සුදුසු සහ ඵලදායී අධීක්‍ෂණ හැකියාවන්
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මුදල් සඳහා නිත්‍ය වශයෙන්ම යහපත් කළමනාකරණයන්, නැවත අයකිරීමේ වැඩි අනුපාතයක් සහිතව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මූල්‍යම වශයෙන් නුබුන්වත් විය යුතුය.

ඵලදායී සේවිච්ඡා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයක් සඳහා පහත අවශ්‍යතා ඇතුළත් විය යුතුවේ. (Yaron, Benjamin and Piprek 1997)

- ආයතනය පිළිබඳව සේවලාභීන්ගේ දැඩි විශ්වාසය (ආරක්‍ෂාව පිළිබඳව)
- ඉතුරුම්වල ධනාත්මක මූර්ත පොලී අනුපාතය (ධනාත්මක මූර්ත ණය දීමේ පොලී අනුපාතය අවශ්‍ය වේ.)
- ඉතුරුම් මෙවලම්වල නම්‍යශීලීභාවය සහ විවිධාංගීකරණය
- ආරක්‍ෂාව
- සේවලාභීන්ට පහසුවෙන් ඉතුරුම් සේවා ලබා ගත හැකි බව
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට පහසුවෙන් ළඟාවිය හැකි බව (ශාඛා ජාලය හරහා හෝ ජංගම බැංකු නිලධාරීන් හරහා)
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කාර්ය මණ්ඩලයට දිරි දීමනා ලබාදීම ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සමග සම්බන්ධ කිරීම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් සපයන ඉතුරුම් සේවා මගින් පහත දැක්වෙන මූල්‍ය අතරමැදියන කාර්යයන් දියුණු කළ හැක. (Yaron, Benjamin and Piprek 1997)

- සේවලාභීන්ගේ ඉතුරුම් තැන්පත් කිරීම සඳහා ආරක්‍ෂිත ස්ථානයක් සැපයීම, පාරිභෝගික රටාවන් සුමටනය කිරීම, අවදානම ඇහිරීම සහ නිවස තුළ ඉතිරි කිරීමට හෝ වෙනත් ආකාරයක ඉතිරි කිරීමකින් ලැබෙන ප්‍රථිලාභ වලට වඩා ඉහළ මූර්ත අගයක් ලබාදී වත්කම් ප්‍රමාණය වැඩිකිරීම.
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ “හිමිකාරිත්වය” පිළිබඳව සේවලාභියාගේ අවබෝධය වැඩිකිරීම සහ එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ඔවුන්ගේ ණය මුදල් නැවත ගෙවීමට කැපවී ලබාගැනීම.

- තැන්පත්කරුවන්ගෙන් ඵල්ල වන්නා වූ වෙළඳපල බලපෑම නිසා ණය ඵකතු කර ගැනීමට දරන උත්සාහය වැඩිකිරීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන උනන්දු කරවීම (විශේෂයෙන්ම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය පිළිබඳව ඔවුන්ගේ විශ්වාස බිඳවැටුණු විටක)
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහා ණය මුදල්වල පැතිරීම වර්ධනය කිරීම සඳහා දායක විය හැකි, දායක ගිණුම් ගෙන් සහ රජයන්ගෙන් ස්වයංක්‍රීයව වැඩි කළ හැකි මූල්‍ය මූලාශ්‍රයන් සැපයීම.

ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට සෑමවිටම සපුරාලිය නොහැකි අතර ප්‍රිය උපදේශන දෙයක් ද නොවේ. විශේෂයෙන්ම කුඩා ප්‍රමාණවල පරිපාලන සංකීර්ණතා සහ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය හා සම්බන්ධ පිරිවැය බොහෝ මිල අධික විය හැකිය. ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණ ආයතන සඳහා පනවා ඇති නීති රෙගුලාසි ඉටුකිරීමට අසීරු බවද සොයාගෙන ඇත.

ඵසේම ආරක්‍ෂිත නොවන ණයදීම සඳහා ඉතුරුම් යොදාගනී නම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි ණය කළඹෙහි වාෂ්පශීලීභාවය නිසා ඉතුරුම් අසාමාන්‍ය වැඩි අවදානමකට ලක්විය හැකිය. මීට අමතරව බලාපොරොත්තු නොවූ ලෙස ඉතුරුම් නැවත ආපසු වැඩිවීමක් සිදුවන විට එයට මුහුණ දීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් ලබාදෙන සේවිච්ඡා ඉතුරුම් සේවාවන්හි විශාල ද්‍රවශීලීභාවයක් අවශ්‍ය වේ. ඉතුරුම් සේවා සැපයීම මගින් ණය පමණක් සපයන ආයතන වලට වඩා මූලධර්ම වලින් වෙනස් ආයතන නිර්මාණය කරනු ලබයි. එම නිසා ඉතුරුම් හඳුන්වාදීමට තීරණය කිරීමේදී ප්‍රවේශම් විය යුතුවේ.

රක්‍ෂණය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන රක්‍ෂණය, ණයවර පත් (Credit Card) සහ ගෙවීම් සේවා ආදී වෙනත් මූල්‍ය නිෂ්පාදන සේවා පිළිබඳ පරීක්‍ෂණය කිරීම ආරම්භ කර ඇත. බොහෝ කණ්ඩායම් ණය වැඩසටහන් වලදී රක්‍ෂණ හෝ ඇප යෝජනා ක්‍රම සපයනු ලබයි. ග්‍රාමීන් බැංකුව මෙයට කදිම නිදසුනකි. සෑම සාමාජිකයෙකුම ණය මුදලේ වටිනාකමින් සියයට 1 ක් රක්‍ෂණ අරමුදලට දායක කළ යුතුවේ. යම් විධියකින් ණය ගන්නාගේ මරණය සිදුවුවහොත් ණය නැවත ගෙවීම සඳහා මෙම අරමුදල භාවිතයට ගන්නා අතර මරණයේ වැඩකටයුතු සිදුකිරීම සඳහා වැයවන මුදල පවුලේ සාමාජිකයින්ට ලබාදෙනු ඇත.

රක්‍ෂණය යනු අනාගතයේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් වඩාත් පුළුල්ව ලබාදිය හැකි නිෂ්පාදිතයක් වේ.

නිෂ්පාදන සහ සේවා

මක්නිසාද යත් යම් විධියකින් මරණය හෝ වත්කම් අහිමිවීම සිදුවුවහොත් ලබාගැනීම සඳහා ඔවුන්ගේ සේවලාභීන් අතර සෞඛ්‍ය හෝ ණය රක්ෂණය සඳහා වැඩිවන ඉල්ලුමක් පවතින බැවිනි. තම සේවලාභීන්ගේ රක්ෂණ අවශ්‍යතා සපුරන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට කදිම නිදසුනක් ලෙස ඉන්දියාවේ ගුජරාට් නගරයෙහි The Self - Employed Women's Association ස්වයං රැකියාලාභී කාන්තාවන්ගේ සංගමය දැක්විය හැකිය.

ණයවරපත (Credit Card) සහ ස්මාර්ට් කාර්ඩ්ස්

සමහර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අනෙකුත් සේවාවන් සමගින් ණයවරපත් සහ ස්මාර්ට් කාර්ඩ්ස් ද ලබාදීම ආරම්භ කර ඇත.

ණයවරපත්. මෙම කාඩ්පත්, ණය ලබාගන්නාට ණය අවශ්‍ය නම් අවශ්‍ය වූ විට ණය ලබාගැනීමට ඉඩ සලසා දෙයි. යම් මිලදී ගැනීමක් කළ විට (භාණ්ඩ සපයන්නා විසින් ණයවරපත් භාරගන්නා බව සලකා) හෝ ණය ලබාගැනීමට අහිමක කවර අවස්ථාවකදී හෝ (සේවලාභියා ඔහුගේ/ඇයගේ ඉතුරුම් මෙමගින් ලබා ගනී නම් සමහර අවස්ථාවලදී මෙය හරපත (Dbit Card) ලෙස හදුන්වයි.) මේ මගින් මුදල් ලබා ගැනීමටද ඉඩ සලසා දෙයි.

බිඳුණු මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රයේ ණයවරපත් භාවිතය තවමත් අලුත් අත්දැකීමක් වේ. මේ සඳහා උදාහරණ ඉතා සුළු ප්‍රමාණයක් දක්නට ඇත. විධිමත් මූල්‍ය අංශය තුළ ප්‍රමාණවත් යටිතල පහසුකම් තිබේ නම් පමණක් මෙම ණයවරපත් භාවිතා කළ හැකිය. උදාහරණ ලෙස සමහර ණයවරපත් ස්වයංක්‍රීය ටෙලර් යන්ත්‍ර හරහා මුදල් ලබාගැනීමට පහසුකම් සලසයි. පුළුල් ශාඛා ජාලයක් නොමැති නම් හෝ වෙළඳසැල් හිමියන් මෙම ණයවරපත් පිළිගැනීමට අකමැති නම් හෝ මෙම කාඩ්පත්වල ප්‍රයෝජනය සීමිත වේ.

සේවලාභීන් සහ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය යන දෙපාර්ශවයටම ණයවර පත් මගින් සැලකිය යුතු වාසි අත්කර දෙයි. ණය වරපත් මගින්,

- පරිපාලන සහ මෙහෙයුම් වියදම් අඩුකර ගත හැක.
- මෙහෙයුම් සමෝදානික කළ හැකිය.
- ණය ගන්නන්ට ඉදිරියට යන ණය මාලාවක් සැපයිය හැක.
- ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා අනුව ඔවුන්ගේ මූල්‍ය ප්‍රවාහයේ අඩුපාඩු සපයමින් Association of Development of Microenterprises මගින් අඩු ආදායම්ලාභී සේවලාභීන් සඳහා ණයවරපත් සැපයීම පිළිබඳව නූතන අත්දැකීමක් සපයයි. (කොටුව 3.9)

ස්මාර්ට් කාඩ්පත් (Smart Cards). ස්විට්සර්ලන්ත (Swaziland) රාජ්‍යයේ Swazi Buisness Growth Trust මගින් එහි සේවලාභීන්ට ස්මාර්ට් කාඩ්පත් සපයන අතර එම කාඩ්පත් ණයවර කාඩ්පත් වලට සමාන වූ නමුත් සාමන්‍යයෙන් වෙළඳසැල් වලදී මෙය භාවිතා කළ නොහැකි විය. (කොටුව 3.10) ස්මාර්ට් කාඩ්පත තුළ ආයතනය තුළ සේවලාභියා සතු ණය මාලාව පිළිබඳ තොරතුරු ඇතුලත් ස්මාති චිපයක් (Memory chip) අඩංගු වේ.

ගෙවීම් සේවා (Payment Servises) වෙක්පත් මුදල් කිරීම සහ තැන්පතු පවත්වාගෙන ගනුදෙනුකරුවන්ට වෙක්පත් නිකුත් කිරීමේ වරප්‍රසාදය ද සාම්ප්‍රදායික බැංකු ගෙවීම් සේවා වලට අඩංගු වේ. (Caskey 1994) එම නිසා බැංකුවේ ගෙවීම් සේවා ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් සේවා සමඟ බැඳී පවතී. ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් සේවා සමඟ (යොදාගත හැකිනම්) හෝ වෙනම ගෙවීමක් මගින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් ද සමාන ගෙවීම් සේවා සපයනු ලබයි. ගෙවීම් සේවා, ඉතුරුම් සේවා සමඟ බැඳී ඇත්නම් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට එම සේවාවලට වැයවන පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ස්ථාවර තැන්පතුවලට අඩු පොලියක් ගෙවීමට හැක. එසේ නැතිනම් පෞද්ගලික යටිතල පහසුකම් සහ රක්ෂණ වියදම් අඩංගු වන ගාස්තුවක් මෙම පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා අයකරගත හැක. වෙක්පතෙහි අගයෙන් යම්කිසි ප්‍රතිශතයක් මත මෙම ගාස්තුව පදනම් කරගැනීම හෝ පළමු වර පැමිණෙන සේවලාභීන් සඳහා අවම සමතල ගාස්තුවක් අයකළ යුතුවේ. තවදුරටත් වෙක් මත ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ලබා දෙන අත්තිකාරම් මුදල් පසුව බැංකු පද්ධතිය තුළින් නිෂ්කාශණය කළ යුතු නිසා අත්තිකාරම් ලෙස ලබාදෙන මුදල්වල පොලී වියදම් දැරීමට සිදුවන අතරම, වංචා සහගතව හෝ මුදල් නොමැතිකම නිසා මුදල් නොගෙවන වෙක්පත්වල මුදල් එකතු කර ගැනීමේ අවදානමක් ද පවතී.

එම නිසා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වෙක්පත් නිෂ්කාශණය සඳහා යටත් පිරිසෙයින් එක් බැංකුවක් සමඟ හෝ සමබන්ධතා පවත්වාගෙන යා යුතුවේ.

වෙක්පත් මුදල් කර ගැනීම සහ වෙක්පත් ලිවීම යන වරප්‍රසාද වලට අමතරව එක් ප්‍රදේශයකින් තවත් ප්‍රදේශයකට මුදල් හුවමාරු කිරීම සහ සම්ප්‍රේෂණය ද ගෙවීම් සේවාවලට අයත් වේ. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවලාභීන්ට නිතරම මුදල් හුවමාරු සේවා අවශ්‍ය වන අතර කෙසේ වෙතත් විධිමත් මූල්‍ය ආයතන හරහා

කොටුව 3.8 - ස්වයං රැකියාවන්හි නියුතු කාන්තාවන්ගේ සංගමය - රක්ෂණය

ස්වයං රැකියාවන්හි නියුතු කාන්තාවන්ගේ සංගමය (The Self - Employed Women's Association (SEWA)) යනු සංකලනය වූ සංවිධාන ජාලයක ප්‍රධාන ආයතනය වේ. එය 1972 දී ඉන්දියාවේ ගුජරාට් ප්‍රාන්තයේ අහමබදාද් හි ස්වයං රැකියාවන්හි නියුතු කාන්තාවන්ගේ වෙළඳ සංගමය ලෙස ආරම්භ කෙරුණි. ආයතනය අංශ තුනක් තුළ ක්‍රියාත්මක විය. කාන්තාවන් සංවිධානගත කිරීම, සමූපකාර ලෙස විකල්ප ආර්ථික සංවිධාන පිහිටුවීම, බැංකු සේවා, නිවාස සහ දරුවන් රැකබලාගැනීම ආදී සේවා සැපයීම වේ.

බැංකු සහ රක්ෂණ සේවා සැපයීම සඳහා 1974 දී මෙම සංගමයේ බැංකුව පිහිටුවන ලදී. ස්වයං රැකියාවන්හි නියුතු කාන්තාවන්ගේ සංගමයේ සාමාජිකයින් සඳහා රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ කළමනාකාරිත්වය වශයෙන් මෙම බැංකුව ක්‍රියා කරන ලදී. Life Insurance Corporation of India සහ United India Insurance Company මගින් මෙම සේවාවන් සැපයූ අතර, සංගමය මගින් වැඩකරන කාන්තාවන් සඳහා විශේෂ ආකාරයක රක්ෂණයක් සපයා දෙන ලදී. සාමාජිකයින්ට රක්ෂණ සේවා සැපයීම සහ රක්ෂණ ආවරණ සඳහා ඉල්ලුම් කරන ලද සහ ගෙවීම් කරන ලද කාන්තාවන්ට වෙනත් සේවා සැපයීමට උදව් කිරීම ආදී

මූලාශ්‍රය: Biswas and Mahjanai 1997

අතරමැදියන කාර්යයන් සඳහා බැංකුව සේවය සලසයි. රක්ෂණ ආවරණයක් මිලදී ගැනීමට කැමැත්තක් දක්වන සෑම සාමාජිකයෙකුටම විකල්ප දෙකක් ඇත. සෑම වර්ෂයකම රුපියල් 60 ක වාරිකයක් ගෙවා සියළුම ප්‍රතිලාභ ලබාගැනීම හෝ සංගමයේ බැංකුව තුළ රුපියල් 500 ක ස්ථාවර තැන්පතුක් එක්වරක් තැන්පත් කිරීම හෝ වේ. ස්ථාවර තැන්පතුවේ පොලී මුදල වාර්ෂික වාරිකය ගෙවීම සඳහා යොදාගනු ලැබේ. සංගමය විසින් ස්ථාවර තැන්පතු යෝජනා ක්‍රමය තෝරාගන්නා සාමාජිකයින් සඳහා බැංකුව මගින් රුපියල් 300 ක මාතෘත්ව ප්‍රතිලාභ බැංකුව හරහා ප්‍රදානය කරනු ලැබේ.

බැංකුව විසින් ඔවුන්ගේ සාමාජිකයන්ගෙන් හෝ සංගමයේ සාමාජිකයින්ගෙන් මෙම සේවාව සඳහා මුදලක් අය නොකරන අතර, රක්ෂණ සමාගම මගින් ද කිසිදු කොමිස් මුදලක් ලබා නොගනී. කෙසේ නමුත් සංගමය වෙනුවෙන් මෙම සේවාවන් කළමනාකරණය කිරීම වෙනුවෙන් බැංකුවට රුපියල් 100,000 ක මුදලක් වාර්ෂිකව ගෙවනු ලැබේ. මීට අමතරව සංගමය විසින් රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමයේ පරිපාලන කටයුතු පිළිබඳ වගකීමට බැඳෙන කාර්ය මණ්ඩලය සඳහා වේතන ද ගෙවනු ලබයි.

කොටුව 3.9 - ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරවල මාස්ටර් කාඩ් සංවර්ධනය සඳහා වන සංගමය

1996 මැයි මාසයේදී The Association of the Deveopment of Microfinance (ADEMI) ඩොමිනිකන් ජනරජයෙහි හි විශාලම පෞද්ගලික වාණිජ බැංකුව වන Banco Popular Dominicano මගින් ADEMI Masrercard ආරම්භ කරන ලදී. වෙළඳසැල්වලින් මිලදී ගැනීමේදී සාමාන්‍යයෙන් භාවිතා වනවාට අමතරව සේවාලාභීන්ට Banco Popular ශාඛාවන් 45 කින් සහ ස්වයංක්‍රීය ටෙලර් යන්ත්‍ර 60 කින් මුදල් ලබාගත හැකි විය. කාඩ්පත ලබාගැනීමට සුදුසුකම් ලැබීම සඳහා සේවාලාභීන් විසින් ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාරය අවම වශයෙන් වසරක කාලයක්වත් පවත්වාගෙන යා යුතු අතර, අවම වශයෙන් පෙසා 3,000 ක වත් මාසික ආදායමක් ලැබිය යුතුවේ. (ඇමරිකානු ඩොලර් 230 ක් පමණ) එසේම අවම වශයෙන් පෙසා 3,000 ක වත් ණය මුදලක් ADEMI වෙතින් ලබාගෙන තිබිය යුතු අතර නැවත ගෙවීම යහපත් තත්ත්වයක තිබිය යුතුය. පළමු වසර තුළ කාඩ්පත් හිමියන් 5,000 ක් කොටුගොඩවීමේ ඉලක්කයක් සංගමය සතුවිය. එය ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර හිමියන් සමග විශ්වාසය ගොඩනැංවීම සහ ඔවුන්ගේ තත්ත්වය වැඩිදියුණු කිරීම නමින් හඳුන්වනු ලැබිණි.

මූලාශ්‍රය: Contributed by McDonald Benjamin, East Asia and Pacific Region Financial Sector and Development Unit, World Bank

මුදල් හුවමාරු කිරීම සඳහා ඇති සපුරාලිය යුතු සුදුසුකම් සේවාලාභීන්ගේ සීමාවන්ගෙන් ඔබ්බට පැවතිය හැකිය. සේවාවන් හුවමාරුවෙන් තොරව අනවශ්‍ය අවදානමක් දරමින් මුදල් විශාල ප්‍රමාණයන් (සාපෙක්ෂකව) සේවාලාභීන්ට රැගෙන යාමට බලකල හැකිය. හුවමාරු සේවා ලබාදීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සතුව පුළුල් ශාඛා ජාලයක් පැවැත්විය යුතුය.

වර්තමානයේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කිහිපයක පමණක් මෙම සේවාව ලබා දෙන නමුත් ඉදිරි අනාගතයේදී මෙම ගෙවීම් සේවා සමඟ බැඳී පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ඔවුන්ගේ හැකියාවන් වැඩි දියුණු කරගන්නවා ඇත.

සමාජ සජීවීකරණය

සමාජයීය සහ ආර්ථික වශයෙන් වරප්‍රසාද නොලත් පුද්ගලයින් විධිමත් මූල්‍යකරණයේ ,සීමාවන් පිට, රඳවා ඇති අතර (Van Pischke 1991) බොහෝ විට ,සමාජ සජීවීකරණය, සාර්ථක මූල්‍ය අතරමැදියනයන් ලෙස රැඳී පැවතුනි. සමාජ සජීවීකරණය මගින් නොවැදගත් සේ සලකන කණ්ඩායම් හෝ තනි පුද්ගලයින්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමඟ ශක්තිමත් ව්‍යාපාර සබඳතාවයක් ඇති කර ගැනීමට පුහුණු කරයි.

දේශීය සමිති, ආගමික සංවිධාන හෝ වැඩකරන කණ්ඩායම් හෝ වෙනත් වචන වලින්

3.10 කොටුව Swazi Business Growth Trust Smart Cards

Smart Cards යනු Growth Trust Corporation. මගින් Swazi Business Trust Corporation හි ලාභ ලැබීම සඳහා Development Alternatives Inc යන U.S. Agency for International Development හි සහයෝගීත්වයෙන් ආරම්භ කරන ලද නව මූල්‍ය තාක්ෂණයකි.

එම කුඩා ව්‍යාපාර වල අධික හුවමාරු පිරිවැය නිසා මෙම ගනුදෙනුකරුවන්ට මූල්‍ය සේවා සැපයීමට ස්විට්සර්ලන්තයේ වාණිජ බැංකු කැමැත්තක් නොදක්වයි. නිවාස ණය සහ කුඩා ව්‍යාපාර ණය ආදිය ලෙස මූල්‍ය සේවා සැපයීම සඳහා The Growth Trust Corporation ස්ථාපිත කරන ලදී. පරිපාලනය සහ මෙහෙයුම් පිරිවැය අඩු කිරීම සඳහා සහයෝගීතාවය මගින් ස්මාර්ට් කාඩ්ස් හඳුන්වා දෙන ලදී. සෑම ගනුදෙනුකරුවෙකුටම එහි මුහුණතෙහි මතක විපයක් (Memory Chip) සහිත ස්මාර්ට් කාඩ් පතක් නිකුත් කල අතර එහි සේවලාභියා විසින් ලබාගත් ණය මාලාවෙහි අගය පිළිබඳ තොරතුරු සටහන් වී ඇත. මෙම

කාඩ්පත කියවීම සඳහා අවශ්‍ය උපකරණ වාණිජ බැංකුව වෙත ලබා දී තිබූ අතර Swazi Business Groth Trust හි සේවලාභීන්ට එමගින් මුදල් ලබා ගත හැකි අතර ස්වාසිලන්තයේ විවිධ වාණිජ බැංකු ශාඛා මගින් නැවත ගෙවීම් කළ හැක. අවසානයේ සහභාගි වන බැංකු සහ බැංකුවලින් ලබාගත් හුවමාරු තොරතුරු The Growth Trust Corporation සතු වීණි.

ස්මාර්ට් කාඩ් මගින් ණය බෙදාදීම් සහ නැවත ගෙවීම් පිළිබඳ පහසුවෙන් අධීක්ෂණය කළ හැක. Swazi හි දුරකථන පද්ධතිය යොදාගත හැකි වීම ස්මාර්ට් කාඩ් ජාලය වාණිජ බැංකු සමඟ මාර්ගගත (Online) කිරීමට සැලසුම් කරයි. The Trust යනු ලාභ සඳහා නොපවත්වන ආයතනයක් සහ එය වෙනස්, අඩු ආදායම්ලාභී සේවලාභීන් පිරිසක් ඉලක්ක කරන නිසා වාණිජ බැංකු මෙම සේවාවන් නොමිලයේ සැපයීමට කැමැත්තක් දක්වයි.

මූලාශ්‍රය : Mclean and Gamser 1995

කොටුව 3.11 Federation des Caisses d'Epargne et de Credit Agricole Mutuel - Benin

ගෙවීම් සේවාවන් සඳහා ඇති ඉල්ලුම

Federation des Caisses d'Epargne et de Credit Agricole Mutuel - (FECECAM) සතු බෙනින් හි ඇති වෙනත් කිසිදු මූල්‍ය ආයතනයකට වඩා වැඩි ව්‍යාපෘතියක් දක්නට ඇති අතර එයට දුර බැහැර පිහිටි ශාඛා 64 ක්ද අයත් විය. මේ නිසා මෙම බැංකුවට ගෙවීම් සේවා සැපයීම දැඩි පීඩනයක් එල්ල විය. එහි ප්‍රධාන නගරය වූ Cotonou සිට ඉතා දුරින් පිහිටි සමහර ගම්වලට මුදල් හුවමාරු කිරීම සඳහා එක සමාන සේවාවක් ව්‍යාප්ත බැංකු ජාලය මගින් ලබා දෙන ලදී. විවිධ පුද්ගලයින්ගෙන්, විවිධාකාර වූ ගෙවීම් සේවා සඳහා ඉල්ලුමක් තිබුණි. ඔවුන්ගේ නැඟිතවතුන්ගෙන් ලැබෙන විදේශ මුදල් ගෙන්වා

ගැනීමට හෝ මුදල් හුවමාරු කිරීමට හැකියාවක් ලැබෙන නිසා සාමාජික සේවලාභීන් මේ සඳහා දැඩි උනන්දුවක් දැක්වීය. සහනාධාර ගෙවීම් හුවමාරු කිරීමට හැකිවන නිසා ගොවීන් සහ දුප්පත් ප්‍රජාව සමඟ කටයුතු කරන පරිත්‍යාගශීලීන් සහ රජයද මේ සඳහා උනන්දුවක් දක්වන ලදී.

දැනට මෙම සංගමයට ගෙවීම් සේවා ලබාදීම සඳහා කළමනාකරණ හැකියාවක් නැත. මීට අමතරව ණය සමිති සඳහා වන නියාමන රමුවෙහි 24 වන වගන්තියට අනුව (PARMEC ලෙස හැඳින්වෙන) මුදල් හුවමාරු කිරීම හෝ වෙක්පත් ලබාදීම සඳහා මෙම ආයතනවලට ඉඩ ලබා නොදී ගෙවීම් සේවා ලබාදීමේ හැකියාව දැඩි ලෙස සීමාකර ඇත.

මූලාශ්‍රය: Fruman 1997

පවසනවානම් සමාජ ප්‍රාග්ධනය සමග දැඩි සේ බැඳී ඇති සමිති හරහා සාමූහික උත්සාහයන් උනන්දු කරවන දුප්පත් ජනතාව සිටින සමිති සඳහා තිරසාර මූල්‍ය අතරමැදියන පද්ධති ස්ථාපිත කිරීම පහසු බව සාක්ෂි මගින් පෙන්වා දී ඇත.

ණය ගන්නා සහ දෙන්නා අතර විශ්වාස මත රඳා පවතී. මූල්‍ය අතරමැදියනය සමහරවිට වෙනත් ආර්ථික හුවමාරුවලට වඩා සමාජ ප්‍රාග්ධනය මත රඳා පවතී. සාම්ප්‍රදායික පද්ධතීන් හෝ නවීන ආයතන මගින් විශ්වාසය පිළිබඳව පදනම ලබා නොදෙන නිසා මූල්‍ය අතරමැදියන පද්ධතීන් ස්ථාපිත කිරීම දුෂ්කර

කාර්යයක් වේ.

එම නිසා සමාජ අතරමැදියනය යනු දුප්පතුන් සමඟ තිරසාර මූල්‍ය අතරමැදියනයන් සඳහා අවශ්‍ය මානුෂීය හා සමාජයීය ප්‍රාග්ධනය ගොඩ නැංවීම යනුවෙන් තේරුම් ගත හැකිය.

සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමාජී සජීවීකරණ සේවා කණ්ඩායම් හරහා ලබා දෙන නමුත් සමහර ආයතන තනි පුද්ගලයින් සමඟද වැඩ කටයුතු කරයි. පහත දැක්වෙන සාකච්ඡාව කණ්ඩායම් වලට සෘජුව ණය දීම සහ එම කණ්ඩායම්වල සාමාජිකයින්ට ණය දීම යන කරුණුද ඇතුළත්ව කණ්ඩායම් පාදක

කොටුව 3.12 ග්‍රාමීය බැංකු -සමාජීය පද්ධති සඳහා උදාහරණයක්

Costa Rica හි කාන්තා ඉතුරුම් සහභාගී ණය වැඩසටහනක් සමඟ සමාජ සංවර්ධනය සඳහා අන්තර්ජාතික බැංකු ලෙස 1985 දී ආරම්භ කළ අතර දුප්පත් කාන්තාවන් සඳහා සේවාවක් සැපයීම සඳහා ආකෘතියක් ලෙස ග්‍රාමීය බැංකු ආකෘතිය ක්‍රමක්‍රමයෙන් ජනප්‍රියභාවයට පත් විය. ලතින් ඇමරිකාව, අප්‍රිකාව සහ ආසියාව යන රටවල් තුළ FINCA, CARE, Catholic Relief Services, Freedom From Hunger සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන (NGO's) විසින් ග්‍රාමීය බැංකු ක්‍රියාත්මක කරවීම ආරම්භ කරන ලදී. The Small Enterprise Education and Promotion Network (SEEP) විසින් මෑතකදී ප්‍රකාශයට පත් කළ අන්දමට SEEP සාමාජිකයින් සහ හවුල්කරුවන් සමඟ බැංකු 3500 කට වැඩි ප්‍රමාණයක් සම්බන්ධව සිටින අතර ඔවුන්ගේ හවුල්කරුවන් විසින් සාමාජිකයින් 34,000 ට වැඩි ප්‍රමාණයකට සේවාවන් සපයයි. ඒ අතරින් සියයට 92 ක් කාන්තාවන් වේ. ණය මුදලක සාමාන්‍යය ඩොලර් 80 ක් සහ සම්පූර්ණ ණය කළඹේ එකතුව ආසන්න වශයෙන් ඩොලර් මිලියන 8.5 ක් වේ.

මූලාශ්‍රය: Bennett 1997

ග්‍රාමීය බැංකු ප්‍රමාණය වැඩි වෙමින් විධිමත් අංශයේ මූල්‍ය ආයතන හෝ ප්‍රධාන ආයතන බවට සංගම් ඒකාබද්ධ කිරීමෙන් හෝ සම්බන්ධතාවයන් වැඩි කරගනු ලැබුවත් සාමාන්‍යයෙන් මෙම ආකෘතිය තෝරා පත්කර ගනු ලබන නායකයින් විසින් කළමනාකරණය කරනු ලබන සමාන්තර පද්ධතීන් ස්ථාපිත කරනු ලබයි.

එහි සාමාජිකයින් 25 සිට 50 දක්වා ප්‍රමාණයකට ග්‍රාමීය බැංකු විසින් හවුල් වගකීම් පද්ධතියක් ලබා දෙන අතර ආරක්ෂිත ඉතුරුම් පහසුකමක් ලෙස ක්‍රියා කරයි. එක් එක් සාමාජිකයින් ඔවුන්ගේ ආයෝජන ප්‍රාග්ධනය සඳහා ඔවුන්ගේම මූලාශ්‍රයන් ලෙස සාමාන්‍යයෙන් මෙය යොදා ගනු ලබයි.

සාමාජිකත්වය සඳහා නීතින් වන්නේ- කණ්ඩායම් හමුවීම්වලට සහභාගීත්වය, ඉතුරුම්, ණය සහ මූල්‍ය නොවන සේවාවන් -මෙම නීතින් රාජ්‍ය නොවන ආයතනයේ ක්‍ෂේත්‍ර නිලධාරියෙකුගේ මඟ පෙන්වීම යටතේ එම කාන්තාවන් විසින්ම සකස් කරනු ලබයි. සාමාජිකයින්ගේද සහාය ඇතුව ණය ගිවිසුම් බලාත්මක කිරීම නායකයින්ගේ වගකීම වේ.

කරගත් සමාජ සජීවීකරණය පිළිබඳව අවදානය යොමුකර ඇත. විශාල ණය සමිති හෝ Caisses Villageois ආදියද කුඩා සහයෝගිතා කණ්ඩායම්ද, (ACCION සහ ග්‍රාමීන් ණය දෙන ආකෘතියෙහි දැකිය හැකි) "කණ්ඩායම්" ලෙස සරලව අර්ථ දැක්විය හැකිය. අවශ්‍ය තැන්හිදී පුද්ගලයින් පාදක කරගත් සමාජ සජීවීකරණ සේවා පිළිබඳවද සාකච්ඡා කර ඇත.

සමාජ සජීවීකරණය කණ්ඩායමේ ආයතනික ධාරිතාවය ගොඩනැංවීම සහ ඔවුන්ගේ සාමාජිකයන්ගේ මානව සම්පත ආයෝජනය සඳහා උත්පාදනය යනුවෙන් අර්ථ දැක්විය හැකි අතර එමගින් පිටස්තර පුද්ගලයින්ගේ උපකාර අවම කරමින් තනිවම ඔවුන්ගේ ක්‍රියාවන් ආරම්භ කළ හැක. සමාජ සජීවීකරණයේ මෙම අංගය මගින් විශේෂයෙන්ම සමහර දුප්පතුන්ගේ දැනුවත්භාවය වැඩි කරයි. (ජන සන්නවය අඩු දුෂ්කර ප්‍රදේශ හෝ සමාජ ප්‍රාග්ධන මට්ටම් අඩු ප්‍රදේශවල ජීවත්වන තිරසාර මූල්‍ය අතරමැදියන් සඳහා පළමුව යම් ධාරිතා වර්ධනයක් සඳහා සහයෝගය නොලත්)

සමාජ සජීවීකරණය මගින් සිදුවිය හැකි ධාරිතා වර්ධන අංශ රාශියක් වේ. එකිනෙකාගේ ණය මුදල් සඳහා නොකඩවා ඇපවීම සහතික කරනු සඳහාද, ජාලගත කිරීම මගින් ප්‍රතිලාභ ලබා ගැනීමේ හැකියාව සහ කණ්ඩායමේ කොටස්කරුවන් වීම තුළින් ඔවුන්ව බලගන්වීම සඳහාද සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සරලව කණ්ඩායම් බැඳීම වර්ධනය පිළිබඳව අවදානය යොමු කරයි. තවත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, මූල්‍ය

අතරමැදියන ක්‍රියාවලිය සත්‍ය වශයෙන්ම කණ්ඩායම් තුළින්ම ක්‍රියාත්මක වන සමාන්තර මූල්‍ය පද්ධති දියුණු කිරීම සඳහා උත්සහ ගනී. (කොටුව 3.12) පළමුව කණ්ඩායම ඔවුන්ගේ අභ්‍යන්තර ඉතුරුම් මුදල් කළමනාකරණය කිරීම නිතරම සිදුවන අතර පසුව ණය දීමේ අවදානම ගැනීම සහ බාහිර මුදල් ණයට දීමේදී පවතින බැංකු කටයුතු පසුව සිදුකරයි. සමාජ සජීවීකරණයේ මෙම අංගය මගින් සහභාගීත්ව කළමනාකරණය, ගණකාධිකරණය සහ සාර්ථක වාර්තා තබා ගැනීමේ පද්ධතියක් ස්ථාපිත කිරීම සඳහා කණ්ඩායමට උදවු කිරීම ආදී සාමාජිකයන් පුහුණු කිරීම සම්බන්ධ වේ. මේ සඳහා නිතරම සමාජ සජීවීකරණය සඳහා අවශ්‍ය සීමිත කාල සහනාධාර වලට සමාන මූලික සහනාධාර අවශ්‍ය වේ. (රූපය 3.2)

අවසාන වශයෙන් කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින්ගෙන් ඇතිවන බලපෑම මගින් පැහැර හැරීම අවමකර මූල්‍ය අතරමැදියනයේ පිරිවැය අවම කිරීම සඳහා කණ්ඩායමේ එකමුතුභාවය සහ ස්වයං-පාලන ධාරිතාවය වන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය බොහෝ කුඩා ගැණුම්කරුවන් සහ ඉතුරුම්කරුවන් සමඟ ගණුදෙනු කිරීමේදී වැය වන හුවමාරු පිරිවැයද ක්‍රමක්‍රමයෙන් අඩුකළ යුතුවේ. (Bennett, Hunte and Goldberg 195)

කෙසේ නමුත් සියළුම සමාජ සජීවීකරණ ක්‍රියාවන්ගේ ප්‍රතිපලය කණ්ඩායම් සෑදීම නොවන අතර සමාජ සජීවීකරණ සේවා සලසන ආයතනම මූල්‍ය අතරමැදියන සේවාද සපයනු නොලබයි.

නිෂ්පාදන සහ සේවා

ග්‍රාමයේ සාමාජිකයින් අතරින් මූල්‍ය සේවා ලබා ගැනීම සඳහා ඇති සේවාවන් පිළිබඳව දැනුම සීමිත, දුෂ්කර ග්‍රාමීය ජනතාව, බටහිර අප්‍රිකාවේ රාජ්‍ය නොවන ආයතන හෝ දේශීය ආයතන (රාජ්‍ය හෝ පෞද්ගලික) මගින් විසින් කරනු ලබයි. ඔවුන් පුද්ගලයින්ට ගිණුම් විවෘත කිරීමට සහ ඔවුන්ගේ මුදල් කළමනාකරණය කර ගැනීමට උදව් දෙන අතර සාමාන්‍යයෙන් මූල්‍ය ආයතන සමඟ ගනුදෙනු කිරීමේදී ඔවුන්ගේ ස්වයං-විශ්වාසනීය මට්ටම ඉහල නංවයි.

ක්ෂුද්‍ර ආයතන විසින්ම හෝ විධිමත් මූල්‍ය අංශය සමඟ අඩු ආදායම්ලාභී සේවලාභීන්ගේ සම්බන්ධතාවයන් ගොඩනැංවීමට උත්සහ දරන වෙනත් ආයතන මගින්ද සමාජ සජීවීකරණ සේවා

පුද්ගලයින් වෙත සැපයීම සිදු කළ හැකිය.

මේ සඳහා Bennin හි සමාජ අරමුදලක් වන Agence de Fiancement des Initiatives de Base මගින් උදාහරණයක් සපයයි. (කොටුව 3.13)

ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන්

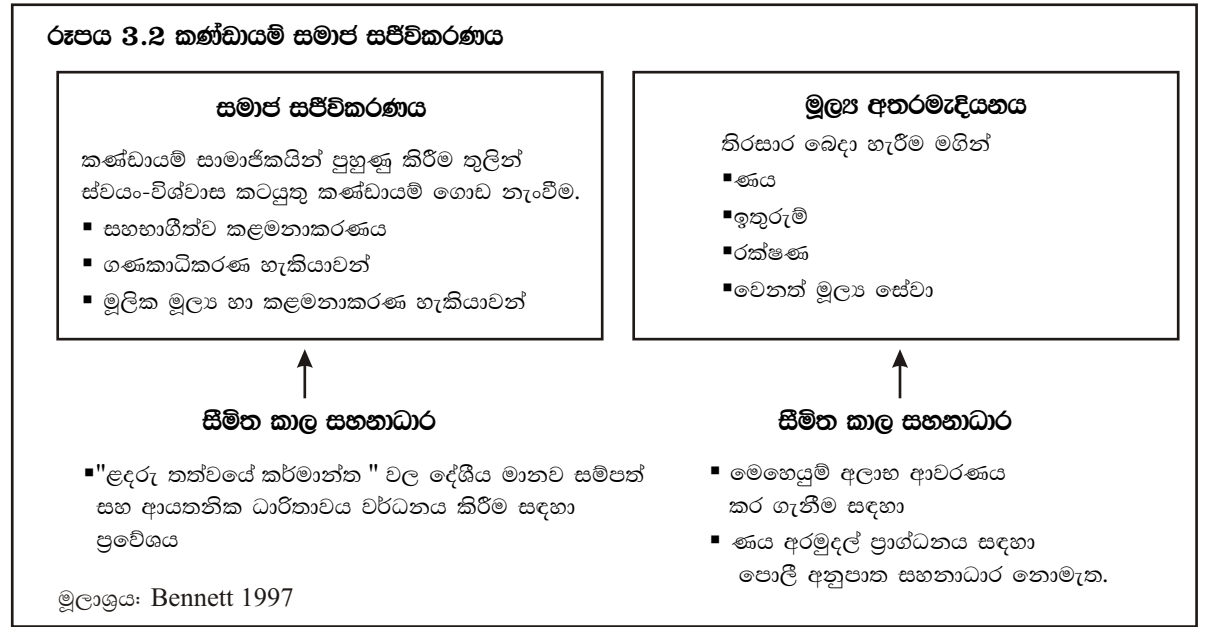
සංකලිත ප්‍රවීණතා භාවිතා කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නිතරම යම් ආකාරයක ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් යොදාගනී. (සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මෙම සේවාවන් ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන්, මූල්‍යමය නොවන සේවාවන් හෝ මුදලින්, සම්පත්වලින්, තොරතුරු වලින් සහාය දීම (assistance) ලෙස හඳුන්වනු ලබයි.) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය

කොටුව 3.13 Beninn හි සමාජ අරමුදල මගින් සමාජ සජීවීකරණය

ලෝක බැංකුව සහ Deutsche Gesellschaft fur Technische Zusammenarbeit මගින් අනුග්‍රහය දක්වන Benin හි Agency De Financement des Initiatives de Base යනු සමාජ අරමුදලකි. එහි අරමුණ වනුයේ යටිතල පහසුකම් දියුණු කිරීම, සමාජයේ සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල ධාරිතා වර්ධනය සහ සමාජ සජීවීකරණය තුළින් දරිද්‍රතාවය තුරන් කරලීම සඳහා උපකාර කිරීමයි. Benin හි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සැපයුම්කරුවන් සහ ආයතනයන් දුසිම් සංඛ්‍යාවක් තිබෙන අතර ඔවුන් බොහෝ දෙනෙකු සිය කටයුතු මනාව සිදුකරන බැවින්, සමාජ අරමුදල මූල්‍ය අතරමැදියනයට සම්බන්ධවීම තෝරා නොගන්නේය. ඒ වෙනුවට දුප්පත්ම ජනතා කොටස් වෙත ළඟාවීම සඳහා පවතින ආයතන වල පැතිරීමට උපකාර කිරීම පිළිබඳව අවධානයට ලක් කළේය. මෙය සිදුකිරීම සඳහා වඩාත්ම

දුෂ්කර ගම්මානවල හෝ දුප්පත් සමාජවල සිටින කුඩා ව්‍යවසායකයින් සමඟ වැඩකරන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මත එය රඳා පැවතුනි. පවතින ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ක්‍රියාකාරකම්වලට අනුව මූලධර්ම තේරුම් ගැනීමට දුප්පත්ම ජනතාවට උදව් කරමින් පසුව ඔවුන් කැමති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් වෙත සම්බන්ධ කරවන ලදී. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන නිතරම ඔවුන්ට ගම්වලින් ඇසෙන්නට ලැබෙන පණිවිඩ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්ට දැනුම් දුන් අතර එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඉලක්කගත සේවලාභීන්ගේ සේවා සහ නිෂ්පාදිත අවශ්‍යතා ඉල්ලුමට සුදුසු සේ සකසා ගත හැකිවේ. සමාජ සජීවීකරණයේදී රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන විසින් ඉටුකරන මෙම කාර්ය භාරය Benin හි සේවාවන් සලසා නොමැති ජනතාව සඳහා මූල්‍ය අතරමැදියනය වැඩිකරවීමට මග පෙන්විය යුතුවේ.

මූලාශ්‍රය: Cecil Fruman විසින් ලබා දෙන ලදී. Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank

ආයතන මගින් මෙම සේවාවන් සෘජුවම සපයන්නේ නැතිනම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවලාභීන්ට ළඟා විය හැකි පද්ධති රාමුව තුළ ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් සපයන වෙනත් රාජ්‍ය හෝ පෞද්ගලික ආයතන කිහිපයක් තිබිය හැකිය.

ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් පුළුල්ව පැතිරුන මූල්‍ය නොවන අතර මැදියනයන්ගෙන් සමන්විත වේ.

- වෙළඳපල තාක්ෂණ සේවාවන්
- ව්‍යාපාර පුහුණු (කොටුව 3.14)
- නිෂ්පාදන පුහුණු
- අනුබණ්ඩ විශ්ලේෂණය සහ මැදිහත්වීම

දැනට බහුල වශයෙන් ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් ලබාදෙන්නේ,

- සංකලිත ප්‍රවේශයන් සහිතව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපෘති පවත්වාගෙන යනු ලබන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන
- පුහුණු ආයතන
- ජාලයන්
- විශ්ව විද්‍යාල
- පෞද්ගලික ආයතන (පුහුණු ආයතන, ද්විපාර්ශවක දායක ඒජන්සි, උප කොන්ත්‍රාත්කරුවන්)
- නිෂ්පාදක කණ්ඩායම් (හෝ වාණිජ මණ්ඩල)
- රාජ්‍ය ආයතන (සුළු ව්‍යාපාර සහයෝගිතා, අපනයන ප්‍රවර්ධන මණ්ඩල)
- අභ්‍යාසලාභීන් ලෙස නිෂ්පාදන පුහුණුව ලබාදෙන අවධිමත් ජාල

කොටුව 3.14 - ව්‍යාපාර හැකියාවන් පුහුණුව

කොලොම්බියාවේ Fundicion Carvajal මගින් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සඳහා අවශ්‍ය වන ගණකාධිකරණය, වෙළඳාම සහ කළමනාකරණය යනාදී මාතෘකා පිළිබඳව කෙටිකලීන ප්‍රායෝගික පුහුණු පාඨමාලා පෙලක් ලබාදෙයි.

සානාහි Empretec මගින් විශේෂිත ව්‍යවසාය ගතිලක්ෂණ සහ නව කළමනාකරණ ආකල්ප සහ මෙවලම් යොදාගැනීමට කැමැත්තක් පෙන්වන ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර මෙහෙයුම්කරුවන් සඳහා සවිස්තර කළමනාකාර පුහුණු වැඩසටහන් සපයයි.

මූලාශ්‍රය: Thomas Dichter විසින් දායකත්වය සපයන ලදී. Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank

U.S. Agency for International Development මගින් අනුග්‍රහය දැක්වූ අධ්‍යයනයන්

මගින් 1980 අගභාගයේදී සොයාගත් ආකාරයට ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා වැඩසටහන් පහත දැක්වෙන ආකාරයට වර්ග කළ හැකිය.

- **ව්‍යාපාර නිර්මාණ වැඩසටහන්** - උදාහරණ ලෙස විවීම සහ එම ස්වභාවයේ ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කළ හැකි පුද්ගලයන් සඳහා වන පුහුණු පාඨමාලා ආදී එම අංශයට විශේෂිත වූ හැකියා පුහුණු සලසයි.
- **ව්‍යාපාර හුවමාරු වැඩසටහන්:** නිෂ්පාදනය හ වෙළඳාම පිළිබඳ පරිමාණ මගහැර පවතින ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වලට සෘජු සහ වක්‍ර සේවා අතර අමතර ලක්ෂණයක් වන්නේ සේවා සපයන්නා සහ ව්‍යාපාරය අතර අන්තර් ක්‍රියාවන් පවත්වා ගෙන යෑමයි. (කොටුව 3.15) සේවාදායකයා සමඟ සේවාවලාභියා සම්බන්ධ වන සේවාවන්, සෘජු සේවාවන් ලෙස හැඳින්වේ. වක්‍ර සේවාවන් යනු ප්‍රතිපත්ති මට්ටමේ අන්තර් ක්‍රියාවන් ආදී සේවාවන් සේවාවලාභීන් සමග සෘජු සම්බන්ධතා නොපවත්වා ඔවුන්ට ප්‍රතිලාභ ලබා දෙන සේවාවන් ලෙස සඳහන් කළ හැක.

හිමිකරු හෝ මෙහෙයුම්කරුගේ මූල්‍ය තත්ත්වය වර්ධනය කරමින් ව්‍යාපාරයේ කාර්ය සාධනය වැඩිකරවීම සඳහා වන අරමුණු සියළුම ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් සතුව පවතී. ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් යනු අවශේෂ හෝ සියළුම දේ එක්කළ හැකි ප්‍රවර්ධනයක් වන අතර මූල්‍ය සේවා හැරුණු කොට අනිකුත් සියළුම දේ මෙයට අයත් විය හැකිය. එහි ප්‍රථිපලයක් ලෙස ණය සහ ඉතුරුම්වලට වඩා පුළුල් සහ වඩාත් සංකීර්ණ අංශය බවට ව්‍යාපාර සංවර්ධනය ඇත. (කොටුව 3.16)

කොටුව 3.15 - සෘජු සහ වක්‍ර ව්‍යාපාර

Swaziland හි ව්‍යාපාරක කාන්තාවන්ගේ සංගමය විසින්, ගාස්තුවක් අයකරමින් මූලික කළමනාකරණ උපදෙස් ලබාදීම සඳහා නිරන්තරයෙන්ම සේවාවලාභීන්ගේ වැඩමුළු විසින් කෙරේ. (සෘජු සේවාවන්)

Onagadougou හි වඩු කාර්මිකයින්ගේ සංගමයක් වන Burkina Faso මගින් සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ආයතන සහ රාජ්‍ය ආයතන (වක්‍ර සේවාවන්) සමග පවතින කොන්ත්‍රාත්තු සංඛ්‍යාව සහ ප්‍රමාණ වැඩිකර ගැනීම සඳහා ප්‍රවර්ධන අත්පත්‍රිකාවක් නිපදවා ඇත.

මූලාශ්‍රය: Sustainable Banking with the Poor Project world Bank, Tomas Dichter විසින් දායකත්වය සපයන ලදී.

කොටුව 3.16 මාලිහි ගවයන් ගනුදෙනු කරන්නන්

මාලිහි Pays Dogon හි ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් සපයන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ගවයන් ගනුදෙනු කරන්නන් එකතු කර සංවිධානය වීමට උදව් දුන් අතර එහිදී ගවයන් ගම්වල සිට නගරවලට ගෙනයාම සඳහා සුදුසු ප්‍රවාහන සේවාවක අවශ්‍යතාව හඳුනාගන්නා ලදී. දෙවන හමුවක් සඳහා කැඳවීමට ඔවුන් තීරණය කළ අතර ගැටළු සාකච්ඡා කිරීමට සහ පිළියම් හඳුනාගැනීමට දේශීය ට්‍රැක්ටර් හිමිකරුවන් කිහිප දෙනෙකුට ආරාධනා කෙරුණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පිරිවැය අඩුකිරීම සඳහා ගවයන් ගනුදෙනුකරන්නන්ද ට්‍රැක්ටරයේ පටවන බඩු ප්‍රමාණය බෙදාගැනීමට පටන් ගත්තේය. එසේම ඔවුන් සුදුසු උසස් ගුණාත්මක භාවයකින් යුතු ප්‍රවාහන සේවාවන් සපයන ලෙසට ට්‍රැක්ටර් හිමියන්ට බලපෑම් කිරීම ආරම්භ කෙරුණි.

මූලාශ්‍රය: Sustainable Banking with the Poor Project world Bank, Cecil Fruman විසින් දායකත්වය සපයන ලදී.

සමහර විශේෂඥයින් පවසන පරිදි, ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් සඳහා එක් ආයතනයක් මූල්‍ය සේවාවන් සපයනවාට වඩා විවිධ ආයතන මගින් විවිධ සේවා සැපයිය යුතුවේ. කෙසේ නමුත් එම සේවාවන් සැපයීම සඳහා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තෝරා ගන්නේ නම්, ඔවුන් අනෙකුත් ක්‍රියාකාරකම් වලින් පැහැදිලිවම වෙන්කළ යුතු අතර වෙනම ගණනය කළ යුතුවේ. තදුරටත් ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් මූල්‍ය සේවා ලබාගැනීම සඳහා අවශ්‍යතාවයක් බවට පත් නොවිය යුතුය.

එසේම එය ගෙවීම් මත පදනම් විය යුතුය. එහි සම්පූර්ණ පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීමට නොහැකි විය හැකි අතර අරමුණ විය යුත්තේ සේවාවන් ලබාදීමේදී වැයවන පිරිවැය හැකිතාක් දුරකට ආවරණය කර ගැනීමට ආදායම උපයා ගැනීම වේ. මෙම අංගනය තුළ සිටින සමහර සාම්ප්‍රදායික සේවා සපයන්නන් (රාජ්‍ය ආයතන වැනි) ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන්ට සහනාධාර සැපයිය යුතු බව දනියි. මෙම සේවාවන්හිදී සෑම විටම යම් ආකාරයක සහනාධාර ඇතුළත් වන අතර මෙම සේවාවන් පවත්වාගෙන යෑම සඳහා ඔවුන්ගේ ලාභයෙන් කොටසක් ලබාදෙන ව්‍යාපාර කණ්ඩායම් සිටිනම් හැර බාහිර ව්‍යාපාර මගින් ලබාගත යුතුවේ. එසේම පෞද්ගලික ආයතන (හෝ දු'වි පාර්ශ්වක දායක එ'ජන්සි වල උප කොන්ත්‍රාත්කරුවන්), විශ්ව විද්‍යාල, පදනම් සහ රජයේ ආධාර මුදල් යටතේ මෙම ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් ලබාදෙයි.

ව්‍යාපාර සඳහා සෘජු සේවාවන් ලෙස (ව්‍යවසායකත්ව සහ ව්‍යාපාර හැකියා පුහුණු ආදිය) ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර අනුබණ්ඩවලට සංවිධානය කිරීම සහ දුප්පත් ජනතාවගේ බාහිර තත්ත්වයන් පිළිබඳවද, සංවේදනයකින් යුතුවීම ආදී සපයන්නාගේ කාර්යභාරය පිළිබඳව දුප්පත් ජන කොට්ඨාශ සමග දීර්ඝ කාලයක් බැඳීමකින් යුතුව වැඩ කිරීමේ හැකියාවද දුප්පතුන් වෙනුවෙන් කැපවීමේ හැකියාවද දැක්විය හැකිය.

සාමාන්‍යයෙන් මෙම ගතිලක්ෂණ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල සේවය කරන කාර්ය මණ්ඩලය අතර දැකිය හැකිවේ. ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් තරමක් ගැටළු සහගත වන අතර එයට හේතුව ලෙස වැඩසටහන් සාර්ථක ලෙස නිමකළත් එහි බලපෑම හෝ සේවා සපයන්නාගේ කාර්යසාධනය හෝ විනිශ්චය කිරීම අසීරුවීම දැක්විය හැකිය. සාමාන්‍යයෙන් ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා ව්‍යාපෘතීන්හිදී හුවමාරු මාධ්‍යයක් ලෙස මුදල් භාවිතා නොවන අතර, හැකියාවන්, තොරතුරු, පර්යේෂණ සහ විශ්ලේෂණ ආදී ක්‍රම ලෙසට දැනුම හුවමාරු වේ. මෙම නව දැනුමෙන් සේවාවලාභීන් ලබාගන්නා නව දැනුම තක්සේරු කිරීම අසීරු වේ. "ලබාගන්නා මොහොතේදී" සේවාවලාභීන්ට "දැනුම" පිළිබඳව අගය කළ නොහැකි අතර සපයන්නාට සමීර්ණ මුදල ගෙවීම කලාතුරකින් සිදුවේ.

පහත සඳහන් ක්‍ෂේත්‍රයන්හි ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් පිළිබඳව විවිධ අධ්‍යයන මගින් කරුණු දක්වා ඇත.

- **බලපෑම.** සමහර අධ්‍යයනයන් පෙන්නුම් කළ ආකාරයට ණය පමණක් ලබාගන්නා සහ සංකලිත ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් සමග ණය පැකේජ ලබාගන්නා ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වල ලාභය සහ කාර්යක්ෂමතාවය අතර පවතින්නේ සුළු වෙනසක් බව බොහෝ අවස්ථාවලදී දැකිය හැකිය.
- **පිරිවැය සහ බලපෑම.** Rhyne සහ Holt (1994) ට අනුව, "මෙම වැඩසටහන් (ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා) රටාවන් දෙකකට අයත් වේ. වෙළඳාමට කුඩා බලපෑමක් ඇතිකරන විශාල පිරිසකට ජනනීය සේවාවන් ලබාදෙන හෝ ප්‍රතිලාභීයක් සඳහා විශාල පිරිවැයක් දරා ව්‍යාපාර කිහිපයක් සඳහා විශේෂයෙන්ම සකස් කරන ලද සහාය ලබාදීම වේ.
- **පැතිරීම.** ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් පිළිබඳ පවතින පොදු පැමිණිල්ල වනුයේ, මෙම සේවාවන් සඳහා කාන්තා සහභාගිත්වය සීමාසහිත බවයි.

1993 දී කාන්තාවන් සඳහා වන එක්සත් ජාතීන්ගේ සංවර්ධන අරමුදල මගින් සොයාගත් ආකාරයට රාජ්‍ය අනුග්‍රහයෙන් පවත්වන ලද ව්‍යාපාර පුහුණු වැඩසටහන් වලින් සියයට 11 ක් පමණක් කාන්තාවන් සඳහා වෙන්වූ අතර එයට හේතුවක් ලෙස ඔවුන්ගේ රාජකාරි සහ ගෘහ ඒකකයේ වගකීම අතර කාලය පිළිබඳ ගැටළු ද, පිහිටීම ද (නිතරම ඔවුන්ගේ ගමෙන් හෝ මුඩුක්කු වලින් දුර බැහැර පැවතීම) සහ කාන්තා සේවාවලාභීන් සමඟ කටයුතු කිරීමට විරුද්ධව සමහර විධිමත් පුහුණු ආයතන කටයුතු කිරීම ද දැක්විය හැකිය.

මෙම අනුමානය සඳහ වන ප්‍රධානම ප්‍රතිචාරය නම් ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා ප්‍රවීණයන් විශාල ලෙස වෙනස් වන බවත්, මේ වන විටත් උත්සාහ දරා ඇත්තේ කරුණු කිහිපයක් සඳහා පමණක් බවත්ය. මෙම සේවාවන්ගෙන් ඇත්තේ කුඩා බලපෑමක් බව හෝ පැතිරීම සැලකීමේදී එහි නොසර්ගික සීමාවන් ඇති බවට හෝ නිගමනන් ලබාදීම සුදුසු නොවේ. ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් විශේෂයෙන් නිර්මාණය කර සැපයීම පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් අවස්ථා දැකිය හැකිය. කෙසේ නමුත් සාමාන්‍යයෙන් කුඩා ව්‍යාපාර සාම්ප්‍රදායික ක්‍රියාවන්හි යෙදී සිටින නිසා මෙහෙයුම් සිදුකළ යුත්තේ කෙසේදැයි දන්නා අතර විශාල ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරවලට මෙම කරුණ බොහෝ වැදගත් වන බව දැකිය හැකි වේ.

සෘජුවම එක් එක් ව්‍යාපාරයට, ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් සැපයීමේදී අධික පිරිවැයක් දැරිය යුතු නමුත් සහාය ලබාදුන් ව්‍යාපාර වැඩි වර්ධනය වී සැලකිය යුතු රැකියා ප්‍රමාණයක් ජනිත කරන්නේ නම් දීර්ඝ කාලීනව සැලකීමේදී මූලික පිරිවැය වඩා වැදගත් ලෙස සැලකිය යුතු නැත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් සලසනවාද යන්න තීරණය වන වැදගත් සාධක වනුයේ එහි අරමුණු, දක්ම සහ පිරිවැය සඳහා සහනාධාර ලබාගැනීම සඳහා පරිත්‍යාග මුදල් ආකර්ශණය කරගැනීම යන කරුණු වේ. (ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් පිළිබඳ වැඩිදුර විස්තර සඳහා පරිශීෂ්ට අංක 02 බලන්න.)

සමාජ සේවාවන්

සෞඛ්‍යය, පෝෂණය, අධ්‍යාපනය සහ සාක්‍ෂර පුහුණුව ආදී සමාජ සේවාවන් රජය මගින් නිතරම සපයන අතර මූල්‍ය අතරමැදයනයට අමතරව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් සමාජ සේවා සැපයීම සඳහා දේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන (අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල සහාය ඇතුව හෝ නැතිව) හෝ සමාජ සංවිධාන තෝරාගනු ලබයි. (කොටුව 3. 17) මේ ආකාරයට ණය බෙදාහැරීමේදී සහ නැවත ගෙවීමේදී සේවාවලාභීන් සමඟ සම්බන්ධතා පැවැත්වීමේ වාසි සහගත බව යොදාගැනීමට ඔවුන්ට හැකිවේ.

කොටුව 3. 17 - සමාජ සේවාවන් ලබාදෙන්නේ කවුරුන්ද?

ලෝකය පුරා විහිදී සිටින මූල්‍ය හා මූල්‍ය නොවන සේවාවන් ලබාදෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන 200 කට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් ලෝක බැංකුව විසින් අධ්‍යයනය කරන ලදී.

සමාජ සේවා ලබාදෙන ආයතන වර්ග විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් පෙනී ගිය කරුණක් නම් සේවාවන් සැපයීමේදී සහ සෞඛ්‍යය, පෝෂණය, අධ්‍යාපනය හා සම්බන්ධ පුහුණු සැපයීමේදී සහ කණ්ඩායම් පිහිටුවීමේදී රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වඩාත් ක්‍රියාකාරී බවය. විශේෂයෙන් මෙම නැඹුරුතාවය වඩා ප්‍රඥාපනය වේ. රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට වඩා ණය සමීනි වඩාත් මූල්‍ය ඉලක්ක කෙරෙහි නැඹුරුවක් දක්නට ඇති නමුත් සාක්‍ෂරතාවය සහ වෘත්තීමය පුහුණු කටයුතු කෙරෙහි වැඩි සම්බන්ධවීමක් දක්නට ඇත.

බැංකු සහ ඉතිරි කිරීම් බැංකු මූල්‍ය සේවා කෙරෙහි වඩ වඩාත් අවධානය යොමුකරන අතර රජයෙහි දැක්වෙන පරිදි සමාජ කාර්ය මණ්ඩලය සහ මූල්‍ය කාර්ය මණ්ඩලය අතර අනුපාතයක් දක්වයි.

මූලාශ්‍රය: Paxton 1996a

සමාජ සේවා කාර්ය මණ්ඩලය/මූල්‍ය සේවා කාර්ය මණ්ඩලය

ව්‍යවස්ථාපිත ව්‍යවස්ථාපිත	නිරතරණය
බැංකු	0.2
ඉතිරි කිරීමේ බැංකු	0.3
ණය සමීනි	0.9
රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන	1.4

කොටුව 3.18 - Freedom From Hunger ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සමඟ පෝෂණ පුහුණු වැඩසටහන් ලබාදීම

Freedom From Hunger යනු කැලිෆෝනියාවේ ඩේවිස් හි පිහිටි අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන අතර එය ආසියාව, ලතින් ඇමරිකාව සහ අප්‍රිකාව සමඟ සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරයි. සහභාගි වන්නන්ගේ ආර්ථික, සමාජයීය, වෛද්‍ය හා පෝෂණ තත්වයන්ගේ වැදගත් වෙනස්කම් හැරුණු කොට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණ සේවා මගින් දරිද්‍රතාවය හා සමග බැඳී ඇති බොහෝ හිරිහැර වලින් ජනතාව මුදා නොගන්නා බව එය විශ්වාස කරයි.

ඔවුන්ගේ මූලික සාධායන් ලෙස, විශේෂයෙන්ම ගම්බද ප්‍රදේශවල කාන්තාවන් පිළිබඳව සැලකීමේදී යහපත් මූල්‍ය සේවාවලාභීන් වීම සඳහා අතිවිශාල බාධාවන්ට මුහුණ දීමට සිදුවන බව පෙන්වා දෙයි. සමාජයෙන් හුදෙකලාවීම, ආත්ම විශ්වාසය මඳ බව, සීමිත ව්‍යවසායකත්ව අත්දැකීම් සහ ප්‍රධාන සෞඛ්‍ය සහ පෝෂණ ගැටළු මෙයට හේතු ලෙස දැක්විය හැකිය. මුළු පවුලේම දරිද්‍රතාවය දුරලීම සඳහා ණය මුදල් සැපයීම අරමුණු කිරීමේදී මෙම සේවාවලාභීන්ට ණය පමණක් ලබාදීමට වැඩි යමක් ලබාදිය යුතුවේ. මෙම බාධාවන්ට මුහුණ දිය හැකි ආකාරයේ විශේෂිත අධ්‍යාපන සේවා ඔවුන්ට අවශ්‍ය වන අතර වියදම් සඳහා ආකෘතීන් සකසා දිය යුතුවේ.

ග්‍රාමීය බැංකු ආකෘතියක් වන "අධ්‍යාපනය සමග ණය" යන්න Freedom From Hunger ආයතනය මගින් භාවිතා කරන අතර අධ්‍යාපනය සහ මූල්‍ය අරමුණු සඳහා නිරන්තර කණ්ඩායම් හමුවීම් මගින් ඵලදායී පිරිවැය කණ්ඩායම් ණය ක්‍රමය හරහා ණය ලබාදෙයි. කණ්ඩායම් පදනම් කරගත් ණයදීමේ ක්‍රමවේදයන්හි සමාජයීය මෙන්ම ආර්ථික විභවයක් පවතින අතර දරිද්‍රතාවය මත බලපෑම් කිරීමට හැකි මෙම ද්විත්ව භවයන් හඳුනාගත යුතුය. දුප්පතුන්ට ඔවුන්ගේ ස්වයං-සහයෝගිතා කණ්ඩායම් සාර්ථකව කළමනාකරණය කර ගැනීමට සහාය ලබාදීමෙන් ද ඔවුන්ගේ ආදායම් වැඩිකර ගැනීමට ණය යොදාගැනීමෙන් සහ ඉතුරුම් ඇරඹීමෙන් ද මෙම වැඩසටහන් මගින් එකිනෙකාගේ පරිසරය තුළ විශ්වාසය, ආත්මාභිමානය සහ පාලනය වැඩිකර ගැනීමට අත්‍යවශ්‍ය ක්‍රියාකාරකම්හි නියුක්ත කර ඇත.

අධ්‍යාපනය සමඟ සම්බන්ධ ණය වැඩසටහන්වල ඇති නිරන්තර හමුවීම්වලදී අධ්‍යාපන සැසින් සඳහා අනිවාර්ය අංශයක් වෙන්කර ඇත. මූලිකම වැඩසටහන් සඳහා කාර්යමණ්ඩලයේ සාමාජිකයෙකු විසින් (සාමාන්‍යයෙන් එම ප්‍රදේශයේ සාමාන්‍ය අධ්‍යාපනයක් ලද) සෑම අධ්‍යාපන සැසියක් සඳහාම පහසුකම් සලසයි. ඔවුන්ගේ දෛනික ජීවිතයේදී මුහුණ දෙන දරිද්‍රතාවය හා බැඳුන ගැටළු පිළිබඳව ග්‍රාමීය බැංකු සාමාජිකයින් විසින් හඳුනාගන්නා අතර එම අවස්ථාවට සුදුසු විසඳුම් යොදාගැනීමට සහ දියුණු කිරීමට අභිප්‍රේරිත වීම ආරම්භ කරයි. මෙම මාතෘකාවන්, ග්‍රාමීය

බැංකු කළමනාකරණයේ සිට ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරයන්හි මූලික ආර්ථික කරුණු වල සිට කාන්තාවන්ගේ සහ ළමුන්ගේ පෝෂණ සහ සෞඛ්‍ය වර්ධනය දක්වා පුළුල් පරාසයක් දක්වා යොමුවී ඇත.

Freredom From Hunger මෙහෙයුම් සහ මූල්‍ය පිරිවැය සම්පූර්ණයෙන්ම ආවරණය කරගැනීම සඳහා ග්‍රාමීය බැංකු වලට පොලී ආදායමක් සහිත ණය ලබාදීමට කැපවී සිටියි. කෙසේ නමුත් Freedom From Hunger සහ ණය පහසුකම් සපයන අධ්‍යාපන හවුල්කරුවන් අතුරින් Catholic Relief Services, Katalysis, Plan International සහ World Relief යන ආයතන ණය කටයුතු වලින් ලාභයක් ලබාගැනීම සමඟ අධ්‍යාපන පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම පිළිබඳව දක්වන ආකල්පයන් වෙනස් වේ. එකම ග්‍රාමීය බැංකුව තුළ මූල්‍ය සේවා සහ අධ්‍යාපන සේවා සැපයීම සඳහා සමහරෙකුට වෙන්වූ කේන්ද්‍ර නියෝජිතයින් සිටියි. ඔවුන් අධ්‍යාපනය සමාජ සේවා කටයුත්තක් ලෙස සලකන අතර එය ආධාර ලෙස ලබාදීම හෝ රාජ්‍ය බදු වලින් නිදහස් කිරීම කළයුතු සහ කළ හැකි බව සලකයි. එසේම ඵලදායී අධ්‍යාපන සහ මූල්‍ය සේවා සැපයීම සඳහා අවශ්‍ය හැකියාවන් එක් කේන්ද්‍ර නියෝජිතයෙකු සඳහා ඉතාමත් වැඩි බවත් වඩාත් විවිධත්වයකින් යුතුවන බවත් ඔවුන් විශ්වාස කරයි. අනෙක් නියුක්තිකයින් එකම ග්‍රාමීය බැංකුවකට මූල්‍ය හා අධ්‍යාපනය සහ සේවා දෙකම සැලසීම සඳහා සහාය දීම සහ පුහුණු කිරීම මගින් අධ්‍යාපනය සඳහා වැයවන ආන්තික පිරිවැය අඩුකර ගැනීමට උත්සාහ දරයි. මෙම නියුක්තිකයින් සංඛ්‍යාව, විෂය පථ සහ යොමුවිය යුතු විෂයයන් සඳහා වෙන්කර ඇති කාලය සීමාකර මූල්‍ය හා අධ්‍යාපන යන සේවා යන සේවාවන් දෙකම සඳහා වැයවන පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා සුදුසු පොලී ප්‍රමාණයක් අයකරමින් අධ්‍යාපනය සඳහා අවම ආන්තික පිරිවැයක් පවත්වාගෙන යයි. පවුල ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා කුසලතාවය, ඵලදායීතාවය සහ කළමනාකරණ හැකියාවන් වර්ධනය කරමින් සාමාජිකයින් වඩා හොඳ මූල්‍ය සේවාවලාභීන් බවට පත්කරන නිසා අධ්‍යාපනය සඳහා ග්‍රාමීය බැංකුවලින් ආන්තික පිරිවැය නීත්‍යානුකූල ලෙස අයකර ගත හැකි බව ඔවුන් විශ්වාස කරයි.

ණය සමගින් අධ්‍යාපනය ලබාදෙන නියුක්තිකයින්, වසංගත පැතිරීම, ණය සංවර්ධනයට බාධාවීම සහ දැරුවන්ගේ අසනීප නිසා සාමාජිකයින් ඉවත්වීම ආදී කරුණු සලකා අධ්‍යාපනය ලබා නොදීම නිසා ද පිරිවැයක් ඇතිවන බව විශ්වාස කරයි. ණය සමග අධ්‍යාපන වැඩසටහන් ලබාදීමේ බලපෑම නිර්ණය කිරීම සඳහා සංසන්දනාත්මක අධ්‍යයනයක් දැනට සිදුවෙමින් පවතී.

මූලාශ්‍රය: Freedom From Hunger 1996

ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා බෙදාදීම සහ කළමනාකරණය, මූල්‍ය අතරමැදියන සේවාවන් බෙදාහැරීම සහ කළමනාකරණය යන්නෙන් හැකිතාක් දුරට වෙන්ව පැහැදිලිව අවබෝධ කරගත යුතුය. කණ්ඩායම් හමුවීම් අතරතුරදී මූල්‍ය සේවා ලබාදීමට නොහැකි බව මින් අදහස්වන්නේ නැති නමුත් ඔවුන් ණය සහ ඉතුරුම් සේවාවලින් පැහැදිලි ලෙසම වෙන්කර හඳුනාගත යුතුවේ. තවදුරටත් මූල්‍ය අතරමැදියනයෙන් උපයන ආදායම මගින් සෑම විටම සමාජ සේවා ලබාදීම සඳහා වැයවන පිරිවැය ආවරණය කරනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු විය නොහැක. වඩා නිවැරදිව පවසනවා නම් සමාජ සේවාවන් ලබාදීම සඳහා දිගටම පවතින සහනාධාර ලබාදීම අවශ්‍ය වේ. සමාජ සේවා සැපයීමට තෝරාගත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඒ සමග බැඳී ඇති පිරිවැය පිළිබඳව පැහැදිලිව දැනගතයුතු අතර මෙම සේවාවන් සැපයීම සම්බන්ධව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට සහයෝගය ලබාදෙන දූෂකයින් විසින් තේරුම් ගත යුතුය.

මූල්‍ය අතරමැදියනය හා සම්බන්ධව පවතින සමාජ සේවා ලබාදීම පිළිබඳව Freedom From Hunger මගින් අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක අත්දැකීම් පැහැදිලි කරදෙයි. (කොටුව 3.18)

පරිශීෂ්ටය 1 : ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රවේශයන්

පහත පිටුවලදී බොහෝ ජනප්‍රිය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රවේශයන් පිළිබඳව තොරතුරු සමහරක් සපයා දෙයි. මෙහි දැක්වෙන ප්‍රවේශයන් නම්,

- ඒකපුද්ගල ණය
- ග්‍රාමීන් බැංකු සහයෝගිතා ණයදීම
- ලතින් ඇමරිකානු සහයෝගිතා කණ්ඩායම් ණය දීම
- ග්‍රාමීය බැංකු
- ස්වයංකාරී ග්‍රාමීය බැංකු

සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රවේශයන් තුළ සමහරක් විශේෂිත නිෂ්පාදන නිර්මාණය පිළිබඳ ගැටළු පවතින අතර එක් ප්‍රවේශයකින් අනෙක් ප්‍රවේශය වෙන්කිරීමෙහි මූලික හේතුව ලෙස ලබාදෙන නිෂ්පාදන සහ සේවා තෝරාගැනීමත් එම සැපයුම ලබාදෙන ආකාරයත් දැක්විය හැකිය. ප්‍රවේශයක් තෝරාගැනීමේදී ඉලක්ක වෙළඳපල සහ මූල්‍ය අතරමැදියනය සඳහා එහි ඉල්ලුම මත පදනම් විය යුතු අතරම අනෙකුත් නිෂ්පාදන, රටෙහි සන්දර්භයානුගත සාධක සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි අරමුණු සහ ආයතනික ව්‍යුහය මත ද සැලකිය යුතුවේ. මෙම ප්‍රවේශයන් තනිවම මෙහෙයුම්වල නිරත නොවේ. අතිරේක සේවාවන් සැපයීම සඳහා බොහෝ ආයතන වෙන් ආයතන මත රඳ පවතින අතර (රාජ්‍ය හෝ

පෞද්ගලික) එමගින් මූල්‍ය සේවාවන් ඵලදායී ලෙස යොදාගැනීමට ඉලක්කගත සේවාවලාභීන්ට හැකිවේ.

මූල්‍ය හා තාක්ෂණ සහාය සමගින් ග්‍රාමීන් බැංකු ආකෘතියෙහි අනුකෘතියක් Grameen Trust මගින් සපයයි. කෙසේ නමුත් බංගලාදේශයෙහි පළමු වසර දෙක තුළ ක්‍රියාත්මක කළ ආකෘතිය නිශ්චිතවම අනුගමනය කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට පමණක් Grameen Trust මගින් සිය උපකාරය ලබාදෙයි. ග්‍රාමීන් විශ්වාස කරන අන්දමට ඔවුන්ගේ ආකෘතිය සාර්ථක වීමට හේතුවී ඇත්තේ එහි සියළුම අංශයන් හෝ සමහර අංශයන් ප්‍රතිකෂේප කිරීමෙන් හෝ වෙනස් කිරීමෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය බිඳ වැටීමයි. අවුරුදු දෙකක මෙහෙයුම් කටයුතු වලින් අනතුරුව සමහරක් අංශ දේශීය සන්දර්භයට අදාළ වන පරිදි වෙනස්කර හඳුන්වා දිය යුතු බවට ඔවුන්ට හැඟුණහොත් අනුකෘතියක් සිදුකිරීමට ඉඩ දෙනු ලැබේ.

අනෙකුත් නියුක්තිකයින් අනුවර්තනය සඳහා දැඩි කැමැත්තක් දක්වයි. සියළුම තත්ත්වයන් සඳහා සුදුසු ආකාරයේ තනි ආකෘතියක් නොමැති බවත් දේශීය අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන පරිදි දේශීය සන්දර්භයට අනුකූල සෑම ප්‍රවේශයක්ම යොදාගත යුතු බවත් ඔවුන් විශ්වාස කරයි. මේ සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නමාශීලී සහ නිර්මාණශීලී විය යුතුය. වෙනස් සන්දර්භයන් තුළ ඔවුන්ගේ කණ්ඩායම් සහයෝගිතා ණයදීමේ ආකෘතිය අවශ්‍ය ආකාරයට යොදාගනිමින් ACCION සාර්ථකත්වයට පත්ව ඇත.

කොටුව A3.1.1 - බටහිර අප්‍රිකාවේ අනුකෘතීන් සඳහා පුහුණු

බටහිර අප්‍රිකාවේ අප්‍රිකානු අනුකෘතීන් සඳහා (Itineraire de Formation - Diffusion) නවකුම සහ නව අදහස් ඇති පුහුණු වක්‍රයක් පිහිටුවා ඇත. මෙම සම්පූර්ණ වක්‍රය මාස හතක කාලයක් වන අතර එම කාලය තුළදී අනුකෘතීන්ට විධිමත් පුහුණුව එක් මාසයක් තුළ ලබාදෙන අතර තවත් මාස හතරක කාලයක් ආයතනවල ක්‍රියාකාරකම් සඳහා සම්පූර්ණයෙන්ම සහභාගි වෙමින් වෙනස් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තුනක ගතකළ යුතුවේ. අවසන් තුන් මසක කාලය තුළ ක්ෂේත්‍රය තුළදී ඔවුන් ලබාගත් අත්දැකීම් සහ දේශීය වෙළඳපල පිළිබඳව ලද අත්දැකීම් පදනම් කරගනිමින් පුහුණුවන්නන් විසින් ඔවුන්ගේම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය නිර්මාණය කරගත යුතුවේ. මෙම ක්‍රියාවලියන් සමග අළුතින් පිහිටුවන ලද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, බොහෝ සාර්ථක වැඩසටහන්හි සංස්ලේෂණය බවට පත්වීමට ඉඩ ඇත. මූලික පුහුණුවෙන් අනතුරුව අනුකෘතීන්ට තාක්ෂණ සහාය සහ ආකෘති වැඩසටහන් ඉදිරියට කරගෙන යෑම සඳහා සහාය ද ලැබෙනු ඇත.

මූලාශ්‍රය: Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank Cecile Fruman විසින් දායකත්වය සපයන ලදී.

ඒක පුද්ගල ණය

ඒක පුද්ගල ණය යනු ණය මුදල නැවත ගෙවීම සඳහා සාමූහික වගකීමට බැඳෙන, කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් නොවන තනි පුද්ගලයින් සඳහා ණය මුදල් සැපයීම ලෙස අර්ථ දැක්වේ. විශේෂිත ව්‍යාපාරික අවශ්‍යතා සඳහා සැකසූ ණය ලබාදීමට එක් එක් සේවලාභියා සමග නිරන්තර සමීප සබඳතාවක් පවත්වා ගෙන යා යුතුවේ. විශාල පරිමාණයේ නාගරික ප්‍රදේශවල පිහිටි නිෂ්පාදන ඉලක්කකර ගත් ව්‍යාපාර සහ යම් ආකාරයක සුරැකුමක් සහිත හෝ සම අත්සන්කරුවෙක් ඉදිරිපත් කිරීමට කැමති හෝ සේවලාභීන් සඳහා මෙම ක්‍රමය වඩාත් සාර්ථක වේ. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල කුඩා ගොවීන් සමග මෙම ඒකපුද්ගල ණය ලබාදීමේ ක්‍රමවේදය සාර්ථක වේ.

ක්‍රමය: මෙහි සේවලාභීන් වන්නේ අවිධිමත් අංශය තුළ වැඩකරන, ස්ථාවර වත්කම් සඳහා කාරක ප්‍රාග්ධනය සහ ණය මුදල් අවශ්‍ය වන පුද්ගලයින් වේ. සාමාන්‍යයෙන් ණය නිලධාරීන් සේවලාභීන් අඩු සංඛ්‍යාවක් සමග වැඩකරන අතර (60 සහ 140 අතර) බොහෝ විට අවම තාක්‍ෂණ සහායක් සපයමින් ඔවුන් සමග වසර ගණනාවක් පුරා කිට්ටු සබඳතාවයක් ගොඩනගා ගනියි. විශ්ලේෂණය පදනම් කර ණය මුදල සහ කොන්දේසි පිළිබඳව ණය නිලධාරී විසින් ප්‍රවේශමෙන් තීරණය කරයි. මෙහි පොලී අනුපාතිකයන් විධිමත් අංශයේ ණය වල පොලී අනුපාතවලට වඩා වැඩි අගයන් ගන්නා නමුත් අවිධිමත් අංශයේ පොලී අනුපාත වලට වඩා අඩු අගයක් ගනී. බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට යම් ආකාරයක සුරැකුම් හෝ සම අත්සන්කරුවන් අවශ්‍ය වේ. සාමාන්‍යයෙන් අනිවාර්යය ඉතිරි කිරීම් අවශ්‍ය නොවේ.

ණය අයදුම් පත්‍රය සමග නිතරම විස්තරාත්මක මූල්‍ය විශ්ලේෂණය සහ ප්‍රකේෂණයන් අවශ්‍ය වේ. ණය මුදලේ ප්‍රමාණය සහ කොන්දේසි පිළිබඳව සේවලාභියා සමග ණය නිලධාරියාගේ අධීක්‍ෂක හෝ වෙනත් ණය නිලධාරියෙකු කතිකා කරගනී.

ණය ගිවිසුම ඇතුළුව සේවලාභීන් නිර්දේශය පිළිබඳව තොරතුරු ද ලබාගත හැකි නම් සම අත්සන්කරුවෙකු විසින් අත්සන් කරන ලද පත්‍රිකාවක් සහ ඔහුගේ හෝ ඇයගේ පෞද්ගලික තොරතුරු සහ සුරැකුමක් ලබාගැනීමට අවශ්‍ය ඔප්පු සහ ණය ඉතිහාසය ද පිළිබඳව ලිඛිතව ලබාගැනීම අවශ්‍ය වේ. සාමාන්‍යයෙන් ණය නිලධාරීන් එම සමාජයෙන්ම තෝරාගන්නා අතර එමගින් සේවලාභියාගේ ණය ලබාගැනීමේ හැකියාව පිළිබඳව (ගතිලක්‍ෂණ මත පදනම් වූ ණයදීම) ඇති දැනුම මත ඔවුන්ගේ විශ්ලේෂණය පදනම් කරගෙන ණය ලබාදීම සිදුකළ

හැකිය.

ණය මුදල් සාමාන්‍යයෙන් ශාඛා කාර්යාලයේදී ලබාදෙයි. සේවලාභියාගේ ව්‍යාපාරික ස්ථානයට නිරතුරුවම විසිත්ත කරන අතර එමගින් ණය ගිවිසුමට අනුව සඳහන් කරන ලද මිලදී ගැනුම් සිදුකර ඇත්ද යන්න තහවුරු කර ගනී. ශාඛාව තුළ හෝ කලින් අනුමැතිය ලබාගැනීම මගින් නියමිත කාලයන්හිදී ගෙවීම් සිදුකරයි.

නිෂ්පාදිත: ණය මුදලේ ප්‍රමාණය ඇමරිකානු ඩොලර් 100 සිට 300 දක්වා වෙනස්වන අතර ආපසු ගෙවීමේ කාලය මාස හයක සිට අවුරුදු පහක් දක්වා වේ. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආයතනික ව්‍යුහය මත ඉතුරුම් සේවා ලබාදීම හෝ නොදීම රඳා පවතී. ණය නිලධාරීන් මගින් පුහුණුවීම් සහ තාක්‍ෂණ සහාය ලබාදිය හැකි අතර සමහර අවස්ථා වලදී පුහුණු, ගාස්තු මත පදනම් වෙමින් හෝ අනිවාර්යයෙන්ම හෝ සිදුකළ යුතුවේ.

සුවිශේෂ උදාහරණ: ADEMI in the Dominican Republic; Caja Municipales in Peru; Bank Rakyat Indonesia; Agence de Credit pour l'Enterprise Privee in Senegal; Alexandria Business Association in Egypt; Self- Employed Women's Association in India; Federation des caisses d'Epargne et de Credit Agricole Mutuel in Benin; and Caja Social in Colombia ආදිය මෙයට අයත් වේ.

සුදුසු සේවලාභීන් : සේවලාභීන් වනුයේ ගැහැණුන් හා පිරිමින් දෙපාර්ශවයම ඇතුළත්ව නාගරික ව්‍යාපාර හෝ කුඩා ගොවීන් වන අතර මධ්‍ය-ආදායම්ලාභී කුඩා ව්‍යාපාර ද ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සහ නිෂ්පාදන ව්‍යාපාර ද විය හැකිය.

ග්‍රාමීන් - වකමුතු කණ්ඩායම් ණයදීම

මෙම ණයදීමේ ක්‍රමය බංගලාදේශයේ ග්‍රාමීන් බැංකුව විසින් ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාවන්හි මුදල් යෙදවීමට කැමති ඉඩම් නොමැති ග්‍රාමීය කාන්තාවන් සඳහා නිපදවන ලදී. මෙම ආකෘතිය ආසියාවෙහි බොහෝ ව්‍යාප්ත වී ඇති නමුත් අනෙකුත් සන්දර්භයන් තුළ ද ආකෘතීන් ක්‍රියාත්මක වේ. ආසියාව, අප්‍රිකාව හා ලතින් ඇමරිකාව තුළ Grameen Trust සතුව අනුකෘතීන් 40කට වඩා ඇත.

ක්‍රමය: ශ්‍රී ලාංකී සම්බන්ධතාවයක් නොමැති සමාන ගතිලක්ෂණ ඇති සමාජිකයින් පස්දෙනෙකුගෙන් යුත් සැදුම්ලත් කණ්ඩායම් ඔවුන් විසින්ම නිර්මාණය කරන

අතර, සමාජයින්ගෙන් සැදුම්ලත් එවැනිම කණ්ඩායම් අටක් සමග ගම්මාන "මධ්‍යස්ථාන" යන්හිදී සම්බන්ධ වේ. සතිපතා හමුවීම් වලට පැමිණීම සහ සතිපතා ඉතුරුම්වලට දායකවීම, කණ්ඩායම් අරමුදලට දායකවීම සහ රක්ෂණ ගෙවීම් අනිවාර්යය වේ. ණය මුදල ලැබීමට සති හතරේ සිට අට දක්වා කාලයකට පෙරාතුව ඉතුරුම් වලට දායක විය යුතු අතර ණය මුදල නැවත ගෙවන කාලය තුළද නොකඩවා පවත්වාගෙන යා යුතුවේ. කණ්ඩායම් විසින් කණ්ඩායම් අරමුදල කළමනාකරණය සිදු කරන අතර කණ්ඩායම තුළ ණය දීම ද සිදුකරනු ලැබේ. කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් අනොන්‍යව එකිනෙකාගේ ණය මුදල් සඳහා ඇපවන අතර අනික් සාමාජිකයින්ගේ නැවත ගෙවීම් පිළිබඳව වගකීම නීත්‍යානුකූලව දරයි.

නියමිත වේලාවට සියළුම සාමාජිකයින් ණය මුදල් ආපසු ගෙවනු ලැබුවහොත් තවදුරටත් ණය මුදල් ලබා නොදෙයි. සුරැකුම් අවශ්‍ය නැත. අනිවාර්ය සතිපතා රැස්වීම්වලදී ආත්මාභිමානය වර්ධනය කිරීම සඳහා ක්‍රියාකාරකම් සහ විනය පවත්වාගෙන යෑමට බලකරනු ලැබේ.

සතිපතා රැස්වීම්වලදී දේශීය ණය නිලධාරියෙකු විසින් කණ්ඩායම තුළ සිටින පුද්ගලයින්ට ණය ලබාදෙනු ලැබේ. කෙසේ නමුත් මුලින්ම සාමාජිකයින් දෙදෙනෙකුට පමණක් ණය ලබාදෙනු ලැබේ. සාර්ථකව ගෙවීම් කර යම් කාලයකට පසුව තවත් සාමාජිකයින් දෙදෙනෙකුට ණය ලබාදෙනු ලැබේ. තවත් සාර්ථක ණය ගෙවීම් කාලයකට පසුව අවසාන සාමාජිකයාට ණය ලබාදෙනු ලැබේ. සාමාන්‍යයෙන් ග්‍රාමීන් බැංකුව ණය ලබාගැනීමට සූදානමක් කරන නමුත් අවම තාක්ෂණ සහායක් ලබාදෙයි. ණය ඇගයීම කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින් සහ මධ්‍යස්ථානයේ නායකයින් විසින් සිදුකරනු ලැබේ. ශාඛා කාර්ය මණ්ඩලය තොරතුරු තහවුරු කරන අතර සේවලාභීන්ගේ ව්‍යාපාර වරින් වර විසින් කරනු ලබයි. ණය නිලධාරියෙකු සාමාන්‍යයෙන් සේවලාභීන් 200 සිට 500 අතර පිරිසක් මෙහෙයවනු ලබයි.

හිඡ්පාදන: ණය මුදල් ආපසු ගෙවීමේ මාස හයේ සිට අවුරුද්දක් දක්වා වන අතර සතිපතා නැවත ගෙවිය යුතුවේ. සාමාන්‍යයෙන් ණය මුදලේ ප්‍රමණය ඇ. ඩො. 100 සිට 300 දක්වා වේ. පොලී අනුපාතය වාර්ෂිකව සියයට 20 ක් වන අතර ඉතුරුම් අනිවාර්යය වේ.

සුවිශේෂී උදාහරණ: Grameen Bank and Bangladesh Rural Advancement Committee in Bangladesh; Tuly sa Pag-Unlad, Inc, and Project Dungganon in the Philippines; Sahel Action in

Burkina Faso; and Vietnam Women's Union ආදිය මෙයට අයත් වේ.

සුදුසු සේවලාභීන්: සේවලාභීන් ග්‍රාමීය හා නාගරික (ඡනගහන සන්නවය අධික) ප්‍රදේශවලින් වන අතර සාමාන්‍යයෙන් ආදායම් උත්පාදන කාර්යන්හි නියුතු අඩු ආදායම්ලාභී කණ්ඩායම්වලට අයත් කාන්තාවන් වේ.

ලතින් ඇමරිකානු එකමුතු කණ්ඩායම් ණය ක්‍රමය

එකමුතු කණ්ඩායම් ණයදීමේ ආකෘතිය මගින් සාමාජිකයින් හතර දෙනෙකු සිට හත්දෙනෙකු ගෙන් සැදුම්ලත් කණ්ඩායම්වල තනි පුද්ගලයින්ට ණය ලබා දෙයි. සාමාජිකයින් සාම්ප්‍රායික සුරැකුම් වෙනුවට එකිනෙකාගේ ණය සඳහා ඇපවේ. සාමාන්‍යයෙන් එහි සේවලාභීන් වන්නේ ඉතා කුඩා, කෙටි කාලීන කාරක ප්‍රාග්ධන ණය ලබාගන්නා වෙළෙඳපොළෙහි සිටිනා කාන්තා අලෙවිකාරියන් වේ. මෙම ආකෘතිය ලතින් ඇමරිකාවේ ACCION Interitonal මගින් වර්ධනය කරන ලද අතර බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් යොදාගෙන ඇත.

ක්‍රමය: කාරක ප්‍රාග්ධනය සුළු ප්‍රමාණවලින් අවශ්‍ය වන වෙළඳුන් ආදී අවිධිමත් අංශයේ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සාමාන්‍යයෙන් මෙහි ගනුදෙනුකරුවන්වේ. ණය මුදල නැවත ගෙවීම සඳහා කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් සාමූහිකව ඇපවන අතර සෑම සාමාජිකයෙකුම සාර්ථකව ණය ගෙවීම මත නැවතත් ණය ලබාගැනීම රඳා පවතී. ව්‍යාපෘති කාර්යාලයේදී සතිපතා නැවත ගෙවීම සිදුකරනු ලැබේ. මෙම ආකෘතිය ණය ලබාගන්නන්ට පුහුණු සහ ආයතන ගොඩනැගිලි ආදී තාක්ෂණ සහාය ලබා දීම සිදුකරන්නේ අවම වශයෙනි. ණය නිලධාරීන් සාමාන්‍යයෙන් 200 සිට 400 ක පමණ පිරිසක් සමඟ කටයුතු කරන අතර ඔවුන්ගේ සේවලාභීන්ව ඉතා හොඳින් හඳුන්වන්නේ නැත.

සෑම ණය අයදුම්කිරීමක් සඳහාම අවම ආර්ථික විශ්ලේෂණයක් මත පදනම්ව, ණය නිලධාරීන් විසින් ණය අනුමත කිරීම, සිදුකරනු ලබයි. සෑම සාමාජිකයෙකුටම ඉක්මණින්ම ණය බෙදාදෙනු ලබන කණ්ඩායම් නායකයින්ට ශාඛා කාර්යාලය තුළදී ණය ලබාදෙනු ලැබේ. ණය නිලධාරීන් විසින් විටින් විට සෑම සේවලාභීයෙකුම කෙටියෙන් විසින් කරනු ලැබේ.

සෑම කණ්ඩායම් සාමාජිකයෙකුටම සාමාන්‍යයෙන් සමාන ණය මුදල් ප්‍රමාණයක් ලැබෙන අතර ඊළඟ ණය මුදල් සඳහා යම්කිසි නාමයලිභාවයක්ද දක්වයි. වැඩි ප්‍රමාණයක ණය මුදලක් ලබාගැනීමේ හැකියාවන් ඇති බව

නිෂ්පාදන සහ සේවා

සේවාවලින් විසින් විද්‍යා දැක්වූ විට ණය මුදලේ ප්‍රමාණය සහ කාලය ක්‍රමයෙන් වැඩි කරයි. ණය අයදුම්පත් සරල වන අතර ඉක්මණින් සමාලෝචනය කළ හැකිය. ඉතුරුම් සාමාන්‍යයෙන් අවශ්‍ය වන නමුත් ණය මුදල ලබාදීමට ප්‍රථම ඉතුරු කිරීමට සේවාවලින්ගෙන් ඉල්ලනු වෙනුවට නිතරම ණය මුදල නිදහස් කරනු ලබන වේලාවේදී එම මුදල අඩුකර ණය මුදල ලබාදෙයි. මූලිකවම ණය මුදලෙහි කොටසක් සුරක්‍ෂිත කිරීම සඳහා හානි-පූර්ණ ශේෂයක් ලෙස ඉතුරුම් සලකනු ලැබේ.

නිෂ්පාදිත: සාමාන්‍යයෙන් මූලික ණය මුදල ඇ. ඩො. 100 සිට 200 දක්වා අතර අගයක් වේ. පසුව ලබාගන්නා ණය මුදල් වලට සීමාවක් නොමැත. සාමාන්‍යයෙන් පොලී අනුපාත මදක් ඉහළ අගයක් ගන්නා අතර සේවා ගාස්තුවක් ද අයකරනු ලැබේ. ණය මුදලෙහි කොටසක් ලෙස ඉතුරුම් අවශ්‍ය වන අතර ආරක්‍ෂිත ජාලයක් ලෙස යොදාගැනීම සඳහා කණ්ඩායම් තුළ හදිසි අවස්ථාවලදී භාවිතයට ගැනීම සඳහා අරමුදලක් ස්ථාපනය කිරීම ද සමහර ආයතන දිරිමත් කරයි. ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් නිෂ්පාදන ඉතා සුළු ප්‍රමාණයක් ලබාදෙයි.

සුවිශේෂී උදාහරණ: ACCION affiliates; PRODEM, BancoSol Bolivia; Asociacion Grupos Solidarios de Colombia; and Genesis and PROSEM in Guatemala ආදිය මෙයට ඇතුළත් වේ.

සුදුසු සේවාවලින්: බොහෝ අවස්ථාවලදී සුළු හා මධ්‍ය පරිමාණ ආදායම් සහිත (ක්‍ෂුද්‍ර වෙළඳුම්, වෙළෙන්දන්) පිරිමින් සහ කාන්තාවන් යන දෙපාර්ශවයම ඇතුළත්වන නාගරික සේවාවලින් වේ.

ග්‍රාමීය බැංකු

ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල මූල්‍ය සේවා ලබාදීම සඳහා ද සමාජයේ ස්වයං සහයෝගිතා කණ්ඩායම් සෑදීම සහ එම සාමාජිකයින්ට තැම්පත් රැස්කිරීම සඳහා උදව්දීම ද, ප්‍රජා කළමනාකර ණය හා ඉතුරුම් සංවිධාන ස්ථාපනය කිරීම ග්‍රාමීය බැංකු නම් වේ. (Otero and Rhyme 1994) මෙම ආකෘතිය 1980 දී Foundation For International Community (FINCA) මගින් නිර්මාණය කරන ලදී. සාමාන්‍යයෙන් ග්‍රාමීය බැංකුවක 30 සිට 50 දක්වා ප්‍රමාණයක් සාමාජිකයින් වන අතර ඔවුන්ගෙන් බොහෝ දෙනෙකු කාන්තාවන් වේ. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙන් ලබාදෙන ණය මගින් මෙන්ම සාමාජිකයින්ගේ අභ්‍යන්තර ඒකරාශී මුදල්වලින් ද මෙම බැංකුවට මුදල් සැපයේ. සාමාජිකත්වය ස්වයංචරණය මගින් තෝරාගනු ලැබේ.

ක්‍රමය: අනුග්‍රාහක ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් පුහුණුව ලබාදෙන ග්‍රාමීය බැංකු එහි සාමාජිකයින්ගෙන් සහ කළමණාකරණ කමිටුවකින් සෑදී ඇත. අනුග්‍රාහක ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ආරම්භක ප්‍රාග්ධනය (අභ්‍යන්තර ගිණුම) බැංකුවට ණය වශයෙන් දෙන අතර එමගින් නැවතත් එහි සාමාජිකයින්ට ණය ලබාදෙනු ඇත. සාමූහික ඇපය ලබාදීම සඳහා සියළුම සාමාජිකයින් විසින් ණය ගිවිසුම්පත අත්සන් කරනු ලැබේ. එක් එක් පුද්ගලයාගේ ණය ඉල්ලීම්වල එකතුව මත ග්‍රාමීය බැංකුවට ලබාදෙන ණය මුදල පදනම් වේ. රටවල් අතර මෙම අගය විවිධ වුවත් පළමු ණය මුදල කෙටි කාලීන වන අතර (මාස 4 සිට 6 දක්වා) කුඩා ප්‍රමාණයක් (ඩොලර් 50) සතිපතා වාරික වලින් ගෙවිය යුතුවේ. දෙවනවර ලබාගන්නා ණය මුදලෙහි ප්‍රමාණය තීරණය කරනු ලබන්නේ පළමුවර ණය මුදල ලබාගත් කාල පරිච්ඡේදය තුළ සතිපතා දායක කිරීම තුළින් එකතු කරන ලද ඉතුරුම් ප්‍රමාණය මතවේ. මෙම ක්‍රමවේදය මගින් සාමාජිකයෙකු එක් ණය වක්‍රයකදී ණය මුදලින් අවම වශයෙන් සියට 20 ක ප්‍රමාණයක්වත් ඉතිරි කරනු ඇතැයි අපේක්‍ෂා කරයි. (අභ්‍යන්තර ගිණුම්) අභ්‍යන්තර ගිණුම් වලින් ලබාදෙන ණය මුදල් (සාමාජිකයන්ගේ ඉතුරුම් පොලී ආදායම්) සඳහා ආපසු ගෙවීමේ කාලය සඳහා ඔවුන්ගේම කොන්දේසි පනවන අතර සාමාන්‍යයෙන් ඒවා කෙටිකාලීන වන අතරම ඔවුන් පනවන පොලී අනුපාතද වැඩි අගයක පවතී. සෑම ණය වක්‍රයක් අවසානයේදීම එක්වර ගෙවීමක් සහිතව සාමාන්‍යයෙන් සෑම වක්‍රයක් සඳහාම කාලය මාස 10 සිට 12 වන ස්ථිර වක්‍රයක් සහිත ණය ග්‍රාමය බැංකු මගින් ලබාදෙයි. බැංකුවේ එක් එක් සාමාජිකයින් විසින් ඉතුරු කරන ලද මුදල්වල එකතුව මෙයින් පසුව ලබාදෙන ණය මුදල් හා සම්බන්ධ වේ. ඉහළ ප්‍රජාතාන්ත්‍රික පාලනයක් සහ නිදහසක් ග්‍රාමීය බැංකු සතුව ඇත. ඉතුරුම් තැන්පතු, ණය බෙදාහැරීම්, පරිපාලන ගැටළු සඳහා මැදිහත්වීම් සහ හැකිනම් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය නිලධාරියා සමග අඛණ්ඩ පුහුණුවක් ලබාදීම සඳහා සතිපතා හෝ මාසිකව නිරන්තර රැස්වීම් පවත්වනු ලැබේ.

නිෂ්පාදිත: සාමාජිකයින්ගේ ඉතුරුම් ණය මුදලේ ප්‍රමාණය හා බැඳී පවතින අතර නව ණය මුදල් හෝ සාමූහික ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම් සඳහා එය යොදාගනී. ඉතුරුම් සඳහා පොලියක් ගෙවන්නේ නැත. කෙසේ නමුත් බැංකුව නැවත ණයදීම හෝ ආයෝජනය මගින් ලබන ආදායමෙන් කොටසක් සාමාජිකයන්ට ලබාදෙයි.

ණය මුදල් සඳහා වාණිජ පොලී අනුපාත ඇති අතර (මාසිකව සියයට 1 සිට 3 දක්වා) අභ්‍යන්තර ගිණුම්වලින් ලබාදෙන්නේ නමහ් අිකපොලී

අනුපාතයක් ද ඇත. සමහර බැංකු ඔවුන්ගේ සේවාවන් කෘෂිකාර්මික නවෝත්පාදන, පෝෂණ සහ සෞඛ්‍යය පිළිබඳ අධ්‍යාපනය ඇතුළු සේවා සැපයීමට සිය සේවාවන් පුළුල් කර ඇත.

විශේෂිත උදාහරණ: The3se include FINCA in Mexico and Costa Rica; CARE in Guatemala; Save the Children in El Salvador; Freedom From Hunger in Thliland; Burkina Faso, Bolivia, Mali, and Ghana; and Catholic Relief Services in Thailand and Benin ආදිය මෙයට ඇතුළත් වේ.

මුල් ආකෘතිය විවිධ ආකාරවලට යොදාගෙන ඇත. බැංකු අයකැමිගේ සහ කළමනාකරුගේ කාර්යයන් CÈta RiÈ හි FINCA කමිටු සාමිජිකයින් විසින් කරනු ලැබේ. දේශීය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හරහා Catholic Relief Services කටයුතු කරයි. බටහිර අප්‍රිකාවේ Freedom from Hunger ආයතනය, ඔවුන්ගේ සාමාජිකයින් අතර කාන්තා සහභාගිත්වය වැඩිකර ගැනීමට ණය සමිති සමග සෘජුවම ක්‍රියා කරයි. ණය සමිතිවල ඔවුන්ගේ සාමාජිකයින් යොමු කරයි.

සුදුසු සේවාදායක පිරිස: සාමාන්‍යයෙන් සේවාවලාභීන් ග්‍රාමීය හෝ ජනගහනය අඩු ප්‍රදේශවල වන නමුත් සැලකිය යුතු ලෙස සංසන්තන ප්‍රදේශවල වේ. ඔවුන්ට ඉතුරුම් හැකියාවන් ඇති අතර ඉතා අඩු ආදායම් තත්ත්වයන් ඇති මෙහිදී කාන්තාවන් විශේෂිත වේ. (පුරුෂයින් සහ මිශ්‍ර කණ්ඩායම් සඳහා ද වැඩසටහන තුළ ඉඩ ඇත.) ස්වයංකාරී ග්‍රාමීය බැංකු (ඉතුරුම් සහ ණය සංගම්)

ස්වයංකාරී ග්‍රාමීය බැංකු

ස්වයංකාරී ග්‍රාමීය බැංකුව ග්‍රාමීය සමාජ විසින් ස්ථාපිත කර කළමනාකරණය කරයි. ඔවුන් ග්‍රාමීය බැංකුවලින් වෙනස් වන්නේ 30 සිට 50 දක්වා කණ්ඩායමක් පමණක් සැලකීමෙන් නොව ඔවුන් සම්පූර්ණ ගමෙහි අවශ්‍යතා සලකා සේවා සැලසීමයි. මෙම ක්‍රමය 1980 මැද භාගයේදී ප්‍රංශ රාජ්‍ය නොවන දායකයන් වන Centre for Interitioil Development and Research මගින් දියුණු කරන ලදී.

ක්‍රමය: කාන්තාවන් සහ පිරිමින් ඇතුළුව ගම්වාසීන් විසින් ආයතනයේ ස්වභාවය සහ ඔවුන්ගේ බැංකුවෙහි නීතින් සකස් කරනු ලබයි. ග්‍රාමීය බැංකුවක් තැනීම සඳහා කැමැත්තක් දක්වන සාමාජිකයන් එකමුතුභාවයකින් යුත් ගම්මාන උපකාරක වැඩසටහන් මගින් හඳුනාගනු ලබයි. ඔවුන් කළමණාකාරිත්වය, ණය කමිටුව සහ කළමනාකරුවන්

දෙදෙනෙකු හෝ තිදෙනෙකු තෝරා පත්කර ගනු ලබයි. ස්වයංකාරී ග්‍රාමීය බැංකුව විසින් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදු කරන අතර ඒක පුද්ගල ණය ලෙස ගම්වාසීන්ට කෙටි කාලීන ණය වැඩි කරයි. අනුග්‍රාහක වැඩසටහන මගින් ණය මාලාවන් සපයන්නේ නැති අතර එහි ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය මත බැංකුව රඳා පැවතිය යුතුවේ.

වසරකට හෝ දෙකකට පසුව වර්තමාන ගැටළු සාකච්ඡා කරන ඔවුන්ගේ අපහසුතා විසඳීමට උත්සාහ දරණ අවිධිමත් ජාලයක් හෝ සංවිධානයක් ගොඩ නංවයි. සාමාන්‍යයෙන් මෙම සංගමය අතරමැදියෙකු සහ කෘෂිකාර්මික සංවර්ධන බැංකුව ආදී දේශීය බැංකු සමග ණය මාලාවන් පිළිබඳව කතිකා කර ගන්නෙකු ලෙස ක්‍රියා කරයි. මේ මගින් ග්‍රාමීය බැංකුව විධිමත් මූල්‍ය අංශයට සම්බන්ධ කරයි. මන්ද යත් කළමනාකාරිත්වය විශාල ලෙස විමධ්‍යගතවී ඇති නිසා අභ්‍යන්තර පාලනය, විගණන සේවා, විශේෂ පුහුණු සහ නියෝජනය සඳහා මධ්‍යගත සේවාවන් සීමාසහිත වේ. මෙම ආකෘතියෙහි මූල්‍යය තිරසාරභාවය තහවුරු කරමින් මෙම සේවාවන් සඳහා ග්‍රාමීය බැංකු මගින් ගෙවීම් කරනු ලබයි.

නිෂ්පාදිත: ඉතුරුම්, ජංගම ගිණුම් සහ කාලීන තැන්පත් මෙයට අයත් වේ. ණයමුදල සහ සාමාජිකයන්ගේ ඉතුරුම් ධාරිතාවය අතර සෘජු සම්බන්ධතාවයක් නොමැත. සාම්ප්‍රදායික ඉතුරුම් සහ ණය සමිතිවල අත්දැකීම්වලට අනුව සෑම ගමකම පොලී අනුපාත තීරණය කරනු ලබයි. දුරබැහැර ප්‍රදේශවලදී මුදල්වල ආවස්ථික පිරිවැය වැඩිවන නිසා පොලී අනුපාත වැඩිවීමක් දක්නට ඇත.

එක් වාරිකයකින් ණය මුදල ගෙවා නිම කරනු ලැබේ. ඒක පුද්ගල ණය ලබාදෙන අතර සුරැකුම් අවශ්‍ය වේ. නමුත් මේ සියළුම දේ අහිමවා ගම්වාසීන්ගේ විශ්වාසය මත ඉහළ නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයක් පවත්වාගෙන යාම සඳහා සමාජ බලපෑම් එල්ලකරනු ලබයි. කළමණාකරණ කමිටු, කළමණාකරුවන් සහ සාමාජිකයින් යන සියළුම දෙනාට සවිස්තර පුහුණුවක් ලබාදෙයි. සමහර වැඩසටහන් වලින් ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කරන ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට තාක්ෂණ සහාය ද සපයනු ලැබේ.

විශේෂිත උදාහරණ: Caisses Villageoises d'Epargne et de Credit Tutogerees in Mali (Pays Dogon), Burkina Faso, Madagascar, The Gambia (Village Savings and Credit Association or VISACA), Sao Tome, and Camaroon ආදිය මෙයට ඇතුළත් වේ.

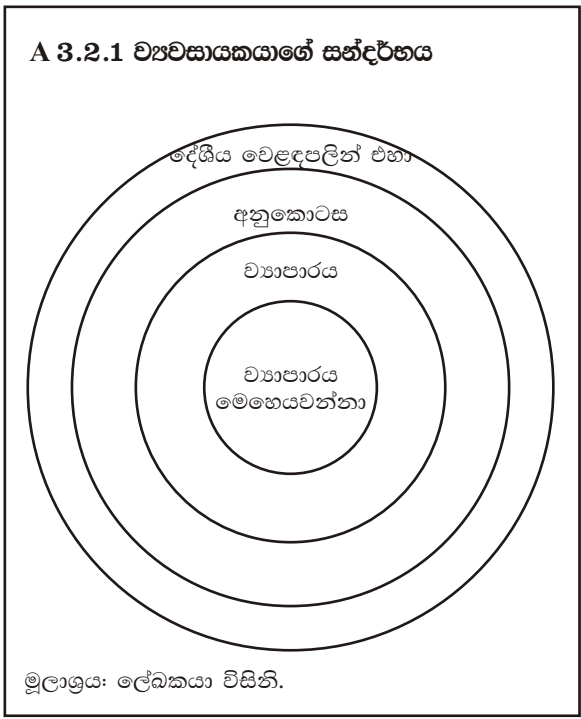
සුදුසු සේවාදායක පිරිස: යම් ඉතුරුම් හැකියාවක් සහිත අඩු හෝ මධ්‍යම ආදායමක් සහිත ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ජීවත්වන කාන්තාවන් සහ පිරිමින් මෙහි සේවාවලාභීන් වේ.

2 වන පරිච්ඡේදය

ඉල්ලුමට සරිලන ලෙස ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් ගැලපීම

ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර කටයුතු සිදුකරන බොහෝ පද්ධතීන් (සංස්කෘතික, නීතිමය, දේශපාලන, සාර්ව ආර්ථික, දේශීය, වෙළඳපල) හඳුනාගැනීම අවශ්‍ය වේ. සුදුසු ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් නිර්මාණය කිරීම සඳහා එම පද්ධතීන් තමන්ගේ ව්‍යාපාරික කටයුතු මත ඇති වන ගැටීම් පිළිබඳ කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපාරිකයන්ට ඇත්තේ ඔවුන්ගේ තරඟකරුවන වන විශාල පරිමාණ ව්‍යාපාරිකයින්ට වඩා අඩු අවබෝධයකි.

මෙම සන්දර්භය ව්‍යාපාරය මෙහෙයවන පුද්ගලයා මධ්‍යයේ සිටින සමකේන්ද්‍රික වක්‍රයන් මාලාවක් ලෙස යමෙකුට පෙනිය හැකිය. (A3 2.1 රූපය)

1 වන වක්‍රය: ව්‍යාපාරය මෙහෙයවන්නා

ව්‍යාපාරය මෙහෙයවන තැනැත්තා හෝ තැනැත්තිය පළමුවන වෘත්තය තුළ සිටියි. සෑම පුද්ගලයෙකුම ඔහුගේ හෝ ඇයගේ අවස්ථාවන්, ශක්තීන්, ගතිලක්ෂණ, හැකියාවන් සහ අදහස් වලින් සමන්විත වේ. මෙම මට්ටමේදී විශ්වාසය මඳ ව හෝ තිබීම, ස්ථීරභාවය, උපායකෞශලයය, අභිලාෂය,

අනුවර්තනයතාව සහ ඉගෙනීමට ඇති හැකියාව යනාදී ව්‍යාපාරයේ සාර්ථකත්වයට බාධාවන අස්පාශ්‍ය කරුණු පිළිබඳව සැලකිලිමත් විය යුතුවේ. මේ අයුරින් ව්‍යාපාර මෙහෙයුම්කරුගේ මූලික හැකියාවන් මට්ටම (සාක්ෂරතාවය සහ සංඛ්‍යාතය) සහ ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාරික යෙදුම් (පොත් තැබීම), යන්ත්‍ර නඩත්තු කිරීම සඳහා දී ඇති උපදෙස් කියවීමට හැකියාව) ආදී කරුණු නිසැකවම වෙනසක් ඇති කරයි. සමාජ සජීවකරණය හෝ සමාජ සේවා සැපයීම හරහා මෙහි සමහරක් අවශ්‍යතා සලකනු ලබයි.

Figure A3 2.1 - ව්‍යවසායකයාගේ සන්දර්භය

ව්‍යාපාරය පවත්වාගෙන යෑම සඳහා සෘජුවම සම්බන්ධ වන දැනුම සහ හැකියාවන් ව්‍යවසායකයින්ගේ සීමාවෙන් ඔබ්බෙහි පවතී. දෙවන වක්‍රයේ කෙලවර මත (ව්‍යාපාරයෙහි) මෙහෙයවන්නා සතුව ඇති දැනුම පිළිබඳව තවදුරටත් අවධාරණය කරයි. ව්‍යාපාර හැකියා පුහුණුවේදී සාමාන්‍යයෙන් සාමාන්‍ය හැකියාවන් සම්බන්ධ වන පොත් තැබීම ආදී මූලික කරුණු බෙදාදීම පිළිබඳව අවධාරණය යොමු කරන අතර එම නිසා පන්තිකාමර තුළ ඉගැන්වීම් යොදාගනියි.

ආරම්භක ව්‍යාපාර සඳහා ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා සපයන්නන්ට වෙළඳපල, පොත් තැබීම සහ ගණකාධිකරණය භාවිතය පිළිබඳ අවස්ථා ලබාදීමට පාඨමාලා ලබාදීම ද, නීතිමය ගැටළු (ලියාපදිංචිය) ව්‍යාපාර සැලසුම්කරණය, වෙළඳාම, එමෙන්ම ගනුදෙනුකරු ඉලක්ක කරගැනීම පිළිබඳව මූලික සිද්ධාන්තද හඳුන්වා දිය හැකිය.

උදාහරණ ලෙස මෙය මෙහෙයුම් පිරිවැය අධීක්ෂණය සඳහා අයිතම ලේඛණ පද්ධතියක් සහ සරල පැතුරුම් පතක් ලබාදීමට කාන්තා සාප්පුහිමිකාරියෙකුට උදව් කිරීම සඳහා ඇති වැඩසටහනක් විය හැකිය. එසේම ඇයට තවත් පොතක සේවාවලාභීන් විසින් විමසා සිටින නමුත් දැනට ඇය එම සාප්පුවෙහි විකිණීමට තබා නොමැති දේ පිළිබඳව ලැයිස්තුවක් නඩත්තු කළ හැකිය.

සාර්ථකවීමට අවස්ථාව ඇත්තේ කුමන ව්‍යවසායකයින්ට ද යන්න දැනුවත්වීම ඉතාමත් වැදගත් වේ. මේ අනුව කැපවීම් සහ අභිලාෂය පිළිබඳව දැනගැනීමට යම් ආකාරයක පරීක්ෂණයක් පැවැත්විය හැකිවේ. එක් ක්‍රමයක් වන්නේ ඔවුන්ගේ සේවා සපයන්නාට ගෙවීමක් කිරීමට හෝ පසුව ඔවුන්ගේ ලාභයෙන් කොටසක් ලෙස ගෙවීමට එකඟ වීමයි. තවත් ක්‍රමයක් වන්නේ ව්‍යාපාරය යම් කිසි මට්ටමකට ළඟාවන තුරු සේවාවන් සැපයීම නැවැත්වීමයි. එසේම ඉගැන්වීම් මගින් ලබාදෙන හැකියාවන්ගේ සාර්ථකභාවය (ඉහත සාකච්ඡා කළ සාමාන්‍ය

හැකියාවන්) සහ ව්‍යාපාරික පරිස්ථිතිය තුළ එකින් එක ලබාදිය යුතු හැකියාවන් (පහත බලන්න.) අතර වෙනස්කම් දැනගැනීම අත්‍යාවශ්‍ය වේ.

චක්‍රය 2: ව්‍යාපාරය

ව්‍යවසායකයා වටා ඇති දෙවන කේන්ද්‍රික චක්‍රය වන්නේ ව්‍යාපාරයයි. මිලදී ගැනීම් වලින් නිෂ්පාදන හෝ සේවා සෑදීම හෝ විකිණීම සඳහා ව්‍යාපාරයේ සියළුම මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරන්නේ මෙහිදීය. මෙම මට්ටමේදී මෙහෙයුම්කරුට පරිබාහිරව ඇති ගැටළු සහ බාධක මතුවීමට පටන් ගන්නා අතර එයට හේතුවන්නේ මෙහෙයුම්කරුගේ දැනුම අනුව ක්‍රියාකිරීම නිසාවෙනි.

ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවන් ස්වභාවයෙන්ම ගැනුම්කරුට සුදුසු ලෙස සකසා එක් එක් ව්‍යාපාර සඳහා සෘජුවම ලබාදෙයි. එම නිසා සේවා සැපයීම සඳහා පිරිවැයක් පැන නගයි. මෙම මට්ටමේදී සේවා සපයන්නා විසින් සේවාව හෝ නිෂ්පාදනය යනු කුමක්ද, එය නිපදවන්නේ කෙසේද , කුමන තාක්ෂණයක් භාවිතා කරයිද, කුමන ආකාරයක ශ්‍රමයක් අවශ්‍ය වේද සහ යෙදවුම් මොනවාද යන්න තේරුම් ගැනීම අවශ්‍ය වේ. ඇඳුම් මසන්නේකුට බොන්නම් හෝ සිපර් (Zipers) අවශ්‍ය නම් එය සපයාගන්නේ කෙසේද? සහ ඒවා ලයිස්තුගත කරන්නේ කෙසේද යන්න උදහරණ ලෙස දැක්විය හැකිවේ. ගබඩා කිරීමට අවශ්‍ය නම් එය සිදුකරන්නේ කෙසේද? නිරන්තර යන්ත්‍ර සූත්‍ර නඩත්තුව සුදුසු ලෙස සිදු නොකරන නිසා හෝ එහි ගෙවී යන කොටස් කලින් තීරණය කර ගන්නවා ගබඩාකර නොතිබීමෙන් හදිසි අවස්ථාවලදී නොතිබීම නිසා හෝ කාලය නාස්තිවීමක් සිදුවේද? ව්‍යාපාරය රදාපවත්නා සේවකයින්ට අවශ්‍ය වෙනත් මානව සම්පත කවරේද? ඔවුන් පවුලේ සාමාජිකයින්ද? ඔවුනට ගෙවීමක් සිදුකරනවාද? ඔවුන්ට ගෙවීම සිදුකරන්නේ කෙසේද? ඔවුන් ව්‍යාපාරයේ රැඳී සිටියද? නැතහොත් ඔවුන් ව්‍යාපාරයෙන් වෙන්වී තරඟකරුවන් බවට පත්වේද?

කාර්යයන් ගලායෑම හෝ ආයතනයේ නෛතික ස්වභාවය වෙනස් කිරීම මගින් නිෂ්පාදන දියුණු කිරීමට හැකිද? එහි නැවැත්විය හෝ අඩුකළ හැකි නාස්තීන් තිබේද? නිෂ්පාදනයක හෝ විකුණුම් කාලය වෙනස් කිරීමෙන් අයිතිකරු තුළ ධානාත්මක වෙනසක් සිදුකළ හැකිද?

ව්‍යාපාර තුළ සිදුකළ හැකි බොහෝ වෙනස්කම් පිටස්තර පුද්ගලයෙකු විසින් ව්‍යවසායකයාගේ අවධානයට යොමුකරවිය හැකිය. මෙම පිටස්තර පුද්ගලා “ප්‍රවීණයකු” හෝ ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා සපයන්නා වෙනුවෙන් උපදේශක සේවාවන් සපයන්නෙකු හෝ සමාන ව්‍යාපාරයක සිටින

සහකරුවෙකු හෝ විය හැකිය.

ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවාවල යොදාගන්නා බොහෝ ක්‍රම වලදී සාමාන්‍ය ව්‍යාපාර උපදේශකයෙකු විසින් දිනපතා ක්‍ෂේත්‍ර විසින්තයක් සිදුකිරීමේ සිට දේශීය ව්‍යාපාර උපදේශනාත්මක සේවා සපයන කාර්යාල (පහසුවෙන් ඇතුළුවිය හැකි) සහ ව්‍යාපාර කළඹ හෝ කර්මාන්ත ජාලයක් ඇතිකිරීම සඳහා උපදේශකසේවා ලබාදීම දක්වා පරාසයක පැතිර පවතී. සාක්‍ෂරතාවය ඉහල අගයක ඇති නාගරික ව්‍යවසායකයින් සම්බන්ධයේදීද මූලික ප්‍රකාශනයක් මගින් හෝ ව්‍යවසායකයින්ටම උපදේශන ලැබෙන අතර උදාහරණ ලෙස “පිටස්තර පුද්ගලයින් දකින ආකාරයට” සමාන ප්‍රශ්නාවලියක් මගින් එම උපදේශන ලබාගැනීම දැක්විය හැකිය.

සෘජු ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා වලින් වක්‍ර සේවා සැපයුමට යොමු වීම ගනුදෙනුකරුගේ පිරිවැය තවත් අඩුවීමට හේතුවේ. නමුත් වක්‍ර සේවා සැපයීමේදී සෘජු සේවාවන්හිදී සිදුවිය හැකි කරුණුවලට සමාන ප්‍රතිඵල ස්වයංක්‍රීයව ලබාගැනීම අසීරු වේ. ව්‍යාපාර මට්ටමේදී වක්‍ර සේවාවන්වල කර්මාන්ත පුරවරයන් සහ ව්‍යාපාර රකින්නන්ද ඇතුළත් කළ හැකිවේ. මෙය වෙළඳ ද්‍රව්‍ය අනුබණ්ඩ පදනම යටතේ එනම් එකම හෝ සමාන අනුබණ්ඩ (උදාහරණ ලෙස ලී වැඩ) හෝ ආරම්භක ව්‍යාපාරවල ගතිලක්ෂණ බෙදාගැනීම යටතේ හෝ ව්‍යාපාර එක්තැන් කරවීමයි. යටිතල පහසුකම් සහ විදුලිය, ජලය, ගබඩා පහසුකම් සහ යන්ත්‍ර සූත්‍ර යනාදී මූලික සේවාවන්ගේ පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ලැබෙන සහනාධාර ආරම්භක ව්‍යාපාර වලට බෙදාගැනීම ව්‍යාපාර වලට මින් ලැබෙන පළමු ප්‍රතිලාභය වේ. ව්‍යාපාර එක් තැනකට කේන්ද්‍රගත කිරීමෙන් අමුද්‍රව්‍ය තොග වශයෙන් ලබාදෙන සැපයුම්කරුවන් හමුවීමත් ඔවුන් තොග මිලට ලබාදීමත්, අළුත් සහ පාවිච්චි කළ යන්ත්‍ර සූත්‍ර සහ කොටස්, එම කොටසට විශේෂිත වූ ශ්‍රමිකයින් පහසුවෙන් සොයාගත හැකිවීම හෝ ඔවුන් ව්‍යාපාරයට පැමිණීම ආදී බාහිර පිරිමැසුම් මගින් ද ව්‍යාපාර වලට ප්‍රතිලාභ අත්කර ගත හැකිවේ.

සමහර අවස්ථාවලදී කර්මාන්ත පුරයන් හෝ ව්‍යාපාර සුරකින්නන් දැකීමට නොහැකි නමුත් ව්‍යවසායකයින්ට අවිධිමත් ලෙස එකිනෙකා සමඟ සම්බන්ධතාවය පවත්වාගෙන යෑමට හැකියාව ලබාදෙමින් ආරම්භයේදී ඔවුනට ප්‍රතිලාභ ලබාදෙයි. මේ මගින් විශ්වාසය ගොඩනංවන අතර ගැටළු සඳහා නව සොයාගැනීම් සිදුකිරීමට ධෛර්යය ලබාදෙයි. ආරම්භක ව්‍යාපාර පරිණත වී වර්ධනය වන විට ආරක්‍ෂණය තුළ ඇති සැලසුම් උප කොන්ත්‍රාත් ලෙස සිදුකිරීම දියුණු වේ.

නිෂ්පාදන සහ සේවා

අවාසනාවට කර්මාන්ත පුරයන් සහ ව්‍යාපාර ආරක්‍ෂණයන් නිතරම අසාර්ථකභාවයට පත්වේ. බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර මෙහෙයවන්නන් නීති සහ බදු මුදල් මඟ හැරීමට උත්සාහ දරණ අතර ඔවුන් කර්මාන්ත පුරයන්ට හෝ ව්‍යාපාර ආරක්‍ෂණයන්ට යොමු වීම දිරිදීමනාවක් නොවන බව සලකයි. ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර නිතරම ඵදිනෙදා පැමිණෙන සේවාවලාභීන් මත රඳා පවතින අතර අඩු ආදායම්ලාභී අසල්වාසීන්ගෙන් ඇත්වීම ගනුදෙනුකරුවන් අහිමි වීමකි. මෙම අරක්‍ෂණයන් සහ කර්මාන්තපුරයන් ජීවිත වීමේදී ස්ථානය ජිලිබඳව වඩාත් සැලකිලිමත්වීමෙන් මෙම ගැටළුව නිරාකරණය කරගත හැක. සමස්ථයක් ලෙස ගත් කල මෙම අසාර්ථක උත්සාහයන් හිදී ඔවුන් රාජ්‍ය ආයතන සමඟ අපරික්‍ෂාකාරී සැලසුම් පිළියෙල නොකර රාජ්‍ය සේවකයින්ට විධිමත් දිරිදීමනා යෝජනා ක්‍රමයක් පිළියෙල කර හෝ සැලසුම් සකස් කිරීමේදී අවසාන පාරිභෝජකයින්ගේ සහභාගිත්වය ලබාගැනීම මගින් හෝ තවදුරටත් සාර්ථක සේවාවන් සැපයිය හැකිවේ.

3 වන වක්‍රය : අනුබණ්ඩය

වෙනත් ව්‍යාපාර සන්දර්භයන් තුළ මෙහෙයුම් කටයුතු කරන සියළුම ව්‍යාපාරයන් එකම අනුබණ්ඩයක සිටින අතර එම අනුබණ්ඩයටම යෙදවුම් සහ සේවා සැපයීම සිදුකරයි. අනුබණ්ඩයක් හඳුනාගනු ලබන්නේ එහි අවසාන නිෂ්පාදනයෙන් සහ අමුද්‍රව්‍ය සපයන සියළුම ආයතන නිෂ්පාදන සහ නිෂ්පාදන බෙදාහැරීම යන කරුණු සියල්ල ඇතුළත්වය. (Heggeblade and Gamser 1991) අනුබණ්ඩ විශ්ලේෂණය මගින් ව්‍යාපාරයේ අවසාන නිෂ්පාදිතයට සම්බන්ධ ආර්ථික පද්ධතිය විස්තර කරන අතර මූල්‍ය හා මූල්‍ය නොවන සේවාවන් යන දෙකෙහිම සැපයුම සමඟ සම්බන්ධ වේ. අනුබණ්ඩයක් යනු නිෂ්පාදනයක හෝ නිෂ්පාදන කණ්ඩායමක මූලික යෙදවුම් සැපයුමේ සිට අවසාන වෙළෙන්දා දක්වා නිෂ්පාදනයේ සිට විකිණීම දක්වා සම්බන්ධ වන සම්පූර්ණ ව්‍යාපාර පෙළගැස්ම වේ. මෙම මැදිහත්වීමේ අපේක්‍ෂිත ප්‍රදේශ වලට තාක්‍ෂණික වර්ධනය, හැකියා පුහුණුව, සාමූහික වෙළඳාම හෝ අමුද්‍රව්‍ය මිලට ගැනීම සහ සමහර අවස්ථාවලදී ප්‍රතිපත්ති උපදේශනය ද අයත් වේ. (Rhyme and Hott 1994) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් දියුණු කරන ලද අනුබණ්ඩ වලට උදාහරණ ලෙස සත්ව පාලනය, චූල් රෙදි, පටපණු වගාව, පාම්තෙල් සහ ධීවර යන අංශ දැක්විය හැකිය.

අනුබණ්ඩ ප්‍රවේශය මගින් අවධාරණය කරන්නේ : (Rhyme and Hott 1994,33):

- **වෙළඳපලට ළඟාවීම:** අනුබණ්ඩ ප්‍රවේශය මගින් ඉලක්ක කරනුයේ අනුබණ්ඩ වෙළඳපලවල් තුළ වර්ධනය වන කොටස් සහ එම වර්ධනය වූ වෙළඳපල වලට ළඟාවීමට නම් සුළු ව්‍යාපාර විසින් මැදිපැවැත්විය යුතු බාධාවන් යන අංශ දෙක හඳුනාගැනීම වේ.
- **තෝලනය:** එක් එක් යාන්ත්‍රණය යොදාගැනීමට වඩා වක්‍ර ආකාරයෙන් එකවර ව්‍යාපාර විශාල සංඛ්‍යාවකට බලපෑම් කල හැකි මැදිහත්වීම් හඳුනාගැනීම මගින් පිරිවැය ඵලදායීත්වය මෙම ප්‍රවේශය මගින් අරමුණු කරයි.
- **සංරෝධක ලිහිල් කිරීම:** මෙහි දක්වා ඇති වඩාත් වැදගත් සංරෝක වලින් බොහෝමයක් විශේෂිත කර්මාන්ත සඳහා වන අතර එම නිසා ‘‘සාමාන්‍ය’’ කර්මාන්ත සංවර්ධනයන් මඟහැරී ඇත.

අනුබණ්ඩ විශ්ලේෂණය සඳහා නිර්මාණකරණයේදී සර්ව නිපුණත්වයක් අවශ්‍ය වන අතර පුළුල් පරාසයක් තුළ පැතිර පවත්නා හැකියාවන් සඳහා නම්‍යශීලී හැකියාවන් ද අවශ්‍ය වේ. අනුබණ්ඩ විශ්ලේෂණය මැදිහත්වීමේ ක්‍රමයක් ලෙස හඳුනාගන්නා ආයතනවලට බොහෝ අංශ පිළිබඳ සැලකීමට සිදුවේ.

අනුබණ්ඩ මට්ටමේ ඇති පොදු සංරෝධක:

- තරඟකාරිත්වය වැඩිවීම ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට වෙළඳපල තුළට ඇතුළුවීම සඳහා ඇත්තේ අඩු බාධක ප්‍රමාණයක් නිසා මෙය සිදුවේ.
- භාණ්ඩ ගබඩා ඇතුළුව වෙළඳපලහි භෞතික යටිතල පහසුකම් සඳහා ඉඩ
- ගාස්තු නියම කිරීම හෝ දේශීය අධිකාරීන් විසින් අල්ලස් ගැනීමට පෙළඹවීම
- ප්‍රවාහන පහසුකම්වල සුලභතාවය, පහසුව සහ පිරිවැය
- ව්‍යාපාරයේදී නිතරම යොදානොගන්නා වෙළඳ භාණ්ඩයක් යොදාගැනීමට අවශ්‍ය වූ විටෙක යෙදවුම් ලබාගත හැකිවීම.
- සුදුසු තාක්‍ෂණයෙහි මඳබව
- ගනුදෙනුකරුගේ ක්‍රය ශක්ති සීමාවන් (ස්ථිර, වක්‍රීය, කාලීන)
- නිෂ්පාදන විවිධාංගීකරණයෙහි මඳ බව
- අතරමැදියන්ගේ ආධිපත්‍යය

උදාහරණ ලෙස ප්‍රවාහන හිමිකාරිත්වයේ ව්‍යුහය, ව්‍යාපාර සඳහා සේවා සපයන්නෙකු විසින් සහාය දෙන ලද්දේ නම් ව්‍යාපාර කණ්ඩායමකට

නිවැරදි කරගත හැකිවේ. 1980 මැද භාගයේදී ග්‍රාමීය Zaire හි මෙහෙයුම් සිදුකළ ඇමරිකානු රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයන්ගේ විසින් අධික ප්‍රවාහන ගාස්තු නිසා මුදල් ඉපයීමට නොහැකිව සිටි නිෂ්පාදකයින්ට කොටස්කරුවන් හිමිකාරීත්වය දරන ට්‍රැක්ටර් ආයතනයක් සෑදීමට දේශීය ගොවි සම්පත් තටාකයකට උදව් කළේය. සේවා සපයන්නා විසින් මෙම ආයතන පිහිටුවීමෙහි නීතිමය වැඩකටයුතු සිදුකර දුන් අතර ප්‍රථම වාහනය සඳහා මුල් සැලසුම ඒකරාශීකරණය කරගැනීමට ද සහායදුනි.

නිරතුරුවම යම්කසි දෙයක් මිලදී ගැනීමෙහි ක්‍රියාමාර්ගය යනු ඵලදායීතාවයේ සංරෝධනයන් වේ. උදාහරණ ලෙස අප්‍රිකාවෙහි දෙවන පෙළ ඇඳුම් ව්‍යාපාරයෙහි රෙදිවල ගුණාත්මකභාවයෙහි වෙනසක් සිදුවන්නේ කලාතුරකිනි. එම රෙදි මිටිය තුළ ඇත්තේ කුමක්දැයි ගැනුම්කරුවා විසින් නොදන්නා අතර එය මිලදී ගැනීමට පෙර පරීක්ෂා කර බැලීමද සිදුකළ නොහැක. මේ අනුව ගැනුම්කරුවා රෙදි මිලදී ගැනීමේදී නිතරම වෙනත් වෙළඳුන් මගින් රචනාලනු ලැබීමට කැමති නොවේ.

කෙසේ නමුත් මෙම අවදානම අඩුකළ හැකි ක්‍රමයක් ඉදිරිපත් කළ හැකි ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා සපයන්නෙකුට ඉදිරිපත් විය හැකි නම් මෙම සංරෝධකය මගහැරිය හැකිය. (උදාහරණ ලෙස මිලදී ගැනීමේ සංසදයක් ඇතිකර මිලදී ගන්නා සෑම රෙදි මිටියක්ම හොඳින් පරීක්ෂාකර නැවතත් ඇසුරුම්ගත කර බෙදාහැරිය හැකි ද්විතීක නාලිකාවක් ඇති කිරීම)

යන්ත්‍රවල කොටස් ලෙස හෝ මූල්‍යයන් ලෙස හෝ යෙදවුම් යනු නිතරම සැලකිය යුතු ගැටළුවක් වේ. මේ සඳහා ඇති විකල්ප මිනිසුන් විසින් දැනසිටීම හෝ නොසිටීම සිදුවිය හැකිය.

තාක්ෂණයට ද නිතරම සංරෝධක ඇතිවේ. අනුබණ්ඩයක විශේෂිත මට්ටමක් සඳහා නව තාක්ෂණික ක්‍රම යොදගත හැකිවේ. මිල නියම කිරීම ද සංරෝධකයක් විය හැකිය. සමහරක් අනුබණ්ඩ තුළ විශේෂයෙන්ම සංවර්ධනය වන රටල්වල නාගරික පරිසරය තුළ ඇති ඉතා කුඩා සිල්ලර කඩවල යාබද වෙළෙන්දන්ට වඩා ඇති එකම වෙනස් විශේෂාංගය වනුයේ මිල විය හැකිය. (පුද්ගල ගතිලක්ෂණ නොසලකා හැරිය විට) භාණ්ඩ එකම ආකාරයක් වන අතර එක් වෙළෙන්දෙක් අනෙකාගෙන් ඇත්ත වශයෙන්ම ඇත් වන්නේ අඟල් හයක් පමණක් වන අතර පිහිටීම ගැටළුවක් නොවේ. එසේම බලන කල මිලද ගැටළුවක් නොවේ. විකිණීමට ඇති වෙළඳ ද්‍රව්‍ය වල සැපයුම (උදාහරණ ලෙස සපත්තු) සහ එහි තොග විකිණීමේ ස්වභාවය අධ්‍යයනය කිරීමෙන් සුළු වෙළෙන්දන්ට ඔවුන් ගෙවන මුදල අඩුකරගත හැක. එමගින් එහි ලාභය ගනුදෙනුකරුවාට ලබාදිය හැකි

මිලදී ගන්නන්ගේ ඒකකයක් පිහිටුවා ගත හැකිවේ. (එසේ නමුත් එහි තරක් වාසිය (Competitive Advantage) කෙටිකාලීන විය හැකිය.)

සමහර වෙළඳ භාණ්ඩ නිෂ්පාදන කිරීමේ කාලය මිල මත වෙළඳාම් ඇති කරයි. අළුත් ආහාර විකුණන සිල්ලර වෙළෙන්දන් නිතරම කෘෂිකාර්මික නිෂ්පාදන වකුයෙහි කරුණාව මත රඳා පවතින අතර පාරිභෝගික ඉල්ලුම සහ ඔවුන්ගේ සැපයුම අතර සම්බන්ධතාවය තුලනය කර පවත්වා ගෙන යන්නේ කෙසේදැයි නොදනිති. ගබඩා කිරීම හෝ අගය එක් කිරීම (වියලීම ආදී ක්‍රම මගින්) විකුණුම්කරු මිල මත පෙළඹවීමක් ඇති කළ හැකිය.

සැපයුම්කරුවන්ගේ සහ පාරිභෝගිකයන්ගේ පරාසය වැඩිකිරීම මෙය එක්දස්කිරීමෙන් සහ ජාලගත කිරීමෙන්ද එසේම අතරමැදියන් හෝ සංවිධාන මගින් සිදුකළ හැකිය. ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා සයන්නන්ට උදවු ලබාදිය හැකි වකු මාර්ගික විකල්ප වනුයේ වෙළඳ සල්පිල් සංවිධානය කිරීම, සාමූහික ප්‍රවර්ධන උත්සාහයන්, වෙළඳ ප්‍රදර්ශන, වෙළඳ සමූපකාර ප්‍රදර්ශනාගාර සහ ප්‍රදර්ශන සඳහා ඉඩ පහසුකම් ද කර්මාන්ත පුරවරයන්ද වේ. සේවකයින් එක් කිරීම හෝ තාවකාලිකව සේවකයින් හුවමාරු කර ගැනීම මගින් ශ්‍රම වෙළඳපලෙහි පවතින සංරෝධක අඩුකර ගත හැකිවේ. ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා සපයන්නන්ට ව්‍යාපාර තුළ සහ අතර උපකොන්ත්‍රාත්තු ලබාදීමට තැරැව්කරුවන් ලෙස ක්‍රියාකළ හැකිවේ.

ජාලගත කිරීම සහ ව්‍යවසායකයන්ගේ සංගම්. හරස් විසිත්තයන් සහ වෙනත් ආකාරවල සමූහයන් ජාලගත කිරීම හෝ කාර්මික ජාලයන්ට වෙළඳපොලෙහි පරාමිතීන් වෙනස් කළ හැකිවේ. ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරයන්හි සංවර්ධනය උදෙසා එක්ව වැඩකිරීමටත් ශක්තීන් ඒකරාශී කිරීමටත් ව්‍යවසායකයින් ධෛර්යමත් කළ යුතු වේ. ආයතන අතර සහයෝගීතාවය, අන්‍යයින්ගෙන් ඉගෙනීම සහ සාමූහික නව්‍යතාවයන් මගින් නිතරම ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරයන්හි වෙළඳපල කොටස සහ ලාභය වැඩිකර ගැනීමට අවස්ථාවක් ලබාගත හැකිය.

උදාහරණ කිහිපයක් නම්:

- වෙළඳපල හෝ සැපයුම්කරුවන් පිළිබඳව තොරතුරු බෙදාගැනීම
- හවුල් සහයෝග පිහිටුවා ගැනීම
- කොන්ත්‍රාත් සඳහා එකමුතුව ඉල්ලුම් කිරීම
- සල්පිල් හෝ වෙළඳපල සම්බන්ධ පිරිවැය බෙදාගැනීම
- පහසුකම් යොදාගැනීමෙන් ගබඩාවල පිරිවැය අඩුකිරීම

වෙළඳපල යටිතල පහසුකම් දියුණු කිරීම. ලෝක බැංකුව මගින් දියත් කරන ලද නිරතදිග වීනයේ දුප්පත්කම දුර්ලීමේ ව්‍යාපෘතියෙහි ගෘහස්තික නිෂ්පාදකයන් සහ දකුණු චීන වෙරළබඩ ප්‍රදේශයන්හි සාර්ථක වෙළඳපලවල ප්‍රවාහන ආයතන අතර සම්බන්ධය වර්ධනය කිරීම සඳහා ගොවීන්ගේ වෙළඳපලවල් තැනීම ද ඇතුළත් වේ.

4 වන වක්‍රය: දේශීය වෙළඳ පලෙන් ඔබ්බට

තනි ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයෙකු කේන්ද්‍රකොට එය වටා ඇති වක්‍රවලින් අවසානය වන්නේ ඔහුගේ හෝ ඇයගේ ව්‍යාපාරයෙන් වඩාත් දුරින් පිහිටි විශාලතම වක්‍රයයි. මෙම සාර්ව මට්ටමේදී ව්‍යාපාරය මත සංරෝධක මගින් යොදන බලය ඇත්තෙන්ම විශාල වේ. මෙය දේශීය මට්ටමින් ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් හෝ ලෝක වෙළඳාම මට්ටමින් වුවද විය හැක. ඒවා වෙළඳපල සහ ආර්ථික බලපෑම්වලින් ඔබ්බට පැතිර ඇති අතර එයට සාමාන්‍යයෙන් අයත් වන්නේ,

- ජාතික සමාජ සහ දේශපාලනික බලපෑම් (දූෂණය, අස්ථාවරභාවය, වාර්ගික අර්බුද, දේශීය නොවන වෙළඳුන්ගේ පැමිණීම හෝ ඉවත්වීම, ආයෝජකයින් සහ සැපයුම්කරුවන්) සහ භෞමික දේශපාලනික (උදාහරණ ලෙස අප්‍රිකාවේ දේශපාලනයේ සීතල යුද්ධය අවසානයකට පැමිණීම)
- අධීක්‍ෂණ සහ ප්‍රතිපත්ති බලපෑම් සහ සංරෝධක යම් කොටසකට (අනුබණ්ඩයකට) විරුද්ධව හෝ එකඟව නීතිය ක්‍රියාත්මකවීම හෝ එක් විශේෂිත කොටසකට පක්‍ෂව එක් නාලිකාවක් තිබීම සහ එම කොටස තුළ අනෙක් නාලිකාව විරුද්ධ වීම. මේ ආදී ලෙස ණය දෙන්නන් මෙහෙයුම් සිදුකරන ආකාරය අනුව නීතිය බලපෑවැත්වේ. (පූර්ණ සහ විශ්වාසනීය සුරැකුම් නීතියක් පැවතීම මුළු මහත් මූල්‍ය අංශය පුරාම ණයදීමේ ස්වභාවය කෙරෙහි බලපායි.) ව්‍යාපාරික සහ බදු අවශ්‍යතා සඳහා බලපත්‍ර ලබාගැනීම වැදගත් සංරෝධකයක් විය හැකිය.
- වෙනත් රටවල, සමාන වෙළඳ භාණ්ඩවල ගතිකත්වය හෝ වෙනත් අපනයනවල දුර්වලතා ආදී සාර්ව මට්ටමේ වෙළඳපල බලපෑම් (උදාහරණ ලෙස මැලේසියාව විසින් අභිභවා යනතුරු පාමිතෙල් අපනයනයෙහි ප්‍රධානියෙකු ලෙස ඝාතා පැවතුනි.) හෝ යම් රටක ක්‍ෂුද්‍ර මට්ටමේ සිල්ලර වෙළඳුන් සඳහා එක සමාන බහාලුම් වල සුලභතාවය (උදාහරණ ලෙස 1980 අග භාගයේදී කෙන්යාවේ පැණි නිෂ්පාදනය සහ විකිණීම

කෙරෙහි එක සමාන කුඩා බහාලුම් නොමැති බව සාණාත්මක ලෙස බලපෑමට ලක්විය.)

කොටුව 3.2.1 - එල් සැල්වදෝරයෙහි පුත්පත්ති සාකච්ඡාවන්

1980 මැද භාගයේදී එල් සැල්වදෝරයෙහි අනුබණ්ඩ අධ්‍යයනයක් සිදු කල ඇමරිකානු රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් විසින් කෙදි වර්ගයකින් වලින් සාදන කඹ සඳහා ග්‍රාමීය කුඩා ව්‍යාපාර අතර සැලකිය යුතු තරඟකාරීත්වයක්, රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියක් නිසා ඇතිවී තිබෙන බව හඳුනාගන්නා ලදී. ලාභ කඹ සඳහා පවතින ඉල්ලුම, දේශීය නිෂ්පාදනය මගින් සපුරාගත හැකි බව රජය දැන නොසිටියේය. මෙම අධ්‍යයනයෙන් අනතුරුව දේශීය නිෂ්පාදකයාට වාසිවන අන්දමේ ආනයන ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීම සඳහා "ප්‍රතිපත්ති සංවාදයන්" හරහා රජයේ අවධානය මේ සඳහා යොමු කරවන ලදී. අධ්‍යයනය සඳහා මූලිකවම ඉහළ පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවුවත් බොහෝ දේශීය නිෂ්පාදකයින් දියුණුවීමෙන් එම වියදම පිරිමැසෙන බව ඉතා ඉක්මණින් දැනගත හැකි විය.)

මූලාශ්‍රය: Thomas Dichter විසින් දායකත්වය සපයන ලදී. Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank.

- **ශ්‍රම සංක්‍රමන:** රටාවන්හි වෙනස්වීම් ඇතුළුව දේශීය සහ ගෝලීය ශ්‍රම වෙළඳපල බලපෑම් (උදාහරණ ලෙස පිලිපීන ජාතිකයින් තවදුරටත් සවුදි අරාබියාවෙහි සේවයට නොයන අතර එමගින් පිලිපීනයේ ආරම්භක ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සඳහා පවතින තරඟකාරීත්වයේ ස්වභාවය වෙනස් කරයි.), විශේෂයෙන්ම තාක්‍ෂණ හැකියා අංශයන් පිලිබඳව සේවකයින්ගේ පෙර දැනුමෙහි ස්වභාවය, හෝ විවිධාකරයේ රැකියා ලබාගැනීම සඳහා මිනිසුන් තුළ ඇති කැමැත්තට බලපෑම් කරන සංස්කෘතික සාධකයන් දැක්විය හැකිය.
  - ප්‍රාග්ධන උපකරණ හෝ වාහන සඳහා ආයෝජනය කරන කුඩා ව්‍යාපාර සඳහා ලබාගත හැකි අනුපාතයකට මිල රක්‍ෂණයන් ලබාදිය හැකි ශක්‍යතාවයකින් යුතු රක්‍ෂණ ව්‍යාපාර ආදී මූල්‍ය අංශය සමග සමීපව බැඳී ඇති සංරෝධක සහ බලගන්වන්නන් සාමාන්‍ය වශයෙන් ගත් කළ වඩාත් ඇතින් පිහිටි වක්‍රයන් ව්‍යවසායකයින් සඳහා අසීරු වන නමුත් ඒවා ඉෂ්ඨ කිරීමෙන් වැඩි බැඳීමක් ඇතිකර ගත හැකිවේ. .
- ඒවා සීමාවන් නොවන බලපෑම් වන අතර කිසියම් දෙන ලද කොටසකින් තවත් කොටසකට ක්‍ෂුද්‍ර

ව්‍යාපාර පරිණාමනය වීම සඳහා අවසාන වශයෙන් බලපෑම් කරනු ලබයි. ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා සපයන්නන් විසින් එම අධ්‍යයන සඳහා අධික පිරිවැයක් දැරිය යුතු අසීරු කටයුත්තක් වුවත් විශාල බලපෑම් විශ්ලේෂණය සඳහා විශේෂ ධාරිතාවයක් සහ ඉතා නිවැරදි පර්යේෂණ සිදුකළ යුතු වුවත් මෙම සංරෝධක හඳුනාගත යුතුවේ. සාර්ව මට්ටමේ සංරෝධක හඳුනාගෙන ඒ පිළිබඳව නිගමනයකට පැමිණි පසුවත් නියම විසඳුමක් ක්‍රියාවෙහි යෙදවීමට අපහසු වේ. තාක්ෂණ හැකියාව පමණක් ප්‍රමාණවත් නොවන අතර නිරතුරුවම දේශපාලනික හැකියාවන් ද අවශ්‍ය වේ.

මෙම මට්ටමේ මැදිහත්වීමකින් යුතු ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා සපයන්නන් සිටින්නේ ඉතා සුළු

ප්‍රමාණයක් වුවත් න්‍යායාත්මකව අවසන් ප්‍රථිපලද බලපෑම් වැඩි කිරීමටද ඉතා විශාල වශයෙන් හැකිවේ. මේ අයුරින් සේවාවන් ලබාදෙන්නන් විසින් තනි ව්‍යවසායකයින්ට හා තනි පුද්ගලයින් විසින් එකට බැඳී පවතින ඇති කරගත් ඔවුනොවුන් සඳහාම සේවා සැපයීමට හැකියාවක් නොමැති කණ්ඩායම් වලින් සැදුම්ලත් ව්‍යාපාරවලටත් පැහැදිලිවම වක්‍ර සේවාවක් ලබාදෙයි.

මෙම කොටසෙහි අධ්‍යයනයන්ගේ සිට එක් එක් ව්‍යවසායකයින් හට බලපාන අදාශ්‍යමාන, සැඟවී ඇතිව සංරෝධක හඳුනාගැනීම හෝ ව්‍යවසායකයින් දැන සිටින නමුත් උපකාරයකින් තොරව වෙනස් කළ නොහැකි සංරෝධක පිළිබඳවත් ව්‍යාපාර සංවර්ධන සේවා සැපයීම ආරම්භ කළ හැකිය.

4 වන පරිච්ඡේදය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන

3 වන පරිච්ඡේදයේදී අඩු ආදායම් ලාභී සේවාවන් විසින් ඉල්ලුම් කරන සේවාවන් ලබාදීම සඳහා සම්බන්ධ විය හැකි "පද්ධති රාමුව" පිළිබඳව අප හඳුන්වා දුන්නෙමු. මෙම පරිච්ඡේදයේදී ප්‍රාථමික ආයතනයන්හි මූල්‍ය සේවා සැපයීම, එහි ආයතනික ව්‍යුහය සහ සේවාවන්ගේ ඉල්ලුම සැපිරීම සඳහා අවශ්‍ය ධාරිතාවය පිළිබඳව අවධානය යොමුකර ඇත.

මෙම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි බහුතරයක් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන (NGO) ලෙස නිර්මාණය කර ඇත. කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සංවර්ධනය යන ක්ෂේත්‍රයේදී වැඩකරන දුප්පත් ජනතාවගේ ඉල්ලුම පරිදි ණය සේවා ලබාදීමේ සිට ඉතුරුම් සහ වෙනත් මූල්‍ය සේවාවන් සැපයීම ද ඇතුළත්වන ලෙස මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ සැබෑ ක්‍රියාමාර්ගයන් වෙත අවධානය වෙනස්කර ඇත. එසේම නීතිපතා වැඩිවන ඉල්ලුමට සහයෝගය දැක්වීමට ඇති අඩුවෙමින් පවතින සම්පත් මූල්‍ය මගින් (දායක අරමුදල්) හඟවන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ක්‍රමයෙන් තම තමන්ට සහයෝගය දැක්විය යුතු බවයි.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විවිධ ආයතනික ව්‍යුහයන්ගේ වාසි සහ අවාසි දෙස බැලීම ආරම්භ කර ඇත. විධිමත්, අර්ධ විධිමත් සහ අවිධිමත් ව්‍යුහයන් ඇතුළුව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සඳහා සුදුසු වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අරමුණු ඉටු කරගත හැකි ආයතන වර්ගවල පරාසය පිළිබඳව මෙම පරිච්ඡේදයේදී අධ්‍යයනය කරනු ලැබේ. එසේම පහත කරුණු පිළිබඳව ද සාකච්ඡා කර ඇත.

- ආයතනික වර්ධනය සහ පරිණාමනය
- හිමිකාරිත්වය සහ සහපාලනය
- නව මූල්‍ය මූලාශ්‍ර කරා ළඟාවීම
- ආයතනික ධාරිතාවය

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ස්ථාපනය වී ඇත්තේ හෝ ස්ථාපනය වන්නේ රජය, දායකයින් සහ අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වැනි වෙනත් සංවර්ධන නියෝජිත ආයතන සමග වේ. කවුරුත් සමග සම්බන්ධ වනවාද යන්න තීරණය කිරීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සහ සංවර්ධන හවුල්කරුවාගේ යන

දෙපාර්ශවයේම අරමුණු සැලකිල්ලට ගත යුතුවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ව්‍යුහය, එහි මූල්‍ය මූලාශ්‍ර සහ එහි ක්‍රියාකාරකම් ආදිය හවුල්කාරිත්වයට බලපෑම් ඇතිකරයි. මෙම පරිච්ඡේදයේ පළමුවන කොටසින් ආයතන වැදගත් වන්නේ ඇයිදැයි පිළිබඳව සංරාංගයක් ද විවිධ ආයතනික වර්ග පිළිබඳව සංක්ෂිප්තයක් ද ඇතුළත් වේ. මෙහි ඉතිරි කොටස් වලින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වර්ධනය වීමේදී සහ ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් කටයුතු පුළුල් වීමේදී පැන නගින ගැටළු පිළිබඳව අවධානය යොමුකර ඇත.

මෙම පරිච්ඡේදය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පිළිබඳව අධ්‍යයනය කරන හෝ ඇගයීම් සිදුකරන දායකයින්ට සහ උපදේශකයන්ට ද ආයතනික ව්‍යුහය පරිණාමනය කිරීමට අවධානය යොමුකරන, පාලනය සම්බන්ධ ගැටළු පිළිබඳව අධ්‍යයනය කරන හෝ නව මූල්‍ය මූලාශ්‍ර වර්ධනය කරන නියුතිකයන්ට ද වඩා වැදගත් වේ.

ආයතනවල වැදගත්කම

ආයතනයක් යනු වත්කම් එකතුවකි. ණය දීම සහ කාලයක් පුරා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය ආදී ක්‍රියාවන් සිදුකිරීම සඳහා මානව සම්පත, මූල්‍ය සම්පත හා වෙනත් සම්පත් සංයෝජනය කර ඇත. ව්‍යාපෘති වැනි සීමිත කාලයකට සීමාවූ ක්‍රියාවන් ආයතන නොවේ. ස්වභාවයෙන්ම ආයතනයක් සතුව කාර්යයක් ඇති අතර එහි යම්කිසි නිත්‍යතාවයක් ඇත. කෙසේ නමුත් කිසියම් රටක අඩු ආදායම්ලාභී කාන්තාවන්ට සහ පිරිමින්ට මූල්‍ය අතරමැදියන් සේවාවන් සපයන විශේෂිත සැයුම්කරුවන් දෙස බලන විට එහි ආයතන අතර ඇති වෙනස්කම් පහසුවෙන් දැකිය හැකිය. එනම් පැහැදිලිව නිර්වචනය කරන ලද කාර්යයන් සහ සංවිධානය කර ඇති ආකාරය සහ ස්ථිර පදනමක් මත ඔවුන්ගේ කාර්යයන් සිදුකිරීම ආදියෙහි වෙනසයි. පැහැදිලිවම නිත්‍යභාවය ඉතාමත් අවශ්‍ය වේ. දුප්පත් කාන්තාවන්ට සහ පිරිමින්ට ඉතුරුම් හා ණය පහසුකම් ලබාගැනීමට ස්ථිර සහ විශ්වාසනීය ආයතන අවශ්‍යවන අතර නිත්‍යභාවය තහවුරු කළ ස්ථාවර ආයතනවලට පමණක් මෙය කළ හැකිවේ.

සාර්ථක ආයතනයක ගුණාංග

සාර්ථක ආයතනයක් සතුව ගුණාංග තුනක් ඇත.

1. අදාළ ඉලක්ක කණ්ඩායමට සේවා සපයයි.

- සේවලාභීන්ගේ ඉල්ලුමට ගැලපෙන ණය ලබාදීම සේවාවන්ට ඇතුළත් වේ. ණය මුදලේ ප්‍රමාණය සහ කල්පිරීම, සුරැකුම් අවශ්‍යතාවයන් සහ ණය ලබාදීමේදී යොදාගන්නා ක්‍රියාමාර්ග සහ නැවත ගෙවීම සහතික කිරීම මෙයට ඇතුළත් වේ. යහපත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් ගුණාත්මක සේවාවන් ලබාදීම සඳහා නිර්මාණය සහ බෙදාහැරීමේ හැකියාව ඇති එමගින් ඉලක්ක කණ්ඩායම ආකර්ශනය කර එම කණ්ඩායම තුළට ළඟාවිය හැකි සුදුසු ණය තාක්ෂණයක් යොදාගැනීම හෝ යොදාගැනීමට කැමති විය යුතුවේ.
- **සේවාවන්ගේ විෂය පථය** සේවලාභීන්ගේ තත්වය සමග අන්තර්ගත විය යුතුවේ. සමහර අවස්ථාවලදී යම්කිසි ආකාරයක ණය ලබාදීම පමණක් ප්‍රමාණවත් වීමත් අනෙකුත් අවස්ථාවලදී විවිධ ණය ආකෘතින් පෙළක් සුදුසුවීම හෝ ඉතුරුම් සහ ගෙවීම් හුවමාරු පහසුකම් හෝ මෙම සේවාවන් සියල්ලකගේම එකතුවක් ලබාදීම හෝ වඩාත් වැදගත් වේ.
- **මිල** ප්‍රායෝගික අත්දැකීම් වලට අනුව ආයතනය මගින් ලබාදෙන සේවාවන් සඳහා සේවලාභීන් විසින් මුදල් ගෙවීම සාමාන්‍යයෙන් වැදගත් නොවේ. කෙසේ නමුත් සේවලාභීන් සඳහා අඩු හුවමාරු පිරිවැය තැන්පත්, වැඩි ද්‍රවශීලීතාවය සහ ණය ඉක්මණින් ගෙවීම යන කරුණු ඉලක්ක කරණ ආයතන විසින් පවත්වාගත යුතු වැදගත් ලක්ෂණ වේ.

2. එහි ක්‍රියාකාරකම් සහ ලබා දෙන සේවාවන් සඳහා ඉල්ලුමක් පැවතිය යුතු බව පමණක් නොව ඒ මගින් හඳුනාගත් ධනාත්මක බලපෑමක් (ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ජීවිත තුල) තිබිය යුතුවේ.

3. ශක්තිමත් සහ යහපත් මූල්‍යමය තත්ත්වයන් සහ ස්ථාවරභාවයකින් යුතුවිය යුතුය.

ඉලක්ක කණ්ඩායමට අයත් ප්‍රජාවට විශ්වාසනීය මූල්‍ය සේවා සැපයුමක් අවශ්‍ය වේ. එනම් ණය පහසුකම් ලබාගැනීම සහ ඔවුන්ගේ තැන්පතු සඳහා සහතික කළ හැකි ආයතන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සථාවර හෝ තිරසාර ආයතනයක් වීම හෝ අවම වශයෙන් ඒ සඳහා ළඟාවීමට පැහැදිලිව මාර්ගයක ගමන් කිරීම ප්‍රධානම අවශ්‍යතාවයක් වේ.

ස්ථායීතාවය සතුව පළමු සහ ප්‍රධාන මූල්‍ය මිනුමක් පවතී. කාර්යයන් සඳහා අවශ්‍ය ගෙවීම් සිදුකිරීමට අවශ්‍ය මුදල් නොමැති කමින් තර්ජනයට ලක්නොවී යමෙකුගේ පැවතීම ස්ථාවර ආයතනයක් ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ. මීට අමතරව තිරසාර ආයතනයක් එහි මෙහෙයුම් ප්‍රමාණය ව්‍යාප්ත කිරීම හෝ පවත්වාගෙන යාම සිදුකළ යුතුවේ. මෙය කරුණු දෙකක් සපුරාලීම සඳහා අවශ්‍ය වේ. පළමුවැන්න නම් වර්ධනය වන ආයතනකට පමණක් එහි සේවලාභීන්ගේ ඉල්ලුම සපුරාලිය හැකි වීමයි. අනෙක් කරුණ නම් දුප්පත් සේවලාභීන්ට සේවය සපයන බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉතා කුඩා වන නිසා ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් සඳහා ඒකක පිරිවැය ඉතාමත් අධික වීමයි. වර්ධනය යනු පිරිවැය අඩුකිරීම සඳහා සඵලදායී ක්‍රමයකි.

සමහර අවස්ථාවලදී ප්‍රවීණයින් පවසන පරිදි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන බාහිර උපකාර මත රඳා නොසිටිය යුතු අතර සහනාධාර වලින් ස්වායථව විය යුතුවේ. මේ සඳහා එම ආයතනවල මෙහෙයුම්වලින් ලැබෙන ආදායම එහි සියළුම පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් විය යුතු අතර එයට ණය නොගෙවීම්, වගකීම් වල ආවස්ථික පිරිවැය සහ ණය සඳහා වැයවන පිරිවැය මත සකසන ලද සම්පූර්ණ උද්ධමන අනුපාතය යන කරුණු ද ඇතුළත් විය යුතුවේ. කෙසේ නමුත් බොහෝ ප්‍රායෝගික සිද්ධීන්හිදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය දැනටමත් මූල්‍ය තිරසාරභාවයට පැමිණ නැද්ද යන්න සැබෑ ගැටළුව නොවේ. ඒ වෙනුවට ඔවුන්ගේ ආදායමට වඩා පිරිවැය කොපමණ ප්‍රමාණයකින් වැඩිවේද, කාලයත් සමග ඔවුන් කොපමණ වේගයකින් බාහිර උපකාර මත රඳා පැවතීම අඩුවේද යන්න සලකා බැලිය හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ස්වයං-මූල්‍ය තිරසාරභාවයකට ළඟාවීම දැකිය හැකි ක්‍රියාමාර්ගයක් නිශ්චය කර ඒ දෙසට ගමන් කළ යුතුව ඇත.

ස්ථායීතාවයේ සියළුම අංග සංඛ්‍යාත්මකව නිරූපණය කළ නොහැකිය. එවැනි එක් අංගයක් වන්නේ ආයතනික ස්ථායීභාවයයි. සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍යම තත්වය සහ ඉලක්ක කණ්ඩායම අනුව එහි ස්ථායීතාවය සහතික කිරීම සඳහා සහාය දිය හැකි ආයතනික සහ හිමිකම් ව්‍යුහයන් තිබිය යුතුවේ. වර්ධනය වීම ආරම්භ කළ අවස්ථාවේදීම එහි ආරම්භක ඉලක්කගත කණ්ඩායමෙන් ඉවත් වී වඩා කාර්යක්ෂම සහ වෘත්තීමය නිපුණත්වයක් ලබාගන්නේ නම් එම ආයතනය ස්ථාවර බව යමෙකුට පැවසිය නොහැකිවේ. වඩාත් ලාභදායී හෝ ගනුදෙනු කිරීමට පහසු ඉලක්ක කණ්ඩායම දුප්පත් ජනතාව නොවන නිසා මෙම පෙළඹවීම ඉතා ඉහළය. එම නිසා ක්ෂුද්‍ර

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන

මූල්‍ය ආයතනයකට ආයතනික සහ පරිපාලන ව්‍යුහයක් තිබීම වැදගත් වේ. එනම් කළමනාකාරිත්වය සහ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය හෝ අධීක්ෂණ මණ්ඩලය අතර කාර්යයන් බෙදාදීම මගින් ආයතනය අදාල නොවන සමාජමය තත්ත්වයකට නිදලේ ළඟාවීම වැළැක්විය හැකිවේ.

හවුල්කාර ආයතනවල වැදගත්කම

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමහර වාණිජ බැංකුවලින් බැහැරවීම නිසා සංවර්ධන ආයතන හෝ එක් හවුල්කරුවෙකු හෝ හවුල්කරුවන් කිහිපදෙනෙකු සමග සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරයි. මෙම සංවර්ධන ආයතන තාක්ෂණ සහාය, මූල්‍යමය ආධාර සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සේවාවලින් පුහුණුව ලබාදෙනු වෙනුවට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට පුහුණු ලබාදෙන ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන රජයන් හෝ තාක්ෂණ සහාය ලබාදෙන දායකයින් විය හැකිය. (සමහර හවුල්කාර ආයතන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සේවාවලින්ට ඍජුවම සේවාවන් සපයා දෙයි. මෙහිදී අප සලකන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට මූල්‍ය අතරමැදියන සේවාවන් ලබාදීමේ හැකියාව වර්ධනය කිරීමට සහාය දක්වන හවුල්කරුවන් පිළිබඳව වේ.)

නියුක්තිකයින් සහ දායකයින් යන දෙපාර්ශවයම හවුල්කාරත්වයේ වැදගත්කම කල්පනා කළ යුතුය. මන්ද යත් දේශීය ආයතන ශක්තිමත් කිරීමේ අවශ්‍යතාවය නිසාත් අඩු ආදායම්ලාභී සේවාවලින්ගේ වැඩිවන ඉල්ලුම සුරාලීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ධාරිතාවය ගොඩනැගීම වැදගත් වන නිසාත්ය.

(2) "හවුල්කරුවා" යන පදයෙන් වඩා බලවත් සහ සම්පත් ඇති පාර්ශවයේ අදහස් සහ යෝජනා ඉෂ්ඨ කර ගැනීමට අනිකුත් පාර්ශවයට බලකිරීමක් අදහස් නොකරයි. ඒ වෙනුවට හවුල්කරුවන් සාකච්ඡා කර අරමුණු සහ ඒවාට යොමුවන ආකාරය පිළිබඳව සහයෝගයෙන් නිර්ණය කරයි. හවුල්කාරත්වයේදී පාර්ශවයන් දෙකටම පාර්ශවකරුවන්ට කළහැක්කේ කුමක්ද සහ එකමුතුව සිදුකළ හැක්කේ කුමක්ද පිළිබඳව සමාන අයිතිවාසිකම් ඇත.

හවුල්කාරත්වයන් ඇතිවන්නේ;

"ආයතන අන්‍යෝන්‍යව ශක්තිමත් වීමට සහ ඔවුනොවුන් තිරසාරත්වයට පත්වීමට උත්සාහ ගනී. එය (හවුල්කාරත්වය) බලගන්වීමේ ක්‍රියාදාමයක් වන අතර දඩි විශ්වාසය, දැකීම හා ප්‍රවේශය පිළිබඳ එකමුතුකම මත රඳා පවතින අතර එය එකිනෙකාගේ දායකත්වය සහ හිමිකම පිළිබඳ

කාතැඳතාවය ප්‍රකාශ කරයි. පාර්ශවයන් දෙකටම ගිවිසුම් මගින් ස්ථාපනය කරන ලද අනුපූරක භූමිකාවන් ඇති අතර හවුල්කාරත්වය වර්ධනය වීමේදී සහ කරුණු වෙනස්වීම මත එම භූමිකාවන් වෙනස්වීමට භාජනය විය හැකිය " (Long, Daouda, and Cawley 1990, 124)

දේශීය ආයතන දේශීය දැනුම වඩා හොඳින් ලබාගැනීමේ ප්‍රයෝජනය සඳහා හවුල්කාරත්වය ඇතිවිය හැකිය. ඉලක්ක කණ්ඩායම හෝ ගනුදෙනුකරුවන්, ඔවුන්ගේ තත්ත්වයන් සහ මූල්‍ය සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුම, දේශීය මූල්‍ය වෙළඳල සහ දේශීය නීතීන් සහ සම්ප්‍රදායයන් පුරුදු මේ අතර වේ. තවදුරටත් විදේශ ආයතන වලට දේශීය ආයතනයක හවුල්කාරත්වයක් පවත්වගෙන යෑම සඳහා අවවාද කෙරේ. මෙහිදී සදාචාරාත්මක සහ දේශපාලනික වශයෙන් සැලකිය යුතු කරුණු ද ඇත. අවසාන ලෙස යම් ආයතනයක් ස්ථාපනය කොට දේශීය ජනතාව අතට එම ආයතනය පත්කොට විදේශ ආයතනය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ හවුල්කාරත්වයෙන් ඉවත් වීමට සැලසුම් කරන අවස්ථාවලදී දේශීය හවුල්කාරත්වයක් තබාගැනීම අවශ්‍ය වේ. අඩු ආදායම්ලාභී කාන්තාවන්ට සහ පිරිමින්ට දීර්ඝ කාලීන බලපෑමක් ඇති කරන ස්ථිර ආයතනයක් නිර්මාණය කිරීමට නම් ආයතනයේ පදනම පමණක් නොව ශක්තිමත් දේශීය හවුල්කරුවන්ද අවශ්‍ය බව දහස් ගණනින් වූ අසාර්ථක සංවර්ධන මූල්‍ය ව්‍යාපෘතීන් මගින් පෙන්වා දී ඇත.

විදේශ හවුල්කාර ඒජන්සි. මූල්‍ය ආධාර තාක්ෂණික සහයෝගිතාවය සහ පුහුණුවීම් හවුල්කරුවන්ට ලබාදිය හැක. නිතරම විදේශ හවුල්කාර ඒජන්සි වලට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ "සාර්ථක යෙදවුම්" පිළිබඳව දැනුමක් ඇති නිසා දේශීය හවුල්කරුවා විසින් ළඟාවී නොමැති සැකසූ තොරතුරු සහ මූලාශ්‍ර ඇති නිසාත් මෙම හවුල්කාරත්වය ඇතිවේ.

අමෙරිකානු රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන **Freedom From Hunger** අප්‍රිකාවේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කටයුතු, දේශීය බැංකු සහ ණය සමිති සම්බන්ධීකරණය කිරීම පිළිබඳ අවධානය යොමු කරයි. මේ මගින් ඔවුන් වැඩකරන රටවල් කුළු තිරසාර ආයතන බිහිකරමින් තාක්ෂණ සහාය ලබාදීමට මූලිකවම අවධානය යොමු කරයි (කොටුව 4 - 1)

හවුල්කරුවන් තෝරාගැනීම සහයෝගිතාවයක් බවට අදහස් කෙරෙනුයේ, පොදු අරමුණක්, අන්‍යෝන්‍ය ගරුත්වයක් සහ විවෘතභාවයක් සහ පොදු අරමුණක් වෙත ළඟාවීම සඳහා දෙපාර්ශවයෙහිම දායකත්වයක් ඇත්නම්

4.1 වගුව ශක්තිමත් මූල්‍ය ආයතනයක ප්‍රධාන අංග ලක්ෂණ

ප්‍රධාන අංග	ලක්ෂණයන්
දැක්ම	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ඉලක්ක කණ්ඩායම සහ ලබාදෙන සේවාවන් නිර්වචනය කරමින් ලියවුණු මෙහෙවර ප්‍රකාශයක් සහ එයට කළමනාකාරිත්වය සහ කාර්ය මණ්ඩලය අනුමැතිය ලබාදීම. ▪ ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය යනු ලාභදායී භව්‍ය වෙළඳ අංශයක් ලෙස ක්‍රියාවෙහි යෙදවීමට කළමනාකාරිත්වයෙහි දැඩි කැපවීම (කාර්ය මණ්ඩලය සහ මුදල් ආදියෙන්) ▪ විශේෂිත ක්‍රමෝපාය අරමුණුවලට ළඟාවීම සඳහා වසර 3 ක සිට 5 ක කාලයක් දක්වා සැකසූ ව්‍යාපාර සැලැස්මක්
මූල්‍ය සේවා හා බෙදාහැරීමේ ක්‍රම	<ul style="list-style-type: none"> ▪ දේශීය සන්දර්භයට සරිලන සරල මූල්‍ය සේවාවන් සහ මෙහෙවර ප්‍රකාශයෙහි සඳහන් වූ සේවාවලාභීන්ගෙන් අධික ඉල්ලුමක් ▪ සේවාවලාභීන් තෝරාගැනීම සහ මූල්‍ය සේවා සැපයීම විමර්ශන කිරීම
ආයතනික ව්‍යුහය සහ මානව සම්පත	<ul style="list-style-type: none"> ▪ නිවැරදි රැකියා විස්තරයක්, අදාළ පුහුණු සහ නිරන්තර කාර්ය සාධන සමාලෝචනයක් ▪ ප්‍රමුඛස්ථානය දිය යුතු පුහුණු පිළිබඳ සඳහන් වූ ව්‍යාපාර සැලැස්මක් සහ අභ්‍යන්තරව හෝ බාහිරව පුහුණු සැපයීම සඳහා (හෝ දෙකම) ප්‍රමාණවත් ලෙස මුදල් වෙන් කළ වැය ප්‍රකාශයක් ▪ කළමනාකාරිත්වයට සහ කාර්ය මණ්ඩලයට කාර්ය සාධනය පදනම් කරගත් සුදුසු දිරිදීමනා
පරිපාලනය සහ මූල්‍ය කටයුතු	<ul style="list-style-type: none"> ▪ සම්මත ක්‍රමවේද පදනම් කරගත් ණය නිදහස් කිරීමේ සහ අනෙකුත් ක්‍රියාකාරකම්, මෙහෙයුම් අත්පොත් සහ එය කාර්ය මණ්ඩලය විසින් හොඳින් තේරුම් ගැනීම ▪ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සඳහා යෙදවුම් ලෙස යොදාගත හැකි නිවැරදි කාලානුරූපී සහ විනිවිදභාවයකින් යුතු තොරතුරු ජනනය කිරීම සඳහා ගණකාධිකරණ පද්ධතීන් ▪ නිරන්තර කාල පරාසයක් තුළ සිදුකෙරෙන අභ්‍යන්තර සහ බාහිර විගණන, නිරන්තරයෙන් සිදුකෙරෙන අයවැය සහ මූල්‍ය ප්‍රක්ෂේපනයන්
කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය	<ul style="list-style-type: none"> ▪ මෙහෙයුම් සඳහා බොහෝ සෙයින් අදාළවන කාර්ය මණ්ඩලය, කළමනාකාරිත්ව විසින් මෙහෙයුම් අධීක්ෂණය සහ මගපෙන්වීම නිරතුරුව භාවිතා කරන පද්ධතීන් සැපයුම
ආයතනික ශක්‍යතාවය	<ul style="list-style-type: none"> ▪ අධීක්ෂණ අවශ්‍යතා සමග නීතිමය ලියාපදිංචිය සහ ඉටුකිරීම් ▪ හිමිකරුවන්ගේ, අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලයේ සහ කළමනාකාරිත්වයේ හිමිකම් සහ වගකීම් පැහැදිලිව නිර්වචනය කිරීම
පැතිරීම සහ මූල්‍ය තිරසාරභාවය	<ul style="list-style-type: none"> ▪ තාක්ෂණික පුහුණුව ලැබූ ශක්තිමත් දෙවන පෙළ කළමනාකරුවන් ▪ සේවාවන් ලබා නොදුන් සේවාවලාභීන් විශාල සංඛ්‍යාවක් ඇතුළත්ව (උදාහරණ ලෙස දුගී කාන්තාවන්) සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයකට සේවාවන් සැපයීම ▪ පූර්ණ තිරසාරත්වය උදෙසා පැහැදිලිව ක්‍රියාකරමින් මෙහෙයුම් සහ මූල්‍ය පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම (විගණනය තුළ මූල්‍ය ප්‍රකාශන හ මූල්‍ය ප්‍රක්ෂේපණයන්හි පෙන්වා දෙන පරිදි)

මූලාශ්‍රය: Fruman and Isern 1996

පමණකි. එම නිසා යහපත් දේශීය හෝ අන්තර්ජාතික හවුල්කාර ආයතනයක් නිර්මාණය කරන්නේ කුමක්ද? යන ගැටළුවට සම්මත පිළිතුරක් ලබාදිය නොහැක. අනෙක් හවුල්කාර ආයතනය කවුරුන්ද යන්න මත එය රඳා පවතින අතර එහි අදහස් හා අරමුණු

මොනවාද එහි දායකත්වය කුමක්ද සහ එය හවුල්කරුවෙකු ලෙස සහභාගිවීමට කැමැත්තක් දක්වන්නේ කුමන ආකාරයෙන්ද යන්න මත රඳා පවතී.

ආයතන වර්ග

සෑම ආයතන වර්ගයක් පිළිබඳවම මෙහි ඇතුළත් වන අතර දායකයාට හවුල්කරුවෙකු මෙම ආයතන තිරසරභාවයට බලපාන ආකාරයද රාජ්‍ය හෝ ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධානද ලෙස කෙටි විස්තරයක් දක්වා ඇත. හවුල්කරුවන් ලෙස දායකයින්ගේ අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයන්හි සහ රජයන්හි යෝග්‍ය බව පිළිබඳව

මෙහිදී සාකච්ඡා කර නොමැත.

විධිමත් ආයතන යනු සාමන්‍ය නීතීන්ට,

අධීක්ෂණයට පමණක් නොව විශේෂිත බැංකු රෙගුලාසි සහ අධීක්ෂණයට ලක්වන ආයතන ලෙස අර්ථ දක්වා ඇත. **අර්ධ විධිමත් ආයතන** යනු වාණිජ නීතිය ඇතුළුව අදාළ සියළුම නීතීන්ට යටත්වන නමුත් බැංකු රෙගුලාසි සහ අධීක්ෂණයට අයත් නොවන කිහිපයකින් පමණක් නිදහස් වන නිසා අවිධිමත් වන ආයතන වේ. අවිධිමත් සැපයුම්කරුවන්

කොටුව 4.1 දේශීය ආයතන සමඟ හවුල්කාරත්වය

Freedom From Hunger (FFH) ආයතනය ඉතා පුළුල් ලෙස අප්‍රිකාවේ දේශීය හවුල්කරුවන් සමඟ සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරයි. Freedom From Hunger විධිමත් මූල්‍ය ආයතන තෝරාගන්නා අතර ඔවුන්ට ණයදීමේ ක්‍රමවේදය පුහුණුකර තාක්ෂණික උපදෙස් ලබාදෙයි. දෙපාර්ශවය සඳහාම හවුල්කාරත්වයේ ඇති වාසිසහගත බව මෙම ආයතනය විසින් හඳුනාගෙන ඇත.

- නිතරම දේශීය ආයතන වලට ණය කළඹ මූල්‍යනය කිරීමට හැකියාව ඇති නිසා සේවා බෙදාහැරීමේ පිරිවැය එම ආයතනය මගින් අඩුකර ඇත. ආරම්භක සහ පවත්වාගෙන යන ව්‍යාපාරවල කළමනාකාරිත්වයට, මූල්‍ය කළමනාකරණයට මහත් ලෙස උපකාරී කිරීමට මෙම ආයතනයට කෘතභස්ථභාවයක් ඇත.
- ගනුදෙනුකරුවන්ට මූල්‍ය අංශයට ප්‍රවේශවීම සඳහා දේශීය ආයතන ඉඩ සලසා දෙයි. හවුල්කරුවන් ලෙස ණය සමිති යොදාගැනීම නිසා සබඳතා ජාලයක් තිබීම මගින් ඔවුන්ට ගනුදෙනුකරුවන් හඳුනාගැනීම සහ අනෙකුත් දේශීය දැනුම ලබාදීම ආදී වාසි රැසක් අත්වේ.

Freedom From Hunger ආකෘතිය භාවිතයෙන් නැවත ගෙවීමේ හැකියාව ඉහල අනුපාතයක පවතින කණ්ඩායම් ණය ආදී ලක්ෂණ සහිත ණය ලබාගැනීමට සුදුසුකම් ඇති ගනුදෙනුකරුවන් වෙත ළඟාවීමට දේශීය හවුල්කරුවන් මගින් අවස්ථාව සැලසේ. බැංකුවේ ණය ප්‍රාග්ධනය සහ ලාභදායීත්වය වැඩිකරන නව ණය ගැනුම්කරුවන් එහි ඉතිරි කරන්නන් ද වේ. අවසාන වශයෙන් Freedom From Hunger ඉලක්ක කරන ලද ගනුදෙනුකරුවන් වෙත ළඟාවීම මගින් මහජන සම්බන්ධතා සහ වෙළඳපල ප්‍රවීලාභ ආරම්භ කළ හැකි දුප්පතුන් සඳහා සුභසාධනයට කළ ආයෝජනයක් ලෙස දැක්විය හැකිය.

මෙම ආකෘතිය ක්‍රියාවේ යෙදවීමේදී විවිධ කරුණු පිළිබඳව අවධානය යොමු කළ යුතුය. අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මුහුණපාන විශාලතම අභියෝගය ලෙස දීර්ඝකාලීන කැපවීමක් සහිතව අවංක ලෙස සබඳතාවයකට ඇතුළත් වන දරිද්‍රතාවය හා ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර

කේෂ්‍ය පිළිබඳ උනන්දුවක් දක්වන මූල්‍ය හවුල්කරුවන් සොයාගැනීම දැක්විය හැකිය. ප්‍රධාන ලෙස ශක්තිමත් සමාජමය හෝ සංවර්ධන දුක්මක් සහිත සංවර්ධන බැංකු හෝ ණය සමිතීන් Freedom From Hunger ආයතනයේ හවුල්කරුවන් වීම අහඹු සිදුවීමක් නොවේ. ලාභදායීත්වය දැඩිලෙස අරමුණු කරගත හවුල්කරුවන් සමඟ කටයුතු කිරීම පිළිබඳව මෙතෙක් අත්හදා බලා නොමැත. සහනාධාර නිශ්චය කිරීම සඳහා අවශ්‍යයෙන්ම සැලකිය යුතු කරුණු නම්,

- ණය දෙන ආයතනයේ මූල්‍යමය සථාවරත්වය
- ආයෝජන කළඹ සඳහා මූල්‍ය මූලාශ්‍ර (හවුල්කරුවන් සතුව ඇති උණ පූරණය කළ යුතු සම්පත් සැලකීමේදී සමහර අවස්ථාවලදී එය බැංකු හෝ ණය සමිති ද තවත් විටෙක ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ද විය හැක.)
- මෙහෙයුම් පිරිවැය මූල්‍යනය සඳහා මූල්‍ය මූලාශ්‍ර
- වැඩසටහන්, සේවා බෙදාහැරීම සඳහා සේවක මණ්ඩලය තෝරා ගැනීම
- සිදුවන ණය හානියට වගකිව යුතු බව

සැලසුම් සාර්ථකව සිදුවන විට තමන්ගේ සම්පත්වලින් ළගාවිය හැකි ප්‍රමාණයට වඩා ක්‍රියාකාරකම් වැඩිවන බව ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයට දැකගත හැකිවේ. ඔවුන්ගේ පාලනය යටතේ හෝ දේශීය මූල්‍ය ආයතනය යටතේ හෝ එයට තිරසාර ආරම්භයක් ළගාකරගත හැක. දෙවන අවස්ථාවේදී විධිමත් මූල්‍ය පද්ධතියේ වෙනත් ආකෘතීන් තුළ නිසඟයෙන් පවතින අසීරු අභියෝගයන් මඟහැරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය ස්ථාපනය කිරීමට ද හැකිවේ. ඔවුන්ගේ සේවලාභීන්ට ආරක්‍ෂාව සහ ස්ථාවරත්වය සපයාදිය හැකි අධීක්ෂණය වන ආයතනවල අනුග්‍රහය යටතේ මූල්‍ය සේවා ලබාදෙන අතර සේවාවන් අවශ්‍ය අයට සේවය සැලසීමට ආයතනය පරිණාමනය කිරීමට හෝ සේවා ලබාදීම සඳහා නව මූල්‍ය ආයතන නිර්මාණය කිරීමට හෝ අවශ්‍ය නොවේ.

මූලාශ්‍රය: SEEPNetwork 1996a

(සාමාන්‍යයෙන් ආයතන ලෙස හඳුන්වනු නෙලැබේ.) යනු විශේෂ බැංකු නීතීන්ටවත් සාමාන්‍ය වාණිජ නීතියටත් බඳුන් නොවන අයවලුන් වන අතර ඔවුන්ගේ සබඳතා මත ඇතිවන ගැටුම් සාමාන්‍යයෙන් නීති පද්ධතියේ සම්පත් තුළින් සමථයකට පත්කළ නොහැකි ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් පවා අවිධිමත් වේ.

විධිමත් මූල්‍ය ආයතන

පහත දැක්වෙන කරුණු බොහෝ විධිමත් මූල්‍ය ආයතනවල ආකෘතීන් වේ.

රාජ්‍ය සංවර්ධන බැංකු. සංවර්ධන බැංකු බොහෝ මැනවත් වනතුරු පැවතියේ විශේෂිත කේන්ද්‍රීය රාජ්‍ය අංශය සතු බැංකු වශයෙනි. මේවායින් බොහොමයකට විදේශ සහ අන්තර්ජාතික ආයතනවල මූල්‍ය සහාය අතිවිශාල ලෙස ලැබේ. කෘෂිකාර්මික හෝ කාර්මික ආදී උපායමාර්ගික කොටස්වලට මූල්‍ය සේවා සැපයීම සඳහා මේවා නිර්මාණය කර ඇත.

ණය දීමේ ගුණාත්මකභාවයට වඩා අඩු සහනාධාර පොලී යටතේ ණය ලබාදීමේ වැදගත්කම අවධාරණය කරමින් බොහෝ නිෂ්පාදිත සඳහා සාම්ප්‍රදායිකව මැදිහත්වීමේ ප්‍රවේශයන්ගෙන් යුක්ත වේ.

ඔවුන්ගේ සාම්ප්‍රදායික ගනුදෙනුකරුවන් වන්නේ විශාල ව්‍යාපාරයන් වේ. 1970 දී බොහෝ සංවර්ධන බැංකු විසින් ඔවුන්ගේ සේවාවන් කුඩා ගොවීන්ට සහ කුඩා ව්‍යාපාර වලට ලබාදීම ආරම්භ කෙරුණි. නමුත් මෙයට එකම ණය තාක්ෂණය භාවිතා කිරීමට ඔවුන් උත්සාහ කළ අතර ආයතනික ව්‍යුහය ද ඔවුන් පෙර භාවිතා කළ ව්‍යුහමය වූ නිසා සාර්ථකත්වය අතිශයින් සීමිත විය.

ග්‍රාමීය සංවර්ධන බැංකු සහ විශේෂිත කුඩා ව්‍යාපාර සංවර්ධන බැංකු

වර්තමානයේ බොහෝ රටවල මූල්‍ය අංශය තුළ ඇතිවන ප්‍රතිසංස්කරණ සමගින් වියැකී යන මෙම ආයතන සතුව ආකර්ශනීය ලක්ෂණ පවතී. සෑම ආයතනයක් සතුවම පුළුල්ව පැතිරුණු ශාඛා ජාලයක් ඇත. මේ අතුරින් බොහෝ දෙනෙකු වර්තමානයේදී ඉතුරුම් එකරාශිකරණය සිදුකරයි. බොහෝ විට දුප්පත් සේවලාභීන්ට අවම මූල්‍ය සේවාවන් සැලසීම සඳහා හෝ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ඇති විශාල ආයතන ඔවුන් පමණක්ම වේ. (කොටුව 4-3)

විදේශීය සංවර්ධන ඒජන්සි සඳහා සාර්ථක හවුල්කරුවන් ලෙස සංවර්ධන බැංකු සැලකිය

හැකිය. එනම් සාම්ප්‍රදායිකව අරමුදල් සැපයීමට වඩා ආයතනික ව්‍යුහයෙන් මූල්‍ය කළමනාකරණය සහ දුප්පත් සේවලාභීන්ට ඔවුන්ගේ සේවාවන් නිර්මාණය හා ලබාදෙන ආකාරය වර්ධනය කිරීම සහ නැවත හැඩගැස්වීම තුළින්ය. එවැනි හවුල්කාරත්වක් ලබාගැනීමට පෙර ඇසිය යුතු තීරණාත්මක ප්‍රශ්නය වනුයේ වෙනස්වීමකට ඉඩ තිබේද යන්නය. එසේම සාම්ප්‍රදායික ප්‍රවේශයන්ට අවශ්‍යව තිබූ විපුල බලයක් ලබාදීමට ඇති කැමැත්ත සහ බැංකුව තුළ සිටින අය පමණක් නොව එම රටෙහි අදාල දේශපාලන කණ්ඩායම් තීරණය කළහොත් එවැනි වෙනස්වීමක් සඳහා උපකාර කිරීමට ප්‍රමාණවත් සම්පත් විදේශ ආයතනය සතුව ඇද්ද යන්නයි.

පෞද්ගලික සංවර්ධන බැංකු යනු සමහර රටවල් තුළ තිබෙන විශේෂ ප්‍රභේදයකට අයත් බැංකු වේ. ඔවුන්ගේ අරමුණ වනුයේ වාණිජ සම්මුතීන්ට අනුව අවදානම ඉතා ඉහළ බව සලකන ඵලදායී අංශයේ ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා පිරවීම සඳහා පුළුල් ආර්ථික සංවර්ධනයක් ඇති කිරීම වේ. ඔවුන් වාණිජ බැංකුවකට වඩා අඩු ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයක් සපුරාලිය යුතු අතර බදුවලින් නිදහස්වීම හෝ අඩු සංචිත අවශ්‍යතා පවත්වාගෙන යෑම ආදී ප්‍රතිලාභ ලැබේ. (කොටුව 4-4)

කොටුව 4-2 මූල්‍ය ආයතන වර්ග

විධිමත් ආයතන

- රාජ්‍ය සංවර්ධන බැංකු
- පෞද්ගලික සංවර්ධන බැංකු
- ඉතුරුම් බැංකු සහ තැපැල් ඉතුරුම් බැංකු
- වාණිජ බැංකු
- බැංකු නොවන මූල්‍ය අතරමැදියන්

අර්ධ විධිමත් ආයතන

- ණය සමිති
- බහුකාර්ය සමිති
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන
- (සමහර) ස්වයං සහයෝගිතා කණ්ඩායම්

අවිධිමත් සැපයුම්කරුවන්

- (ශුද්ධ) මුදල් පොලියට දෙන්නන්
- වෙළෙන්දන් - ඉඩම් හිමියන් සහ වෙනත් අය (මුදල් පොලියට දෙන්නන්) ආදී
- (බොහෝ විට) ස්වයං සහයෝගිතා කණ්ඩායම්
- වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධාන (කාර්ය මණ්ඩල, බහුකාර්යය ස්වයං-සහයෝගී කණ්ඩායම්)
- පවුල් සහ හිත මිතුරන්

කොටුව 4-3 සංවර්ධන බැංකු

පහත උදාහරණවල දක්වා ඇති ආකාරයට සෘජුවම හෝ අතරමැදියන් මාර්ගයෙන් ණයදීම සංවර්ධන බැංකුවලට සිදු කල හැකිය.

සෘජු ණය දීම 1966 දී ආරම්භ කළ තායිලන්තයේ රාජ්‍ය සංවර්ධන බැංකුවක් වන Bank of Agricultural Cooprtatigves (BAAC) ගොවීන්ට සහ කෘෂිකර්මාන්තය සම්බන්ධව ක්‍රියාකාරකම්වලට මූල්‍ය සහාය ලබාදීමට පිහිටුවන ලදී. 1989 දී සිදුකරන ලද මූල්‍ය ප්‍රතිසංස්කරණ නිසා බැංකුවේ කටයුතු අඩු ආදායම්ලාභී පරාසය අභිබවා මධ්‍යම ආදායම්ලාභී පරාසය වෙත යොමු විණි. ආරම්භයේදීම කෘෂිකාර්මික සමූපකාර හරහා ණය දුන් නමුත් නැවත අයකර ගැනීමේදී ඇතිවූ ගැටළු නිසා බැංකුව විසින් සෘජුවම ගොවීන්ට ණයදීම ආරම්භ කෙරුණි.

අතරමැදියන් හරහා ණයදීම මාලි හි රාජ්‍ය බැංකුවක් වන Banque National de Development Agricole (BNDA) හි අත්දැකීම් එයට හාත්පසින්ම වෙනස් වේ. මෙම බැංකුව 1990 වසර මුල්භාගයේ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල සේවලාභීන්ට සෘජුව ණයදීම නවතා දමන ලදී. මන්ද යත් නැවත ගෙවීම ඉතා පහළ අනුපාතයක පැවතීම නිසාය. ග්‍රාමීය සමූපකාර සහ කණ්ඩායම්වලට ණයදීම මගින් යහපත් ප්‍රතිඵල ලබාගත හැකි වුණි.

මෑත වසරවලදී Banque Nationale විසින් රටේ පළාත් තුනක ස්වයං කළමනාකරණ ග්‍රාමීය බැංකුව වන Caisses villageoises ආදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ණයදීම ආරම්භ කළේය. මෙම ආයතන නැවතත් ඔවුන්ගේ සේවලාභීන්ට ණය දෙන ලදී. මෙම සම්බන්ධතාවය අතිශයින් සාර්ථක වූ අතර නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය ඉහල වූ අතර බැංකුවට දැරීමට සිදුවූයේ ඉතා අඩු පිරිවැයක් ද විය. රටේ අනෙකුත් ප්‍රදේශවල ඇති ස්වයං-කළමනාකරණ ග්‍රාමීය බැංකු සමග ද සෘජුව සම්බන්ධ වී ණය ලබාදීමට බැංකුව සැලසුම් කරයි. එහි එකම අභිප්‍රාය ග්‍රාමීය ආර්ථිකයට අරමුදල් වැඩි වශයෙන් ලබාදීම නම් මෙය භයානක උපක්‍රමයක් බවට පත්විය හැකිය. ඇත්තෙන්ම මාලි හි Caisses villageoises හි සාර්ථකත්වය රඳා පවතින්නේ ගම්මුත්තේ හිමිකාරිත්වය මත වන අතර Banque Nationale සමීපව සම්බන්ධවීම මගින් මෙහි හිමිකාරිත්වය පිළිබඳ හැඟීම දුර්වල විය හැකිය.

මූලාශ්‍රය : Contributed by Cecil Fruman, Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank

ඉතුරුම් බැංකු සහ තැපැල් ඉතුරුම් බැංකු. ඉතුරුම් බැංකුවක නීතිමය තත්ත්වය සහ හිමිකාරිත්වය වෙනස්වන නමුත් සාමාන්‍යයෙන් එය එම රටෙහි මධ්‍යම ආණ්ඩුවට අයත් නොවන අතර එහි රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික හිමිකරුවන්ගේ සංකලනයක් පවතී. ජේරු රාජ්‍යයෙහි පවතින ආකාරයේ සමහර බැංකු මහ නගරසභා මගින් සකස් කර එහි හිමිකාරිත්වය

දරයි. සානාවේ ග්‍රාමීය බැංකු ආදී අනිකුත් බැංකු දේශීය ජනතාව හිමිකාරිත්වය දරණ කුඩා දේශීය බැංකු පමණක් වෙයි..

මෙහි නමින්ම ගම්‍ය වන පරිදි ඉතුරුම් බැංකු අනෙකුත් බැංකුවලට වඩා ඉතුරුම් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි. ඔවුන්ගේ ප්‍රධානම ශක්තිය වන්නේ විමධ්‍යගතවීම වන අතරම දේශීය සමාජය මගින් මඟ පෙන්වීමත්, දේශීය කුඩා ව්‍යාපාර සඳහා සේවය සැපයීමට කැමැත්තක් දැක්වීමත් ඒ අතර වෙයි.

බොහෝ රටවල් තුළ පෙර තිබූ ජනපද බලවේගයන් අනුව ඇතිවූ රටාවන්ට අනුව සැකසුන තැපැල් කාර්යාල ඉතුරුම් බැංකු ද දක්නට ඇත. සාමාන්‍යයෙන් තැපැල් කාර්යාල ඉතුරුම් බැංකු තැපැල් කාර්යාලවල කවුන්ටර හරහා සිය මෙහෙයුම් සිදුකරන අතර එම නිසා විශාල නියෝජිත ස්ථාන ජාලයකින් ද සමන්විත වේ. එය ණය සපයන්නේ නැති අතර ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය ද. මුදල් හුවමාරු සේවාවන් ද සපයයි. සාමාන්‍යයෙන් ඉතුරුම් අතිරික්තය රජයේ සුරැකුම්පත් වල ආයෝජනය කිරීම හෝ භාණ්ඩාගාරයට හුවමාරු කිරීම සිදුකරනු ලබයි. බොහෝ තැපැල් කාර්යාල ඉතුරුම් බැංකු ඔවුන්ගේ රට තුළ තැපැල් පරිපාලනයෙහි අංගයක් වේ. (කොටුව 4-5)

සැලකිය යුතු ව්‍යාතිරේකයන් කිහිපක් ඇති තැපැල් කාර්යාල ඉතුරුම් බැංකුවල මූල්‍යමය සහ මෙහෙයුම් යන අංශ දෙකෙහිම අඩුපාඩු වලින් සමන්විත වේ. ඔවුන්ගේ මූල්‍යමය තත්වය දුර්වල වන අතර එයට හේතු වන්නේ ඔවුන්ගේ සම්පූර්ණ ඉතුරුම් ප්‍රමාණය භාණ්ඩාගාරයට මාරු කළ යුතු වීමත්, එසේ වුවත් සාමාන්‍යයෙන් භාණ්ඩාගාරය විසින් තැපැල් කාර්යාල ඉතුරුම් බැංකුවේ ණයගැතිභාවය භාර නොගැනීමත්ය. ඔවුන්ගේ ආයතනික දුර්වලතාවය ඇතිවීමට හේතු කාරණාව වී ඇත්තේ ඔවුන්ගේ සාර්ථකභාවය පිළිබඳව සත්‍ය වශයෙන්ම සැලකිල්ලක් නොමැති තැපැල් සේවාව යටතේ පාලනය වීමයි. ඉතුරුම් පහසුකම් පිළිබඳ සලකා බැලීමේදී මෙම සම්බන්ධතාවයන් පිළිබඳ තත්ත්වය කණගාටුවට කරුණක් වන අතර මුදල් හුවමාරු සේවාවන් යනු බහුතර ජනතාවක් කරා පහසුවෙන් ළඟාවිය හැකි මූලික මූල්‍ය අවශ්‍යතාවයන් වේ. අනෙකුත් ආයතන විසින් සැලකිය යුතු අඩු හුවමාරු පිරිවැයක් සහිතව ලබාදීමේ ප්‍රවණතාවක් දැකීමට නොමැත.

විවිධ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ඉතුරුම් බැංකු ආකර්ශනීය හවුල්කරුවකු විය හැකිය. ඔවුන්ගේ ප්‍රධානම ශක්තිය වන්නේ විමධ්‍යගතවීම වන අතරම දේශීය සමාජය මගින් මඟ පෙන්වීමත්, දේශීය කුඩා ව්‍යාපාර සඳහා සේවය ඇගයීමට කැමැත්තක්

දැක්වීමක්ය. පේරු රාජ්‍යයේ ඇති බැංකු ආදී සමහර ඉතුරුම් බැංකු වඩාත් සාර්ථක ඉලක්ක කණ්ඩායම් දිශානුගත මූල්‍ය ආයතන අතර සිටින අතර ඉතුරුම් බැංකු පද්ධතියේ ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම අරමුණු කරගත් ක්‍රියාකාරකම් සඳහා සාර්ථක හවුල්කරුවන් වේ.

වාණිජ බැංකු. වාණිජ බැංකු විධිමත් මූල්‍ය ආයතන වන අතර ව්‍යාපාර ස්ථාපනය කිරීම සඳහා කෙටි කාලීන සහ දීර්ඝ කාලීන ණයදීම කෙරෙහි අවධානය යොමුකර ඇත. සාමාන්‍ය වාණිජ බැංකුවකට ක්ෂුද්‍ර

ව්‍යවසායකයින්ට සහ කුඩා ගොවීන්ට මූල්‍ය සේවාවන් සැපයීම පිළිබඳව ඇත්තේ අඩු අත්දැකීම් ප්‍රමාණයක් වන අතර කෙසේ නමුත් මෑත කාලයේදී සමහර වාණිජ බැංකු මෙම සේවාවලාභීන් සමඟ ගනුදෙනු කිරීම වාසිදායක බවට හඳුනාගෙන ඇත. (කොටුව 4-6) එසේම සාම්ප්‍රදායික වාණිජ බැංකු ප්‍රවේශයන්ට වඩා වෙනස් අයුරකින් සේවා සැපයීමේ අවශ්‍යතාවයද තේරුම්ගෙන ඇත.

කොටුව 4.4 Tulay sa Pag Unlad පෞද්ගලික සංවර්ධන බැංකුවක් බවට පරිවර්තනය කිරීම

පිලිපීනයෙහි Tulay sa Pag Unlad INC (TSPI) වර්තමාන පාලන ව්‍යාපාරණය සහ එහි ආයතනික ධාරිතාවය පදනම් කර ගනිමින් පෞද්ගලික සංවර්ධන බැංකුවක් නිර්මාණය කළ යුතු බව තීරණය කළේය.

- නව බැංකු රෙකුලරාසි අනුව පෞද්ගලික සංවර්ධන බැංකු ස්ථාපිත කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වනුයේ අඩු ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයකි. (ඇමෙරිකානු ඩොලර් මිලියන 50 ක ප්‍රමාණයක් වාණිජ බැංකු සඳහා අවශ්‍ය වන අතර පෞද්ගලික සංවර්ධන බැංකු සඳහා අවශ්‍ය වනුයේ ඇ.ඩො. මිලියන 1.7 කි.) කෙසේ නමුත් මැනිලා හා තදාසන්න ප්‍රදේශ වලින් පිටත පමණක් නව පෞද්ගලික සංවර්ධන බැංකු මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකළ යුතු විය. මෙයින් අදහස් කරනුයේ TSPI විසින් යෝජනා සේවාවලාභීන් සමඟ සිටිය හැකිවන පරිදි එහි ශාඛා පිහිටුවීම ප්‍රවේශමෙන් කළයුතු බවයි.
- TSPI විවිධාංගීකරණය වූ නිෂ්පාදන මාලාවක් කළමනාකරණය කරන අතර එහි ණය නිෂ්පාදිත හතරෙන් එකක් වන ත්‍රිරෝද රථ සහ කුලී රියදුරන් සඳහා ලබාදුන් Sakbayan අනෙකුත් ණය මාලාවන්ට ඒවාට වඩා සැලකිය යුතු ලෙස ශක්තිමත් වූ අතර බැංකුවේ නිෂ්පාදන අතර නැගුරුම බවට පත්විය. කෙසේ නමුත් මෙම නිෂ්පාදිතය සීමාසහිත වර්ධන හැකියාවකින් යුතු විය' එයට හේතුව කුලීරථ ගමන්කළ යුතු මාර්ග නීතිගත කිරීම විය. එම නිසා වෙනත් නිෂ්පාදන මාලාවන් ශක්තිමත් කිරීම TSPI හි ප්‍රමුඛ අරමුණක් බවට පත්විය.
- TSPI මානව සම්පත හා පද්ධතීන් සංවර්ධනය ඇතුළුව සමහර ධාරිතා වර්ධන ගැටළු වලට තවමත් මුහුණ දෙන බව හඳුනාගෙන ඇත. කෙසේ නමුත් අතිරේක ණය ප්‍රාග්ධන මූලාශ්‍ර සඳහා බලකිරීම සහ කෙටි කාලීනව අධීක්ෂණය වීමට අවස්ථාවන් සහිත නිසා මගින් පෞද්ගලික සංවර්ධන බැංකු නිර්මාණයේ උන්නතියට ඉල්ලුමක් දක්වයි.

මෙම යථාර්ථයන් සිත්හි තබාගෙන සලකා බැලිය හැකි එක් විකල්පයක් ලෙස නව බැංකුව සහ ආරම්භක රාජ්‍ය නොවන ආයතන මගින් ඒකාබද්ධ දැක්මක් සහ මානව සම්පත පවුලේ තබා ගැනීම දැක්විය හැකිය. බැංකුවට සහ රාජ්‍ය නොවන ආයතනයන්ට වෙනම මූල්‍ය ප්‍රකාශන සහ ඉතා පැහැදිලි අන්තර් ආයතන හුවමාරු පවත්වාගෙන යා හැකි නමුත් බොහෝ ප්‍රධාන කාර්යාල සහ මෙහෙයුම් කළමනාකරණ කටයුතු හවුලේ පවත්වාගෙන යා හැක. රාජ්‍ය නොවන ආයතනය දුප්පත්ම ජනතාවද එසේම නීතිමයව බැංකුවට හුවමාරු කළ නොහැකි මැනිලාහි තදාසන්න ප්‍රදේශ තුළ ඇති ශාඛා ද දුප්පත් ජනතාව ඉලක්ක කළ kabuhayan නිෂ්පාදිත පිළිබඳව ද රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වගකිව යුතුවේ. ඉහත ශාඛා තුළ ස්ථානගතවී ඇති බැංකුවක තත්වයට ඉතාමත් ආසන්නයේ ඇති වඩාත් ලාභදායී ණය නිෂ්පාදිත සඳහා බැංකුව වගකිව යුතුවේ.

මැනිලා තුළ සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකිරීමටත් ඉතිරි TPSI හි ශාඛා ඇතිකර ගැනීමටත් හැකිවන පරිදි බැංකුව වර්ධනය වී ප්‍රමාණවත් වීමට අවශ්‍ය සංක්‍රාන්ති කාලය වසර දෙකක සිට තුනක කාලයක් වේ. එම අවස්ථාවේදී බැංකුව සහ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය සියළුම කාර්යයන් සහ සේවක මණ්ඩලය වෙන් කරනු ඇත. kabuhayan බැංකුවත් සමඟ ඒකාබද්ධ කිරීම පිළිබඳව එම කාලයේදී හෝ පසුව තීරණය කරනු ඇත. වාණිජමය ශක්‍යතාවයට කිසිම විටක ළඟා නොවන බවට අවසන් නිගමනය වුවහොත් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය වෙනම ප්‍රධාන කාර්යාල ව්‍යුහයක් සමඟ පවත්වාගෙන යනු ලබනු ඇත. ඒ අතර ඒකාබද්ධ ව්‍යුහය මගින් TSPI හි පැහැදිලි වාසීන් රැසක් ළඟා කරදෙයි.

- එය පරිපාලන වියදම් පාලනය කරයි.
- එය රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය සහ බැංකුව අතර අරමුණ පිළිබඳව ඇතිවිය හැකි සංස්කෘතික ගැටුම් වලක්වාලයි.
- එමගින් පැහැදිලි ප්‍රතිපත්ති, කාර්යසාධනය මැනීම සහ ව්‍යාතිරේකයන් පිළිබඳව තහවුරු කරයි.

මූලාශ්‍රය: Calmeadow 1996

කොටුව 4.5 මැඩගස්කරයේ ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව

1918 සිට 1985 වන තෙක් තැපැල් පාලන මණ්ඩලය විසින් මැඩගස්කරය තුළ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදු කළේය. 1985 දී මැඩගස්කරයේ ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව (Caisse d' Epargne Madagascar) මුදල් අමාත්‍යාංශයේ මූල්‍ය අධීක්ෂණය යටතේද තාක්ෂණ අධීක්ෂණය, තැපැල් හා විදුලි සංදේශ අමාත්‍යාංශය යටතේද ආරම්භ කෙරුණි. මැඩගස්කරයේ ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව පවත්නා තැපැල් කාර්යාල 46 ක් මගින් ආරම්භ කළේය. 1996 ජූනි මස වන විට ප්‍රධාන නගරවල මෙන්ම ඇත පිහිටි කුඩා නගරවලද ඇතුළුව බෙදාහැරීම් කවුළු 174 ක් ක්‍රියාත්මක විය. තැපැල් බෙදාහැරීමේ ගාස්තුව ලෙස බැංකුව විසින් එකතු කරන ඉතුරුම් මත සියයට 0.8 ක ප්‍රමාණයක් තැපැල් පාලක මණ්ඩලය වෙත ලබාදෙන ලදී.

මැඩගස්කරයෙහි ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව එහි සේවලාභීන්ට ඉතුරුම් සේවාවක් පමණක් ලබාදුනි. සේවලාභීන් ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් තැන්පත්කර තබන කාලය මතර දා පවතිමින් ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් සඳහා පොලී ආදායම් උපයා ගනී. වසරකට වරක් සියළුම සේවලාභීන් ඔවුන්ගේ වාර්තා පොත් උපවින පොලිය ගණනය කිරීම සඳහා බැංකු ඒජන්සියකට හෝ තැපැල් කාර්යාලයට ලබාදෙයි.

සාමාන්‍ය ඉතුරුම් අගය ඇ. ඩො. 32 කට අඩු අගයක පැවතීම මගින් මැඩගස්කරයෙහි ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව දුප්පත් සේවලාභීන් ඉලක්ක කරන බවට සාක්ෂි දරයි. මේ මගින් දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ සියයට 28 ක ප්‍රමාණයක් නිරූපණය කරනු ලබයි. 1996 දී මුළු සේවලාභීන් ගණන 372,291 ක් වූ අතර එයින් සියයට 46 ක් කාන්තාවන් වූහ.

මූලාශ්‍රය: Galludec 1996

තම මෙහෙයුම්වල කොටසක් ලෙස අඩු ආදායම්ලාභී සේවලාභීන් වෙත අවධානය යොමු කරනවා නම් බැංකු විසින් සපුරාලිය යුතු ප්‍රධාන මූලධර්ම 12 ක් පවතී. (Yaron, Benjamin and Piprek 1997):

1. සුදුසු පාලන ක්‍රමවේදයක් තහවුරු කිරීම.
2. ආයතනික උපායමාර්ග සහ අරමුණු නිර්වචනය කිරීම.
3. අවිධිමත් අංශයේ තරඟකරුවන්ගෙන් දැනුම ලබාගැනීම.
4. සත්‍ය වශයෙන්ම සේවලාභීන්ට අවශ්‍ය සේවාවන් මොනවාදැයි හඳුනා ගැනීම.
5. සුදුසු බෙදාහැරීමේ මාර්ග ස්ථාපනය කිරීම.
6. හුවමාරු පිරිවැය ඇතුළත් කිරීම.
7. සුදුසු ලෙස පිරිවැය ආවරණය කිරීම ධනාත්මක ලෙස පොලී අනුපාත සකස් කිරීම.
8. ඉලක්ක කරන ලද සේවලාභීන් සඳහා සුදුසු ලෙස

ණය ආපසු ගෙවීමේ කාලය සහ කොන්දේසි සකස් කිරීම.

9. වත්කම්වල ගුණාත්මකභාවය අධීක්ෂණය කිරීම සහ පවත්වාගෙන යෑම.
10. අවදානම විවිධාංගීකරණය සහ කළමණාකරණය කිරීම.
11. වෙළඳපල තුළ තිබෙන ඉතුරුම් සම්පත් ඒකරාශීකරණය කිරීම.
12. කාර්ය මණ්ඩලය අභිප්‍රේරණය කිරීම සහ ඔවුන් වෙනුවෙන් ආයෝජනය කිරීම (තොරතුරු සහ දිරි දීමනා)

සමහර බැංකු ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් සහ ග්‍රාමීය කම්කරුවන් සඳහා සේවාවන් රාශියක් නිපදවන අතර ඔවුන් අතරට ගොස් ඍජුවම ඔවුන්ට ඒවා අලෙවි කරයි. බැංකුව තුළ සිට ටෙලර් භාවිතා කරමින් සිදුකරන ශාඛා බැංකුකරණය සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයක් වේ. අවම වත්කම් ප්‍රමාණයක් සහිතව ආසන්නතම ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල හෝ නාගරික මුද්‍රිකවල ජීවත් වන දුප්පත්ම සේවලාභීන්ට සේවය සැලසිය හැකි විමධ්‍යගතවූ ශාඛා ජාලයක් අවශ්‍ය වේ. මෙය බැංකු සඳහා සුදුසුම ක්‍රියාමාර්ගය වන නමුත් පිරිවැය ඉහළ වේ. අනෙකුත් බැංකු අතරමැදියන් මත යැපීම බොහෝ විට සිදුවිය හැකි අතර සිල්ලර බෙදාහැරීමේ නිරතවනවාට වඩා තොග වෙළෙන්දෙකු ලෙස කටයුතු කිරීමට ඉඩ ඇත.

පරිමාණය කුඩා කිරීම (Down Scaling) යනු මේ වන තෙක් දුප්පත්ම සේවලාභීන් වෙතට සේවා සැපයීමට උත්සාහ නොගත් වාණිජ බැංකු වලට නව ක්‍රමවේදයන් හඳුන්වාදීම ඉලක්ක කරගත් ව්‍යාපෘතීන් විස්තර කිරීමට යොදාගන්නා තාක්ෂණික පදය වේ. උදාහරණ ලෙස පරිමාණය කුඩා කිරීම යනු ලතින් ඇමරිකාවේ micro global වැඩසටහන්හි Inter-American Development Bank ක්‍රියාත්මක කරන ප්‍රධානම ක්‍රියාවලිය ලෙස හඳුන්වා දිය හැකිය. තවත් උදාහරණයක් ලෙස රුසියාවේ European Bank for Reconstruction and Development මගින් ස්ථාපිත Russia Small Business Fund වේ. මෙම අවස්ථා දෙකෙහිදීම ප්‍රවේශමෙන් වාණිජ බැංකු තෝරාගැනීම විශ්ලේෂණය සහ ධනාත්මක අධ්‍යයනයකින් අනතුරුව මූල්‍ය ආධාර සහ කුඩා සහ ක්ෂුද්‍ර ණයදීම සඳහා දෙපාර්තමේන්තු ගොඩනැගීමට තාක්ෂණික සහාය ලබාදීම සිදුකළ හැකිය.

කොටුව 4.6 Caja Social කොලොම්බියානු වාණිජ බැංකුවක් දුප්පතුන් වෙත ළඟාවීම

1911 කොලොම්බියාවේදී St. Francis Xavier Workmen's Circle and Savings Bank ලෙස ආරම්භ කළ Caja Social යනු විශේෂිත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයෝජන කළමනාකරණ සහිත වාණිජ බැංකුවකට උදාහරණ වේ. එහි ආරම්භක බලපත්‍රය වූයේ රටේ දුප්පත් ජනතාව අතර ඉතුරුම් වැඩි කිරීමයි. ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයේදී අත්කර ගත් සාර්ථකත්වය නිසා කොලොම්බියාවේ සෑම තැනම ඉතුරුම් බැංකු ශාඛා ව්‍යාප්තවීම සිදුවිය. 1991 දී Caja Social නිල වශයෙන් වාණිජ බැංකුවක් බවට පරිවර්තනය විය සුරැකුම් මත පදනම් වූ ණය සිට කුඩා ව්‍යාපාර ණය සහ ලීසිං යන සියළුම ක්‍රියාකාරකම් Fundacion Social යන නමින් හැඳින්වෙන මව් සමාගම මගින් අධීක්ෂණය කරනු ලැබිණි.

1995 සැප්තැම්බර් වන විට ක්‍රියාකාරී ඉතුරුම් ගිණුම් 1,159,204 ක් ද (සාමාන්‍යයෙන් ඇ. ඩො. 38) සහ නොපියවූ ණය 173,033 ක්ද (සාමාන්‍යය ඇ. ඩො. 2,325) Caja Social සතු විය. Caja Social මධ්‍ය ආදායම්ලාභී සේවාවලාභීන් බොහෝමයකට සේවය සලසන අතර අඩු ආදායම්ලාභී සේවාවලාභීන් වෙතද එහි ව්‍යාපාර වලින් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයකට අවධානය යොමුකර ඇත. රටෙහි ආර්ථිකව සක්‍රීය වැඩිහිටියෙකුගේ සාමාන්‍ය ආදායමෙන් සියයට 75 කට සමාන ප්‍රමාණයක් වන ඇ. ඩො. 3,000 කට අඩු ප්‍රමාණයක් වාර්ෂිකව උපයන ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණය ආසන්නව සියයට 20 ක් පමණ වේ. බැංකුවේ අතිවිශාල සේවාවලාභීන් ප්‍රමාණය සලකා බලන කල මෙම අඩු ආදායම්ලාභී ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණය 225,000 කට වැඩිවේ. මීට අමතරව කාන්තා සේවාවලාභීන් ඉලක්ක කරගැනීමේදී ද Caja Social සාර්ථකභාවයට පත්වී ඇත. ආසන්න වශයෙන් එහි සේවාවලාභී පිරිසෙන් සියයට 43 ක් කාන්තාවන් වේ.

රටෙහි දුප්පත් ජනතාවට සහාය දැක්වීම යන අරමුණෙහි සිටිමින් මෙම වෙළඳපල අනුබණ්ඩය මූල්‍යමය වාසිදායක බව Caja Social හඳුනාගන්නා ලදී. එසේම මෙය කොලොම්බියානු මූල්‍ය පද්ධතියේ වඩාත් ලාභදායී බැංකු අතරින් එකක් විය.

ගෙවුම් හිඟ අනුපාතය (areas rate) සියයට 4.5 ක් ලෙස කළමනාකරණය කරගැනීමට හැකි විය. දේශීය හෝ අන්තර්ජාතික ආයතනවල සහනාධාර මත රඳා නොපැවැති මෙහෙයුම් සහ මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිත භාවය අත්පත් කර ගැනීමට හැකිවුණි. Caja Social හි අත්දැකීම් මගින් දුප්පතුන් සමග බැංකුකරණය තිරසාර සහ ලාභදායී බව පෙන්වා දෙනු ලැබුණි.

මූලාශ්‍රය: Contributed by Julia Paxton, Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank

බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන. සමහර රටවල බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතන සඳහා විශේෂ නීති රෙකුලාසි ස්ථාපනය කර ඇත. මෙම ආයතන පිහිටුවා ඇත්තේ සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ණයදීමේ ස්වභාවය නිසා වාණිජ බැංකුවක සම්මත තත්ත්වයන් සහ අවශ්‍යතාවයන් වෙත ළඟාවීමේ බාධාවලින් මඟහැරීමට වේ. උදාහරණ ලෙස බොලීවියාවෙහි Caja de Ahorro y Prestamo Los Andes සහ Accion Comunitaria delpein (MiBancce) බැංකු- නොවන මූල්‍ය ආයතන ලෙස අධීක්ෂණය වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට උදාහරණ වේ. (කොටුව 4-7)

කොටුව 4.7 Caja de Ahorro y Prestamo Los Andes

1995 දී පළමුවන බොලීවියානු පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල ලෙස Caja de Ahorro y Prestamo Los Andes ස්ථාපනය කරන ලදී. රාජ්‍ය නොවන ක්ෂුද්‍ර ණය දෙන්නෙකු වන Pro-Credito මගින් Los Andes වර්ධනය වූ අතර German Development Agency (GTZ) මගින් මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ලබාදුන් Internationale Projekt Consult GmbH (IPC) මගින් තාක්ෂණ සහාය ලබාදුනි. පෞද්ගලික අරමුදලක් සඳහා අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය ඇ. ඩො. මිලියන 1 ක් විය. Pro-Credito විසින් එයින් වැඩි කොටසක් වන ඇ. ඩො. 600,000 ක මුදල Los Andes හි ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය සපයා දෙනු ලැබුණි.

1991 දී Pro-Credito ආරම්භයේදීම අධීක්ෂණය කරනු ලබන මූල්‍ය අංශයට ඇතුළුවීමට එම ආයතනය සැලසුම් කර තිබුණි. එය පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදලක් බවට පත්කළ පසුවත් එහි ආයතනික වෙනසක් ඇති නොකෙරුණි. ඉතුරුම් සහ ණය මෙහෙයුම් පිළිබඳ ඒකාබද්ධ දත්ත වලින් සැලුම්ලත් කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් ඒ වනවිටත් තිබුණි. මේ අනුව Los Andes ආයතනයට, මධ්‍යම බැංකුවට සහ බොලීවියානු අධීක්ෂකයින්ට අවශ්‍ය වාර්තා වෙනස්කම් කිහිපයකින් පසුව නිපදවීමට හැකියාව තිබුණි.

පෞද්ගලික මූල්‍ය අරමුදල් තවදුරටත් නොතිබුණ නිසා 1992 දී Los Andes අධීක්ෂණය කෙරෙන මූල්‍ය කොටසට ඇතුළත් වුණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස Banco Sol ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර අංශයට මූල්‍ය සේවා සැපයීමට පමණක් වෙන්වූ ලෝකයේ පළමුවන වාණිජ බැංකුව ලෙස ඉතිහාසයට එක්වුණි. ලතින් ඇමරිකාවේ Bolivian Superintendency of Banks වඩාත් නව්‍යතාවයකින් යුතු ආයතනයක් ලෙස සැලකෙන්නේ ඇයිදැයි විග්‍රහ කිරීමට උදව් වෙයි. එය තරගකාරී මූල්‍ය වෙළඳපලක් නිර්මාණය කරමින් සැලකිය යුතු ලෙස දියුණුව කරා පියනගන අතරම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපාරවලට මූල්‍ය අංශය විවෘත කරදීමට ද කැපවී සිටියි.

මූලාශ්‍රය: Rock 1997

මූල්‍ය ආයතන හෝ ආයෝජකයින් යනු කොටස් ප්‍රාග්ධනය ලබාදෙන ඉපැයුම් රඳවා සිටින කුඩා, ආරක්‍ෂාකරී නොවන වෙනත් කෙටිකාලීන ප්‍රාග්ධනය ලබාගන්නා බැංකු නොවන මූල්‍ය අතරමැදියන් වේ. මූල්‍ය ආයතන නිතරම පාරිභෝජන ණය සහ වාරික පිළිබඳ ගිවිසුම් සමඟ සම්බන්ධ වේ. සාමාන්‍යයෙන් ඔවුන්ට ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට ඉඩ ලබා දී නොමැත. කෙසේ නමුත් වරින ලක්ෂණ මත ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකරකම් ද වෙනස් වේ. උදාහරණයක් ලෙස සමහර ආයතන වලට කාලීන තැන්පතු (Time Deposit) ලබාගත හැකි නමුත් ඉල්ලු විට ගෙවන තැන්පතු (Demand Deposit) ලබාගත නොහැක. සමහර රටවල ආයතන වාණිජ බැංකුවකට වඩා අඩු බාධක සහිතව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය සඳහා පිවිසීමට, අධීක්ෂණයට ලක් කෙරෙන මාධ්‍යයක් ලෙස යොදාගෙන ඇත. (කොටුව 4-8)

අර්ධ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන

මූල්‍ය සමුපකාර සහ මූල්‍ය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන යනාදිය බහුල වශයෙන් දැකිය හැකි අර්ධ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන වර්ග වේ.

ණය සමිති, ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර සහ වෙනත් මූල්‍ය සමුපකාර.

විවිධ ආකාරයේ සමුපකාර මූල්‍ය ආයතන ගණනාවක්ම පවතී. (සාමාන්‍යයෙන් ණය සමිති හෝ ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර ලෙස හඳුන්වනු ලබයි.) ඉලක්කගත දුප්පත් කණ්ඩායම් වලට මූල්‍ය සේවා සැපයීමේදී මෙම ආයතන වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටුකරයි. බොහෝ රටවල් වල එවැනි සමුපකාර මූල්‍ය ආයතන, ඇමරිකානු හෝ කැනේඩියානු, ණය සමිති හෝ සමුපකාර පද්ධති වල ආකෘතීන් වලට අනුව ව්‍යුහගත කර ඇත. Raiffeisen (Germany), Credit Mutuel (France) , Alternative Bank (Switzerland) සහ Triodos (Holland) ආදී අනෙකුත් සමුපකාර ආයතන යුරෝපයේ ආකෘතීන්ගෙන් උපත ලදී.

මූල්‍ය සමුපකාරයන් තනි සාමාජිකයන්ට ඉතිරි කිරීම් සහ ණය සේවාවන් ලබා දෙයි. ,එය ක්‍රියාකාරී මූල්‍ය මධ්‍යස්ථකරණ ක්‍රියාව සිදුකරයි. විශේෂයෙන්ම නාගරික හා අර්ධ නාගරික ප්‍රදේශයන් හි සිට ග්‍රාමීය ප්‍රදේශ වෙතත් ශුද්ධ තැන්පත්කරුවන් සහ ශුද්ධ ණයකරුවන් අතරත් ප්‍රවාහයන් ගලා ඒමේ මැදහත්කරුවෙකු වන්නේ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කරන ලද ප්‍රචාවන් තුළ ණය ලබා ගැනීමට ඇති පහසුකම සහතික කරමිනි. (Magill 1994, 140)

කොටුව 4.8 Accion Comunitaria del Peru

ආරම්භයේදී Accion Comunitaria del Peru මූල්‍ය ආයතනයක් (අවම ප්‍රාග්ධන පාදම ඇ.ඩො. මිලියන 2.7 ක් අවශ්‍ය වේ.) හෝ වාණිජ බැංකුවක් (අවම ප්‍රාග්ධන පාදම ඇ.ඩො. මිලියන 6 ක් අවශ්‍ය වේ.) හෝ බවට පරිණාමනය කිරීමට අදහස් කර තිබුණි. කෙසේ නමුත් ජේරු හි සංවර්ධන බැංකුවක් වන COFIDE මගින් කුඩා සහ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාරවල මූල්‍ය අවශ්‍යතා සපුරාලීමට නව ආකාරයේ බැංකු නොවන මූල්‍ය ආයතනයක් ඇති කිරීමට යෝජනා කෙරුණි. 1994 දෙසැම්බර් හිදී Entidades de Desarrollo Para la Pequena Microempresa (EDPYME) ලෙස හඳුන්වන නව ව්‍යුහයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා යෝජනාවක් නිකුත් කෙරුණි. අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය වන ඇ.ඩො. 265,500 ක අවශ්‍යතාව සපුරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට ප්‍රාග්ධන වෙළඳපලට පැමිණිය හැකි අතර අමතර බැංකු අරමුදල් සහ COFIDE මගින් විශේෂිත නැවත වටිම් කරන ලද ණය පහසුකම් ද එවැනි ආයතන වලට ලබාගත හැකි වීණි. ප්‍රාග්ධනයෙන් සියයට 25 ක ප්‍රමාණයකට සමාන හිඟ ණය සංචිත පවත්වාගෙන යාමට EDPYME ට අවශ්‍ය වූ අතර වාර්ෂිකව මෙම සංචිතයට (බදු ගෙවීමට පසු ආදායම්) අගයෙන් සියයට 10 කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් හුවමාරු කළ යුතුවේ. කුඩා හා ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වල අංග ලක්ෂණ ලෙස සලකන ක්‍රියාකාරකම් වල නිරතව සිටින පුද්ගලයින්ට මූල්‍යනය සපයන බවට මෙම යෝජනාව මගින් විශේෂයෙන් සඳහන් වුණි.

මූලාශ්‍රය: Montoya 1997

මූල්‍ය සමුපකාර සංවිධානය වී ඇත්තේද මෙහෙයුම් සිදුකරන්නේ ද ප්‍රධාන සමුකාර මූලධර්ම වලට අනුවය. එහි බාහිර කොටස් හිමියන් නොමැත. ආයතනය තුළ සෑම සාමාජිකයෙකුටම ඡන්ද හිමිකම පවතින අතර සාමාජිකයින් එම ආයතනයේ හිමිකරුවන් වේ. මුහුණත් අගය ගෙවීමෙන් හෝ කොටස් හිමිකර ගැනීමට අමතරව ගනුදෙනුකරුවන් එම ආයතන තුළ මුදල් තැන්පත් කිරීම හෝ ණයට ගැනීම සිදුකරයි. සාමාජිකත්වය යනු සාමාන්‍යයෙන් සාමාජිකයින් අතර ඇතිවන කිසියම් බැඳීමක ප්‍රතිඵලයක් වන අතර නිතරම එකම සමාජයක හෝ රැකියා නියුක්තිකයින් පිරිසක් අතර ඇති වේ. ප්‍රතිපත්ති සම්පාදන නායකත්වය ඔවුන් තුළින්ම ඇතිවන අතර මෙම තනතුරු සඳහා ස්වකැමැත්තෙන් ඉදිරිපත්වීම හෝ ඡන්දයක් මගින් තෝරා ගැනීම සිදුකරයි. මූල්‍ය සමුපකාර බැංකු රෙකුලාසිවලට යටත්වන්නේ ඉතාමත් කලාතුරකිනි. ඒ වෙනුවට ඔවුන්ව අධීක්ෂණය නොකිරීම හෝ සාමාන්‍යයෙන් සමුපකාර සඳහා යොදාගන්නා විශේෂිත ව්‍යවස්ථා සහ රෙකුලාසි වලට යටත් කිරීම සිදු වේ. සමහර රටවල ණය සමිති සඳහා විශේෂිත ව්‍යවස්ථා

සම්පාදනය කර ඇත. බටහිර අප්‍රිකානු ආර්ථික සහ මූල්‍ය සංගමය (West African Economic and Monetary Union) මගින් සෑම රටකම මෙම ආයතන මුදල් අමාත්‍යාංශයේ අධීක්ෂණය යටතේ ක්‍රියාත්මක වන බවට තහවුරු කරමින් 1994 දී ඉතුරුම් සහ ණය සමිති සඳහා නීතියක් සම්මත කළේය.

මූල්‍ය සමුපකාරවල ගතිලක්ෂණ වන්නේ,

- සාමාන්‍යයෙන් සේවලාභීන් වනුයේ අඩු ආදායම්ලාභී සහ පහළ මධ්‍යම ආදායම්ලාභී කණ්ඩායම්ය.
- ස්වභාවයෙන්ම සෑම සේවාවක්ම නොමිලයේ සැපයේ. මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම පිටත මූල්‍යාධාර වලින් ස්වායථ වේ.
- සාමාන්‍යයෙන් අඩු අගයක් ගන්නා ස්වයං නිෂ්පාදිත ප්‍රාග්ධනය

එක් එක් මූල්‍ය සමුපකාරය සාමාන්‍යයෙන් ජාතික සංගමයට ප්‍රධාන ආයතන (apex Organization) සාමාජිකයෙකු ලෙස ඇතුළත්වීම පහත හේතූන් මත තෝරාගනී. එය ජාතික මට්ටමේ ණය සංගම් නියෝජනය කිරීම, ණය සංගම් සමග ඒකාබද්ධ වීමට අවශ්‍ය පුහුණු සහ තාක්ෂණ සහාය ලබාදීම, මධ්‍යම තැන්පතු සහ අන්තර් ණයදීමේ පහසුකම් සහ සමහර අවස්ථාවලදී බාහිර දායකයින්ගෙන් ජාතික සමුපකාර පද්ධතියට සම්පත් ලබාගැනීම ද මෙයට හේතුවේ. විදේශ හවුල්කරුවන් සමග සබඳතා පැවැත්වීම සාමාන්‍යයෙන් සිදුකෙරෙන්නේ ප්‍රධාන ආයතනය (apex Institution) මගිනි. ජාතික නායකත්වයට සහ ප්‍රතිපත්ති සඳහා ඡන්දය දීමට සාමාජිකත්වය මගින් ඉඩ ලබාදෙන අතරම ජාතික අනුග්‍රහය සේවාවන් සහ වැඩසටහන් වලට සහභාගිවීමට හැකියාව ලැබේ.

ප්‍රාග්ධනය වැඩිකර ගැනීම සඳහා තිබෙන මූලිකම ලක්ෂණය ඉතුරුම් සේවා වන අතර එය නිතරම ණය මුදලක් ලබාගැනීම හා බැඳේ. ණය ලබාදීම සාමාන්‍යයෙන් සිදුකරන්නේ "අවමය" පදනම් කරගත් ක්‍රියාදාමයකින් වේ. සමුපකාර ණය දීමේදී සුරැකුම් ඉතා සුළු වශයෙන් අවශ්‍ය වන අතර එය වරිත ස්වභාවය පදනම් කරගෙන ලබාදීම ද සාමාජිකයින් අතර සම සමච අත්සන් කිරීම මගින්ද ලබාදේ.

කිසිදු සැකයකින් තොරව හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන සමුපකාර පද්ධතීන් දක්නට ඇත. එයටත් වඩා මෙම පද්ධතීන්හි සාමාජිකත්වය දරණ මිනිසුන් ගණනත් තැන්පතු සහ ණය එකතුවත් සිත්ගන්නා සුළුවේ. එසේ වුවත් බොහෝ පද්ධතීන් ක්‍රියාත්මක නොවන අතරම ඔවුන්ගේ ප්‍රධාන දර්ශනය එකක සිට

තවත් අපේක්ෂාවකට මග පෙන්වයි. එසේම ඔවුන් විදේශ ආයතන සමග ද අසාර්ථක හවුල්කරුවන් වේ. මෙම අපහසුතා දෙකටම ප්‍රධාන හේතුව වී ඇත්තේ ඔවුන්ගේ ව්‍යුහය සහ යාන්ත්‍රණය ක්‍රියාවට නංවන මූලික කරුණු මත වේ.

- ආයතනය ස්ථාපනය කර ඇති කණ්ඩායම එකිනෙකා හොඳින් හඳුනා ගැනීමට තරම් කුඩාවේ.
- සාමාජිකයින් ශුද්ධ තැන්පත්කරුවන්ගේ සිට ශුද්ධ ණය ගැනුම්කරුවා ආදී ලෙස නිතරම තම ස්වරූපය වෙනස් කරයි.

කොන්දේසි සපුරාලිය නොහැකි නම් සමුපකාරය අස්ථාවරභාවයට පැමිණේ. කළමනාකරණය අධීක්ෂණය කළ නොහැකි අතරම ණය ගැනුම්කරුවන් (අඩු පොලී අනුපාතයන් සඳහා කැමැත්තක් දක්වන සහ නැවත ගෙවීම සඳහා සුළු බලපෑමක්) සහ ශුද්ධ තැන්පත්කරුවන් (වැඩි පොලී අනුපාතයක් ලබාගැනීමට කැමති සහ ඔවුන්ගේ තැන්පතු පිළිබඳ බොහෝ ප්‍රවේශමෙන් කටයුතු කරන) අතර ව්‍යුහාත්මක ගැටුම් පැන නගී.

මූල්‍ය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අතර බොහෝ සුලභ ආයතන වර්ගය වන්නේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වේ. ලෝක බැංකුවේ "Worldwide Inventory of Microfinance Institutions" හි සොයා ගැනීමට අනුව පිටු දෙකකින් සමන්විත වූ ප්‍රශ්නාවලියට ප්‍රතිචාර දැක්වූ ආයතන 206 අතුරින් 150 ක්ම රාජ්‍ය නොවන ආයතන වේ. (Paxton 1996)

අනෙකුත් වර්ගවල ආයතනවලට වඩා රාජ්‍ය නොවන ආයතන පිළිබඳ සාකච්ඡාව ඇත්තෙන්ම ඔවුන් මූල්‍ය සේවා සැපයීමේදී විවිධාංගීකරණය වූ කණ්ඩායමක් ලෙස හඳුන්වා දෙමින් ආරම්භ කළ යුතුය. රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක සාමාන්‍ය නිර්වචනය පාදක වනුයේ, රජයට සම්බන්ධ නොවන එසේම ලාභය ඉලක්ක කර නොගන්නා ආයතන ලෙස වේ. මේ මගින් ඔවුන්ගේ විශේෂිත ශක්තිය, එනම් ඔවුන් සුලභ වර්ගයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් වීමට ප්‍රධාන හේතුව දැක්වේ.

මූල්‍ය රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වෙනත් ආකාරයේ රාජ්‍ය නොවන සහ ලාභය අපේක්ෂා නොකරන යන ආයතන වර්ග දෙකෙන් එනම් ස්වයං-සහයෝගී කණ්ඩායම් සහ සමුපකාර වලින් වෙනස්කර හඳුනාගත හැකිවේ. මෙම ආයතන සාමාජිකයින් පදනම් කර නිර්මාණය වී ඇත. සාමාන්‍යයෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සෑදී

ඇත්තේ සහ කළමනාකරණය කරනු ලබන්නේ ඉලක්කගත කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් නොවේ. ඔවුන් සාමාන්‍යයෙන් සමාජයීය, සදාචාරාත්මක සහ දේශපාලන හේතූන් මත දුප්පත් ජනතාවට උපකාර කිරීමට අවශ්‍යතාවයක් දක්වන රටෙහි මධ්‍යම පන්තික පිටස්තර පුද්ගලයින්ගෙන් සමන්විත වේ. උදාහරණයක් ලෙස DESAP ලෙස හඳුන්වන දේශීය ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වලට ණය සපයන ලකින් ඇමරිකානු රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන අතුරින් පළමුවන එකක් වන අතර එය කොලොම්බියාවේ ඉතා ධනවත් පවුලක් විසින් ඔහුගේ රටෙහි රජය විසින් දේශපාලන ස්ථායීතාවයට බලවත් තර්ජනයක් වන නිසා ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර නොසලකා හැර ඇතැයි යන මතය මත ආරම්භ කර පවත්වාගෙන යන ලදී.

මෙම කරුණු වලට අමතරව ඔවුන් සාමාජිකයින් පාදක කර ඇති බව පැහැදිලි වන අතර පිහිටීම සහ තේරුම් ගැනීම පිළිබඳ සැලකීමේදී බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉලක්කගත කණ්ඩායම් වෙත සම්පූර්ණ ඇත. ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට සේවා සැලසීම සඳහා වන දේශීය ව්‍යාපාරික ප්‍රජාවගෙන් සැදුම්ලත් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් රජයේ නිලධාරීන්ගෙන් හෝ සාම්ප්‍රදායික බැංකුකරුවන්ගෙන් පාලනය වන ආයතනයකට වඩා එහි ගනුදෙනුකරුවන්ගේ අවශ්‍යතා වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා සුදුසු වේ.

මෙම සියල්ලෙන්ගෙන්ම ගමය වන්නේ රාජ්‍ය නොවන මූල්‍ය ආයතන දේශීය හවුල්කරුවකු සොයන විදේශ ආයතන වලට විශේෂ අපේක්ෂකයින් ලෙස සුදුසුකම් ලබන බවයි. කෙසේ නමුත් සමහර කරුණු නිසා රාජ්‍ය නොවන ආයතනවල ආකර්ෂණීයත්වය අඩුවේ. සෑම ආයතනයක් තුළම නොමැති නමුත් බොහෝ ආයතනවල පවතින දුර්වලතාවය නම් රාජ්‍ය නොවන ආයතන යනු පහත කරුණුවල එකතුවක් ලෙස දැක්විය හැකිවේ. (මෙම කරුණු සියල්ලම සෑම ආයතනයක් තුළම නොපවතින අතර එක් එක් කරුණු එකිනෙකට අනන්‍ය වේ.)

- මෙහෙයුම් සිදුකරන සමහර රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල ව්‍යාපාර පිළිබඳ නිපුණත්වය නොමැති බව.
- ඔවුන් අදාලවන සමාජය තුළ ඔවුන්ගේ සමස්ථ අපේක්ෂාවන්
- මූලික පරිමාණකුල පිරිමැසුම් මගින් ප්‍රතිලාභ ලැබීමට ඉඩ ලබා නොදෙන මෙහෙයුම්වල සීමාසහිත බව
- විදේශ සංවර්ධන ආයතන මගින් ලබාගන්නා දායක මුදල් හෝ සුලභ ණය නිතරම භාවිතා කිරීම

- ඉලක්ක කණ්ඩායමට අයත් නොවන පුද්ගලයින්ගේ බලපෑම සහ ඒ නිසා සාමාන්‍යයින්ගේ බලපෑමට ලක් නොවීමත් අවසානයේදී ආයතනයේ මුදල් නැතිවුවහොත් සෘජු බලපෑමක් ඇති නොවීම.

මෙම සියළුම කරුණු එකට එකතුවීමෙන් සිදුවිය යුතු ලෙස රාජ්‍ය නොවන මූල්‍ය ආයතනයක ව්‍යාපාර සහ මූල්‍ය අංශයට නොසැලකීම සිදුවිය හැකිය. එසේ වුවත් ඉලක්ක කණ්ඩායම තුළ ස්ථිර ධනාත්මක බලපෑමක් ඇති කිරීමට අනාගතයට අවශ්‍ය නම් ව්‍යාපාර නිපුණතාවය සහ ස්ථාවරත්වය අත්හළ නොහැකි වේ.

බොහෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන තුළ දැකිය හැකි තවත් දුර්වලතාවයක් වන්නේ දීර්ඝකාලීන දැක්ම සහ ක්‍රමෝපායයන් නැතිකමයි. (හෝ එලදායී ව්‍යාපාර සැලසුම්කරණය) අනාගතය දෙස බැලීමේදී මතුවන ගැටළුව නම් වසර කිහිපයකදී ආයතනය තිබෙන්නේ කුමන තත්ත්වයකද? එය පවතීද? කාලයත් සමග එය අභාවයට පත්වෙයිද හෝ එය සාර්ථකත්වයට පත්වී පවතීද? එය පවත්වාගෙන යාම සිදුකරන්නේ කෙසේද? මූල්‍යමය වශයෙන් ආරක්ෂාවීමට එහි ආරම්භක ඉලක්ක කණ්ඩායමෙන් ඉවත්වීමට සිදුවේද? යන්න වේ. පවතින සාක්ෂි සහ අත්දැකීම්වලට අනුව බොහෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ඔවුන්ගේ ඉලක්කගත කණ්ඩායමේ දිශානුගතයෙන් වෙනස් නොවී ආරක්ෂා වීමට නම් ඔවුන් ප්‍රථමයෙන් වෘත්තීයමය ආයතනයක් බවට පත්විය යුතු අතර අනතුරුව තීරණය කළහොත් ඔවුන්ගේ ආයතනික ව්‍යුහය විකාශනය සහ අවසානයේදී පරිණාමනය කිරීම සිදුකළ හැක.

අවිධිමත් මූල්‍ය සපයන්නන්

පෙනී යන පරිදි විධිමත් සහ අර්ධ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන වලින් සපයන සේවාවන්ට වඩා අවිධිමත් මූල්‍යනය මගින් දුප්පත් කුටුම්භයන්ගේ මූල්‍ය කළමනාකරණයට වැදගත් වේ. පැහැදිලි ලෙසම අවිධිමත් මූල්‍යනය ක්‍රම කිහිපයක් ඇති අතර සෑම විටම මූල්‍ය ආයතන වශයෙන් නොපවතී. අවිධිමත් මූල්‍යනයේ යෙදී සිටින සමහර නියෝජිතයන්ට යම් ආකාරයක මූල්‍ය ආයතනක් පවතී. මෙය මුදල් ණයට දෙන්නන්ට සහ මුදල් එකතු කරන්නන්ට යොදාගත හැකි අතර උදාහරණ ලෙස ඝානාහි මොවුන් "Susumen" ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. එසේම සංවර්ධනය වන සෑම රටකම වාගේ විවිධ ආකාරයෙන් ක්‍රියාත්මක වන විවිධ නම්වලින් හැඳින්වෙන වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සමිති පවතී. (ලංකාවේ සීටිටු ලෙස)

ස්වයං සහයෝගිතා කණ්ඩායම් ද යම් ආකාරයක අවිධිමත් මූල්‍ය ආයතනයක් වේ. (සමහර අවස්ථාවලදී අර්ධ විධිමත්) ගනුදෙනුකරුවන්ට වෙළඳ ණය සපයන වෙළඳුන්ට සහ නිෂ්පාදකයින්ට "මූල්‍ය ආයතන" යන පදය යෙදීම සුදුසු නොවන අතර ඕනෑම හවුල් සහ පවුලේ සාමාජිකයින් අතර සිදුවන ඉතාමත් වැදගත් අවිධිමත් මූල්‍යන මූලලවලටද මෙම පදය යෙදීම කොහෙත්ම නොගැලපේ.

දියුණුවෙමින් පවතින රටක මූල්‍ය සම්බන්ධ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සන්දර්භයක සුදුසු හවුල්කරුවකු වීම සඳහා යම් ආකාරයක සංස්ථායන සහ කෘත්‍යාත්මක විශේෂීකරණයක් අවශ්‍ය වේ. දේශීය හවුල්කරුවන්ගේ භූමිකාවට සහභාගි වීමට හැකියාව ඇත්තේ අවිධිමත් ආයතන ඉතා සුළු ප්‍රමාණයකට

පමණි. මෙම තත්ත්වය කණගාටුදායක වේ. මන්ද යත් ඔවුන්ට හවුල්කරුවන් විය හැකි නම් ඉලක්ක කණ්ඩායමට ළඟාවීමට හැකි නිසාත් ඔවුන්ගේ ස්ථිර පැවැත්ම තිරසාරභාවයට සාක්ෂි දරන නිසාත් බොහෝ අවිධිමත් මූල්‍ය සේවා සපයන්නන්ට හොඳින් වැඩකටයුතු කිරීමට හැකියාව තිබිය හැක. වක්‍රීය ඉතුරුම් සහ ණය සංවිධාන ආදී බොහෝ අවිධිමත් සංවිධානයන් හවුල්කරුවන් ලෙස ඇතුළුවීමට ගන්නා උත්සාහයන් සමහර අවස්ථාවලදී ව්‍යර්ථ වේ. මන්ද යත් ඔවුන් පදනම් කරගන්නා යාන්ත්‍රණ ඔවුන්ගේ නිදහස් අවිධිමත් භාවය මත රඳා පවතින හෙයිනි.

මෙහිදී සඳහන් කළ යුතු ව්‍යාතිරේකයක් වන්නේ ස්වයං-සහයෝගිතා කණ්ඩායම් වේ. බැංකු

කොටුව 4.9 බෙහිවිනි ණය සම්බන්ධ පුනරුත්ථාපනය කිරීම

The Federaton Des Caisses D'epargne et de Credit Agricole Mutuel හි අතීතය 1970 දක්වා පැතිර පවතී. 1975 දී Caisse Nationale de Credit Agricole හෝ ජාතික කෘෂිකාර්මික ණය බැංකුව රජයේ සංවර්ධන බැංකුවක් ලෙස ස්ථාපනය කරන ලද අතර පළමුවන දේශීය සහ ප්‍රාදේශීය ණය සමිති 1977 දී ආරම්භ කරන ලදී. කළමනාකරණයෙන් තෝරා පත්කරගන්නා ලද අධ්‍යක්ෂවරුන් සහ පාලනය හැර සමස්ථ ජාලයේම මෙහෙයුම් පරිපාලනය Caisse Nationale de Credit Agricole ජාතික සංගමය ලෙස සලකා සිදුකරන ලදී. එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස බැංකුවේ කළමනාකාරිත්වය විසින් නීති සහ ක්‍රියාපටිපාටීන් තීරණය කරන ලද අතර තෝරාගන්නා ලද අධ්‍යක්ෂවරුන් සහ සාමාජිකයින් වෙත පවරන ලදී. එම නිසා සේවය සලසන ලද ජන්දදායකයින්ට ඔවුන්ගේ ඉල්ලීම් සහ අපේක්ෂාවන් ඉදිරිපත් කළ නොහැකි විය. මෙම ඉහළ සිට පහළට සිදුවෙන ක්‍රියාදාමය විශාල වශයෙන් අවාසි සහගත බව හඳුනාගන්නා ලදී.

මෙම ජාලයේ මූල්‍ය කාර්යය සාධනය ක්‍රමයන් පිරිහීමට ලක්වූ අතර ඉතුරුම් තවදුරටත් ආරක්ෂාකාරී නොවීය. 1987 නොවැම්බර් මාසයේදී Caisse National de Credit Agricole ඇවර කරන ලදී. එසේම 1988 දී සිදුකරන ලද අධ්‍යයනයකට අනුව දේශීය ණය සමිති අර්බුදය මධ්‍යයේ වුවද සිය මෙහෙයුම් කරගෙන ගිය බවත් සාමාජිකයින්ගේ ඉතුරුම් වැඩිවූ බවත් සොයා ගන්නා ලදී. ජාලයේ ස්වාධීනත්වය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා බෙහිවිනි හි රජය විසින් පුනරුත්ථාපන වැඩසටහන් ආරම්භ කිරීමට තීරණය කරන ලදී. පොලී අනුපාත තෝරාගැනීම ඇතුළුව දේශීය ණය සමිතිවලට පූර්ණ නිදහස ලබාදීමේ අවශ්‍යතාවය අවධාරණය කරන ලදී. පුනරුත්ථාපන වැඩසටහනේ පළමුවන අදියර (1989 -93) රජය, ජාලයේ සාමාජිකයින් සහ තැන්පත්කරුවන්ගේ වැයවූ මුදල්

අධ්‍යයනයන්ට මුදල් ලබාදෙන සහ ජාලයේ මෙහෙයුම් හිමි මුදල් ආවරණය කරන දායකයින් යන අයගේ සහභාගිත්වයෙන් සිදු කෙරුණි. ව්‍යාපෘතියේ ප්‍රධාන අරමුණු වන ජාලය පිළිබඳ ග්‍රාමීය ජනතාවගේ විශ්වාසය නැවත ඇතිකිරීම, තෝරාගත් අධ්‍යක්ෂකයින් ගෙන් පාලනය ශක්තිමත් කිරීම සහ මූල්‍ය විනය වැඩිකිරීම ආදී කරුණු සපුරාලීම නිසා පළමු අදියරේ ප්‍රතිඵල සාර්ථක විය.

පළමු අදියරේ ප්‍රථිපල මත ප්‍රධාන හවුල්කරුවන් විශේෂයෙන් දැක්වූ බලවත් උනන්දුව නිසා පුනරුත්ථාපනය කිරීමේ දෙවන අදියර ආරම්භ කරන ලදී. (1994-98) පහත දැක්වෙන ආකාරයට දෙවන අදියරේ අරමුණු මේ වන විටත් ක්‍රියාවට නංවා ඇත.

- ණයදීම දහා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සහ මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීමට ආදායම් උත්පාදනය කරගැනීම සඳහා ජාලය මූල්‍ය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීම.
- ජාලයේ ව්‍යාප්තිය පාලනය, ව්‍යුහය සහ අධ්‍යක්ෂවරුන් සහ සාමාජිකයින් පුහුණු කිරීම සඳහා ජාතික සංගමයක් නිර්මාණය කිරීම හරහා තෝරාගත් අධ්‍යක්ෂවරුන් වෙත වගකීම් පැවරීම.
- විශේෂිත තාක්ෂණ සහාය (පුහුණු සහ අධීක්ෂණ) සහ සාමාන්‍ය ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාවට නැංවීම තහවුරුකර ගැනීම සඳහා සංගමයේ තාක්ෂණ ලේකම් කාර්යාලයක් ආරම්භ කිරීම.

පුනරුත්ථාපන වැඩසටහන් දෙවන අදියර ක්‍රියාත්මක වන නමුත් එහි අරමුණුවල බොහෝ අංශ මේ වනවිටත් සපුරා ඇත. ක්‍රියාවන්හි ශුද්ධ වර්ධනය බලාපොරොත්තු වූවාට බොහෝ වැඩි ප්‍රමාණයකින් ළඟා කරගෙන ඇත. විශාල පරාසයක් තුළ පැතිරුණ ණය සහ ඉතුරුම් සේවා ලබාදීම නිමවීමට ආසන්න වී ඇති අතර හුදු ව්‍යාපෘතියක තත්ත්වයක සිට ස්වාධීනව මෙහෙයුම් සිදුකරන ජාලයක් දක්වා පරිණාමනය වී ඇත.

මූලාශ්‍රය: Fruman 1997

පහසුකම් ලබාගැනීම සඳහා උදව් දෙමින්, අන්‍යෝන්‍ය ඇපවීම ලබාදෙමින්, එකිනෙකා අතර ණයදීම සහ ණය ගැනීම මගින් හෝ නිතරම ඉතිරි කිරීමට එකිනෙකා උනන්දු කරවමින් තම කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින්ට ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වලදී අවිධිමත් ලෙස උපකාර කරන ස්වයං සේවාවලාභී කාන්තාවන්ගෙන් සැදුම් ලත් ස්වයං-සහයෝගීතා කණ්ඩායම් බොහෝ ඇත. (කොටුව 4-11) එසේ වුවත් සමහර සංවර්ධන ආයතන සමග සම්බන්ධයක් ගොඩනගා ගැනීමට ප්‍රමාණවත් තරම් මෙම කණ්ඩායම් විධිමත් හෝ දෘශ්‍ය නොවේ. සාර්ථක ස්වයං සහයෝගීතා කණ්ඩායමක් තුළ හඳුනාගත හැකි ලක්ෂණ ඇත. එහි උසස් විනිවිදභාවයත් සහ එහි සාමාජිකයින් අතර ශක්තිමත් පොදු එකඟතාවයක් පෙන්නුම් කරයි. එයට ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ව්‍යුහයක් ඇති අතර එසේ වුවත් ශක්තිමත් නායකත්වයක් ඇත.

එසේම සාමාජිකයින් බලගැන්වීමද එහි වැදගත් අරමුණක් වේ.

කෙසේ නමුත් ඔවුන් තම හවුල්කරුවන් ලෙස සංවර්ධන ව්‍යාපෘති යොදාගනු ලබන්නේ ඉතා කලාතුරකිනි. ඒ වෙනුවට ස්වයං-සහයෝගීතා කණ්ඩායම් වලට හෝ එහි සාමාජිකයින්ට මූල්‍ය සේවාවන් සපයන විවිධ හවුල්කරුවන්ගෙන් සමන්විත ජාලයක් ස්ථාපනය කිරීමට ඔවුන් සමහරකු උත්සාහ දරයි. ඉතාමත් සුළු අවස්ථා කිහිපයක් හැරුණු කොට සමුපකාර හෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ආදී අර්ධ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන ඇතිකිරීම සඳහා අරමුණු කරගත් ව්‍යාපෘති සන්දර්භයක මූල්‍ය ගැටළු ඉලක්ක කර ගනිමින් සෑදී ඇති ස්වයං-සහයෝගීතා කණ්ඩායමක සිටින දුප්පත් ජනතාව හවුල්කරුවන් බවට පත්විය හැකිවේ.

කොටුව 4.10 Care ගෞතමාලාව: කාන්තා ග්‍රාමීය බැංකු වැඩසටහන

CARE International යනු 1946 දී ආරම්භ කරන ලද ආදායම් උත්පාදනය නොකරන ආයතනයකි. එය අවශ්‍යතාවයන්ට අනුව සහාය සහ සංවර්ධන වැඩසටහන් සපයාදීම සඳහා ආරම්භ කරන ලදී. 1980 මැදභාගය වන විට Care International ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් කෙරෙහි තම අවධානය යොමුකිරීම ආරම්භ කෙරුණි. එම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් 1980 වසර තුළදී අන්තර්ජාතික පිළිගැනීමක් ලබාගත් අතර ග්‍රාමීන් බැංකුව සහ ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුව ආදිය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන්වල සාර්ථකත්වය නිසා ව්‍යාප්ත විය. මෙම ක්ෂේත්‍රයේ අත්දැකීම් මද බව නිසා ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය වෙතට Care International යොමු වූ අතර මෙම අංශයන්හි පහසුකම් සපයාදීමට සහ අධීක්ෂණයට බාහිර උපදේශකවරුන්ගේ සේවය ලබාගන්නා ලදී. CARE Guatemala යනු ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධන වැඩසටහන සඳහා තෝරාගන්නා ලද එක් වැඩසටහනකි.

1959 ආරම්භයේදී CARE Guatemala විසින් සෞඛ්‍ය අධ්‍යාපනික සහ ආදායම් උත්පාදන වැඩසටහන් සිදුකරන අතර 1989 දී CARE හි කාන්තා ග්‍රාමීය බැංකු වැඩසටහන් ආරම්භ කරන ලදී. එහි කෙටි ඉතිහාසය තුළ ලතින් ඇමරිකාවේ ජීවත්වන බොහෝ නොවැදගත් සේ සලකන ලද මිනිසුන්ගෙන් සමහර දෙනෙකුට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සැපයීම සඳහා අවශ්‍ය මාවත් සකස් කර දෙන ලදී. 1995 දී ග්‍රාමීය බැංකු ක්‍රමවේදය භාවිත කර ගෞතමාලාවේ 10,000 ක් පමණ වන ග්‍රාමීය කාන්තාවන්ට සාමාන්‍ය අගය ඇ.ඩො. 170 ක් පමණ වන ණය ලබාදෙන ලදී.

CARE ග්‍රාමීය බැංකු වැඩසටහනෙහි කාර්ය සාධනය ස්ථාවර වර්ධනයක් පෙන්නුම් කරන ලදී. 1991-95 දක්වා කාලය තුළ එහි පැතිරීම, පිරිවැය, ආපසු ගෙවීම, තිරසාරත්වය සහ ලාභය යන සියල්ලෙහිම දර්ශක යහපත් අගයක් පෙන්වීය. කෙසේ නමුත් මෙම අගය හුදෙක් වර්ධනය මගින් ව්‍යාපෘතිය තිරසාරව, සුදුසු මඟක ගමන් කරන බව සාර්ථකව පෙන්නුම් නොකරයි. තවමත් මෙම වැඩසටහන ඉතා අධික පුද්ගල පිරිවැය සහ දායක අරමුදල් මත රඳා පවතී. මෙය නිවැරදි නොකරන තුරු තිරසාරභාවයට පැමිණීම වළක්වනු ඇත.

මෙම ග්‍රාමීය බැංකු වැඩසටහන් CARE Guatemala හි වෙනත් මානව සංවර්ධන වැඩසටහන් වලින් වෙනස් බව පෙන්නුම් කරයි. පළමුවනවරට ඉතාමත් දුප්පත් අය වෙනුවෙන් සිදුකරන වැඩසටහනකින් ආදායම් උත්පාදනය කරනු ලබයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයට ඇතුළත් වූ ආදායම් උත්පාදනය නොකරන බොහෝ ආයතන මෙන් ග්‍රාමීය බැංකු වැඩසටහන් ද්විත්ව අරමුණු මගින් එය දිශාවන් දෙකකට තල්ලු කරයි. ලෝකය පුරා පැතිරී ඇති රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහන් නිතරම පිරිවැය ආපසු ගෙවීම හෝ තිරසාර බව නොසලකා ආරම්භ කර ඇත. වැඩසටහන් ප්‍රමාණාත්මක ලෙස වැඩිවන විට සහ දායකයින් මූල්‍ය කාර්ය සාධනය පිළිබඳව නොවැලැක්විය හැකි ලෙස බලපෑම් ඇති කරන විට තිරසාරභාවය පිළිබඳ ද්විතික අරමුණක් හඳුන්වා දෙන ලදී. දීර්ඝ කාලයක් පුරා දායකයින් සහ සහනාධාර මත රඳා පැවතීම නිසා දායක සහාය ඒකපාර්ශ්වික ලෙස ප්‍රතික්ෂේප කිරීමටත් මූල්‍ය තිරසාරභාවය පිළිබඳ බලපෑම් කිරීමටත් අසීරු බව CARE ග්‍රාමීය බැංකු වැඩසටහන මගින් හඳුනා ගන්නා ලදී.

මූලාශ්‍රය: Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank වෙත Julia Paxton විසින් සපයන ලදී.

කොටුව 4.11 නේපාලයේ ස්වයං-සහයෝගීතා කණ්ඩායම් වල ප්‍රයෝජනය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණ සේවා සැපයීමේදී දේශීය ස්වයං-සහයෝගීතා කණ්ඩායම් හෝ ඉතුරුම් සහ ණය සමිති යොදාගන්නා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ රාජ්‍ය වැඩසටහන් බොහෝමයක් දක්නට ඇත. පහත දැක්වෙන සේවාවන් සියල්ලක්ම හෝ සමහරක් ඔවුන් විසින් සැපයීම සිදුකරයි.

- ණයදීම සඳහා වක්‍රීය අරමුදල්
- සේවක සහ මෙහෙයුම් වියදම් ඇතුළත්ව මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම සඳහා මුදල් ප්‍රදානය
- අරමුදල් තුලනය, ඉතුරුම් සහ ණය සමිති එහි සාමාජිකයින්ගෙන් එකතු කරන ලද ඉතුරුම් ප්‍රමාණය ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මගින් තුලනය කරයි. (හෝ එහි ගුණාකාරයක් ලෙස සපයා දෙයි)
- වැඩසටහන් සංවර්ධනය, කණ්ඩායම් සෑදීම, කාර්ය මණ්ඩලය සහ සේවාවලින් පුහුණු කරවීම සහ මූල්‍ය කළමනාකරණය ඇතුළු තාක්ෂණ සහාය ලබාදීම.

ඉලක්ක කණ්ඩායම මූල්‍ය සේවා සමග “දුප්පත් අය අතුරින් දුප්පත්ම කොටස” වෙත ළඟාවීමට ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර වෙත සහාය ලබාදීම බොහෝ ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන ආයතන ඉලක්ක කරගනී. මීට අමතරව කාන්තාවන්ගේ ආර්ථික ශක්තිය ඉහළ නැංවීම මගින් ලැබෙන ප්‍රතිඵල වැඩි බව විශ්වාස කර බොහෝ දෙනෙකු කාන්තාවන් ඉලක්ක කරගනී. මන්දයත් සාමාන්‍යයෙන් කාන්තාවන් දරුවන්ගේ අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍යය සඳහාත්, සමාජයේ සුභසාධනය සඳහාත් වගකියන බැවිනි. කෙසේ නමුත් මෙම ආයතන නිතරම මූල්‍ය සේවාවන් බෙදාහැරීම සමාජ සේවාවන් සමග සම්බන්ධ කරගනී. මෙය නිතරම ආපසු ගෙවීම අඩු මට්ටමක පැවතීමට හේතුවේ. මන්ද යත් සාමාන්‍යයෙන් සමාජ සේවාවන් ගාස්තු අයකිරීමකින් තොරව ලබාදෙන අතර මූල්‍ය සේවා එසේ නොවන බැවිනි.

ක්‍රමවේදය රජයේ සහ ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන ආයතනවල සහාය ලබන වැඩසටහන් තුළ සේවාවලාභීන්ට මූල්‍ය සේවා බෙදාහැරීමේ වගකීම ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර සතුවේ. ණය දීමට සහ ඉතුරුම් ඒකරාශිකරණය සඳහා සමුපකාර සමිති විසින් කණ්ඩායම් යොදාගනී. සාමාන්‍යයෙන් සමුපකාර වෙතින් ලබාගන්නා ණය මුදල් ප්‍රමාණයෙන් කුඩා වන අතර භෞතික සුරැකුම් අවශ්‍ය නොවේ. ඒ වෙනුවට කණ්ඩායම් ඇපය ලබාදෙයි. ව්‍යාපාරිකයන් කිහිපයක් හැරුණු කොට ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර මගින් සාපේක්ෂකව කෙටි කාලයක් සඳහා ණය ලබාදෙන අතර සාමාන්‍යයෙන් අවුරුද්දකට අඩු කාලයක් සඳහා ද අඩකට වැඩි ප්‍රමාණයක් මාස 06 කට අඩු කාලයක් සඳහා ද ලබාදේ. සාමාන්‍යයෙන් ණය ඇගයීම කාර්ය

මණ්ඩලයේ මගපෙන්වීම සහිතව කණ්ඩායම විසින්ම සිදුකරනු ලබයි. රාජ්‍ය නොවන අරමුදල් වලින් සිදුකෙරෙන වැඩසටහන් වලින් අධික පොලී ප්‍රතිශතයක් අයකරන අතර සාමාන්‍යයෙන් අවසන් පාරිභෝගිකයාගෙන් සියයට 10 සිට 36 දක්වා අනුපාතයක් අයකරනු ලබයි. විශේෂයෙන්ම ශේෂ අරමුණක් ලෙස ක්ෂුද්‍රමූල්‍යකරණය සපයන ජාත්‍යන්තර රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල සමහර වැඩසටහන් වලදී සියයට 1 ක් පමණ වන තරමේ අඩු ප්‍රතිශතයකින් යුතු පොලී අනුපාත වුවද අයකරනු ලබයි. එම නිසා මෙය ණයක් ලෙස නොව ප්‍රදානයක් ලෙස ඔවුන් දැකීමට පුරුදුව ඇති බැවින් ආපසු අයකිරීම ඉතා අඩුමටමක පැවතීම පුදුමයට කරුණක් නොවේ.

සාමාන්‍යයෙන් ඉතුරුම් අනිවාර්යය වන අතර සතිපතා හෝ මාසික පදනමින් සිදුකිරීම අවශ්‍ය වේ. සැලකිය යුතු ඉහළ ඵලදායී ණය ගැනීම් ප්‍රතිශතයක් ප්‍රතිඵල ලෙස ඇති කරවමින් බොහෝ අවසථාවලදී මෙම ඉතුරුම් ආපසු ලබාගත නොහැකිය. සියයට 8 ක බහුතරයකින් යුතු ප්‍රතිශතයක් සහිතව ඉතුරුම් සඳහා ගෙවන පොලී අනුපාතය සියයට 0 සිට 8 දක්වා වේ. (සාමාන්‍යයෙන් ලබාදෙන පොලිය ඔවුන්ගේ ඉතිරි කිරීමේ ගිණුම්වල තැන්පත් කරනු ලැබේ.) “අභ්‍යන්තර ණය” (කණ්ඩායමේ ඉතුරුම්වලින් සමන්විත) සහ “බාහිර ණය” (සමුපකාරය විසින් ලබාදෙන) යන දෙවර්ගයම ලබාගත හැකි ලෙස ප්‍රතිඵල ලබාදෙමින් කණ්ඩායම විසින්ම ඉතුරුම් පාලනය කරනු ලබයි. කණ්ඩායම විසින් සකස් කරන ලද අභ්‍යන්තර ණයවල පොලී අනුපාතය සාමාන්‍යයෙන් සමාන කණ්ඩායම් බාහිර ණය වල පොලී අනුපාතයට වඩා වැඩි අගයක් ගන්නා බව සැලකිය යුතු කරුණකි. මූල්‍ය තිරසාරත්වයට ඇති දායකත්වය සැලකීමේදී අරමුදල් වලට ඇති “හිමිකාරිත්වය” ණය මුදල්වල පොලී අනුපාතය සහ ණය මුදල ආපසු ගෙවීමේදී විශාල බලපෑමක් ඇතිකෙරෙන බව පෙන්වුම් කරනු ලබයි.

සමුපකාර යොදා නොගන්නා රජයේ බලපත්‍ර සහිත වැඩසටහන් වලට වඩා රජය සහ අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන උපකාර ලබාදෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සපයන ඉතුරුම් හා ණය සමුපකාරවල සාර්ථකත්වය ඉහළ අගයක් ගනී. පසුගිය වසර පහ පුරා ලබාගත් අත්දැකීම්වලට අනුව පෙන්නුම් කරන පරිදි රජය විසින් ළඟාවීමට සැලසුම්කරන ඉලක්ක කණ්ඩායමට සේවා සපයනවාට වඩා අඩු පිරිවැයකින් ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාරවලට මූල්‍ය සේවා ලබාදිය හැකි වේ. කෙසේ නමුත් තවමත් මෙම වැඩසටහන් අධික ණය පාඩුවීම් සහ අසාර්ථක කළමනාකාරිත්වයෙන් පීඩා විඳියි.

මූලාශ්‍රය: DEPROSE and Ledgerwood 1997

ආයතන වර්ධනය සහ පරිණාමනය

බොහෝ විට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අර්ධ විධිමත් ආයතන ලෙස නිර්මාණය කරනු ලබයි. එනම් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් ලෙස හෝ යම් ආකාරයක ඉතුරුම් සහ ණය සමුපකාර ලෙස වේ. මෙම ආයතනික ව්‍යුහයන් නිසා සාමාන්‍යයෙන් ඔවුන් මූල්‍ය මූලාශ්‍රවල හිඟ කමින් සීමා වන අතර අතිරේක නිෂ්පාදිත සැපයීමට ද අපොහොසත් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ලියාපදිංචි කර ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට සුදුසුකම් ලබන තුරු හෝ මූල්‍ය තිරසාරභාවයට පත්වී එමගින් වාණිජ මූල්‍ය මූලාශ්‍ර මගින් ලබාගැනීමට සුදුසුකම් ලබන තුරු සාමාන්‍යයෙන් දායක අරමුදල් ලබාගැනීම සීමාකර ඇත. තවදුරටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වර්ධනය විමේදී ඵලදායී පාලනයක අවශ්‍යතාවය ද හිමිකාරිත්වය පිළිබඳ ගැටළුවද පැන නගී.

සංවර්ධන බැංකු හෝ වාණිජ බැංකු ආදී විධිමත් මූල්‍ය ආයතන ලෙස ව්‍යුහගත වූ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා වර්ධනය සහ පරිණාමනය ආදී කරුණු විශේෂිත නොවේ. සාමාන්‍යයෙන් විධිමත් ආයතනයක් තුළ වර්ධනය වූ ආයතනයක පවතින ව්‍යුහයම පවත්වාගෙන යා හැකිය. පරිණාමනය ඉතා කලාතුරකින් ගැටළුවක් වේ. මෙයට ව්‍යාතිරේකයක් ලෙස වාණිජ හෝ සංවර්ධන බැංකු විසින් Banco Desarrollo in chille ආදී ආයතන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය උප ආයතන ලෙස පවත්වාගෙන යෑම දක්විය හැකිය. කෙසේ නමුත් මෙය කලාතුරකින් සිදුවේ. සාමාන්‍යයෙන් විධිමත් ආයතන වලට මෙම වෙනස යොදාගත හැකි පද්ධතියක් පවතී.

මිලිග සාකච්ඡාව SEEP Network 1996 a මගින් ලබාගත් අතර මෙහිදී අර්ධ විධිමත් ආයතන සහ ඔවුන්ගේ ආයතනික වර්ධනය පාලනය කරන ආකාරය පිළිබඳව ඉලක්ක කර ඇත. මෙහි විකල්ප තුනක් දක්නට ඇත. පවතින ව්‍යුහය පවත්වාගෙන යන අතර එම ව්‍යුහය තුළ වර්ධනය කළමණාකරණය කිරීම, පවතින ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල වැඩකටයුතු වලට සහාය දීම සඳහා ප්‍රධාන ආයතනයක් (apex Institute) ඇතිකිරීම සහ නව විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයක් බවට පරිණාමනය කිරීම යනු මෙම විකල්ප තුන වේ. මෙය සහපාලනය සහ හිමිකාරිත්වය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය පුළුල් කිරීමේදී ඇතිවන ගැටළු, ප්‍රාග්ධන වෙළඳපල වෙත ළඟාවීම ආදී කරුණු පිළිබඳ සාකච්ඡා වලින් පසුව සිදුකරනු ලබයි.

පවතින ව්‍යුහයන් තුළ ආයතනය පුළුල් වීම

මෙහෙයුම් සිදුකරන රටෙහි සන්දර්භයේ සාධක සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණු මත රඳා පවතිමින් ඉලක්ක කණ්ඩායමේ ඉල්ලීම සපුරාලීම සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අඛණ්ඩ වර්ධනය සපුරාලීම සඳහා යොදාගත හැකි සුදුසුම ව්‍යුහය වන්නේ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන හෝ සමුපකාර වේ. පවතින ව්‍යුහයන් මේ සඳහා ඉතා සුදුසු විය හැක. මන්ද යත් ඔවුන්ගේ ආයතන විධිමත් කිරීම සඳහා සැලකිය යුතු ප්‍රාග්ධනයක් සහ සංවිත අවශ්‍යතා පවත්වා ගැනීම අවශ්‍ය වන නිසාය. විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන් ලෙස ඔවුන් අධික පොලී නීතියට යටත්වීම හෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙයුම් සීමාකළ හැකි වෙනත් නීතීන්ට යටත් විය හැකිය.

උදාහරණ ලෙස, Centro de Creditors y Capacitacion Humannistiea, Integral y Sistematica para la pequena y Microempres, a Microfinance NGO in Nicaragua යන ආයතන වලට ඔවුන්ගේ ක්ෂුද්‍ර ණය සේවාවන් ව්‍යාප්ත කිරීමට අවශ්‍ය විය. (4-12 කොටුව බලන්න.) විධිමත් බැංකුවක් නිර්මාණය කිරීමට එය සැලසුම් කළ නමුත් නිකරගුවාවේ නීතිමය පසුබිම සුදුසු නොවන බව සොයාගන්නා ලදී. මෙම උදාහරණය මගින් දේශීය සන්දර්භයේ සාධක මගින් බලපෑම් ඇති කරන්නේ කෙසේද යන්නත් ආයතනික ව්‍යුහය තෝරා ගැනීමට උපකාරී කරන්නේ කෙසේද යන්නත් පැහැදිලි කරයි.

ප්‍රධාන ආයතනයක් (Apex Institution) ඇති කිරීම

අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සමග හවුල්ව ඇති සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල වර්ධනය කළමණාකරණය කිරීමේ සහ අතිරේක අරමුදල් ලබාගැනීමේ ක්‍රමයක් ලෙස ප්‍රධාන ආයතනයක් (AI) ඇතිකිරීම සිදු කරනු ලබයි. ප්‍රධාන ආයතනයක් යනු සිල්ලර සේවා සපයන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට මූල්‍ය කළමණාකරණය සහ අනිකුත් සේවාවන් සපයන නීතිමය වශයෙන් ලියාපදිංචි වූ තොග සේවා සපයන ආයතන වේ. කෙසේ නමුත් මෙහිදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන හෝ බොහෝවිට එහි විදේශ හවුල්කරුවන් හෝ දායකයා විසින් තොග මූල්‍යනය සැපයීම සහ තොරතුරු හුවමාරුව සහ "සාර්ථක යෙදවුම්" සඳහා උපකාර කිරීම සඳහා දෙවන පෙළ ආයතනයක් අවශ්‍යද යන්න පිළිබඳව තීරණය කරයි. සාමාජිකයින් මත පදනම් වී පිහිටුවනවාට වඩා ප්‍රධාන ආයතනය සැකසීම සහ හිමිකාරිත්වය බාහිර ආයතනයක්

සතුවේ. ප්‍රධාන ආයතනය විසින් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට සෘජුවම සේවා සපයන්නේ නැති අතර ඒ වෙනුවට සමීපත් ලබා ගැනීමට සිල්ලර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට සේවා සපයයි. ප්‍රධාන ආයතනයකට;

- ප්‍රාථමික ඒකකයට වඩා ණය ලබාගන්නන් සහ ඉතුරුකරන්නන් වැඩිකර දීම මගින් සමීපත් සඳහා වඩා ඵලදායී වෙන්කිරීමක් සඳහා යාන්ත්‍රණයක් සපයාදිය හැකිය.
- එහි ප්‍රාථමික ආයතනවල ප්‍රයෝජනය සඳහා වෙළඳල සමීකණයක් පැවැත්වීම සහ නිෂ්පාදන

කොටුව 4.12 ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය ව්‍යාප්ත කිරීමේ උපායමාර්ගික පියවරක් ලෙස රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන යොදාගැනීම

Menonite Economic Development Association (MEDA) හි වැඩසටහනක් ලෙස CETRO DE CREDITOS y CAPACITACION විසින් නිකරගුවාවේ දෙවන නගරය වන Masaya තුළ සහ අවට ආර්ථිකව සක්‍රීය නිෂ්පාදන සේවා සහ වාණිජ අංශය ඉලක්ක කර ගනු ලබයි. 1991 දී ස්ථාපනය කරන ලද මෙම වැඩසටහනේදී 1995 වන විට ක්‍රියාකාරී ණය ගිණුම් සංඛ්‍යාව 3,500 ක් වූ අතර වටිනාකම ඇ.ඩො. 740,000 ක් විය. සහයෝගීතා කණ්ඩායම් සහ සේවලාභීන් මෙහි ආයෝජන කළඹට ඇතුළත් වූ අතර සේවලාභීන්ගෙන් සියයට 58 ක ප්‍රමාණයක් කාන්තාවන් වූහ.

1996 දී මෙහි ආයෝජන කළඹෙහි ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය සියයට 97 ක්ද, නාමික පොලී අනුපාතය සියයට 27.5 ක් ද, ඩොලරයක් ණයටදීම සඳහා වැයවන පිරිවැය ගත 15 ක් ලෙසද, මූල්‍ය පිරිවැය ඇතුළුව සියයට 62 ක ස්වයං-පෝෂණ මට්ටමක්ද තිබූ අතර 1997 මැදභාගයේදී පූර්ණ ස්වයං-පෝෂිත මට්ටමක් බලාපොරොත්තු වූණි.

වැඩසටහනෙහි ව්‍යාපාරික සැලසුම අනුව 1999 අවසානය වනවිට සක්‍රීය සේවලාභීන් 9,000 ක් දක්වා ළඟාවීමටත් ණය කළඹේ වටිනාකම ඇ.ඩො. 890,000 සිට ඇ.ඩො. මිලියන 16 දක්වා වැඩි කිරීමටත් ණය සහ ඉතිරි කිරීමේ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ඉඩ සලසන නීතිමය රාමුවක් සහිතව දේශීය ආයතන සංවර්ධනය කිරීමටත් ව්‍යාපාරික සැලසුම් සකස්කර තිබුණි.

මෙම වර්ධන ප්‍රකේෂපනයන් පදනම් කරගනිමින් බැංකුවක් හෝ ණය සමිතියක් ඇතිකිරීම සඳහා ඇති ඉඩ ප්‍රස්ථා පිළිබඳ CHIPA සැලකිලිමත් විය. සාපේක්ෂව නිකරගුවාවේ නීතිමය වාතාවරණය බැංකු සඳහා යහපත් වූ අතර ගෙවිය යුතු ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය වර්තමාන ආයෝජන කළඹ මෙන් දෙගුණයක් තරම් වන ඇ.ඩො. මිලියන 2 ක් වූ අතර කාර්යක්ෂම බැංකුවක් වීම සඳහා හතර පස් ගුණයක උත්තොලනයක් අවශ්‍ය විය. මේ අනුව බැංකුවක් ආරම්භ කිරීම කෙරෙහි අරමුණු කිරීමට ප්‍රථම ඇ.ඩො. මිලියන 8 ක පමණ ප්‍රමාණයක මෙහෙයුම් පිළිබඳව ප්‍රකේෂපනය කළ යුතු වේ. එසේම මෙහිදී ඉතුරුම් තැන්පතු මත නීතිමය සංචිත අවශ්‍යතාවයන්ද පවතින අතර එය මධ්‍යම බැංකුවේ පොලී නොලබන ගිණුමක තැන්පත් කළ යුතුවේ. (Cordobas ගිණුම් සඳහා සියයට 15 ක ප්‍රමාණයක්ද ඩොලර් ගිණුම් සඳහා සියයට 25 ක් වේ.) එසේම බැංකු විසින් ශුද්ධ ලාභය මත සියයට 30 ක බදු

මුදලක් හෝ සම්පූර්ණ වත්කම්වලින් සියයට 4 ක් හෝ යන දෙකින් වැඩි වටිනාකින් යුතු අගය ගෙවිය යුතුවේ.

නිකරගුවාවේ කම්කරු අමාත්‍යාංශය විසින් ණය සමිති අධීක්ෂණය වන අතර අවම ප්‍රාග්ධනය, බොල් ණය සංචිතය, ද්‍රවශීලීතාවය, නීතිමය සංචිත සහ හිමිකම් අනුපාත (equity ratio) ආදිය පිළිබඳව අවශ්‍යතාවයක් නොමැත. ඔවුන් ලාභාංශ ගෙවීමේදී හැර අනිකුත් අවස්ථාවලදී ආයතනික ආදායම මත බදු නොගෙවයි. ණය සමිති වලට ණය සහ ඉතුරුම් ලබාදිය හැකි අතර ජංගම ගිණුම් හෝ ණයවර පත් නිකුත් කළ නොහැකිය. ඔවුන්ගේ සාමාජිකයින්ට පමණක් ණය සමිතිවලට සේවය ලබාදිය හැකි අතර සාමාන්‍ය මහජනතාවට ලබාදිය නොහැක.

කෙසේ නමුත් මේ දක්වා CHIPA විසින් ළඟාකර ගෙන ඇති මෙහෙයුම්වල වටිනාකම හා අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය පත්කිරීමේදී බලාපොරොත්තු රහිත ලෙස ඇතිවන ගැටළු නිසා ණය සමිතියක් ආරම්භ කිරීම අවදානම් සහිත වේ. කාලයක් පුරා එකතුකළ සාමාජික කොටස් සහ ඉතුරුම් මත (එය ලාභදායී නොවූහොත් බුන්වත්තාවය මත අවස්ථා තැන්පතුවක් වේ) ඇතිවන ක්‍රමානුකූල වර්ධනය පදනම් කරගෙන සාමාන්‍යයෙන් ණය සමිතියක් ආරම්භ කරනු ලබයි.

අනෙක් අතට සළකා බලන කල රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වර්තමානයේදී දළ ආදායම් මත සියයට 2ක බද්දක් අයකරන අනිකුත් ප්‍රදේශවල Masaya ආදී නගරසභා කිහිපයක හැර අධීක්ෂණය නොකෙරෙන අතර බදු අයකිරීම ද සිදු නොකරයි.

ඔවුන්ට කිසියම් ආකාරයක ඉතුරුම් ගිණුම් ජංගම ගිණුම් හෝ ණයවර පත් ලබාදීමට නොහැකි වුවත් කිසිදු බාධාවකින් තොරව ඔවුන්ට ණය සේවා පරාසයක් සැපයීමට හැක. කෙසේ නමුත් වසරක කාලයක් ලාභ උපදවීම් නොමැතිව අධීක්ෂණය යටතේ පවත්වාගෙන යා හැකිය. එය එසේ සිදු වුවහොත් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වලට ඉතුරුම් අත්පත්කර ගැනීම කළ හැකි අතර වර්තමානයේදී බැංකුවලට පමණක් ලබාදී ඇති සමහර සහනාධාර ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා සඳහා සුදුසුකම් ලැබීමට ද ඉඩ ඇත.

තාවකාලික රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් CHISPA සමග සම්බන්ධවීම මගින් ආර්ථිකව සක්‍රීය දුප්පතුන්ට සැලකීම සහ ඔවුන්ගේ අරමුණු තවත් දියුණු කර ගැනීමට හැකියාව ලැබේ.

මූලාශ්‍රය: Bremnet 1996

සංවර්ධනය සිදුකළ හැකිය.

- ඇප මුදල් හෝ බාහිර මූල්‍ය මගින් ණය මාලාවක්ම ලබාගැනීම කළ හැකිය.
- කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියේ සංවර්ධනය සහ පුහුණු පාඨමාලා ඇතුළුව මෙහෙයුම් වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා තාක්ෂණ සහාය ලබාදෙන මූල්‍යයක් ලෙස යෙදවිය හැකිය.
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ප්‍රතිපත්ති සඳහා අනුශාසකයෙකු ලෙස ක්‍රියාකළ හැකිය.

ප්‍රධාන ආයතනවල මිශ්‍ර අත්දැකීම් පවතී. සාමාන්‍යයෙන් සිල්ලර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට මූල්‍ය අරමුල් සැපයීම අරමුණු කරගත් ප්‍රධාන ආයතන මගින් මෙම අරමුදල් අන්තර්ග්‍රහණය කර ගැනීමේදී සිල්ලරට විකිණීමේ සීමාවන් හඳුනා ගෙන ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට නිරන්තරයෙන්ම අවශ්‍ය වන්නේ අතිරේක මූල්‍ය මූල්‍ය නොව ආයතනික ධාරිතාවය වර්ධනය කර ගැනීම වේ. තවදුරටත් වෙළඳපල තුළ තොග අරමුදල් සැපයීමෙන් ප්‍රධාන ආයතනය මගින් එහි සිල්ලර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා ඇති පෙළඹවීම නැතිකර දමයි.

ප්‍රධාන ආයතනයක් තුළද දැකිය හැකි දුර්වලතාවයන් පවතී. (SEEP Network 1996 a):

- ආයතනයක දැක්ම සහ සහපාලනය පිළිබඳ කරුණු එයට හවුල්වන කණ්ඩායම් ප්‍රමාණය වැඩිවන විට සංකීර්ණ වේ.
- ප්‍රසාරණය වන අන්දම සහ අවසානයේදී ඉටුකරන අරමුණු වල ප්‍රමාණය මත බලපෑම් සිදුකරමින් ප්‍රසාරණයට සහ ස්වයං-පෝෂිතභාවයට ලබාදෙන දායකත්වයේ ප්‍රමාණය සාමාජිකයින් අතර වෙනස් වේ. කණ්ඩායමට සහනාධාර නොමැතිව මෙහෙයුම් සිදු කිරීමට ඇති හැකියාවට බලපෑම් ඇතිකරමින් වෙළඳපල දිශානුගත මූලධර්ම වලට ඇති කැපවීම ද වෙනස් විය හැකිය.
- හවුල්කරුවන්ගේ විවිධ වෙනස්කම් සහිත වර්ධන වේගයන්, ඔවුන්ගේ සබඳතාවයන් මත පීඩා ඇති කරවයි. විශේෂයෙන්ම ඔවුන්ට සම්පත් සහ තාක්ෂණ සහාය පුළුල්ව අවශ්‍ය වීම
- යහපත් කාර්යසාධනයන් සඳහා උපදේශනය සහ අධීක්ෂණය අවශ්‍ය නමුත් හවුල්කරුවන් සබ්‍යාව වැඩිවීමත් සමග එම කාර්යය අසීරු වේ. ප්‍රාථමික මට්ටම තුළ මූල්‍ය වාර්තාකරණයේ සහ කළමනාකරණයේ දුර්වලතා ඇතිනම් එය දෙවන පෙළ මෙහෙයුම්වලදී අයහපත් ලෙස බලපෑම් ඇති කරයි.
- ප්‍රාථමික ආයතනය සහ ප්‍රධාන ආයතන යන දෙකම කාර්යක්ෂම වනතුරු සේවාවලාභීන්ට දැරීමට

සිදුවන අවසාන පිරිවැය ඉහළ අගයක් ගනී. ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවයන් වනුයේ ඵලදායීතාවය සහ කාර්යසාධනය සම්බන්ධ කරුණු පිළිබඳ නිරන්තර අවධානයයි.

මෙහිදී ප්‍රධාන ආයතනයට අවාසි සහගත කරුණු තිබුණද සුදුසු ලෙස ව්‍යුහගත කිරීමෙන් සහ පැහැදිලි සහ වෙළඳපල දිශානුගත අරමුණු සකස් කිරීමෙන් ඔවුන්ට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේ සංවර්ධනය සඳහා වටිනාකම් සහ උපකාර ලබාදිය හැක.

"බොහෝ අවස්ථාවලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ප්‍රධාන ආයතන වෙළඳපලෙහි ද්‍රවශීලීතාවයට වඩා වැඩි යමක් සපයා දෙයි. සාමාන්‍යයෙන් සිල්ලර ධාරිතාවෙහි විශාල හිඟයක් ඇති බවට සියළු දෙනාම එකඟ වූ අවස්ථාවලදී ප්‍රධාන ආයතනයක් (AI) ස්ථාපනය කරනු ලබයි. ප්‍රධාන ආයතනයක ප්‍රකාශ කරන අරමුණ වන්නේ වඩාත් සැලකියුතු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවලාභීන් කොටසක් වෙත ළඟාවීම සඳහා හැකියාව ඇති ශක්තිමත් සිල්ලර ආයතන සංවර්ධනය සඳහා පෙළඹවීමයි."(Rosenberg 1996)

සාමාජිකයින්ගේ අරමුදල් රැස්කිරීමත්, සාමාජිකයින්ට වෙළඳපල අනුපාත අනුව මෙම මුදල් ණයට දීමත් දායකයින්ගේ හෝ රජයේ අරමුදල් වලින් ලැබෙන තොග මුදල් ණයට දීමට වඩා සාර්ථක ක්‍රියාවක් වේ. එසේම ප්‍රධාන ආයතනය සිල්ලර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ආරම්භ නොකරයි. ඒ වෙනුවට ඔවුන් දැනට පවතින ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට සහභාගි කරවා ගැනීමෙන් සහ ඒ මගින් ඔවුන්ට ප්‍රතිලාභ ලබාදීම මගින් සහය ලබා දිය හැකිවේ.

පහත දැක්වෙන අවස්ථාවලදී ප්‍රධාන ආයතන ප්‍රයෝජනවත් වේ (Von Pischke 1996):

- ඔවුන් දාමය අවසානයේ සිටින ණය දෙන්නන් වූ විට අර්බුදකාරී අවස්ථාවලදී අවශ්‍ය නොවන නමුත් පිරිවැය සැලකීමේදී අවශ්‍ය වේ. ප්‍රධාන ආයතනය ඉහළ මිලක් සහිත අරමුදල් ලබාගැනීමට හැකි මූල්‍යයන් ලෙස සිල්ලර ආයතන විසින් සලකන අතර අවශ්‍යම වූ විටක පමණක් මුදල් ලබාගැනීම ද ඉතාමත් වැදගත් සහ ලාභදායී වැඩසටහන් සඳහා මුදල් ලබාගැනීම ද සිදුකරයි.
- ප්‍රධාන ආයතනය සෘතුමය අවශ්‍යතා සම්පූර්ණ කරන අවස්ථාවලදී කෘෂිකර්මය පදනම් කරගත් සිල්ලර ණය දෙන්නන්ට මුදල් ප්‍රවාහය කළමනාකරණය කරගැනීමට එම සෘතුව සඳහා ණය ගැනීම අවශ්‍ය වනු ඇත. ප්‍රධාන ආයතනය මගින් වාණිජ අනුපාත වලට එම මුල් ඔවුන්ට ලබාදෙනු ඇත.

- සිල්ලර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කොටස් හිමියෙක් බවට ආකර්ශනය ප්‍රතිලාභයක් ලබාදෙනු ඇතැයි බලාපොරොත්තු සහිතව ප්‍රධාන ආයතනය පත්වූ විටෙක ප්‍රයෝජනවත් වේ.
- මෙම අවස්ථාවලදී ප්‍රධාන ආයතනය විශේෂඥයින් ලබාදීම සහ හිමිකම් ලෙස හෝ ණයක් ලෙස අරමුදල් ලබාදීමෙන් අගය එක්කිරීමට

- බලාපොරොත්තු වේ.
- සිල්ලර වෙළෙඳුන්ට තැන්පතු ලබාගැනීමේ අවස්ථාව නොමැති වූ විට මෙහිදී ප්‍රධාන ආයතනයට ඔවුන්ගේ නීති සහ කොන්දේසි මගින් සහ වාණිජමය ලෙස හැසිරීමෙන් වැදගත් භූමිකාවක් රඟ දැක්විය හැකිවේ.

කොටුව 4.13 කතෝලික සහන සේවාවන් (Catholic Relief Service): ප්‍රසාරණය සඳහා ප්‍රධාන ආයතනයක ආකාරීය භාවිතා කිරීම

කතෝලික සහන සේවාවන් (Catholic Relief Service) තායිලන්තයේ මූල්‍ය සමාගමක් වන කුඩා කර්මාන්ත සංවර්ධන සමාගම ස්ථාපිත කිරීමට සහායවිණි. මූල්‍ය අතරමැදියනය සහ එහි රාජ්‍ය නොවන ආයතනයේ ආයතනික ශක්තිමත් කිරීමේ සේවා ලබාදීම සඳහාත් ණය සමිති (වර්තමානයේ පහකි) ප්‍රතිපූරණය සිදුකිරීම සඳහා ග්‍රාමීය බැංකු ක්‍රමවේදය යොදාගැනීම සඳහාත්, අරමුණු කෙරුණි. මෙම සංගමයට දායකයින් සහ බැංකුකරුවන් සමග සම්බන්ධ විය හැකි අතර ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට ද පහසුකම් සැලසිය හැකිය. 1999 වන විට මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවට ළඟාවීමට බලාපොරොත්තු වූ අතර ඒ වන විට ණය කළම ඇ.ඩො. 910,000 ක අගයක ද සියයට 6 සිට 10 දක්වා පරාසයක පොලී අනුපාත අයකිරීමට ද සැලසුම් කෙරුණි. ප්‍රතිපූරණය කිරීම සඳහා ග්‍රාමීය බැංකු 175 කට අරමුදල් ණයට ලබා දීම ද සම්පූර්ණ සාමාජිකයින් සඛ්‍යාව 11000 ක් කරගැනීමට ද බලාපොරොත්තු විය.

ඉන්දුනීසියාවේ Catholic Relief Service මගින් අවස්ථා දෙකකදී විධිමත් මූල්‍ය සේවාවන් හි සංවර්ධනයට උපකාර කරයි. Bank Perkredital Rakyat නමින් හඳුන්වන උපදිස්ත්‍රික ණය බැංකු 20 ක් සෑදීමත්, Self Reliance Corporation නමින් හඳුන්වන ජාතික මට්ටමේ සීමාසහිත වගකීම් සහිත සංගමයක් ආරම්භ කිරීමත් වේ. Usaha Bersamas (ග්‍රාමීය ඉතුරුම් සහ ණය කණ්ඩායම්) ලෙස හඳුන්වන Catholic Relief Service හි සාම්ප්‍රදායික ඉලක්ක කණ්ඩායම් වලට උපදිස්ත්‍රික ණය බැංකු මගින් සෘජුවම මූල්‍ය සේවාවන් ලැබේ. Cathilic Relief Service හි ආදායම් උපදවන උප ආයතන වන රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සඳහා උපදිස්ත්‍රික ණය බැංකු මගින් අවුරුදු පහක් තුළදී ඔවුන්ගේ ණය මුදල්වල සාමාන්‍යය ඇ.ඩො. 150 අගයක පවත්වාගෙන සේවාවලින් ප්‍රමාණය 16,000 සිට 30,000 දක්වා වැඩිකිරීමටත් උපකාර කරයි.

බැංකුවේ ස්වයංපෝෂිතභාවය මාස 24 ක් තුළදී ළඟාකර ගැනීමට බලාපොරොත්තු විය. Self Reliance Corporation ඉන්දුනීසියානු ලියාපදිංචි සංස්ථාවක් ලෙස ක්‍රියාකරනු ඇති අතර ණය බැංකු ආරම්භ කිරීමටත් කළමනාකරණය කිරීමටත් සහාය දෙනු ඇත. සියයට 20

මූලාශ්‍රය: SEEPNetwork 1996 a

සිට 49 ක්වා අගය පරාසක් තුළ ප්‍රතිපූරණය අයිතිය තබාගනිමින් සියළුම ණය බැංකු තුළ සියයට 51 ක හිමිකම් කොටස් ආයෝජනය කිරීමට සංස්ථාව බලාපොරොත්තු වේ. තුන්වන වසර අගභාගයේදී මූල්‍ය ස්වයංපෝෂණය ළඟාකර ගැනීමට ආදායම මගින් ඉඩ සලසා දෙනු ඇත.

පේරුහි Catholic Relief Service මගින් රාජ්‍ය නොවන ව්‍යාපාර සංවිධානවල දේශීය මූල්‍යනය සමූහය වන COPEME හි සාමාජිකයින් අට දෙනෙකුට Entidades de Desarrollo para la Pequena y Microempresa සහාය සලසන අතර මූල්‍ය ආයතනවලට Lima, Callao, Lambayeque, Arequipa, Piura සහ Trujillo හි දෙපාර්තමේන්තු වලට සේවය සැපයීම සඳහා සහාය ලබාදෙයි. වාණිජ ආයෝජන මගින් මුදල් සපයන ලාභ උපදවන ආයතන ලෙස ක්‍රියාත්මක වන මෙම සංගමය විසින් හවුල්කරුවන්ට සාමාන්‍ය ඇ.ඩො. 50 සිට 200 දක්වා වන ණය 20,000 ක් ලබාදීමටත් වසර තුනක් අවසානයේදී එහි වටිනාකම ඇ.ඩො. 425,000 බවට පත්කිරීමටත් උපකාර කරයි.

මෙම ආකෘතියේ ප්‍රධාන අංගලක්‍ෂණ හතරක් Catholic Relief Service මගින් හඳුනාගෙන ඇත.

- ඔවුන් අත්දැකීම් සහිත රාජ්‍ය නොවන ආයතන සමග ස්ථාවරව සම්බන්ධවීම මත පදනම් වන අතර සෑම අවස්ථාවකදීම ප්‍රධාන පාර්ශවයන් සැලකිය යුතු තීරණ ගැනීමේ බලයකින් යුක්ත වේ.
- අධීක්‍ෂණය වන බොහෝ නව්‍යතාවයන්ගේ ප්‍රයෝජන ලබාගන්නා නව විචාරාත්මක ආකෘතීන් පිළිබඳ අත්හදා බැලීමට සියළුම පාර්ශව කැමැත්තක් දක්වයි.
- වාණිජ බැංකු ආකාරයේ විශාල ප්‍රමාණයේ ප්‍රගත අවශ්‍යතා ඔවුන් මඟහරී.
- මෙම පරිණාමන සමග බැඳී පවතින අවදානම අවම කරගැනීම සඳහා විවිධාංගීකරණය වූ හවුල්කරුවන් මාර්ගයෙන් ණය බොදාහැරීම සිදුකරයි.

තිරණාත්මක අවස්ථාවන්හිදී ශක්තිමත් සිල්ලර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පවතින විට සහ අඩු ආදායම්ලාභී සේවලාභීන්ගේ ඉල්ලීම සපුරාලීම සඳහා විධිමත් මූල්‍ය ආයතන සමග කටයුතු කිරීම ඉලක්ක කරන ලද විට ප්‍රධාන ආයතනය බොහෝ සාර්ථක බව දක්නට ඇත.

විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ නිර්මාණය කිරීම

මෑත කාලයේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය තුළ රාජ්‍ය නොවන මූල්‍ය සංවිධාන විධිමත් මූල්‍ය ආයතන බවට පරිණාමනය කිරීම පිළිබඳව අවධානය යොමුකර ඇත. මෙම ක්‍රියාමාර්ගය රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් හෝ සමුපකාරයේ මෙහෙයුම් මගින් අළුතින් නිපදවන ලද මූල්‍ය අතරමැදියන් බවට පරිවර්ථනය කිරීම හා සම්බන්ධ වන අතර මුල් ආයතනය අවසන් කිරීමට හෝ නව අතරමැදියන්ගෙන් වෙන්ව ක්‍රියාත්මකවීම හෝ සිදුකරයි. බොහෝ අවස්ථාවලදී මුල් ආයතනයේ

වත්කම්, කාර්ය මණ්ඩලය, ක්‍රමවේද සහ පද්ධතීන් නව ආයතනයට පවරන අතර මූල්‍ය අතරමැදියන්ගේ වෙනත් බොහෝ අවශ්‍යතාවයන් සපුරාලීම සඳහා යොදාගනී. වත්කම් සහ නව ඒකකය සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයේ හෝ සමුපකාරයේ මෙහෙයුම්වල හුවමාරු මිල නිර්ණය කිරීම සඳහා විවිධ උපක්‍රමයන් ස්ථාපනය කිරීම සිදුවිය හැකිය. එය අනවශ්‍ය වන අතර කෙසේ වෙතත් හුවමාරු මිල යාන්ත්‍රණය පැහැදිලි විය යුතුය.

විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයක් සංවර්ධනය කිරීම සඳහා තාර්කිකය ප්‍රධාන වේ. ඉතුරුම් සහ වාණිජ අරමුදල් ලබාගැනීමේ හැකියාව යන කරුණු දෙකම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුදල් පිළිබඳ ගැටළුව විසඳීමට උදව් වන අතර ඉලක්ක වෙළඳලට අතිරේක මූල්‍ය සේවාවන් ලබාදීම සඳහා ඇති හැකියාවද වැඩිකරයි. කෙසේ නමුත් විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයක් ඇතිකිරීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය අධීක්ෂණයට සහ පසු විපරමට ලක්වන නිසා අතිරේක පිරිවැයකට

කොටුව 4.14 Financiera Calpia

1988 දී German Aid Institution විසින් එල් සැල්වදෝරයෙහි Association of Micro and Small Entrepreneurs (AMPES) සඳහා වක්‍රීය ණය අරමුදලක් නිර්මාණය කරන ලදී. මෙම ව්‍යාපෘතියෙහි එක් අරමුණක් වනුයේ ස්ථිර සුළු ව්‍යාපාර පවත්වාගෙන යනු ලබන ජනතාවට ණය සැපයීම දියුණු කිරීම වේ. ස්ථාවර හා වෘත්තීමය ආයතනයක් ඇති කර එමගින් අවසානයේදී ඉලක්ක කණ්ඩායම් දියානුගත කුඩා විධිමත් මූල්‍ය ආයතන බවට පරිවර්ථනය කිරීමට සැලසුම් සකස් කෙරුණි.

ආරම්භයේ සිටම සංගමයේ අනිකුත් ව්‍යාපාර කටයුතු වලින් වෙන්ව ණය මෙහෙයුම් සංවිධානය කෙරුණ අතර එයට හේතුවූයේ වෘත්තීමයභාවය සහ අයුතු පෞද්ගලික බලපෑම් වලින් සීමා කිරීම යන කරුණු දෙකම තහවුරු කරනු ලැබීමය. සංගමයේ හිමිකාරීත්වය AMPES-Servicio Crediticio සතු වූ අතර එම මෙහෙයුම් කටයුතු සිදු නොකරන ලදී. එසේම දායක ආයතන විසින් අරමුදලේ ක්‍රය ශක්තිය පවත්වාගෙන යා යුතු බවට තරයේ ප්‍රකාශ කර සිටින ලදී. ඒ අනුව පොලී අනුපාත අසාමාන්‍ය ලෙස ඉහළ අගයක පැවතිය (සඵල පොලී අනුපාතය සියයට 25 සහ 40 අතර විය). අවසානයේදී දැඩි ණයදීමේ ප්‍රතිපත්ති සකස් කළ අතර බොල් ණය ප්‍රතිශතය සියයට 1කට වඩා අඩු අගයක තබාගැනීම සඳහා ණය නිලධාරීන් සඳහා මූල්‍ය දිරිදීමනා සඳහා පද්ධතියක් නිර්මාණය කරන ලදී.

Inter American Development Bank හි බාහිර අරමුදල් සමගින් සෑම වසරකදීම ණය කළඹ සහ ණය ලබාගන්නන් සංඛ්‍යාව දෙගුණයක් බවට පත්විය. 1996 වසර අවසාන වන විට ණය ලබාගත් සංඛ්‍යාව 20,000 ක් පමණ වූ අතර ණය කළඹ ඇ.ඩො. මිලියන 14 ක් දක්වා වර්ධනය විය.

සීඝ්‍ර වර්ධන අදියරේදී දැඩි ලෙස ඉලක්ක කණ්ඩායම් දෙස දියානුගත කුඩා විධිමත් බැංකුවක් වන Financiera Calpia වෙත අරමුදල් හුවමාරු කෙරිණි. මෙම පරිණාමනය Financiera Calpia හි ප්‍රධාන කොටස්කරුවෙකු වන Fundacion Calpia හරහා Association of Micro and Small Entrepreneurs හි සම්පූර්ණ සහයෝගය ඇතුව සිදුකරන ලදී. අනෙකුත් කොටස්කරුවන් වනුයේ දේශීය සහ අන්තර්ජාතික සංවර්ධන ආයතනන්ය.

පරිණාමනය සහ රූපීකරණය කරුණු දෙකක් නිසා වැදගත් වේ. කුඩා සහ ක්ෂුද්‍ර ණය සඳහා ඇති ඉහළ ඉල්ලුම සපුරාලීමට ආයතනයේ ගනුදෙනුකරුවන්ගෙන් තැන්පත් එකතු කිරීම සහ අන්තර් බැංකු වෙළඳපලට ඇතුළුවීමේ අයිතිය තිබිය යුතුය. එහි මෙහෙයුම් කටයුතුවල ඇති අභියෝගාත්මක සහ අතිශයින් වේගවත් පැතිරීම නිසා ආයතනයට ස්ථාවර බව සහ දැඩි පාලනය අවශ්‍ය විය. Calpia නිර්මාණය කිරීමෙන් ලබාදෙන ලද නව තත්ත්වය තවමත් සංගමයෙන් නිදහස්ව පවතින අතර බැංකුවේ විධිමත් පාලනය යටතේ අධීක්ෂණය වීමට ඉඩහැර ඇත.

වර්තමානයේදී Calpia යනු එල් සැල්වදෝරයෙහි කුඩා ව්‍යාපාර සමාජයට වඩාත් විශේෂ ණය දෙන්නා වේ. මේ වන විට එහි ශාඛා අටක් ආරම්භ කර ඇත. එහි ඉහළ ධනාත්මක (උද්ධමනය අනුව සකස් කළ) යෙදවූ ප්‍රාග්ධනය මත ප්‍රතිලාභ සහ එහි ආයතනික ස්ථායීතාවය රටෙහි වෙනත් බැංකු විසින් ඉහළ ණයදීමකට සුදුසු බව සලකනු ලබයි. ඉලක්ක ජනගහනයට ණය ලබාදීමට ලබාදෙන ණය අරමුදල් ප්‍රමාණය ඔවුන් ක්‍රමයෙන් ඉහළ නංවයි.

මූලාශ්‍රය: Contributed by Reinhard Schmidt, Internationale Project Consult GmbH (IPC)

සහ සීමාකිරීම් වලට ලක්වේ. (1 වන පරිච්ඡේදය බලන්න) ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයන් අපේක්ෂා කළ අගයට වඩා වැඩි විය හැකි අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිත භාවයට පැමිණෙන තුරු ප්‍රාග්ධන ආයෝජකයින් සහ වාණිජ ණය (ප්‍රාග්ධන වෙළඳපලට ළගාවීම යන කොටස බලන්න) ආකර්ශණය කරගැනීම අසීරු වේ (එසේම මිල අධික වේ). එසේම අවසාන වශයෙන් විවිධ නිෂ්පාදන සහ සේවාවන් ප්‍රමාණයක් කළමනාකරණය සඳහා ද සම්පත් ඒකරාශීකරණය සඳහා ද (ණය සහ හිමිකම් යන කරුණු දෙක සහ මානව සම්පත) අධීක්ෂණ වාර්තා අවශ්‍යතා සැපිරීම සඳහා අවශ්‍ය කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් තහවුරු කිරීම සඳහා ද (ආයතනික ධාරිතා වර්ධනය පිළිබඳ පහත කොටස බලන්න) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය එහි ආයතනික ධාරිතාවය වර්ධනය කළ යුතුය. පරිණාමනය පරිපූර්ණ මාවතෙහි ගමන් කරන බව පෙන්වුම් කළත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයක් බවට පරිණාමනය කිරීමේදී අවශ්‍ය වන වැදගත් වෙනස්කම් පිළිබඳව සැලකිල්ල යොමුකළ යුතුය. ආයතනික ධාරිතාවය මුළුමනින්ම අධ්‍යයනය කළ යුතු අතර පරිණාමනය සඳහා අවශ්‍යතා සපුරාලනවාද යන්න නිර්ණය කළ යුතුය (පරිශීෂ්ට අංක 1 හි මෙම විශ්ලේෂණය සිදුකිරීම සඳහා අවශ්‍ය රාමු පද්ධතිය දක්වා ඇත)

විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයක් බවට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා වැයවන පිරිවැය නිතරම අධික පිරිවැයක් වැය වේ. එහි සාධ්‍යතාව සහ සේවාවන් ඇරඹීමට පෙර සිදුකළ යුතු වූ කාර්යයන්ද එසේම කළමනාකරණය සහ පද්ධතිවල වෙනස්කම්ද ඇතුළත් වේ. සෑම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක්ම ඉහත විස්තර කළ විවිධ ආකාරයේ විධිමත් ආයතන වර්ග පිළිබඳව සැලකිය යුතු අතර ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවලට හොඳින් ගැලපෙන්නේ කුමක්දැයි නිර්ණය කළ යුතුය. (කොටුව 4 15) උදාහරණ ලෙස BoncoSol සඳහා PRODEM විසින් තෝරාගනු ලැබූ වාණිජ බැංකු ආකෘතිය තෝරාගැනීමට හේතුවූයේ ඉතුරුම් සහ වෙනත් මූල්‍ය නිෂ්පාදන ලබාදීම සඳහා දියුණු කළ හැකි ඉහළ තෝරනය හැකියාව දේශපාලන සහ මූල්‍ය සහාය පිළිබඳ නිවැරදි සංකලනය සමග ගැලපීමෙන් යොදාගැනීමයි. එසේම අනිත් අතට Catholic Relief Service හි හවුල්කාර රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වන Accion Comunitaria del Peru සහ COPEME තීරණය කළේ මෙම ආකෘතීන්ට සහාය දෙන විශේෂිත නීති පද්ධතිය සමග ගැලපෙන මූල්‍ය ආයතන ස්ථාපනය කිරීම වේ. එසේ වුවත් ඉතුරුම් අත්පත් කර ගැනීමට නොහැකිව මෙම ව්‍යුහයන් තෝරනය වූ හැකියාවන් සහිත අධීක්ෂණය වන මාධ්‍යයන් සපයන

අතර අඩු ප්‍රාග්ධනයක් සමග මෙහෙයුම් ආරම්භ කළ හැකිවේ. (SEEP Network 1996 a)

අවසාන වශයෙන් පරිණාමන ක්‍රියාවලියෙහි ඇති රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයන් වෙතම ආයතනයක් බලාපොරොත්තු වෙයි නම් (රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය සහ නව මූල්‍ය අතරමැදියනය) පාර්ශව දෙකටම ප්‍රතිලාභ ලබාදෙන ක්‍රියාකාරී සම්බන්ධතාවයක් ගොඩනැංවිය යුතු අතර එමගින් ඔවුන් අතර ඇති සම්බන්ධය ශක්තිමත් කරයි.

මතු දැක්වෙන කරුණු සමහර ප්‍රයෝජනවත් සම්බන්ධතා යාන්ත්‍රණ වලට ඇතුළත් වේ. (SEEP Network 1996 a)

- අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය අතිවිෂාදනය (Overlapping)
- ප්‍රධාන කාර්යාලයේ කාර්යයන්, ශාඛාවේ අවකාශය, රක්ෂණය ආදී දේවල්හිදී පිරිවැය බෙදාගැනීම
- හවුල් සම්පත් ඒකරාශීකරණය - මූල්‍ය තරමැදියනයට සෘජුව මැදිහත්විය නොහැකි සමාජ ආයෝජන ප්‍රාග්ධනය රාජ්‍ය නොවන ආයතනය මගින් ආකර්ශණය කරගැනීම.
- නිෂ්පාදන සංවර්ධනය, ඉලක්ක, ප්‍රදේශ සහ ජනගහනය සඳහා ප්‍රතිපත්ති සම්බන්ධීකරණය කිරීම

කොටුව 4.15 ගෞතමාලාවේ සංවර්ධන බැංකුව Catholic Relief Services

ගෞතමාලාවේ Catholic Relief Services හි හවුල්කරුවෙකු වන Cooperative Association for Western Rural Development ආයතනය, සංවර්ධන බැංකුවක් ස්ථාපනය කිරීම සඳහා සැලසුම් සකස් කරයි. මන්ද යත් එහි සංවිධාන මූලධර්මයන් සංගමය විසින් සහාය දෙන වාණිජ බැංකුවක සමාජ සංවර්ධන අරමුණට වඩා නම්‍යශීලී වන බැවිණි. මෙහි ඇතුළත් වන්නේ;

- ඉතාමත් දුප්පත් අය වෙත අවධානය යොමු කිරීම Catholic Relief Service හි හා එහි හවුල්කරුවන්ගේ මූලික අනුග්‍රාහකයන්
- ඉතුරුම් පිළිබඳ අවධාරණය කිරීම
- මූලික ආයෝජන අවශ්‍යතා සහ පරිපාලන මෙහෙයුම් සඳහා රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ ජනප්‍රිය ආයතන වෙත ළගාවීම
- පහසුවෙන් නැවත අනුකරණය කිරීම

මෙම අවසාන ලක්ෂණය මගින් මූල්‍ය අවධානයට වඩා සීඝ්‍ර වර්ධනයක් සඳහා සහාය දීමටත්, විවිධාංගීකරණය සඳහා දිරිමත් කිරීමටත් අවධානයට වඩා වැදගත් වන බව දැකිය හැකිය.

මූලාශ්‍රය: (SEEP Network 1996)

සහපාලනය සහ හිමිකාරිත්වය

රාජ්‍ය නොවන මූල්‍ය සංවිධාන ලෙස සැකසූ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නිතරම දුරදර්ශී ලෙස සකස් කරයි. මෙසේ සකස් කරන්නේ සාමාන්‍යයෙන් ලාභදායීත්වය පිළිබඳ සැලකිලිමත් වනවාට වඩා ඔවුන්ගේ සමාජයේ අඩු ආදායම්ලාභී සාමාජිකයින්ගේ ජීවන මට්ටම ඉහළ දැමීම සඳහා සමාජයීය අරමුණු වලින් සමන්විත වූ ආයතන වෙයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වර්ධනය වීම ආරම්භ වූවායින් පසුව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා ව්‍යාපාරික ක්‍රමයක් යොදාගැනීම අවශ්‍ය බව ඔවුන් නිගමනය කරයි. මෙහි ප්‍රතිඵල ලෙස දායක අරමුදල්, ග ඉලක්ක වෙළඳපලෙහි ඉල්ලුම සීමාසහිත වීම සහ විධිමත් ආයතනයක් ලෙසට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රයේ සාමාන්‍ය වෙනස්වීම ආදිය සිදුවිය හැකිය.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වර්ධනය වී කළමනාකරණ පද්ධති සංවර්ධනය වීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ඵලදායී කළමනාකාරිත්වය තහවුරු කිරීම සඳහා පාලනාධිකාරියක අවශ්‍යතාවය පැහැනැගුණ අතර දක්ෂතාවයන් සහිත පුද්ගලයින් ආකර්ශණය කරගැනීම වඩා වැදගත් විය. (සාමාන්‍යයෙන් පෞද්ගලික අංශයෙන්) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ “දැක්මෙහි” වෙනසක්, පාලනය පිළිබඳ වෙනසක් සිදුනොවන අතර එය වගකිවයුතු කළමනාකාරිත්වය නිසා සිදුවේ. තවදුරටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වර්ධනය වීමේදී හිමිකාරිත්වය පිළිබඳ ගැටළුව වඩාත් පැහැදිලිව දැගය වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වඩාත් විධිමත් වූහයක් නිර්මාණය කිරීම ආරම්භ කිරීමේදී මෙය විශේෂයෙන් වැදගත් වේ.

සහපාලනය. (Clarkson සහ Deck මගින් 1997 න් ලබාගන්නා ලදී) පාලනය යනු පරීක්ෂාකර බැලීමට සහ තුලනය කිරීමට ඇති පද්ධතීන් වන අතර එම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කළමනාකාරිත්ව අධීක්ෂණය කිරීමට අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලයක් පත්කර තිබීම පාලනය ලෙසට හඳුන්වනු ලබයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කටයුතු පිළිබඳව සමාලෝචනය, තහවුරු කිරීම සහ සැලසුම් අනුමත කිරීමට ද ඉහළ කළමනාකාරිත්වයේ කාර්ය සාධනය සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ දැක්ම පවත්වාගෙන යාම තහවුරු කිරීමට ද අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය විසින් වගකීමෙන් බැඳේ. කළමනාකාරිත්වය දිනපතා මෙහෙයුම්වලදී ආයතනික දැක්ම ක්‍රියාවන්ට නැංවීමේ වගකීමෙන් බැඳී ඇත.

අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලයේ ප්‍රධාන වගකීම් වනුයේ;

- **භාරකාරිත්වය.** ආයතනයේ සියළුම පාර්ශවයන්ගේ අවශ්‍යතා ආරක්ෂා කිරීමට වගකීමක් ඇත. එය (ක්ෂුද්‍ර

මූල්‍ය ආයතනය විසින් වැඩි සැලකිල්ලක් දක්වන කළමනාකරුවන් විසින් මෙහෙයුම් සිදුකරන කාර්යයන්) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආයෝජකයින්ගේ, කාර්ය මණ්ඩලයේ සේවාලාභීන්ගේ සහ වෙනත් ප්‍රධාන පාර්ශවයන්ට ආයතනය පිළිබඳ පරීක්ෂා කර තුලනය කිරීම තහකිරීමක් ලෙස සලකනු ලැබේ.

- **උපක්‍රම.** ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය විසින් ආයතනය මුහුණ දිය හැකි මූලික අවදානම් පිළිබඳ තීරණාත්මක ලෙස කල්පනා කරමින් දීර්ඝ කාලීන උපක්‍රම තීරණය කරන අතර කළමනාකාරිත්වය ඉදිපත් කරන තීරණ අනුමත කරයි. අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය ආයතනික ක්‍රමෝපායයන් සැලසුම් නොකරන නමුත් ඒ වෙනුවට ආයතනයේ දැක්ම අනුව කළමනාකරණ ව්‍යාපාරික සැලසුම් සමාලෝචනය කරන අතර ඒ අනුව එම සැලසුම් අනුමත කිරීම සිදුකරයි.

- **සහපාලනය.** විධායක අධ්‍යක්ෂවරයෙකුගේ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරියෙකු හරහා අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය විසින් කළමනාකාරිත්වයට මෙහෙයුම් බලතල ලබාදෙයි. සම්මත ක්‍රමෝපාය සැලසුම් ක්‍රියාත්මක කරවීම පිළිබඳව අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය විසින් කළමනාකාරිත්වය අධීක්ෂණය කරනු ලබන අතර සැලසුමෙහි අන්තර්ගත ලෙස අරමුණු සහ කාල පරාසය තුළ කළමනාකාරිත්වයේ කාර්යසාධනය පවතීද යන්න ඇගයීමට ලක්කරයි.

- **කළමනාකාරිත්ව සංවර්ධනය.** ඉහළ කළමනාකාරිත්ව කණ්ඩායම තෝරාගැනීම, ඇගයීම සහ වැටුප් සහ දීමනා පිළිබඳව අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය විසින් අධීක්ෂණය කරනු ලබයි. විධායකයින් සඳහා අනුපිළිවෙලින් පත්වීම, සැලසුම් කිරීම ද මෙයට ඇතුළත් වේ. කුඩා වර්ධනය වන ව්‍යවසායකත්ව සංවිධානයක සිට ස්ථාපිත ආයතනයක් බවට පරිණාමනය වීමේදී ඵලදායී පාලනාධිකාරියක් තිබීම මගින් එම ආයතනය ආරක්ෂා වන බව තහවුරු වේ.

වඩා නිදහස් පරායත්ත භාවයකට පාලනාධිකාරිය විසින් මෙහෙයවනු ලබයි.

අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය නීතිමය සහ කළමනාකාරිත්ව ආදී විවිධ හැකියාවන්ගෙන් යුතු සාමාජිකයින්ගෙන් සමන්විත විය යුතුවේ. විශේෂයෙන්ම පෞද්ගලික අංශයේ නියෝජනයක් තිබීම අත්‍යාවශ්‍ය වේ. එසේම කළමනාකරණ සැලසුම් නිශ්චයාත්මක ලෙස විශ්ලේෂණය කිරීමේ හැකියාව ද, ඵලදායී මග පෙන්වීමක් ලබාදීමේ හැකියාව ද

අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලය තේරීමේදී සැලකිය යුතු ප්‍රමුඛතම කරුණු වේ. මතු දැක්වෙන කරුණු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් නිර්වචනය කළ යුතුවේ

- අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩල තුළ සහ බාහිර ආයතනය සමග අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලයේ භූමිකාව
- ප්‍රවීණතාවය අවශ්‍ය වන ප්‍රදේශ
- මෙහෙයුම්වල විශේෂිත අංශ අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා කමිටු පැවතීම
- අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය සඳහා කොන්දේසි සීමාවන්
- අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල සාමාජිකයින් ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමේ ක්‍රියා පටිපාටිය
- අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල සාමාජිකයින් තෝරාගැනීමේදී විධායක අධ්‍යක්ෂවරයාගේ කාර්යභාරය අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය සඳහා ප්‍රශස්ථ සංඛ්‍යාව
- එක් එක් සාමාජිකයාගේ දායකත්වය ඇගයීම සඳහා යාන්ත්‍රණයක්

අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයට පැහැදිලි පොදු අරමුණු ලබාදිය යුතු අතර ඔවුන් ඒවාට එකඟවිය යුතුය. එසේම සාමාජිකයින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙන් ස්වායත්ත විය යුතු අතර ඔවුන්ගේ පෞද්ගලික උවමනාකම් දේශපාලන න්‍යාය පත්‍රයන් හෝ ඉහළ කළමනාකාරිත්වයේ අවශ්‍යතාවයන්ට නැඹුරුවීමට වඩා ප්‍රවණත්වය මත අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය තෝරාගැනීම සිදුකළ යුතුය. අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ සාමාජිකයින් වගකීමෙන් යුතුව ක්‍රියා කළ යුතු අතර සියළු පාර්ශවකරුවන් එකිනෙකා අතර විශ්වාසය රැකගත යුතුය. පාලනාධිකාරිය විසින් කොටස් හිමියන්ට, දායකයින්ට, රජයට සහ අධීක්ෂකයින්ට එම ආයතනය සුදුසු ලෙස අධීක්ෂණය වන බවට විශ්වාසය තහවුරු කළ යුතුවේ. එම නිසා අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය ඔවුන්ට හිමි සම්මත වේතනය හැරුණු කොට වෙනත් කිසිවක් ලබාගත යුතු නොවේ.

හිමිකාරිත්වය. (1998 Otero මගින් ලබාගන්නා ලදී) ආයතනයේ පාලනාධිකාරිය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ හිමිකරුවන් විසින් තෝරා පත්කර ගත යුතුවේ. අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය ඔවුන්ගේ නියෝජිතයින් මාර්ගයෙන් එහි හිමිකරුවන් කළමනාකාරිත්වයට වගකිව යුතු බවට රඳවාගෙන තබාගනී. හිමිකාරිත්වය වැදගත් වන නමුත් නිතරම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය තුළ පැහැදිලි බවක් නැති අතර විශේෂයෙන්ම බොහෝ දායකයින්ද අරමුදල් පරිත්‍යාග කිරීමේදී මෙම තත්වය ඇති වේ.

විධිමත් මූල්‍ය ආයතන හෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල හිමිකරුවන් එම ස්වරූපයෙන්ම දක්නට නොමැත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ විධිමත් කොටස් හිමියන්ට එහි සියළුම බැඳීම් ගෙවා නිදහස් කිරීමෙන්

අනතුරුව ඉතිරිවන වත්කම් කිසිවක් ඇත්නම් ඒවාට අවශේෂ හිමිකම් පෑමක් ඉදිරිපත් කළ හැකිය. කොටස් හිමියන්ට ආයතනය පාලනය කරන අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය පත්කර ගැනීම සඳහා ඡන්දය දීමට ඔවුන්ගේ කොටස් මත හිමිකම් ලැබේ. අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල සාමාජිකයින් සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය අතර වගකිව යුතු බව පැහැදිලිව තිබීම කොටස් හිමියන්ට ප්‍රතිඵල දායක වේ.

සාමාන්‍යයෙන් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල කොටස් හිමියන් නොමැත. ඒ වෙනුවට කළමනාකාරිත්වය පුරුදු පරිදි අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය තෝරා පත්කර ගනී. කළමනාකාරිත්වය විසින් ඉහළ කළමනාකාරිත්වයේ අවශ්‍යතාවයන්ට එකඟවන අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල සාමාජිකයින් තෝරා ගතහොත් මෙය ගැටුමකට හේතුවක් විය හැකිය (නමුත් නිතරම නොවේ). එසේම (විශේෂයෙන් දායක මුදල් ඇතිවිට) රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල සාමාජිකයින් සාමාන්‍යයෙන් අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ හිමිකාරිත්වය පිළිබඳ භූමිකාව ආයතනයේ මූල්‍ය සම්පත්වල වගකීම් භාරගෙන සපුරාලන්නේ නැත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ඔවුන්ගේ ව්‍යුහයන් විධිමත්කරණය කරන අතර (එනම් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක සිට විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයක් දක්වා වෙනස්වීම) දායක සමාජය හැර අරමුදල් ලබාගැනීම සඳහා වෙනත් මූල්‍ය වෙත ළඟාවීම ආරම්භ කළහ. රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය වෙනම ඒකකයක් ලෙස පවත්වාගෙන යනු ලැබුවේ නම් සාමාන්‍යයෙන් එය නව ආයතනයේ කොටස්වලින් බහුතරයක හිමිකාරිත්වය දරනු ඇත. මෙම බහුතර හිමිකාරිත්වයට අමතරව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය හා රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය අතර සම්බන්ධතාවය අනේ දුරින් පවත්වාගෙන යාම අත්‍යවශ්‍ය වන අතර හුවමාරු මිල පිළිබඳ පැහැදිලි පද්ධතියක් පවත්වාගෙන යාම ද අවශ්‍ය වේ.

විධිමත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක “හිමිකරුවන්” සාමාන්‍යයෙන් කොටස් 4 කට බෙදිය හැකිය.

- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන
- පෞද්ගලික ආයෝජකයින්
- රාජ්‍ය ඒකක
- විශේෂිත හිමිකම් ප්‍රාග්ධන අරමුදල් (Specialized Equity Fund)

මෙම සියළුම හිමිකරුවන් ඔවුන්ගේ ආයෝජන මත ප්‍රමාණවත් ප්‍රතිලාභයක් ලබාගැනීම පිළිබඳව සැලකිලිමත් වේ. එසේම රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයකට හා රජයේ ඒකකවලට වෙනත් අවශ්‍යතා ද තිබිය හැකිය උදාහරණයක් ලෙස ඔවුන්ගේ සේවලාභීන්ගේ ජීවිත කෙරෙහි ඇතිවූ

ධනාත්මක බලපෑම හෝ සමාජයීය ලාභය පිළිබඳව සැලකිලිමත් වේ. (වගුව 4.2)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙයුම් කටයුතු සඳහා හිමිකරුවන් විශාල වශයෙන් සහභාගි වීම හෝ වඩා අකර්මණය භූමිකාවක් දැක්වීම හෝ සිදුවිය හැකිය. වඩා ක්‍රියාකාරී භූමිකාවක් සහිත හිමිකරුවන් සතුව ප්‍රමාණවත් හැකියාවන් තිබිය යුතු අතර අවශ්‍ය තරම් කාලය වැය කිරීමේ හැකියාව ද තිබිය යුතුය. නිතරම අතිරේක ප්‍රාග්ධනය ලබාගැනීම සඳහා ද විශේෂයෙන්ම හිමිකම් ප්‍රාග්ධනය සඳහා ද කැඳවනු ලබයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වර්ධනය වීමේදී ද හිමිකරුවන් ඔවුන්ට හිමි තත්ත්වය පවත්වාගෙන යාමට බලාපොරොත්තු වන අතර අතිරේක ප්‍රාග්ධනය ලබාගනී. මෙයින් අදහස් කරනුයේ ඔවුන්ට ද ප්‍රග්ධනය ලබාගැනීම නොකඩවා සිදුකළ යුතු බව වේ.

ප්‍රාග්ධන වෙළඳපලට ළඟාවීම

බහුතරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ක්‍රියාකාරකම් සඳහා මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන සම්පාදනය කරන්නන්, දායකයින් හෝ රාජ්‍ය අරමුදල් වන අතර ඒවා පරිත්‍යාග හෝ සහන ණය ලෙස වේ. කෙසේ නමුත් දායක අරමුදල් සීමිත බව ප්‍රත්‍යක්‍ෂ වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ව්‍යාප්ත වී වර්ධනයේ තීරණාත්මක අවස්ථාවකට ළඟා වූ විට දායක සහයෝගය මත පමණක් ඔවුන්ට තිරසාරභාවයට පත්වීමට නොහැකි බව හඳුනා ගන්නා ලදී. සමහරුන් ප්‍රාග්ධන වෙළඳපල කරා ළඟා වූහ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට නව ප්‍රාග්ධනය ලබාගත හැකි ආකාර බොහෝ ඇත. ඒවා අතුරින් සමහරක් නම්,

- ඇපකාර අරමුදල්, ණය සහ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය මගින් ණය ලබාගැනීම
- හිමිකම්
- හිමිකම් ප්‍රාග්ධන ආයෝජන අරමුදල්
- සමාජයීය වගකීම සහිත අන්‍යෝන්‍ය අරමුදල්
- ණය කළඹ ආරක්‍ෂණය

ණය ලබාගැනීම

බොහෝ අවස්ථාවලදී මූල්‍යමය ස්වයං පෝෂිතභාවය අත්කර ගැනීමට අවශ්‍ය අරමුදල් ලබාගැනීම සඳහා වාණිජ මූලාශ්‍ර කරා ළඟාවීම අවශ්‍ය වේ.

කෙසේ නමුත් දයකයින් හෝ අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවල ඇප සහතිකය සමග සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අවම වශයෙන් ඔවුන්ගේ මුදල් පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහාවත්

කොටුව 4.16 Banco ADEMI හිමිකාරත්ව ව්‍යුහය

1997 සැප්තැම්බර් 11 වන දින ඩොමිනිකන් රාජ්‍යයේ මූල්‍ය මණ්ඩලය විසින් Banco de Desarrollo ADEMI, S.A සඳහා බැංකු බලපත්‍රය අනුමත කරන ලදී. නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් ලබාදෙන ණය ඇ.ඩො. 35,000 සිට 300,000 ක අතර අගය පරාසයක රඳවා තබා ගනිමින් කුඩා හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යාපාර අංශය ඉලක්ක කරන ලදී. එසේම Banco ADEMI කාලීන තැන්පතු ගිණුම් සහ මූල්‍ය සහතික මගින් සාමාන්‍ය ජනතාවට ඉතුරුම් පහසුකම් ද ලබාදෙයි.

BancoADEMI හි කොටස්වලින් සියයට 72 ක ප්‍රමාණයක් Association for the Development of Microenterprises (ADEMI) වෙත අයිති වූ අතර ආරම්භක රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය එහි කුඩා ව්‍යාපාරික ණය බැංකුවට ලබාදී ක්ෂුද්‍ර වාපාර අංශයට සේවා සැලසීම පවත්වාගෙන ගියේය. කොටස්වලින් තවත් සියයට 10 ක් එම සංගමයේ සේවකයින්ට අයත් වූ අතර ඉතිරි කොටස සංගමයේ සංවර්ධනයට සක්‍රීයව සම්බන්ධ වන පුද්ගලයින්ට අයත් විය.

බැංකුව සතුව පෙසෝ ඩොලර් මිලියන 150 ක බලයලත් ප්‍රාග්ධනයක් ඇති අතර (හෝ අමෙරිකානු ඩොලර් මිලියන 10.7 ක් ද) එසේම පෙසෝ ඩොලර් මිලියන 100 ක් (ඇ.ඩො. මිලියන 0.1) ගෙවා නිම් ප්‍රාග්ධනයද සතුවිණි. ADEMI වෙතින් වත්කම් පරිණාමයෙන් අනතුරුව මෙහෙයුම් අරඹා පළමුවන වසරේදී නව ආයතනය මගින් ලාභ ඉපැයීමට ප්‍රක්ෂේණය කරන ලදී.

මූලාශ්‍රය: Benjamin and Ledgerwood 1998

වගුව 4.2 ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල හිමිකරුවන්ගේ පළමුවන අභිප්‍රාය කුමක්ද?

රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන	පෞද්ගලික ආයෝජකයින්	රාජ්‍ය ඒකක	විශේෂිත හිමිකම් අරමුදල්
සදාචාරාත්මක වගකීම	ආයෝජන මත ප්‍රතිලාභ	දේශපාලන සැලකීම	ආයෝජන මත ප්‍රතිලාභ
ආයතනික දක්ම	ප්‍රාග්ධන සුරක්‍ෂිතභාවය	ක්‍ෂේත්‍රයට ප්‍රවිශ්ඨ වීම	ආයතනික දක්ම
ආයෝජන මත ප්‍රතිලාභ	සමාජ වගකීම පිළිබඳ හැඟීම	ආයෝජන මත ප්‍රතිලාභ	දීර්ඝ කාලීන සැලසුම්
දීර්ඝ කාලීන සැලකිල්ල			
ආයතනික වශයෙන් පැසසුම් ලැබීම හෝ ප්‍රතිරූපය			

මූලාශ්‍රය: Otero 1998

ප්‍රමාණවත් ආදායමක් උපයන්නේනම් දායක අරමුදල්වලට සමාන ප්‍රමාණයක වාණිජ ණය ලබාගෙන දායක අරමුදල් තෝලනය කරගැනීමට හැකිවනු ඇත.

ඇපකාර අරමුදල් යනු ණය මුදලේ යම් කොටසක් නැවත ගෙවන බවට සහතික වෙමින් මූල්‍ය ආයතනයේ අවදානම අඩුකරන මූල්‍ය යාන්ත්‍රණයකි. (Stearus 1993 වෙතින් ලබාගන්නා ලදී) ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර අංශයට විධිමත් අංශයේ බැංකු මගින් ණය ලබාදීම උනන්දු කරවීම සඳහා ඇපකාර අරමුදල් යොදාගනී. ඔවුනට වාණිජ බැංකුවක් මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට, එහි සේවාලාභීන්ට නැවතත් ණය වශයෙන් දීමට ලබාදී ඇති ණයක් සඳහා හෝ සෘජුවම ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට බැංකුව මගින් ලබාදී ඇති ණය සඳහා ඇප ආවරණයක් ලබාදිය හැකිය. ඇප ආවරණ මගින් ණය ලබාදීමේදී ඇතිවන අවදානම් සඳහා ආවරණ වර්ග 3 ක් ලබාදෙයි. අවදානමට සම්බන්ධ මෙම නිර්මාණාත්මක අංගලක්ෂණ යනු ප්‍රතිග්‍රහණයේ සහ බැංකු මගින් යොදාගන්නා ඇප ආවරණ යාන්ත්‍රණයේ වැදගත් නිර්ණායක වේ.

- මූලික ණය මුදලේ ප්‍රතිශතයක්
- මූලික ණය මුදලේ සහ නොගෙවූ පොලී ප්‍රමාණයේ ප්‍රතිශතයක්
- ණය මුදලෙන් යම්කිසි ප්‍රමාණයක් (උදාහරණ ලෙස පළමු සියයට 50)

මූල්‍ය ආයතනය මුහුණ දෙන අවදානම සහ හුවමාරු පිරිවැය අඩුකර දීමෙන් නව වෙළඳපලක් සඳහා ඇතුළුවීමට සැලසුම් කරන වාණිජ ණය දෙන්නන් සඳහා පර්යේෂණ සහ සංවර්ධන ක්‍රියාදාමයක් ලෙස ඇපකරු අරමුදලකට ක්‍රියාකළ හැකිය. (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට හෝ සෘජුවම එහි සේවාලාභීන්ට ණය ලබාදීමෙන්) ඇපකරු අරමුදල් සාමාන්‍යයෙන් නිර්මාණය කර ඇත්තේ සම්පත් තෝලනය සඳහා වේ. උදාහරණ ලෙස ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 5 ක ඇපකාර අරමුදලක් මගින් ක්ෂුද්‍ර/ ව්‍යවසායකයින්ට ඇ.ඩො. මිලියන 10 ක ප්‍රමාණයක ණයදීම සඳහා බැංකු උනන්දු කරවනු ලබන අතර එමගින් අරමුදලේ සම්පත් එකට දෙක යන ප්‍රමාණයෙන් තෝලනය කරනු ලබයි. තෝලන සාධකය වැඩිවීමේදී ඇප යාන්ත්‍රණයේ ඵලදායී බව වැඩිවේ. (ඇපකාර අරමුදල මගින් විශාල ණය කළඹක් සඳහා අනුබල දෙයි) අවසානයේදී මෙහි අරමුණ වන්නේ ඇපකාර යාන්ත්‍රණයේ සිට සහභාගි වන මූල්‍ය ආයතනයට ක්‍රමයෙන් අවදානම හුවමාරු කිරීම වේ.

උදාහරණ ලෙස ACCION'S Bridge Fund මගින් එයට අනුබද්ධ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වලට ලබාගත නොහැකි වාණිජ ණය සැපයීම සිදුකරයි.

Bridge Fund මගින් එහි අනුබද්ධ රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට නැවතත් වෙළඳපල අනුපාත යටතේ ණය ලබාදිය හැකි ලෙස මුදල් තැන්පතු සුරැකුම්පත් හෝ වාණිජ බැංකු සමග ණයවර ලිපි ඉදිරිපත් කරයි. අවසානයේදී සමහර අනුබද්ධ ආයතනවලට ඇපකාර යෝජනා ක්‍රමය නොමැතිව සෘජුවම ණය ලබාගැනීමට හැකියාව ලැබේ.

කෙසේ නමුත් ඇපකාර යෝජනාක්‍රමයේ පිරිවැය එයින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභවලට සාපේක්ෂව සලකා බැලිය යුතුය. (කොටුව 4:17) Vogal සහ Adams (1997) පවසන පරිදි ණය ඇපකාර වැඩසටහනක සමඟ බැඳී ඇති පිරිවැය තුන් ආකාරයක් ඇත. වැඩසටහන සකස් කිරීම සඳහා පිරිවැය, වැඩසටහන ශක්තාන්‍ය කිරීමට සහ තිරසාර බවට අවශ්‍ය සහනාධාර අරමුදල් සඳහා වැයවන පිරිවැය සහ ඇපකාර වැඩසටහන මූල්‍ය පද්ධතිය තුළ පවත්වාගෙන යෑමට සහ එයට සහභාගිවීමට වැයවන අතිරේක පිරිවැය වේ. ණය ඇපකාර වැඩසටහනක ඇති ප්‍රතිලාභ වනුයේ ණය ලබාදෙන්නාගේ අවදානම් කොටස ඇපකාර ආයතනය වෙත හුවමාරු කරමින් සිදුකල හැකි අතිරේක ණයදීම වේ. ණය ලබාගන්නාගේ ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් ලැබෙන ශුද්ධ ආදායම වැඩිවීම මගින් ණය ලබාගන්නා සහ සමිතිය යන පාර්ශව දෙකම ප්‍රතිලාභ ලබයි. Vogol සහ Adams යෝජනා කරන පරිදි ප්‍රතිලාභ මැනීම දුෂ්කර කටයුත්තක් වේ. මන්දයත් ඇපකාර යෝජනාක්‍රමය සත්‍ය වශයෙන්ම අතිරේකව ප්‍රතිලාභ ලබාදෙයි නම් එය නිර්ණය කිරීම අසීරුවන බැවිනි (එනම් ඉලක්ක වෙළඳපලට අතිරේක ණයදීම). එසේම බැංකුව එහි පවතින ණය කළෙඹේ යෝග්‍ය අගයෙන් කොටසක් හෝ සම්පූර්ණ ප්‍රමාණය බැංකුව විසින් හුදෙක් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානය වෙත හුවමාරු කිරීමේදී ආදේශය ඇතිවේ. මේ ආකාරයට වෙනත් රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන වලින් ණය ලබාගන්නා සේවාලාභීන් ඉවත් කරගන්නා සහනාධාර ඇපකාර වැඩසටහන් සහනාධාර මගින් ප්‍රතිලාභ නොලබයි.

බොහෝ සුළු වශයෙන් ඇපකාර යෝජනා ක්‍රම කිහිපයක් සහනාධාර නොමැතිව මූල්‍ය තිරසාරත්වයට පත්ව ඇත. කෙසේ නමුත් සේවාලාභීන්ට සෘජුවම සහනාධාර ලබාදෙනවාට වඩා ඇපකාර යෝජනා ක්‍රම මගින් ප්‍රතිලාභ වැඩි බව පෙනී යයි (ඇපකරු යෝජනා ක්‍රම පිළිබඳ වැඩි තොරතුරු සඳහා Stearns 1993 සහ කුඩා සහ මධ්‍ය ප්‍රමාණයේ ව්‍යාපාර සඳහා ඇපකරු යෝජනා ක්‍රම සඳහා Gadger 1997 (Levitsky 1997 බලන්න)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ව්‍යාප්ත වී අවසානයේදී මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිත භාවයට ආසන්න වීමේදී උද්ධමනය සහ ප්‍රාග්ධන සඳහා ආරෝපිත පිරිවැය

ඇතුළුව සියළුම පිරිවැය උපයන ආදායම මගින් ආවරණය කරගැනීම. (8 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න) එහි හිමිකම් දායක අරමුදල් සහ රඳවාගත් ලාභය උත්තේජනය කරගැනීම සඳහා එය සතු හැකියාව වැඩිවේ. එය විධිමත් ලෙස අධීක්ෂණය වන මූල්‍ය ආයතනයක් බවට පත් වුවහොත් වාණිජ මූල්‍ය වලින් සෘජුවම ණය ලබාගෙන හෝ ඉතුරුම් ඒකරාශිකරණය මගින් (අවශ්‍ය නම් අධීක්ෂණය කර) එහි හිමිකම් මෙන් 12 වාරයක උත්තේජනයක් ළඟාකර ගත හැකි වේ. කෙසේ නමුත් ඉතුරුම් ඒකරාශිකරණය සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ප්‍රමාණවත් වෙනස්කම් කිරීම අවශ්‍ය වන අතර එය පරිච්ඡේද 6 හි සාකච්ඡා කර ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් පසුගිය දායක පරිත්‍යාග සහ ධනාත්මක ශුද්ධ වත්කමක් හරහා හිමිකම් පාදමක් ගොඩනගා ඇති විට වාණිජ මූල්‍යනය ලබාගැනීමට සුදුසු වේ. (කොටුව 4: 18 බලන්න)

වාණිජ බැංකු හෝ වෙළඳපලට මූල්‍ය පත්‍රිකාවක් නිකුත් කිරීම මගින් සෘජුවම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වාණිජ ණය ලබාගනී.

සමකොටස් ලබාගැනීම. ප්‍රාග්ධන වෙළඳපලට ළඟාවීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ හිමිකාරිත්වය (සමකොටස්) විකිණීමෙන්ද ලබාගත හැකිවේ. මෙය සිදුවීමට නම් ආයතනය කොටස්කරුවන් සහිත විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන ආයතනයක් විය යුතුය. ණය නිෂ්පාදන මෙන් නොව සමකොටස් සඳහා ස්ථිර ඵලයක් හෝ පරිණතභාවයක් නොමැත. ඒ වෙනුවට සමකොටස් ආයෝජකයින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අනාගත ලාභදායීත්වය වෙනුවෙන් ආයෝජනය කරන අතර එහි ප්‍රති ලාභයන්හි කොටසක්ම ලාපොරොත්තුවේ. මක්නිසාද යත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපාරය බොහෝ ආයෝජකයින් දන්නා පරිදි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඇති ධාරිතාවේ මට්ටමට තවමත් දියුණු වී නොමැති නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය යාන්ත්‍රණයෙහි වැදගත් භූමිකාවක් රඟදැක්වීමට කොටස් ආයෝජකයින්ට තවත් ටික කාලයක් ගතවනු ඇත. කෙසේ නමුත් විශේෂයෙන්ම වර්ධන වන තිරසාර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමහර කොටස් ආයෝජන අරමුදල් සඳහා ආයෝජනය කිරීම වර්ධනය වෙමින් පවතී.

කොටස් ආයෝජන අරමුදල. කොටස් අයෝජන අරමුදල තෝරාගත් සංවිධාන සඳහා කොටස් සහ අර්ධ කොටස් (ද්විතීක ණය) සපයයි ProFund යනු එවැනි අරමුදලක් වන අතර එය ලතින් ඇමරිකාවේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ව්‍යාප්තිය සඳහා ආයෝජනය කිරීම මුඛ්‍ය පරමාර්ථය කර සකස් කර ඇත (කොටුව 4:20). අප්‍රිකාවේ සහ ආසියාවේ මෙයට සමාන අරමුදල්

පිහිටුවීමට මේ වන විට උත්සාහ දරමින් සිටියි.

කොටුව 4.17 ඇපකාර යෝජනා ක්‍රමය - ශ්‍රී ලංකාව

ශ්‍රී ලංකාවේ ඇපකාර යෝජනා ක්‍රමය 1997 දී ආරම්භ වූ අතර මහ බැංකුව මගින් ක්‍රියාත්මක කරන ලදී. යෝජනා ක්‍රමය මගින් ණය මුදලින් සියයට 60 ක ප්‍රමාණයක් ආවරණය කළ අතර ලෝක බැංකුව මගින් මූල්‍යනය කළ ජාතික සංවර්ධන බැංකුව හරහා ක්‍රියාත්මක වූ ණය මාලාවන්ට සහභාගි වීම සඳහා වාණිජ බැංකුවලට ලබාදුන් දිරිදීමනාවක් ලෙස සකස් කරන ලදී.

1979 සහ 1995 අතර කාලයේදී ලෝක බැංකුව විසින් ඇ.ඩො. මිලියන 105 ක මුදලක් කුඩා සහ මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යාපාර සඳහා ණය මුදල් 4 ක් සඳහා ලෝක බැංකුව මගින් අනුමත කරන ලදී. ලෝක බැංකුව මගින් ලබාදුන් පළමුවන ණය දෙකෙහි ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය අඩු අගයක පැවතිය නමුත් (70 - 73 ප්‍රතිශතයක) පසුව දෙන ලද බැංකු ණය සඳහා සියයට 90 දක්වා සැලකිය යුතු අගයක් ලෙස ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය වැඩි විය.

මෙහෙයුම් කටයුතු ආරම්භ කළ මුල් කාලයේ සියයට -7 ක හිමිකම් පාදමක් පැවතිය අතර 1979 - 80 කාලයේදී සියයට 13 ක් ද 1982 දී සියයට 85 ක් ද විය. 1991 - 95 කාලය තුළ සැලකිය යුතු වෙනසක් සිදුවූ අතර හිමිකම් පෑම සියයට 2 දක්වා පහත වැටුණි.

1979 - 96 කාලය දක්වා ඇපකාරිත්ව 18,500 ක් ලබාදුන් අතර 1994 අවසානය වන විට සැලකිය යුතු ලෙස හිමිකම් පෑම් ගණන 696 ක් ඉදිරිපත්ව තිබුණු අතර (89 ප්‍රතිශේෂ කළ අතර 417 ක් ගෙවා නිම කරන ලදී) සම්පූර්ණ අගය ඇ.ඩො. මිලියන 1.36 ක් විය. මහ බැංකුව සතුව තිබූ ගෙවිය යුතු අවිනිශ්චිත හිමිකම උපරිම අගය ඇ.ඩො. මිලියන 0.88 ලෙස ඇස්තමේන්තු කර තිබුණි. බොල්ණය මත ගෙවන ලද සත්‍ය සහ නොගෙවූ ණය මත සම්පූර්ණ ඇප ප්‍රමාණය ඇ.ඩො. මිලියන 2.2 ක් වූ අතර සහාය ලබාදීම සඳහා ව්‍යවසායකයෙකු වෙනුවෙන් ඇපවීම් 18,850 ක් සහිතව ඇ.ඩො. 118 ක පිරිවැක් දරීමට රජයට සිදුවිය. පාඩුව පිරිමැසීම සඳහා ගෙවිය යුතුවූ මුදල අතිරේක බදු මුදල් වලට වඩා වැඩි අගයක් විය.

මූලාශ්‍රය: Levitsky 1997

සමාජයීය වගකීම් සහිත අන්‍යෝන්‍ය අරමුදල්. සමාජයීය වගකීම් සහිත අන්‍යෝන්‍ය අරමුදල් වර්ග දෙකකි. පරික්ෂා කරන ලද සහ ආපසු ලැබුම් බෙදා ගන්නා අරමුදල් වශයෙනි. අන්‍යෝන්‍ය අරමුදලේදී කළමනාකරුවන් සමාජයීය මිණුම් දැඩි සඳහා ආයතන අනාවරණය කරනු ලබයි. මෙම අරමුදල් හි ආයෝජනය කිරීම තෝරාගන්නා ලද කොටස් හිමියන්ට ලාභය ගෙවනු ලබයි. මක්නිසාද යත් ඔවුන්ට සමාජයීය වගකීම් සහිත ආයතනවලට සහාය දීමට අවශ්‍ය හෙයිනි. පරික්ෂාකරන ලද අන්‍යෝන්‍ය අරමුදලක් සඳහා Calvert Group නිදසුනක් වේ (කොටුව 4:12)

කොටුව 4.18 වාණිජ මූල්‍යනය ලබාගැනීමට සඳහා ප්‍රධාන මිණුම් දඬු

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වාණිජ මූල්‍යනය ලබාගැනීමට සූදානම් නම්,

- ඔවුන්ගේ සේවා බෙදාහැරීමේ ක්‍රම පරිපූර්ණ විය යුතු අතර ඔවුන්ගේ වෙළඳපල ඉල්ලුමට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා සිසු සහ ඵලදායී ලෙස නිෂ්පාදන සැලසුම් කිරීමද මෙහෙයුම් ධාරිතාවය සහ ණය ගැනීම වර්ධනයද තහවුරු කළ යුතුවේ.
- අරමුණ පිළිබඳව පුළුල් අවබෝධයක් තිබිය යුතු අතර යහපත් පාලන ව්‍යුහයක් එනම් දේශපාලන බලපෑමෙන් තොර පාලන ව්‍යුහයක් පැවතිය යුතුවේ. ඒ මගින් ඔවුන්ගේ මූල්‍ය සාර්ථකත්වය ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති තීරණ ගත හැකිය.
- කාර්යක්ෂමව සේවා බෙදාහැරීමත්, ඵලදායීතාවය කෙරෙහි ඉලක්කගත කළමනාකාරිත්ව කණ්ඩායමක් සිටීමත් ඔවුන් ධාරිතාවයට වඩා ලාභය කෙරෙහි සැලකිලිමත් විය යුතු වීමත් කල යුතුය. එසේම ඵලදායීතා අරමුණු සහ දිරි දීමනා යෝජනා ක්‍රම සකස් කළ යුතුවේ.
- කළමනාකාර තීරණ ගැනීම සඳහා පැහැදිලි, නිවැරදි, කාලීන සහ අදාල තොරතුරු නිපදවන තොරතුරු පද්ධතියක් තිබිය යුතුවේ. එය ණය පිළිබඳ පසු විපරම් කිරීමට සහ මූල්‍ය වාර්තා කරන පද්ධති සඳහා මනාව සංවර්ධනය වීම, ලාභ මධ්‍යස්ථාන පදනමින් ලාභය සහ පිරිවැය යන කරුණු දෙක පිළිබඳවම වාර්තා ලබා දෙන එසේම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහා සමස්ථයක් ලෙසම අවධානය යොමු කිරීම ආදී කරුණු සපුරාලිය යුතුවේ.
- සේවාවන් ලබාදීමේදී දැරීමට සිදුවන සියළු පිරිවැය පදනම් කරගෙන සුදුසු මිල නියම කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති යොදාගනිමින් මූල්‍ය කාර්ය සාධනය ඉහළ මට්ටමකට ළඟා වී ඇති බවට වාර්තා කිරීම.
- ණය පැහැර හැරීම අඩු අගක පවත්වාගෙන යාම. හිඟහිටි ණය ප්‍රමාණයන් සියයට 5 8 දක්වා අගයක පවත්වාගත හැකිනම් වඩාත් සුදුසුවන අතර හිඟ ණය ප්‍රතිශතය සියයට 2 ට වඩා අඩු විය යුතුවේ.

මූලාශ්‍රය: Clark 1997

කොටස් ආයෝජන අරමුදල. කොටස් අයෝජන අරමුදල තෝරාගත් සංවිධාන සඳහා කොටස් සහ අර්ධ කොටස් (ද්විතීක ණය) සපයයි ProFund යනු එවැනි අරමුදලක් වන අතර එය ලතින් ඇමරිකාවේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ව්‍යාප්තිය සඳහා ආයෝජනය කිරීම මුඛ්‍ය පරමාර්ථය කර සකස් කර ඇත (කොටුව 4:20). අප්‍රිකාවේ සහ ආසියාවේ මෙයට සමාන අරමුදල් පිහිටුවීමට මේ වන විට උත්සාහ දරමින් සිටියි.

සමාජයීය වගකීම් සහිත අන්‍යෝන්‍ය අරමුදල්. සමාජයීය වගකීම් සහිත අන්‍යෝන්‍ය අරමුදල් වර්ග දෙකකි. පරීක්ෂා කරන ලද සහ ආපසු ලැබුම් බෙදා ගන්නා

අරමුදල් වශයෙනි. අන්‍යෝන්‍ය අරමුදලේදී කළමනාකරුවන් සමාජයීය මිණුම් දඬු සඳහා ආයතන අනාවරණය කරනු ලබයි. මෙම අරමුදල් හි ආයෝජනය කිරීම තෝරාගන්නා ලද කොටස් හිමියන්ට ලාභය ගෙවනු ලබයි. මක්නිසාද යත් ඔවුන්ට සමාජයීය වගකීම් සහිත ආයතනවලට සහාය දීමට අවශ්‍ය හෙයිනි. පරීක්ෂාකරන ලද අන්‍යෝන්‍ය අරමුදලක් සඳහා Calvert Group නිදසුනක් වේ (කොටුව 4:12)

ආපසු ලැබුම් බෙදා ගන්නා අරමුදල් ආපසු ලැබුම් බෙදා ගන්නා අරමුදල් යනු සාමාජික සංවිධාන (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන) විසින් හිමිකාරිත්ව දරන අන්‍යෝන්‍ය අරමුදල් වේ. කොටස් හිමියන් විසින් ලාභයෙන් ප්‍රතිශතයක් සාමාජික සන්ධාන වෙත ප්‍රදානය කිරීමට (කොටස්) එකඟ වේ. DEVCAP (Development Capital Fund) යනු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සාමාජිකත්වය දරණ සංවිධාන විසින් හිමිකාරිත්වය දරන ආපසු ලැබුම් බෙදා ගන්නා අරමුදලකට උදාහරණයක් වේ (කොටුව 4:22)

සුරක්ෂිතකරණය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආයෝජන කළඹේ අනුග්‍රහය ඇතිව (සේවාව ලබාදෙන) ආයතනික ණයකර නිකුත් කිරීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ප්‍රාග්ධන වෙළඳපල වෙත සම්බන්ධ කිරීම සුරක්ෂිතකරණය ලෙස හැඳින්වේ. (Chu 1996a වෙතින් ලබාගන්නා ලදී). මෙහි ව්‍යුහය සඳහා ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර ආයෝජන කළඹ මිලට ගන්නා ප්‍රාග්ධන වෙළඳපල වෙත ණයකර නිකුත් කිරීම මගින් ප්‍රාග්ධනීකරණය සිදුකරන එක් අරමුණක් සහිත සංස්ථා නිර්මාණය කිරීම අවශ්‍ය වේ.

එක් අරමුණක් සහිත සංස්ථා නිර්මාණය කිරීමේ පරමාර්ථය වනුයේ වෙනත් අවදානම් දරන්නන් නොමැතිව, දන්නා ඒකකවල ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර ආයෝජන කළඹක් අත්කර ගැනීම වේ. තනි අරමුණක් සහිත සංස්ථාවල කොටස් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහ ඒවායේ හවුල්කරුවන් සතුවේ. තනි අරමුණක් සහිත සංස්ථාවන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ආයෝජන කළඹ මිලට ගැනීමට සිය අරමුදල් යොදවන අතර එය වටිටම් කර ලබාගනී. එනම් ප්‍රකාශිත අගයට වඩා අඩු අගයකි. වටිටම් කරන ප්‍රමාණය රඳා පවතින්නේ එම ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මක භාවය මත වේ. උදාහරණ ලෙස තනි අරමුණක් සහිත සංස්ථාවක් ඇ.ඩො. 105 ක් වන ආයෝජන කළඹ ඇ.ඩො. 100 කට මිලට ගනී නම් අතිරේක ඇ ඩො 5 අගය ආයෝජන කළඹේ කිසියම් පාඩුවක් සිදුවුවහොත් සංස්ථාව ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා සංචිතයක තබයි. මෙම සිද්ධියේදී පැහැර හැරීම් පිළිබඳ අතීත අනුපාතය සියයට 5 ට වඩා අඩු අගයක පැවතිය යුතු අතර බොහෝ විට සියයට දෙකක පමණ

කොටුව 4.19 මූල්‍ය පත්‍රිකා නිකුත් කිරීමෙන් ප්‍රාග්ධන වෙළඳපලට ළඟාවීම

මූල්‍ය පත්‍රිකා නිකුත් කිරීම යනුවෙන් අදහස් කෙරෙනුයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් ඔවුන්ගේ අරමුදල් හුවමාරුව සඳහා ආයෝජකයින්ට දෙන ලද විධිමත් අවබෝධතා ගිවිසුම වේ. මූල්‍ය පත්‍රිකා නිකුත් කරනු ලබන්නේ ණය මුදල ගෙවනු ලබන නිශ්චිත දිනයක් (කල් පිරීමේදී) සහ කලින් ස්ථාපනය කරන ලද පොලී අනුපාතයන් (ඵලදාව) සහිතව වේ. මිලිගට මූල්‍ය වෙළඳපල විසින් පත්‍රිකාවේ අවදානමට ඵරෙහිව ඵලදාව පිළිබඳ ඇගයීමක් සිදුකරන අතර අනිකුත් සෑම ආයෝජනයක් සමගම සංසන්දනය කර බලයි. මූල්‍ය වෙළඳපලෙහි සාර්ථක වීමට නම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් සමාන අවදානමක් සහිත අනිකුත් විකල්ප වල ඵලදායිතාවයට සමාන වන ආකර්ශනීය ඵලදාවක් ඉදිපත් කළ යුතුවේ. මේ අනුව අවදානම පිළිබඳ නොදන්නා අලුතෙන් ඇතුල්වන ආයතනයකින් වැඩි ආදායමක් ලබා දීම අවශ්‍ය වේ.

විශේෂයෙන්ම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් එය නොදන්නා ව්‍යාපාරක් තුළ මෙහෙයුම් සිදුකිරීමේදී එහි නිවැරදි අවදානම ස්ථාපනය කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. උදාහරණ ලෙස 1994 දී BancoSol විසින් උතුරු ඇමරිකානු මූල්‍ය ආයතන වෙත නිකුත් කරන ලද ACCION විසින් පත්‍රිකා ස්ථාපනය කිරීමේදී ආයෝජකයින් විසින් එම රට තුළ සහ ව්‍යාපාර ප්‍රාග්ධන අවදානම යන දෙකෙහිම අවදානම විදහා දක්වමින් ප්‍රතිලභ බලාපොරොත්තු විය. බොලීවියාව තුළ රටෙහි ආවදානම පිළිබඳ ප්‍රශ්න කිරීමකින් තොරවම සැලකිය යුතු ප්‍රතිචාර ලැබූ අතර ව්‍යාපාර ප්‍රාග්ධනය සමග සන්සන්තය කිරීමට වඩා සුදුසු ව්‍යාපාර

මූලාශ්‍රය: Chn 1996 b

අවදානම 1987 සිට BancoSol හි පුරෝගාමියා වන PRODEM විසින් සහතික කරන ලද ක්ෂුද්‍ර ණයදීමේ ක්‍රියාකාරකම් සහිත ක්‍රමවේදයක් යොදවා ඇති බව පෙන්වා දිය යුතුවන බව සාර්ථකව කරුණු ගෙනහැර දැක්වීය. සාර්ථකත්වය පිළිබඳ මෙම දීර්ඝ කාලීන තොරතුරුවලට ණය කළමේ ප්‍රමාණයෙන් සියයට 1 කට වඩා අඩු ප්‍රතිශතයක් පමණක් හිඟ ණය වශයෙන් පැවතීම සාක්ෂි දරයි. BancoSol පත්‍රිකාව මගින් ඉදිරිපත් කළ ඵලදාව මත පදනම් කිරීමේදී, දැකීමට ඇති අවදානමට වඩා එහි සත්‍යය ඉතාමත් ආකර්ශනීය වේ.

මූල්‍ය පත්‍රිකාවක් නිකුත් කිරීමට පෙර අධීක්ෂණය වන මූල්‍ය ආයතනයක් බවට පත්වීම අවශ්‍ය නොවේ. උදාහරණයක් ලෙස 1995 දී ACCION හි අනුබද්ධ ආයතන වන පැරගුවාවේ Fundacion Paragnaya de Cooperacion y Desarrollo රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් ලෙස ණය ලෙස (Guranies) මිලියන 350 ක් Asuncion Securities Exchange හරහා නිකුත් කරන ලදී.

මීට අමතරව බංගලා දේශයේ ග්‍රාමීන් බැංකුවේ මෙන් එය වඩාත් පැහැදිලි ලෙස පත්‍රිකාවක් නිකුත් කිරීම සඳහා නිකුත් කරන ආයතනය සියයට සියයක් මූල්‍යමය වශයෙන් ස්වයංපෝෂිත වීම අත්‍යවශ්‍ය නොවේ. ණය වෙළඳපල තුළ ආයතනයෙහි මූල්‍ය ප්‍රවාහය (මෙහෙයුම් වලින් හෝ දායකයින්ගෙන් නිපදවන) එහි ණයගැති භාවයට සේවා සැපයීම සඳහා ප්‍රමාණවත් තරමකට ඇත්නම් මිලදී ගන්නන් සොයගැනීමට හැකියාවක් ඇත.

කොටුව 4:20 - ලතින් ඇමරිකාව සඳහා කොටස් ආයෝජන අරමුදල

ProFund යනු පැනමාවේ සංස්ථාපිත ආයෝජන අරමුදලක් වන අතර Casta Rica මගින් පරිපාලනය වෙයි. එය ලතින් ඇමරිකාවේ සහ කැරිබියන්හි කුඩා ව්‍යාපාර සහ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වෙළඳපල වලට සේවය සලසන අධීක්ෂණ වන, කාර්යක්ෂම, මූල්‍ය අතරමැදියන්ට සහාය දීම සඳහා නිර්මාණය කරනු ලැබීය. එය ලාභදායීත්වය මත පදනම්ව මෙහෙයුම් සිදුකරන අතර සුදුසු මූල්‍ය ආයතන වලට කොටස් සහ අර්ධ කොටස් සැපයීම ද එමගින් ඔවුන්ට ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් කටයුතු නිරසාරව විශාල පරිමාණයකින් යුතුව සිදුකිරීමටද සහය දෙයි. කාර්යක්ෂම අතරමැදීන්ගේ වර්ධනයට සහායදෙමින් ProFund එහි ආයෝජකයින්ට ඔවුන් ආයෝජන කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ දීර්ඝකාලීන ප්‍රාග්ධන මිල වැඩිවීමක් තුළින් සුපිරි මූල්‍ය ප්‍රතිලාභ ලබාදීම ඉලක්ක කරයි.

1997 අවසානයේදී ආයෝජකයින් 16 දෙනෙකුගෙන් සමන්විත කණ්ඩායමක් විසින් ProFund වෙත ප්‍රාග්ධනය සැපයීම සිදුකළ අතර ඔවුන් ඇ.ඩො. මිලියන 22 කට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් ලබා දුන් අතර එය ගෙවූ ප්‍රාග්ධනයන්

මූලාශ්‍රය: Profund Internacional 1997

සියයට 63 ක් විය. (ProFund International 1996 - 97) ProFund හි අනුග්‍රාහකයින් වනුයේ (ආරම්භක ආයෝජකයින්) Calmeadow, ACCION International FUNDES (ස්විස්ට්සර්ලන්තයේ පදනමකි) සහ Societe d' Investissement et de Development International (SIDI) සහ ප්‍රංශ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සුසංසාධනය වේ. අනිකුත් ආයෝජකයින් වන්නේ International Finance Corporation, The International Development Bank's Multilateral Investment Fund සහ Rockefeller පදනම වේ.

1997 දී Profund ආයෝජන හතක් සිදුකළ අතර එහි සමූර්ණ දායකත්වය ඇ.ඩො. මිලියන 12.2 ක් විය එය ආයෝජනය කළ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන Accion Comunitaria del Peru, Banco Empresarial (Guatemala), BancoSol (Bolivia), Banco Solidario (Ecuador), Caja de Ahorro y Prestamo Los Andes (Bolivia), Finasol (Colombia), and Servicredit (Nicaragua).

විය යුතුවේ. (ආයෝජකයින්ට පහසුව සැලසීම සඳහා සංචිතයේ අගය අතීත හිඟ ණය අනුපාතයට වඩා වැඩි විය යුතුය). මීට අමතරව තනි අරමුණක් සහිත සංස්ථාවලට සැලකිය යුතු හිමිකම් ප්‍රමාණයක් ඇති අතර පත්‍රිකා මිලට ගන්නා ඕනෑම අයෙකු ඉහළින්ම ආරක්ෂා වේ. තනි අරමුණක් සහිත සංස්ථා මිලට එහි මූල්‍ය හවුල්කරුවන් හරහා වාණිජ පත්‍රිකා විකුණන අතර දේශීය මූල්‍ය වෙළඳපලෙහි ප්‍රධානතම වෙන්දේසි ආයතනය වේ. සුරක්ෂිතකරණය සාර්ථකවීම සඳහා හවුල්කරුවා සැලකිය යුතු ආයතනයක් විය යුතු අතර ගැනුම්කරුවන් ජාලයක් තුළ හොඳින් ස්ථාපනය වූ එකක් වියුතුය හවුල්කාර ආයතනයට කළමනාකරණ ගාස්තුවක් ලැබෙන අතර බැංකු ආයෝජන ගාස්තුවක් ද ලැබේ.

කොටුව 4.21 The Calvert Group අනෙත්ත අරමුදල

Calvert Group හි වත්කම් වලින් සියයට එකෙහි සිට 3 දක්වා අගයක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ආදී " ඉහළ සමාජයීය බලපෑමක්" ඇති ආයතන වල ආයෝජනය කර ඇත. මෙයට සුදුසුකම් ලබා ගැනීම සඳහා විවිධ මූලාශ්‍රයන් අතුරින් අවම වශයෙන් ඇ.ඩො. 300,000 ක ප්‍රමාණයක්වත් ආයතනයෙහි ණය ප්‍රාග්ධනයෙහි ආයෝජනය කර තිබිය යුතු අතර වැඩි ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයන් සඳහා හේතුවක් පැහැදිලි කළ යුතුය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් ණය ලබා ගැනීමේ පිරිවැය සාමාන්‍යයෙන් වෙළඳපල අගයට වඩා සියයට 3 හෝ 4 කට වඩා පහත අගයක පැවතිය යුතුවේ. නැවත අළුත් කරන ණය සඳහා කාලය අවුරුද්දක් වන අතර ණය මුදලක සාමාන්‍ය ඇ.ඩො. 100,000 ක් වේ. අරමුදලෙහි සමස්ථ ආයෝජන ක්‍රමෝපායන් මත රඳා පවතිමින් එතෙකුත් අනෙත්ත අරමුදල් වලට වඩා මෙහි ආයෝජකයින් අඩු අවදානමක් දරයි.

සුරක්ෂිතකරණයෙහි අරමුණ වනුයේ අරමුදල් වල සුලභතාවය වැඩිකිරීමත් ඒ සමාගම් අරමුදල්වල පිරිවැය අඩුකිරීමත්ය. Grameen Bank සහ ACCION International එහි ඒකාබද්ධ සමාගම් ඉක්වදෝරයේ Fundacion Ecuatoriana de De sarollo (FED) යනු ඔවුන්ගේ ආයෝජන කළඹ සුරක්ෂිතකරණය පිළිබඳ සැලකිලිමත් වන හෝ සාර්ථකව ළඟාකරගත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන දෙකකි' (FED එහි ආයෝජන කළඹ සුරක්ෂණය කරගැනීම සඳහා යොදාගන්නා ව්‍යුහය පිළිබඳ විස්තරාත්මක කරුණු සඳහා Chu 1996 a බලන්න).

මක්නිසාද යත් ණය සහ හිමිකම් යන කරුණු දෙක මගින්ම මූල්‍ය අවදානමක් ගැනීමට ඇති කැමැත්ත පෙන්නුම් කරන අතර ප්‍රාග්ධන වෙළඳපලින්

ප්‍රග්ධනය ලබාගැනීමේ තීරණය භාවය නිශ්චය කරන මූලික සාධකය වනුයේ ආයෝජකයින් විසින් ඔවුන් ණය දෙන්නන් හෝ කොටස් හිමියන් ද යන්න මත නොරැඳී එම ආයතනයේ විශ්වාසනීයත්වය තේරුම් ගන්නා ආකාරය මත වේ. ප්‍රාග්ධන වෙළඳපල හා සම්බන්ධවීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් පහත දැක්වෙන ආකාරයේ පාලනාධිකාරිය පිළිබඳ තීරණාත්මක ප්‍රශ්නවලට පැහැදිලි සහ ස්ථිර පිළිතුරු ලබාදිය යුතුය.

කොටුව 4.22 DEVCAP - බෙදා ගනු ලබන ආපසු ලැබුම් අරමුදල

DEVCAP (Development Capital Fund) යනු එහි ආයෝජකයින්ට මූල්‍ය ආපසු ලැබීම් ලබා දීම සඳහාත් එහි සාමාජිකයින්ට ආදායමක් ලබා දීම සඳහාත් 'නිර්මාණය කරන ලද අනෙත්ත අරමුදලකි. DEVCAP මගින් එම අරමුදල සඳහා වත්කම් පාදම සංවර්ධනය කිරීමට මූලික ප්‍රාග්ධනය ආයෝජනය කළ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල සුසංදානය නියෝජනය කරනු ලබයි. අමතර ප්‍රාග්ධනය මහජන ආයෝජනය මගින් ලබා දේ. එම අරමුදලේ වත්කම් Domini Social Index (සංස්ථාපිත සහ සමාජ වගකීම් එසේම ඔවුන්ගේ මූල්‍ය කාර්ය සාධනය පදනම් කරගත් ඇමරිකානු ආයතන 400 ක පමණ කොටස් වලින් සමන්විත වේ.) පදනම් කරගනිමින් ආයෝජන කරනු ලැබේ. ආයෝජන මගින් උපයාගත් ආදායම ආයෝජකයින් සහ DEVCAP අතර බෙදා ගනු ලැබේ. ආයෝජකයින් විසින් ලබා දෙන ලද බදු මුදල් වලින් නිදහස්වන පරිත්‍යාග ප්‍රමාණය සාමාන්‍යයෙන් ආදායමෙන් සියයට 50 ක සිට 100 දක්වා පරාසයක පැතිර ඇත.

DEVCAP මගින් උපයා ගන්නා ආදායම එහි සාමාජික ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අතර බෙදා ගනු ලබයි. එහි සාමාජිකයින් අතර Appropriate Technology International , Catholic Relief Services", Save the Children සහ SEED Capital Development Fund වේ.

මූලාශ්‍රය: Development Capital Fund

- රාජ්‍ය නොවන ආයතන හෝ රාජ්‍ය නොවන ආයතන අයිතිකරුවන් සහිත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට තමන්ගේ ව්‍යාපාරික මුදල් අවදානමේ යොදවා ඇති සාම්ප්‍රදායික කොටස්කරුවන් මෙන් දුර දර්ශී මට්ටමකින් තීරණ ගැනීමේ හැකියාවක් තිබේද ?
- රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන මූල්‍ය නොවන ප්‍රතිස්ථාවන් වෙත පෙළඹවීම වැලැක්වීමට හැකියාවක් ඇත්ද ඔවුන් උඩගු හෝ ලාමක වේද ප්‍රතිස්ථාවන්හි ප්‍රතිලාභ විනාශකර දමයි. මන්ද යත් වාණිජ කොටස් හිමියන් නොමැතිකමින් ඔවුන් අවසානයේදී ඔවුන්ගේ ආයතනික අරමුණට

පමණක් වගකියනු ලබයිද ?

- රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයට කළමනාකාරිත්වය ඵලදායී ලෙස පාලනය කළ හැකිද?
- අවශ්‍ය ප්‍රමිතියට ඇති රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සහ ඵම ප්‍රමිතියට නොමැති සංවිධාන පැහැදිලිව වෙන්කර ගැනීමට දායක ආයතන වලට හැකියාව ලැබෙයිද ?
- සමහර අවස්ථාවලදී විශේෂයෙන්ම ආසියාව තුළ සේවලාභීන් යනු ක්‍රමවේදයේම කොටසක් බවට පත්වේ. එවැනි එක් එක් හිමිකරුවන්ට ඵලදායී ක්‍රමයකට සහභාගී විය හැකිද සහ එසේ නම් හිමිකරුවන්ගේ කුඩා කොටස්වල සාමූහික උත්සාහයට වාණිජමයව යහපත් ප්‍රතිඵල ලබා දෙයිද ?
- ඔවුන්ගේ හිමිකම්, පරිත්‍යාග සහ ආධාර මුදල් මගින් උපයාගත් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානවලට පෞද්ගලික ආයෝජකයින් මෙන් එකම විනයක් සහ ඉක්මන් ප්‍රතිචාර දැක්වීමත් පෙන්වුම් කළ හැකිවේද?
- උදාහරණ ලෙස දායක ඒජන්සි ලබාදුන් අරමුදල් BancoSol ආයෝජනය කිරීමට ACCION වැනි ආයතනකට හැකියාව තිබේද සහ වාණිජ ආයෝජකයෙකු ලෙස හැසිරිය හැකිවේද?

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය වර්ධනය වීමේදී මෙම ප්‍රශ්නවලට පිළිතුරු ලබාගැනීම දක්නට තිබෙන අතර බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ප්‍රාග්ධන වෙළඳපලෙන් ප්‍රාග්ධනය ලබාගැනීම සිදුකරයි.

ආයතනික ධාරිතා වර්ධනය

ආයතනික වර්ධනය සහ වර්ධනය කළමනාකරණය කිරීමේ ආකාරය නොසලකා සෑම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක්ම කාලීනව ඔවුන්ගේ ආයතනික ධාරිතාවය සමාලෝචනය කළයුතු අතර ඔවුන් වැඩි දියුණුවක් ලබාගත යුත්තේ කුමන අංශයන්හිදී ද යන්න සලකා බැලිය යුතුවේ. වඩා විධිමත් ආයතන සඳහා මෙහිදී වඩාත් දියුණු කළ නිෂ්පාදිත සංවර්ධනය සහ මානව සම්පත් කළමනාකරණය හරහා සේවලාභීන්ගේ අවශ්‍යතා කෙරෙහි වඩා හොඳින් අවධානය යොමුකළ යුතුවේ. රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන සඳහා විධිමත් ව්‍යාපාර සැලසුම් ක්‍රියාවලිය, දියුණුකල මූල්‍ය සහ ඵලදායීතා කළමනාකරණයක් සහ නව අරමුදල් මූලාශ්‍ර ඇතුළත් කළ හැකිවේ.

මෙම අත්පොතෙහි අරමුණ වනුයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ආයතනික ධාරිතාවය වර්ධනය වන නිසා බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මුහුණ දෙන ධාරිතාවය පිළිබඳ ගැටළු කෙටියෙන් සඳහන් කිරීම හා මෙම පරිච්ඡේදයේ සහ මතු දැක්වෙන පරිච්ඡේදයන්හි

සඳහන්ව ඇත්තේ කොතැනකද යන්න හඳුනා ගැනීම ප්‍රයෝජනවත් වේ.

ආයතනික ධාරිතාවය පිළිබඳ ගැටළුවලට අයත් වන්නේ (SEEP Network 1996 a):

- **ව්‍යාපාර සැලසුම්කරණය.** ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට විස්තරාත්මක වෙළඳපල සහ ආයතනික විශ්ලේෂණය, මූල්‍ය ප්‍රකේෂපන සහ ලාභදායීත්ව විශ්ලේෂණය පදනම් කරගෙන එහි උපායමාර්ගික දැක්ම, මෙහෙයුම් සැලසුම් කුලකයක් බවට පරිවර්තනය කිරීමට අවශ්‍ය වේ පරිශීෂ්ට අංක 02 මගින් ව්‍යාපාර සැලසුම්කරණයේ සාරාංශයක් දක්වා ඇත.
- **නිෂ්පාදිත සංවර්ධනය.** ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් එහි ආරම්භක ණය නිෂ්පාදිත වලින් ඔබ්බට ගොස් (සාමාන්‍යයෙන් ඒකපුද්ගල සහයෝගිතා කණ්ඩායම් ණය ක්‍රමය හෝ දෙකම) සේවලාභීයාගේ අභිමතය පරිදි ඔවුන්ගේ වර්ධනය ඇතිවීමට ඉතුරුම් ආදී අනෙකුත් අංශ කෙරෙහි විවිධාංගීකරණය වීමට හැකියාව තිබිය යුතුය. එසේම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට එහි මෙහෙයුම් සහ මූල්‍ය පිරිවැයද වෙළඳපලෙහි ඉල්ලුමද පදනම් කරගෙන මිල නියම කිරීමට හැකියාව තිබිය යුතුවේ. මේ සඳහා සුදුසු මිලක් නියම කිරීම පිළිබඳ සහතික කිරීම සඳහා කලින් කල සමාලෝචනයක් කිරීම අවශ්‍ය වේ. (සංවර්ධනය සහ ණය සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදනවල මිල නියම කිරීම පිළිබඳ වැඩිදුර තොරතුරු සඳහා පරිච්ඡේද 5 සහ 6 බලන්න)
- **කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති.** ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වර්ධනය වීමේදී නිතරම එහි ඉහළම සීමාව වනුයේ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට මූල්‍ය සහ මානව සම්පත් කළමනාකරණය සඳහා ප්‍රමාණවත් තොරතුරු පද්ධතියක් තිබීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. උදාහරණයක් ලෙස ඵලදායී දිරිදීමනා යෝජනා ක්‍රමයක් ස්ථාපනය කිරීම තීරණාත්මක ලෙස රඳා පවතින්නේ සාර්ථක කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් පැවතීම මත වන අතර එමගින් කළමනාකාරිත්වයට පාරිතෝෂයන් දිය යුතු කාර්ය සාධනයන්ගේ විවිධ දර්ශක හඳුනා ගැනීමට ඉඩ සලසා දෙයි (කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් පිළිබඳ වැඩි විස්තර සඳහා පරිච්ඡේදය 7 බලන්න).
- **මූල්‍ය කළමනාකරණය.** ණය කළමෙහි ගුණාත්මකභාවය, දායක සහනාධාර සහ මෙහෙයුම්වල වැඩිවන ධාරිතාවය අධීක්ෂණය කිරීමට ගිණුම් තැබීමෙහි සහ මුදල් වෙන්කිරීමෙහි වර්ධනයක් නිතරම අවශ්‍ය වේ. මීට අමතරව අවශ්‍ය වන හැකියාවන් වනුයේ,

(මූල්‍ය කළමනාකරණය සඳහා සාකච්ඡාවකට 8 වන පරිච්ඡේදයේ සිට 10 වන පරිච්ඡේදය දක්වා බලන්න)

- සහනාධාර සහ උද්ධමනය සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශන සමායෝගය.
- සුදුසු ලෙස අවදානම් වර්ගීකරණය, බොල් ණය සංචිතය සහ ණය කපාහැරීම ලාභදායීත්වය සහ මූල්‍ය ශක්‍යතාවය ඇතුළුව ණය කළඹේ අවදානම කළමණාකරණය.
- ලාභදායීත්වය සහ මූල්‍ය ශක්‍යතාවය ඇතුළුව කාර්යසාධනය කළමණාකරණය.
- කෙටි කාලීන ණය පදනම් කරගනිමින් ණය කළඹ ඵලදායී ලෙස පරිපාලනය කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමුකළ ද්‍රවශීලීතා සහ අවදානම් කළමනාකරණය.
- ණය කළඹ සහ වත්කම් කළමනාකරණය සහ උද්ධමනයට සංවේදී ප්‍රාග්ධන වැය වෙන්කිරීමේ ක්‍රියාවලිය, කාලීන ණය නිදහස් කිරීම හා සුදුසු ලෙස ගැලපීම ඇතුළුව වත්කම් සහ වගකීම් කළමණාකරණය.

කාර්යක්ෂමතාවය සහ ඵලදායීත්වය වර්ධනය කිරීම. ප්‍රමිතිකරණය, විමධ්‍යගත කිරීම, අවම පිරිවැයක් සහිතව ඉතා ඉහළ ප්‍රතිදානයක් සඳහා දිරිදීමනා ලබාදීම ද යන කරුණුවල මනා සංයෝජනයක් සහිතව මෙහෙයුම් සිදුකිරීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට හැකිවිය යුතුවේ. ඔවුන්ගේ කාර්ය මණ්ඩලය පත්කර ගැනීම සහ තෝරා ගැනීම, වේතන ගෙවීම, පුහුණු කිරීම සහ කාර්ය මණ්ඩලයේ කැපවීම සහ වගකීම් සහිත බව වැඩි කරගැනීමට කාර්ය මණ්ඩලයට සහාය වීම සඳහා දිරිදීමනා සඳහා පද්ධතියක් ද දියුණු කළ යුතුවේ. (කාර්යක්ෂමතාවය සහ ඵලදායීතාවය තහවුරු කිරීම සම්බන්ධයෙන් වැඩිදුර කරුණු සඳහා 10 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න).

කොටුව 4.23 ණය සමිති සඳහා නැවතත් මෙවලම් සපයාදීම

1987 මැද භාගයේදී U.S. Agency for International Development මගින් World Council of Credit Unions වෙත National Credit Union Federation හි තාක්ෂණ සහ මූල්‍ය සහාය ලබාදීම සඳහා කොන්ත්‍රාත්තුවක් ලබාදෙන ලදී. ව්‍යාපෘතිය සිදුකෙරෙන අතරවාරයේදී ගෞතමාලාවේ ණය සමිති ව්‍යාපාරයෙහි ප්‍රධාන ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමක් සිදුවිණි. නව මූල්‍ය මෙවලම් සහ පද්ධතීන් සංවර්ධනය කෙරුණ අතර රට පුරාම පැතිරී ඇති සමාජීය ණය සමිති 20 ක් පරීක්ෂා කෙරුණි. ඔවුන් යොදාගනු ලැබූ ණය සමිති වාණිජ මූල්‍ය වෙළඳපලෙහි තරගකාරීත්වයට මුහුණ දීමට හැකියාව ඇති නවතම ඵලදායී මූල්‍ය අතරමැදියන් බවට පත්කරන ලදී.

කරයි. එසේම ඉතුරුම් ඇති අය ණය මුදලක් ගැනීම සඳහා පොළඹවයි. කාලයක් පුරා බොහෝ සාමාජිකයින් ගේ අදහස වූයේ ඔවුන්ගේ කොටස් ඉතුරුම් වලට සමාන මුදලක් ණය ලෙස ලබාගෙන එය නැවත නොගෙවා සිටිය හැකි මාර්ගයක් සොයා ගැනීමයි.

ගෞතමාලාවේ ණය සමිති සාම්ප්‍රදායික සංවර්ධන ආකෘතීන් වසර 25 ක් පුරා භාවිතා කරන ලදී. ඉතුරුම් සඳහා අවශ්‍ය සම්පත් ග්‍රාමීය දුප්පත් ජනතාවට හිඟ බවත් එම නිසා ඔවුන්ගේ සංවර්ධන හැකියාවන් සඳහා සම්පත් සැපයිය යුතුය යන න්‍යාය පදනම් කර ගනිමින් මෙම ආකෘතිය සැකසී ඇත. ණය සමිති වලට ඔවුන්ගේ සාමාජිකයින්ට නැවත ණයදීම සඳහා සහනාධාර අනුපාත යටතේ බාහිර ප්‍රග්ධනය සපයා දීමෙන් අන්තර්ජාතික දායකින් මෙයට ප්‍රතිචාර දක්වයි. එක් එක් සාමාජිකයාගේ නැවත ගෙවීමේ ධාරිතාවය මත පදනම් වනවාට වඩා සාමාජිකයින්ගේ ණය සමිතියෙහි ඇති කොටස් ප්‍රමාණය මත පදනම්ව ණය ප්‍රමාණය තීරණය කරනු ලබයි.

ව්‍යාපෘතිය මගින් නිර්මාණය කරන ලද නව ආකෘතියෙහි කොටස් ඉතුරුම්හි සිට තරගකාරී අනුපාතයකට ඉතුරුම් ලබාදෙන ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් කෙරෙහි අවධානය වෙනස් කරවීය. සහනාධාර සහිත බාහිර මූල්‍යනය නැවැත්වූ අතර එයට හේතු වූයේ සියළුම අභ්‍යන්තර මුදල් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය මගින් ලබාගැනීම නිසා බැවින් ණය මුදල්වල මිල වෙළඳපල අනුපාත පදනම් කර ගනිමින් සකස් කරන ලදී. ආදායම සාමාජිකයින් අතරේ බෙදා දෙනු වෙනුවට ප්‍රාග්ධනීකරණය කරන ලදී. එමගින් ණය සමිතිවල ප්‍රග්ධනයෙහි වටිනාකම පවත්වාගෙන යන ලදී. ණය සමිති මගින් වෙළඳපල පදනම් වූ ප්‍රතිඵල දිශානුගත ව්‍යාපාර සැලසුම් ක්‍රියාවලියන් සිදුකරන ලදී. මූල්‍ය වාර්තාකරණ පාලනයක් දියුණු කරන ලද අතර ප්‍රබල පුහුණු කිරීම් මගින් ඇගයීම සිදුකරන ලදී.

කොටස්වලින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ ඉතාමත් කුඩා වන අතර ඉතුරුම් වල එකම අරමුණ වනුයේ ණය මුදලක් ලබාගැනීම වේ. මෙම සාම්ප්‍රදායික ආකෘතිය මගින් ඉතුරුම් අධිකාරීන්ගේ කරන අතර ණය ගැනීම සඳහා ධෛර්යමත්

මෙම ක්‍රියාවලිය හෙමින් සහ අසීරුවෙන් සිදුවන අතර තෝරාගත් නායකයින්ගේ, සේවකයින්ගේ සහ සාමාජික ගිම්කරුවන්ගේ ආකල්පවල සැලකිය යුතු වෙනසක් සිදුකිරීම අවශ්‍ය විය. මූල්‍යමය ස්වාධීනත්වය, ශක්තිමත් සහ ආරක්ෂාකාරී ණය සමිතියේ මෙහෙයුම් සහ අධීක්ෂණය, සාමාජිකයින් විසින් ලබාදෙන මූල්‍ය සේවා යන අංශවල ප්‍රතිඵල ඉතා සාර්ථක විය.

මූලාශ්‍රය: Richerdson Lennon and Branch 1993

ගෞතමාලාවේ ණය සමිති මගින් කාලීන සමාලෝචන සහ ආයතනික ධාරිතාවය වර්ධනය අරමුණු කිරීම පිළිබඳ සාර්ථක උදාහරණයක් සපයයි (කොටුව 4:23)

පරිශීලිත අංක 1 - ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මෙහෙයුම් සමාලෝචනය

පහත දැක්වෙන සාරාංශය SEEP Network 1996 b වෙතින් ලබාගත් අතර කැනඩාවේ Calmeadow, Toronto විසින් දියුණු කරන ලදී.

අර්ථ දැක්වීම

මෙහෙයුම් සමාලෝචනය යනු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ආයතනික පරිණතභාවය මැනීම සඳහා යොදාගනු ලබන මෙවලමකි. මෙම මෙහෙයුම් සමාලෝචනය ඉතා ඉක්මණින්ම ස්වයංපෝෂිත භාවයට පරිණාමනය කිරීමට සැලසුම්කරණ රාජ්‍ය නොවන ආයතනයට එහි “සුදානම්බව” ඇගයීමට ලක්කිරීමට උදව් කරයි. මෙම මෙවලම විධිමත් බැංකු ක්ෂේත්‍රයේ Calmeadow ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සේවය කිරීමේදී ලබාගත් අත්දැකීම් පදනම් කරගනිමින් සහ ආයතනික වර්ධනය පිළිබඳව මෑතකදී ලියවුණු ප්‍රකාශන වලින් ඉගෙනගත් පාඩම් ඇසුරින් සැකසී ඇත.

සමාලෝචනය පිළිබඳව

මෙම මෙහෙයුම් සමාලෝචනය මගින් ක්ෂුද්‍ර ණය වැඩසටහන් ප්‍රධාන අංශ හතක් යටතේ ඇගයීමට ලක්කරන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳව භාවිතා කරන්නාට මෙහෙයුම් නිර්ණායක ඉදිරිපත් කරයි. සංස්ථාපිත පාලනය, වෙළඳපල සහ සේවාවලින්, ණය ක්‍රමවේදය, බෙදාහැරීම, මානව සම්පත් කළමනාකරණය, පරිගණක ගත කිරීම සහ මූල්‍ය කළමනාකරණය යන සෑම මාතෘකාවක්ම කොටස් තුනකින් සමන්විත වේ. ලේඛනගතකිරීම, සාර්ථකභාවය පෙන්වුම් කරන දර්ශක සහ පරිණාමන ගැටළු එම කොටස් තුන වේ.

මෙම මෙවලම ක්‍රියාකරන්නේ කෙසේද?

මෙම සමාලෝචනය තුළ මෙහෙයුම් පටිපාටීන්ගේ සහ සංවිධානයේ ආයතනික ගතිලක්ෂණ ද, මේ වන විට ලෝකය පුරා පැතිරී ඇති ප්‍රමුඛ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ළඟාවී ඇති කාර්ය සාධනයන්ට එරෙහිව ඉහත සාධකවල ඇගයීමක්ද ඒ පිළිබඳව සම්පූර්ණ ලේඛන ද ඇතුළත් වේ.

මෙම මෙහෙයුම් සමාලෝචනයට අදාළව මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක (සේවාවලින් 2000 කට වැඩි) තොරතුරු එක්රැස් කිරීමට ක්ෂේත්‍රයේ සති දෙකක පමණ කාලයක් අවශ්‍ය වේ. මෙයට දත්ත සහ අදාළ ද්‍රව්‍ය විශාල ප්‍රමාණයක් එකතු කිරීම සහ සංස්ලේෂණය කිරීම ද, සියළුම ඉහළ නිලධාරීන් ඇතුළුව අනෙකුත් ප්‍රධාන කාර්යාල සේවකයින්ගේ සහ ක්ෂේත්‍ර නිලධාරීන්ගේද එසේම සේවාවලින්ගේද පරිපූර්ණ නියැදියක් තේරාගෙන සම්මුඛ පරීක්ෂණ පැවැත්වීම ද ඇතුළත් වේ.

මෙහෙයුම් සමාලෝචනය වෙතින් ප්‍රයෝජනවත් නිෂ්පාදිත දෙකක් ප්‍රථිපල ලෙස ලැබේ.

1. ආගන්තුකයින්ට, පරීක්ෂකයින්ට, අරමුදල් සපයන්නන්ට සහ ක්ෂුද්‍ර ණය වැඩසටහන් ආරම්භ කිරීමට බලාපොරොත්තු වන අයටත්, වර්තමාන නියුක්තිකයින්ගෙන් අනුශාසනා බලාපොරොත්තු වන්නන්ටත්, සංවිධානය පිළිබඳව විස්තරාත්මක ලේඛණයක් ඉදිරිපත් කළ හැකිවේ.
2. සාමාන්‍ය ආයතනික ධාරිතාවය සහ විශේෂයෙන් පරිණාමනය සම්බන්ධ ගැටළු ද ඇතුළුව පරිණාමනය සහ සීඝ්‍ර වර්ධනය සඳහා සංවිධානයේ ඇති සුදානම් බව පිළිබඳව ඇගයීමක් කළ හැකිවේ.

මෙහෙයුම් සමාලෝචනය සරාංශය

1. සංස්ථාපිත පාලනය
2. වෙළඳපල සහ සේවාවලින්
3. ණය ක්‍රමවේදය
4. බෙදාහැරීම
5. මානව සම්පත් කළමනාකරණය
6. පරිගණකගත කිරීම
7. මූල්‍ය කළමනාකරණය

ඉහත සෑම මාතෘකාවක්ම සාරාංශයෙහි කොටස් තුනක් ඇත.

- **ලේඛනගත කිරීම.** සමාලෝචනය අතරතුර එකතු කළ යුතු සහ ලේඛණ ගත කල යුතු පරීක්ෂා කිරීමේ ලේඛණයකි.
- **සාර්ථක බවේ දර්ශක.** ආයතනයේ ඇගයීමට ලක්කල යුතු අංශ සම්මතයන් මෙම මෙවලම් යොදාගනිමින් අප ලබාගන්නා අත්දැකීම් මත මෙය වඩාත් ප්‍රමාණාත්මක බවට පත් වේ.
- **පරිණාමන ගැටළු.** සංවිධානය අධීක්ෂණ වන මූල්‍ය අතරමැදියන් බවට පරිණාමනය කිරීමට අදහස් කරන්නේ නම් එම අදහස හා අවදානය සම්බන්ධයෙන් පැන නගින ගැටළු.

**1. සංස්ථාපිත පාලනය
ලේඛනගත කිරීම.**

- ඉතිහාසය, ආයතනික වර්ගය/සංස්ථාව/දැක්ම සහ අරමුණු
- අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය (නම් සහ වෘත්තීන්/ප්‍රගුණතාවය දක්වන අංශයන් / රැස්වීම් පවත්වන ආකාරය/මණ්ඩලය සම්බන්ධ කමිටු/සාමාජිකයින්ගේ කොන්දේසි සහ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය අළුතින් පත්කිරීමේ ක්‍රියාපටිපාටීන්
- කළමනාකර අධ්‍යක්ෂ සහ ඉහළ කළමනාකාරීත්වය (නම් සහ අත්දැකීම් / සේවයේ යෙදී සිටි කාලය)

සාර්ථක බවේ දර්ශක

- පැහැදිලි ලෙස අදහස්කල දැක්ම සහ ඉලක්ක
- අරමුණු පිළිබඳ දැඩි අවදානයක් ඇති බවට සාක්ෂි
- මූල්‍ය සේවාවන් සහ අනෙකුත් ව්‍යාපාර දැනුමින් සමන්විත අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයක්
- නීතිය, අලෙවි, අරමුදල් ගොඩනැගීම සහ සමාජීය සංවර්ධන කුසලතා
- අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රය පිළිබඳව හොඳින් දැනුවත්ව සිටීම සහ සංවිධානයේ දැක්ම උදෙසා කැපවීම
- කමිටු තුළ ක්‍රියාකාරී අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල සාමාජිකයින්
- කළමනාකාර අධ්‍යක්ෂ සහ ඉහළ කළමනාකාරීත්වය විසින් පෙන්නුම් කරන අත්දැකීම් සහිත බව හා නායකත්වය
- සංවිධානයේ දැක්ම සඳහා ඉහළ කළමනාකාරීත්වයේ දැඩි කැපවීම. එක් පුද්ගලයෙකු අතිම වීම මගින් ඇතිවන අවධානම අවම කර ගැනීම උදෙසා ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකාරීත්වය ප්‍රමාණවත් පරිදි පුළුල් හා ගැඹුරු විය යුතුය.
- ව්‍යාපාර සැලසුම්කරණ ක්‍රියාවලියක් සහ ක්‍රමෝපාය සැලසුම් කිරීම
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය යනු ආයතනයේ එක් ක්‍රියාකාරකමක් පමණක් නම් දියත් කරන මූල්‍ය සේවාවන් සහ ස්වධීනව අධීක්ෂණය කිරීම වෙනත් මූල්‍ය නොවන ක්‍රියාකාරකම් මගින් බාධා පැමිණවීම.

පරිණාමන ගැටළු

- සැලසුම් කරන ලද නව ආයතනික ව්‍යුහයන් මොනවාද? එයින් ප්‍රයෝජනයක් වේද? සංවිධානයේ පරිණතභාවය නිසා එය පරිනාමනය කිරීමෙන් ප්‍රයෝජනයක් වේද? පරිණාමනය කිරීමට සැලසුම් කරන්නේ නිවැරදි කරුණු අනුවද? එසේ නැතිනම් මෙම අවස්ථාවේදී සැලකිය හැකි වෙනත් විකල්ප තිබේද?

- නව ව්‍යුහයට වෙනස් දැක්මක් අවශ්‍ය වේද? හෝ නව ව්‍යුහය යනු එකම දැක්ම ඉටුකර ගැනීම සඳහා යොදාගන්නා වෙනස් මාධ්‍යයක්ද? (ව්‍යාපාරික දැක්මට එරෙහිව සමාජ සංවර්ධන දැක්ම)
- නව සංවිධානයේ හිමිකාරීත්වය ව්‍යුහගත වන්නේ කෙසේද? නව හවුල්කරුවන් අවශ්‍ය වේද? කුමන ආකාරයේ හවුල්කරුවන් වඩාත් සුදුසු වේද? ආදායම් උත්පාදන සහ ආදායම් උත්පාදන නොවන ආයතන සඳහා කුමන සංයෝගයක් සුදුසු වේද?
- අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ සියළුම දෙනා පරිණාමනය පිළිබඳ අරමුණ සම්පූර්ණයෙන්ම තේරුම්ගෙන සහයෝගය දක්වයිද?
- පරිණාමය කළ සංවිධානය සඳහා අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය නැවත සංස්ථාපනය කර පිහිටුවිය යුතුද?
- ආයතනයේ ඉහළ කළමනාකාරීත්වයේ සියළුම දෙනා පරිණාමන අරමුණ සඳහා සහාය දක්වයිද?

**2. වෙළඳපල සහ සේවාලාභීන්
ලේඛනගත කිරීම.**

- රට තුළ ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සහ කුඩා ව්‍යාපාර අංශයන්හි තත්ත්වය (කොපමණ විශාලද? කෙසේ සෑදී ඇත්ද? සාක්ෂරතාවය කුමන මට්ටමක පවතීද?)
- මුහුණ දෙන බාධක (සංස්කෘතික සහ දේශපාලන සාධක)
- රටෙහි ක්ෂුද්‍ර ණය සපයන්නන් , තරඟකරුවන්
- ඉලක්ක වෙළඳපලවල් (ප්‍රමාණය, වර්ගය සහ අනුබණ්ඩය, ස්ත්‍රී/පුරුෂ භාවය, භූගෝලීය ආවරණය)
- සේවාලාභීන් අනුක්‍රමණයෙන් වැඩිකිරීම පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති
- වර්තමාන ණය ගැනුම්කරුවන්ගේ විස්තර (සේවය ලබාදෙන ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර වල ප්‍රමාණය ස්ත්‍රී/පුරුෂ භාවය මත පදනම් වූ වඩාත් පොදු ක්‍රියාකාරකම් තුන: කොටස් ලෙස ව්‍යාප්තිය: වෙළඳ, නිෂ්පාදන සේවා : අළුත් ණය ගැනුම්කරුවන්ට එරෙහි නැවත ණය ගන්නා අයගේ අනුපාතය: කාන්තා ණය ගැනුම්කරුවන්ගේ අනුපාතය)
- නව නිෂ්පාදන සංවර්ධනය (සිදු කළ ආකාරය සහ කවුරුන් වගකිව යුතුද?)

සාර්ථක බවේ දර්ශක

- ඉලක්ක වෙළඳපල පැහැදිලිව සඳහන් කර ඇත. ප්‍රධාන වශයෙන් මූලික ඉලක්ක එකක් සහ දෙකක් ඇත. එක් ඉලක්කයකට වඩා ඇත්නම් බෙදාහැරීමේ ව්‍යුහය තුළ විවිධ වෙළඳපලවල් හොඳින් ක්‍රියාත්මක විය යුතුය.

- වර්තමාන ණය ගැනුම්කරුවන්ගේ ආකෘතිය ඉලක්ක වෙළඳපල සමග සැසඳිය යුතුය.
- සේවාලාභීන් ආයතනය හැරයාමේ අඩු අගයක්, සේවාව පිළිබඳ ඉතා ඉහළ තෘප්තිමත් බව, නව සේවාලාභීන් ස්වකැමැත්තෙන් සංවිධානය ලෙස යොමුවීම.
- ශක්තිමත් "සේවාලාභී සේවාවක්" පිළිබඳ සංස්කෘතිය මෙයට සාක්ෂි වේ.
- නිරන්තරයෙන්ම සේවාලාභීන් සහ වෙළඳපල ඒ ළි බඳ අධ්‍යයනයන් සිදුකිරීම, ගනුදෙනුකරුවන්ගේ අවශ්‍යතා සඳහා යොමුවී ඒ සඳහා නව්‍යතාවයන් සිදුකිරීම,
- සංවිධානය තුළ නව නිෂ්පාදන දියුණු කිරීම අත්‍යවශ්‍ය කරුණක් ලෙස දකින අතර එය නිතරම සිදුවන ක්‍රියාවලියකි. නිෂ්පාදන වර්ධනය කිරීම සහ නව නිෂ්පාදන සංවර්ධනය සුදුසු පුද්ගලයින්ට පැහැදිලිවම භාරදී ඇත

පරිණාමන ගැටළු

- ස්වයංපෝෂිත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් සාර්ථකව පැවතීමට ඉලක්ක කණ්ඩායම් විශාලත්වය සැලකිය යුතු වේ.
- පරිණාමනයේදී ඉලක්ක වෙළඳපල නැවත නිර්වචනය කළ යුතුද? හෝ වර්තමාන ඉලක්ක වෙළඳපලින් ඉවත් විය යුතුද? වර්තමාන වෙළඳපල බලපෑම තර්ජනයක් වේද?

3. ණය ක්‍රමවේදය ලේඛනගත කිරීම

- නිෂ්පාදිත සැලසුම්කරණය (ණය මුදල (ප්‍රමාණය), කාලය සහ නැවත ගෙවීමේ වාර ගණන, මිල කිරීම, පොලී අනුපාත සහ ගාස්තු, ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත සහ අවශ්‍යතාවයන්, රක්ෂණය හෝ වෙනත් මූල්‍ය)
- සුදුසුකම් ඇති මිණුම් දඬු: (ස්තී/පුරුෂභාවය, වයස, ව්‍යාපාරය පිළිබඳ අත්දැකීම් ඇති වසර ගණන, සුරැකුම්, ඇපකරුවන්, සමාන පුද්ගලයින් සහිත කණ්ඩායම්, සුරැකුම් සඳහා වෙනත් ආදේශන, නීතිය, සංස්කෘතිය හෝ වෙනත් අධීක්ෂණ අවශ්‍යතා)
- ණය බෙදා හැරීමේ පටිපාටීන් (ප්‍රවර්ධනය තෝරා ගැනීම, දිශානුගත කිරීම, කණ්ඩායම් සැදීමද, අයදුම්පත් සහ ණය මුදාහැරීම, නැවත ගෙවීම, අළුත් කිරීම)
- ණය පැහැර හැරීම කළමනාකරණය කිරීම (වාර්තා සහ අධීක්ෂණය : බලගැන්වීම්/පසු විපරම් ක්‍රියාමාර්ග, දිරිදීමනා සහ දඬුවම් පැමිණවීම)

- (i) නියමිත වේලාවට නැවත ගෙවීම සඳහා පාරිතෝෂික දීම
- (ii) කල් පසුවී කරන ගෙවීම් සඳහා දඬුවම් පැමිණවීම
- (iii) පැහැර හැරීමේ ප්‍රථිපල, රක්ෂණය / ඉතුරුම් භාවිතය, ප්‍රතිසැලසුම් කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රතිමූල්‍යනය සහ ණය ලබාගන්නාගේ මරණයකදී

සාර්ථක බවේ දර්ශක

- මූලික ක්‍රමවේදය සැලකීමේදී හොඳින් පරීක්ෂාකර ඇති විට ස්ථායී වේ.
- ණය ගැනුම්කරුගේ අවශ්‍යතා සඳහා නිෂ්පාදිත සැලසුම්කරණය සුදුසු බව පෙනී යයි.
- සුදුසුකම් සඳහා ඇති මිණුම්දඬු වලට ළඟාවීම පහසු වේ. දැඩි ලෙස වළක්වාලන්නේ නැත.
- කණ්ඩායම් පදනම් කරගත් වැඩසටහන්වල කණ්ඩායම් ඒකාබද්ධතාවය ශක්තිමත් බව පෙනී යයි.
- බෙදාහැරීමේ ක්‍රියාපටිපාටිය මගින් අපහසුතා සහ ගනුදෙනුකරුට හුවමාරු පිරිවැය අවම කරයි.
- ශාඛාවේ ක්‍රියාපටිපාටීන්හි අනුපිළිවෙලක් / සම්මතයක් ඇති අතර එය ණය නිලධාරීන්ගේ ක්‍රියා ප්‍රවාහයට උදව් කරයි. එමගින් ණය නිලධාරීන්ගේ ක්‍රියා ඵලදායී කිරීම පහසු කරයි.
- සේවාලාභීන් සහ ණය නිලධාරීන් අතර ශක්තිමත් සම්බන්ධය සාක්ෂියක් වේ.
- කල්පසු ණය කළමනාකරණය ශක්තිමත්ව බලගන්වයි. කල් ඉකුත්වී කරන ගෙවීම් සඳහා පසුවිපරම් කිරීමේ ක්‍රියාපටිපාටිය යම් කිසි කාලසීමාවකට පසු ස්වයංක්‍රීයව පණ ගැන්වෙයි.
- ගණුනුකරුවන් විශ්වාසය බිඳ දමා කරන සාකච්ඡා වලින් පසුව ණය නිලධාරීන් සම්බන්ධ වන්නේ නැත. දිරිදීමනා සහ දඬුවම් පැමිණවීම ඵලදායී බව පෙනී යයි. කාලය ඉකුත්වී සිදුකරන ගෙවීම් අවම වේ.
- නැවත ගෙවීමේ / අයකර ගැනීමේ අනුපාත ජාතික සම්මුතීන්ට අනුව ගණනය කරන අතර එය 85% කට වඩා වැඩි අගයක් ගනී. (හිඟ ද ඇතුළුව සම්පූර්ණ නැවත ගෙවීම්).
- අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹේ අනුපාතය ජාතික සම්මුතීන්ට අනුව ගණනය කරන අතර එය 10% ට වඩා අඩුවේ.

පරිණාමන ගැටළු

පරිණාමනයේදී වර්තමාන ක්‍රමවේදයට යම්කිසි වෙනස්කම් අවශ්‍යද? එය ගනුදෙනුකරුවන් විසින් කෙසේ තේරුම් ගනිවිද?

4. බෙදාහැරීම

ලේඛනගත කිරීම

- කේෂ්ත්‍ර කාර්යාලවල වර්ගය, ගණන සහ ස්ථානය (හැකිනම් රූප සටහන් මගින්)
- පැතිරීම / ශාඛාගත කිරීම / වර්ධන ක්‍රමෝපායයන්
- සම්බන්ධ පාර්ශවයන් සමග ඇති සම්බන්ධතාවයේ ස්වභාවය සහ ශක්තිය හෝ මෙහෙයුම් සහ පැතිරීම සඳහා සහාය ලබාදෙන ආයතන (බැංකු වැනි)

සාර්ථක බවේ දර්ශක

- ශාඛාගත කිරීමේ ක්‍රමෝපාය පැහැදිලිව සඳහන් කර, තේරුම් ගත හැකි අදහසක් ප්‍රකාශ කර ඇත. ග්‍රාමීය සහ නාගරික ලෙස පරිමානුකූල පිරිමැසුම් ගොඩනැගීම, බොහෝ දුරින් නොපිහිටන ලෙස ආදිය.
- සහායක ආයතන සමග ශක්තිමත් සම්බන්ධතාවයක් ගොඩනැගීම, එනම් බැංකු මුදල් එකතු කිරීමේ ඒජන්සි ආදිය

පරිණාමන ගැටළු

- අනෙකුත් ආයතන සමග ඇති සම්බන්ධතාවයන්ට ආයතනයේ පරිණාමනය බලපාන්නේ කෙසේද?

5. මානව සම්පත් කළමනාකරණය

ලේඛනගත කිරීම.

- ප්‍රධාන කාර්යාලයේ සහ කේෂ්ත්‍ර නිලධාරීන්ගේ ව්‍යුහයන් සංවිධානය කිරීම
- මූලික මෙහෙයුම් කාර්ය මණ්ඩලය (කොන්ත්‍රාත් පදනමෙන් යොදාගැනීමේ ප්‍රතිපත්ති සහ ක්‍රියාපටිපාටීන්, කාර්ය විස්තරය, පුහුණු පාඨමාලා, දිරිදීමනා යෝජනා ක්‍රම නිර්මාණය, වෙනත් ඇගයීම් සහ පිළිගැනීමේ යාන්ත්‍රණ)
- ප්‍රධාන කාර්යාල සේවක මණ්ඩලය (කිසියම් විශේෂිත හෝ සැලකිය යුතු බඳවා ගැනීම් හෝ පුහුණු ප්‍රතිපත්ති වැටුප් සහ දීමනා ප්‍රතිපත්ති)
- සංවිධානයේ ගම්‍යමාන සංස්කෘතිය, ධූරානුක්‍රම හෝ හවුල්කාර
- ගම්‍යමාන සේවක තෘප්තිමත්භාවය, පිරිවැටුම් මට්ටම
- ප්‍රධාන කාර්යාලය සහ කේෂ්ත්‍ර නිලධාරීන්, සේවක සංගම් හෝ සංවිධාන පැවතීම
- සේවක මණ්ඩලයේ පුවත් නිවේදන පැවතීම
- ඇගයීම් ක්‍රමවේදය
- උසස්කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති / අනුක්‍රමණයෙන් පත්වීම් ලබාදීම
- වෙනත් නව්‍යමය පුද්ගල ප්‍රතිපත්ති

සාර්ථක බවේ දර්ශක

- ප්‍රධාන කාර්යාලයේ ප්‍රමාණය සහ ව්‍යුහය වර්තමානයේ සහ නුදුරු අනාගතයේ මෙහෙයුම් සඳහා සුදුසු වේද යන්න
- ශාඛා සංවිධානය සමෝදානිත කර ඇද්ද? සේවකයින් අවම සංඛ්‍යාවකින් පවත්වාගෙන යයිද? සහ කළමනාකරුවන් මත අධික පීඩනයක් යොදයිද?
- එක් නෙකාට ඍජුවම වාර්තා කරන කළමනාකාරිත්ව පාලන පටය, පස්දෙනෙකු සිට හත් දෙනෙකු අතර අගයක් සුදුසු වේ.
- ප්‍රචාරණය කරන පුරප්පාඩු සඳහා සුදුසුකම් සහිත අයදුම්කරුවන් සැලකිය යුතු ප්‍රමාණක් ඉල්ලුම් කිරීම
- කාර්ය මණ්ඩලය හඳුනා ගැනීම සඳහා සුදුසු ස්ථාන උදාහරණ: තාක්ෂණ විද්‍යාල
- කාලය වැය කරමින් සිදුකරන අපේක්ෂකයින් තෝරාගැනීම ඉතාමත් අඩුවේ. ප්‍රගතිශීලී ක්‍රියාපිලවෙලක් ක්‍රියත්මක කරයි (එනම් ස්ත්‍රී/පුරුෂ භාවය පිළිබඳ සැලකිලිමත්වී)
- පවතින කාර්ය විස්තරයන් පැහැදිලිව ලියා ඇත. ක්‍රියාකාරකම් සඳහන් කරන විට බලාපොරොත්තු වන ප්‍රථිපල පිළිබඳ අවධාරණය කර ඇත. දෙපාර්තමේන්තු සහ පුද්ගලයින් අතර වගකීම් පිළිබඳ අතිවිභේදනය (Overlap) හෝ අවච්ඡාදනය (Underlap) දක්නට නොමැත.
- පුහුණු සඳහා අවශ්‍ය ද්‍රව්‍ය සම්පූර්ණ කර පැහැදිලිව නිර්මාණය කර ඇත. දර්ශනය, සේවාලාභීන්ට සලසන සේවාවන් පිළිබඳ සංකල්පද, එමෙන්ම තාක්ෂණ කුසලතාවයන්ද ආවරණය කර ඇත. පුහුණුකිරීමේ / උපදේශනය දීමේ කාලපරිච්ඡේදය පුහුණුවක් බවට පත්කර ඇත. සුදුසු නොවන අපේක්ෂකයන් පුහුණු කාලයේ හඳුනාගත හැක. පුහුණුව සඳහා ගතවන කාලය සහ පිරිවැය අවම කර ඇත.
- වැටුප් සහ දීමනා පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති, නිවැරදි හැකියාවෙන් යුතු සේවක මණ්ඩලයක් ආකර්ශනය කර ගැනීමට සකස් කර ඇත.
- ආයෝජන කළමේ ගුණාත්මක භාවය සහ ධාරිතාවයට, යහපත් ප්‍රතිඵල ඇතිකරන ආකාරයට දිරිදීමනා යෝජනා ක්‍රම නිර්මාණය කර ඇති අතර කාර්ය සාධනය තහවුරු කිරීම හරහා අමතර ආදායමක් උපයා ගැනීමට හැකිවන ලෙස දිරිදීමනා සකස්කර ඇත.
- සේවාදායකයින් ඔවුන්ගේ කාර්යයන් පිළිබඳව ඉහළ මට්ටමක තෘප්තිමත්භාවයක් පෙන්වුම් කරයි. අඩු සේවක පිරිවැටුම, ප්‍රතිවාදී සංගම් හෝ සංවිධාන නොමැතිවීම.

- සේවකයින්ගේ දායකත්වය සහිත පුවත් දැන්වීම් නිතර භාවිතය, ශක්තිමත් අභ්‍යන්තර සන්නිවේදනය සහ එහි පාරදායකභාවය, සියළුම කාර්යයන්හිදී කණ්ඩායම් හැඟීම
- ඇගයීම් පද්ධති, උසස්වීම් ප්‍රතිපත්ති සහ වෙනත් ප්‍රතිපත්ති සාධාරණ බව පෙනීම

පරිණාමන ගැටළු

- ප්‍රධාන කාර්යාලයේ සහ ක්‍ෂේත්‍රයේ මෙහෙයුම් කටයුතු, නව ආයතනය වෙත පැවරේද නැතහොත් සමහර කරුණු ඉතිරි වේද?
- මෙම බෙදුම පැහැදිලි වේද? නැතහොත් රාජ්‍ය නොවන ආයතනය හා නව ආයතනය අතර සංකීර්ණතා ඇතිවේද?
- ප්‍රධාන කාර්යාලයේ කටයුතු නව ආයතනය සමග බෙදාගනීද?
- යෝජිත පරිණාමනය පිළිබඳ කාර්යාල මණ්ඩල සාමාජිකයින්ට කෙසේ දැනෙයිද? ඔවුන් ඒ පිළිබඳව දැනුවත්ද? එයට හේතුව ඔවුන් තේරුම් ගෙන තිබේද? සහ ඔවුන් එයට සහයෝගය දක්වයිද? පරිණාමය සම්බන්ධයෙන් ඔවුන්ගේ ප්‍රධානම සැලකිල්ල යොමුවී ඇත්තේ කුමක් සඳහාද?
- සංවිධානය දෙකට බෙදීමට යෝජිත නම් එම ආයතන දෙක සඳහාම සමාන මානව සම්පත් ප්‍රතිපත්තින් යොදාගනීද? වැටුප් සහ දීමනා සැලකීමේදී එහි වෙනසක් ඇතිවේද? මෙය පාලනය කරන්නේ කෙසේද?

6. පරිගණක ගත කිරීම ලේඛණගත කිරීම

- ස්වයංක්‍රීයකරණය කිරීමේ වර්තමාන තත්වය
  - ප්‍රධාන කාර්යාලය සහ ක්‍ෂේත්‍ර නිලධාරීන්
  - ණය කළඹ පද්ධතිය, ගණකාධිකරණ පද්ධතිය, වෙනත් පද්ධතීන්?
- යොදාගන්නා දෘඪාංග සහ මෘදුකාංග, යොදාගන්නා සංවර්ධන මෙවලම් ජාල නිර්මාණය කිරීම
- විශේෂිත කාර්යයන්ගේ පැවැත්ම
- වර්තමාන පද්ධතීන් පිළිබඳ කාර්ය මණ්ඩලයේ ශක්තිමත්භාවය
- තොරතුරු පද්ධති දෙපාර්තමේන්තුවේ ආකෘතිය
- විගණන පද්ධතීන් සඳහා යොදාගන්නා ක්‍රියාපටිපාටීන්

සාර්ථක බවේ දර්ශක

- සංවිධානයේ විශාලත්වය සහ සංකීර්ණතාවය අනුව ස්වයංක්‍රීයකරණයේ ප්‍රමාණය
- රටෙහි සංවර්ධන යටිතල පහසුකම් අනුව ස්වයංක්‍රීයකරණයේ ප්‍රමාණය

- අවදානම විවිධාංගීකරණය කිරීම. පද්ධතිය දියුණු කිරීම සහ පවත්වාගෙන යාම සඳහා තනි කාර්ය ක්‍රම සම්පාදකයෙකු මත පමණක් රඳා පැවතීමෙන් වැළකිය යුතුවේ. එසේම මිල අධික තනි ආයතනයක් මත කුඩා වෙනස්කම් කිරීම සඳහා රඳා පැවතීමෙන් වැළකිය යුතුවේ.
- යොදාගන්නා දෘඪාංග සහ මෘදුකාංග සඳහා දේශීය ආයතන මගින් හොඳ සහායක් දිය යුතුවේ. සංවර්ධන මෙවලම් දේශීය වශයෙන් හොඳින් දැනගත යුතුවේ.
- පද්ධතිය පිළිබඳව කාර්ය මණ්ඩලය තුළ ඉතා උසස් මට්ටමක තෘප්තිමත්භාවයක් ගම්‍යමාන විය යුතුවේ.
- ශක්තිමත් තෙරතුරු තාක්‍ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවක් සහ කළමනාකරුවෙක් සිටිය යුතුවේ - දැනුම්සම්පන්න, විශ්වාස කළ හැකි සේවාවන් ලබාදීම අරමුණුකරගත්
- විගණන පද්ධති සඳහා ඵලදායී ක්‍රියාපටිපාටීන් තිබිය යුතුය

පරිණාමණ ගැටළු

- නව ආයතනයේ නව වාර්තා සඳහා යොදාගැනීමට අවශ්‍ය වන පද්ධතියේ වෙනස්කම් මොනවාද?
- මිලද ග්‍රහණ 18 ඇතුළත සිදුවන සීඝ්‍ර වර්ධනය සහ සංකීර්ණභාවය වැඩිවීම පාලනය කිරීමට වර්තමාන පද්ධතියට හැකිවේද?

7. මූල්‍ය කළමනාකරණය ලේඛණගත කිරීම

- මූල්‍ය ප්‍රකාශන (නිපදවන්නේ කවදාද? විගණනය කරන්නේ කවදාද? ඒකාබද්ධ කරන්නේ කෙසේද?)
- විගණකවරුන් සමග ඇති සම්බන්ධතාවය (ලාභය සහ පිරිවැය, කේන්ද්‍රීය තොරතුරු සහ ප්‍රකාශන ලබාගත හැකිවීම වර්ෂ කිහිපයක් සඳහා මූල්‍ය පුරෝකථන ආකෘතීන් තිබීම)
- අයවැය සකස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය
- මුදල් ප්‍රවාහය කළමනාකරණය, මුදල් ප්‍රවාහය පුරෝකථනය කිරීම, ද්‍රවශීලීතාවය අධීක්‍ෂණය, ප්‍රයෝජනයට නොගත් මුදල් අවම කිරීම, බැංකු ගිණුම් කළමනාකරණය
- කල් පසු වූ ණය කළමනාකරණය, නැවත ගෙවීමේ අනුපාත, ආයෝජන කළඹ, කාලය අනුව කාණ්ඩගත කිරීම, අතපසු වූ ණය කාලය අනුව කාණ්ඩගත කිරීම, වෙන්කිරීමේ සහ කපාහැරීමේ ප්‍රතිපත්ති)
- වංචා නොසැලකිලිමත් බව සහ සොරකම් වැළැක්වීම සඳහා අභ්‍යන්තර පාලනය, අභ්‍යන්තර විගණක ක්‍රියාපටිපාටීන්

- ප්‍රාග්ධන මූලාශ්‍ර සහ බැංකු/මූල්‍ය සපයන්නන් සමඟ සම්බන්ධතා, ප්‍රාග්ධනයෙහි සාමාන්‍ය පිරිවැය
- සම්පූර්ණ වත්කම් වලට ස්කන්ධ පදනම මත ප්‍රමාණය සමඟ ඇති සම්බන්ධය
- ස්වයංපෝෂිත ණය කළමණාකරණය- මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය, ඵලදායිතාවය සහ ස්වයං පෝෂිත අනුපාත

සාර්ථක බවේ දර්ශක

- මූල්‍ය ප්‍රකාශන නිපදවන අතර අවම වශයෙන් වසරකට වරක්වත් විගණනය කරනු ලබයි.
- වෙනත් මූල්‍ය නොවන ක්‍රියාවන් සමඟ ඒකාබද්ධ නොකරන ලද, සංවිධානයේ මූල්‍ය සේවා ක්‍රියාකාරකම් සඳහා පමණක් මූල්‍ය ප්‍රකාශන නිපදවිය යුතුවේ.
- පිළිගත හැකි විගණක ආයතනයක් යොදාගත යුතු අතර නියම වශයෙන් යම්කිසි ආකාරයක මූල්‍ය අංශයේ අත්දැකීම් / විශේෂඥතාවයක් තිබිය යුතුය.
- ආදායම් ප්‍රකාශන සහ ප්‍රධාන අනුපාත සෑම මූලික මෙහෙයුම් ඒකකයක් සඳහාම ඇත - ශාඛාව / කලාපය / සම්පූර්ණයෙන්ම
- වසර තුනක සිට පහක කාලයක් දක්වා මූල්‍ය පුරෝකථන ආකෘතික් ඇති අතර මිල නියම කිරීම සහ වෙනත් ප්‍රතිපත්ති සැකසුම සඳහා ක්‍රියාකාරී ලෙස යොදාගනී. එසේම සංවිධානය ලාභදායීත්වය කරා මෙහෙයවයි.
- වාර්ෂික අයවැය සකස් කිරීමේ ක්‍රියා පිළිවෙලක් ඇති අතර වියදම් පාලනය කිරීම සඳහා භාවිතා කරයි.
- මුදල් ප්‍රවාහය හොඳින් කළමනාකරණය කරයි - ද්‍රවශීලීතාවය පිළිබඳ ගැටළු මඟහරී. ප්‍රයෝජනයට නොගත් මුදල් අවම වේ. එසේම බැංකු ගාස්තු අවම වේ.
- කල්පසු ණය සහ පැහැර හැරීම් පිළිබඳව විශේෂයෙන් අධීක්ෂණය කරන අතර හොඳින් කළමණාකරණය කරයි. සුදුසු වෙන්කිරීම් සහ කපාහැරීම් ප්‍රතිපත්ති ඇති අතර හොඳින් ක්‍රියාවට නංවා ඇත.
- බලාපොරොත්තු වන වර්ධනය මූල්‍යනය කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ප්‍රාග්ධන ණය මූලාශ්‍ර ඇත. ප්‍රාග්ධනය සඳහා සාමාන්‍ය පිරිවැය අවම මට්ටමක ඇත. බැංකුව සමඟ සම්බන්ධය ව්‍යාපාරික සම්බන්ධයක් ලෙස සලකන අතර පොදු සම්බන්ධතාවයක් හෝ දායක සම්බන්ධතාවයක් ලෙස නොසලකයි. කාලයක් ගතවූ පසුව සංවිධානය මූල්‍යනය සඳහා සහනාධාර මූලාශ්‍රවලින් ඇත්වන අතර වාණිජ මූල්‍යකයන් සමඟ හොඳ සබඳතාවක් ගොඩනගා ගනී.

- සමස්ථ වත්කම් සහ ක්‍රියාකාරී වත්කම් හි සබඳතාවය සඳහා හිමිකම් ප්‍රාග්ධන පාදම ප්‍රමාණවත් වේ.
- මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවයේ ප්‍රධාන අනුපාත වන ඵලදායීත්වය සහ ස්වයංපෝෂිතභාවය නිරතුරුවම අධීක්ෂණයට ලක්කෙරෙන අතර අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩලයේ සහ ඉහළ කළමණාකාරීත්වයේ තීරණ ගැනීම් වලට නිතරම මඟ පෙන්වයි. ස්වයංපෝෂිත භාවයට මාස 12 සිට 24 දක්වා කාලයකදී ළඟවීමට හැකිවන පරිදි ප්‍රධාන අනුපාත ස්ථීරව වර්ධනය වෙයි.
- කළමණාකරණ තොරතුරු වාර්තා කාලීන වන අතර නිවැරදි සහ අදාල වේ.
- ප්‍රධාන වාර්තාවලට ඇතුළත් වන්නේ
  - විෂය මාන ගෙවීම් වලට එරෙහිව බලාපොරොත්තු වූ ගෙවීම්- කේෂ්ත්‍ර නිලධාරීන් සඳහා
  - සේවලාභීන් පිළිබඳ වාර්තා- කේෂ්ත්‍ර නිලධාරීන්
  - බොල් ණය වාර්තා - කේෂ්ත්‍ර නිලධාරීන් සහ ප්‍රධාන කාර්යාලය
  - අතපසු වූ ගෙවීම් කාලය අනුව කාණ්ඩ කිරීම - කේෂ්ත්‍ර නිලධාරීන් සහ ප්‍රධාන කාර්යාලය
  - ආයෝජන කළඹ කාලය අනුව කාණ්ඩ කිරීම - ප්‍රධාන කාර්යාලය සඳහා
  - කාර්යසාධක දර්ශක වාර්තා- ප්‍රධාන කාර්යාලය සහ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය
- සමායන විශ්ලේෂණයක් (break even analysis) ඇති අතර එය තීරණ ගැනීමට මඟ පෙන්වයි
- මිල නියම කිරීම ප්‍රවේශමෙන් කළමණාකරණය කරයි. සංවිධානය
- සඵල ඵලදායිතාවයක් ද සේවලාභීන් සඳහා සඵල පිරිවැයක් ලෙස ගණනය කිරීම් සිදුකරයි. අනුපාත ස්ථාපනය කරනු ලබන්නේ මෙහෙයුම් පිරිවැය, ණය අලාභ සහ මූල්‍ය පිරිවැය ආවරණය වන පරිදි වන අතර මෙහෙයුම්වල කිසියම් මට්ටමකදී ලාභදායීත්වයක් ලබාගැනීම සඳහා වේ.

පරිණාමන ගැටළු

- නව සංවිධානය සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශන නැවත සකස් කරන්නේ කෙසේද?
- නව විගණකවරුන් පත්කිරීමට අවශ්‍යද?
- බැංකු ගිණුම් සහ ද්‍රවශීලීතා කළමණාකරණය කෙසේ බලපායිද?
- අන්තර් විගණක ක්‍රියාපටිපාටීන් වෙනස් කළ යුත්තේ කෙසේද?
- සංවිධානයේ ආදායම් උපදවන්නේ නැති තත්වය නිසා අද වන විටත් අවශ්‍ය නොවන සහනාධාර ලබාගන්නා තත්වයක පවතීද? වර්ධනය ස්වයංපෝෂිත භාවයට කෙසේ

බලපායිද? (සහනදායී මෙහෙයුම් පිරිවැය සහ සහනදායී මූල්‍ය පිරිවැය සලකන්න)

- නව සංවිධානය සඳහා ප්‍රාග්ධන ව්‍යුහය නිර්මාණය කරන්නේ කෙසේද? කොපමණ කාලයක් පවත්වාගෙන යා යුතුද? කුමන ආකාරයේ කොටස් හිමියන් යොදාගත යුතුද? නව ආයතනය සඳහා ප්‍රශස්ථ ණය/හිමිකම් අනුපාතය කුමක්ද?
- පරිණාමික ආයතනයේ පළමුවන තුන්වසරේ සිට වසර පහක් දක්වා ලාභාංශ ප්‍රතිපත්තිය කුමක්ද?

පරිශීෂ්ටය 2 : ව්‍යාපාරික සැලසුමක් විස්තර කිරීම සඳහා අත්පොත

පහත සාරාංශය SEEP Network 1996 b මගින් උපුටාගත් අතර CENTRO ACCION Microempresarial Bogota, Colombia iy accion international Cambridge Mass මගින් දියුණු කරන ලදී.

අර්ථදැක්වීම

ව්‍යාපාරික සැලසුමක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය මග පෙන්වීම මෙම අත්පොත මගින් ලබාදෙයි. එය පරිච්ඡේද නවයකට බෙදා ඇති අතර වෙළඳපල විශ්ලේෂණයේ සිට මෙහෙයුම් පිරිවැය ගණනය කිරීම සඳහා ආයෝජන කළඹේ ප්‍රකේෂණය දක්වා ව්‍යාපාර සැලසුමක නිශ්චිත කොටස් ආවරණ වේ. සම්මත මූල්‍ය ප්‍රකාශන සඳහා සෘජුවම ඇතුළත් කරන දත්ත එකතු කිරීම සහ විශ්ලේෂණය පිළිබඳ මූලික පරිච්ඡේද මගින් උපදේශනයන් ලබාදෙයි. මන්ද යත් මෙම අත්පොත ලියැවී ඇත්තේ ACCION සාමාජිකයින් සඳහා වන බැවින් වන අතර ණය සේවා ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා සැලසුම්කරණය ඉලක්ක කර ඇත.

මෙම අත්පොත පිළිබඳව .....

මුල් මෙවලම පිටු 45 කින් සමන්විත අත්පොතක් වන අතර ස්පාඤ්ඤ භාෂාවෙන් ලියැවී ඇත. මෙහි දැක්වෙන පරිච්ඡේද එහි ඇතුළත්ව ඇත ආයතනික විශ්ලේෂණය, වෙළඳපල විශාලත්වය නිර්වචනය කිරීම, තරඟකාරිත්වය හඳුනා ගැනීම, ආයෝජන කළඹ ප්‍රකේෂණය, වෙළඳපල තුළට ඇතුල්වීම, මූල්‍යමය ප්‍රසාරණය, මෙහෙයුම් පිරිවැය ප්‍රමුඛස්ථානය ගන්නා ව්‍යාපෘති, ප්‍රකේෂණය කරන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශන යන කරුණු පිළිබඳ එහි ඇතුළත් වේ.

මෙහි ඇතුළත් මෙවලම එම අත්පොතෙහි

සාරාංශයක් වන අතර සෑම පරිච්ඡේදයකම ප්‍රධාන තේමාවන් ඉස්මතු කර දක්වමින් මුල් පිටපතේ ඇති බොහෝ විස්තරාත්මක වගු සහ තොරතුරු සටහන්වල උදාහරණ කිහිපයක් දක්වා ඇත.

මෙම මෙවලම ක්‍රියාකරන්නේ කෙසේද?

ව්‍යාපාරික සැලසුම යනු වසර තුනකට වැඩි කාලයක් සඳහා ආයතනයේ පරාවක්‍රය ස්ථාපනය කිරීමට පලකරන ලේඛණයක් වේ. ආයතනයේ දැක්ම මැනිය හැකි ඉලක්ක බවට පරිවර්තනය කෙරෙනුයේ මෙම මෙවලම මගිනි. මෙම ඉලක්ක වෙළඳපල ඉල්ලුමෙහි කාර්යයන් සහ තරඟකාරිත්වය මත සකස් කර ඇත. සිද්ධාන්ත වල සිට සත්‍ය තත්ත්වය දක්වා දැරිය හැකි ආදායම් සහ වියදම් ප්‍රකේෂණ ගෙනහැර දක්වයි.

එහි අරමුණ සැලකිල්ලට ගෙන සැලසුම්ගත වර්ෂ 3 ක කාලය අවසානයේදී ළඟා වීමට බලාපොරොත්තු වන වෙළඳපල කොටස සඳහා ආයතනයක් ඉලක්ක සැලසුම් කරයි. වෙළඳපල කොටස භූගෝලී ප්‍රදේශය අනුව අර්ථ දක්වන අතර එය ශාඛා කාර්යාල සහ ක්ෂේත්‍ර කාර්යමණ්ඩලය ලෙසට පරිවර්තනය කරයි. ඒ මගින් ආයතනයේ පිරිවැය ව්‍යුහය නිර්ණය කරයි. මෙම ඉලක්ක මගින් ආයෝජන කළඹේ විශාලත්වය නිගමනය කළ හැකි අතර එය මගින් අවශ්‍ය වන අරමුදල් නිශ්චය කළ හැක. නිෂ්පාදනවල මිල නියම කිරීම, පිරිවැය ව්‍යුහය සහ මූල්‍ය ප්‍රකාශන සෑදීම සඳහා මූල්‍යන සැලසුම් යනාදි එකතු කිරීම මගින් අභ්‍යන්තර සංපක්ෂතාවය නිර්ණය කළ හැකිය.

ව්‍යාපාර සැලසුම් ක්‍රියාවලිය ACCION කණ්ඩායම සමග ආරම්භ කරන අතර (සාමාන්‍යයෙන් පුද්ගලයන් දෙදෙනෙකු තෝරා ගන්නා අතර ඉන් එක් අයෙකු එහි සභාපති ලෙස) ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය වැඩසටහනෙහි තත්ත්වය සහ එහි මධ්‍ය කාලීන ඉලක්ක සහිත විධිමත් ඉදිරිපත් කිරීමක් සහිතව විසිත්නයන් සිදුකරයි. ව්‍යාපාර සැලසුම්කරණ මෙවලම ඉදිරිපත් කරන අතර කාර්ය මණ්ඩලය එය යොදා ගන්නා ආකාරය ඉගෙන ගනී. ආයතනයේ ඉහළ කළමනාකාරිත්වයේ සියළුම කාර්ය මණ්ඩලය සමග මෙම ක්‍රියාවලිය දින දෙකකට වඩා කාලයක් සිදුකරන අතර සමහර අවස්ථාවලදී අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය ද සහභාගි කරගනී. අරමුණට අදාල සංකල්ප සාකච්ඡා කරන අතර වෙළඳපල ස්වභාවය සහ විශාලත්වය, තරඟකාරිත්වයේ සාපේක්ෂ ශක්තිය, ප්‍රධාන උපකල්පිත මත පදනම් කරමින් සත්‍ය වර්ධන ඉලක්ක පිහිටුවීම සහ යෝජිත අරමුණු ළඟාකර ගැනීමට නම් සිදුකළ යුතු ප්‍රමුඛ ව්‍යාපෘති පිළිබඳ නිර්වචනය කිරීම ආදී කරුණු ඇතුළත්ව බොහෝ වේලාවක් ගැටළු පිළිබඳව සාකච්ඡා කරයි.

දින දෙකෙහි කාල පරිච්ඡේදය අවසානයේදී ව්‍යාපාර සැලසුමෙහි විවිධ කෙටුම්පත් නිමකිරීම් කාල වකවානු පිළිබඳ එකඟත්වයකට පැමිණේ.

ව්‍යාපාර සැලසුමක සියළුම ශක්තීන් එහි සියළුම අවයව මත රඳා පවතින අතර සෑම තීරණයකම මූල්‍ය කාර්ය සාධනයක් සහ පහළ තලයක මූල්‍ය අනුමිතියක් පවතී. මෙයට විශ්ලේෂණ ශක්තිත්භාවයක් අවශ්‍ය වේ. එසේම එය සැලසුමෙහි ඇති සියළුම අවයවයන්හි එකතුවට ද එසේම එය විධිමත්ව සකස් කර පරීක්ෂා කරන කළමනාකරුවන්ගේ කාර්යයන්ගේ එකතුවට එය බලපෑම් ඇතිකරයි.

මූල්‍යනය පදනම් කරගත් සැලසුම්කරණ මෙවලම මගින් කළමනාකරුවන්ට වෙනස්වන තත්ත්වයන්ට අනුවර්තනය වීමටත් මූල්‍ය කාර්යසාධනයට ඔවුන්ගේ තීරණ බලපාන්නේ කෙසේද යන්න වඩා නිවැරදිව දැනගැනීමටත් උපකාරී වේ. ප්‍රමුඛස්ථානය දිය යුත්තේ කුමකටදැයි පැහැදිලි කර ගැනීමට උත්සාහයන් වෙන්කර ගැනීමට, මතවාද වළක්වාගැනීමට සහ ආයතනයේ සහ එක් එක් සේවකයාගේ සහ දෙපාර්ශවයේම කාර්ය සාධනය ඇගයීමටත් යොදාගන්නා සමුද්දේශ මෙවලමක් ලෙස මෙම සැලසුම සලකනු ලැබේ.

එයටත් වඩා ACCION ජාලයෙහි සාමාජිකයින්ට විධිමත් මූල්‍ය අංශය සමග සබඳතාවයක් ගොඩනගා ගැනීමට ව්‍යාපාර සැලසුම්කරණය ඉතා වැදගත් මෙවලමක් වේ. සැලසුමක් නොමැතිව මූල්‍ය වෙළඳපලවල ණය මාලාවන් වැඩිකර ගැනීමට හෝ වඩාත් යහපත් කොන්දේසි සඳහා සාකච්ඡා කිරීමටත් නැඹුරුවන්නේ නැත.

1. හැඳින්වීම

ව්‍යාපාර සැලසුමක් යනු කුමක්ද?

යම් සංවිධානයක් එහි වර්තමාන තත්ත්වයේ සිට තීරණය කළ ලෙස අනාගතයේදී සිටිය යුතු තත්ත්වයට ළඟාවීම සඳහා යොදාගන්නා මාවත සහිත ක්‍රියාවලියයි.

එය යොදාගන්නේ කෙසේද?

ව්‍යාපාර සැලසුමකරණ ක්‍රියාමාර්ගයේදී සංවිධානය එහි ගමනාන්තය නිර්ණය කරන අතර (වසර තුනක කාල පරාසයක් ඇතුළත) එයට ළඟා වීමට මාවත නිර්මාණය කරයි. එහි සංඛ්‍යාත්මකව නිර්ණය කරන ලද අරමුණු, ක්‍රමෝපායයන් සහ ක්‍රියාවන් ස්ථාපිත කරයි. මෙම විනිශ්චයන් වැදගත් ගැටළු දෙකකට පිළිතුරු සැපයීමට උදව් වේ.

- මෙම මාවත ඔස්සේ සංවිධානයට සාර්ථකව ගමන්කළ හැකිද?

- එයට අවශ්‍ය අතිරේක සම්පත් මොනවාද? සහ ඒවා ආරක්ෂාකරන්නේ කෙසේද?

ව්‍යාපාර සැලසුමකරණ ක්‍රියාවලියේදී සහභාගි ව න් නේ කවුද?

සැලසුම්කරන ප්‍රභේදිකාවේ සියළුම කොටස් ගැලපෙන ලෙස නොවෙනස් තර්කාන්විත සැලසුමක් ප්‍රථිඵල ලෙස ලබාගැනීම සඳහා සමස්ථ කාර්යමණ්ඩලයම සහභාගි විය යුතු වේ.

සාර්ථක ව්‍යාපාර සැලසුමක තිබිය යුතු ගතිලක්ෂණ මොනවාද?

- සමස්ථ කළමනාකරණ කණ්ඩායම සහභාගි වීම
- අනෙකුත් සමාන සංවිධාන වලින් තම වැඩසටහන වෙනස්වන ප්‍රධාන අංග හඳුනාගෙන එහි සාර්ථකත්වය විස්තර කරයි.
- වෙළඳපල සහ තරගකාරිත්වය ඇතුළත්ව පරිසරය විශ්ලේෂණය කිරීම
- ආයතනික අරමුණු නිර්වචනය කරයි.
- අරමුණු ළඟාකර ගනිමින් බාධක මඟහරවා ගැනීමට ක්‍රමෝපායයන් හඳුනාගනී.
- මෙම ක්‍රමෝපායයන් ගේ මූල්‍ය සම්බන්ධයන් විශ්ලේෂනය කරයි.
- අරමුණු, ක්‍රමෝපායයන් සහ සම්පත් වල නොගැලීම මඟහැරීමට සංඛ්‍යාත්මක ක්‍රියාවලියක් බවට පරිවර්තනය කිරීම.

2. ව්‍යාපාර සැලසුම් ආකෘතිය

කොටුව A4.2.1 හි ව්‍යාපාර සැලසුම් සඳහා යෝජනා කරන ආකෘතිය දැක්වෙන අතර මූල්‍ය තත්ත්වයට ඇති සම්බන්ධය ද දක්වා ඇත.

3. ආයතනික විශ්ලේෂණය

ඉතිහාසය දැක්ම සහ සාපේක්ෂ වාසීන් ආවරණය කරමින් ආයතනික විශ්ලේෂණයේ අංග සඳහා මෙම පරිච්ඡේදය මගින් යොමුකරවයි. ආයතනික විශ්ලේෂණය යනු ව්‍යාපාරයේ වඩාත් වැදගත් කොටසක් වන අතර එය සැලසුමෙහි ඉතිරි කොටස විස්තාරණය කරන සැකිල්ල වේ. ආයතනික විශ්ලේෂණයේ විශේෂිත අංගයන් වනුයේ;

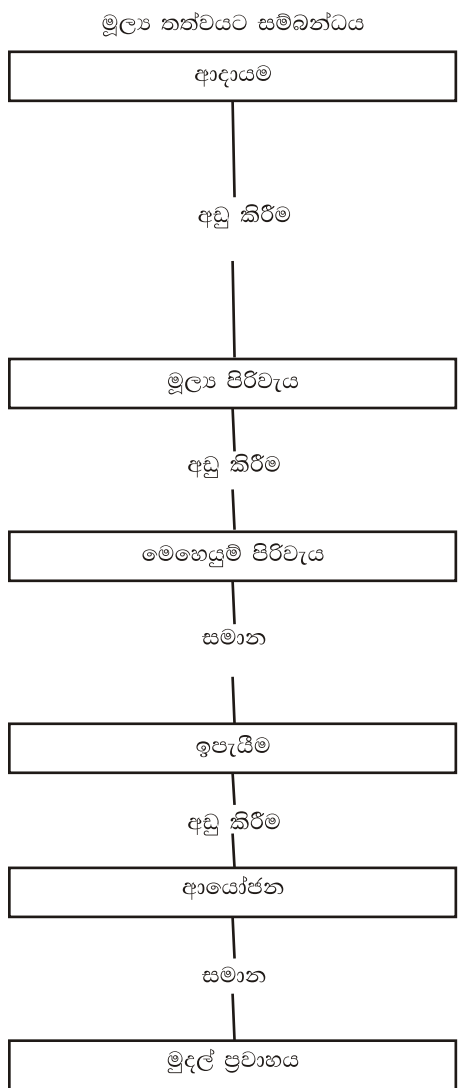
(1) ආයතනයේ ඉතිහාසය

අරමුණු: අරමුණු පිළිබඳ ප්‍රකාශනය (Mission Statement) මගින් ආයතනයේ වටිනාකම් සහ මූලිකත්වයන් අර්ථ දැක්වයි. පරමාර්ථය මගින් ලබාදිය යුතු සේවා සහ නිෂ්පාදන පිළිබඳව පැහැදිලිව අර්ථ දැක්වන අතර එහි ඉලක්කගත ගනුදෙනුකරුවන්ගේ පාදම සහ මෙම සේවාවලාභී පිරිස ස්ථානගතවීම පිළිබඳව අර්ථ දැක්වයි.

කොටුව A4.2.1 ව්‍යාපාර සැලසුම සඳහා යෝජිත ආකෘතිය

විධායක සාරාංශය

- 1 වන පරිච්ඡේදය : ආයතනික විශ්ලේෂණය
(ආයතනයේ දැක්ම; වෙළඳපල කොටස; විශ්ලේෂණය කල දුර්වලතා සහ ශක්තීන්)
- 2 වන පරිච්ඡේදය; සර්ව ආර්ථික දර්ශකවලට සාපේක්ෂව මූලික පිහිටීම ජාතික මූල්‍ය පද්ධතිය
- 3 වන පරිච්ඡේදය : ණය කළඹ .....
ධාරිතාවය : විශාලත්වය සහ සැකැස්ම, සංවිධිත වර්ධනය, නව සේවලාභීන්ගේ වර්ධනය
  - මුදල් ලෙස වෙන්කිරීම : ජාතික / ඩොලර්
  - කාර්මික වෙළඳපල ලෙස වෙන්කිරීම
  - ප්‍රදේශ ලෙස වෙන්කිරීම
  - මිල: ක්‍රියාකාරී පොලී අනුපාත ප්‍රතිපත්ති
  - ක්‍රමෝපායයන්: ධාරිතාවය සහ මිල
- 4 වන පරිච්ඡේදය: මූල්‍ය ව්‍යාප්තිය .....
ධාරිතාවය : විශාලත්වය සහ සැකැස්ම
  - මිල / උපකරණයේ ස්වභාවය
 මිල: අරමුදල්වල මිල
ක්‍රමෝපායයන් : ධාරිතාවය සහ මිල
- 5 වන පරිච්ඡේදය : මෙහෙයුම් පිරිවැය .....
අතිත මෙහෙයුම් පිරිවැයට එරෙහිව සැලසුම්කල විශ්ලේෂණය
  - සංරචකය ලෙස / විශේෂිත දෙපාර්තමේන්තු
  - පුද්ගලයින් ප්‍රමාණය වැඩිවීම තනතුරු ලෙස
- 6 වන පරිච්ඡේදය : ප්‍රමුඛස්ථානය ගන්නා ව්‍යාපෘති .....
(ව්‍යාපාර සැලසුමෙහි සඳහන් ලෙස)
සෑම ප්‍රමුඛ ව්‍යාපෘතික්ම පිළිබඳවම විස්තරයක්
  - කාල පරාසය සහ ඇස්තමේන්තුගත පිරිවැය
- 7 වන පරිච්ඡේදය : ආයෝජන සැලසුම .....
(උදාහරණ ලෙස පද්ධති පුද්ගලයින්
වසර තුනක අතීතය, වර්තමාන වසර සඳහා
ඇස්තමේන්තුව
වසර තුනක සැලසුම
සංඛ්‍යානමය ඇමිණුම් .....

3. ආයතනික විශ්ලේෂණය

ඉතිහාසය දැක්ම සහ සාපේක්ෂ වාසීන් ආවරණය කරමින් ආයතනික විශ්ලේෂණයේ අංග සඳහා මෙම පරිච්ඡේදය මගින් යොමුකරවයි. ආයතනික විශ්ලේෂණය යනු ව්‍යාපාරයේ වඩාත් වැදගත් කොටසක් වන අතර එය සැලසුමේ ඉතිරි කොටස විස්තාරණය කරන සැකිල්ල වේ. ආයතනික විශ්ලේෂණයේ විශේෂිත අංගයන් වනුයේ;

ආයතනයේ ඉතිහාසය

අරමුණු: අරමුණු පිළිබඳ ප්‍රකාශනය (Mission Statement) මගින් ආයතනයේ වටිනාකම් සහ මූලිකත්වයන් අර්ථ දැක්වයි. පරමාර්ථය මගින් ලබාදිය යුතු සේවා සහ නිෂ්පාදන පිළිබඳව පැහැදිලිව අර්ථ දැක්වන අතර එහි ඉලක්කගත ගනුදෙනුකරුවන්ගේ පාදම සහ මෙම සේවාවලාභී පිරිස ස්ථානගතවීම පිළිබඳව අර්ථ දැක්වයි.

පරමාර්ථ අර්ථ දැක්වීමේදී සැලසුම්කරුවන් සංකල්පයන්ගෙන් බැහැරව ආයතනයේ අරමුණු විදහා දැක්වන එහි ප්‍රමාණාත්මක සම්බන්ධය පැහැදිලිව ප්‍රකාශ කිරීමට යොමු විය යුතුවේ. මෙහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් එම අරමුණු ළඟාකර ගැනීමට අවශ්‍ය සියළුම අංගයන් සහ ප්‍රමාණන් ව්‍යාපාර සැලසුම මගින් හඳුනාගන්නා අතර එම අංග අවශ්‍ය වූ විටෙක එම අංගයන් ඇති බවට තහවුරු කර ගැනීමට විශේෂිත ක්‍රියාවන්හි සාරාංශයක්ද පවතී.

සාපේක්ෂ වාසිය. ආයතනය අනෙකුත් ආයතන වලින් වෙනස්කර දක්වන ගතිලක්ෂණ සහ එහි සාර්ථකත්වය විස්තර කරයි.

ශක්තීන් සහ දුර්වලතා (අභ්‍යන්තර)

අවස්ථා සහ තර්ජන (බාහිර)

4. මූලික පරිලාප

ව්‍යාපාර සැලසුමෙහි කොටසක් විය යුතු සාමාන්‍ය ආර්ථික විශ්ලේෂණයක් අත්පොතෙහි ලුහුඬු සටහනක් මගින් විස්තර කරයි. මෙහි ප්‍රධාන ප්‍රදේශ තුන වන සාර්ව ආර්ථිකය අවිධිමත් අංශය සහ මූල්‍ය පද්ධතිය හා සම්බන්ධ විශ්ලේෂණ සහ ප්‍රක්ෂේපණ පිළිබඳව ආර්ථික විශ්ලේෂණයක් ඇතුළත් විය යුතුය.

5. ආයෝජන කළඹ විශ්ලේෂණය සහ ප්‍රක්ෂේපණය

ව්‍යාපාර සැලසුමක "කොඳුනාරටිය" යනු ප්‍රක්ෂේපණය කරන ලද ආයෝජන කළඹ වන අතර එමගින් පිරිවැය සහ ආදායම පිළිබඳව නිශ්චය කරයි. අත්පොතෙහි මෙම පරිච්ඡේදයේදී වෙළඳපල ඇස්තමේන්තු කිරීම, තරඟකාරිත්වය අර්ථ දැක්වීම, ආයෝජන කළඹේ ප්‍රක්ෂේපණය ස්ථාපනය කිරීම, වෙළඳපල ග්‍රහණය නිර්ණය කිරීම, අයෝජන කළඹ වර්ගීකරණය කිරීම සහ පොලී අනුපාත ප්‍රතිපත්ති සකස් කිරීම යන අංශ හය සඳහා මාර්ග උපදේශකයන් ලබාදෙයි.

කොටුව A4.2.2 වෙළඳපල ඇස්තමේන්තු කිරීම - ඉක්වලෝරය

පියවර

1. වඩාත් නවීන සංගණන දත්ත වලින් ආර්ථික වශයෙන් ක්‍රියාකාරී ජනගහනය සොයාගන්න.
2. අවිධිමත් කොටස (සෑම නගරයක් සඳහාම) නිර්වචනය කරන්න.
3. අවිධිමත් කොටසට අයත් ආර්ථික වශයෙන් ක්‍රියාකාරී ජනගහනයේ ප්‍රතිශතය ඇස්තමේන්තු කරන්න.
4. ණය ලබාගන්නා ප්‍රතිශතය ගණනය කරන්න.
5. ව්‍යාපෘති වර්ධනය.

ඉක්වලෝරයෙහි සිද්ධිය

1. ආර්ථික වශයෙන් ක්‍රියාකාරී ජනගහනය (1989 සංගණනය)	සම්පූර්ණ ජනගහනයෙන් 38%
2. විධිමත් අංශය	සමාජ ආරක්ෂණයන් සමඟ ලියාපදිංචි ආර්ථික වශයෙන් ක්‍රියාකාරී ජනගහනයෙන් 28%
සේවා වියුක්තිකයින්	13%
ස්වාධීන වෘත්තීකයන්	2%
	43% විධිමත් අංශයේ සීමිත ආර්ථික වශයෙන් සක්‍රීය ජනගහනය

අවිධිමත් කොටස = සම්පූර්ණ ජනගහනය x 38% x (1 - 43%)

3. අවිධිමත් කොටසේ සිටින අයගෙන් 15% ක් ණය ලබාගැනීම පිළිබඳව උනන්දුවක් දක්වන්නේ නැති බවට අප ඇස්තමේන්තු කර ඇත. එම ඉලක්කගත 85% ක ප්‍රමාණයෙන් 38% ක් පමණක් ඔවුන්ගේම ව්‍යාපාර වලට හිමිකම් කියන නිසා ණය සඳහා අයදුම්කරුවන් විය හැකිය.

පාරිභෝගික පදනම = අවිධිමත් කොටස x 0.85 x 0.38

මූලාශ්‍රය: SEEP Network 1996b

වෙළඳපල නිර්ණය කිරීම. ආයතනයේ පරමාර්ථ සංඛ්‍යාත්මක ආකාරයෙන් ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා පාරිභෝගික පදනම නිර්වචනය කිරීම සහ එම පාරිභෝගික පදනම නිරූපණය කරන වෙළඳපල විශාලත්වය ඇස්තමේන්තු කිරීම අවශ්‍ය වේ. මෙය මගින් වර්ධන ප්‍රකේෂණයන්ගේ යථාර්ථතාවයන් සහ ප්‍රකාශනවල පරමාර්ථය කරෙහි ළඟාවීමේ ප්‍රගතිය යන කරුණු දෙක සඳහා මිනුම් ලබාදෙයි.

වෙළඳපල විශාලත්වය නිර්ණය කිරීම සඳහා ස්ථාපනය කළ පිළිගත් ක්‍රියාපටිපාටියක් නොමැති බවට අත්පොතෙහි දක්වා ඇත. අවිධිමත් අංශය පිළිබඳව දෙන ලද තොරතුරුවල ගුණාත්මකභාවය සහ ප්‍රමාණාත්මක භාවය මත පවතින සංඛ්‍යාලේඛණ, සංගණන තොරතුරු සමාජ විද්‍යාත්මක අධ්‍යාපන සහ අනෙකුත් මූලාශ්‍ර වලින් උකහා ගන්නා ලද ඇස්තමේන්තුවල ප්‍රතිඵල ලබාදේ. මතු සඳහන් වන මාර්ගෝපදේශන සහ කොටුව A4 2.2 හි දක්වෙන ඇස්තමේන්තු ක්‍රමවේද අත්පොත මගින් ලබාදේ.

- ජනගහනයේ භූගෝලීය ප්‍රදේශය පිළිබඳ සහ එහි වර්ධනයට ඇති හැකියාව පිළිබඳ අවධානය යොමු කරන්න. කොටුව A4.2.2 හි සඳහන් පියවරයන් මෙහෙයුම් සිදුකෙරෙන සෑම නගරයක් හෝ ප්‍රදේශයක් සඳහාම අනුගමනය කළ යුතුවේ
- අවිධිමත් අංශය තුළ ආයතනය සපයන නිෂ්පාදන සහ සේවා සඳහා සුදුසු වෙළඳපල ඛණ්ඩය අර්ථ දක්වන්න.
- වර්ධන ප්‍රකේෂණ අතීත රටාවන් සහ සංක්‍රමණ එම කොටසට අදාළ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ වෙනත් ආදි වර්තමාන කරුණු මත පදනම් විය යුතුය.

වඩාත් නිවැරදිවම අර්ථ දක්වා නැති නමුත් වෙළඳපල පිළිබඳ මෙම නිර්වචනය ඉතාමත් වැදගත් වේ. මන්දයත් තීරණ ගැනීම සඳහා පදනම ලෙස සලකන කළමණාකරණය විසින් හුවමාරු කරගත යුතු ව්‍යාපරික පරිසරයේ දැක්ම මෙය වන බැවිනි.

තරඟකාරිත්වය අර්ථ දැක්වීම. වෙළඳපල තුළ ආයතනය ස්ථානගත කිරීම සඳහා තරුඟකරුවන් පිළිබඳ මතු දැක්වෙන තොරතුරු එකතු කළ යුතුවේ. මෙම තොරතුරු ආයතනයේ ශක්තිය සහ දුර්වලතා හඳුනාගැනීම සඳහා උපකාර වන අතර වසර තුනක සැලසුම් කාල පරාසයක ක්‍රමෝපායන්ට බලපෑම් එල්ල කරනු ලබයි.

- තරඟකරුවන් කවුද?
- විශාලත්වය
- මූල්‍ය මූලාශ්‍ර
- පාරිභෝගික පදනම

- වෙළඳපල අනුඛණ්ඩය
- වෙළඳපල ක්‍රමෝපායයන්
- ආයෝජන කළඹේ විශාලත්වය සහ ගුණාත්මක භාවය
- ක්‍රමවේදය
- එය කොපමණ ශක්තිමත්ද?
- මිල නියම කිරීම
- සේවාවන් බෙදාහැරීම සඳහා කාලය
- වෙළඳපල ක්‍රමවේද
- ගණන

පොලී අනුපාත සහ මූල්‍ය නොවන පිරිවැය අනුව නිර්වචනය කරන ලද ප්‍රස්ථාරයක් මත තරඟකරුවන් පිහිටුවමින් "තරඟකරුවන්ගේ තොරතුරු සටහනක්" සෑදීම ප්‍රයෝජනවත් විය හැකි වේ. ආයතනය සමඟ එහි තරඟකරුවන්ගේ සම්බන්ධතාවය මත පිහිටුවීමට අමතරව කාලයන් සමග සිදුවන වලනය දැක්වීම සඳහා ද මෙම ප්‍රස්ථාරය යොදාගත හැක.

ආයෝජන කළඹ ප්‍රකේෂණය කිරීම. ආයෝජන කළඹෙහි වර්ධනය ප්‍රකේෂණය කිරීම මට්ටම් දෙකින් සිදුකළ යුතුය. වර්තමාන ආයෝජන කළඹ තුළ සීමිත සේවාලාභීන්ගේ ණය පරිමාව සහ නව සේවාලාභීන්ට ආරෝපණය කරන ලද ණය ධාරිතාවය ආයතනයට නව සේවාලාභීන් බඳවා ගන්නවාද නැද්ද යන්න තෝරාගැනීමේ හැකියාව ඇති නමුත් ආයතනය විසින් දැනට සිටින සේවාලාභීන්ගේ අවශ්‍යතා පිළිබඳ යොමුවිය යුතුය (එසේ කිරීමට නොහැකිවීම මගින් ණය කල්පසුවීම සහ පැහැර හැරීම සිදුවීමටත් ඉඩ ඇත) ආයෝජන කළඹ ප්‍රකේෂණය කිරීම සඳහා සලකා බැලිය යුතු අතිරේක සාධක වනුයේ

- සේවාලාභීන් ගිලිහී යාම
- කාලයක් පුරා ණය මුදලක සාමාන්‍ය ප්‍රමාණය වර්ධනය වන ආකාරය - නැවත ගෙවීම සඳහා ගතවන කාලයේ සාමාන්‍යය, ඉල්ලුම සඳහා ඇති චක්‍රීය ස්වභාවය, ආරම්භක ණය මුදල මත උද්ධමනයෙහි බලපෑම සහ විවිධ ගතිලක්ෂණ වලින් යුතු ණය නිෂ්පාදිත

වෙළඳල ව්‍යාප්තිය තක්සේරු කිරීම. ණය ලබාදීම සඳහා සුදුසු යැයි ඇස්තමේන්තු ගත වෙළඳපොල හා ආයෝජන කළඹේ ප්‍රක්ෂේපයන්ට ඇති සම්බන්ධය මගින් වෙළඳපල ව්‍යාප්තිය (MP) ලබා දෙයි. ආයතනයක වෙළඳපල ව්‍යාප්තිය ගණනය කිරීම යනු ප්‍රකේෂණය සඳහා ශක්‍යතාවය පරීක්ෂාකර බැලීමක් ලෙස සලකයි.

වෙළඳපල පාරිභෝගික පදනම
 වෙළඳපල (ප්‍රකේෂණය කරන ලද ආයෝජන
 ව්‍යාප්තිය (MP) = කළඹේ අර්ථ දැක්වා ඇත)
 විභව වෙළඳපල :

ආයෝජන කළඹ වර්ගීකරණය. ආයෝජන කළඹ, මූල්‍ය ප්‍රවාහය සහ වියදම කෙරෙහි බලපෑම් ඇති කරන සාධක සලකා බලා වෙන්කිරීම හෝ වර්ගීකරණය කළ යුතුය. මෙහිදී ඇතුළත් වන්නේ:

- ණය මුදලේ විශාලත්වය සහ සංඛ්‍යාව
- ණය මුදලේ පරිණත බව
- වැඩසටහන සමඟ සේවාවලාභීන්ගේ පැවැත්ම
- ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ දර්ශක, කල්පසුවීම් සහ ැහැර හැරීම්
- පොලී අනුපාත ප්‍රත්පත්ති. ණය කළඹේ ප්‍රකේෂණය කිරීමේ අවසාන අදියර වන්නේ පහත කරුණු වලට අනුව පොලී අනුපාතය සකස් කිරීමයි.
- වෙළඳපල අනුපාත (තරඟකරුවන් විශ්ලේෂණය පිළිබඳ අධ්‍යයනයේ කොටසක් ලෙස)
- මෙහෙයුම් පිරිවැය (8 වන පරිච්ඡේදයේ විස්තර කර ඇත)
- මූල්‍ය පිරිවැය (සාපේක්ෂභාවිත මධ්‍යකය)
- ප්‍රාග්ධනයන අරමුණු (එනම් ආයතනික විශ්ලේෂණය අතරතුර ආයෝජන කළඹ නිර්ණය කිරීමේදී රඳවා තබාගැනීමට ඉලක්ක කරන, රඳවා තබාගන්නා ඉපයීම් ප්‍රමාණයයි)

එසේම පොලී අනුපාතයන් නිර්ණය කළ හැකි විවිධ ක්‍රමෝපායයන් කිහිපයක් ඇති අතර එක් සරල ක්‍රමයක් පහත දැක්වා ඇත

අයකළ පොලී අනුපාත	20%
- මුදල් යෙදවීමේ පිරිවැය	10%
= මූල්‍ය අන්තය	10%
- මෙහෙයුම් පිරිවැය	5%
= මෙහෙයුම් අන්තය	5%
- අභිමත අන්තය	8%

ඇස්තමේන්තු කරන ලද මුදල් යෙදවීමේ සහ මෙහෙයුම් පිරිවැය සමග අභිමත අන්තය ළඟාකර ගැනීම සඳහා පොලී අනුපාත සැකසිය හැකිය. මෙම උදාහරණය තුළ එම ආයතනය අභිමත අන්තය කරා ළඟවී නොමැති අතර එහි පොලී අනුපාත වැඩිකිරීම හෝ පිරිවැය අඩුකිරීමේ හෝ විකල්පය සඳහා ඉඩ තබා ඇත. මෙය ගතික ක්‍රියාවලියක් වන අතර ප්‍රකේෂණ සහ පරාමිතීන්, අභිමත ප්‍රථිපල සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා

හැඩගැස්විය යුතුය.

6. මුදල් යෙදවීම් ප්‍රසාරණය

මෙම පරිච්ඡේදයේදී විවිධ මූල්‍ය මූලාශ්‍ර හඳුනා ගනී. ඔවුන්ගේ ගතිලක්ෂණ, පිරිවැය සහ තත්ත්වයන් ආදිය ඇතුළත්ව මෙම සෑම මූලාශ්‍රයක්ම ලබාගත හැකි බව සහ එහි සහජ අවදානම පිළිබඳ විශ්ලේෂණය කර ඇත. මූල්‍යනය සඳහා මූලාශ්‍ර දෙකක් මෙහි දැක්වා ඇත. අභ්‍යන්තර (රඳවාගත් ඉපයුම්) සහ අභ්‍යන්තර (පරිත්‍යාග, කොටස් හිමියන්ගේ ප්‍රාග්ධනය, සුලභ ණය, වාණිජ ණය සහ තැම්පත්) ආයෝජන කළඹේ වර්ධනය සහ අභිප්‍රේරිත ප්‍රාග්ධනයෙහි ස්ථාපනය කිරීමත් සමග බාහිර අරමුදල් කොපමණ අවශ්‍ය ද යන්න නිර්ණය කළ යුතුවේ. වෙනස්වන පිරිවැය සඳහා මූලාශ්‍ර කිහිපයක් සලකා බලමින් ආයතනයේ මූල්‍ය පිරිවැය ඇස්තමේන්තු කිරීම සඳහා මූලාශ්‍රයේ සාපේක්ෂභාවිත මධ්‍යකයන් ස්ථාපනය කිරීම අවශ්‍ය වේ. A4.2.1 වගුවෙහි මේ සඳහා උපකල්පිත උදාහරණයක් දැක්වා ඇත. සෑම මූල්‍ය ප්‍රවර්ගයක් සඳහාම හරණ සාධකය යනු සියළුම බාහිර ප්‍රාග්ධනය සහ ඵලදායී පොලී අනුපාතයන්හි කොටස්වල නිෂ්පාදිතය වේ. බරවල එකතුව යනු ආයතනය එහි බාහිර ප්‍රාග්ධනය මත ගෙවන සාපේක්ෂභාවිත මධ්‍යකය පොලී අනුපාතය වේ.

7. මෙහෙයුම් පිරිවැය- අභිත සහ ප්‍රකේෂිත

නගර හෝ භූගෝලීය ප්‍රදේශ අනුව කාරායාල සහ සේවක මණ්ඩලය, කාර්යාල අනුව පිරිවැය වෙන් කරන්න. වඩාත් විශේෂිත පිරිවැය වන සේවක මණ්ඩල පිරිවැය, වර්ගය සහ සංඛ්‍යාව අනුව තොරතුරු ඇතුළත් කළ යුතුය වසර තුනක අතීත කාර්ය සාධනය වර්තමාන වසර තුළ ප්‍රකේෂිතයන්ද ඇතුළුව විශ්ලේෂණ කළ යුතුය. ප්‍රකේෂණයන්ට සහ තෝරාගත් ඵලදායීතා අනුපාත වලට අනුව අනාගත පිරිවැය ඇස්තමේන්තු කරන්න. සෑම නව කාර්යාලයක්ම සහ අතිරේක කාර්ය මණ්ඩලය සම්මත ඵලදායී මට්ටම් සමග ගැලපිය යුතු අතර ව්‍යාපාර සැලසුම තුළ සම්පූර්ණයෙන්ම යුක්තිසහගත බව දැක්විය යුතුය.

ඵලදායීතා අනුපාත

සේවාවලාභීන් / ණය	නිලධාරී / ක්ෂේත්‍ර නිලධාරී	ආයෝජන කළඹ / ණය නිලධාරී
සේවාවලාභීන් / සේවකයින්	ණය නිලධාරී / ඒජන්සිය	ආයෝජන කළඹ / සේවකයා
සේවාවලාභීන් / ඒජන්සිය	සේවකයින් / ඒජන්සිය	ආයෝජන කළඹ / ඒජන්සිය

සේවක මණ්ඩල/ කාර්ය මණ්ඩලය : වැටුප්, ප්‍රතිලාභ සහ වාර්ෂික වැටුප් වැඩිවීම් ඇස්තමේන්තුගත කිරීම සඳහා අතීත දත්ත සලකන්න.

නව මෙහෙයුම හෝ අවිච්ඡිද්‍යාවන්. නව කාර්යාල කිහිපයක් හෝ තිබෙන කාර්යාලවල පුළුල් කිරීමක් හෝ ඇතිවීම එම ක්‍රියාවලිය ව්‍යාපාර සැලසුම තුළ එයට සම්බන්ධ ව්‍යාපෘති, ආයෝජන සහ නීතිමය ගාස්තු ප්‍රචාරණ සහ අතිරේක නඩත්තු කිරීම් ආදී විසඳීම ඇතුළුව සම්පූර්ණයෙන්ම හඳුනාගත යුතුවේ.

8. ප්‍රමුඛස්ථානය දියයුතු ව්‍යාපෘති

සමහර ව්‍යාපෘති සඳහා ව්‍යාපාර සැලසුම් ක්‍රියාවලිය තුළ වෙනම ආකාරයට සැලකුම් දක්වනු ලබයි. ඉතුරුම් සේවා හඳුන්වා දීම, විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන් හඳුන්වාදීම හෝ ආයතනයේ පද්ධතීන් නවීකරණය මෙයට උදාහරණ වේ. ප්‍රමුඛස්ථානය දිය යුතු ව්‍යාපෘති පිළිබඳ ව්‍යාපාර සැලසුම ඇතුළත් පරිච්ඡේදය පහත දැක්වෙන ආකාරයට සාරාංශගත කළ හැකිය.

ව්‍යාපෘතියේ අරමුණු. සටහන, පසුබිම, යොමුවිය යුතු ගැටළු, ලබාගත යුතු ප්‍රතිලාභ, ප්‍රමාණාත්මක සහ ගුණාත්මක යන කරුණු දෙක යටතේම දක්වා ඇත.

පිරිවැය. මෙම සැලසුමෙහිදී මෙහෙයුම් පිරිවැයෙහි බලපෑමට අමතරව මෙම ව්‍යාපෘති සමග බැඳී ඇති නව පද්ධතිය මෙහෙයවනු සඳහා අවශ්‍ය සේවක පුහුණුව ආදී විශේෂ පිරිවැය ගණනය කළ යුතුවේ.

ආයෝජනය සඳහා කාල පරාසය. කාර්යයන්ගේ විස්තරාත්මක සැලසුම සහ පාලනය කිරීමේ අරමුණ සඳහා ඒවා ඉටුකිරීමට බලාපොරොත්තු වන කාලය සහ ව්‍යාපෘතිය මූල්‍යනය කිරීම සඳහා මුදල් අවශ්‍ය වන අවස්ථාවන් හඳුනා ගැනීමේ විස්තරාත්මක සැලසුම

ව්‍යාපෘතිය සඳහා මුදල් යෙදවීමේ මූලාශ්‍ර. ව්‍යාපෘතිය සඳහා යොදාගත හැකි මූල්‍ය මූලාශ්‍ර පිළිබඳ ඉතා නිවැරදි දැනුම ප්‍රතිඵල තහවුරු කිරීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ. මූලාශ්‍ර හඳුනාගැනීම, ඔවුන්ගේ ගතිලක්ෂණ, තත්ත්වයන් කාලයන් සහ අරමුදල් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා ක්‍රියාපටිපාටීන් ආදිය මෙයට අයත් වේ.

9. මූල්‍ය ප්‍රකාශන

මෙම ප්‍රකේෂපන සමූහය කිරීමෙන් ශේෂ පත්‍රය, ලාභාලාභ ගිණුම සහ මූල්‍ය ප්‍රවාහ ප්‍රකාශනය ආදිය ඇතුළත්ව ප්‍රකේෂිත මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළියෙල කිරීම සඳහා අවශ්‍ය සියළුම අංග සම්පූර්ණ වනු ඇත.

වගුව A4.2.1 සපේක්ෂභාරිත මධ්‍යන්‍ය අනුව මූල්‍ය පිරිවැය

මූල්‍යන මූලාශ්‍ර	ප්‍රමාණය	කොටස (සියයට)	පොලී අනුපාත සියයට	බර තැබූ පොලී අනුපාත
පරිත්‍යාග	250,000	5.0	0	0
IDB ණය	500,000	10.0	1	0.001
රාජ්‍ය ණය	1,000,000	20.0	20	0.04
බැංකු ණය	1,750,000	35.0	35	0.1225
තැම්පතු	1,500,000	30.0	25	0.075
සම්පූර්ණ ගණන	5,000,000	100.0		0.239

මූලාශ්‍රය: Fruman and Isern 1996.

ණය නිෂ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

නිර්වචනයෙන් කියවෙන පරිදිම, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය සපයයි. තෝරාගන්නා ප්‍රවේශය නොසලකා (4 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න.) ඉලක්ක වෙළඳපලෙහි ඉල්ලුමට ගැලපෙන ණය නිෂ්පාදිත සැලසුම් කළ යුතුය. සුදුසු ණය ප්‍රමාණය, ආපසු ගෙවීමේ කාලය, අවශ්‍ය සුරැකුම් (හෝ සහනාධාර), පොලී අනුපාත සහ ගාස්තු සහ අනිවාර්ය ඉතුරුම් හෝ අවශ්‍ය කණ්ඩායම් දායකත්වය යන කරුණු මෙයට ඇතුළත් වේ.

ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ගේ අවශ්‍යතා පිරිමසන ලෙස සාර්ථකව නිර්මාණය කරන ලද ණය නිෂ්පාදන, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වේ. ණය ලබාදීමේ සේවාවන් සපයන සහ ඇගයීම් සිදුකරන පුද්ගලයින්, ණය නිෂ්පාදිත වල විවිධ අංග සහ මෙම අංග ණය ලබාගන්නන්ට සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට යන දෙකටම බලපාන ආකාරය තේරුම් ගැනීම වැදගත් වේ. විශේෂයෙන් ඉලක්ක වෙළඳපල සහ ආයතනයේ ධාරිතාවය යන දෙකටම සරිලන ලෙස සැලසුම් කර ඇති ණය නිෂ්පාදිතවල අංග විවිධ ආකාරයට සැලසුම් කිරීමෙන් ඇතිවන ප්‍රච්ඡේද කෙසේදැයි මෙම පරිච්ඡේදයේදී විස්තර කරයි.

මෙම පරිච්ඡේදයේදී ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට මූල්‍ය සේවා ලබාගැනීම වැදගත් වන බව සහ ඔවුන්ට ප්‍රතිලාභීන් ලෙස සලකනවාට වඩා සේවලාභීන් ලෙස සැලකීමෙන් ඔවුන් වඩාත් වගකීම් සහිත ලෙස හැසිරෙනු ඇතැයි යන පදනමෙන් සේවලාභීන්ගේ අවශ්‍යතා සපුරාලන පරිදි මූල්‍ය නිෂ්පාදන සැලසුම් කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමුකර ඇත.

ණය නිෂ්පාදිත වෙනස් කිරීමට හෝ අළුත් කිරීමට සැලසුම් කරන නියුක්තිකයින්ට ද විශේෂයෙන්ම මූල්‍ය දර්ශනයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ණය නිෂ්පාදන ඇගයීමට ලක්කරන දායකයින් සහ උපදේශකයින්ටද මෙම පරිච්ඡේදය වඩාත් වැදගත් වනු ඇත. මෙම පරිච්ඡේදයේ පරිශීෂ්ටයන් මගින් තිරසාර පොලී අනුපාත සකස් කිරීම සහ අභ්‍යන්තර ආපසු එවුම් අනුපාතිකය (Internal Rate of Return) භාවිතයෙන් සහ විවිධ මූල්‍ය ප්‍රවාහ සලකමින් සඵල අනුපාතය ගණනය කිරීම ආදී තාක්ෂණික කොටස් පිළිබඳ තොරතුරු ලබාදෙයි.

මූල්‍ය රටාවන්, ආපසු ගෙවීමේ කාලය සහ ගෙවීමේ වාර ගණන

මෙම කොටස මගින් ණය ලබාගන්නාගේ මූල්‍ය රටාවන්, ආපසු ගෙවීමේ කාලය සහ නැවත ගෙවීමේ සැලසුම ආදිය ඇතුළත්ව ණයවල ප්‍රධාන ගුණාංග පිළිබඳව ආවරණය කරයි. සෑම මාතෘකාවක් යටතේම, ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ණය අවශ්‍යතා හඳුනාගැනීම සහ හැසිරීම තේරුම් ගැනීම යන කරුණු ඔස්සේ අවධානය යොමුකර ඇත.

ගනුදෙනුකරුවන්ගේ මූල්‍ය රටාවන් සහ ණය ප්‍රමාණයන්

ණය ගන්නන්ගේ අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා ණය නිෂ්පාදිත සැලසුම් කිරීම සඳහා ණය ගන්නන්ගේ මූල්‍ය රටාවන් තේරුම් ගැනීම අවශ්‍ය වේ. මූල්‍ය ආගමනය යනු (Cash Inflow) : ව්‍යාපාරයෙන් හෝ වේතන, විකුණුම් ආදායම්, ණය හෝ තැගි වශයෙන් ගෘහ ඒකකයට ලැබෙන මුදල් වේ.

මූල්‍ය විගමනය යනු (Cash Outflow) : ගෙවීම් සහ මිලදී ගැනීම් ආවරණය කරගැනීම සඳහා ව්‍යාපාරයෙන් හෝ ගෘහ ඒකකයෙන් ගෙවන ලද මුදල් වේ. ණය ලබාගන්නාගේ ණය ධාරිතාවයට බලපෑම් එල්ල කරනු ලබන නිසා මූල්‍ය රටාවන් වැදගත් වේ. ණය ලබාගන්නා අයට ණය මුදල නැවත ගෙවීම සඳහා ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය ආගමනයක් ඇති බව ණය ලබාදෙන්නන් විසින් තහවුරු කරගත යුතුවේ.

සමහර මුදල් අගමාසයන් සහ විගමාසයන් නිරන්තරයෙන්ම ඇතිවේ. අනිකුත් ඒවා අක්‍රමවත් කාල පරාසයන්හිදී හෝ හදිසියෙන් හෝ කාලීනව හෝ ඇතිවේ. කාලීන ක්‍රියාවන් ඇතිවන්නේ ණය ලබාගන්නා විසින් ආදායම් උපදවන කාලයන්හිදීය. එල නෙලා ගැනීමේ කාලයෙන් පසු සහ ආදායම් නොලබන කාලයන්හිදීය (සමහර විට ආදායම් වෙනත් ක්‍රියාවන් මගින් ලැබෙන විට). කෙසේ නමුත් ණය ආපසු ගෙවන කාලය නිතරම බොහෝ හේතූන් මත දික්කරන අතර ඒ අතරතුර කාලයේ ආදායමෙහි

විෂමතා ඇතිවිය හැකිය.

ණය ලබාගන්නා අයගේ මූල්‍ය රටාවන් අනුව ණය පදනම් විය යුතු අතර කිසිදු අසීරුතාවයකින් තොරව ගනුදෙනුකරුට නැවත ගෙවිය හැකිවන සේ සැලසුම් කළ යුතුය. මේ මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ණය පැහැර හැරීම වැලැක්විය හැකි අතර ගනුදෙනුකරුවන්ව අරමුදල් කල්පනාකාරීව පාලනය කිරීම සහ ඔවුන්ගේ වත්කම් සම්භාරය වැඩිදියුණු කරගැනීම යන කරුණු දෙක සඳහාම ධෛර්යමත් කළ හැකිය. (මේ මගින් විශේෂිත එක් ක්‍රියාවක් ඇතිවන නිසා ඇතිවන මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් පමණක් සලකන බව අදහස් නොකෙරේ. සියළුම මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් අදාළ වේ.)

සුදුසු ණය ප්‍රමාණයන්, ණය මුදල ලබාගන්නා අරමුණ මත සහ ගනුදෙනුකරුවාට නැවත ගෙවීමට ඇති හැකියාව මත රඳා පවතී (එනම් ණය ධාරිතාවය). හැකියාවක් ඇති ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ණය ධාරිතාවය නිර්ණය කිරීමේදී ඔවුන්ගේ මූල්‍ය ප්‍රවාහය, එසේම මෙම මූල්‍ය ප්‍රවාහය හා බැඳී ඇති අවදානමේ ප්‍රමාණය ද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ණය නැවත ගෙවීමට පෙර ඇතිවිය හැකි අනෙකුත් ගෙවීම් අවශ්‍යතා පිළිබඳව ද සැලකීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. අවදානම සඳහා ණය ලබාගන්නා ණය ධාරිතාවය සකස් කිරීමේදී, ණය ගන්නාගේ ව්‍යාපාරයට බලපෑම් එල්ල කළ හැකි අහිතකර තත්වයන් පිළිබඳව සාධාරණ බලාපොරොත්තු පිළිබඳව දැක්විය යුතුවේ. ආපදාවන් සඳහා සුදානම් කිරීම මගින් ණය ලබාගන්නාගේ නැවත ගෙවීමේ නොහැකියාව පිළිබඳ අවදානම ණය ලබාදෙන්නා අනුමාන කරන ආකාරය දැක්විය යුතුවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය අවදානම අනුමාන කිරීම ඉහළ වන තරමට ණය දෙන්නාට ලබා දිය හැකි ණය ප්‍රමාණය සීමිත වේ. (Von Pischke 1991)

සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලින් මුලින්ම ණය ලබාගන්නා අය සඳහා ලබාදෙන උපරිම ණය ප්‍රමාණයක් ඇති අතර ඉන් පසුව ගන්නා සෑම ණය මුදලක් සමඟම එම ප්‍රමාණය වැඩිවේ. මෙලෙස ණය වක්‍රය සැලසුම් කිරීමට හේතුවේ ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අවදානම අඩු කිරීම සහ ගනුදෙනුකරුවන්ට ඔවුන්ගේ ණය ආපසු ගෙවීමට දිරි දීමනාවක් යන කරුණු දෙක දැක්විය හැකිය (අනාගතයේදී විශාල ණයක් සඳහා පෙරොන්දුවක් ලෙස මෙය නම් කෙරේ). මීට අමතරව, ණය මුදලේ විශාලත්වය වැඩිකිරීම මගින් ගනුදෙනුකරුවාට ණය ඉතිහාසයක් වර්ධනය කිරීමට හැකියාව ලැබෙන අතරම ණය ගැනීම හා බැඳී ඇති වගකීම් තේරුම් ගත හැකිවේ.

ණය මුදල ආපසු ගෙවීමේ කාලය, ණය ලබාගන්නාගේ නැවත ගෙවීමේ හැකියාවට බලපාන්නේ කෙසේද?

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේදී එක් වැදගත් අංගයක් ලෙස ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය ලෙස සඳහන් කළ හැකිය. එය සම්පූර්ණ ණය මුදල නැවත ගෙවිය යුතු කාල පරිච්ඡේදය පිළිබඳව දක්වයි. ණය මුදල ආපසු ගෙවන සැලසුම, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පිරිවැය, සහ අවසානයේදී ණය මුදල යොදා ගැනීමේ යෝග්‍යතාවය යන කරුණු වලට ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය බලපෑම් ඇති කරයි. ගනුදෙනුකරුවාගේ අවශ්‍යතාවයන්ට සමීප වී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය තීරණය කළ විට, ගනුදෙනුකරුවාට ණය මුදල “ලබාගැනීම” පහසුවන අතර බොහෝ විට ආපසු ගෙවීම් නියමිත වේලාවට සම්පූර්ණයෙන්ම සිදුකිරීම දැකිය හැකිය. මතු දක්වන උදාහරණයේ ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය සඳහා වාරික ගෙවීම් සහිතව තුන් ආකාරයක විකල්ප යෝජනා දක්වා ඇත.

- ◆ උදාහරණ ලෙස, ඇඳුම් මසන්නියක් රෙදි මිලදී ගෙන මාස හතරකට වරක් මැසූ ඇඳුම් සැපයීම සිදුකරන අතර තොග මිලදී ගැනීමෙන් ප්‍රතිලාභ ලබමින් මාස හතරක ව්‍යාපාර වක්‍රයක් පවත්වාගෙන යයි. මාස හතර කුළු ඇයගේ ශුද්ධ ආදායම (රු. 1,000 ක මිලදී ගැනීම් සහ ණය නැවත ගෙවීමට පෙර අනිකුත් සියළුම වියදම් ද ඇතුළුව) රු. 1,600 කි. (මාසයකට රු. 400)

1 වන විකල්පය: ඇයගේ ව්‍යාපාර වක්‍රයට අනුව මාස 4 කදී ණය මුදල ගෙවීම. ඇය රු. 1,000 ක් මාස හතරක් සඳහා සියයට 3 ට ණයට ගන්නා අතර මාසික ගෙවීම් රු. 269 කි. (පහත දක්වන ණය මුදලේ මිල නියම කිරීමේ අංශය යටත් විස්තර කර ඇති ලෙස හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කර ඇත.)

ඇය සම්පූර්ණයෙන්ම රු. 1,076 ක් නැවත ගෙවයි. (පොලී වියදම රු. 676) ඇයගේ ආදායම වන රු. 1,600, ණය මුදලේ නැවත ගෙවීම වන රු. 1,076 ට වඩා අඩුවන අතර ඇයගේ ශුද්ධ ආදායම රු. 524 කි.

මාස හතරක් පුරා මුදල් ප්‍රවාහය පහත අකාරය ගනී.

කාලය	ව්‍යාපාරය	ණය මුදල ශුද්ධ ආදායම	
0	(1,000)	1,000	-
1	400	(269)	131
2	400	(269)	131
3	400	(269)	131
4	400	(269)	131
මුළු ගණන	600	(76)	524

ණය හිඹ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

මෙම ක්‍රමයෙහිදී ඇදුම් මසන්තියට අවශ්‍ය නම් පරිභෝජනය සඳහා හෝ අතිරේක කාරක ප්‍රාග්ධනය ලෙස නැවත ආයෝජනය කිරීමට හෝ අමතර ආදායමක් ඇත. ණය මුදල ආපසු ගෙවිය යුතු කාලය ඇයගේ ව්‍යාපාර වක්‍රය හා මූල්‍ය ප්‍රවාහ රටාවට සුදුසු ලෙස සකස් වී ඇත.

2 වන විකල්පය: ඇයගේ ව්‍යාපාර වක්‍රයට වඩා මාස 2 ක් අඩු කාලයකදී ගෙවීම සඳහා ණය මුදලක් ලබා දීම. ඇය රු. 1,000 ක් සියයට 3 ක පොලී අනුපාතිකයකට, වාරිකයක ගෙවීම රු. 523 ක් සහ මාසික විකුණුම් රු. 400 ක් ලෙස ණයට ගනී. සම්පූර්ණ ගෙවීම 1,046 ක් (පොලී පිරිවැය 46) වේ. ආදායම වන රු. 1,600 න් ණය මුදලේ ආපසු ගෙවීම වන රු. 1,046 ක් අඩු කළ විට රු. 554 ක් ඉතිරි වේ.

මුදල් ප්‍රවාහය පහත පරිදි වේ.

කාලය	ව්‍යාපාරය	ණය මුදල	ශුද්ධ ආදායම
0	(1,000)	1,000	-
1	400	(523)	(123)
2	400	(523)	(123)
3	400	0	400
4	400	0	400
මුළු ගණන	600	(46)	554

මාස දෙකක ණය වාරික සහ මාස හතරක ව්‍යාපාර වක්‍රයක් සහිතව, ණය ලබාගන්නා පුද්ගලයා ණය ආපසු ගෙවීමට තරම් ප්‍රමාණවත් ආදායමක් පළමු මාස දෙක තුළ උපදවන්නේ නැත. ආරම්භ කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ඉතුරුම් ඇය සතුව නැතිනම් හෝ වෙනත් ආදායම් මාර්ග හෝ ණය මුදල ගෙවීමට සහාය දැක්වීම සඳහා ණය හෝ නොමැතිනම්, ණය මුදල නැවත ගෙවීම සඳහා ඇයට හැකිවන්නේ නැත.

3 වන විකල්පය: ඇයගේ ව්‍යාපාර වක්‍රයට වඩා දික්වූ මාස 6 ක ණය මුදල. ඇය රු. 1,000 ක මුදලක් මාස 6 ක කාලයක් සඳහා මාසික වාරිකය සියයට 3ක් වන මාසික ගෙවීම රු. 184.60 ක් සහ මාස හතරක් පමණක් සඳහා විකුණුම් රු. 400 ක් වන ණය මුදලක් ලබාගනී. (මාස හතර අවසානයේදී ඇය සම්පූර්ණ රු. 1,000 ක කාරක ප්‍රාග්ධනය ගොඩනගාගෙන නැතැයි උපකල්පනය කරමින් ඇයට තවදුරටත් අවශ්‍ය අමුද්‍රව්‍ය “තොග ගැනුම්” මිලට ලබාගත නොහැකි බවත් එම නිසා මාස 2 ක් සඳහා ආදායමක් නැතැයි සලකමු. සෑම විටම මෙය සත්‍යවාදී නොවන අතර එම ආකාරයට මෙහි දක්වා ඇත්තේ, විශේෂයෙන් ඔවුන් ලබාගත් ණය මුදල සම්පූර්ණයෙන් ගෙවා නිම කරන තුරු අනාගත ණය මුදලක් ලබාගැනීම අසීරු වන අවස්ථාවලදී, ණය ලබාගන්නාට සමහර හේතූන් මත ආපසු ගෙවීමේ

කාලය දීර්ඝ කර දීම පිළිබඳව උදාහරණයක් මගින් පැහැදිලි කිරීමට වේ. සම්පූර්ණ ආපසු ගෙවීම රු. 1,007.60 (පොලී පිරිවැය 107.60). ආදායම වන රු. 1,600, ණය නැවත ගෙවීම වන රු. 1,107.60 වඩා අඩුවන අතර රු. 492.40 ක මුදලක් ඉතිරි වේ.

මූල්‍ය ප්‍රවාහය පහත පරිදි වේ.

කාලය	ව්‍යාපාරය	ණය මුදල	ශුද්ධ ආදායම
0	(1,000)	1,000	-
1	400	(184.6)	215.4
2	400	(184.6)	215.4
3	400	(184.6)	215.4
4	400	(184.6)	215.4
5	0	(184.6)	(184.6)
6	0	(184.6)	(184.6)
මුළු ගණන	600	(107.6)	492.4

මෙම ක්‍රමයේදී පළමුවන මාස හතර ඇතුළත මුදල් ප්‍රවාහය ණය ලබාගන්නාට පහසුවේ. කෙසේ නමුත් ඇය විසින් ණය මුදලේ පළමුවන මාස කිහිපය තුළ ලබාගත් ඉහළ ශුද්ධ ආදායම වියදම් කළ හැකි අතර එමගින් අවසාන මාස දෙක තුළ ණය මුදල නැවත ගෙවීම අපහසුතාවයට පත්විය හැකිය. එසේම ඉහළ පොලී ප්‍රමාණයක් ගෙවීම නිසා ඇයගේ ශුද්ධ ආදායමට බලපෑම් එල්ල විය හැකිය.

මෙම උදාහරණ මගින් කාර්ය බහුල නාගරික වෙළඳපල තුළ කල් පසුවීම සහ ණය වාරික අවසානයේදී ණය පැහැර හැරීම සිදුවන්නේ ඇයිදැයි යන්න පැහැදිලි කරයි. එසේම ණය ලබාගන්නා මාස දෙකක කාලයක් සඳහා රැකියා විරහිතව සිටින අතර ඇයට තවත් අමුද්‍රව්‍ය ගැනීම සඳහා ණය ලබාගැනීමට හැකියාවක් නොමැත. ණය වාරික ගණන අඩුයි නම් ඇයට නැවතත් ණය ලබාගැනීමට හැකිවන අතර සම්පූර්ණයෙන් ඇයගේ ව්‍යාපාරයේ නොකඩවා යෙදීමට හැකිවේ.

ඉහත කී විකල්ප තුන මගින් මූල්‍ය ප්‍රවාහයේ කොටසක් වන ණය ලබාගන්නකුගේ ණය සේවා අනුපාතය විස්තර කරයි. මෙය සුදුසු ණය වාරික සහ ණය ප්‍රමාණයට බලපෑම් එල්ල කරන අතර එමගින් ණය පොලී ගෙවීම නිර්ණය කරනු ලබයි. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සේවාවලාභීන්ගේ ණය පොලී ගෙවීමේ හැකියාව සපුරාලන පරිදි ණය වාරික සහ ණය ප්‍රමාණය සැලසුම් කළ යුතුය.

ව්‍යාපාරය වඩාත් ලාභදායී බවට පත්වීමේදී මේ පිළිබඳව දක්වන අවධානය අඩුවන අතර මන්ද යත්, විශාල ආදායමක් මගින් සැලකිය යුතු තරම් ඉතුරුම් වර්ධනය කර ගැනීමට ප්‍රමාණවත් අතිරේක ආදායමක් ලැබෙන අතර එමගින් තවදුරටත් ඔහුට හෝ ඇයට ව්‍යාපාරය ප්‍රසාරණය කරගැනීම සඳහා අවශ්‍ය වන තුරු ණයට ගැනීම අවශ්‍ය නොවේ. (මෙවැනි

අවස්ථාවලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය එහි සේවලාභීන්ගේ අර්ථික තත්ත්වය සාර්ථකව වර්ධනය කළ යුතු අතර මෙම සේවලාභීන් “ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය හැර යාමට” සූදානම් වන්නේ යැයි හෝ සෘණාත්මකව හෝ දුර්වල සේවා සහ නිෂ්පාදිත වල ප්‍රචිච්චයක් ලෙස හෝ සැලකිය යුතු නැත.

මූල්‍ය රටාවන් සහ ණය වාරික මත පදනම් වෙමින් සේවලාභීන් සමහර විට ඔවුන්ගේ ණය මුදල් පෙරගෙවීමට කැමැත්තක් දක්වයි. සේවලාභීන්ට “පෙර ගෙවීම” මගින් ලැබෙන්නාවූ ප්‍රධාන වාසි දෙකකි.

- ඔවුන්ට ආරක්‍ෂාව පිළිබඳ අවදානම සහ මුදල් අතිරේක ප්‍රමාණයක් වියදම් කිරීමට පෙළඹවීම අඩුකර ගත හැකිය.
- ණය වක්‍රය අවසානයේදී ගෙවීමට ඇති වාරිකවලදී මුහුණ දීමට සිදුවන හිරිහැර අඩුකර ගත හැකිය.

පෙරගෙවුම් මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහා එක් පැහැදිලි ප්‍රතිඵලයක් ඇති කරයි. ණය මුදල කලින්ම ගෙවීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට එහි ආයෝජන කළඹ වේලාසනින්ම පරිශ්‍රමණය කළ හැකි අතර එමගින් වැඩි සේවලාභීන් ප්‍රමාණයක් වෙත ළඟාවීම ද සිදුකළ හැකිය.

කෙසේ නමුත් පෙරගෙවුම් අධීක්‍ෂණය කිරීම දුෂ්කර වන අතර ඒවා සැලකිය යුතු තරම් නම්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ හෝ එහි ශාඛාවල මූල්‍ය ප්‍රවාහයට එය බාධා පමුණුවයි. සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ණය මුදල සම්පූර්ණයෙන් ගෙවීමේ ප්‍රචිච්චයක් ලෙස ස්වයංක්‍රීයව සේවලාභීන්ට විශාල ණය මුදලක් ලබාගත හැකිවේ. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අනිකුත් සේවලාභීන්ට ණයදීම සඳහා ඇති අරමුදල් අඩුවීම සිදුවිය හැකිය.

මීට අමතරව, හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කළ විට (සාමාන්‍යයෙන් පෙර ගෙවුම් වල) ගෙවිය යුතු මුල් මුදල සහ පෙරගෙවුම් දක්වා ඇති පොලිය ද ඇතුළත් වේ. මෙයින් අදහස් වන්නේ ණය මුදල් කලින් ගෙවීමේදී පළමුව පුරෝකථනය කළ අගයට වඩා අඩු පොලී ආදායමක් ලැබෙන බවත් එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආදායම පහත වැටෙන බවත්ය. (අරමුදල් නැවතත් ඉක්මණින්ම ණය වශයෙන් ලබාදෙන තුරු)

ණය ලබාගන්නන්ගේ එක් විශේෂිත අනු කොටසක් (උදාහරණ ලෙස වෙළෙඳුන්) ඔවුන්ගේ ණය මුදල් තීරණ කලින් ගෙවීමට යොමුවී ඇත්නම්, එම සේවලාභීන් කණ්ඩායමේ අවශ්‍යතාවයන්ට ගැලපෙන පරිදි ආපසු ගෙවීමේ කාලය කෙටි කිරීම යෝග්‍ය වේ. පෙරගෙවුම් අවම කිරීම සඳහා ආපසු

ගෙවන කාලය සැලසුම් කළ යුතුය. සේවලාභීන්ගේ මූල්‍ය ප්‍රවාහයන්ගේ අයවැය ශීර්ෂයට සහ පෙරගෙවුම් හෝ කල් පසුවීම් යන දෙකටම උපකාර වීම සඳහා ණය වාරික ගැලපීම මෙයට ඇතුළත් වේ.

අවසානයේදී පෙරගෙවුම් යනු ණය ලබාගන්නන් හට වෙනත් ණය ලබාදෙන්නන් මගින් වඩා හොඳ සේවාවක්, අඩු පොලී අනුපාත හෝ වඩාත් සුදුසු ආපසු ගෙවීමේ පොලියක් සහිතව ණය ලබාදෙන බවට ඉඟි කිරීමක් විය හැකිය. මෙවැනි අවස්ථාවලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ඔවුන්ගේ සහ අනෙකුත් ණය ලබාදෙන්නන්ගේ ණය නිෂ්පාදිත අධ්‍යයනය කළ යුතුවේ.

ණය මුදල ආපසු ගෙවන වාර ගණන

ණය ගෙවීම වාරික වශයෙන් හෝ (සතිපතා, සති දෙකකට වරක්, මාසිකව) හෝ ණය ලබාගන්නාගේ මූල්‍ය රටාව මත පදනම්ව ණය මුදලේ කාලය අවසානයේදී එකවර ගෙවීම හෝ කළ හැකිය. බොහෝ අවස්ථාවලදී පොලිය සහ මුල් මුදල එකවර ගෙවනු ලැබේ. කෙසේ නමුත් සමහර අවස්ථාවලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පොලිය ආපසු ගෙවන කාලය පුරාවටම මුල් මුදල අයකර ගනු ලබයි. සමහරුන් පොලිය කලින් කල එකතු කරන අතර මුල් මුදල කාලය අවසානයේදී එකතු කරගනු ලබයි.

වාරික ගෙවීම සමඟ ඉදිරියට යන ආදායම් සඳහා ක්‍රියාකාරකම් සැලසුම් කළ හැකිය. මෙම ක්‍රමයේදී ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය පුරා ණය මුදලේ ප්‍රමාණය ඉතිරි නොකර (නැවත ගෙවීම සඳහා) ණය මුදල නැවත ගෙවීමට සේවලාභීයාට හැකියාව ලැබේ. ණය මුදල නැවත ගෙවන වාර ගණන, සේවලාභීයාගේ අවශ්‍යතාවය සහ නැවත ගෙවීමට ඇති හැකියාව පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට තහවුරු කළ හැකි ආකාරය මත පදනම් වේ. සමහර මුදල් පොලියට දෙන පුද්ගලයින් විසින් විශේෂයෙන්ම ණය ලබාගන්නන් දිනපතා මුදල් ලබන වෙළෙඳුන් වූ විට ගෙවීම් දිනපතාම එකතු කරයි. අනිකුත් මුදල් පොලියට දෙන්නන් මාසිකව එකතු කිරීමට හේතුව වන්නේ ණය ලබාගන්නන් වෙත පහසුවෙන් ළඟාවිය නොහැකි නිසාවේ. (එනම් බැංකු ශාඛාව ණය ලබාගන්නන්ගෙන් ඉතා දුර බැහැරව පිහිටීම නිසා) තිරන්තර ගෙවීම් සමඟ බැඳී ඇති හුවමාරු පිරිවැය සහ කඩින් කඩ සිදුකරන ගෙවීම් සමඟ බැඳී ඇති දුර්වල මූල්‍ය පාලනය මගින් ඇතිවන පැහැර හැරීමේ අවදානම අතර සමතුලිතතාවයකට පැමිණීම අවශ්‍ය වේ.

කාලීන ක්‍රියාවන් සඳහා එම ක්‍රියාවලිය සම්පූර්ණ වූ පසු එකවර ගෙවීම සඳහා සුදුසු ණය ක්‍රමයක් සැලසුම් කළ හැකිවේ. අස්වැන්න ලබාගැනීම

ණය නිෂ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

මෙයට කදිම නිදසුනක් වේ. (ගෘහ ඒකකයේ අනෙකුත් ආදායම්, ණය මුදල කුඩා ප්‍රමාණවලින් ගෙවීමට ප්‍රමාණවත් බව සලකන්න.) කෙසේ නමුත් එකවර ගෙවීමේදී ප්‍රවේශම් විය යුතු අතර, විශේෂයෙන්ම අස්වැන්න විනාශ වීමේ ආදී අවදානමක් ඇති විට විශේෂ සැලකිල්ලක් දක්විය යුතුය. (හෝ වෙනත් කාලීන ක්‍රියාවන්) ආදායම් උපදවන්නේ නැති අවස්ථාවල ණය මුදල් ගෙවීමට ඇති විටදී, ණය පැහැර හැරීමට ඇති අවදානම වැඩිය. කාලීන ක්‍රියාවන්ට මූල්‍යනය සපයන සමහර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ණය නිෂ්පාදිත, වාරික වලින් සමන්විත වන පරිදි සැලසුම් කරන අතර එම නිසා අස්වැන්න නෙලන කාලයේදී එහි ආදායමෙන් වැඩි කොටසක් ණය ලබාගන්නන්ට තබාගත හැකිවේ. මන්ද යත්, ණය මුදලෙන් වැඩි කොටසක් අස්වැන්න නෙලීමට කලින් ඔවුන් ගෙවා නිමකර ඇති බැවිනි. මෙම ණය ලබාගන්නාගේ ඉතුරුම් (වත්කම්) වැඩිකර ගැනීමට හේතුවේ.

සමහර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය මුදල වාරික සමගම එකවර ගෙවන ආකාරයට සම්බන්ධ කර, ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය පුරා අවම ප්‍රමාණයක් එකතු කර (උදාහරණ ලෙස පොලිය) අස්වැන්න නෙලන කාලය අවසානයේදී ඉතිරි කොටස (මුල් මුදල) ගෙවීමට සැලසුම් කරයි.

කාරක ප්‍රාග්ධනය සහ ස්ථාවර වත්කම් ණය

ණය මුදලේ ප්‍රමාණය සහ සුදුසු ණය ආපසු ගෙවීමේ කාලය පිළිබඳව ණය මුදල ලබාගන්නා කරුණ මගින් බලපෑම් එල්ල කරයි. සාමාන්‍යයෙන් ආකාර දෙකක ණය ඇති අතර ඒවා නම් කාරක ප්‍රාග්ධන ණය සහ ස්ථාවර වත්කම් ණය වේ.

කාරක ප්‍රාග්ධන ණය- ව්‍යාපාරයේ සාමාන්‍ය ක්‍රියාවන් සඳහා වැයවන ජංගම වියදම් සඳහා කාරක ප්‍රාග්ධනය යොදා ගනී. කාරක ප්‍රාග්ධනය යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ වසරක් තුළ ප්‍රයෝජනයට ගන්නා ජංගම හෝ කෙටිකාලීන වත්කම් සඳහා කෙරෙන ආයෝජනයකි. උදාහරණය ලෙස වඩු වැඩ සඳහා ලී මිලදී ගැනීම, වෙළඳපලෙහි විකිණීම සඳහා ආහාර සහ බඩු මිලට ගැනීම, සත්ව කර්මාන්තය සඳහා කුකුල් කෑම මිලට ගැනීම දැක්විය හැකිය. කාරක ප්‍රාග්ධනය සඳහා ලබාදෙන ණය ආපසු ගෙවන කාලය ණය ලබන්නාගේ ව්‍යාපාර වක්‍රය සමග ගැලපිය යුතුවේ. (ඉහත විස්තර කළ ආකාරයට) ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් ලබාදෙන කාරක ප්‍රාග්ධන ණය සාමාන්‍යයෙන් මාස දෙකේ සිට අවුරුද්දක කාලයක් සඳහා වේ.

ස්ථාවර වත්කම් ණය- ව්‍යාපාරය පවත්වාගෙන යන කාලය පුරා වත්කම් මිලට ගැනීම සඳහා ලබාගන්නා ණය වේ. මෙම වත්කම් වල සාමාන්‍ය ආයු කාලය අවුරුද්දකට වඩා වැඩිවේ. යන්ත්‍ර සූත්‍ර, උපකරණ, සහ දේපල යනාදිය ස්ථාවර වත්කම් ලෙස සාමාන්‍යයෙන් හඳුන්වනු ලබයි. යතුරු පැදි, රෙදි මහන යන්ත්‍ර, ත්‍රිරෝද රථ යනාදිය ස්ථාවර වත්කම් වලට උදාහරණ ලෙස දැක්විය හැකිය. නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේදී ස්ථාවර වත්කම් සෘජුවම යොදාගන්නේ නැති අතර (එනම් නිෂ්පාදිතවල කොටසක් ලෙස විකිණීමට ගන්නේ නැති) එහි ලාභදායීත්වයට ඇති බලපෑම දීර්ඝ කාලයක් පුරාම බල පැවැත්වේ.

සාමාන්‍යයෙන් ස්ථාවර වත්කම් සඳහා ලබාදෙන ණය ප්‍රමාණයෙන් විශාල වන අතර කාරක ප්‍රාග්ධන ණය වලට වඩා වැඩි කාලයක් සඳහා ලබාදේ. (එනම් ස්ථාවර වත්කම් ණය, ව්‍යාපාර වක්‍රය සමග ගැලපීම අවශ්‍යම නොවේ.) මෙහි ප්‍රතිඵලය ලෙස ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය දැඩි අවදානමක් දරිය යුතු අතර ඒ සඳහා සමහර ආයතන විසින් මිලට ගන්නා වත්කමෙහි නීතිමය හිමිකාරීත්වය පවරා ගනී.

වගුව 5.1 මගින් කාරක ප්‍රාග්ධනය හෝ ස්ථාවර ණය සඳහා ලබාදෙන ණය පිළිබඳව උදාහරණ මගින් දක්වා ඇත.

ස්ථාවර වත්කම් මිලට ගැනීමට ලබාගන්නා ණය මුදල් සඳහා දීර්ඝ කාලයක් අවශ්‍ය වුවත්, ඒවා එතරම් මිල අධික නොවන්නේ නම් ඒ සඳහා විශේෂ ණය නිෂ්පාදිත හඳුන්වාදීම අවශ්‍ය නොවන බව සමහර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන හඳුනාගෙන ඇති අතර ණය මුදල මාස 12 කින් හෝ ඊට අඩු කාලයක් තුළදී නැවත ගෙවිය හැකිය.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන බොහෝ විට මුදලේ ප්‍රතිමෝජ්‍යතාවය (fungibility) පිළිගනියි. එනම් ගෘහ ඒකකයේ වෙනත් වියදම් සඳහා ලබාගත් අරමුදල් වෙනත් විවිධාකාර අවශ්‍යතාවයන් සඳහා භාවිතා කළ හැකි බව පිළිගැනීමයි. ඒ අනුව ණය ලබාගන්නාගේ ගෙවීමට හැකි ධාරිතාවය තරම් එය ලබාගන්නා හේතුව වැදගත් නොවේ.

ණය සුරැකුම්

සාමාන්‍යයෙන් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් ඉතා අඩු වත්කම් සහිත අඩු ආදායම්ලාභී සේවලාභීන්ට ණය ලබාදෙයි. එහි ප්‍රතිඵල වශයෙන් දේපල, ඉඩම්, යන්ත්‍ර සූත්‍ර සහ වෙනත් ප්‍රාග්ධන වත්කම් ආදී සාම්ප්‍රදායික සුරැකුම් සාමාන්‍යයෙන් ලබාගත නොහැකි වේ. ණය පැහැර හැරීමේ අවදානම අඩුකිරීම සඳහා සුරැකුම් ආදේශක සහ සුරැකුම් සඳහා විකල්ප ඇතුළත්ව අවදානම අඩුකිරීම සඳහා විවිධ නව්‍යතාවයන් ඉදිරිපත්

කර ඇත.

වගුව 5.1 - භාවිතා කරන ණය සඳහා උදාහරණ

ක්‍රියාකාරකම	ස්ථාවර වත්කම්	කාරක ප්‍රාග්ධනය
වෙළෙන්දා	ආහාර සැල ශීතකරණය තරාදිය	වෙළෙඳාම ප්ලාස්ටික් බෑග් කඩදාසි බෑග්
ඇඳුම් මසන්නා	මහන මැෂීම් මහන මේසය නිරූපිකාව	රෙදි රටාවන් ඉදිකටු හා නූල්
වඩු කාර්මිකයා	කියත ලේන මැෂීම් වැලිපත් අල්ලනය	දැව ඇණ වැලි කඩදාසි
සත්ව පාලනය	බිත්තර රකින උපකරණ කුඩු විදුලි ආම්පන්න උෂ්ණත්වමානය රාක්ක	බිත්තර විදුලිය දවටන රෙදි බිත්තර වායුගුණය කරන උපකරණ

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996

සුරැකුම් සඳහා ආදේශක

වඩාත් සුලභ සුරැකුම් අතරින් එකක් වන්නේ ආදේශකය වශයෙන් සාමාජිකයින්ගේ බලපෑම යොදා ගැනීම වන අතර එය කණ්ඩායම් ඇපය හෝ තනි පුද්ගල ඇපය සමඟ සම්බන්ධව පවතී. (3 වන පරිච්ඡේදය බලන්න.) මීට අමතරව නිතරම යොදා ගැනෙන වෙනත් ආකාරයේ සුරැකුම් ආදේශක වර්ග පවතී.

කණ්ඩායම් ඇපය

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් සාමාජිකයින් එකිනෙකාට ඇප ලබාදෙන කණ්ඩායම් නිර්මාණය කරයි. ඇපවීමේදී එය කණ්ඩායමේ සියළුම සාමාජිකයින් ණය මුදල් ආපසු ගෙවා නිම නොකළොත් ඉතිරි සාමාජිකයින්ට ණය ලබාගත නොහැකි ව්‍යංග (implicit) ඇපය හෝ සාමාජිකයින් නැවත නොගෙවුවහොත් අනිකුත් සාමාජිකයින් ඒ සඳහා වගකිව යුතු සත්‍ය (actual) ඇපය හෝ වෙයි.

එක් අයෙකු හෝ කිහිප දෙනෙකු ණය ගෙවීමට අපොහොසත් වුවහොත් යොදාගැනීම සඳහා කණ්ඩායම් ඇප අරමුදලකට දායක වීමට කණ්ඩායමේ සාමාජිකයින්ගෙන් සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉල්ලා සිටියි. එම කණ්ඩායම් ඇප අරමුදල භාවිතා කිරීම

සමහර අවස්ථාවලදී කණ්ඩායමේ මග පෙන්වීම යටතේද සමහර අවස්ථාවලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ තීරණය අනුව ද සිදුකරයි. එය කණ්ඩායමේ මග පෙන්වීම යටතේ යොදාගනී නම්, සාමාන්‍යයෙන් ණය මුදල ගෙවීමට නොහැකි සාමාජිකයා වෙත ඇප අරමුදලෙන් ණයක් ලබා ඇප අරමුදලෙන් ණය ලබාගත් සාමාජිකයා නැවත අරමුදලට ගෙවීමට වගකීමෙන් බැඳේ. කණ්ඩායම් ඇප අරමුදලේ කළමනාකාරිත්වය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් සිදුකරයි නම්, පැහැර හැර ඇති ණය මුදලේ ප්‍රමාණයට සමාන මුදලක් අරමුදලෙන් ලබාගන්නා අතර තවත් කොටසක් ගෙවීමට ඇත්නම් කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් විසින් ගෙවිය යුතුවේ. මෙය සිදුකිරීමට අපොහොසත් වනවා යන්නෙන් අදහස් කෙරෙනුයේ තවදුරටත් සමස්ථ කණ්ඩායමට ණය ලබාගත නොහැකි බව වේ.

වර්ත ස්වභාවය මත පදනම් වන ණයදීම

සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් සමාජයේ යහපත් ප්‍රසිද්ධියක් අත්කරගෙන ඇති මිනිසුන් වෙත ණය ලබාදෙයි. ණය මුදල ලබාදීමට පෙර ණය නිලධාරී සමාජයේ විවිධ ස්ථාන කරා ගොස් එම සේවලාභියාගේ වර්තය සහ හැසිරීම පිළිබඳව තොරතුරු සොයාබලනු ලැබේ.

ණය නිලධාරියා විසින් නිතරම ව්‍යාපාරක ස්ථානය විසින් කිරීම

සාධාරණ භූගෝලීය දුරක සිටින සේවලාභීන් ඇත්නම් ශාඛාවට හෝ ණය නිලධාරියාට ඔවුන්ව නිතරම විසින් කිරීමට ඉඩ සැලසේ. එමගින් සේවලාභියා ව්‍යාපාරය පවත්වාගෙන යන බවත්, ණය මුදල ආපසු ගෙවීමට නැඹුරුවක් ඇති බවත් තහවුරු කරගත හැකිවේ. නිතරම විසින් කිරීම මගින් ණය නිලධාරියාටද ඔහුගේ හෝ ඇයගේ ව්‍යාපාරය හා ණය මුදලේ යෝග්‍යතාවය (ප්‍රමාණය, කාලය, ගෙවනු ලබන වාර ගණන සහ අනිකුත් දේ) තේරුම් ගැනීමටත් හැකිවේ. විසින් මගින් එකිනෙකා තමාගේ වැඩ කොටස සඳහා දක්වන කැපවීම තේරුම් ගැනීමට සහ අගය කිරීමට ඉගෙනගන්නා නිසා සේවලාභියා සහ ණය නිලධාරියා අතර අන්‍යෝන්‍ය ගෞරවයක් ගොඩ නැංවීමට දායකත්වයක් ද සපයයි.

ප්‍රසිද්ධියේ ලැජ්ජාවට පත්වීම පිළිබඳ අවදානම

සේවලාභීන් විසින් ඔවුන්ගේ පවුල තුළ, සමානයින් සහ අසල්වාසීන් අතර අපහසුතාවයට පත්වීමට ඉඩ ඇතැයි සිතන නිසා බොහෝ විට ඔවුන් ණය මුදල නැවත ගෙවයි. ණය ලබාගෙන නැවත නොගෙවා සිටින අය පිළිබඳව ප්‍රසිද්ධ ස්ථානවල,

ණය හිඡ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

දේශීය පුවත්පත්වල පලවන දැන්වීම් හෝ සමාජය තුළ පැවැත්වෙන රැස්වීම් වලදී දැනුම්දීම මෙයට අයත් වේ.

හිරගෙට නියමවීමේ හෝ හිතිමය ක්‍රියාමාර්ගයකට ඇතුලත්වීමේ අවදානම

රටක නීතිමය සන්දර්භය මත පදනම් වෙමින්, සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් නැවත නොගෙවීමේදී නඩු පැවරීම හෝ සමහර දුර්ලභ අවස්ථාවලදී හිරගෙට නියම කිරීම ආදිය සිදුකරයි. සමහර අවස්ථාවලදී නීතිමය අතුරුඵලවල අවදානම වුවත් නැවත ගෙවීම සඳහා උනන්දු කරවීමට ප්‍රමාණවත් වේ.

සුරැකුම් සඳහා විකල්ප

අවම වශයෙන් සුරැකුම් සඳහා බහුලව භාවිතා කරන විකල්ප තුනක් දැකිය හැකිය.

අනිවාර්ය ඉතුරුම්

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සිය සේවලාභීන්ගෙන් පළමුවන හෝ පසුව ලබාගන්නා ණය මුදල් සඳහා (සමහරවිට දෙකටම) ඉතිරි කිරීමේ ගිණුමක (හෝ කණ්ඩායම් අරමුදලට දායකත්වයක් ලෙස) ශේෂයන් තබාගැනීමට (ණය මුදලේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සඳහන් කරයි.) කටයුතු කරයි. අනිවාර්යය ඉතුරුම්, ස්වේච්ඡා ඉතුරුම්වලින් වෙනස් වන අතර ණය මුදල සම්පූර්ණයෙන්ම ගෙවා නොමැති අවස්ථාවලදී සාමාන්‍යයෙන් එම ගිණුමෙන් මුදල් ලබාගත නොහැක. මෙම ආකාරයට අනිවාර්යය ඉතුරුම්, සුරැකුම් ප්‍රභේදයන් ලෙස ක්‍රියා කරයි.

ඉතුරුම් ලෙස මුදල් තබාගැනීමට සලසා දීමෙන්, ණය ලබාගන්නාට එම මුදල් ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාර ක්‍රියාකාරකම්වලට හෝ වෙනයම් ආදායම් උත්පාදන කටයුත්තක යෙදවීමෙන් ලැබෙන ආදායමට වඩා අඩු ආදායමක් එම අනිවාර්යය ඉතුරුම්වල තැන්පත් කිරීමෙන් ණය ලබාගන්නාට ලැබේ. සේවලාභියා අනිවාර්ය ඉතුරුම් මගින් උපදවන ආදායමකින් වෙනත් ආර්ථික කටයුත්තක ආයෝජනයෙන් ලැබෙන ආදායමෙහිත් වෙනසෙහි ආවස්ථික පිරිවැයට සමාන අගයක් මෙහි ප්‍රතිඵලය වේ.

අනිවාර්ය ඉතුරුම් මගින් සේවලාභීන්ගේ පරිභෝජන රටාව සුමටනය වීමට සහ ණය ලබාගන්නාට එම තැන්පත් ඉතුරුම්වලින් මුදල් ලබාගැනීමට හැකියාවක් ඇත්නම් හදිසි අවස්ථාවලදී මුදල් සැපයීමට ද පිටුවහලක් සැලසේ. බොහෝ අනිවාර්යය ඉතුරුම් වලදී ණය මුදල සම්පූර්ණයෙන්ම ගෙවා නිම වූ විට පමණක් එම ඉතුරුම් මුදල්

ලබාගැනීමේ හැකියාවක් ඇත. එමගින් සේවලාභීන්ට ණය මුදල ගෙවා අවසානයේදී අමතර මුදල් ප්‍රවාහයක් ආයෝජනය හෝ පරිභෝජනය සඳහා ඉතිරි වේ. අනිවාර්ය ඉතුරුම් සේවලාභීන් සඳහා වත්කම් ගොඩනැගීමේ ආකාරයක්ද වන අතර සියළුම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අනිවාර්ය ඉතුරුම් යනු සුරැකුම් සඳහා විකල්පයක් ලෙස දැඩි ලෙස නිගමනය නොකරයි.

ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුව විසින් ණය ලබාගන්නන්ගේ අනිවාර්ය ඉතුරුම්වල වෙනස්කම් සඳහා සෑම මාසයකම අමතර පොලියක් අයකරනු ලබන අතර එම නිසා ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලයේ සෑම මාසයක් අවසානයේදීම නියමිත වේලාවට මුළු මුදලම ගෙවනු ලබයි. මෙය “අප්‍රමාද ගෙවීමේ දිරි දීමනා” ලෙස හඳුන්වනු අතර එහි ප්‍රථිඵලය ලෙස ණය මුදල ගෙවා නිමවන විට ණය ගන්නාට එකවර මුදලක් ලැබේ. මෙමගින් සේවලාභියාට ප්‍රථිඵල අත්වන අතර බැංකුවට ද ප්‍රතිලාභ අත්කර දෙමින් ණය මුදල නැවතත් නියමිත වේලාවට ගෙවීමට ස්ථිර දිරිදීමනාවක් ද බවට පත්වී ඇත.

අනිවාර්යය ඉතුරුම්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා ණයදීමට සහ ආයෝජනයට අරමුදල් ලබාදෙන මූලාශ්‍රයක් ද වෙයි. එය සාමාන්‍යයෙන් ස්ථාවර මූල්‍ය මූලාශ්‍ර වේ. මක්නිසාද යත් ඒවා ද්‍රවශීල වන බැවිණි. (එනම් ණය මුදල සම්පූර්ණයෙන්ම ගෙවා නොමැති අවස්ථාවල සාමාන්‍යයෙන් ණය ලබාගන්නාට ඉතුරුම්වලින් මුදල් ආපසු ලබාගත නොහැක.) කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නැවත ණය දීමේදී හෝ සේවලාභීන්ගේ ඉතුරුම්වල ආයෝජනයේදී අරමුදල් නැවත ගෙවීමක් ණය ලබාගන්නාට අවශ්‍ය විටකදී සම්පූර්ණ මුදලම නැවත ලබාදීමත් තහවුරු වන පරිදි ඥානාන්විතව කටයුතු කළ යුතුය.

ණය මුදලේ වටිනාකමට වඩා අඩුවෙන් වත්කම් උගස් කිරීම.

සමහර අවස්ථාවලදී ණය ලබාගන්නාගේ වත්කම්වල සත්‍ය වෙළඳපල අගය සැලකිල්ලට නොගෙන වත්කම් උගසට ගැනීම (ගෘහ භාණ්ඩ සහ උපකරණ) සහ නැවත ණය ගෙවීමට නොහැකි වුවහොත් ඒවා නැතිවීමට ඉඩ ඇති නිසා මිලඟ පියවර වශයෙන් ඒවා අත්පත් කරගැනීම සිදුකරයි. යම් ආකාරයකින් සේවලාභියා විසින් ණය මුදල ආපසු ගෙවීම පැහැර හැරියහොත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් විධිමත් ලෙස උකස්කරන ලද වත්කම් අත්කර ගැනීම අත්‍යාවශ්‍ය වේ. මේ මගින් අනිකුත් ණය ලබාගන්නන්ටද “ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ආපසු ගෙවීම පිළිබඳ දැඩි ලෙස සලකනු ලබයි” යි යන පණිවිඩය ලබාදෙයි.

පුද්ගල අප

ක්ෂුද්‍ර ණය ලබාගන්නන්ට ඔවුන්ගේ ණය සඳහා ඇප ලබාදීමට හැකියාවක් නොමැති නිසා ඔවුන් සමහර විට ඔවුන්ගේ මිතුරන්ගේ හෝ පවුලේ සාමාජිකයින්ගේ ඇපය ලබාදෙයි. (සමහර අවස්ථාවලදී සම අත්සන්කරුවන් ලෙස හඳුන්වයි.) මෙයින් අදහස් වන්නේ යම් අවස්ථාවක ණය ලබාගන්නා ණය මුදල ගෙවීමට අපොහොසත් වුවහොත් පුද්ගල ඇප ලබාදෙන පුද්ගලයා ණය මුදල පියවීමට වගකීමෙන් බැඳෙන බවයි.

කලින් සඳහන් කල බොහෝ සුරැකුම් ආදේශක සහ සුරැකුම් සඳහා විකල්ප ආකාරයන් එක් එකහි සංයෝගයන් වේ. මේ සඳහා Association for the Development of Microenterprises (ADEMI) විසින් සාර්ථක උදාහරණයක් සපයයි. (කොටුව 5.1)

ණය මුදලෙහි මිල නියම කිරීම

ණය නිෂ්පාදිත සැලසුම් කිරීමේදී, ණය සඳහා මිල නියම කිරීම අතිශයින් වැදගත් වේ. සේවලාභියාට ලබාදිය හැකි ප්‍රමාණය සහ ණය ලබාදෙන ආයතනයට එහි පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා ඉපයීමට අවශ්‍ය ප්‍රමාණය අතර සමතුලිතතාවයකට ළඟාවිය යුතුවේ. සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවලාභියන් එහි පොලී අනුපාත වැඩිකිරීම හෝ අඩුකිරීමේදී ණය ලබාගැනීම වැඩිකිරීම හෝ අඩුකිරීම පිළිබඳ උනන්දුවක් නොදක්වයි. බොහෝ අවස්ථාවලදී වාණිජ බැංකුවලට වඩා වැඩි පොලී අනුපාතයක් යොදාගන්නා අතර මන්දයත් ණය ලබාගන්නන්ට, ණය ලබාගැනීම සඳහා ඇති අවස්ථා සීමිත වීමයි. කෙසේ නමුත් එහි සේවලාභීන් මත ඉහළ පොලී අනුපාත සහ ගාස්තු මගින් නුවමනා කරදරයක් ඇති නොකිරීමට එහි මෙහෙයුම් කටයුතු හැකිතාක් දුරකට කාර්යක්ෂමව සිදු කෙරෙන බව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් තහවුරු කළ යුතුය. (කොටුව 5.1)

ඔවුන්ගේ පිරිවැය ව්‍යුහය පදනම් කරගනිමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට අයකිරීමට අවශ්‍ය පොලී අනුපාත නිශ්චය කරගත හැක.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල පිරිවැය ආකාර හතරක් ඇතුළත් වේ.

- මූල්‍යකරණය කිරීමේ පිරිවැය (Financing Costs)
- මෙහෙයුම් පිරිවැය (Operating Costs)
- බොල් ණය සඳහා වෙන්කිරීම (Loan Loss Provision)

- ප්‍රාග්ධන පිරිවැය (Cost of Capital)

කොටුව 5.1-Association for the Development of Microenterprises (ADEMI) හි සුරැකුම් අවශ්‍යතාවයන්

Association for the Development of Microenterprises (ADEMI) සුරැකුම් හා ඇපකරුවන්ගේ සංකලනයක් එහි ණය මුදල් ආරක්‍ෂා කිරීම සඳහා යොදාගනී. සියළුම ණය ලබාගන්නන් විසින් නිශ්චිත කාලයක් තුළ මුදල් නැවත ගෙවීම සඳහා ඔවුන් සතු බැඳීම ප්‍රකාශ කරමින් නීතිමය ගිවිසුමකට අත්සන් තැබීම අවශ්‍ය වේ. බොහෝ සේවලාභීන් සතුව ඔවුන්ට ණය ගෙවීමට නොහැකි වුවහොත් හෝ අකමැති වුවහොත් එහි සම්පූර්ණ වගකීම දරණ බවට ගිවිසුමෙහි සඳහන් කරන පුද්ගල ඇපකරුවන් හෝ සමඅත්සන්කරුවන් ඇත. හැකි අවස්ථාවලදී ණය ලබාගන්නන් විසින් දේපලවල හෝ යන්ත්‍රවල හිමිකාරිත්වය ඇප ලෙස ලබාදීම අවශ්‍ය වේ. (සංගමයේ ඇස්තමේන්තු වලට අනුව අත්සන් කරන ලද ඔප්පු වලින් සියයට 80 ක් ම ඇත්තේ ණය මුදලේ වටිනාකමින් සියයට 20 ක් 30 ක් පමණ අගයකි. සමහර අවස්ථාවලදී ණය ලබාගන්නා වෙනුවට ඇපකරුවන්ගෙන්ද සුරැකුම් උකසට තැබීම අවශ්‍ය වේ. කෙසේ නමුත් ADEMI විසින් සුරැකුම් ඉදිරිපත් කිරීමට නොහැකි අයදුම්කරුවන් වෙත තරයේ අවවාද කරනුයේ ණය ලබාගැනීමේ හැකියාව සීමාකර ගත යුතු නැති බවයි. පළමුවරට ණය ගන්නා අයට සුරැකුම් ඉදිරිපත් කිරීමට නොහැකි අවස්ථාවලදී සුරැකුම් සඳහා ආදේශකයක් ලෙස ණය නිලධාරීන් විසින් ලබාගත හැකි තොරතුරු මත විශාල ලෙස රඳා පවතී. මෙවැනි අවස්ථාවලදී ණය නිලධාරීන් විසින් අයදුම්කරුගේ ප්‍රසිද්ධිය පිළිබඳව මුදල් පොලියට දෙන්නන් හා සමාන ලෙස සොයා බැලීම 'සිදුකරයි. අසල්වාසී කඩසාප්පු සහ තැබැරුම් ආදී සියල්ලම ණය නිලධාරීන් විසින් කරන අතර, සමහර විට අයදුම්කරුවන්ගෙන් මූල්‍ය ප්‍රකාශන හැකිවිටදී හෝ භාවිතා කළ හෝ වෙනත් මුදල් ගෙවීම්වල රිසිට්පත් හෝ ඉදිරිපත් කරන ලෙස ඉල්ලයි. සෑම අයදුම්පතක්ම එකිනෙක ගෙන සලකා බලයි.

මූලාශ්‍රය: Benjamin and Ledgerwood 1998

මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල වෙනස්කම් සිදුකිරීමේදී සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය ශක්‍යතාවය නිර්ණය කිරීමේදී මෙම එක් එක් පිරිවැය පිළිබඳව III වන කොටසේදී තවදුරටත් සාකච්ඡා කරනු ලැබේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක පිරිවැය ව්‍යුහය මත පදනම්ව තිරසාර පොලී අනුපාතයක් සකස් කිරීම පිළිබඳ විශේෂිත තොරතුරු සඳහා පරිශීෂ්ට අංක 1 බලන්න. සාමාන්‍යයෙන් එහි ණය කළඹ පරිත්‍යාග මුදල් මගින් මූලිකවම මූල්‍යනය කරන්නේ නම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය

ණය හිඹ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

ආයතනයක සාපේක්ෂව අඩු මූල්‍යනය පිරිවැයක් අඩංගු වේ. කෙසේ නමුත් ණය කළඹ මූල්‍යනය කිරීම සඳහා අනිවාර්ය ඉතුරුම් (ඉහතදී සාකච්ඡා කරන ලද) යොදාගන්නේ නම්, ඒ මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක සාමාන්‍ය මූල්‍යකරණ පිරිවැය සඳහා බලපෑම් සිදුවිය හැක. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අනිවාර්යය ඉතුරුම් සඳහා කිසිදු පොලී ගෙවීමක් සිදු නොකරන අතර මෙවැනි අවස්ථාවලදී අනිවාර්ය ඉතුරුම් සඳහා මූල්‍යකරණ පිරිවැය ගුණ වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් එහි ණය කළඹ, බැංකුවක් මගින් ලබාගත් ණය මුදලකින් මූල්‍යනය කරයි නම්, උදාහරණ ලෙස සියයට 12 ක් සහ සේවලාභීන්ගේ ඉතුරුම් සඳහා සියයට 6 ක් ලෙස නම්, සේවලාභීන්ගේ ඉතුරුම් මගින් මූල්‍යනය කළ ප්‍රමාණය වැඩිවීමේදී මූල්‍යනය සඳහා සම්පූර්ණ පිරිවැය අඩුවේ. (මේ මගින් මෙහෙයුම් පිරිවැයෙහි වැඩිවීම දක්වා නැත. උදාහරණ ලෙස අනිවාර්ය ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා වැයවන අධීක්ෂණ පිරිවැය ඇතුළත් නැත. මෙම සාකච්ඡාව මගින් සංවිධානයක සාමාන්‍ය මූල්‍යන පිරිවැය පිළිබඳ පමණක් සලකන අතර අනිවාර්ය ඉතුරුම් එකතු කිරීම සඳහා පිරිවැය ඇතුළත් කර නැත.)

- ◆ උදාහරණ ලෙස රු. 300,000 ක් වූ ඉතුරුම් මගින් (සියයට 6 ක) මූල්‍යනය කළ රු. 1,000,000 ක ණය කළඹ රු. 700,000 ක ණය ලෙස ලබාගත් අරමුදල් (සියයට 12ක වාර්ෂික අනුපාතය මගින්) සඳහා සාමාන්‍ය වාර්ෂික මූල්‍යකරණ පිරිවැය වනුයේ,

$$10.2\% = \frac{(300,000 \times 6\% + (700,000 \times 12\%))}{1,000,000}$$

අනිවාර්ය ඉතුරුම් ප්‍රමාණය 500,000 දක්වා වැඩි කළේ නම් සාමාන්‍ය මූල්‍යකරණ පිරිවැය අඩුවේ.

ඉහත උදාහරණය යොදාගනිමින් රු. 1,000,000 ක ණය කළඹ රු. 500,000 ක් වූ ඉතුරුම් (සියයට 6) සහ රු. 500,000 ක ණයට ගත් අරමුදල සහිතව (සියයට 12) සාමාන්‍ය වාර්ෂික මූල්‍යකරණ පිරිවැය වන්නේ,

$$9\% = \frac{(500,000 \times 6\%) + (500,000 \times 12\%)}{1,000,000}$$

මෙයට ප්‍රතිවිරුද්ධ දෙයද සත්‍ය වේ. යම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් එහි ණය කළඹෙහි මූලිකවම ආයෝජනය කර ඇත්තේ පොලී පිරිවැයක් නොමැති ත්‍යාග මුදල් නම්, සේවලාභීන්ගේ අනිවාර්ය ඉතුරුම් සඳහා ගෙවනු ලබන අතිරේක සියයට 6 නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සම්පූර්ණ අරමුදල් පිරිවැය ඉහළ යයි.

මෙහෙයුම් පිරිවැය: වේතන, කුලිය, ප්‍රවාහන සහ ගමනාගමන, පරිපාලන ක්‍ෂයවීම් සහ යනාදී වෙනත්

දේ මෙයට අයත් වේ. තෝරාගන්නා ප්‍රවේශය මත රඳා පවතිමින්, මෙම පිරිවැය අගය හිඟහිටි ණයවලින් සියයට 12 සිට 30 දක්වා වෙනස් වෙයි.

බොල් සහ අඩමන ණය සඳහා වෙන්කිරීම

මෙය ණය ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මක භාවය මත රඳා පවතියි. (9 වෙනි පරිච්ඡේදයේදී සාකච්ඡා කරනු ඇත.) **ප්‍රාග්ධන පිරිවැය:** වෙළඳපලෙහි පොලී අනුපාත සහ රටෙහි උද්ධමන අනුපාතය මත රඳා පවතී. (8 වෙනි පරිච්ඡේදයේදී සාකච්ඡා කරනු ඇත.)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ පිරිවැය සැලකීමෙන් පසු අවශ්‍ය ඇස්තමේන්තුගත ආදායම උත්පාදනය කිරීම සඳහා ණය මුදලේ මිල නියම කිරීම සඳහා විවිධ ක්‍රම ඇත. (නියමිත වේලාවට සම්පූර්ණ මුදලම ගෙවා ඇති ණය මගින් පමණක් ආදායම බලාපොරොත්තු විය හැකි බව සලකන්න. මෙය තවදුරටත් 10 වෙනි පරිච්ඡේදයේදී සාකච්ඡා කරනු ඇත.)

පොලී අනුපාත ගණනය කරන්නේ කෙසේද? සහ පොලී ආදායම වර්ධනය කිරීමට සේවාගාස්තුවලට හැකිවන්නේ කෙසේද යන්න මතු දැක්වෙන කොටසින් පෙන්වා දෙයි.

පොලී අනුපාත ගණනය කිරීම

ණය මුදලක පොලිය ගණනය කිරීම සඳහා ආකාර කිහිපයක් ඇති අතර මේ අතරින් ක්‍රම දෙකක් බහුලව භාවිතා කරයි. එනම් හීනවන ශේෂ ක්‍රමය සහ සමතල (මුහුණත් අගය) ක්‍රමය වේ. ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය පුරා සාමාන්‍යයෙන් පොලී ගෙවනු ලබන අතර සමහර අවස්ථාවලදී කලින්ම ගෙවනු ලබයි.

හීනවන ශේෂ ක්‍රමය

මෙම ක්‍රමයේදී ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය පුරා ඇති නොපියවූ ශේෂයේ ප්‍රමාණයෙන් ප්‍රතිශතයක් ලෙස පොලිය ගණනය කරනු ලබයි. හීනවන ශේෂ ක්‍රමය මත පොලිය ගණනය කිරීම යනු පොලිය අයකරනු ලබන්නේ ඒ වන විට ණය ලබාගත් අය ගෙවීමට ඇති ශේෂය මත වේ. අවුරුද්දක කාලයක් සඳහා ලබාගත් මූලික මුදල, මුල් මුදල සහ පොලිය ඇතුළුව සතිපතා නැවත ගෙවනු ලබන අතර නැවත ගෙවන ලද මුල් මුදලෙහි ප්‍රමාණය සෑම සතියකදීම අඩුකිරීම හෝ ක්ෂය කිරීම සිදුකරයි. (වගුව 5.2) මෙයින් අදහස් වන්නේ ණය ලබාගන්නා විසින් සෑම සතියක් තුළම මූලින් ලබාගත් මුදලට වඩා ක්‍රම ක්‍රමයෙන් අඩුවන මුදලක් භාවිතා කරන අතර පළමුවන වසර අවසානයේදී මුල් මුදලක් ඉතිරි නොවී සම්පූර්ණ ණය මුදලම ගෙවා නිමාකරන බවයි. (සියයට 100 ක් නැවත ගෙවීම උපකල්පනය කරමින්)

වගුව 5.2 හිතවන ශේෂ ක්‍රමය

K h u q ('000; K h u q f . j k l d h (u d 12; K h u q f , a u d b f . ù u (92'63; f m j S w q d h (i b h g 20

මාසය	ගෙවීම්	මුල් මුදල	පොලිය	නොපියවූ ශේෂය
0	-	-	-	1,000.00
1	92.63	75.96	16.67	924.04
2	92.63	77.23	15.40	846.79
3	92.63	78.52	14.21	768.29
4	92.63	79.83	12.81	688.46
5	92.63	81.16	11.48	607.30
6	92.63	82.51	10.12	524.79
7	92.63	83.88	8.75	440.91
8	92.63	85.28	7.35	355.63
9	92.63	86.70	5.93	268.93
10	92.63	88.15	4.49	180.78
11	92.63	89.62	3.02	91.16
12	<u>92.63</u>	<u>91.16</u>	<u>1.53</u>	0.00
මුළු ගණන	1,111.56 ^a	1,000.00	111.76 ^a	-

a. වැට්ටිම නිසා 0.2 ක වෙනසක් ඇත.

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996

◆ උදාහරණ ලෙස මාස 12 කට ලබාගත් රු. 1,000 ක ණය මුදල සඳහා 6 වෙනි මාසයේදී ලබාගන්නා අය විසින් ගෙවීමට ඇත්තේ ඔහු හෝ ඇය නොකඩවා සතිපතා වාරිකවලින් ගෙවා ඇත්නම් ආසන්නව රු. 500 ක් පමණි. එම අවස්ථාවේදී ඔහු හෝ ඇය රු. 1,000 කට පොලී ගෙවනවා වෙනුවට රු. 500 කට පොලී ගෙවනු ලබයි. (හිතවන ශේෂය මත). පොලී ගෙවීමේදී ආරම්භයේදී මාසික වාරික වල වැඩි කොටසක් තුළ ඇතුළත් වන්නේ පොලී මුදල් වන අතර ණය මුදල අවසානයේදී මුල් මුදලෙන් වැඩි කොටසක් ගෙවනු ලැබේ. ණය මුදල මධ්‍යයේදී මේ නිසා පසු භාගයට වඩා ඉතා සුළු වැඩි අගයක් මුල් භාගයේදී දැකිය හැකිවේ. වගුව 5.2 හි දක්වා ඇති උදාහරණයේ හයවන මාසයේදී නොපියවූ මුදල රු. 500 නොව රු. 524.79 වේ.)

හිතවන ශේෂය මත පොලිය ගණනය කිරීම සඳහා මූල්‍යමය ගණක යන්ත්‍රයක් අවශ්‍ය වේ. බොහෝ මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍රවල වර්තමාන වටිනාකම සහ ගෙවීම් විරුද්ධ සළකුණුවලින් ඇතුළත් කළ යුතු අතර එනම් වර්තමාන වටිනාකම ධනාත්මක නම් ගෙවීම් සහනවීම විය යුතුය. මෙයට හේතු වන්නේ එකක් මුදල් ආගමය වීමත් අනෙක මුදල් විගමනය වීමත් ය. මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍ර මගින් භාවිතා කරන්නාට පහත දැක්වෙන ආකාරයේ විවිධ ණය විචල්‍යයන් ඇතුළත් කිරීමට ඉඩ

ලබාදෙයි.

PV = වර්තමාන වටිනාකම හෝ ණය මුදල ආරම්භයේදී ණය ලබාගන්නාට ලබා දුන් ශුද්ධ මුදල් ප්‍රමාණය

i = පොලී අනුපාත, සමහර අවස්ථාවලදී පහතින් n මගින් පෙන්වා ඇත.

n = ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය , මෙය නැවත ගෙවීමට ඇති වාරික ප්‍රමාණයට සමාන විය යුතු වේ.

PMT= සෑම කාල පරිච්ඡේදයකදීම කරන ලද ගෙවීම්

◆ ඉහත දක්වා ඇති උදාහරණයට අනුව මාසික ගෙවීම් සහිත එක් අවුරුදු රු. 1,000 ක ණය මුදල, හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ පහත ආකාරයට ඇතුළත් කරමින් ගණනය කළ හැකිය.

PV = රු. 1,000 (මුදල් විමසක් වන නිසා සෂණ අගයක් ලෙස ඇතුළත් කළ යුතුය.)

i = වාර්ෂිකව සියයට 20 ලෙස මාසිකව සියයට 1.67

n = මාස 12

PMT විසඳුම:

PMT= 92.63

ණය හිඡ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

සම්පූර්ණ ගෙවීම 1,111.56 ට සමාන වන අතර (මාස 12 ක් 92.63 ලෙස) සම්පූර්ණ පොලිය 111.56 ක් වේ.

සියළු දෙනාම නොවුනත් බොහෝ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන විසින් හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යොදාගනු ලබයි. එසේම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා පොලී ගණනය කිරීමට වඩාත් සුදුසුම ක්‍රමය මෙය ලෙසද සැලකේ.

සමතල ක්‍රමය

මෙම ක්‍රමයේදී පොලිය ගණනය කරනු ලබන්නේ ණය ගෙවන කාලය පුරා නොපියවූ ශේෂය (ක්‍ෂයවීම) මත නොව මුල් ණය මුදලේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස වේ. සමතල ක්‍රමය භාවිතා කිරීමේදී කලින් කලට ගෙවීම් කිරීමෙන් නොපියවූ මුල් මුදල ක්‍ෂය වී තිබුණත් ආරම්භයේදී මුදාහරින ලද මුල් ණය මුදලේ සම්පූර්ණ ප්‍රමාණය සඳහා පොලිය ගණනය කරනු ලබයි. සෑමවිටම නොවුනත් නිතරම, සමතල ක්‍රමය සඳහන් කරනුයේ ආවර්තිත (මාසිකව හෝ වාර්ෂිකව) අනුපාතයකට නොව ණය මුදලේ කාලය සඳහා වේ. ණය මුදලේ කාලය මාස 12ට වඩා අඩුනම් ණය මුදලේ කාලය මාස ගණනින් හෝ සති ගණනින් වැඩිකර 12 න් හෝ 52 න් අදාල ලෙස බෙදා වාර්ෂික අනුපාතය ගණනය කළ හැකිවේ.

සමතල ක්‍රමය භාවිතයෙන් පොලිය ගණනය කිරීම සඳහා සරලව ණය මුදලේ වටිනාකම ගුණකිරීමෙන් ලබාගත හැකිවේ. උදාහරණ ලෙස රු.

1,000 ක ණය මුදලක් සඳහා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් සියයට 20 ක පොලියක් සමතල ක්‍රමය භාවිතා කර අයකරනු ලබයි නම් ගෙවිය යුතු පොලිය වන්නේ රු. 200 කි. (වගුව 5.3)

පොලිය ගණනය කරනු ලබන්නේ හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ද නැතිනම් සමතල ක්‍රමය යටතේද යන්න මත සැලකිය යුතු ලෙස රඳා පවතිමින් අයකරනු ලබන සත්‍ය පොලී ප්‍රමාණය වෙනස් වේ. සමාන නාම මාත්‍ර පොලී අනුපාතිකයක් මත පදනම් වූ විට සමතල ක්‍රමය භාවිතයෙන් ගණනය කරනු ලබන පොලී පිරිවැය, හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කරනු ලැබීමේදීට වඩා වැඩි අගයක් ගනී. වගුව 5.3 හි දක්වා ඇති උදාහරණයට අනුව පොලිය රු. 1,200 හි අගය (සියයට 20 සමතල පදනමින්) 88.44 හෝ 111.56 ක පොලී (සියයට 20 හිතවන ශේෂ ක්‍රමය පදනමින්) අගයට වඩා සියයට 80 ක් වැඩිවේ.

ආදායම වැඩිකර ගැනීම සඳහා සමහර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නාම මාත්‍ර අනුපාතය වැඩිකිරීම වෙනුවට පොලී අනුපාතය ගණනය කිරීම හිතවන ශේෂ ක්‍රමයේ සිට සමතල ක්‍රමය වෙත මාරු කරයි. මෙය සමහර විට ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ පිරිවැය ආවරණය කරගැනීමට උපරිම පොලී අනුපාතිකය සඳහන් කරමින් ඇති අධික පොලී නීතිය නිසා ඇතිවන ප්‍රතිඵලයක්ද විය හැකිය. කෙසේ නමුත් ගෙනහැර දැක්වූ නාම මාත්‍ර පොලී අනුපාත නොසලකා, සෑම කාල වකවානුවක් අවසානයේදීම ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණය පදනම් කරගනිමින්,

වගුව 5.3 සමතල ක්‍රමය

K h u q ('000; w d r i q f . j k l d h (u d ' 1 2 ; j d s l j f . j k K h u q (' 0 0 ; f m j S k q d h (i k h g 2 0

මාසය	ගෙවීම්	මුල් මුදල	පොලිය	නොපියවූ ශේෂය
0	-	-	-	1,000.00
1	100	83.33	16.67	916.67
2	100	83.33	16.67	833.34
3	100	83.33	16.67	750.01
4	100	83.33	16.67	666.68
5	100	83.33	16.67	583.35
6	100	83.33	16.67	500.02
7	100	83.33	16.67	416.69
8	100	83.33	16.67	333.36
9	100	83.33	16.67	250.03
10	100	83.33	16.67	166.70
11	100	83.33	16.67	83.37
12	<u>100</u>	<u>83.33</u>	<u>16.67</u>	0.00
මුළු ගණන	1,200.00	1,000.00	200.00	-

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996

සේවාවලින් විසින් ඔවුන් සත්‍ය වශයෙන්ම පොලිය කොපමණ ප්‍රමාණයක් ගෙවන්නේද යන්න දන්නා බව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් තේරුම් ගත යුතුය.

මෙම උදාහරණ මගින් පෙන්වා දෙන පරිදි අනිකුත් සියළුම විචල්‍යයන් සමාන වන විට, හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ණය සඳහා ගෙවනු ලබන පොලී ප්‍රමාණය සමතල ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කරනු ලබන ණය මුදලක අගයට වඩා බොහෝ සෙයින් අඩුවේ. විවිධ ක්‍රම වලින් ගණනය කරනු ලැබූ පොලී අනුපාත සැසඳීම සඳහා සමතල ක්‍රමය යටතේ උපයාගත් අගය නාම මාත්‍රික පොලී අගය උපයාගැනීම සඳහා හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ කුමන පොලී අනුපාතයක් අවශ්‍යදැයි නිර්ණය කළ යුතුය.

- ◆ 5.1 උදාහරණයේදී රු. 1,000 ක ණයක් සියයට 20 ක පොලියක් සහිතව වසරක් සඳහා හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ මාසික වාරික වලින් ගෙවීමේදී පොලිය රු. 112 ක් වේ. (රු. 111.56 වැට්ටීමෙන්)

එම ණය මුදලම සමතල ක්‍රමය යටතේ ගණනය කළ විට ප්‍රතිඵලය රු. 200 වේ.

හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කර රු. 1,000 ක ණය මුදලකින් පොලී ආදායම රු. 200 ක් ලබාගැනීම සඳහා පොලී අනුපාතය සියයට 15 කින් වැඩිකර සියයට 35 ක අගයක තබාගත යුතුය. (අතිරේක පොලී ආදායම රු. 88)

- ◆ රු. 1,000 ක ණය මුදලකට හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ සියයට 35 ක පොලී අනුපාතයක් ඇතිව, මාසිකව ගෙවීමේ පදනමින් මාසිකව රු. 99.96 සඳහා වසරක කාලයක් ගෙවීමේදී හෝ සම්පූර්ණ පොලී පිරිවැය රු. 200 වේ. (රු. 199.52 වැට්ටීමෙන් පසු)

මෙම උදාහරණය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කරනු ලබයි නම්, සමතල ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණන කරනු ලබන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් ලබන ආදායම ලබාගැනීමට නම් එහි නාම මාත්‍ර පොලී අනුපාතිකය වැඩි කළ යුතුය.

ගාස්තු සහ සේවා ගාස්තු, ණය ලබාගන්නාට සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට බලපාන්නේ කෙසේද?

පොලිය අයකිරීමට අමතරව, බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය මුදල නිදහස් කිරීමේදී ගාස්තුවක් හෝ සේවාගාස්තු අය කරයි. ගාස්තු සහ සේවා ගාස්තු මගින් ණය ලබාගන්නාගේ මූල්‍යකරණ පිරිවැය සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආදායම ඉහළ යයි.

සාමාන්‍යයෙන් ගාස්තු අයකිරීමෙන් නාම මාත්‍ර පොලී අනුපාතය වැඩිකර අයකිරීම වෙනුවට ණය ලබාදෙන්නාගේ ආදායම වැඩිකරයි.

සාමාන්‍යයෙන් ගාස්තු අය කරන්නේ මූලික ණය මුදලින් ප්‍රතිශතයක් ලෙස වන අතර ආපසු ගෙවන කාලය පුරා අයකරනු වෙනුවට කලින්ම අය කරගනු ලබයි. මන්ද යත්, ගාස්තු හිත වන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කෙරෙන අතර ගාස්තු වැඩිවීමේ බලපෑම, සමාන නාම මාත්‍ර පොලී අනුපාතිකයේ වැඩිවීමට වඩා වැඩිය. (පොලිය ගණනය කරනු ලබන්නේ හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ නම්)

- ◆ 5.2 උදාහරණයේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය එහි අනාගත මිල නියම කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති නිර්ණය කරගත යුතුය. මෙය සිදුකිරීමේදී පොලිය වැඩිකිරීමෙන් ණය ලබාගන්නාට ඇතිවන බලපෑම ගණනය කළ යුතු අතර විකල්ප ලෙස ණය මුදල් ගාස්තු වැඩිකිරීමෙන් ඇතිවන බලපෑමද ගණනය කළ යුතුය.

5.1 උදාහරණයේදී රු. 1,000 ක ණය මුදලට සියයට 20 ක පොලී අනුපාතයක් සහිතව (හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ) පොලී ආදායම 112 ක් ලෙස ලැබේ. මෙම ණය මුදල මත සියයට 3 ක ගාස්තුවක් අයකිරීමෙන් රු. 30 ක් ලැබෙන අතර එමගින් සම්පූර්ණ ආදායම රු. 142 ක් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට එය අය කරන ගාස්තු මගින් හෝ (සියයට 3 සිට 8 දක්වා) එය අයකරන පොලී අනුපාතය මගින් (සියයට 20 සිට සියයට 25 දක්වා) සියයට 5 කින් වැඩි කිරීමට අවශ්‍ය යැයි සිතමු.

සෑම වැඩි කිරීමකින්ම මතු දක්වන ලෙස ප්‍රතිඵල ලබාදෙයි.

- ◆ රු. 1,000 ක ණය මුදලක සියයට 8 ක සේවා ගාස්තු අයකිරීම නිසා ගාස්තු ආදායම රු. 80 ක් ලෙස ලැබේ. මේ මගින් ගාස්තුවල රු. 50 සිට සියයට 3 ක වැඩිවීමක් දක්නට ඇත. (රු.30)
- ◆ රු. 1,000 ක ණය මුදලකට සියයට 25 ක් වන පොලී අනුපාතයකට (හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ) පොලී ආදායම රු. 140 ක් ලෙස ලැබේ. (මාසික වාරිකය රු. 95) මෙය පොලී අනුපාතය සියයට 20 සිට 28 දක්වා වැඩිවීමකි. (රු. 112)

රු. 1,000 ක ණය මුදලක් සඳහා සියයට 20 පොලී අනුපාතිකයකට (හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ) එකතු කරගත් සම්පූර්ණ ආදායම සහ සියයට 8 ක ගාස්තුව රු. 192 කට සමාන වේ. (රු. 112+ 80) රු. 1,000 ණය මුදලක් සියයට 25 පොලී අනුපාතයක්

උදාහරණය 5.1

	හීනවන ශේෂ		වෙනස	පොලිය 35% හීනවන ශේෂ	
	ක්‍රමය	සමතල		පොලිය 20%	සමතල
සත්‍ය පිරිවැය	112	200	88	200	200

උදාහරණය 5.2

	සේවා ගාස්තු		වැඩිවීම	පොලිය 20% හීනවන ශේෂ		පොලිය 25% හීනවන ශේෂ	
	3%	8%		ක්‍රමය	ක්‍රමය	වැඩිවීම	
සත්‍ය පිරිවැය	30	80	50 (167%)	112	140	28 (25%)	

සහිතව (හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ) සහ සියයට 3 ක ගාස්තුව මගින් එකතු කරගත් සම්පූර්ණ ආදායම රු. 170 කට සමාන වේ. (රු. 140+ 30)

ණය ගාස්තුවල සියයට 3 සිට 8 දක්වා ඇති වැඩිවීම වන සියයට 5 හි බලපෑම හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කළ විට පොලී අනුපාතය සියයට 5 කට වඩා වැඩි කළ විට ලැබෙන අගයට වඩා වැඩිවේ. මන්ද යත් ගාස්තු අයකරනු ලබන්නේ මුල් මුදලේ වටිනාකම අනුව වන අතර පොලිය ගණනය කරනු ලබන්නේ ණය මුදලේ හීනවන ශේෂය මත වන බැවිනි.

පොලී අනුපාතිකය සමාන නාම මාත්‍ර පොලී අනුපාතයම වුවද ණය ලබාගන්නට වැයවන පිරිවැය ද එම නිසා ණය ලබාදෙන්නාට ලැබෙන ලාභය ද පොලිය සමතල ක්‍රමයට ගණනය කිරීමෙන් හෝ ගාස්තු අය කිරීම මගින් හෝ වැඩිවේ. මේ පිළිබඳව තවදුරටත් සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීමේදී පහත කොටසේදී සාකච්ඡා කරනු ඇත.

ණය මුදල් හරස් ප්‍රතිදානය

සමහර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඇතැම් නිෂ්පාදිත සඳහා වැඩි ලාභයක් ලබාදෙන අනෙකුත් නිෂ්පාදිත මගින් ප්‍රතිදානය කිරීමට තෝරා ගනියි. සාමාන්‍යයෙන් මෙය සීමිත කාලයකට පමණක් වන අතර නව නිෂ්පාදිතය නිරසාරභාවයට පත්වන තෙක් පමණක් ක්‍රියාත්මක කරයි. ණය මුදල් හරස් ප්‍රතිදානය, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අතර වඩාත් ප්‍රචලිත නොවන අතර මන්ද යත් බොහෝ ආයතන සතුව ඇත්තේ ණය නිෂ්පාදිත දෙකක් පමණක් වන බැවිනි. කෙසේ නමුත් කොටුව 5.2 හි වැදගත් උදාහරණ තුනක් දක්වා ඇත.

සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නිතරම ඔවුන්ගේ “සඵල පොලී අනුපාතිකය” පිළිබඳව සඳහන් කරයි. කෙසේ නමුත් ආයතන අතර අනුපාත සංසන්දනය කිරීම වඩා අසීරු කරමින් සඵල අනුපාතිකය ගණනය කරන ක්‍රම කිහිපයක්ම පවතී. සඵල පොලී අනුපාතිකය යනු ණය ලබාගන්නාට ණය මුදල සඳහා ලබාදුන් තත්ත්වයන් වෙනත් ණය මුදලකට වඩා වියදම් අධික ද යන්න සහ මිල නියම කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිවල වෙනස්කම්වල යම් බලපෑමක් ඇද්ද යන්න නිර්ණය කිරීම සඳහා ප්‍රයෝජනවත් වන සංකල්පයයි. මක් නිසාද යත් සේවාවලින් සඳහා වන සත්‍ය පිරිවැය සහ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ලබාගත හැකි ආදායම (ඵලදාව) නිර්ණය කිරීම සඳහා සඵල පොලී අනුපාතිකයේ විවිධ ණය විචල්‍යයන් (සියළුම විචල්‍යයන් සලකමින්) සහ විවිධ අර්ථ නිරූපණයන් ද ණය මුදලේ සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම සඳහා සම්මත ආකාරයක් ද අවශ්‍ය වේ.

සඵල පොලී අනුපාතිකය මගින් එක් පොලී අනුපාතයක් මගින් සියළුම සාප්‍ර මූල්‍ය පිරිවැයවල එකතුව දක්වයි.

සඵල පොලී අනුපාතිකය, පොලිය, ගාස්තු, පොලී ගණනය කරන ක්‍රමය සහ ණය මුදලේ පිරිවැයට අවශ්‍ය වෙනත් සියළුම ණය අවශ්‍යතාවයන් ද ඇතුළත් කිරීම මගින් නාම මාත්‍ර පොලී අනුපාතිකයෙන් වෙනස් වේ. සඵල පොලී අනුපාතිකයට අනිවාර්ය ඉතුරුම්වල පිරිවැය හෝ ණය ලබාගන්නා මගින් කණ්ඩායම් අරමුදලට දායක කළ අගය ද ඇතුළත් විය යුතුවේ. මන්ද යත් මේවා ද මූල්‍ය වියදම් වන හෙයිනි. සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීමේදී හුවමාරු පිරිවැය (බැංකු ගිණුමක් විවෘත කිරීම, ප්‍රවාහනය, දරුවන් බලාගැනීමේ පිරිවැය හෝ ආවස්ථික පිරිවැය ආදී ණය

මුදලක් ලබාගැනීම සඳහා ණය ලබාගන්නා විසින් දැරිය යුතු මූල්‍ය සහ මූල්‍ය නොවන පිරිවැය) සැලකිය යුතු නොවේ. මන්දයත් මේවා වෙළඳපල අනුව රඳා පවතිමින් සැලකිය යුතු ලෙස වෙනස් වන බැවිනි. කෙසේ නමුත් ණය ගන්නාට සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය යන දෙකෙහිම අඩුවන හුවමාරු පිරිවැයට ණය බෙදාහැරීම සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත සැලසුම් කිරීම වැදගත් වේ.

හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කළ විට සහ ණය මුදල සඳහා වෙනත් අතිරේක මූල්‍ය වියදම් නොමැති විට සඵල පොලී අනුපාතිකය, නාම මාත්‍ර අනුපාතිකයට සමාන වේ. කෙසේ නමුත් බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමතල ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කරනු ලබන අතර පොලිය සහ ගාස්තු අයකිරීම ද නැතිනම් ඉතුරුම් පවත්වාගෙන යාමට හෝ කණ්ඩායම් අරමුදලට දායකවීමට ද, භාරකාර අරමුදල හෝ රක්ෂණ අරමුදල් සේවලාභියාට නියම කරයි. එම නිසා ණය ලබාගන්නාට දැරීමට සිදුවන පිරිවැය යනු සරලව ණය මුදල මත අයකරනු ලබන නාම මාත්‍ර පොලිය පමණක් නොවන අතර අනෙකුත් වියදම් ද ඇතුළත් වේ. ණය ලබාගන්නා විසින් ක්‍රමවත් වාරික මගින් නැවත ගෙවිය යුතු මුදල් (මුදලේ කාල අගය) ආයෝජනය කිරීමට නොහැකිවීම නිසා දැරීමට සිදුවන ආවස්ථික පිරිවැය පිළිබඳව ද සැලකිය යුතුවේ.

ක්ෂුද්‍ර ණයවල අනුපාතිකයට බලපෑම් කරන විචල්‍යයන් වන්නේ,

- නාම මාත්‍ර පොලී අනුපාතිකය
- පොලිය ගණනය කරන ක්‍රමය : හීනවන ශේෂ ක්‍රමය හෝ සමතල ක්‍රමය
- ණය මුදල ආරම්භයේදී පොලිය ගෙවීම (ණය ලබාගන්නාට මුදාහල මුල් ණය මුදලෙන් අඩුකිරීමක් ලෙස) හෝ ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය තුළ පොලී ගෙවීම.
- සේවා ගාස්තු කලින් ගෙවීම හෝ ණය මුදලේ කාලය පුරා ගෙවීම
- ඇප, රක්ෂණ හෝ කණ්ඩායම් අරමුදලට දායකත්වය
- අනිවාර්ය ඉතුරුම් හෝ හානිපූර්ණ ශේෂයන් සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන් හෝ වෙනත් ආයතනයක් මගින් (බැංකු, ණය සමිති)
- ණය ගැනුම්කරුට ගෙවන ලද අනුරූප පොලිය
- ගෙවන වාර ගණන

කොටුව 5.2 - ණය මුදල හරස් ප්‍රතිදානය

ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි නිවාස ණයවල සියයට 8 ක් වන පොලී අනුපාතය සියයට 20 ක් වන සාමාන්‍ය ණය මගින් ප්‍රතිදානය කර ඇත. නිවාස ණය ලබාගැනීම සඳහා යෝග්‍යතා මිණුම්දඩු පවතී. සාමාජිකාව අවම වශයෙන් සාමාන්‍ය ණය දෙකක්වත් ලබාගෙන තිබිය යුතුය. සාර්ථක නැවත ගෙවීමේ වාර්තාවක් ඇය සතුව තිබිය යුතු අතර ලබාගත් ණය මුදල් සඳහන් කළ කරුණට අදාළවම යොදාගෙන තිබිය යුතුය. කාන්තාවන් ආරක්ෂා කිරීම සහ ඔවුන් ණය මුදලට වගකීමෙන් බැඳීම තහවුරු කිරීම සඳහා ග්‍රාමීන් බැංකුව විසින් ණය ලබාගන්නා නිවස පිහිටි ඉඩමේ හිමිකාරීත්වය ඇය සතුව තිබීම අවශ්‍ය බව නියම කරයි.

ඉන්දුනීසියාවේ රක්‍යාත් බැංකුවෙහි Unit Desa පද්ධතිය මගින් සමස්ථ බැංකුවම සැලකූ විට උත්පාදනය කරන ආදායමට වඩා සැලකිය යුතු ආදායමක් සාමාන්‍ය වත්කම් මගින් උපයයි. මෙම ලාභදායීත්වය නිසා Unit Desa පද්ධතිය බැංකුවට අතිශයින්ම වැදගත් වේ. දුප්පත්ම සේවලාභීන්ට ලබාදුන් ණය පොහොසත් සේවලාභීන්ට අඩු පොලී අනුපාතයකට ලබාදුන් ණය මගින් වක්‍රාකාරව ප්‍රතිපාදනය කරයි.

Association for the Development of Microenterprises මගින් ක්ෂුද්‍ර ණය සහ කුඩා ව්‍යාපාර ණය සපයයි. ක්ෂුද්‍ර ණය සඳහා අය කරන පොලී අනුපාත සහ ගාස්තු කුඩා ණය සඳහා අයකරන අගයන්ට වඩා වැඩි නමුත් ක්ෂුද්‍ර ණය ආයෝජන කළඹෙහි යම් කිසි ණය පැහැර හැරීමක් සිදුවුවහොත් ප්‍රතිදානය කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ආදායම් උපදවන විශාල ණයවලින් හරස් - ප්‍රතිදානය කිරීම තවමත් පවතී.

- ණය මුදලේ කාලය
- ණය මුදල

ණය මුදලේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සියළුම විචල්‍යයන් දැක්වූ විට ණය මුදලේ ප්‍රමාණය වෙනස්වීම තුළින් සඵල අනුපාතිකය වෙනස්වීමට බලපෑම් නොකෙරේ. මුදල් මත පදනම් වූ ගාස්තු මගින් (ණය අයදුම්පතක් සඳහා ඩොලර් 25 ආදී) ණය මුදල වෙනස් වුවහොත් සඵල අනුපාතිකය වෙනස් විය හැකිය. එනම් කුඩා අගයන් සහිත ණය මුදල් සඳහා සමාන ගාස්තුවක් අයකරන විට ඉහළ සඵල පොලී අනුපාතයක් ලැබේ.

ණය නිෂ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

සඵල අනුපාතිකය ගණනය කිරීම මගින් සමස්ථ පිරිවැයට සහ ණය මුදලේ ආදායමට විවිධ ණය නිෂ්පාදිත විචල්‍යයන් බලපාන්නේ කෙසේද යන්නත් විස්තර කරයි. සඵල පොලී අනුපාතය ගණනය කරන ක්‍රම දෙක වන්නේ මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍ර අවශ්‍ය නොවන සූත්‍ර මගින් ගණනය කළ හැකි නිමාන (estimation) ක්‍රමය සහ අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් (internal rate of return) අනුපාතිකයයි.

නිමාන ක්‍රමයේදී මුදලේ කාල අගය පිළිබඳව සෘජුවම සැලකිල්ලට නොගන්නා අතර අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතිකයේදී ගෙවන වාර ගණන සැලකිල්ලට ගනී. වෙනස ඉතාමත් කුඩා වුවත්, ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය වැඩිවීම සහ ණය මුදල ගෙවන වාර ගණන අඩුවීමත් සමග මෙම වෙනස පිළිබඳ සැලකිලිමත් විය යුතු වේ. මෙයට හේතුවන්නේ ණය මුදල නොපිය වූ කාලය වැඩිවීමත්, ගෙවීම් කරන වාර ගණන අඩුවීමත් නිසා පිරිවැය මත ඇතිකරන බලපෑම වැඩි විය හැකි අතර එමගින් ගණනය කරනලද සඵල පිරිවැය සහ අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතිකය අතර වෙනස වැඩිවීමයි. මීට අමතරව අනිවාර්ය ඉතුරුම් හෝ භාරකාර අරමුදල් හෝ රක්ෂණ අරමුදල් ආදී වෙනත් අරමුදල් සඳහා කළ දායකත්වය නිමාන ක්‍රමයේදී ගණනය සඳහා නොගනී. එය මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍ර හෝ පැකුම් පත් නොමැති විට යොදාගත හැකි සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කළ හැකි ක්‍රමයක් ලෙස සරලව මෙහි ඉදිරිපත් කර ඇත.

සඵල පොලී අනුපාතය ගණනය කිරීම

මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍ර හෝ පැකුරුම්පත් නොමැති වුවත්, සඵල අනුපාතිකය ගණනය කළ හැකිය. (Waterfield 1995 බලන්න.) ණය ආපසු ගෙවන කාලය පුරා ණය ලබාගන්නා විසින් ගෙවන පොලිය සහ ගාස්තු සියල්ල නිමාන ක්‍රමයේදී සලකනු ලැබේ. පොලී අනුපාත ගණනය කරන ක්‍රමය, ණය මුදලේ කාලය සහ ගාස්තු ආදී කරුණුවල බලපෑම නිර්ණය කිරීම සඳහා නිමාන ක්‍රමය යොදාගත හැකිය. සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම පහත අයුරින් සිදුකරනු ලැබේ.

සඵල
 පිරිවැය = පොලී සහ ගාස්තු ලෙස ගෙවන ලද මුදල
 මුල් මුදලේ නොපියවූ ප්‍රමාණයේ සාමාන්‍යය

සටහන

මුල් මුදලේ නොපියවූ ප්‍රමාණයේ සාමාන්‍යය = $\frac{\text{(නොපියවූ මුල් මුදල් ප්‍රමාණයන්ගේ එකතුව)}}{\text{ගෙවීම් කරන වාර ගණන}}$

කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා සඵල පිරිවැය ගණනය කිරීම සඳහා පිළිතුරු ලෙස ලැබෙන අගය සරලව වාරික ගණනින් ගෙවිය යුතුය.

ඉහත පැහැදිලි කළ ආකාරයට පොලිය ගණනය කරනු ලබන්නේ සමතල හෝ හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේද යන්න පොලී ආදායම් මත විශාල ලෙස බලපෑම් එල්ල කරනු ලබයි. අනිකුත් සියළු විචල්‍යයන් නියතව තිබියදී හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කරන ලද ණය මුදලක සඵල අනුපාතිකය සමතල ක්‍රමය පදනම් කරගනිමින් පොලිය ගණනය කරන ලද ණය මුදලක සඵල අනුපාතිකයට වඩා අඩුවේ.

සියයට 20 ක පොලියක් සහිතව සියයට 3 ක ගාස්තුවක් ඇති රු. 1,000 ක ණය මුදලක් සඳහා පළමුව හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යොදාගනිමින් ද දෙවනුව සමතල ක්‍රමය යොදාගනිමින්ද පොලී අනුපාත ගණනය කිරීමට වගුව 5.2 හා වගුව 5.3 උදාහරණ දක්වයි.

හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යොදාගනිමින් පොලිය ගණනය කිරීමෙන් වාර්ෂික සඵල අනුපාතිකය සියයට 25 ක් හෝ මාසිකව සියයට 2.1 ක් ලෙස ලැබේ. (වගුව 5.4)

සමතල ක්‍රමය යොදාගනිමින් පොලිය ගණනය කිරීමෙන් වාර්ෂික සඵල අනුපාතිකය සියයට 42 ක් ලෙසද මාසිකව 3.5 ක් ලෙසද ලැබේ. (වගුව 5.5)

අනිකුත් සාධක සමානව තිබියදී ගණනය කරන ක්‍රමය හීනවන ශේෂ ක්‍රමයේ සිට සමතල ක්‍රමය දක්වා වෙනස්වීමේදී සඵල අනුපාතිකය සියයට 25 සිට (මාසිකව සියයට 2.1) සියයට 42 (මාසිකව සියයට 3.5 දක්වා) වැඩිවේ.

යම් ගාස්තුවක් අය කරන්නේ නම් ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය කෙටි වන විට සඵල අනුපාතිකය ද වැඩිවේ. එයට හේතුව වන්නේ ගාස්තු ගණනය කරනු ලබන්නේ ණය මුදලේ කාලය සැලකිල්ලට නොගෙන මුල් ණය මුදල මත වන බැවිනි. ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය කෙටි වන්නේ නම් සමාන ප්‍රමාණයක මුදලක්ම කෙටි කාලයකදී ගෙවිය යුතුවන අතර එමගින් සඵල අනුපාතිකය වැඩිවේ. (හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කළ ණය මුදලක් සඳහා ගාස්තු අය කළ විට මෙම වෙනස වැඩිවේ. මන්ද යත් ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය කෙටිවීම මගින් සමස්ථ පිරිවැයෙහි සාපේක්ෂ ප්‍රතිශතය වැඩිවන බැවිනි.)

වගුව 5.4 භිතවන ශේෂ ක්‍රමයෙහි සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම

K h u q f , a n i d K h (' 1 0 0 0 i w d r i q f . j k l d h (u d 1 2 i u d s K h f . u i i (' 9 2 ' 6 3 f m j S w k q d j h (i b h g 2 0 i . d a f i b h g 3 ' 9 0 &

මාසය	ගෙවීම්	මුල් මුදල	පොලිය	නොපියවූ ශේෂය
0	-	-	-	1,000.00
1	92.63	75.96	16.67	924.04
2	92.63	77.23	15.40	846.79
3	92.63	78.52	14.21	768.29
4	92.63	79.83	12.81	688.46
5	92.63	81.16	11.48	607.30
6	92.63	82.51	10.12	524.79
7	92.63	83.88	8.75	440.91
8	92.63	85.28	7.35	355.63
9	92.63	86.70	5.93	268.93
10	92.63	88.15	4.49	180.78
11	92.63	89.62	3.02	91.16
12	<u>92.63</u>	<u>91.16</u>	<u>1.53</u>	<u>0.00</u>
මුළු මුදල	1,111.56 ^a	1,000.00	111.76 ^a	6,697.08

සඵල පොලී අනුපාතිකය = $(111.76 + 30)/558.09^* = 25\%$ (මසකට 2.1%)

* 6,697.08/12 මාස = 558.09

a. 0.2 හි වෙනස වැටහීම නිසා සිදු වේ.

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996

වගුව 5.5 සමතල ක්‍රමයෙහි සඵල පොලී අනුපාතය ගණනය කිරීම.

K h u q f , a n i d K h (' 1 0 0 0 i w d r i q f . j k l d h (u d 1 2 i u d s K h f . u i i (' 1 0 0 i f m j S w k q d j h (i b h g 2 0 i . d a f i b h g 3 ' 9 0 &

මාසය	ගෙවීම්	මුල් මුදල	පොලිය	නොපියවූ ශේෂය
0	-	-	-	1,000.00
1	100	83.33	16.67	916.67
2	100	83.33	16.67	833.34
3	100	83.33	16.67	750.01
4	100	83.33	16.67	666.68
5	100	83.33	16.67	583.35
6	100	83.33	16.67	500.02
7	100	83.33	16.67	416.69
8	100	83.33	16.67	333.36
9	100	83.33	16.67	250.03
10	100	83.33	16.67	166.70
11	100	83.33	16.67	83.37
12	<u>100</u>	<u>83.33</u>	<u>16.67</u>	<u>0.00</u>
මුළු මුදල	1,200	1,000.00	200.00	6,500.22

සඵල පොලී අනුපාතිකය = $(200 + 30)/541.69^* = 42\%$ (මාසිකව 3.5%)

* 6,500.22/12 මාස = 541.69

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996

ණය නිෂ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

සඵල අනුපාතිකය ණය මුදලේ ගාස්තු වැඩිවීම සහ ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය අඩුවීම ආදිය ඇතුළුව ණය විචල්‍යයන් කිහිපයක් සඳහාම ගණනය කළ හැකිය. වගුව 5.6 මගින් ණය මුදලේ ගාස්තු වෙනස්වීම සහ ණය මුදලේ කාලය අඩුවීම සඵල අනුපාතිකයට බලපාන අයුරු පිළිබඳව විස්තර කර දෙයි. (උදාහරණ ලෙස සමතල ක්‍රමය හා හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යන දෙආකාරයන්ම දක්වා ඇත.)

සියයට 5 කින් ගාස්තු වැඩිවීමේදී (සියයට 8 දක්වා) ඇතිවන බලපෑම ණය මුදල ගණනය කර ඇත්තේ හීනවන ශේෂ ක්‍රමයටද සමතල ක්‍රමයට ද යන්න මත යම් බලපෑමක් ඇතිකරයි. (මාසිකව සඵල අනුපාතිකය 0.8 දක්වා වැඩිවීම) මෙයට හේතුවන්නේ ගාස්තු ගණනය කරනු ලබන්නේ ණය මුදල මත වන බැවිනි.

අනිවාර්ය ඉතුරුම් හෝ වෙනත් ණය විචල්‍යයන් සමග සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම

මුදලේ අගය, අනිවාර්ය ඉතුරුම් සහ වෙනත් අරමුදල් සඳහා ඇති දායකත්වය යනාදිය ඇතුළත්ව සියළුම මූල්‍ය පිරිවැය සලකා බලමින් සඵල පොලී අනුපාතය නිර්ණය කිරීම සඳහා අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතිකය යොදාගනු ලබයි. ඉහත විස්තර කළ පරිදි වෙනත් ඉතුරුම් නිෂ්පාදිතයන් ලෙස සලකනවාට වඩා අනිවාර්ය ඉතුරුම් ද ණය මුදලෙහි කොටසක් ලෙස සලකයි. ණය මුදල ලබාගැනීමේ සහ පිරිවැය ගණනය කිරීම සඳහා සියළුම පිරිවැය සංරචක සැලකිය යුතුවේ.

අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය අර්ථ දක්වනු ලබන්නේ, **මුල් ණය මුදලේ ප්‍රමාණයට සමාන වටිනාකමක් ලබාගැනීම සඳහා වාරික වට්ටම් කළ යුතු අනුපිළිවෙල ඇතුළත් නියත පොලී අනුපාතිකය ලෙස වේ.**

අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතිකය ගණනය කරනු සඳහා වර්තමාන වටිනාකම තේරුම් ගැනීම අවශ්‍ය වේ. වර්තමාන වටිනාකම යන සංකල්පයේ පදනම වනුයේ අද දින රු. 1,000 ක වටිනාකම, අදින්

වසරකට පසුව රු. 1,000 කට වඩා වැඩි වටිනාකමකින් යුක්ත වන බව සංකල්පය මත වේ. වෙනත් වචනවලින් පවසනවා නම්, අද දින සිට වසරකින් ලැබීමට නියමිත රු. 1,000 ක වටිනාකම වර්තමාන වටිනාකම වන රු. 1,000 ට වඩා අඩු වේ. කොපමණ ප්‍රමාණයකින් අඩු ද යන්න එම මුදල් ආයෝජනය කළේ නම් එයින් ලබාගත හැකි ආදායම මත රඳා පවතී. මෙම මුදලේ කාල අගය යන මූලධර්මය වේ. අනාගතයේදී දෙන ලද ඕනෑම වසර ගණනකදී ලැබෙන රු. 1,000 ක වර්තමාන වටිනාකම මතු දැක්වෙන ආකාරයට ගණනය කළ හැකිය.

$$PV = 1 / (1 + i)^n$$

i = පොලී අනුපාතය

n = අරමුදල් ලැබෙන තුරු ඇති කාල පරිච්ඡේද ගණන

සඵල අනුපාතිකය ගණනය කිරීමට වර්තමාන වටිනාකම යොදා ගැනීමට මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍ර අවශ්‍ය වේ.

සඵල අනුපාතිකය ගණනය කරනු සඳහා එහිදී ගෙවීම් කල් පසුවීම සිදු නොවන බවත් ණය පැහැර හැරීම් නැති බවත් උපකල්පනය කරයි. (එනම් එහි ණය අවදානමක් නොමැත. මෙවැනි අවස්ථා ඉතා විරල වන නමුත් ණය ලබාගන්නාට දුර්මට සිදුවන සම්පූර්ණ පිරිවැයන් අවදානම දුර්මට පෙර ණය දෙන්නාට ලැබෙන ආදායමත් නිර්ණය කිරීමට උත්සාහ දරමු.) ණය ගෙවීම් මාලාවෙහි වර්තමාන අගය, ණය මුදල නැවත ආයෝජනය කර නොකඩවා වාරික ලෙස නැවත ගෙවනවාට වඩා කල් පිරීමේදී සියල්ල එකවර ගෙවනවා නම්, ණය ලබාගන්නා විසින් ලබන ඉපැයුම් අනුපාතයට සමාන වන බවද උපකල්පනය කරයි. මෙසේ කිරීමේදී සම්පූර්ණ කාලය පුරාම සම්පූර්ණ ණය මුදල නොමැතිවීම නිසා ඇතිවන ආවස්ථික

වගුව 5.6 ණය මුදලේ ගාස්තු සහ කාලය වෙනස් වීමේදී ඇතිවන බලපෑම

ගාස්තු/කාලය	ගණනය 20% වාර්ෂික අනුපාතය	සේවා ගාස්තු (සියයට)	ණය මුදලේ කාලය	මාසික සඵල	
				පිරිවැය (සියයට)	වෙනස (සියයට)
3% ක ගාස්තු; මාස 12	සමතල	3	මාස 12	3.5	
ගාස්තු වැඩි වීම 8% දක්වා	සමතල	8	මාස 12	4.3	↑0.8
කාලය මාස 5 දක්වා අඩුවීම	සමතල	3	මාස 3	4	↑0.5
3% ක ගාස්තු; මාස 12	හීනවන ශේෂය	3	මාස 12	2.1	
ගාස්තු වැඩි වීම 8% දක්වා	හීනවන ශේෂය	8	මාස 12	2.9	↑0.8
කාලය මාස 3 දක්වා අඩුවීම	හීනවන ශේෂය	3	මාස 3	3.2	↑1.1

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996

පිරිවැය ද සැලකිල්ලට ගනු ලැබේ.

සෑම විකල්පයක් සඳහාම අභ්‍යන්තර ඉපැයීම් අනුපාතය ගණනය කිරීමේදී පියවර තුනක් සම්බන්ධ වේ. (Rosenberg 1996 මගින් ලබාගන්නා ලදී.) සත්‍ය මූල්‍ය ප්‍රවාහය නිර්ණය කිරීම කාල පරිච්ඡේදය සඳහා සඵල අනුපාතය නිර්ණය කිරීමට මූල්‍ය ප්‍රවාහය ගණක යන්ත්‍රයට ඇතුළත් කිරීම වාර්ෂික අනුපාතය නිර්ණය කිරීම සඳහා වාර ගණන, අභ්‍යන්තර ඉපැයීම් අනුපාතය ගුණ කිරීම හෝ සංයුක්ත කිරීම (මේ පිළිබඳව තවදුරටත් සඵල අනුපාතය සහ සඵල ආදායම පිළිබඳ සලකමින් පහත කොටසින් සාකච්ඡා කර ඇත.) මෙම පියවර තුන වේ.

අභ්‍යන්තර ඉපැයීම් අනුපාතය ගණනය කිරීම මගින් සඵල අනුපාතය නිර්ණය කිරීම සඳහා මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍රයකට හෝ පැතුරුම් පතකට ණය විචල්‍යයන් ඇතුළත් කළ යුතුවේ. (Lotus 1-2-3 හෝ Excel) මෙම විශ්ලේෂණයේදී සියළුම මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් නියත බව උපකල්පනය කරයි. (එනම් සම්පූර්ණ කාලය පුරාම ණය ගෙවීම් සමාන වේ.)

- PV = වර්තමාන වටිනාකම හෝ ණය මුදල ආරම්භයේදී ණය ලබාගන්නා වෙත මුදාහළ මුදල් ප්‍රමාණයේ ශුද්ධ වටිනාකම
- i = පොලී අනුපාත, සමහර අවස්ථාවලදී පහළින් n සළකුණ යොදා ඇත.
- n = ආපසු ගෙවීමේ කාලය - ගෙවිය යුතු වාරික ගණනට සමාන වේ.
- PMT= සෑම වාරිකයකදීම කරන ලද ගෙවීම්
- FV = අනාගත වටිනාකම හෝ නැවත ගෙවීමේ වැඩසටහන ඉකුත්වීමෙන් අනතුරුව ඉතිරි ප්‍රමාණය (ණය

ලබාගන්නාට නැවත ලබා දෙන අනිවාර්ය ඉතුරුම් හැරුණු විට ශුන්‍ය විය යුතුවේ.)

සඵල අනුපාතිකය ගණනය කිරීමේදී යොදා ගන්නා අභ්‍යන්තර ඉපැයීම් අනුපාත ක්‍රමය විස්තර කිරීම සඳහා විකල්ප හයක් සමඟ උදාහරණය ලෙස ගත් ණය මුදල සඳහා අනුපාතය ගණනය කිරීම විවිධ ණය විචල්‍යයන්ගේ බලපෑම පැහැදිලි කරනු සඳහා පහත කරුණු ඇතුළත්ව ඉදිරිපත් කර ඇත.

- සමතල පොලී ගණනය කිරීම
- සියළුම පොලී මුදල් මූලික ගෙවීම්
- ණය ගාස්තු (සේවා ගාස්තු)
- ගෙවන වාර ගණන වෙනස්වීම
- පොලී සමඟ අනිවාර්ය ඉතුරුම්
- කණ්ඩායම් අරමුදල් සඳහා දායකත්වය (පොලිය නොමැතිව)

ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය වැඩි වේ නම් මෙම සෑම විචල්‍යයක්ම ගණනය කරනු ලැබේ. වගුව 5.7 හි ඉහත විචල්‍යයන් හයම සහ රු. 1,000 ක් මාස හතරක කාලයක් සඳහා ණයට ගැනීමේදී අදාල සඵල අනුපාතයන් සාරාංශ ගත කර ඇත. (ගණනය කිරීම් ඇමුණුම් 2 හි දක්වා ඇත.) ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලයෙහි බලපෑම මාස හතරක ආපසු ගෙවීමේ කාලයක් සමඟ ගණනය කරනවා වෙනුවට මාස හයක ආපසු ගෙවීමේ කාලයක් සමඟ සෑම විචල්‍යයක් සඳහාම ගණනය කිරීම මගින් පැහැදිලි කර ඇත. (ගණනය කිරීම් මෙහි පෙන්වා දී නැත.)

වගුව 5.7 පෙන්වා දෙන පරිදි සඵල අනුපාතිකය මතු දැක්වෙන සෑම විචල්‍යයක් නිසාව වැඩිවේ. (නාමික අනුපාතය සමාන බව උපකල්පනය කර)

- හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යොදා ගණනය කරනු වෙනුවට සමතල ක්‍රමය යොදා ගණනය කිරීම

වගුව 5.7 විචල්‍යයන් සංක්ෂිප්තය

ණය විචල්‍යයන්	සඵල අනුපාතය	සඵල අනුපාතය
	කාල පරාසාය මාස 6 (සියයට)	කාල පරාසාය මාස 6 (සියයට)
හිඟවන ශේෂය	36.0	36.0
සමතල පොලිය	53.3	59.3
කිලින් ගෙවූ පොලී අගය	38.9	40.2
ණය මුදලේ සේවා ගාස්තු	51.4	47.1
ගෙවන වාර ගණන	45.6	43.4
අනිවාර්ය ඉතිරුම්	39.1	42.0
කණ්ඩායම් අරමුදලට දායකත්වය	41.2	44.7

මූලාශ්‍රය: Rosenberg 1996 මගින් උපුටාගන්නා ලදී.

ණය හිඡ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

- පොලී මුදල් මුලින්ම ගෙවීම
- ණය (හෝ සේවා) ගාස්තු
- ගෙවීම් වැඩි වාර ගණනක් සිදුකිරීම
- අනිවාර්ය ඉතුරුම් හෝ කණ්ඩායම් අරමුදලට දායකත්වය

ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය දීර්ඝ කළ විට පොලිය සමතල ක්‍රමය මත ගණනය කරන්නේ නම් දක්වා ඇති උදාහරණයේ වැඩිවන සඵල අනුපාතිකය වැඩිය. (අමතර මාස 2 ක් සඳහා ණය ලබාගන්නා මසකට සියයට 3 ක පොලියක් ගෙවන බැවිනි.) පොලිය ණය මුදල ආරම්භයේදීම ගෙවීම හෝ අනිවාර්ය ඉතුරුම් හෝ කණ්ඩායම් අරමුදලට දායකත්වය හෝ අවශ්‍ය වේ.

ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය දීර්ඝ කළ විට, එහි සේවා ගාස්තු හෝ ගෙවීම් නිතරම සිදුකරයි නම්, දක්වා ඇති උදාහරණය මගින් ලැබෙන සඵල අනුපාතිකය අඩුවේ.

වෙනස්වන මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් සමග සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම

අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය සහ ණය ආපසු ගෙවන කාලය තුළ වෙනස්වන මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් යොදාගනිමින් සඵල අනුපාතය ගණනය කිරීමට හැක. මන්ද යත්, අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය ගණනය කිරීමේදී ස්ඵර ප්‍රවාහයන්ට වඩා සෑම මූල්‍ය ප්‍රවාහයක් පිළිබඳවම සැලකිය හැකි වේ. මෙය ණය ගෙවන කාලය තුළ සහන කාලයක් ලබාදී ඇති ණය සඳහා හෝ ණය මුදලේ කාලය අවසානයේදී එකවර ගෙවීම සිදුකරන ණය සඳහා හෝ ප්‍රයෝජනවත් වේ. වෙනස්වන මුදල් ප්‍රවාහ සහිත ණය මුදලක අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය ගණනය කිරීම පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා පරිශීෂ්ට 3 බලන්න.

ණය ලබාගන්නා සඵල පිරිවැය බලපාන අන්දම ණය දෙන්නාගේ සඵල ආදායමෙහි බලපෑමට වඩා වෙනස් වන්නේ කෙසේද?

ආදායම යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ පොලී ආදායම සහ ගාස්තු ඇතුලත්ව ණය ලබාදෙන්නා විසින් ණය කළඹේ නොපිය වූ ශේෂය මගින් උපයාගන්නා ආදායම වේ. ණය කළඹ මගින් උපයාගත් සඵල ආදායම ගණනය කිරීමෙන් මූල්‍ය ස්වයං පෝෂිත භාවයට ළඟාවෙමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ආදායමක් උපයාගන්නාදැයි නිර්ණය කිරීමට අවස්ථාව ලබාදෙයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ඔවුන්ගේ ණය කළඹෙහි සත්‍ය ආදායම සැසඳීම සඳහා ප්‍රක්ශිප්ත ආදායම ද ප්‍රයෝජනවත් වේ.

ණය ලබා දෙන්නාටම ලැබෙන සඵල ආදායම, ණය ලබාගන්නාගේ සඵල පිරිවැයෙන් වෙනස් වන්නේ ප්‍රධාන කරුණු දෙකක් මත වේ.

- අනිවාර්ය ඉතුරුම් හෝ කණ්ඩායම් අරමුදල් ආදී ගණනයට නොගත් ණය මුදලෙහි මිල නියම කිරීමේ සංරචක පවතී නම් එමගින් ණය ලබාදෙන්නාගේ ආදායමට බලපෑමක් ඇති නොකරයි. (උදාහරණ ලෙස ඉතුරුම් වාණිජ බැංකුවක තැම්පත් කිරීම හෝ පුහුණු ගාස්තු ආදී වෙනත් ආයතනයක් මගින් ණය ලබාගන්නාගෙන් අය කරන ගාස්තු). ඒවා ආදායම ගණනය කිරීම සඳහා යොදා නොගන්නා නමුත් සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම සඳහා යොදාගනී.
- ණය ලබාදෙන්නා බලාපොරොත්තු වන ආදායම වෙනස්වීමට හේතුව වන්නේ ණය ලබාගන්නාගේ පිරිවැය නිර්ණය කරන්නේ මුල් ණය මුදලේ ප්‍රමාණය මත වන අතර ණය ලබාදෙන්නාට ලැබෙන ආදායම පදනම් වන්නේ ණය කළඹේ නොපියවූ ශේෂයේ සාමාන්‍යය මත බැවිනි. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පොලී අනුපාතයන්, වාර්ෂික අගයන් ලෙස දැක්විය හැකිවේ. වාරික අනුපාතයන් යනු වාරික සංඛ්‍යාව ගුණකිරීම හෝ සංයුක්ත කිරීම වේ.

ණය මුදලක සියළුම සංරචකයන් ණය ලබාගන්නාට පිරිවැයක් වන අතර ණය ලබාදෙන්නාට ආදායමක් වේ. සඵල පිරිවැය සහ සඵල ආදායම අතර ඇති එකම වෙනස වන්නේ එම අනුපාත වර්ෂයකට සැකසීම සඳහා යොදාගන්නා ක්‍රමය වේ.

ඉහත උදාහරණයට අනුව වාර්ෂික අනුපාතය ලබාගැනීමට සරල ලෙස ගණනය කරනු සඳහා ආවර්තික (Periodic) පොලී අනුපාතය ගුණ කරනු ලැබේ. කෙසේ නමුත් ආවර්තික අනුපාතය ගුණ කිරීමට හෝ සංයුක්ත කිරීමට ගන්නා තීරණය ණය ලබාගන්නාට පිරිවැයක් ද නැද්ද ණය ලබාදෙන්නාට නිර්ණය කළ ආදායමක්ද යන්න මත රඳා පවතී.

- ණය ලබාගන්නාට පිරිවැයක් වීම සඳහා අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය වසරක ආවර්තික අනුපාත හා සංයුක්ත කරනු ලැබේ. සරල ලෙස වාරික සංඛ්‍යාව ගුණ කරනවා වෙනුවට අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය සංයුක්ත කළ යුතුවේ. මන්ද යත්, ණය ලබාගන්නාගේ නැවත ආයෝජන අනුපාතය,

අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතයට සමාන බව අප උපකල්පනය කරන බැවිනි. වෙනත් වචනවලින් පවසනවා නම්, කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය යනු ණය ලබාගන්නා විසින් ණය වාරික ගෙවීමෙන් වැළකී සිටින ප්‍රමාණය වේ. (එනම්, සෑම වාරිකයක් සමගම ක්ෂය වන මුල් මුදල වේ.) එම නිසා ණය ගන්නාට නැවත ආයෝජනය කළ හැකි නම් එක් කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා උපයන ආදායම කාලයක් පුරා සංයුක්ත කළ හැකිවේ.

- ණය ලබා දෙන්නාට ලැබෙන ලාභය සඳහා එක් ආවර්තයක අනුපාතය ගුණ කරනු ලබයි. මක්නිසාද යත් උපදවන ආදායම, පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම සඳහා යොදාගන්නා බවත් නැවත ආයෝජනය නොකරන බවත් (මුල් මුදල පමණක් නැවත ආයෝජනය කරයි.) අප උපකල්පනය කරන බැවිනි.

අනුපාතය සංයුක්ත කිරීම සඳහා ආවර්තික අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය සියයට ගණනක් ලෙස දක්වනවාට වඩා දශම සංඛ්‍යා සහිත ප්‍රමාණයක් ලෙස ඉදිරිපත් කළ යුතුවේ. මෙය කිරීම සඳහා ආවර්තික අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය 100 න් බෙදිය යුතුවේ. ආවර්තික අනුපාතය වසරකට ගණනය කිරීම සඳහා මතු දැක්වෙන සූත්‍රය යොදාගනී.

වාර්ෂික අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය = $(1 + IRRp)^n - 1$

IRRp සමාන වන්නේ කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය 100 යෙන් බෙදීමෙන් වන අතර වසරක් තුළ ඇති කාල පරිච්ඡේදයට සමාන වේ.

a = 12 p යනු එක් මාසයක් නම්,
a = 3 p යනු එක් සතියක් නම්)

- ◆ උදාහරණ ලෙස රු. 1,000 ක ණය මුදල මුල් මුදලේ සහ පොලී මුදල සමන්විත වාර්ෂික පොලී අනුපාතය සියයට 36 ක පොලී අනුපාතයක් සහිතව, සමතල ක්‍රමය යටතේ ගණනය කර සමාන වාරික හතරකින් ගෙවන්නේ නම් අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය මතු දැක්වෙන අයුරු දක්නට හැක.

PV = 1,000; PMT = -280; n = 4

i = ආදායම සඳහා ගණනය කළ විට අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය සියයට 4.69 ක් වේ. (උදාහරණ 5.3)

ණය ලබාගන්නාගේ සඵල අනුපාතය සියයට 73.3 ක් සහ ණය දෙන්නාගේ ආදායම ආසන්න වශයෙන් සියයට 56.3 වේ. වෙනස සියයට 17 කි. (උදාහරණය 5.3)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ආයෝජන කළඹෙහි සඵල ආදායම අඩු වීමට හේතු වනුයේ

- ණය මුදල් පැහැර හරින ප්‍රමාණය (හෝ ආදායම් උත්පාදනය නොකරන)
- කල් පසු වන ගෙවීම්
- අඩු ණය පිරිවැටුම (අක්‍රිය අරමුදල්)
- වංචා
- ණය එකතු කරගැනීම ප්‍රමාද කරවන වාර්තාකරණයේ දෝෂ හෝ අසමත්වීම්
- පොලිය හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කර තිබියදී මුලින් ගෙවීම සහ අක්‍රිය ලෙස පවතින අරමුදල්

5.3 උදාහරණය	
සංයුක්ත වාර්ෂික අනුපාතය	= $(1.0469)^{12}$
	= 1.733
	= $(1.733) - 1 \times 100$
	= 73.3%
ගුණ කල වාර්ෂික අනුපාතිකය	= 4.69×12
	= 56.3%

පරිශීලකයා 1 : ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් එහි ණය නිෂ්පාදිත සඳහා තිරසාර අනුපාතයක් තියම කරන්නේ කෙසේද?

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට එහි පිරිවැය ව්‍යුහය පදනම් කර ගනිමින් ණය සඳහා අය කිරීමට අවශ්‍ය අනුපාතය නිර්ණය කළ හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට එහි සියළුම පිරිවැය ආවරණය කරගනිමින් තිරසාර බවට පත්වීම සඳහා එහි ණය නිෂ්පාදිත මත අය කළ යුතු සඵල අනුපාතය ආසන්නව ගණනය කිරීම සඳහා පහත දක්වා ඇත්තේ එක් ක්‍රමයකි. (Rosenberg 1996 මගින් ලබාගන්නා ලදී.)

මෙම ක්‍රමයේදී සාපේක්ෂව ස්ථාවර පිරිවැයක් සහිත පරිණත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන උපකල්පනය කරයි. එනම් ආරම්භක පිරිවැය මේ වන විට ක්‍රමක්‍ෂය කර ඇති අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සම්පූර්ණ ධාරිතාවයෙන්ම සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදු කරන බවයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට එහි සමාන්‍ය පිරිවැය වකුය දිගේ සෑම ස්ථානයකම සමායනය (breakeven) බලාපොරොත්තු විය නොහැකි බව පැහැදිලිය.

සමාජය සඳහා යම්කිසි ප්‍රමාණයක මෙහෙයුම් අවශ්‍ය වන අතර එම නිසා මෙම ක්‍රමය යොදාගත හැකිවේ.

වාර්ෂික සඵල ආදායම (R) ණය මුදලක අංශ පහක් මත අයකරනු ලබයි. සෑම අංගයක්ම ප්‍රතිශතයක් ලෙස ප්‍රකාශ කරනු ලැබේ. නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය (LP), පරිපාලන වියදම් (AE), අරමුදල්වල පිරිවැය (CF), බොල් ණය (LL), අපේක්ෂිත ප්‍රාග්ධනයන අනුපාතය (K) සහ ආයෝජන ආදායම (II).

$$R = \frac{AE + CF + LL + K}{1 - LP} - II$$

සෑම විචල්‍යයක්ම දශමභාගයක් ලෙස දැක්විය යුතුය. (ණය කළඹේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස) උදාහරණ ලෙස ණය කළඹේ සාමාන්‍ය රු. 800,000 ක් වන විට මෙහෙයුම් පිරිවැය රු. 200,000 ක් ලෙස වීමෙන් AE අනුපාතය 0.25 ක අගයක් ගනී.

අරමුදල් පිරිවැය සහ බොල් ණය හැරුණු කොට වෙනත්, ප්‍රතිලාභ, කුලිය, උපයුක්තතා සහ ක්ෂයවීම් ඇතුළත්ව සියළුම වාර්ෂික පුනරාවර්තන පිරිවැයද පරිපාලන වියදම් (AE) වලට ඇතුළත් වේ. අනාගතයේදී දායක සහනාධාර නොමැතිව ස්වාධීනව වර්ධනය වීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට නැවත ගෙවීමට සිදුවන පුහුණු හා තාක්ෂණ සහාය ආදී දායකයින් විසින් ලබාදෙන ලද ද්‍රව්‍ය හෝ සේවාවන්ද මෙයට අතුළත් වේ. කාර්යක්ෂම පරිණත සංවිධානයක පරිපාලන වියදම් විය යුත්තේ එහි ණය කළඹේ වටිනාකමින් සියයට 10 සිට 25 දක්වා අගය පරාසයක විය යුතුය.

බොල් ණය අනුපාතය (LL) මගින් පැහැර හරින ණය මගින් ඇතිවන වාර්ෂික පාඩුව දක්වයි. මෙම අනුපාතය සඳහා පසුගිය බොල් ණය පිළිබඳ අත්දැකීම් වැදගත් දර්ශක වේ. කල්පසු ණය අනුපාතයට වඩා බොල් ණය අනුපාතය සැලකිය යුතු ලෙස අඩුවිය හැකිය. පැරණි ණය මුදල් ඇත්ත වශයෙන්ම කපාහැරිය යුතු අතර අළුතින් කල්පසු ණය ගණයට එක්වූ ණය බොහොමයක් එකතු කර ගත හැකිවේ. හිත ණය ප්‍රතිශතය සියයට 5 ට වඩා අනුපාතයක පවතින ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සංවිධාන ශක්‍යතාවයකින් යුතුවේ. බොහෝ සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල හිත ණය අනුපාතය නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යයන් සියයට 1 සිට 2 දක්වා අගයක පවතී.

සංවිධානයක සත්‍ය අරමුදල් පිරිවැය ගිණුමට අරමුදල් පිරිවැය (CF) අනුපාතය ගනු ලබන්නේ එහි ණය කළඹ ඉතුරුම් සහ වාණිජ ණය මගින් මූල්‍යනය කරන විටදීය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහනශීලී අරමුදල්

මගින් ප්‍රතිලාභ ලබන විටදී ද එය වාණිජ ණය හෝ හිමිකම් මගින් ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ලාභ ලබන විටදී ගණනය කිරීම් සඳහා මූල්‍ය පිරිවැයෙහි ඇස්තමේන්තුවක් ද ඇතුළත් කළ යුතුවේ. අරමුදල් පිරිවැය අනුපාතය නිර්ණය කිරීමට පෙර අනාගත ආයෝජන ප්‍රතිපත්ති මත පදනම්ව මූල්‍ය වත්කම්වල ඇස්තමේන්තුවක් (ස්ථාවර වත්කම් නොසලකා) සහ මෙම වත්කම් නිර්ණය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වන අරමුදල්වලින් මෙම වත්කම් සඳහා ණය සහ හිමිකම් වල ප්‍රමාණය නිර්ණය කළ යුතුය. (සම්පූර්ණ වත්කම්වල ප්‍රමාණය, එනම් මූල්‍යමය නොවන හෝ ඵලදායී නොවන වත්කම්, තිරසාරත්වයට පත්වීම සඳහා අවශ්‍ය මූල්‍යමය අන්තය මත විශාල බලපෑමක් ඇති බව සැලකිය යුතුවේ.) මෙය සිදුකළ විට අරමුදල් පිරිවැය නිර්ණය කිරීම සඳහා ක්‍රම දෙකක් යෝජනා කර ඇත.

- **ඇස්තමේන්තු ක්‍රමය:** මධ්‍ය ගුණාත්මකභාවයකින් යුත් වාණිජ ණය ලබාගන්නන් බැංකු අයකරන ඉහළම අනුපාතයෙන් හෝ සැලසුම් කරන කාල පරිච්ඡේදය සඳහා ප්‍රක්ෂේපනය කරන ලද උද්ධමන අනුපාතය, මූල්‍යමය වත්කම් මගින් ගුණ කළ යුතුය.
- **බර තැබූ සාමාන්‍ය ප්‍රාග්ධන පිරිවැය ක්‍රමය:** සංවිධානය සඳහා ලබාගත් ණය, ඒකරාශිකණය සඳහා බලපත්‍ර ඇත්නම් ඉතුරුම් සහ හිමිකම් ඇතුළුව මූල්‍ය වත්කම් මූල්‍යනය සඳහා යොදාගන්නා ලද මූල්‍ය මත පදනම් වේ. (මෙහිදී ස්ථාවර වත්කම් සඳහා යොදා ඇති මුදල් සහ රඳවා ඇති මුදල් එනම් ඵලදායී නොවන වත්කම් සැලකීමට ගනු නොලැබේ. ඵලදායී නොවන වත්කම් ප්‍රමාණය මත රඳා පවතින්නේ මූල්‍ය අන්ත අවශ්‍යතාවය මත බලපෑම සැලකිය යුතුවේ.) මෙම ක්‍රමයේදී මූල්‍යනය සඳහා වැයවන සත්‍ය වාර්ෂික පිරිවැය ප්‍රමාණය ගණනය කරනු ලැබේ. සංවිධානය සඳහා ණය, මධ්‍ය ගුණාත්මක භාවයකින් යුතු ණය ගන්නන් සඳහා වාණිජ බැංකු ණය ලබාදෙන අනුපාතය මෙහිදී භාවිතා කළ යුතුවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් ඒකරාශිකරණය කරන ලද ඉතුරුම් සඳහා නීතිමය සංචිත අවශ්‍යතා සඳහා ගැලපුම් කිරීම ද ඇතුළුව තැම්පත් සඳහා ගෙවන ලද අගයේ සාමාන්‍යය යොදාගත යුතුවේ. හිමිකම් සඳහා ප්‍රකේෂිත උද්ධමන අනුපාතය යොදාගත යුතුවේ. මන්ද යත් උද්ධමනය මගින් සංවිධානයේ ශුද්ධ වත්කම් ප්‍රමාණයෙහි ක්‍රය ශක්තිය සත්‍ය වාර්ෂික උපානය දක්වන හෙයිනි. (සමහර ප්‍රවීණයින් කොටස් සඳහා වෙළඳපල අගය යොදාගත යුතු බවට තර්ක කරයි.

මන්ද යත් කොටස් තුළ නිසඟයෙන්ම අන්තර්ගත වන ඉහළ අවදානම නිසා සාමාන්‍යයෙන් ණයවලට වඩා කොටස් මිල වෙළඳපල තුළ අධික වන බැවිනි. උද්ධමන අනුපාතය යොදාගැනීම තුළින් කොටස් සඳහා වැයවන සත්‍ය පිරිවැය තේරුම් ගත හැකිය.)

මූල්‍යනයේ සියළුම අංග සඳහා පිරිවැය එකට එකතු කිරීම මගින් සම්පූර්ණ පිරිවැය ගණනය කිරීම. මෙම විශ්ලේෂණයේදී මූල්‍යනය සඳහා වැයවන පිරිවැය, ණය සහ කොටස්වල අස්තමේන්තුගත පිරිවැය ලෙස සරලව දැක්වීම නොව ණය ආයෝජන කළඹෙහි සාමන්‍යයෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස දැක්වීම වැදගත් වේ. මන්ද යත් ඉහත දක්වා ඇති සමීකරණයෙහි සියළුම විචල්‍යයන්, ස්ථාවර මිශ්‍රණක් ලෙස පිරිවැය සැපයීම සඳහා ණය කළඹෙහි සාමන්‍යයෙන් ප්‍රතිඵලයක් ලෙස දක්වා ඇති බැවිනි.

ප්‍රාග්ධනීකරණ අනුපාතය (k) මගින් සංවිධානයක් ලබාගැනීමට කැමති ශුද්ධ මූර්ත ආදායම, ණය ආයෝජන කළඹෙහි සාමාන්‍යයෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස දක්වනු ලැබේ. ආදායම් එකතු කිරීම වැදගත්වන අතර මන්ද යත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ආරක්ෂාකාරීව ලබාගත හැකි බාහිර අරමුදල් ප්‍රමාණය එහි හිමිකම් තෝලනය වන ප්‍රමාණයෙහි ශ්‍රිතයක් වන බැවිනි. එම සීමාවට ළඟා වූ විට එහි කොටස් වැඩිවීම පදනම්ව තවදුරටත් වර්ධනය වීම අවශ්‍ය වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය කෙතරම් ආකුමණශීලීද යන්න සහ අපේක්ෂිත වර්ධන අනුපාතය මත එහි මූර්ත ආදායම් අනුපාතය රඳා පවතී. දීර්ඝ කාලීන වර්ධනයට සහාය දක්වීම සඳහා ණය කළඹෙහි සාමාන්‍යය සියයට 5 සිට 15 දක්වා අගයක පවතින ප්‍රාග්ධනීකරණ අනුපාතයක් සුදුසු බව යෝජනා කළ හැකිය.

ආයෝජන ආදායම් අනුපාතය (II) යනු, ණය ආයෝජන කළඹ හැර සංවිධානයෙහි මූල්‍ය වත්කම් මගින් උත්පාදනය කිරීමට බලාපොරොත්තු වන ආදායම වේ. මුදල්, චෙක් තැම්පතු සහ නීතිමය සංචිත ආදී සමහරක් ඉතාමත් සුළු ආදායමක් හෝ ආදායමක් උපදවන්නේ නැත. තැම්පතු සහතික, ආයෝජන ආදී සමහරක් සැලකිය යුතු ආදායමක් උපදවයි. මෙම ආදායම ණය ආයෝජන කළඹෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස දක්වනු ලබන අතර මිලකරණ සමීකරණයට අපෝහනයක් ලෙස ඇතුළත් කරනු ලබයි.

උදාහරණයක් ලෙස යම්කිසි සංවිධානයක මෙහෙයුම් පිරිවැය ලෙස එහි ණය ආයෝජන කළඹෙහි සාමාන්‍යයෙන් සියයට 25 ක්ද, අරමුදල් පිරිවැය සියයට 23.75 ක්ද (එහි ණය කළඹෙහි සාමාන්‍යයෙන් සියයට අගයක් ලෙස දක්වා) හිමි ණය සියයට 2, අපේක්ෂිත ප්‍රාග්ධනීකරණ අනුපාතය සියයට

15 සහ ආයෝජන ආදායම සියයට 15 ක්ද ඇත්නම් වාර්ෂික පොලී අනුපාතය සඳහා ප්‍රතිඵලය ලෙස,

$$R = \frac{AE + CF + LL + K}{I - LL} - II$$

$$R = \frac{0.25 + 0.2375 + 0.02 + 0.15}{0.015} - 0.015$$

$$R = 65.6$$

මෙම අනුපාතය ඉහළ අගයක් බව පෙනී යන අතර වෙළඳපල ලබාගැනීමට කැමති කුමන අනුපාතයක්ද යන්න මත අයකල යුතු සඵල පොලී අනුපාතය රඳා පවතී. (එසේම ඉහත සාක්ෂි කළ සඵල පොලී ආදායම් කොටසට අනුව සඵල පොලී අනුපාතය පොලී සහ ගාස්තුවල සංකලනයක් විය හැකිය.) මන්දයත් සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට ණය ලබාගැනීම අපහසුවන අතර, ආර්ථික න්‍යායන්ට අනුව සාමාන්‍යයෙන් ඔවුන්ට සෑම අතිරේක ප්‍රාග්ධන ඒකකයක්ම පොහොසත් කුටුම්භයන්ට හෝ ආයතනවලට වඩා ලාභදායී ලෙස භාවිත කළ හැකි වේ. බොහෝ දියුණුවන රටවල මුදල් පොලියට දෙන්නන් අයකරන අනුපාත මත පදනම්ව සාපේක්ෂව ඉහළ පොලී අනුපාත අයකිරීම ක්ෂුද්‍ර සේවාලාභීන්ට බාධාවක් නොවන බව පෙනී යයි. අයකරන අනුපාතය නිර්ණය කිරීමේදී සිහි තබාගත යුතු වැදගත්ම කරුණක් වන්නේ සංවිධානයෙහි කාර්යක්ෂමතාවයයි. එහි අරමුණ වන්නේ සියළුම පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීමට හැකි වුවහොත් පමණක් සේවාලාභීන්ට නොකඩවා දීර්ඝ කාලීනව තම ආයතනය වෙත ළඟාවීමට හැකියාව ලබාදීමයි. ආයතනය ණය ලබාදීමේදී අකාර්යම නම් සහ එහි ප්‍රතිඵලය ලෙස සැලකිය යුතු ඉහළ පොලී අනුපාතයක් අයකිරීමට සිදුවේ නම්, සේවාලාභීන් එහි මිල (පොලී ගාස්තු) අනුව ණය මුදලෙහි වටිනාකමක් නොදකින අතර සංවිධානය නොකඩවා පවතින්නේ නැත.

පරිශීෂ්ටය 2 : අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාත ක්‍රමය භාවිතා කරමින් සඵල පොලී අනුපාතය ගණනය කිරීම

සඵල අනුපාත සඳහා අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාත ක්‍රමය භාවිතා කිරීම පිළිබඳ විස්තර කිරීම සඳහා ණය මුදලක් සඳහා විකල්ප හයක් සමග අනුපාත ගණනය කිරීම දක්වා ඇත. (Rosenberg 1996 මගින් උපුටා ගන්නා ලදී.) සඵල අනුපාතය පළමුව උදාහරණයක් සඳහා ගණනය කර ඇත. (පොලිය

ණය හිඡ්පාදිත සැලසුම් කිරීම

හිනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කර ඇති අතර ගාස්තු හෝ අනිවාර්යය ඉතුරුම් නොමැත.) විවිධ ණය විචල්‍යයන්ගේ බලපෑම පැහැදිලි කිරීම සඳහා පහත කරුණු ඇතුළත්ව අනුපාතිකය ගණනය කර ඇත.

- සමතල පොලී ගණනය
- මූලිකම පොලිය ගෙවීම
- ණය (හෝ සේවා) ගාස්තු
- ණය මුදල ගෙවන වාර ගණන
- පොලිය සමග අනිවාර්යය ඉතුරුම්
- කණ්ඩායම් අරමුදලට දායකත්වය (පොලියක් නැත)

මෙම එක් එක් විකල්පය සඳහා අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය ගණනය කිරීමේදී පියවරයන් තුනක් සම්බන්ධ වේ. සත්‍ය මූල්‍ය ප්‍රවාහය නිර්ණය කිරීම, එම කාල පරිච්ඡේදය සඳහා සඵල අනුපාතිකය නිර්ණය කිරීමට, මූල්‍ය ප්‍රවාහය ගණක යන්ත්‍රයකට ඇතුළත් කිරීම සහ වාර්ෂික අනුපාතය නිර්ණය කිරීම සඳහා අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය, කාලපරිච්ඡේද ගණනින් වැඩිකිරීම හෝ සංයුක්ත කිරීම මෙයට අයත් වේ. උදාහරණ ලෙස හිනවන ශේෂ ක්‍රමයේ පොලිය, මුල් මුදල සහ පොලිය ඇතුළුව සමාන වාරික හතරකින් ගෙවා නිම කරන රු. 1,000 ක ණය මුදලක් සලකමු. නාමික පොලී අනුපාතය වසරකට සියයට 36 ක් හෝ මසකට සියයට 3ක් වන අතර, හිනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කරනු ලබයි. උදාහරණයෙහි සඵල පොලී අනුපාතය දක්වා ඇති නාමික අනුපාතයට සමාන වේ.

මාසික ගෙවීම ගණනය කිරීම සඳහා (බොහෝ මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍රවල වර්තමාන වටිනාකම සහ ගෙවීම් විරුද්ධ සලකුණු සමග ඇතුළත් කළ යුතු බව සලකන්න.)

$$PV = -1,000; n = 4; i = 36/12 = 3$$

PMT ප්‍රථිපලය සඳහා ඉහත සමීකරණය විසඳීමෙන් රු. 269.03 ක් ලැබේ.

1 වන විකල්පය සමතල පොලිය

උදාහරණයෙහි දක්වා ඇති ලෙසට ඉතිරි සාධක සියල්ල සලකමින් නමුත් මුළු ණය ප්‍රමාණයටම (සමතල පදනම) පොලිය ගණනය කරනවා වෙනුවට මුළු ණය ප්‍රමාණයටම හිනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කිරීම.

සඵල පොලී අනුපාතය:

$$PV = 1,000 ; PMT = -280 ; n = 4$$

සඳහා විසඳීමෙන් මාසික සඵල අනුපාත සියයට 4.69 ක් ලෙස ලැබෙන අතර එය 12 න් ගුණ කිරීමෙන් වාර්ෂික සඵල අනුපාතය සියයට 56.3 ලෙස ලැබේ.

2 වන විකල්පය : පොලිය මූලික ගෙවීම

උදාහරණයෙහි දක්වා ඇති හා සමාන (හින වන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කර) නමුත් ණය මුදල ආරම්භයේදී සියළුම පොලී මුදල් අය කරනු ලැබේ.

සඵල පොලී අනුපාතිකය

$$PV = 923.88; PMT = -250; n = 4$$

i සඳහා විසඳීමෙන් මාසික සඵල අනුපාතිකය සියයට 3.24 ක් ලෙස ලැබෙන අතර එය 12 න් ගුණ කිරීම මගින් වාර්ෂික අනුපාතය වන සියයට 38.9 ප්‍රථිඵල ලෙස ලැබේ.

3 වන විකල්පය : ණය හෝ සේවා ගාස්තු

උදාහරණය හා සමාන නමුත් මූලික අයකල සියයට 3 හි සේවා ගාස්තුව නොමැතිව

සඵල පොලී අනුපාතිකය

$$PV = 970 ; PMT = -269.03 n = 4$$

i සඳහා විසඳීමෙන් මාසික සඵල අනුපාතය සියයට 4.29 ක් ලෙස ලැබෙන අතර එය 12 න් ගුණ කිරීම මගින් වාර්ෂික අනුපාතය වන සියයට 51.4 ලැබේ.

4 වන විකල්පය : සතිපතා ගෙවීම්

පදනම් ප්‍රත්‍යකය හා සමානවම මාස හතරකින් ගෙවා නිම කිරීමේ කාලය හැර සති 16 ක වාරික වලින් ගෙවීම.

සඵල පොලී අනුපාතිකය

$$PV = 1,000 ; PMT = -67.26 ; n = 16$$

i සඳහා විසඳීමෙන් සතියක් සඳහා සඵල අනුපාතය සියයට 0.88 ක් ලෙස ලැබෙන අතර, එය 12 න් ගුණ කිරීම මගින් වාර්ෂික අනුපාතය වන සියයට 45.6 ලැබේ.

5 වන විකල්පය : පොලිය සමග අනිවාර්යය ඉතුරුම්

උදාහරණය ලෙස සෑම මාසික ගෙවීමක් සමගම රු. 50 ක ඉතුරුම් තැම්පතුවක් කිරීමට ණය මුදලෙන් කොන්දේසියක් ලෙස නියම කර ඇත. සංයුක්ත

නොකර මෙම ඉතුරුම් සඳහා මාසිකව සියයට 1 ක පොලියක් ගෙවනු ලැබේ. මෙහි ආපසු ගැනීම් ණය මුදල අවසානයේදී ඕනෑම අවස්ථාවක සිදුකළ හැක.

(5 වන සහ 6 වන විකල්පයේදී අනිවාර්යය ඉතුරුම් සහ කණ්ඩායම් දායකත්වය ලැබෙන බවත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය එය රඳවා ගන්නා බවත් උපකල්පනය කරමු. මෙවැනි අවස්ථාවකදී ආයතනයට ලැබෙන ආදායම සහ සේවලාභියාට වැයවන පිරිවැය සමාන වේ. බැංකු ආදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය නොව වෙනත් ආයතනයක් මගින් අනිවාර්යය ඉතුරුම් රඳවා ගනු ලැබුවහොත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආදායම ගණනය කිරීම සඳහා එම තැම්පත් මුදල ඇතුළත් නොකළ යුතු නමුත් ණය ලබාගන්නන්ගේ පිරිවැය ගණනය කිරීම සඳහා ඇතුළත් කළ යුතුවේ.)

සඵල පොලී අනුපාතය

$$PV = 1,000; PMT = -319.3; n = 4; FV = 203$$

i සඳහා විසඳීමෙන් මාසික සඵල අනුපාතය සියයට 3.26 ක් ලෙස ලැබෙන අතර එය 12 න් ගුණ කිරීමෙන් වාර්ෂික සඵල අනුපාතය සියයට 39.1 ක් ලෙස ලැබේ.

6 වන විකල්පය: කණ්ඩායම් අරමුදලට දායකත්වය

උදාහරණය හා සමාන නමුත් සෑම මාසික ගෙවීමක් හා සමගම කණ්ඩායම් අරමුදල සඳහා රු. 50 ක දායකත්වයක් ලබාදීමට ණය මුදලේ කොන්දේසියක් ලෙස සේවලාභියාට නියම කරයි. කණ්ඩායම් අරමුදල මත කිසිදු පොලී ගෙවීමක් සිදු නොකරන නමුත් ණය මුදල ගෙවා නිම කිරීමෙන් පසු ඕනෑම අවස්ථාවකදී මුදල් ආපසු ලබාගත හැක.

සඵල පොලී අනුපාතිකය

$$PV = 1,000; PMT = -319.3; n = 4; FV = 100$$

i සඳහා විසඳීමෙන් මාසික සඵල පොලී අනුපාතය සියයට 3.43 ක් ලෙස ලැබෙන අතර එය 12 න් ගුණ කිරීම මගින් වාර්ෂික අනුපාතය වන සියයට 41.2 ක් ලැබේ.

පරිශීලක අංක 3 : විවිධ මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් සමග සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීම

අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය යොදා ගනිමින් ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය තුළ වෙනස්වන මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් සලකමින් සඵල අනුපාතිකය ගණනය කිරීමට හැකිය. මක්නිසාද යත්, අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය ගණනය කිරීමේදී නියත ප්‍රවාහයක්

සලකනවාට වඩා සෑම මූල්‍ය ප්‍රවාහයක්ම සැලකිය හැකිවේ. ණය ආපසු ගෙවන කාලය තුළම සහන කාලයක් ලබාදී ඇති ණය සඳහා හෝ ණය කාලය අවසානයේදී එකවර ගෙවන ණය සඳහා හෝ මෙය ප්‍රයෝජනවත් වේ.

- ◆ උදාහරණයක් ලෙස හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කරනු ලබන වාර්ෂික පොලී අනුපාතය 36% ක් වන රු. 1,000 ක ණය මුදලක් සඳහා මාස 6 ක ආපසු ගෙවීම් කාලයක්ද, සියයට 5 ක ගාස්තුවක්ද, ආපසු ගෙවන කාලය අතරතුරදී මාස දෙකක සහන කාලයක්ද ඇති විට, අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය සඳහා ලැබෙන අගය වගුව A5. 3.1 හි පෙන්වා ඇත. (මාස හතරක ගෙවීම් සහිතව)

මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍රයක් භාවිතයෙන් ඉහත දැක්වෙන උදාහරණය ගණනය කිරීම සඳහා මතු දැක්වෙන විචල්‍යන් ඇතුළත් කළ යුතුය.

$$CF_0 = 970; CF_j = 269.03; N_j = 2; CF_{j-0}; N_j = 2; CF_j = 269.03 N_j = 2; i = 3$$

අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය (IRR) සඳහා විසඳීම

සහන කාලයක් නොමැති අවස්ථාවකට වඩා අඩු සඵල අනුපාතයක් මෙහිදී ලැබේ. මෙම උදාහරණයේ සඵල අනුපාතය සියයට 36.81 ක් සහ ආපසු ගෙවීමේ කාලය මාස හතරක් වන අතර සඵල අනුපාතය වන සියයට 51.4 මත මෙහි බලපෑමක් ඇති නොවේ. මෙයට හේතු වන්නේ සේවලාභියා විසින් මෙම මුදල මාස හතරකට සමාන ප්‍රමාණයක පොලියක් සහ ගාස්තු ඇතුළත්ව මාස හතරක් නොව මාස හයක කාලයක් තුළ භාවිතා කර තිබීමයි.

ණය මුදලෙහි සඵල අනුපාතිකය ගණනය කිරීම සඳහා එනම් ණය මුදලෙහි කාලය අවසානයේදී එකවර ගෙවීම සඳහා ණය මුදල් ආපසු ගෙවන කාලය සඳහා පොලී අනුපාතිකය වාරික අනුපාතය සලකන අතර එමගින් සඵල අනුපාතය ගණනය කරයි. කෙසේ නමුත් වාරික වශයෙන් ගෙවීම අවශ්‍ය පොලී සහිත ණය මුදල් සහ ණය මුදලේ කාලය අවසානයේදී මුල් මුදල ගෙවිය යුතු ණය මුදල් සඳහා අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය යොදාගනී.

- ◆ උදාහරණ ලෙස හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කරන මාසිකව සියයට 3 ක පොලියක් සහ සියයට 3 ක සේවා ගාස්තුවක් සහිත ආපසු ගෙවීමේ කාලය මාස 4 ක් වන රු. 1,000 ක ණය මුදලක් සලකමු. පොලී මුදල මාසිකව ගෙවීමටත් මුල් මුදල කාලය අවසානයේදී ගෙවීමේදී ලැබෙන අභ්‍යන්තර ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය වගුව A5 3.2

වගුව A5.3.1 වෙනස් වන මූල්‍ය ප්‍රමාණයන් සහිත අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය (සහන කාලය)

k dñl j d4 b f mđ S w qđ h(i b h g 36' . K k h l r k l Ūh(y B j k f Y a l Ūh: f i ð d. d a f K h u q f , a j á k d ñ k a i b h g 3' f. j k j d . K k " u d b j i K h u q w d r i q f. j k l d h(l d m y h s K h u q f , a n Ū d K h(' 1000

කාලය	ආගමනය	විගමනය	ශුද්ධ ප්‍රවාහය
0	1,000	-30	970
1	-	-269	-269
2	-	-269	-269
3	-	0	0
4	-	0	0
5	-	-269	-269
6	-	-269	-269
මුළු මුදල	1,000	1,106	106

අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය = 3.0678 (හෝ මාසිකව 36.8%)

වගුව A5.3.2 වෙනස් වන මූල්‍ය ප්‍රමාණයන් සහිත අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය (එකවර ගෙවීම)

k dñl j d4 b f mđ S w qđ h(i b h g 3 . K k h l r k l Ūh(y B j k f Y a l Ūh: f i ð d. d a f K h u q f , a n Ū d K f h k a i b h g 3' f. j k j r b . K k " u d b j f m đ b m u K h & K h u q w d r i q f. j k l d h(l d y ; r h s K h u q r e ' 1000

කාලය	ආගමනය	විගමනය	ශුද්ධ ප්‍රවාහය
0	1,000	-30	970
1	-	-19	-19
2	-	-19	-19
3	-	-19	-19
4	-	-1,019	-1,019
මුළු මුදල	1,000	1,106	106

අභ්‍යන්තර ඉපැයුම් අනුපාතය = 1.747 (හෝ මාසිකව 21.0%)

හි දක්වා ඇත.

මූල්‍ය ගණක යන්ත්‍ර භාවිතා කර ඉහත උදාහරණය ගණනය කිරීම සඳහා පහත විචල්‍යයන් ඇතුළත් කළ යුතුවේ.

$$CF_0 = 970; CF_j = 19; N_j = 3; CF_j = 1,019; i = 3$$

ණය ලබාගන්නා විසින් සම්පූර්ණ මුල් මුදල වන රු. 1,000 සම්පූර්ණ කාලය වන මාස 4 ම ළඟ තබා ගැනීමේදී සැලකිය යුතු ලෙස අඩු සඵල පොලී

අනුපාතිකයක් ලැබේ. මුල් මුදල සහ පොලිය වාරික ලෙස ගෙවන ණය මුදලකින් ලබාගන්නා සඵල ආදායමට සමාන ඉපැයුමක් ලබාගැනීම සඳහා සැලකිය යුතු ලෙස නාමික අනුපාතය වැඩිකළ යුතුවේ. ණය මුදලෙහි කාලය අවසානයේදී මුදල එකවර ගෙවීමේදී සඵල පොලී අනුපාතිකය ගණනය කිරීමේදී එම කාලය සඳහා පොලී අනුපාත සඳහා වාරික අනුපාත සලකන අතර එහිදී සඵල පොලී අනුපාතය සලකනු ලබයි.

II වන කොටස

**මූල්‍ය නිශ්පාදිත සහ සේවා සැලසුම්
කිරීම සහ අධීක්ෂණය කිරීම**

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සැලසුම්කරණය

සා මානවයන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සේවාවලින් සඳහා ඉතුරුම් නිෂ්පාදන නොමැති වීමට හේතුවේ දෙකක් දැකිය හැකිය. පළමුවැන්න නම් දුප්පතුවට ඉතුරු කිරීමට නොහැකි බවත් ඔවුන් ඉතුරු නොකරන බවටත් ඇති වැරදි මතයයි. එයින් අදහස් වන්නේ ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සඳහා ඔවුන්ගේ ඉල්ලුම නොසලකා, නොඅසා ඇති බවයි. දෙවැන්න නම් බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අධීක්ෂණ සංරෝධනයන් නිසා එම ආයතනවලට ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා නීතිමය අවසරය ලබාදී නොතිබීමය. මෙම හේතුවේ එකිනෙක ශක්තිමත් හා විරස්ථායී බැවින් විධිමත් ලෙස දුප්පතුවන්නන් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කරන්නේ ඉතා කලාතුරකිනි. තවදුරටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් පුළුල් කිරීමේදී ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඇතුළත් කිරීමට ඔවුන්ගේ මූල්‍ය මූලාශ්‍ර වැඩිකරන තුරු සැලකිය යුතු සේවාවලින් පිරිසක් වෙත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ව්‍යාප්ත කිරීමට හැකිවන්නේ කිහිප දෙනෙකුට පමණි. පරිත්‍යාග මුදල් වලින් සැදුම්ලත් අභ්‍යන්තර මූලාශ්‍ර මත රඳා පවතින ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සේවාවලින්ගේ ඉල්ලුම්වලට අවධානය යොමු කරනවාට වඩා නිතරම දායක අවශ්‍යතාවයන්ට අවධානය යොමු කරයි. (විශේෂයෙන්ම ඉතුරුම් සිදුකරන සේවාවලින්) (GTZ 1997 a)

"ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය යනු මූල්‍ය වෙළඳපලෙහි සංවර්ධනය සඳහා තීරණාත්මක සාධකයක් බවට වර්තමානයේදී සැලකේ. සංවර්ධනය වන රටවල සාර්ථක ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණ වැඩසටහන් සංඛ්‍යාව වැඩිවෙමින් පවතින අතර මෙවැනි ක්‍රියාකාරකම් කෙරෙහි රජයන් සහ අන්තර්ජාතික ඒජන්සි මැන කාලය තුළදී වැඩි කැමැත්තක් දක්වන බව පෙනී යයි. විශේෂයෙන්ම ග්‍රාමීය සහ දුප්පත් කුටුම්භයන් තුළ ඉතුරුම් වැඩිකිරීම, ප්‍රතිපත්තිවල ඉලක්කය බවට පත්වී ඇති අතර පරිභෝජනය නිසා දුප්පතුවට ඉතුරුම් සඳහා ඉඩක් නොමැති බවටත් ආර්ථික දිරිගැන්වීම්වලට ප්‍රතිචාර නොදක්වන බවටත් ඇති දුර්මතය පිළිබඳව වැඩි වැඩියෙන් ප්‍රශ්න කරනු ලැබේ." (FAO 1995, 14)

ප්‍රතිපාදන ණය අරමුදල් ද ඉතුරුම් තැන්පතු ඒකරාශීකරණය සීමාකිරීමට දායක වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ලැබෙන ප්‍රතිපාදන අරමුදල්වල ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා කිසිදු දිරිදීමනාවක් අන්තර්ගතව නොමැතිව හෝ සුළු දීමනාවක් පමණක් අන්තර්ගතව ඇත. මන්ද යත් ඔවුන්ට තැන්පත්කරුවන්ට ගෙවනවාට වඩා අඩු අගයකට නැවත ණය දීම සඳහා දායකයින්ගෙන් අරමුදල් ලබාගත හැකි බැවිනි. එසේම දායක අරමුදල් ලබාගැනීම, ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කරනවාට වඩා නිතරම ලාභදායී වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට කාර්යක්ෂමව ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කිරීමට අවශ්‍ය නම්, එය මෙහෙයුම් සිදුකරන රට තුළ සුදුසු ආර්ථික සහ දේශපාලනික වාතාවරණයක් තිබිය යුතුවේ. සාධාරණ මට්ටමක සාර්ව ආර්ථික කළමනාකරණයක් සහ දේශපාලන ස්ථාවරභාවයන් අවශ්‍ය වේ. මන්දයත් සුදුසු ආකාරයට සේවාව ලබාදීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ඇති හැකියාවට බලපෑම් ඇති කරන උද්ධමන අනුපාතයට එම කරුණු මගින් බලපෑම් ඇති කරන බැවිනි. මීට අමතරව සුදුසු සහ හැකියාවන් ඇති නියාමන වාතාවරණයක්ද අවශ්‍ය වේ.

අවසාන වශයෙන් එම ආයතනය විසින් සාර්ථක මූල්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳව යහපත් වාර්තාවක් ස්ථාපනය කරගත යුතු අතර තැන්පත් කරන ලද මුදල් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය තුළ ආරක්ෂිතව පවතින බවට තැන්පත්කරුවන්ට තහවුරු වන ලෙස අභ්‍යන්තර පාලනයක් පැවතිය යුතුවේ.

මෙම පරිච්ඡේදයේදී ඉතුරුම් සේවා සඳහා ඇති ඉල්ලුම ද, ඉතුරුම් සේවා සැපයීම සඳහා අවශ්‍ය නීතිමය අවශ්‍යතාද ඇතුළත්ව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මෙහෙයුම් සිදුකරන පරිසරය පිළිබඳවද සාකච්ඡා කර ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මානව සම්පත, යටිතල පහසුකම්, ආරක්ෂාව, කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සහ අවදානම් කළමනාකරණය ඇතුළත්ව එම ආයතනයේ ආයතනික ධාරිතාවය වර්ධනයට අවශ්‍යතාවය පිළිබඳව මෙම ක්‍රියාකාරකමින් අදහස් කරයි. මෙම පරිච්ඡේදයෙහි ඇතුළත් වන

සාකච්ඡාවෙහි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සපයන ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත වර්ග සහ එහි මිල පිළිබඳවද ඉතුරුම් සේවා බෙදාහැරීමේදී එයට අනුබද්ධිත පිරිවැය පිළිබඳවද සමාලෝචනයක් අත්කරගත වේ. මෙහි ඉලක්කය වනුයේ සාමාන්‍යයෙන් ණය ලබා ගන්නා පුද්ගලයෙකු නොවුනත් ලබාගත හැකි ණයවලින් පැහැදිලිවම වෙනස්වන ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත සැලසුම් කිරීම වේ. ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ණය ලබාගැනීම අනිවාර්ය අවශ්‍යතාවයක් නොවන නිසා එය අනිවාර්යය ඉතුරුම් වලින් වෙනස් වේ. (කලින් පරිච්ඡේදයකදී සාකච්ඡා කර ඇත.)

මෙම පරිච්ඡේදය ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් නීතිමය වශයෙන් පිළිගැනීමට හැකියාවක් ඇති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමග වැඩකරන අයට ප්‍රධාන වශයෙන්ම වැදගත් වේ. (හෝ ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට හැකියාවක් ඇති ආයතනික ව්‍යුහයක් නිර්මාණය කිරීමට සැලසුම් කරන) වර්තමාන නීතීන් යටතේ ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ලබාගැනීම සඳහා දැනට බලය ඇත්තේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කිහිපයකට පමණි. එනම් මේ වන විට ඇත්තේ සීමිත අන්දමේ සංඛ්‍යාවක් පමණකි. කෙසේ නමුත් කේන්ද්‍රය පරිණත භාවයට පත්වීමේදී ඉතුරුම් සේවා සඳහා ඉල්ලුමක් පවතින බව දායකයින් සහ නියුක්තිකයින් වැඩි පිරිසක් දැනුවත් වන අතර සාර්ථක භාවිතයන් තවදුරටත් වර්ධනය වේ. මෙම පරිච්ඡේදයෙහිදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් අනිවාර්යය ඉතුරුම් හඳුන්වාදීමේදී සැලකිය යුතු කරුණු පිළිබඳව දක්වා ඇත. මෙම සංවිධාන සමග සම්පූර්ණයෙන්ම සම්බන්ධ වන නියුක්තිකයින්, උපදේශකයින් සහ දායකයින්, ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සේවා ඇතුළත් කිරීමේදී එකතු වන සංකීර්ණතාවයන් ජිලි බඳව සම්පූර්ණයෙන්ම දැනසිටීම සිදු නොවිය හැකි අතර මෙම පරිච්ඡේදයෙහි අරමුණ වන්නේ මෙම සංකීර්ණතා පිළිබඳ දැනුම වැඩිකිරීම වේ.

ඉතුරුම් සේවාවන් සඳහා ඇති ඉල්ලුම

5 වන පරිච්ඡේදය ආරම්භයේදී සාකච්ඡා කළ පරිදි ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ගේ මූල්‍ය ප්‍රවාහ රටාවන් වෙනස් වේ. අතිරේක මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් ඇති අවස්ථාවලදී සේවාවලින්ට ආරක්‍ෂාකාරී සහ පහසු ඉතිරි කිරීමේ ක්‍රමයක් අවශ්‍ය වේ. මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් සීමිත වන අවස්ථාවලදී එම සේවාවලින්ට ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් ලබාගැනීමේ හැකියාව තිබිය යුතුවේ. (වෙනත් ආකාරයකින් පවසනවානම් ඔවුන්ට ඉතුරුම් ද්‍රවශීල ආකාරයෙන් අවශ්‍ය වේ.)

ඉතුරුම් සේවා ලබාගැනීමට නොහැකිවීම නිසා ගෘහයේ මුදල් තබා ගැනීමෙන් හෝ ධාන්‍ය සඳහා

ආයෝජනය, සතුන්, රත්තරං, ඉඩම් හෝ වෙනත් බෙදිය නොහැකි වත්කම් මගින් සේවාවලින් නිතරම ඉතිරි කරයි. විශේෂයෙන්ම කාන්තාවන් මුදල් ඉතිරි කිරීම බොහෝ විට ආරක්‍ෂාකාරී වන්නේ නැත. මන්දයත් කුටුම්භයේ ගෘහ මූලිකයා විසින් කිසියම් අතිරේක මුදලක් ඇත්නම් වියදම් කරන ලෙස අණ කිරීමට ඉඩ ඇති බැවිනි. බොහෝ සමාජයන්හිදී කුටුම්භයේ ආදායම හවුලේ පරිහරණය කරන අතර පවුලේ එක් සාමාජිකයෙකු ළඟ මුදල් තිබෙන බව අනෙකුත් සාමාජිකයින් දැනගත් විට එය ඔවුන්ට ලබාදෙන ලෙස (ණයට හෝ) බලපෑම් කරයි. තවදුරටත් මුදල් සොරකම් කිරීමට හෝ ගින්නෙන් හෝ ගංවතුරෙන් විනාශ වීමට ඉඩ ඇත.

ධාන්‍ය හෝ සතුන් ආදී **දුඩ් වත්කම්** ලෙස ඉතිරි කිරීම ද ආරක්‍ෂාකාරී නොවන අතර (සතුන් මිය යාමට ඉඩ ඇත.) ද්‍රවශීල හෝ (වෙළඳපල අගය වෙනස්වීම හෝ විකිණීමට අවශ්‍ය අවස්ථාවලදී ඒ සඳහා වෙළඳපලක් නොපැවතිය හැක.) බෙදා වෙන් කළ හැකි නොවේ. (ඔවුන්ගේ ඉතුරුම්වලින් යම් කොටසක් පමණක් අවශ්‍ය වුවහොත් ඔවුන්ට එළවකුගේ කොටසක් පමණක් විකිණිය නොහැක.) මීට අමතරව සතුන්, ඉඩම් හෝ ධාන්‍ය තබාගැනීමෙන් මුදල් නොමැති අවස්ථාවලදී ඒවා නඩත්තුව සඳහා පිරිවැයක් ඇතුළත්වීම මගින් මූල්‍ය ප්‍රවාහ අපහසුතාවලට ඇතුළත් විය හැකිය.

සීමිත ශාඛා ජාලය නිසා හෝ මුදල් කුඩා ප්‍රමාණ සමග ගනුදෙනු කිරීමට බැංකුවල ඇති අකමැත්ත නිසා හෝ අඩු ආදායම්ලාභී සේවාවලින්ට සාම්ප්‍රදායික බැංකුවලින් ඉතුරුම් සේවාවන් ලබාගැනීමට අපහසු වේ. අඩු ආදායම්ලාභී සේවාවලින්ට ප්‍රමාණවත් ප්‍රමාණවලින් ඉතිරි කිරීමට හැකියාව ඇති බව පෙන්වුම් කර ඇති නමුත් සාම්ප්‍රදායික බැංකු කුඩා ප්‍රමාණවලින් එකතු කිරීමට සූදානමක් නොමැති අතර එය සිදුකිරීමට මූල්‍යම කාර්යක්‍ෂම ආකාරයක් සොයාගන්නේ නැත.

වෙනත් ව්‍යාපාරික ප්‍රජාව මෙන්ම ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ද අවම වශයෙන් කරුණු පහක් උදෙසා ඉතිරි කරයි. (Robinson 1994)

- පාරිභෝජනය සහ පාරිභෝගික භාණ්ඩ සඳහා
- ආයෝජන
- සමාජයීය සහ ආගමික හේතූන්
- විශ්‍රාම යෑම, අයහපත් සෞඛ්‍ය තත්ත්වය හෝ දුබලතාවය
- මූල්‍ය ප්‍රවාහයෙහි කාලීන වෙනස්කම්

සියළුම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නොවුනත් බොහෝ ආයතන ඉලක්ක වෙළඳපල සඳහා ඉතුරුම් සේවා පහසුකම් ලබාදීමේදී ඔවුන්ගේ අරමුදල් ආරක්‍ෂාකාරී, ද්‍රවශීලී සහ වෙන් කළ හැකි ලෙසට ලබා

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සැලසුම්කරණය

දීම තහවුරු කරයි. ඉතුරුම් සිදුකරන සේවලාභීන් ප්‍රධාන ප්‍රතිලාභ තුනක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි.

- **පහසුව** සේවලාභීන්ට ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාර වලින් ඇත්වී වැඩි කාලයක් ගත කිරීමෙන් තොරව ඉතුරුම් සේවා ලබා ගැනීමට අවශ්‍ය වේ.
- **දුර්වලතාව** සේවලාභීන්ට අවශ්‍ය වූ විටක ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් ලබා ගැනීමට හැකි විය යුතුය.
- **ආරක්ෂාව**- සේවලාභීන්ට ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් ආරක්ෂාකාරී සහ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණ ආයතනය ස්ථාවර බව තහවුරු විය යුතුවේ.

බොහෝ අවස්ථාවලදී ඉතුරුම් සේවලාභීන් ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් මත උපයන පොලිය පිළිබඳව ප්‍රධාන කොට සලකන්නේ නැත. කෙසේ නමුත් සම්පත් හිඟ අවස්ථාවලදී සහ වෙනත් බොහෝ ලාභදායී ආයෝජන අවස්ථා ඇති විටදී උපයන පොලිය පිළිබඳ අවධානය යොමු කරයි.

දිරිගන්වන වටපිටාවක් තිබේද?

ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කාර්යක්ෂම කිරීම සඳහා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී මූල්‍ය අංශයක් පවතින රටක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සිය මෙහෙයුම් සිදුකළ යුතුය. මෙයට පොලී අනුපාත සීමාවන් අහෝසි කිරීම සහ විනිමය හුවමාරු පාලනය, අලුතින් වෙළඳපලට ඇතුළත්වීමේ හැකියාව හා සාධාරණ ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවයන්ද ඇතුළත් විය යුතුවේ. තවදුරටත් රජයන් විසින් සුදුසුකම් නොමැති ආයතනවලට මහජනතාවගෙන් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කිරීමට ඉඩ නොදිය යුතුය. අධීක්ෂක ආයතනවලට එලදායී ලෙස අධීක්ෂණය කිරීමට හැකියාව ඇති ප්‍රමාණයෙන් ඔබ්බට ආයතන වලට ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා ඉඩ නොදිය යුතුය.

සේවලාභීන් ඉතුරුම් සිදුකරන ආයතනවල සාර්ථකභාවය මැනීම සඳහා අවශ්‍ය තොරතුරු ඔවුන් සතුව ඇතැයි බලාපොරොත්තු විය නොහැකිය. සෘජුවම හෝ අනුමත කරන ලද එලදායී කළමනාකරණයක් සහිත ආයතනයක් යටතේ හෝ රජය විසින් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කරන ආයතන අධීක්ෂණය කළ යුතුය. මෙය සාමාන්‍යයෙන් රජයක් එහි බැංකු අධීක්ෂණය වෙත ස් කිරීම සඳහා දක්වන කැමැත්තෙහි කොටසක් ලෙස ඇතුළත් වන අතර එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සුදුසු ලෙස නියාමනය වීමත් අධීක්ෂණය වීමත් සිදුවේ. (1 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න.)

කොටුව 6.1 - ඉන්දියාවේ තැන්පත් එකතු කරන්නන්

ඉන්දියාවේ කලන්තගර් හි අඩු ආදායම්ලාභී සේවලාභීන් “තැන්පත් එකතු කරන්නන්” ගේ සේවාව ලබා ගනී. සෑම ඉතිරි කරන්නකු සතුවම තීරු 20 කින් සහ පේලි 11 කින් සැදුම්ලත් කොටු 220 ක් සහිතව මුද්‍රණය කරන ලද “කාඩ් පතක්” ඇත. සෑම දින දෙකකට වරක්ම කාන්තා එකතු කරන්නියන් කලින් නියම කරගත් ප්‍රමාණයක් එකතු කිරීමට ඉතුරු කරන්නන්ගේ ගෙදරට පැමිණෙයි. එවිට එක් කොටුවක් පුරවනු ලැබේ. ඉතුරු කරන්නන්ට මෙම කොටු ඉතා ඉක්මණින්ම පුරවා අවසන් කළ හැකි අතර හිමිහිට පිරවීම හෝ කළ හැකිය. උදාහරණ ලෙස ඇයට දිනකට කොටු කිහිපයක්ම පිරවීමට හැකි අතර දින කිහිපයකින්ම කොටු සියල්ල පුරවා අවසන් කළ හැකිය. එක් කොටුවක් සඳහා සම්මත තැන්පතු වන්නේ පයිසා 50 හෝ රුපියල් 1, 2, 5 හෝ 10 වේ. කොටු 220 ම පුරවා අවසන් කළ විගස ඇය ඉතුරු කළ ඒකකය මෙන් 200 වාරයක් වටිනා මුදලක් ලබාගත හැකිය. ඇය රුපියල් එකක මුදලක් දිනපතාම දින 220 ක් ඉතිරි කළ බව උපකල්පනය කරමු. (සාමාන්‍ය ආයෝජනය රු. 110). එවිට ඇය මෙම සේවාව ලබාගන්නවාට රු. 20 ක මුදලක් ගෙවනු ලැබේ. මෙය ඇයගේ ඉතුරුම් මත ආසන්න වශයෙන් සියයට 30 ක සෘණ පොලී අනුපාතයක් ලබයි. (හෝ සරලව පැවසූ විට සියයට 10 ක සේවා ගාස්තුවක්) මෙම ඉතිරි කරන්නන් ඔවුන් ලබාගන්නා සේවාව වෙනුවට ගෙවීමක් සිදුකරන බව හොඳින් දැනී. කෙසේ නමුත් සුළු වියදම හැරුණු කොට මෙම ක්‍රමය මගින් ඔවුන්ට ප්‍රතිලාභ අත්වන බවත්, විශේෂයෙන්ම ඔවුන්ට පාසැල් ගාස්තු හෝ වෙනයම් වියදමක් ගෙවීමට ඇති විට වැදගත්වන බවත් පවසයි. නිවස තුළ මුදල් ඉතිරි කිරීම අසීරු බවත්, බැංකු ශාඛාවක ඉතිරි කිරීමේදී ඉතුරු කරන්නන් එය නිතරම විසින් කළ යුතු නිසා එය අකාර්යක්ෂම බවත් ඔවුන් පවසයි. ඔවුන්ගේ නිවෙස්වලට පැමිණ ඉතුරුම් එකතු කිරීම සඳහා ගෙවන ගාස්තුව වටිනා බව ඔවුන් පවසයි.

මූලාශ්‍රය: Rutherford 1996

“හොඳින් සැලසුම්කරණ ලද සහ නිසි පරිදි බෙදා හරින තැන්පතු සේවා මගින් ගෘහ ඒකකයන්, ආයතනයන්, කණ්ඩායම් සහභාගිවන මූල්‍ය ආයතන සහ රජය යන සියළු පාර්ශවයන් එකවර ප්‍රතිලාභ ලබයි. සාර්ථක ඉතුරුම් වැඩසටහන් වලට දේශීය, ප්‍රාදේශීය සහ ජාතික ආර්ථික සංවර්ධනයට දායක විය හැකි අතර හිමිකම් වැඩිකර ගැනීමට ද උදව් විය හැකිය.” (Robin son 1994, 35)

බාහිර රෙගුලාසීන් ජාත්‍යන්තර බැංකු ප්‍රමිතීන් මත පදනම් විය යුතු අතර විශේෂයෙන්ම ජාත්‍යන්තර ගිණුම් මූලධර්ම, අවම ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා, වත්කම් හා බැඳී ඇති අවදානම අඩු කිරීමට සහ විවිධාංගීකරණය සඳහා ශිල්පීය ක්‍රම, සැපයුම් ප්‍රතිපත්ති සහ

කාර්යසාධන මිණුම් දඩු පිළිබඳ අවධානය යොමු කළ යුතුය. (GTZ 1997 a)

යහපත් පරිසරයක ක්‍රියාත්මක නොවන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අවශ්‍ය වෙනස්කම් කිරීම සඳහා සුදුසු ආයතන පෙළඹවිය යුතුවේ. මෙය සිදුකිරීම සඳහා ඔවුන් ජාත්‍යන්තර සහ දේශීය අන්දකීම් පිළිබඳ සම්ප විය යුතු අතර ඔවුන්ගේ තර්ක ඒත්තු ගැන්වීම සඳහා සුදුසු සාක්ෂි ඉදිරිපත් කළ යුතුවේ. ඔවුන්ගේ වෙළඳපලවල් තුළ ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත සඳහා පවතින ඉල්ලුම පිළිබඳව වෙළඳපල සමීක්ෂණයක් පැවැත්විය යුතුවේ. (CGAP 1997)

ඉන්දුනීසියාවේ රක්‍යාත් බැංකුව, අඩු ආදායම්ලාභී සේවලාභීන් සඳහා සුදුසු පරිදි ඉතුරුම් සේවා සැපයීම පිළිබඳව හොඳින් දන්නා සිද්ධි අධ්‍යයනයක් සපයයි. ඉන්දුනීසියාවේ රක්‍යාත් බැංකුව මගින් ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් ණය සේවාවන්ට වඩා හොඳින් ඉතුරුම් සේවා භාවිතා කරන බව පෙන්වා දී ඇත. (කොටුව 6.2)

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සේවා සැපයීම සඳහා අවශ්‍ය තීරණය අවශ්‍යතා ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සැපයීමට පෙර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් සාමාන්‍යයෙන් සපුරාලිය යුතු ප්‍රධාන නීතිමය අවශ්‍යතාවයන් දෙකක් පවතී. එනම් බලපත්‍ර සහ සංවිත අවශ්‍යතා වේ.

බලපත්‍ර ලබාගැනීම

බොහෝ අවස්ථාවලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ඉතුරුම් එකතු කිරීම සඳහා බලපත්‍ර අවශ්‍ය වේ. සාමාන්‍යයෙන් මෙයින් අදහස් වන්නේ යම් ආකාරයක නියාමනයකට බදුන් විය යුතු බව වේ.

අනිවාර්ය ඉතුරුම් සේවා පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීමේදී, ණය ලබාගන්නන්ට හෝ සාමාජිකයින්ට සහ සාමාන්‍ය මහජනතාවට ලබාදෙන ඉතුරුම් සේවාවන් පිළිබඳව වෙනස වටහා ගැනීම අවශ්‍ය වේ. බොහෝ විධිමත් හෝ අවිධිමත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සාමාජිකයින්ගෙන් ඉතුරුම් එකතු කරන අතර මෙම ඉතුරුම් නැවත ණයදීම සඳහා හෝ විධිමත් මූල්‍ය

කොටුව 6.2 - ඉන්දුනීසියාවේ රක්‍යාත් බැංකුවෙහි ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය

1983 ජුනි මාසයේදී ඉන්දුනීසියානු රජය විසින් රාජ්‍ය බැංකු වලට අවශ්‍ය පරිදි ණය සහ තැන්පතු මත ඔවුන්ගේ පොලී අනුපාත සකස්කර ගැනීමට ඉඩ සලසමින් නියාමනය නවතන ලදී. වසර 10 ක දී දේශීය බැංකු 3,600 ක් පමණ සමග ක්‍රියාත්මක වී ආසන්නව ඩොලර් මිලියන 17.6 ක් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කළ TABANS ලෙස හැඳින්වූ රජයේ ඉතුරුම් වැඩසටහන එම කාලයේදී ඉන්දුනීසියානු රක්‍යාත් බැංකුවට ලබාදෙන ලදී. රාජ්‍ය බැංකු මගින් සියයට 12 ට ණය ලබාදීමත් සියයට 15 ක් ඉතුරුම් මත ගෙවීමටත් නියමව තිබූ අතර එමගින් තැන්පත් සඳහා ඍණාත්මක බලපෑමක් ඇතිවී තිබුණි. මීට අමතරව ලබාගත හැකි එකම නිෂ්පාදනය වන TABANS මාසයකට ආපසු ගැනීම් දෙකකට සීමාවී තිබූ අතර එය බොහෝ ගැමියන් විසින් පිළිගැනීමට අකමැති විය. එයට හේතු වූයේ ඔවුන්ට අවශ්‍ය වේලාවන්හිදී ආපසු ගැනීමේ හැකියාවක් ඇති බවට තහවුරුවක් අවශ්‍ය වීමයි.

නමුත් දේශීය බැංකු පද්ධතියෙහි සම්පූර්ණ ඉතුරුම්වල අඩු වීමට හේතුවන සත්‍ය හේතූන් මත එය පුළුල්ව වෙන්කර නොතිබුණි. මූලිකවම පොලී අනුපාත නියාමනය සහ TABANS හි දුර්වල සැලසුම්කරණය මෙයට හේතු වේ. ගැමියන් ඉතිරි නොකරන බවත්, කිහිප දෙනෙකු පමණක් ඉතුරුම් සිදුකළත් ඔවුන් බැංකුවල මුදල් තැන්පත් නොකරන බවටත් වූ පරීක්ෂණය නොකරන ලද කල්පිතයක් මත පදනම්ව ක්‍රියාකරන ලදී. මෙම කල්පිත දෙකම නිවැරදි නොවේ. 1980 දී ගැඹුරින් සිදුකරන ලද ක්ෂේත්‍ර සමීක්ෂණයේදී රජය සහ ඉන්දුනීසියාවේ රක්‍යාත් බැංකුවෙහි නිලධාරීන් පුද්ගලයන් පත්කරවමින් ග්‍රාමීය හා නාගරික යන ප්‍රදේශ දෙකෙහිම ආරක්‍ෂාකාරීව තැන්පත් කළ හැකි ආදායම් ප්‍රවාහයන් මගින් ලැබෙන මූල්‍ය තොග සහ ඉතුරුම් සඳහා දුබලීම් ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත සඳහා සපුරාලිය නොහැකි වූ ඉල්ලුමක් පවතින බව සොයා ගැනුණි. එසේම බොහෝ අඩු ආදායම්ලාභී පුද්ගලයින්ට ඔවුන්ගේ සමහරක් මූල්‍ය නොවන ඉතුරුම් දුබලීම් ගිණුම් තුළ තැන්පත් කළ හැකි නම් මූල්‍යමය ඉතුරුම් බවට පරිවර්තනය කිරීමට ද අවශ්‍ය විය. එසේම ස්ථිර තැන්පතු සඳහා ද ඉල්ලුමක් පැවතුනි.

1995 දෙසැම්බර් 31 වන විට ඉන්දුනීසියානු රක්‍යාත් බැංකුවෙහි ප්‍රාථමික ඉතුරුම් නිෂ්පාදිතය වන SIMPEDES සහ නාගරික ප්‍රදේශවල දියත් වූ SIMAKOT, දේශීය බැංකු පද්ධතියේ සම්පූර්ණ ඉතුරුම් වලින් සියයට 77 ක ප්‍රමාණයක් සඳහා හිමිකාරිත්වය දැරීය. බැංකු පද්ධතිය පළමු දශකය තුළ ඩොලර් මිලියන 17.6 ක් ඒකරාශීකරණය කළ අතර, එම බැංකු මගින්ම එම ගනුදෙනුකරුවන්ගෙන්ම දෙවන දශකයේදී ඩොලර් මිලියන 2.7 ක් ඒකරාශීකරණය කළේය. මෙම සැලකිය යුතු වෙනස මූලිකවම සිදුවූයේ 1985 දී ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා බැංකු සඳහා ලබාදුන් දීමනාවෙන් අනතුරුව වන අතර එහි දේශීය වෙළඳපල පිළිබඳව ඉගෙන ගැනීමට පටන් ගැනීමෙනි. ඉන් අනතුරුව විශේෂයෙන් දේශීය ඉල්ලුමෙහි විවිධ අවශ්‍යතා සපුරාලිය හැකි පරිදි ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සැලසුම් කරන ලදී.

1995 දෙසැම්බර් 31 වන විට ඉතුරුම් ගිණුම් සංඛ්‍යාව මිලියන 14.5 ක් වූ අතර ඉන්දුනීසියාවේ කුටුම්භයන්ගෙන් සියයට 30 ක ප්‍රමාණයකට ඉතුරුම් සේවාවන් ලබාදුනි. ඉතුරුම් වැඩසටහන මගින් මූල්‍යනය කළ ආයතනික ණය ධාරිතාවය වැඩිකිරීම මගින් ගෘහ ඒකකයන් සහ ආයතන යන දෙකම ප්‍රතිලාභ ලැබීය.

මූලාශ්‍රය: Robinson 1995

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සැලසුම්කරණය

ආයතනයක තැන්පත් කිරීම සිදුකරයි. සමහරක් ආයතන බලපත්‍රලාභී වුවත් (රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන ලෙස) ඒවා මූල්‍ය අතරමැදියන් ආකාරයට අවශ්‍ය ලෙස බලපත්‍ර ලබාගෙන නොමැති අතර (එනම් තැන්පතු ලබාගැනීම සඳහා) සාමාන්‍යයෙන් ඔවුන්ගේ තැන්පතු නියාමනය කිරීම හෝ අධීක්ෂණය කිරීම සිදුවන්නේ නැත.

මහජනතාවගෙන් ඉතුරුම් ලබාගැනීම සඳහා සංවිධානයකට බලපත්‍ර තිබීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. තැන්පතු රැස්කරන ආයතන ලෙස බලපත්‍ර ලබාගෙන ඇති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සාමාන්‍යයෙන් යම් ආකාරයක නියාමනයකට ලක්වන අතර රටෙහි බැංකු අධීක්ෂක, මධ්‍යම බැංකුවෙන් හෝ වෙනත් රාජ්‍ය දෙපාර්තමේන්තුවක් හෝ ඒකකයක් මගින් අධීක්ෂණයට ලක්වේ. නියාමන සහ අධීක්ෂණ අවශ්‍යතා පිළිපැදීම මගින් සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට අතිරේක පිරිවැයක් එකතු වේ. (සංචිත අවශ්‍යතා ආදී)

අවසානයේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට තැන්පතු ලබාගැනීමට අවශ්‍ය බලපත්‍ර ලබාගැනීම සඳහා මූල්‍ය ශක්තිය සහ ආයතනික ධාරිතාවය තිබිය යුතුය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ධාරිතාවය නිර්ණය කිරීම බලපත්‍ර දරන ආයතනයේ වගකීම වේ.

සංචිත අවශ්‍යතා:

සංචිත අවශ්‍යතා යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ ආයතනයක් ලබාගන්නා තැන්පතු වලින් මධ්‍යම බැංකුවේ හෝ වෙනත් සමාන ආරක්ෂාකාරී සහ ද්‍රවශීල ආකාරයෙන් තැන්පත් කළ යුතු ප්‍රතිශතය වේ. එය දේශීය බැංකු නියාමන මගින් විධිමත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල තැන්පතු එකතු කිරීමේදී තැන්පත්කරුවන්ගේ අරමුදල් ආරක්ෂාකාරී සහ ලබාගත හැකි බව තහවුරු කිරීම සඳහා පනවනු ලබයි. සංචිත ලෙස තැන්පතු අරමුදල් වලින් යම්කිසි ප්‍රතිශතයක් තිබීම අනිවාර්ය කිරීම මගින්, රජය විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඇති සියළුම අරමුදල් නැවත ණය දීම සඳහා යෙදවීමෙන් වලක්වනු ලැබේ.

සංචිත අවශ්‍යතා මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල පිරිවැය වැඩිකරයි. එමගින් සංචිත ලෙස රඳවා ඇති මුදල් නැවත ණය දීමට යොදාගත නොහැකිවීමත් එමගින් සඵල ආයෝජන කළඹෙහි ආදායම හෝ ආයෝජන ප්‍රතිලාභ අනුපාතය උපයා ගැනීමට නොහැකි වේ.

සංචිත අවශ්‍යතා ප්‍රාථමික සංචිත සහ ද්විතීක සංචිත ලෙස බෙදා වෙන්කරනු ලැබේ. උදාහරණ ලෙස කැනඩාවෙහි සියළුම වරලත් බැංකු කැනේඩියානු මුදලින් ඇති ඉල්ලුම් තැන්පතු වලින් සියයට 10 ක්ද, කැනේඩියානු මුදලින් ඇති නිවේදන

(Notice) තැන්පතු වලින් සියයට 2 ක්ද කැනේඩියානු ඩොලර් මිලියන 500 ට වැඩි අගයකට වඩා වැඩි කැනේඩියානු මුදලින් ඇති නිවේදන තැන්පතු වලින් සියයට 1 ක්ද, කැනේඩියානු ජනතාව විසින් කැනඩාව තුළ පවත්වාගෙන යනු ලබන විදේශ මුදල් තැන්පතු වලින් සියයට 3 ක්ද, යන අගයන්හි එකතුවට සමාන ප්‍රමාණයක් මධ්‍යම බැංකුවෙහි පවත්වාගෙන යා යුතුවේ. වරලත් බැංකුවලට මෙම ප්‍රාථමික සංචිත සඳහා පොලියක් නොලැබේ.

ද්විතීක සංචිත යනු බැංකු සංචිත වන අතර එය නියමකර ඇති පොලී සහිත පොදු ණය හෝ කැනඩාව තුළ ආයෝජන වෙළඳපලක් මගින් හෝ මුදල් ලෙස හෝ පවත්වා ගෙන යා යුතුය. මෙම සංචිත වල ප්‍රමාණය කැනඩාව තුළ ඇති බැංකු කාර්යාලවල හෝ එහි පරිපාලන ආයතන තුළ හෝ ඇති කැනේඩියානු ජාතිකයින්ගේ තැන්පතු වලින් සියයට 12 ක ප්‍රමාණය නොඉක්මවිය යුතුවේ. (Morisis, Power and Varma 1986)

ඉන්දුනීසියාව තුළ සංචිත අවශ්‍යතාවය සියයට 5 ක් වන අතර පිලිපීනයේ සියයට 8 ක්ද, කාම්බෝජියාවේ සියයට 10 ක් ද වේ. තායිලන්තය ආදී සමහර රාජ්‍ය බැංකු සංචිත අවශ්‍යතාවලින් නිදහස් වන අතර ඒ මගින් අනෙකුත් ආයතන වලට වඩා සැලකිය යුතු වාසියක් ලැබේ.

තැන්පතු රක්ෂණය කිරීම

තැන්පතු වල ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීම සඳහා පවතින සුදුසුම මාර්ගය වනුයේ තැන්පතු සේවාවන් සපයන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විනාශ වීමෙන් වැළැක්වීමයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට යහපත් කළමණාකරණයක් තිබීම සහ සුදුසු ණය දීමේ ප්‍රතිපත්තිද, ප්‍රමාණවත් නියාමන සහ අධීක්ෂණ මගින් සහාය දැක්වීම තහවුරු කිරීම මගින්ද මෙය සිදුකිරීම සුදුසුම ආකාරය වේ. කෙසේ නමුත් බොහෝ කාර්මිකරණය වූ රටවල්වල (සහ බොහෝ සංවර්ධනය වන රටවල) යහපත් ලෙස කළමණාකරණය නොකරන ආයතනවල තැම්පත්කරුවන් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ආරක්ෂිත ජාලයක් ලෙස තැන්පතු රක්ෂණ සැලසුමක් ස්ථාපනය කර ඇත. (ඉතුරුම් එකතු කරන අවිධිමත් මූල්‍ය ආයතන වලට සාමාන්‍යයෙන් තැන්පත් රක්ෂණ සැලසුමට සහභාගි විය නොහැක.) තැන්පතු රක්ෂණය මගින් ආයතනය මගින් එකතු කරන තැන්පත් අසාර්ථක වුවහොත් සෑම ඉතිරිකරන්නෙකුටම (ඔවුන් විසින් ඉතිරි කරන ලද ප්‍රමාණය මත පදනම්ව) තැන්පතු වල අවම නාමික අගයකට සමාන මුදලක් තහවුරු කරයි. මෙම රක්ෂණය සාමාන්‍යයෙන් රජය මගින් පාලනය කරනු ලබන අතර නියාමනය කරන

සෑම තැන්පත් රැස්කරන ආයතනයකින්ම ගාස්තුවක් ගෙවිය යුතු අතර ප්‍රධාන ආයතනයක් (A p e x Institute) මගින් ලබාදෙයි. සමහර රටවල්වල රජය මගින්ද අරමුදල් දායක කරනු ලැබේ. සෑම අවස්ථාවකදී රජය විසින් මෙම ක්‍රියාමාර්ග ඵලදායී වීම සඳහා අවශ්‍ය සහාය දීම ඉතා අවශ්‍ය වේ. (කොටුව 6.3)

කොටුව 6.3 - ඉන්දියාවේ තැම්පත් රක්ෂණය

ඉන්දියාවේ තැම්පත් රක්ෂණය රාජ්‍ය අංශයේ ඒජන්සියක් වන 1962 දී පෞද්ගලික බැංකුවක කඩාවැටීමත් සමග ආරම්භ කරන ලද Deposit Insurance and Credit Guarantee Corporation මගින් ආරම්භ කරන ලදී. එම ඒජන්සිය මගින් සමුපකාර සහ ග්‍රාමීය බැංකුද ඇතුළත්ව සමස්ථ බැංකු අංශය සඳහාම තැන්පතු සහ ණය රක්ෂණය ලබාදෙයි. බැංකු සඳහා ඉතුරුම් රක්ෂණය අනිවාර්යය වන අතර ණය රක්ෂණය ස්වකැමැත්තට අනුව සිදුකළ හැකිය. Deposit Insurance and Credit Guarantee Corporation මගින් රුපියල් 100 ක් සඳහා වාර්ෂිකව පයිසා 5 ක වාරිකයක් වසර භාගයක පදනමින් අයකරනු ලබයි. (සියයට 0.0005) සෑම තැම්පතුවක්ම උපරිමය රුපියල් ලක්ෂයක ආවරණයකට හිමිකම් ලබන අතර (ආසන්න වශයෙන් ඇමරිකානු ඩොලර් 2,565) එයින් අදහස් වන්නේ ඉන්දියාවේ සියළුම සුළු ඉතිරිකරන්නන් ආරක්ෂා කරන බව වේ.

මෙම යෝජනා ක්‍රමය මගින් දුරස්ථ ප්‍රදේශවල පවා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය ඉතා පහසුවෙන් කළ හැකි පරිදි බැංකුවලට අවස්ථාව සලසමින්, කුඩා ඉතුරුම් හිමියන් අතර සැලකිය යුතු මට්ටමක විශ්වාසයක් ඇති කිරීමට හැකිවී ඇත. බැංකු රක්ෂණය සඳහා නිතරම ඉල්ලුම් කළද ඉන්දියාවේ සාමාන්‍ය මූල්‍ය ස්ථාවරත්වයක් ඇති කරවමින් ඉතා කලාතුරකින් තැන්පතු රක්ෂණය මත ඉල්ලුම් කරයි.

මූලාශ්‍රය: Shylendra 1998

තැන්පත් රක්ෂණය ප්‍රධාන කරුණු 3 ක් නිසා ස්ථාපනය කරන ලදී. (FAO 1995)

- එය බැංකු පද්ධතිය පිළිබඳව විශ්වාස ශක්තිමත් කරන අතර තැන්පත් ඒකරාශීකරණය ප්‍රවර්ධනයට උදව් වේ.
- අසාර්ථක බැංකු සමග ගනුදෙනු කිරීම සඳහා රජයට විධිමත් යාන්ත්‍රණයක් සපයා දෙයි.
- බැංකුවක් අසාර්ථක වීමේදී කුඩා තැන්පත්කරුවන් ආරක්ෂිත බව එය තහවුරු කරයි.

තැන්පත් රක්ෂණ සැලසුමෙහි ප්‍රධාන අසාර්ථක කරුණු දෙකක් නම් ඉතිරි කරන්නන්ට ස්ථාවර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් තෝරාගැනීමට සහ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය

ආයතනවලට ඔවුන්ගේ ආයතන ක්‍රමවත්ව පාලනය කිරීම සඳහා ඇති අඩු දිරිගැන්වීමයි. කෙසේ නමුත් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඉතිරි කරන්නන් ආරක්ෂා කිරීම විශේෂයෙන් වැදගත් වේ. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ අඩු ආදායම්ලාභී සේවාලාභීන් සතුව ඇත්තේ අසම්පූර්ණ තොරතුරු නිසාත් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අසාර්ථක වීමේදී ඉතිරි කරන්නන්ගේ හානි පූර්ණය කිරීමටත් ඒ සඳහා මැදිහත් වීමටත් රජය දක්වන නොකැමැත්ත නිසාත් බොහෝ අවස්ථාවලදී එහි අසාර්ථකබව රටෙහි මූල්‍ය ස්ථාවරත්වයට තර්ජනයක් ලෙස නොදකියි.

එසේම තැන්පත් රක්ෂණ සැලසුමට සමුපකාර සහ අර්ධ විධිමත් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඇතුළුව සියළුම තැන්පත් රැස්කරන ආයතන ඇතුළත් විය යුතු අතර සියළුම ආයතන සඳහා එකම රක්ෂණය සැපයීම සුදුසු නොවනු ඇත. සෑම ප්‍රධාන ආකාරයකම මූල්‍ය අතරමැදියන්ගෙන් සඳහා විවිධ තැන්පත් රක්ෂණ අරමුදල් තබාගැනීමෙන් අවදානම විවිධාංගීකරණය කළ හැකිය. උදාහරණයක් ලෙස එක්සත් රාජධානියේ ඉතුරුම් සහ ණය අර්බුදයෙන් බැංකු සහ ණය සංගම් රක්ෂණ අරමුදල් වලට බලපෑමක් ඇති නොවුණු අතර එමගින් රක්ෂණ වාරික වැඩිකිරීමට සිදුවූයේ ඉතුරුම් සහ ණය සම්බන්ධවල පමණි. (FAO 1995)

තැම්පත් රක්ෂණයක් නොමැතිව වුවද, ඉතිරි කරන්නන්ට බැංකුවෙහි කීර්තිනාමය වැදගත් බව පෙනෙන්නට ඇත. ඉතිරිකරන්නන් කීර්තිනාමය සුදුසු නිෂ්පාදිත හා පහසු දේශීය මධ්‍යස්ථාන ඇතුළත් ස්ථාපිත බැංකු කෙරෙහි උනන්දුවක් දක්වයි.

ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා අවශ්‍ය ආයතනික ධාරිතාවය කිසිදු මූල්‍ය ආයතනයට තිබේද?

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ලබාදීමට ප්‍රථම ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයට නීත්‍යානුකූලව ඉඩ ලැබෙන ආයතනික ව්‍යුහයක් සහ අවශ්‍ය ආයතනික ධාරිතාවය හෝ සංවර්ධනය වීමට හැකියාව තිබේදැයි තහවුරු කරගත යුතුය. ඉතුරුම් සේවා සැපයීම සඳහා ප්‍රමාණවත් පාලනය, කළමනාකරණය, කාර්ය මණ්ඩලය සහ මෙහෙයුම් ව්‍යුහයන් සුදුසු පරිදි තිබීම ආයතනික ධාරිතාවයට අවශ්‍ය වේ.

එසේම අධීක්ෂකවරුන් හෝ වෙනත් නියාමක ආයතන මගින් ඉල්ලුම් කරන අතිරේක (සමහර විට සැලකිය යුතු) වාර්තාකරණ අවශ්‍යතා නිසා පෞද්ගලික පීරිවැය වැඩිවීම සහ සාර්ථක කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් අවශ්‍ය වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය පිළිබඳ සේවාලාභීන්ගේ අදහස් පිළිබඳව එහි හිමිකාරිත්වය, පාලනය සහ ආයතනික ව්‍යුහයන්ගේ දැඩි බලපෑමක් ඇත. එසේම ස්වේච්ඡා

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සංලසුම්කරණය

ඉතුරුම් සේවාවන් හඳුන්වා දීම මගින් බොහෝ අතිරේක නව ගනුදෙනුකරුවන් ඇතුළු නිසා කාර්ය මණ්ඩලයේ ධාරිතාවය සහ කාර්යමණ්ඩලය සඳහා පුහුණු පාඨමාලා, කළමනාකරණය, අලෙවිකරණ පද්ධතීන්, යටිතල පහසුකම්, ආරක්‍ෂණය සහ අභ්‍යන්තර පාලනය, කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති සහ අවදානම් කළමනාකරණය වැඩිදියුණු කළ යුතුවේ.

කොටුව 6.4 - Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives, තායිලන්ත-තන්පතු රක්ෂණය

තායිලන්තයේ Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC) වසර 30 ක් පුරා එහි මෙහෙයුම් කටයුතු ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල සිදු කරන ලදී. මෙය තායිලන්තයේ ගොවීන් සඳහා අඩු - පිරිවැය ණය බෙදාහැරීමේ මාධ්‍යයක් ලෙස ඇරඹූ අතර මෑත කාලයේදී රජය සතුව ඇති අංශ කිහිපයකම විශිෂ්ඨ වූ ග්‍රාමීය මූල්‍ය ආයතනයක් ලෙස හඳුනාගෙන ඇත.

මෙම සාර්ථකත්වයේ එක් වැදගත් අංශයක් වන්නේ මූල්‍ය සම්පත් ඒකරාශීකරණයේදී බැංකුව දැක්වූ විමතිය දැනට වාර්තාව වේ. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල ඉතුරුම් ආකර්ෂණය කරගැනීම සඳහා ප්‍රබල ආයාසයක් දරමින් සීග්‍ර ලෙස ව්‍යාප්ත වන කෘෂිකාර්මික ණය කළඹ මේ මගින් මූල්‍යකරණය කරන ලදී.

තායිවානයේ බැංකු අංශයේ විධිමත් තැම්පත් රක්‍ෂණ වැඩසටහනක් නොමැත. කෙසේ නමුත් එක් එක් සිද්ධිය මත Bank of Thailand මගින් පාලනය කළ මෙහෙයුම් මගින් තැන්පත්කරුවන්ගේ අරමුදල් අහිමිවීම වළක්වා ගන්නා ලදී. අවාසනාවට, මෙම ඇප ආරක්‍ෂණ ක්‍රමය තැන්පත්කරුවන්ගේ සැනසීමට හේතු වූ අතර, මෙම "ආරක්‍ෂිත ජාලය" මගින් අවදානම් සහිත ණය දීමේ මෙහෙයුම් කිරීමට උනන්දු කරවයි නම් එමගින් බැංකු කරුවන්ට මුරණ්ඩු පාලනයක් ගෙනයෑමට දිරිගන්වයි. මෙහි ප්‍රච්ඡේදයක් වශයෙන් BACC හි ආයෝජන කළඹෙහි ගුණාත්මක බව දුර්වල වේ.

රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික මූල්‍ය ආයතනවලට මෙම ඇප වැඩසටහන එක සමාන ලෙස ප්‍රතිලාභ ලබා නොදෙන බවට මහජනයා විශ්වාස කිරීම යන හේතුව නිසා මූල්‍ය වෙළඳපල විකෘති වීම ඇතිවේ. සුදුසු නිශ්චිත තැන්පත් ඇප රාමුවක් යනු සෑම සහභාගිවන මූල්‍ය ආයතනයක්ම (රාජ්‍ය හෝ පෞද්ගලික ආයතනයක් වුවත්) ආයතනයේ ආයෝජන කළඹෙහි අවදානම පිළිබඳව ස්වාධීන තක්සේරුවක් පදනම් කරගනිමින් තැන්පත් රක්‍ෂණ අරමුදලට යම් ප්‍රමාණයක් දායක කිරීමයි.

මූලාශ්‍රය: GTZ 1997b

හිමිකාරිත්වය සහ සහපාලනය

මහජන හිමිකාරිත්වය මගින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් විශ්වාසනීය සහ ආරක්‍ෂාකාරී බවට පත් කළ හැකිය. විශේෂයෙන්ම ශක්තිමත් දේශපාලන සහායක් සහ අවම දේශපාලන මැදිහත්වීමක් ඇති විට මෙය සිදුකළ හැකිය. යම් ආකාරයක ද්‍රවශීලතාවය හෝ බුන්වත්වීම ආදී අර්බුදකාරී අවස්ථාවකදී රජය තැම්පත්කරුවන් ආරක්‍ෂා කරන බව ඔවුහු දනිති. කෙසේ නමුත් සහනාධාර ණය වැඩසටහන් ඇත්නම් සහ මිල නියම කිරීමේදී රජය මැදිහත්වීම සහ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ තෝරාගැනීම මත පොදු අයිතිකාරිත්වය පිළිබඳ සීමාවන් පැන නැගිය හැකිය. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන දේශපාලන මැදිහත්වීමෙන් තොරව පාලනය වීමට ඉඩ තිබිය යුතුය. වියදමක් නොමැතිව මහජන මුදල් නිතරම ලබාදීම මගින් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය අධෛර්යමත් නොකළ යුතුය. එසේම, රාජ්‍ය ආයතනවලට වඩා පෞද්ගලික ආයතනවලට දැඩිව බාහිර නියාමන සහ අධීක්‍ෂණයක් යෙදීමෙන් අකාර්යක්ෂම අවදානම් කළමනාකරණය මගින් තැන්පත්කරුවන්ගේ අරමුදල් අවදානමෙහි පැවතිය හැකිය. (කොටුව 6.5)

පෞද්ගලික ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ඔවුන් සාර්ථක මූල්‍ය අතරමැදියන් බව ප්‍රත්‍යක්‍ෂ කර තහවුරු කිරීම අවශ්‍ය වේ. ගෞරවයට පාත්‍රවූ පුද්ගලයන්, පවුල් හෝ ආගමික සංවිධාන හෝ විශාල පරිපාලන සමාගම් ආදී ආයතන සමග සම්බන්ධකම් පැවැත්වීම මගින් එහි තැන්පත්කරුවන්ගේ විශ්වාසය වැඩි දියුණු කළ හැකිය. එසේම සාම්ප්‍රදායික ලෙස ණය සේවා සැපයීම පමණක් ඉලක්ක කළ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, තැන්පත්කරුවන් සඳහා ආරක්‍ෂිත ස්ථානයක් ලෙස ඔවුන්ගේ අනන්‍යතාවය නැවත ස්ථාපනය කළ යුතුවේ. මෙය ඔවුන් සපයන ණය සේවාවන්හි ගුණාත්මකභාවය සහ ණය පැහැර හරින සේවාවලාභීන් පිළිනොගන්නා, විශ්වාසදායී ණය ලබා දෙන්නන් වීම මත දැඩි ලෙස රඳා පවතී.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක පාලන ව්‍යුහය, ඉතුරුකරන්නන් සහ ණය ලබාගන්නන් අතර සුදුසු මූල්‍ය අතරමැදියනයක් තහවුරු කිරීම සඳහා වැදගත් වේ. ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදු කරන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට වඩා පෞද්ගලික මූල්‍ය අංශයේ වැඩි සහභාගිත්වයක් සහිත පාලන ව්‍යුහයක් හෝ ණය ලබාදීම පමණක් සිය ව්‍යාපාරය වශයෙන් සිදුකරන අයට වඩා සාමාජිකයින් සංඛ්‍යාවක් දැකිය හැකිය.

ආයතනික ව්‍යුහය

ඉතුරුම් ඒකරාශිකණය සිදු කරන බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල විමධ්‍යගතව ව්‍යාප්ත වූ ආයතනික ව්‍යුහයන් දැකිය හැකිය. තැන්පත්කරුවන්ට සමීප ස්ථානයක් තිබීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සහ එහි සේවාවලින් යන දෙපාර්ශවයෙහිම හුවමාරු පිරිවැය අඩුකරන අතර ඉතුරුම් ඒකරාශිකරණයේ සාර්ථකත්වයට ප්‍රධානතම හේතුවක් වන අන්‍යෝන්‍ය විශ්වාසය මත ස්ථාවර සබඳතාවයක් ගොඩනගා ගැනීමද වැදගත් වේ.

කොටුව 6.5 - Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives - තායිලන්තය - හිමිකාරිත්වය සහ සහජාලනය

තායිලන්තයේ Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC) හි පාලනය අමාත්‍ය මණ්ඩලයක් මගින් පත්කරන ලද අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයක් විසින් සිදුකරනු ලබයි. බැංකුවහි ප්‍රතිපත්ති සහ ව්‍යාපාර මෙහෙයුම් අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය විසින් පාලනය කරනු ලබයි. එහි ව්‍යවස්ථාව මගින් අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය සඳහා අග්‍රාමාත්‍ය කාර්යාලය, මුදල් අමාත්‍යාංශය, කෘෂිකර්මාන්ත සහ සමුපකාර අමාත්‍යාංශය සහ වෙනත් රජයේ දෙපාර්තමේන්තුවල නියෝජිතයින් සිටිය යුතුවේ. එම නිසා අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය ප්‍රධාන වශයෙන් රජයේ අවශ්‍යතාවයන් විදහා දක්වන මහජන නියෝජිතයින්ගෙන් සමන්විත වන නමුත් මූල්‍ය ආයතන පිළිබඳ දැනුම සහ අත්දැකීම් සහිත වූවන්ගෙන් හීන වේ. අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ සංයෝජනයට අනුව බැංකුවෙහි හිමිකාරිත්වය සියයට 99.7 ක ප්‍රතිශතයක්ම රජය සතුබව විදහා දක්වයි.

රජයෙන්, විදේශීය දායක ඒජන්සි හෝ වාණිජ බැංකු තැන්පත් සඳහා අනිවාර්යය ආකාරයට හෝ රජය වෙනුවෙන් ලැබූ අරමුදල් බෙදාහැරීමේ නියෝජිතයා ලෙස මූලිකව ක්‍රියාකල ආරම්භක වසරවලදී මෙම පාලන ව්‍යුහය නිසැකයෙන්ම එහි ඇතුළත් විය. ඉන්පසුව මෙම තත්වය වෙනස්විය. දැන් BAAC වෙත එහි නව තැන්පත් සේවාවලින් ගෙන් ලැබෙන විශාල සම්පත් පරිමාව ආරක්ෂාකාරීව තබාගැනීමෙන්, භාරකාරිත්වයෙන් වගකීම පවරා ඇත.

BAAC හි මූල්‍ය සම්පත් පදනමෙහි මූලික වෙනස්වීමට අමතරව ආයතනයෙහි හිමිකරුවන්ගෙන් සැලකිය යුතු වෙනස්වීම විදහා දැක්වීම සඳහා අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයෙහි සාමාජිකත්වයෙහි වෙනස්වීමක් මේ වනවිටත් සිදුවී නොමැත. එසේම මෙම නව අරමුණු වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීම සඳහා ආයතනයේ හිමිකාරිත්වය සඳහා අවස්ථාවන් වෙනස්වීම හෝ සැලකිය යුතු පුළුල්වීමක් දැකිය හැකිය.

බැංකුවේ පාලන ව්‍යුහයේ වෙනසක් මගින් රජය සතු ආයතනයක මුල් සැලසුම්කරණ සංකල්පයෙන් බැහැරව හිමිකරුවන්ගේ සමහරක් ගැටළු සඳහා පිළියම් යෙදීමට වැදගත් දායකත්වයක් ලබාදිය හැකිය.

මූලාශ්‍රය: GTZ 1997b

සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ශාඛා හෝ ක්ෂේත්‍ර කාර්යාල ලාභ මධ්‍යස්ථාන ලෙස සංවිධානය කරන අතර ශාඛා ජාලයෙහි සියළුම පිරිවැය ආවරණය වන පරිදි හුවමාරු මිලක් තහවුරු කරයි. හුවමාරු මිල යනුවෙන් අදහස් කෙරෙනුයේ පිරිවැය ප්‍රතිසාධනය කිරීමේ පදනමින් ශාඛා සඳහා ප්‍රධාන කාර්යාලය මගින් ලබාදෙන සේවාවන් සඳහා වන මිල වේ. උදාහරණ ලෙස සමස්ථ සංවිධානයම කළමණාකරණ කිරීම සඳහා ප්‍රධාන කාර්යාලයට වැයවන පිරිවැය වත්කම්, (ණය) හෝ ශාඛාව තුළ ඇති තැම්පත්වල ප්‍රතිශතයක් ලෙස ශාඛා පදනමින් ගණනය කිරීම සිදුකරනු ලබයි. එසේම මූල්‍යකරන පිරිවැයද කොටස්වලට බෙදා වෙන්කරනු ලබයි. ඒකරාශිකරණය කරන තැම්පතුවලට වඩා වැඩි ධාරිතාවයකින් යුත් ණය මුදාහරින ශාඛාවක් සඳහා ඔවුන්ගේ ණය සඳහා අරමුදල් ප්‍රධාන කාර්යාලයෙන් (හෝ වෙනත් ශාඛාවකින්) මුදල් ලබාගත යුතුවේ. ප්‍රධාන කාර්යාලයේ හෝ (හෝ ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය) එක් ශාඛාවක කිසියම් අතිරේක තැන්පතු ඇත්නම් වෙනත් ශාඛාවකට 'විකුණන' මධ්‍යම මූල්‍යනය පහසුකම් ලෙස ක්‍රියා කරයි. අතිරේක තැන්පතු ඇති ශාඛාවක් ඔවුන්ගේ අරමුදල් සඳහා ගෙවීමක් ලබන අතර (පොලී ආදායම) එම මුදල් ලබාගන්නා ශාඛාව ඒ සඳහා ගාස්තුවක් (පොලී වියදම) ගෙවිය යුතුවේ. පද්ධතිය තුළ අතිරේක අරමුදල් නොමැති බව ප්‍රධාන කාර්යාලය මගින් නිර්ණය කළහොත් මිලගට ඔවුන් බාහිරව අරමුදල් සපයා ගැනීමේ ක්‍රම ලබාගත යුතු අතර සැලසුම්ගත මිලක් මත නැවත එහි ශාඛාවලට ණය ලෙස ලබාදීම සිදුකළ යුතුය.

ශාඛා සඳහා අයකළ හුවමාරු පිරිවැය (හෝ අතිරේක තැන්පතු සඳහා ශාඛාවලට ගෙවිය යුතු) සකස් කරනු ලබන්නේ අන්තර් බැංකු ණය දෙන අනුපාතයට (inter banking lending rate) හෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුදල් සඳහා වන පිරිවැයෙහි සාමාන්‍යයට මඳක් වැඩි අගයකට හෝ වේ. මේ මගින් ජාලය තුළ ඇති වෙනත් ශාඛාවල අතිරේක ද්‍රවශීලතාවය මත රඳා පවතිනවාට වඩා ප්‍රදේශයේ ඉතුරුම් ඒකරාශිකරණය සඳහා දිරිදීමනාවක් සපයයි. එසේම එය මගින් ප්‍රධාන කාර්යාලයේ පොදු කාර්ය පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා අතිරේක ආදායමක්ද සපයනු ලබයි.

මානව සම්පත

ඉතුරුම් හඳුන්වාදීමෙන් අනතුරුව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සැබෑ මූල්‍ය අතරමැදියෙක් බවට පත්වන අතර එහි ප්‍රථිපලයක් ලෙස ආයතනය එහි මානව සම්පත පිළිබඳවද සැලකිය යුතු වේ. ණය ලබාදෙන

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සැලසුම්කරණය

සංවිධානයක් කළමනාකරණය කිරීමට වඩා මූල්‍ය අතරමැදියනයක් කළමනාකරණය කිරීම අසීරු වේ. විශේෂයෙන්ම ආයතනයේ ප්‍රමාණය සීඝ්‍ර ලෙස වර්ධනය සිදුවීමේදී වඩාත් අසීරු වේ. ආරම්භයේදී සියළුම කරුණු සඳහා මැදිහත්වී ආයතනය පාලනය කළ පුද්ගලයින් එක්කෙනෙකු හෝ දෙදෙනෙකු පමණක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සිටියේ නම් මෙහි සැලකිය යුතු ප්‍රවීචල වෙනස්කම් ඇතිවේ. විශේෂයෙන්ම ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදුකරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන රජයේ සහ අනෙකුත් නියාමනයන්ගේ නියාමනයට සහ වැඩි පිරික්සීමට ලක්වේ. ණය පමණක් ලබාදෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට වඩා ඵලදායී කළමනාකරණ මට්ටම වැඩිවිය යුතුවේ.

ගනුදෙනුකරුවන් සහ සංස්කෘතිය පිළිබඳව සමීප වන එම ප්‍රදේශයේ වෙසෙන අය අතුරින් කාර්ය මණ්ඩලය තෝරා ගැනීම ඉලක්ක කළ යුතු අතර හැකිනම් එම ප්‍රදේශයේ භාවිතා වන උපහාෂා යොදාගත යුතුවේ. (කොටුව 6.6) දේශීය කාර්ය මණ්ඩලය යොදාගැනීමෙන් සේවාවලින් තුළ විශ්වාසය තහවුරු වීමේ නැඹුරුවක් දැකිය හැකි අතර ඔවුන්ට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමග සන්නිවේදනය ඒ මගින් පහසු වේ. සාර්ථක ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයක් සඳහා ශක්තිමත් ලෙස ගනුදෙනුකරුවන් වෙත දිශානුගතවීම සහ සේවා සංස්කෘතික ආකල්ප සාමාන්‍යමක සාධක ලෙස අධ්‍යයනයන් මගින් පෙන්වා දී ඇත. (GTZ 1997 a)

ඉතුරුම් හඳුන්වාදීමේදී සැලකිය යුතු පුහුණුවක් කළමනාකාරිත්වයට සහ කාර්ය මණ්ඩලයට යන දෙපාර්ශවයටම අත්‍යවශ්‍ය වේ. දේශීය වෙළඳපල තුළ මෙහෙයුම් සිදුකරන්නේ කෙසේද යන්න කළමනාකරුවන් සහ කාර්ය මණ්ඩලය ඉගෙන ගත යුතු අතර හැකියාවක් ඇති ඉතිරිකරන්නන් සිටින තැන් නිශ්චය කිරීම සහ එම වෙළඳපල සඳහා නිෂ්පාදිත සහ සේවා සැලසුම් කිරීම පිළිබඳවද දැනගත යුතුය. එසේම මූලික ගිනුම්කරණය සහ ණය සහ ඉතුරුම් සේවා අතර ප්‍රමාණවත් පැතිරීම පිළිබඳවද තේරුම් ගැනීම අවශ්‍ය වේ. සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කාර්ය මණ්ඩලය සතුව සමාජ සංවර්ධන පසුබිමක් ඇති අතර අඩු ආදායම්ලාභී සේවාවලින් ඉතිරි කරන්නේ නැති හෝ ඒ සඳහා කැමති නැති බවට ඇති මතය පිළිගනු ලබන්නේ නැත. ණය නිලධාරියා සෑම ගනුදෙනුකරුවකු පිළිබඳවම ලබාගන්නා පෞද්ගලික තේරුම් ගැනීම මත සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර ණය දීම රඳා පවතින අතර ඉතුරුම් එකතුකිරීම සහ නැවත ලබාගැනීම මත පදනම් වෙමින් ඉතුරුම් සේවා ලබාදීම තරමක් වෙනස් විය හැකිය. කාර්ය මණ්ඩලයේ සහ

කළමනාකරණයේ සියළුම පුහුණු අවශ්‍යතා තක්සේරු කළ යුතු අතර ආරම්භයේදී සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වර්ධනය වීමේදී වරින්වර ලබාදිය යුතුවේ.

කොටුව 6.6

Caisses Villageoises d' Epargne et de Credit Antogerees Mali හි එම ප්‍රදේශයේ මානව සම්පත යොදාගැනීම.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල එක් ශක්තියක් වන්නේ එම සමාජය තුළින්ම තෝරා ගන්නා ලද දේශීය කළමනාකරුවන්ගේ සහභාගිත්වය වන අතර එමගින් මෙම කළමනාකරුවන් ඔවුන්ගේ සේවාවලින්ට හොඳින් දන්නා අතරම ඔවුන් පිළිබඳව විශ්වාසය තබයි. බටහිර අප්‍රිකාවේ මාලි ප්‍රදේශයේ Pays Dogon හි Caisses Villageoises d'e Epargne et de credit antogerees (ස්වයං කළමනාකාරී ග්‍රාමීය ඉතුරුම් සහ ණය බැංකු) සිද්ධිය මෙය වේ. සියළුම ග්‍රාමීය බැංකු කළමනාකරුවන් (ගණකයන් සහ අභ්‍යන්තර පාලකයන්) සියළු දෙනාම එම ගමේම වාසය කරන්නන් වේ. ආරම්භයේදී ඔවුන්ට දායක ව්‍යාපෘතියක (KFW) පුහුණු කළ අතර ඔවුන් සියළු දෙනාම අවම වශයෙන් ප්‍රදේශීය භාෂා දෙකකවත් නිපුණයන් වූ දේශීය වෘත්තිකයන් වූ අතර ගම්වාසීන් අතර ගෞරවයට ලක්වූ තැනැත්තන් වූ ඔවුන්ගේ ප්‍රදේශය තුළ මෙම ව්‍යාපෘතිය සාර්ථකවීම පිළිබඳව සැබෑ උනන්දුවක් දැක්වූ අය වූහ.

මූලාශ්‍රය: Cecil Fruman, Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank 1998

අලෙවිකරණය

ණය සේවාවන් සපයන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, ණය නැවත ගෙවනු ඇතැයි විශ්වාස කළ හැකි සේවාවලින් තෝරා ගත යුතුය. කෙසේ නමුත් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණයේදී ගනුදෙනුකරුවන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විශ්වාස කළ යුතුය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කාර්ය මණ්ඩලය කාර්යක්ෂම සහ අවංක බව තැත්පත්කරුවන්ට ඒත්තු ගැන්විය යුතුය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ඉලක්ක වෙළඳපල පිළිබඳව අවධානය රඳවා ගනිමින් සක්‍රීය ලෙස හැකියාවන් ඇති තැත්පත්කරුවන් සෙවීම සිදුකළ යුතුය. වඩාත් වැදගත් වන්නේ පළමුව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය එහි ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත සුදුසු ලෙස සැලසුම්කරණය කිරීම සහ ඊළඟට එහි සේවාවන් සුදුසු ලෙස ප්‍රදේශය තුළ ප්‍රසිද්ධ කිරීම වේ.

වෙළඳපල සමීක්ෂණ අවධිය තුළ සේවාවලින් විසින් ඉල්ලුම්කරන්නන් කුමන ඉතුරුම් සේවාද යන්න ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ඉගෙනගැනීම අවශ්‍ය වන අතර

මිලගට මෙම තොරතුරු නිෂ්පාදන සැලසුම්කරණය සහ අලෙවිකරණය සඳහා යොදාගත යුතුය. උදාහරණ ලෙස ඉන්දුනීසියාවේ රක්‍යාත් බැංකුව ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය ටේබ්‍රාමත් කිරීම සඳහා ඉතුරුම් ගිණුම් ආරම්භ කිරීමේදී තැගි ලබාගැනීමට අවස්ථාවක් ලබාදීම පිළිබඳව ඉතුරුම් හිමියන් සතුටු වන බව නිර්ණය කරගන්නා ලදී. එම නිසා දැන් එම බැංකුව සෑම ඉතුරුම් නිෂ්පාදනයක් සමගම ලොතරැයි ලබාදෙයි. සෑම මාසයකදීම ඉතුරුම් ගිණුම් හිමියන්ගේ නමින් දිනුම් ඇදීමක් සිදුකරන අතර රූපවාහිනී හෝ බයිසිකල් යනාදී ත්‍යාග දිනුම් හිමියන්ට ලබාදෙයි. ඉතුරුම් සේවා අලෙවිකරණය සඳහා ලොතරැයි ක්‍රමය ඵලදායී ක්‍රමයක් බව ඔප්පු වී ඇති අතර බොලීවියාවේ Banco Sol හිද මෙය යොදාගෙන ඇත.

ඉන්දුනීසියාවේ රක්‍යාත් බැංකුව විසින් යොදාගෙන ඇති තවත් අලෙවිකරණ ක්‍රමයක් වන්නේ ප්‍රාදේශීය උප ශාඛා, විශාල අධීක්ෂක ශාඛා සහ බැංකුවේ සිත්ගන්නා සුළු ප්‍රධාන කාර්යාලය යනාදියෙහි බැනර් ප්‍රදර්ශනය කිරීමයි. මෙම ප්‍රවේශය පදනම් වන්නේ සේවාවලාභීන් කුඩා දේශීය බැංකුවක් ලෙස පෙනෙන ස්ථානයක ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් තැන්පත් කිරීම සඳහා කැමතිවේද යන්න පිළිබඳ කරුණ මතයි. යම් බැංකුවකට යහපත් කීර්තිනාමයක් ඇති විට උප ශාඛාවේ සහ විශාල බැංකුවේ ඇති සම්බන්ධය පිළිබඳව සේවාවලාභීන්ට තහවුරු වේ.

එසේම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට “දොර විවෘතව” ඇති දිනයන් සඳහන් කළ හැකිය. එහිදී සේවාවලාභීන්ට පැමිණ කාර්ය මණ්ඩලය මුණගැසී, මුදල් ආරක්ෂා කිරීමට තබා ඇති ස්ථානයද ඔවුන්ටම දැකගත හැකි වන පරිදි මෙය සිදුකළ හැකිය. සාමාන්‍යයෙන් ඉතුරුකරන්නන් බැංකු සමග සම්බන්ධයක් නොමැති විට, ආරක්ෂණකාරී වටපිටාවක් දැකගැනීමට ලැබීමෙන් ඔවුන් සතුටට පත්විය හැකිය.

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සඳහා විශේෂ වෙළඳ සලකුණු සැලසුම් කිරීම මගින්ද තැන්පත්කරුවන් ආකර්ෂණය කරගත හැකිවේ. උදාහරණ ලෙස Thailand's Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative සතුව "BAAC's save to Increase your chances" යන නමින් ඉතුරුම් නිෂ්පාදනයක් ඇති අතර කොලොම්බියාවේ Banco Caja Social මගින් Grow Every Day ලෙස හඳුන්වන ඉතුරුම් නිෂ්පාදනය අලෙවි කරනු ලබයි. සෑම ඉතුරුම් නිෂ්පාදනයකම විශේෂිත සැලසුම පිළිබඳව තේරුම් ගැනීමට විශේෂිත වෙළඳ සලකුණු මගින් පහසු

කරවන අතර තරගකාරී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් ඉදිරිපත් කරන නිෂ්පාදන පිළිබඳව වෙනස වටහා ගැනීමට ද උපකාරී වේ.

කෙසේ නමුත් අවසානයේදී ප්‍රචාරණය සඳහා සුදුසුම ආකාරය වන්නේ “කට වචනය” වේ. මෙහිදී ධනාත්මක අදහසක් තහවුරු කිරීම සඳහා තැන්පත්කරුවන්ට ලබාදෙන සේවාවන් නියමිත වේලාවට, කාරුණිකව සහ අවංකව ලබාදිය යුතුයි. අවසානයේදී සේවාවලාභීන්ගේ ඉල්ලුම සුදුසු ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සැලසුමක් මගින් සැපයිය යුතුවේ. නැගෙනහිර ඉන්දුනීසියාවේ, ඉන්දුනීසියානු රක්‍යාත් බැංකුව කාර්යාලයක් විවෘත කරන විට, එහි ග්‍රාමීය ප්‍රදේශයක වෙසෙන කාන්තාවකගෙන් ඒ පිළිබඳව විමසීමේදී ඇය පැවසුවේ " (ඉන්දුනීසියානු රක්‍යාත් බැංකුව) බැංකු කාර්යාලයක් මෙහි විවෘත කරනු ලබන්නේ නම්, ඇත්තටම එය අපට ඉතාමත් හොඳ දෙයකි. අපට බැංකුවක් අවශ්‍යයි." මිලගට ඇය පැවසුවේ එහි හවස්වරුවන්හිදී කථා කරනවා හැර වෙන කිසි දෙයක් නැත. බැංකුව හොඳ යම්කිසි දෙයක් කළහොත් අප එය මිලග වසර ගණනාවම කථා කරනවා.... ඇත්තෙන්ම බැංකුව යම්කිසි අයහපත් දෙයක් මෙහිදී සිදුකළහොත් අප එයද වසර ගණනාවක්ම කථා කරනවා” (Robinson 1995, 14)

යටිතල පහසුකම්

ඉහතදී සඳහන් කළ ලෙස ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් නිෂ්පාදන හඳුන්වාදීමෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක සංවිධානයේ සහ කළමනාකරණයේ විශාල වෙනස්කම් ඇතිකරයි. ඒකරාශීකරණය සඳහා යොදා ගන්නා ක්‍රමය මත රඳා පවතිමින්, සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ඔවුන්ගේ සේවාවලාභීන්ට සම්පව පිහිටි ශාඛා සංවර්ධනය කිරීමට සිදුවේ. කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය යම්කිසි ව්‍යාපාර මට්ටමකට පැමිණෙන තුරු මෙය සිදුකිරීම අවශ්‍ය නොවේ. මෙයට විකල්පයක් ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට “ජංගම බැංකු” සේවාවන් සපයා දිය හැකි අතර මෙහිදී සේවාවලාභියා ශාඛාව විසින්ම කරනු වෙනුවට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කාර්ය මණ්ඩලයට සේවාවලාභියා වෙතට ගමන් කළ හැකිය. ඉන්දුනීසියාවේ රක්‍යාත් බැංකුවෙහි ඉතුරුම් නිලධාරීන් සෑම ගමකටම සතියක් පාසාම යන අතර ඉතුරුම් එකතු කර ආපසු ගැනීම් ලබාදෙයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සැලසුම්ගත ලෙස සතිපතා විසින්තයන් සිදු කරන නිසා ඒ සමග ජංගම බැංකු සේවාවද හොඳින් ක්‍රියාත්මක කළ හැකිය. එමගින් සේවාවලාභීන්ට සතිය තුළ විශේෂිත දිනවල මුදල් තැන්පත් කිරීමේ හෝ අපසු ගැනීමේ හැකියාව තහවුරු කළ හැකිය.

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සංලසුම්කරණය

වෙනත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සේවලාභීන්ට වඩා පහසු හා හිතකාමී ආකාරයට ඔවුන්ගේ ශාඛා ව්‍යුහයන් නිර්මාණය කරනු ලබයි. උදාහරණ ලෙස Bonco sol පළමුවෙන්ම ඔවුන්ගේ සේවලාභීන්ට පහසුවෙන් ළඟා විය හැකි ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල (ද්විතීක නගරද ඇතුළත්ව) ක්‍රියාත්මක විය. වේලර්වරුන් සඳහා කවුළු සහ ඉතිරි කරන්නන් සඳහා පහසු හිතකාමී පරිසරයක්ද ඇතුළත් කරනු සඳහා ඔවුන්ගේ ශාඛා නවීකරණය කරන ලදී. ඉතුරුම් තැන්පතු කළමණාකරණය සහ පවත්වාගෙන යාම සඳහා Bonco sol ද විශේෂ කාර්ය මණ්ඩලයක් යොදා ගන්නා ලදී.

තවදුරටත් සේවලාභීන්ගේ අවශ්‍යතා සපුරාලන පහසු, නම්‍යශීලී සේවා කාලපරාසයන් මගින්ද ඉතුරුම් සේවා වඩා කාර්යක්ෂම කිරීමට උදව් වේ.

ආරක්ෂාව සහ අභ්‍යන්තර පාලනය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සේවා ලබාදීම ආරම්භ කිරීමේදී ආරක්ෂාව පිළිබඳවද සැලකීම අවශ්‍ය වේ. අවම වශයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ආපසු ලබාගැනීම් සඳහා ඇති මුදල් තබා ගැනීමට සේප්පුවක් හෝ මිලට ගැනීමට අවශ්‍ය වන අතර සොරකම් කිරීමට ඇති අවදානම අවම කළ යුතුවේ. ජංගම බැංකු සේවා මගින් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදුකරයි නම් වංචා සහ සොරකම යන කරුණු දෙකෙහිම අවදානම අඩුකිරීම සඳහා නිලධාරීන් දෙදෙනෙකු එකට වැඩකිරීම අවශ්‍ය වේ. මෙම ක්‍රමය යොදාගන්නා ඉන්දුනීසියාවේ රක්‍යාක් බැංකුව විසින් එහි සමාජය ඔවුන්ගේ මුදල් අවදානමෙහි ඇති බව දන්නා නිසා බැංකු නිලධාරීන් සොරකම් නොකරන බවට ඔවුන් තහවුරු කරන බව සොයාගන්නා ලදී.

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත සපයන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ආරක්ෂාව පිළිබඳව ගැටළුව සඳහා අභ්‍යන්තර පාලන ක්‍රමයක් දියුණු කළ යුතුවේ. විධිමත් අංශය තුළ මුදල් ද්විත්ව පාලනය සහ සංයෝජනය, රාජකාරි බෙදාදීම, විගණනය සහ ගිනි නොගන්නා සේප්පු සහ ආරක්ෂිත පෙට්ටි භාවිතය යනාදී පරීක්ෂා සහ ශේෂයන් පිළිබඳ පුළුල් දැනුමක් ඇත. (Calvin 1995) මෙම ගැටළු සඳහා උපදෙස් ගැනීමට විධිමත් මූල්‍ය අංශයේ විශේෂඥයින් යොදාගත යුතුවේ.

කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය

කාර්යක්ෂම අභ්‍යන්තර පාලනයක සහ අධීක්ෂණ පද්ධතියක මූලික පදනම වනුයේ සාර්ථක ලෙස මෙහෙයවනු ලබන සුදුසු කළමණාකරණ තොරතුරු

පද්ධතියක් වේ. කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සරල, විනිවිදභාවයකින් යුතු අරමුණු සහිත එකක් විය යුතුවේ. එලදායී කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් මූලිකවම වැදගත් වනුයේ ඉතුරුම් සේවාවන් අභ්‍යන්තර කළමණාකරණයටත් බාහිර වාර්තාකරණයටත් යන අංශ දෙකටම හඳුන්වාදීමේදීය.

ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත කළමණාකරණය සඳහා කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධති සැලසුම් කිරීමේදී නිරවභාවය, පහසු බව සහ වේගය පිළිබඳව සැලකීම අවශ්‍ය වේ. තොරතුරු පද්ධතියක් සඳහා ප්‍රධාන අරමුණු තුනක් පවතී.

- හුවමාරු ක්‍රියාමාර්ගය
- ගනුදෙනුකාර සේවා
- කළමණාකරණ තොරතුරු

ඉතුරුම් සේවාවන් පිළිබඳව ක්‍රමෝපාය තීරණ ගැනීමේදී, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට මතු දැක්වෙන තොරතුරු අවශ්‍ය වේ. ගිණුම් සංඛ්‍යාව, ගිණුම්වල වටිනාකම සහ ශේෂයන්ගේ මධ්‍යයනය, එක් ගිණුමක් සඳහා හුවමාරු ගණන, ශේෂයන්ගේ මධ්‍යයනයෙහි ව්‍යාප්තිය, ශේෂයන්ගේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස දිනපතා ආදායම, (කාලීනව වෙනස් විය හැකිය.) ණය සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත අතර සම්බන්ධය සහ වෙනත් වෙළඳපල තොරතුරු විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා ආයතනයට ඉඩ ලබාදෙන සේවලාභීන් පිළිබඳ තොරතුරු කාලයක් පුරා පවත්වා ගෙන යෑම වැදගත් වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය නියාමනය කිරීම සඳහා වගකිව යුතු නියාමන ආයතන මගින් ඉල්ලා සිටින වාර්තා සහ නියාමන අවශ්‍යතා ලබාදීම සඳහා කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක අවශ්‍යතාවය ක්‍රමයෙන් වැඩි වෙමින් පවතී. මෙම තොරතුරු දිනපතාම නිපදවන බවට සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ප්‍රතිලාභ ලැබෙන තොරතුරු ලබාදෙන බවට තහවුරු කරන පද්ධතීන් සැලසුම් කළ යුතුය. (කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධති පිළිබඳ විස්තරාත්මක සාකච්ඡාවක් සඳහා 7 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න.)

අවදානම් කළමණාකරණය සහ භාණ්ඩාගාර කළමණාකරණය

තැන්පතු ලබාගැනීම හඳුන්වාදීමත් සමග වත්කම් සහ වගකීම් කළමණාකරණය වඩාත් සංකීර්ණ වේ. නියාමන අධිකාරීන් විසින් නියම කරනු ලබන සංචිත අවශ්‍යතා පවත්වාගෙන යෑමට අමතරව අවශ්‍ය කාලයේදී සුදුසු ශාඛාව තුළ මුදල් අවශ්‍ය ප්‍රමාණය තබාගැනීම ද ඉතා වැදගත් වේ. දුර්වල ද්‍රවශීල කළමණාකරණය මගින් සෑම ශාඛාවකම මෙහෙයුම්

ධාරිතාවයට දැඩි ලෙස හානි පමුණුවනු ලබයි. කුඩා තැන්පතු බොහෝ සංඛ්‍යාවක් සහිත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් සොයාගෙන ඇති ලෙස ඉතා කුඩා ඉතුරුම් ගිණුම් ප්‍රමාණයක අසීමිත ආපසු ගැනීම් සහිතව වුවත් සාමාන්‍යයෙන් ගිණුම් වසා දැමීම ඉතා පහල මට්ටමක පවතින අතර එමගින් ස්ථිර ද්‍රවශීලතා මට්ටමක් පවත්වාගෙන යාමට පහසුකම් ඇත. ජනසතු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සාමාන්‍යයෙන් රාජ්‍ය ආයතනවලින් ලබාගන්නා විශාල ඉතුරුම් තැන්පතු මත හෝ රජයේ නියාමනවල වෙනසක් ඇති කිරීමේදී ඉතුරුම් අහිමි වුවහොත් ද්‍රවශීලතා අවදානම

වැඩිකරවන වාණිජ බැංකුවලින් ලබාගන්නා ලද “නීත්‍යානුකූලව බලගන්වූ” විශාල තැන්පත් මත හෝ රඳා පවතී.

මධ්‍යම අරමුදල් පහසුකම් (හුවමාරු මිල යටතේ ඉහතදී සාකච්ඡා කරන ලද) පවත්වාගෙන යනු ලබන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ද්‍රවශීලතා අවදානම වඩාත් ඵලදායී ලෙස කළමනාකරණය කරනු ලබයි. (ණය පැහැර හැරීම, ද්‍රවශීලතාවය සහ වත්කම් සහ වගකීම් කළමනාකරණය පරිච්ඡේද 10 දී සාකච්ඡා කරනු ලබයි.)

කොටුව 6.7 - ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඒකාශිකරණයේ අනුපිළිවෙල

1. වෙනත් දේශීය සහ අන්තර්ජාතික ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ගැන අත්දැකීම් පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයෙහි සහ කළමනාකරුවන්ගේ දැනුම වැඩිකිරීම, ප්‍රදේශයේ පවතින ඉතුරුම් සේවාවන් පිළිබඳව අවබෝධ කරගැනීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කළමනාකරුවන්ට පවත්නා පද්ධති ගොඩනැගිය හැකිය.
2. වෙළඳපල සමීක්ෂණ පැවැත්වීම සහ මූලික අවධිය සඳහා තෝරාගත් කාර්ය මණ්ඩලය පුහුණු කිරීම, නියාමන පරිසරය සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආයතනික ධාරිතාවය අධ්‍යයනය කිරීම.
3. මූලික ව්‍යාපෘතිය පවත්වාගෙන යාම සහ ඇගයීම. මෙය තීරණාත්මක පියවරකි. මන්ද යත්, ඉල්ලුම වැඩිවන තුරු ශ්‍රමය ද ඇතුළත්ව නිෂ්පාදිතවල පිරිවැය පමණක් දන්නා නිසා තාවකාලික පොලී අනුපාතයක් සකස් කළ හැකිය.
4. අවශ්‍ය වූ විට මූලික අවස්ථාවේ ප්‍රථිඵලයන් ලෙස පුනරීක්ෂණය කරන ලද දෙවන ආකාරයේ මූලික ව්‍යාපෘතිහි නිෂ්පාදන සහ මිල පරීක්ෂා කිරීමට එම අවස්ථාවේදී වඩාත් පුළුල් කාර්ය මණ්ඩල පුහුණුවක් පැවැත්වීම. මෙම කාලය තුළදී තැන්පත් ඒකාශිකරණය සඳහා අවශ්‍ය වන සවිස්තරාත්මකව සැලසුම් සංවිධානය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සැලසුම් කිරීම සඳහා අවධානය යොමු කළ යුතුය.
5. මෙවලම්, මිල නියම කිරීම, සවිස්තරාත්මකව සැලසුම් සංවිධානය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම, තොරතුරු පද්ධති සහ කාර්ය මණ්ඩල පුහුණු සම්පූර්ණ වූ විට සියළුම ශාඛා හරහා ඉතුරුම් ඒකාශිකරණය ක්‍රමයෙන් පුළුල් කිරීම.
6. සියළුම ශාඛා වෙත ඉතුරුම් සේවා ව්‍යාප්ත වීම සිදුවූ විට, ව්‍යාප්තිය සඳහා සවිස්තරාත්මකව සැලසුම් සංවිධානය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් ඇත්ව වෙළඳපල තුළට යෑම සඳහා අවධානය යොමු කිරීම. හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් සුදුසු ඉතුරුම් පහසුකම් සහ සේවාවන් ඉදිරිපත් කළ විට ඔවුන්ට බැංකු කාර්යාලය අසලම ජීවත්වන හෝ වැඩකරන ජනතාවගේ ගිණුම් ඉතා ඉක්මණින්ම ලබාගත හැකිය. මෙය “පහසු මුදල්” ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. කෙසේ නමුත් සේවා පරාසයක් සඳහා වෙළඳපල තුළට යෑමට වෙනත් මාර්ග අවශ්‍ය වේ. හැකියාවක් සහිත තැන්පත්කරුවන් හඳුනාගැනීම සඳහා ක්‍රමවත් ප්‍රවිශ්ටයක් ඇතිකිරීම. එකතු කරන ලද තැන්පත් ප්‍රමාණය මත පදනම් වූ දිරිදීමනා ක්‍රමයක් කාර්ය මණ්ඩලය සඳහා ඇති කිරීම, (මේ මගින් කාර්ය මණ්ඩලය ශාඛාව තුළට වී ඔවුන් අසලම සේවාවලින් පැමිණෙන තුරු නොසිට, කාර්ය මණ්ඩලය විසින් හැකියාවක් ඇති තැන්පත්කරුවන් සොයාගැනීම සිදුකෙරේ.) අන්තර් බැංකු සන්නිවේදනය සඳහා ඵලදායී ක්‍රමයක් ඇතිකිරීම, වඩා පුළුල්ව පැතිරුණු වෙළඳපල සමීක්ෂණ, මහජන සම්බන්ධතා නැවත පිරික්සා බැලීම සහ විශාල ප්‍රමාණයේ කාර්ය මණ්ඩල පුහුණුව ඇතුළත් වේ. මෙහි දක්වා ඇති අනුපිළිවෙල දිගු සහ දුෂ්කර ලෙස පෙනුනත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක දීර්ඝ කාලීන පැවැත්ම ගොඩනැගීම සඳහා එය අනුගමනය කිරීම අවශ්‍ය වේ. ඉතා ඉක්මණින්ම යොදා ගැනීමේ බලවත් උනන්දුවක් පවතින නමුත් ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඒකාශිකරණය ඉතා සීග්‍රයෙන් ආයතන ගත කිරීම මගින් නිකරුනේ අපතේ යෑමක් සිදුවේ. උදාහරණයක් ලෙස කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සුදානම් වීමට පෙර සහ එය භාවිතා කිරීමට කාර්ය මණ්ඩලය පුහුණු කිරීමට පෙර, නව ඉතුරුම් වැඩසටහන හඳුන්වා දීමට උත්සාහ කිරීම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින්ම ප්‍රශ්න ඇතිකර ගැනීමට හේතුවේ. අනුපිළිවෙල වැරදි ආකාරයට පවත්වාගෙන ගිය මූල්‍ය ආයතනයක් එහි සේවාවලින්ගේ විශ්වාසය නැතිවීමට හේතුවිය හැකි අතර, එමගින් එහි කීර්තිනාමය නැතිවීමටත්, එහි ප්‍රථිඵලයක් ලෙස ආයතනයේ ශක්‍යතාවය බිඳ වැටීමටත් හැකියාවක් ඇත. ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඒකාශිකරණය හඳුන්වාදීම සිදුකරන්නේ “කඩදාද?” සහ “කෙසේද?” යන්න නිවැරදිව ඇගයීමෙන් ඉතුරුම් සේවා සඳහා ඇති ප්‍රාදේශීය ඉල්ලුම ලබාදීමටත් ක්ෂුද්‍ර ණය විශාල පරිමාණයක් ලබාදී එමගින් ව්‍යාප්තිය සහ ලාභදායීත්වය වැඩිකර ගැනීමටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට හැකිවේ.

මූලාශ්‍රය: Robin son 1995

ඉතුරුම් සේවා හඳුන්වා දෙන පිළිවෙල

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සේවා හඳුන්වා දීමට සැලසුම් කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විවිධ පියවරයන් සිදුකරන්නේ කෙසේදැයි සැලසුම් කළ යුතුය. ඒ සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් අනුගමනය කළ යුතු පියවර 6 ක්, කොටුව 6.7 හි දක්වා ඇත.

ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින් සඳහා ඉතුරුම් නිෂ්පාදන වර්ග

ප්‍රදේශයේ ඉල්ලුම සැපයිය හැකි පරිදි සුදුසු ලෙස ඉතුරුම් මෙවලම් සැලසුම් කළ යුතුවේ. ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත හඳුන්වාදීමට ප්‍රථම වෙළඳපල සමීක්ෂණයක් සිදුකිරීම විවිධ වෙළඳපල අනුබණ්ඩවල ගතිලක්ෂණ වලට සහ මූල්‍ය අවශ්‍යතාවලට ප්‍රතිචාර දක්වන විවිධ මට්ටම්වල ද්‍රවශීලතාවයක් සහිත නිෂ්පාදිතවල සාර්ථක මිශ්‍රණයක් සැපයීම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට වැදගත් වේ.

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සේවා නිෂ්පාදිත ලබාදීමට ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුව තීරණය කළ විට, මූල්‍ය සේවා පිළිබඳව ඇති දේශීය ඉල්ලුම පිළිබඳව පුළුල් වෙළඳපල සමීක්ෂණයක් දියත් කළ අතර හැකියාවක් ඇති ඉතිරිකරන්නන් ක්‍රමවත්ව හඳුනාගන්නා ලදී. අවිධිමත් අංශයේ දැනට පවතින ඉතුරුම් සේවා පිළිබඳවද සීමාවන් මැඩපැවැත්වීම සඳහා එහි නිෂ්පාදිත සැලසුම්කරණය සහ පවත්නා

සේවාවන්ගේ ශක්තීන් නැවත යොදාගැනීම පිළිබඳව බැංකුව විසින් හොඳින් අධ්‍යයනය කරන ලදී. (කොටුව 6.8)

බොහෝ අවස්ථාවලදී කණ්ඩායම් ඉතුරුම්වලට වඩා තනි පුද්ගල ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සාර්ථක බව පෙනී යන ලදී. ක්ෂුද්‍ර සේවාවලින් සඳහා ඇති බොහෝ ඉතුරුම් නිෂ්පාදිතවල මතු දැක්වෙන අංගලක්ෂණ ඇතුළත් විය. (GTZ 1997 a)

- අවශ්‍ය ආරම්භක ශේෂය සාමාන්‍යයෙන් පහත අගයක පැවතුණි.
- ද්‍රවශීල ඉතුරුම් නිෂ්පාදන, අර්ධ ද්‍රවශීල ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සහ ස්ථිර කාල ව්‍යුහයන් සහිත කාලීන තැන්පතු වල සංයුතියක්, අසීමිත ආපසුගැනීම් ප්‍රමාණයන් සහිතව අවම වශයෙන් එක් ද්‍රවශීල ඉතුරුම් නිෂ්පාදිතයන් ලබාදීම.
- පොලී සඳහා ආකර්ශණීය අනුපාත ලබාදීම. පෞද්ගලික ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා මෙයින් අදහස් කෙරෙනුයේ තැන්පත් ආකර්ශනය කරගැනීම සඳහා යම් ආකාරයක අවදානම් වාරිකයක් ලෙස වෙළඳපල අනුපාතවලට වඩා වැඩි පොලී අනුපාතයක් ලබාදීම. විශේෂයෙන්ම ඔවුන් තරඟකාරී පරිසරයක මෙහෙයුම් සිදුකරයි නම්, මෙය සිදුවේ. ජනසතු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන එම ජනසතු ආයතනවලට පවතින ආරක්ෂාව

කොටුව 6.8 - ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුවෙහි ඉතුරුම් මෙවලම්

1984 දී ආරම්භ කරන ලද නියමු ව්‍යාපෘති වැඩසටහන් පෙළින් පසුව ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුව විසින් විවිධ ද්‍රවශීල අනුපාත සහිත ඉතුරුම් මෙවලම් හතරක් හඳුන්වාදී 1986 වන විට රට පුරා ව්‍යාප්ත කරන ලදී. නව ඉතුරුම් වැඩසටහනෙහි "ජයකොඩිය" වූයේ අසීමිත ආපසු ගැනීම් සංඛ්‍යාවක් සහිත SIMPEDES ඉතුරුම් මෙවලම් විය. Bank Dagang Bali හි අධි සාර්ථකත්වයට හේතුවූ තැන්පත්කරුවන් සඳහා වූ ලොතරැයි ක්‍රමය මෙන්ම SIMPEDES හි සතුටුදායක තැන්පත්කරුවන් සඳහා ලොතරැයි ක්‍රමයක් අන්තර්ගත විය. SIMPEDES මගින් සත්‍ය ආදායමක් බලාපොරොත්තු වන ගෘහයන්, ආයතන හා සංවිධාන ඉලක්ක කරගන්නා ලදී. ආපසු ගැනීමේ නීතීන් පසුව ලිහිල් කර SIMPEDES ට වඩා වැඩි පොලී අනුපාතයක් ලබාදෙන TABANS නොකඩවා පවත්වාගෙන යන ලදී. TABANS විසින් මධ්‍ය ප්‍රමාණයේ ද්‍රවශීලතාවයක් සහ ආදායමක් බලාපොරොත්තු වූ තැන්පත්කරුවන් ඉලක්ක කරන ලදී.

ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුවෙහි කලින් තිබූ ස්ථිර තැන්පතු මෙවලමක් වූ Deposito Berjangka ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුවෙහි ශාඛා මගින් පමණක් ලබාගත හැකිවූ අතර දැන් දේශීය බැංකු පද්ධතියෙහි ඕනෑම බැංකු ඒකකයක් මගින් ලබාගත හැක. ඉහළ ආදායමක් ලබාගැනීමට බලාපොරොත්තු වන පොහොසත් ගැමියන් සහ ආයතන විසින් Deposito Berjangka භාවිතා කරන අතර එසේම ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම, ඉඩම් මිලදී ගැනීම සහ දරුවන්ගේ අධ්‍යාපන ආදී දීර්ඝ කාලීන අරමුණු සඳහා ඉතිරි කරන්නන්ද භාවිතයට යොමු වී ඇත. බොහෝ Deposito Berjangka ගිණුම් හිමියන් SIMPEDES ගිණුමද භාවිතා කරයි. හතරවැනි මෙවලම වන්නේ Giro වන අතර එය ජංගම ගිණුමකට සමානවේ. මෙය ප්‍රාථමිකව විශේෂ රාජ්‍ය අවශ්‍යතා සපුරාලිය යුතු ආයතන මගින් යොදාගනී. Giro හැරුණු කොට මෙම තැන්පත් මෙවලම් මගින් සාමාන්‍යයෙන් ධනාත්මක මුද්‍රිත පොලී අනුපාත සපයයි.

මූලාශ්‍රය: Robinson 1995

පිළිබඳ පදනම් වෙමින් අඩු පොලී අනුපාතයක් ඉදිරිපත් කිරීමට හැකිවේ.

- තැන්පතු වැඩිකිරීමට සහ ආපසු ගැනීම් වළක්වාලීමට, ඉතිරි කරන්නන් හට දිරිදීමනාවක් ලබාදීම සඳහා ඉතුරුම් ගිණුමේ ප්‍රමාණය සමග පොලී අනුපාත වැඩි කළ යුතුවේ.
- ප්‍රතිවිරුද්ධ ලෙස විශේෂ අවම අගයකට වඩා අඩු අගයක පවතින ගිණුම් ශේෂ සඳහා සුළු වටිනාකමක් සහිත ගිණුම් පවත්වා ගෙන යෑමට වැයවන සාපේක්ෂ පිරිවැය හානි පූර්ණය කරගැනීම සඳහා පොලී ගෙවීමට වැළකී සිටීම.
- සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ගාස්තු සහ කොමිස් මුදල් තැන්පතු ආරම්භ කිරීමේදී හෝ වැසීමේදී අය කරන අතර පාස්පොතක් නිකුත් කිරීම ආදී ගිණුම් කළමනාකරණය හා සම්බන්ධ විශේෂිත සේවාවන් සඳහා ද ගාස්තු අයකරයි.

ද්‍රවශීලීතාවයේ ප්‍රමාණය පදනම් කරගනිමින් පුළුල් තැන්පතු කණ්ඩායම් තුනක් ඇත. අධි ද්‍රවශීලී ජංගම ගිණුම්, අර්ධ ද්‍රවශීලී ඉතුරුම් ගිණුම් සහ ස්ථිර කාල තැන්පතු වේ.

ද්‍රවශීලී ගිණුම්

අධික ද්‍රවශීලී තැන්පතු මගින් වැඩි නමයශීලී භාවයක් සහ ද්‍රවශීලීතාවයක් ද අඩුම ආදායමක් ද සපයයි. ජංගම ගිණුම් හෝ ඉල්ලුම් තැන්පතු යනු අරමුදල් ඕනෑම වේලාවක තැන්පත් කිරීමටත් ආපසු ගැනීමටත් ඉඩ ලබාදෙන තැන්පත් වේ. සාමාන්‍යයෙන් පොලියක් ගෙවන්නේ නැත. අධි ද්‍රවශීලී ගිණුම් කළමනාකරණය අසීරු වේ. මන්ද යත් ඒවාට සැලකිය යුතු පොත් තැබීමක් අවශ්‍ය වන අතර කාලීන තැන්පතු මෙන් ස්ථිර මූල්‍ය මූලාශ්‍රයක් නොවන බැවිනි. ණය ලබාදීම සඳහා යොදාගත හැක්කේ ඉල්ලුම් තැන්පතු වලින් කොටසක් පමණි. (සංචිත අවශ්‍යතා මත පදනම්ව) මන්ද යත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සෑම විටම ආපසු ගෙවීමේ ඉල්ලුම්වලට සේවාව සැපයිය යුතු බැවිනි.

අර්ධ ද්‍රවශීලී ගිණුම්

අර්ධ ද්‍රවශීලී ගිණුම් මගින් යම් ද්‍රවශීලීතාවයක් සහ යම් ආදායමක් සපයයි. සමහර ඉතුරුම් ගිණුම් අර්ධ ද්‍රවශීලී වේ. එනම් ණය ලබාගන්නෙකුට සාමාන්‍යයෙන් මාසයක් තුළ සීමිත වාර ගණනක් මුදල් ආපසු ගත හැකි අතර ඕනෑම වේලාවක මුදල් තැන්පත් කළ හැකිය. ජංගම ගිණුම් මෙන් නොව, ඉතුරුම් ගිණුම් සාමාන්‍යයෙන් නාමික පොලී අගයක් ගෙවනු ලබන

අතර සමහර අවස්ථාවලදී දෙන ලද කාලයක් පුරා (මාසිකව, වාර්ෂිකව) අවම ශේෂය මත පදනම්ව ගෙවනු ලැබේ. ගිණුමේ අවම ශේෂයක් ඇති විට පමණක් පොලී ගෙවනු ලබන්නේ නම් එය කාලීන තැන්පතු මෙන් ක්‍රියාකරයි. මෙමගින් ගිණුම් තුළ යම් ප්‍රමාණයක මුදලක් පවත්වාගෙන යෑමට සේවාවලාභීන් ධෛර්යමත් කරන අතර එයින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කළමනාකරණය පහසු කරයි.

ස්ථිර කාල තැන්පතු

ස්ථිර කාල තැන්පතු යනු සඳහන් කළ කාල පරාසයක් සඳහා රඳවා තබන ඉතුරුම් ගිණුම් වේ. එමගින් අවම ද්‍රවශීලීතාවයක් සහ වැඩිම ආදායමක් සපයනු ලබයි. කාලීන තැන්පතු යනු සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් සඳහා ස්ථාවර මූල්‍ය මූලාශ්‍රයන් වන අතර ඉතුරු කරන්නන්ට වැඩි ආදායම් අනුපාතයක් ගෙවනු ලබයි. සාමාන්‍යයෙන් පොලී අනුපාතය, තැන්පත් කර තබන කාලය අනුව පදනම් වන අතර වෙළඳපල අනුපාත වල වෙනසක් බලාපොරොත්තු විය හැකිය. කාලීන තැන්පතු එක් මසක කාලයක සිට වසර ගණනාවක් දක්වා පැතිරිය හැකිය. එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට තැන්පත් කාලයට වඩා මදක් අඩු කාලයක් සඳහා ණය දීමට ඉඩ සලසයි. මේ මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි ද්‍රවශීලීතාවය වැඩිකරන ඇතර පරතර කළමනාකරණය (Gap Management) පහසු කරවයි. මන්ද යත් අරමුදල් සකස්කළ කාලයක් සඳහා ඇති බැවින් අඩු වන ද්‍රවශීලීතාවය වෙනුවට පාඩුව පිරිමසමින් ඉතිරිකරන්නාට පොලී අවදානම් පිළිබඳ අවදානමක් ඇති කරයි. (පරතර කළමනාකරණය සහ පොලී අනුපාත අවදානම පරිච්ඡේද 10 හිදී සාකච්ඡාකරනු ඇත.)

තෝරාගන්නා නිෂ්පාදිත, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සේවා ලබාදෙන ප්‍රදේශයේ සේවාවලාභීන්ගේ අවශ්‍යතා මත පදනම් විය යුතුය. ප්‍රථමවරට ඉතිරිකරන්නන් බොහෝ විට තෝරාගනු ලබන්නේ අධි ද්‍රවශීලී ගිණුම් වේ. ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් කළමනාකරණය පිළිබඳ වඩාත් අත්දැකීම් සහිත වීමේදී ඔවුන් එක් තැන්පත් ගිණුමකට වඩා වැඩි සංඛ්‍යාවක් ආරම්භ කිරීමට කැමති වන අතර ඒ සඳහා දීර්ඝ කාලීන ඉතුරුම් සඳහා අර්ධ ද්‍රවශීලී හෝ ස්ථිර කාල තැන්පත් ගිණුම් තෝරා ගනී.

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා වැයවන පිරිවැය

ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා වැයවන පිරිවැය මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය ආදී අභ්‍යන්තර සාධක මත පමණක් රඳා නොපවතින අතර අවම සංචිත

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සංලඝුම්කරණය

අවශ්‍යතා (ඉහත දී සාකච්ඡාකරන ලද), බදු අනුපාත සහ සාමාන්‍ය වෙළඳපල තත්ත්වයන් ආදී බාහිර සාධක මතද රඳා පවතී. විවිධ ඉතුරුම් නිෂ්පාදන මත ගෙවිය යුතු කුමන අනුපාතයද යන්න නිර්ණය කිරීම සඳහා අභ්‍යන්තර සහ බාහිර පිරිවැය යන දෙකම නිර්ණය කිරීම උපකාරී වේ. (තැන්පතු සඳහා වෙළඳපල අනුපාත යොදා ගනිමින්)

මෙම පිරිවැයට ඇතුළත් වන්නේ, (Christen 1997 මගින් යොදාගන්නා ලදී.)

- සකස් කිරීමේ පිරිවැය
- සෘජු පිරිවැය
- වක්‍ර පිරිවැය
- අරමුදල් පිරිවැය (තැම්පත්කරුවන්ට ගෙවන)

කොටුව 6.9 - මාලදිවයින - Pays Dogon හි ඉතුරුම් නිෂ්පාදන තෝරා ගැනීම

Pays Dogon හි ස්වාධීන සහ ස්වයං කළමනාකාරිත්වයක් සහිත ග්‍රාමීය බැංකු 55 කින් සමන්විත ජාලයක් පිහිටුවන ලදී. ඔවුන්ගේ බැංකු විසින් ලබා දිය යුතු යැයි ඔවුන් සිතන, මූල්‍ය නිෂ්පාදන ග්‍රාමීය සමාජයේ ජනතාව විසින්ම නිර්ණය කරනු ලබයි. ඉල්ලුම් තැන්පතු සහ කාලීන තැන්පතු යන දෙකම මෙහිදී ලබා දෙන ලදී. එහි ප්‍රථමය වූයේ කාලීන තැන්පතු ද්‍රවශීලතා කළමනාකරණය හේතුවෙන් වඩාත් ජනප්‍රිය වූ අතර (සම්පූර්ණ තැන්පත් වලින් සියයට 85 ක පමණ ප්‍රමාණයකින් සමන්විත විය.) කාලීන තැන්පතු ලබාගනු ලැබූයේ ණය ලබාදීම සඳහා පමණි. (සමාජය තුළ යම් වත්කමක් සහිතව ජීවත්වන පුද්ගලයින් දීර්ඝ කාලීන ඉතුරුම් සඳහා කැමැත්තක් දක්වූ අතර එම නිසා දුප්පත් ජනතාවට ණය ලබාගත හැකි වූණි.) පොලිය, කාලීන තැන්පතු සඳහා වැඩි අගයක් වූ අතර (වාර්ෂිකව සියයට 15 සිට 20) සාම්ප්‍රදායිකව Dogon හි ගොවීන්ගේ දීර්ඝ කාලීන ඉතුරුම් යම් ආකාරයකට විය. (1980 දී Sahel හි ඇතිවූ දරුණු නියඟයට පෙරාතුව ඔවුන් සියළු දෙනාම ගවයින් හිමිකරුවන් විය. නමුත් නියඟය සමයේදී ඔවුන්ගේ ගවයින් වැඩි ප්‍රමාණයක් අහිමිවීම හේතුවෙන් වැඩි ආරක්‍ෂාවක් සහිත විකල්ප මූල්‍යම ඉතුරුම් නිෂ්පාදන තිබීම පිළිබඳව මෙම ගොවීන් සතුටට පත්වේ.)

මූලාශ්‍රය: Contributed by Cecile Fruan, Sustainable Banking with the Poor Project, World Bank.

සකස් කිරීමේ පිරිවැය

මෙයට අයත් වන්නේ සමීක්‍ෂණ සහ සංවර්ධනය වේ. බාහිර උපදේශකයින්ගේ සහ ඉතුරුම් විශේෂඥයින්ගේ සේවය ලබාගැනීම, වෙනත් මූලික පටන් ගැනීම් සඳහා අවශ්‍ය අලෙවිකරණ අමුද්‍රව්‍ය සහ පාස් පොත් මුද්‍රණය

කිරීම, සේප්පු, දෘඪාංග සහ මෘදුකාංග ඇතුළත්ව පරිගණක පද්ධති, එසේම දුනට සිටින සහ නව කාර්ය මණ්ඩලයේ වියදම් මෙයට ඇතුළත් විය හැකිය.

සෘජු පිරිවැය

ඉතුරුම් සේවා සැපයීමේදී විශේෂයෙන් ඇතුළත් වන පිරිවැය සෘජු පිරිවැය ලෙස හැඳින්වේ. සෘජු පිරිවැය විචල්‍ය හෝ ස්ථාවර විය හැක. විචල්‍ය පිරිවැය යනු එක් ගිණුමක් සඳහා හෝ එක් හුවමාරුවක් සඳහා ඇතුළත් වන පිරිවැය වේ. මෙයට ගිණුම් විවෘත කිරීම සඳහා වැයවන කාලය සහ අමුද්‍රව්‍ය, නඩත්තු කිරීම සහ ගිණුම් වැසීම ආදිය අයත් වේ. මෙම පිරිවැය එක් ගිණුමක් සඳහා ක්‍රියාකාරකම්හි සාමාන්‍ය පදනම් කරගනිමින් සහ මාසයක් ආදී දෙන ලද කාලයක් තුළ හුවමාරු ක්‍රියාවලිය සඳහා ගතවූ කාලය පදනම් කරගනිමින් ඇස්තමේන්තු ගත කළ හැකිය.

ස්ථාවර සෘජු වියදම් - යනු විවෘත කරන ලද හෝ පවත්වාගෙන යනු ලබන ගිණුම් ප්‍රමාණය මත වෙනස් නොවී ඉතුරුම් සේවා බෙදාහැරීම සඳහා වැයවන පිරිවැයයි. මෙයට ඇතුළත් වන්නේ ඉතුරුම් නිලධාරීන් සඳහා වේතන සහ පුහුණු වියදම්, අතිරේක කළමනාකරණය, අතිරේක ගණකාධිකාරීවරුන්, ශාඛා යටිතල පහසුකම් සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සඳහා වෙනත් විශේෂිත ප්‍රවර්ධන කටයුතු සඳහා වැයවන පිරිවැය වේ.

වක්‍ර පිරිවැය යනු ඉතුරුම් සේවා සැපයීම සඳහා සෘජුවම සම්බන්ධ නොවන නමුත් සංවිධානය විසින් සපයනු ලබන සමස්ථ සේවාවන්ගේ කොටසක් ලෙස ඉතුරුම් මෙහෙයුම් සඳහා අයකළ යුතු කොටස වේ. මෙයට ඇතුළත් වන්නේ පුද්ගලයින් (කළමනාකරණය ආදී) පරිශ්‍රය, සාමාන්‍ය මෙහෙයුම් පිරිවැය, එසේම වෙනත් ප්‍රධාන කාර්යාල සහ ශාඛා පිරිවැය වේ. වක්‍ර පිරිවැය සාමාන්‍යයෙන් සකස් කරනු ලබන්නේ අනෙකුත් ව්‍යාපාර ක්‍රියාකාරකම් වලට එදිරිව ඉතුරුම් නිෂ්පාදන මගින් ඇතිකරනු ලැබූ ව්‍යාපාර ක්‍රියාකාරකම් මත පදනම් කරගනිමින් වේ. (ණය, ආයෝජන, පුහුණු ආදී වෙනත් කරුණු)

සාමාන්‍යයෙන් මෙම වියදම්, පවතින වියදම් අධ්‍යයනය කිරීමෙන් තක්සේරු කළ හැකි අතර ඉතුරුම් සේවා සපයන වෙනත් සංවිධාන සැලකීමෙන්ද සිදුකළ හැකිවේ. මෙය ඉතුරුම් සේවා ලබාදීම සඳහා තෝරාගන්නා බෙදාහැරීමේ ක්‍රමය මත රඳා පවතී.

අරමුදල් සඳහා පිරිවැය යනු - තැන්පත්කරුවන් සඳහා ගෙවනු ලබන පොලී අනුපාතය වේ. ගිණුමේ ද්‍රවශීලතාවය සහ කාලීන තැන්පතුවක ඇති ප්‍රමාණය මත අනුපාත වෙනස් වේ.

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන ලබාදීමේදී ඉහත සියළුම පිරිවැය සාධකයන් සැලකිය යුතුවේ. කෙසේ නමුත් මෙහෙයුම් පිරිවැය සහ සෑම නිෂ්පාදනයක් සඳහාම ඇති ඉල්ලුමත්, එම නිෂ්පාදනය ආකර්ෂණීය සහ ලාභදායී යන කරුණු දෙකම සපුරාලිය හැකි පොලී අනුපාතයක් නිර්ණය කිරීමත් අසීරු කටයුත්තක් වේ. එම නිසා පිරිවැය නිවැරදිව ඇස්තමේන්තු කිරීමටත්, සුදුසු පොලී අනුපාතයක් සකස් කිරීමටත්, සුදුසු ව්‍යාප්තියක් සකස් කිරීමට සහ නිෂ්පාදනය සේවාලාභියාගේ අවශ්‍යතා සපුරාලනු බවට තහවුරු කිරීම සඳහාත් නියම ව්‍යාපෘතිය අවශ්‍ය වේ. තවදුරටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක දිරිදීමනා පද්ධතිය කාර්ය මණ්ඩලයේ ඵලදායීතාව වැඩිකිරීමට සහ එමගින් පරිපාලන වියදම් අඩු කිරීමටත් සැලසුම් කළ හැකිය.

කොටුව 6.10 - කොලොම්බියාවෙහි Banco Caja Social හි පරිපාලන වියදම්

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන මගින් ඇතිවන පිරිවැය ගණනය කිරීම Banco Caja Social මගින් මෑතදී ආරම්භ කරන ලද අතර ඇ.ඩො. 10 ට අඩු මුදලක් ඇති සක්‍රීය සාම්ප්‍රදායික පාස්පොත භාවිතා කරන ඉතුරුම් ගිණුමක් සඳහා පරිපාලන වියදම ගිණුමේ ශේෂයෙන් සියයට 18 ක් බව සොයාගන්නා ලදී. (වර්ෂය තුළ ගෙවන ලද පොලී මුදල නොසලකා) කෙසේ නමුත් 1996 දී සාමාන්‍ය ඉතුරුම් ගිණුමක පරිපාලන වියදම ගිණුමේ ශේෂයෙන් සියයට 1 කට වඩා පහළ අගයක පැවතුනි. මෙමගින් පෙනී යන්නේ ඉතා කුඩා ඉතුරුම් සඳහා පරිපාලන වියදම මිල අධික බැවින්, මූල්‍ය ආයතන මගින් සාර්ථක සංකලනයකින් යුත් ඉතුරුම් නිෂ්පාදන හඳුන්වාදීම මගින් සහ වියදම් අඩුකිරීමේ ක්‍රියාමාර්ග ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් එම වියදම් අඩුකරගත හැකි බවත්ය.

මූලාශ්‍රය: GTZ 1997 c

ඉතුරුම් සේවාලාභීන් මගින් එක්වන හුවමාරු පිරිවැය ද සලකා බැලිය යුතුය. ආර්ථික හුවමාරු කටයුතු සඳහා සැලකිය යුතු පිරිවැයක් එකතුවන අධික ජනගහනයක් සහිත ප්‍රදේශවල හෝ ව්‍යාපාර මධ්‍යස්ථාන අසල ශාඛා පිහිටුවීමෙන් හෝ ගනුදෙනුකරුවන් සඳහා හුවමාරු පිරිවැය අඩුකළ හැකිය. එසේම, සේවාලාභීන් සංඛ්‍යාව සහ හුවමාරු පරිමාව මත පදනම්ව තැන්පතු සඳහා ප්‍රමාණවත් ටෙලර් සංඛ්‍යාවක් ලබාදීමෙන් සේවාලාභීන්ගේ රැඳී සිටීමේ කාලය අඩුකළ හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය

ආයතනයේ ශාඛාව සවස් කාලයෙහි සහ සති අන්තයේ පමණක් විසිත්ත කළ හැකි ගනුදෙනුකරුවන් සඳහා ද සේවා සැපයිය යුතුවේ. සේවාලාභීන් සඳහා හුවමාරු පිරිවැය මේ මගින් අඩු කරන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ පරිපාලන පිරිවැය ඉහළ යයි. සේවාලාභීන් සඳහා අවම හුවමාරු පිරිවැය සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහා අවම පරිපාලන වියදම් යන කරුණු දෙක සඳහා සුදුසුම ආකාරය නිර්ණය කිරීම සඳහා පිරිවැය - ප්‍රතිලාභ විශ්ලේෂණයක් සිදුකළ යුතුවේ. (කොටුව 6.10)

ඉතුරුම් නිෂ්පාදනවල මිල නියම කිරීම

තැන්පතු සඳහා ගෙවන පොලී අනුපාත, සමාන ආයතනවල සමාන නිෂ්පාදන සඳහා ගෙවන තැන්පත් අනුපාතය, උද්ධමන අනුපාතය සහ වෙළඳපලෙහි ඉල්ලුම සහ සැපයුම යන කරුණු මත පදනම් වේ. ද්‍රවශීල අවදානම සහ පොලී අනුපාත අවදානම යනාදී අවදානම් සාධක ද, තැන්පත්කර තබන කාලය මත පදනම්ව සැලකිය යුතුවේ. අවසාන වශයෙන් ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සැපයීම සඳහා පිරිවැය ද, තැන්පතුවල මිල නියම කිරීමේ ප්‍රතිපත්ති මත බලපෑම් ඇතිකරයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඉහළ ද්‍රවශීලතාවයක් ඇති ගිණුම් පරිපාලනය සඳහා ඉහළ මෙහෙයුම් පිරිවැයක් වැයවන අතර එම නිසා පොලී අනුපාතය අවම වේ. ස්ථීර තැන්පතු ඉහළ පොලියකට මිලකර ඇති අතර එයට හේතුවන්නේ මුදල් රඳවා තබා ගැනීමත්, ගනුදෙනුකරුට ලබාගත නොහැකි වීමත්ය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට එමගින් ඇති අවදානම අඩුවන අතර, එහි ප්‍රථිඵලයක් ලෙස කාලීන තැන්පතු, ඉල්ලුම් තැන්පතුවලට වඩා ස්ථාවර මූල්‍ය මූලාශ්‍රයක් වේ. (වත්කම් වගකීම් කළමනාකරණය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහා කාල තුලනය, තැන්පත්කරුවන් සඳහා ද්‍රවශීලතා අවදානම සහ පොලී අනුපාත අවදානම යන කරුණු සලකා නැත. මේ පිළිබඳව 10 වෙනි පරිච්ඡේදයේ සාකච්ඡා කර ඇත.)

ඉතුරුම් නිෂ්පාදනවල මිල නියම කළ යුතු අතර එමගින් ලාභදායීත්වයක් ලබාගැනීමට හැකිවන පරිදි ඉතුරුම් සහ ණය සේවා අතර විසුරුමක් උපයාගත හැකිවේ. ඉතුරුම් අනුපාත සැකසීමේදී ශ්‍රමය සහ වෙනත් මූල්‍ය නොවන පිරිවැය ද ප්‍රවේශමෙන් සැලකීමට ගත යුතුවේ. කෙසේ නමුත්, ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය ආරම්භයේදී නොදන්නා බොහෝ පිරිසක් සිටිය හැකිය. උදාහරණ ලෙස අධික ඉල්ලුමක් ඇති ඉහළ ද්‍රවශීලතාවයකින් යුතු ඉතුරුම් ගිණුම්වල සැලකිය යුතු ශ්‍රමයක් ඇතුළත්ව ඇති අතරම, විශේෂයෙන්ම ඉතා සුළු මුදලක් සහිත ගිණුම් විශාල සංඛ්‍යාවක් ඇත්නම් පිරිවැය අධික වේ. මේ වන විට

ඉතුරුම් නිෂ්පාදන සැලසුම්කරණය

ලබා ඇති අත්දැකීම්වලට අනුව ද්‍රවශීලී ගිණුම් තෝරාගන්නා බොහෝ ඉතුරුම්හිමියන් පොළී අනුපාත පිළිබඳ වඩාත් සංවේදී නොවන අතර ඒ වෙනුවට වඩා හොඳ සේවාවක් බලාපොරොත්තු වේ.

Ostry and Rein hart (1995) විසින් කරන ලද සමීක්ෂණයට අනුව කණ්ඩායම් තුළ ආදායම් අඩුවන විට ඉතුරුම් මත ගෙවන පොලිය පිළිබඳව දැක්වන සැලකිල්ල ද අඩුවේ.

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

මේ ආයතනයක තීරණ සහ ක්‍රියාවන්හිදී කළමනාකාරිත්වයට මග පෙන්වනු ලබන තොරතුරු නිපදවන සියළුම පද්ධතීන් එහි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියට ඇතුළත් වේ. එය ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් සිදුකරනු ලබන සියළුම ක්‍රියාවන්හි අනුරූපිතයක් ලෙස දැක්විය හැකිය. එමගින් ආයතනයේ මෙහෙයුම් අධීක්‍ෂණය කරන අතර පසු විපරම් කිරීම සඳහා වඩාත්ම අවශ්‍ය තොරතුරු ලෙස කළමනාකාරිත්වය සලකන තොරතුරු විදහා දක්වන වාර්තා පිළිබඳ නිවැරදිව වික්‍රයක් ලබාදෙයි. ආයතනය තුළ සිදුවන්නේ කුමක්දැයි යන්න කාර්ය මණ්ඩලයට, අධ්‍යක්‍ෂ මණ්ඩලයට මූල්‍ය සංවිධාන අනුග්‍රහ ලබාදෙන සංවිධාන වලට, නියාමකයින්ට සහ වෙනත් අයට නිවැරදි වික්‍රයක් ලබාදීම කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය මගින් නිපවන වාර්තා මත රඳා පවතී.

සැලකිය යුතු ලෙස වර්ධනය වන ක්‍රියාකාරකම් සහිතව ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍ෂේත්‍රයේ ඇති වර්තමාන නැඹුරුතාවයන් සමග බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කළමනාකරුවන්, ඔවුන්ගේ තොරතුරු පද්ධතීන් වර්ධනය කරගැනීමේ දැඩි අවශ්‍යතාවය ක්‍රමයෙන් හඳුනාගනිමින් සිටියි. ක්‍රමවේදයන්ගේ ගැටළු, කාර්ය මණ්ඩලයේ සංවර්ධනය සහ මූල්‍යනය වුවද, වර්ධනය සඳහා තීරණාත්මක සංරෝධනයක් නොවන බව පෙනේ. ඒ වෙනුවට ආයතනයේ ආයෝජන කළඹ පිළිබඳ තොරතුරු අවශ්‍ය වේලාවට නිවැරදිව දැන ගැනීමේ හැකියාව වඩාත් අවශ්‍ය ලෙස සැලකේ. මෙම තොරතුරු පිළිබඳ පසු විපරම් කිරීමේ විශ්වාසවන්තභාවය බොහෝ අවස්ථා වලදී රඳා පවතින්නේ ණයදීමේ සහ ඉතුරුම් මෙහෙයුම්වල සාර්ථක හෝ අසාර්ථකභාවයේ වෙනස මත වන අතර එනම් ආයතනය මත වේ. විශේෂයෙන්ම ණය කළඹ පිළිබඳව වඩාත් නිවැරදි, කාලානුරූපිත සහ මෙහෙයුම් පිළිබඳව සවිස්තරාත්මක තොරතුරු මගින් මූල්‍ය කාර්යසාධනය වැඩි කිරීම සහ සේවලාභීන් වෙත ළඟාවීම වැඩිකිරීම සඳහාත් කළමනාකාරිත්වයේ ධාරිතාවය ශක්තිමත් කරයි.

සාර්ථක තොරතුරු පද්ධතියක් සකස් කිරීම

සඳහා කාර්ය මණ්ඩලයේ වගකීම් නැවත සකස් කිරීම (සමහර අවස්ථාවලදී කාර්ය මණ්ඩලයේ සුදුසුකම් පවා), ක්‍රියාමාර්ගයන් සහ තොරතුරු ගලායෑම නැවත සැලසුම් කිරීම, පුනරීක්‍ෂණය සහ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තින් තර්කාපනය කිරීම, පරිගණක තාක්‍ෂණය සඳහා සැලකිය යුතු ආයෝජනයක් ආදීන් ඇතුළුව ආයතනය තුළ සැලකිය යුතු ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමක් අවශ්‍යවිය හැකිය. කෙසේ නමුත් මෙම පිරිවැය සමග බැඳී ඇති ප්‍රතිලාභ සැලකිය යුතු මට්ටමක පවතී. කාර්යක්‍ෂම සහ ඵලදායී ලෙස ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ක්‍රියාකාරීව සඳහා සාර්ථක තොරතුරු ඉතා වැදගත් වේ. වඩා සර්ථක තොරතුරු ඇතිවිට, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට එහි සම්පත් වඩා හොඳින් කළමනාකරණය කරගත හැකිය. සාර්ථක තොරතුරු පද්ධතීන් වලට

- ආයෝජන කළඹ වඩා හොඳින් අධීක්‍ෂණය කිරීමට හැකියාව ලබාදෙමින් මෙම ක්‍ෂේත්‍රය තුළ සේවය කරන කාර්ය මණ්ඩලයෙහි වැඩකටයුතු දියුණු කිරීමට සහ වැඩිවන සේවලාභීන්ට වඩා හොඳ සේවාවක් සලසා දීමට හැකිය.
- වැඩි අවධානයක් යොමුකළ යුතු ප්‍රධාන අංශ පෙන්වාදෙමින් අධ්‍යක්‍ෂ මණ්ඩලයට ඔවුන් වගකිව යුතු අංශ වඩා හොඳින් අධීක්‍ෂණය කිරීමට හැකියාව ලබාදීම සිදු කල හැකිය.
- සමස්ථ සංවිධානයේ වැඩකටයුතු වඩාත් සාර්ථකව සිදුකිරීමට ඉහළ කළමනාකාරිත්වයට උදව් දෙමින්, තෝරාගන්නා වාර්තා සහ දර්ශක හරහා ආයතනයේ සාර්ථකත්වය දිනපතා අධීක්‍ෂණය කිරීම මගින් හොඳින් දැනුම්දෙන ලද මෙහෙයුම් සහ ක්‍රමෝපාය තීරණ ගැනීමට හැකිය.

මෙම පරිච්ඡේදයට කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් නිර්මාණය කිරීමේ, ඇගයීමේ හෝ දියුණු කිරීමේ කාර්යයෙහි යෙදී සිටින නියුක්තිකයින් කැමැත්තක් දක්වනු ඇත. දායකයින් ද ඔවුන් සහාය ලබාදෙන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා සාර්ථක කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක ඇති ගතිලක්‍ෂණ තේරුම් ගැනීමට කැමැත්තක් දක්වනු ඇත.

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් හා සබැඳුණු ගැටළු පිළිබඳ සමාලෝචනය

ප්‍රාථමික මට්ටමේදී “දත්ත” සහ “තොරතුරු” වල වෙනස දැනගැනීම වැදගත් වනු ඇත. ආයතනයක් මගින් නිපදවන අවශ්‍ය දත්ත කිහිප ආකාරයකින්ම දැකිය හැකිය. සේවකයින්ට, සැපයුම්කරුවන්ට සහ ගනුදෙනුකරුවන්ට ගෙවීම් සඳහා වෙබ්සයිට් පිළියෙල කිරීම, සේවාවලින් විසින් ලබා ගන්නා ණය ආපසු ගෙවීම පිළිබඳ වාර්තා සහ බැංකුවෙන් ආපසු ගැනීම්, තැන්පත් සහ හුවමාරු මෙයට නිදසුන් වේ. “අමුදත්ත” (හෝ යෙදුම්) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් තීරණ ගැනීමේදී යොදාගත හැකි තේරුමක් සහිත තොරතුරු (හෝ නිමැවුම්) බවට පත්කිරීම, කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියෙහි කාර්ය භාරය වේ.

සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් කාර්ය මණ්ඩලය විසින් සකසන අතර විශේෂයෙන්ම ආරම්භක අවස්ථාවේ ඇති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මෙය දැකිය හැකිය. කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වඩාත් ව්‍යාප්ත වීමේදී බොහෝ දෙනෙකු අදාළ තොරතුරු ප්‍රතිග්‍රහණය කරගැනීම සහ වාර්තාකරණය සඳහා සැලසුම්කරණ ලද මෘදුකාංග ඇතුළත්ව පරිගණක ආශ්‍රිත කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් නිර්මාණය කර ඇත. අසාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වන කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් සඳහා සුලභ හේතුව වන්නේ දැනගැනීමට, වාර්තා කිරීමට අවශ්‍ය වන්නේ කුමක්දැයි යන්න පිළිබඳව භාවිතා කරන්නන් සහ පද්ධති සැලසුම්කරන්නන් අතර පැහැදිලි එකඟතාවයක් නොමැති වීමයි.

තොරතුරු පද්ධතීන් නිපවීම සඳහා බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සැලකිය යුතු කාලයක් සහ මුදලක් වැයකර ඇති අතර මතු දැක්වෙන හේතූන් මත කලකිරීමට සහ අකාර්යක්ෂමතාවට ලක්වීමට ඉඩ ඇත.

- අවශ්‍ය තොරතුරු පිළිබඳව හොඳින් හඳුනානොගැනීම.
- කළමනාකාරිත්වය සහ පද්ධති සැලසුම්කරණ පුද්ගලයින් අතර සන්නිවේදන දුර්වලතා
- තොරතුරු තාක්ෂණය පිළිබඳ යථාරූපී නොවන බලාපොරොත්තු

සාමාන්‍යයෙන් කළමනාකරුවන්, කේෂ්ත්‍ර කාර්ය මණ්ඩලය, අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය සහ තොරතුරු පද්ධති කාර්යමණ්ඩලය යනාදීන්ට ඔවුන්ගේ ආයතනයේ සම්පූර්ණ තොරතුරු අවශ්‍යතාවය පිළිබඳව වැඩිදුර පැහැදිලිතාවයක් නැත. ඔවුන් බොහෝ විට අවශ්‍ය වන වාර්තා සහ සොයා බැලිය යුතු ප්‍රධාන ආදේශක කිහිපයක් පිළිබඳව දැනසිටිය හැක. ඒ අතරින් ආදායම් ප්‍රකාශය, ශේෂ පත්‍රය හා

ණය කළඹ කාලය අනුව කාණ්ඩ කිරීම ආදිය) නිවැරදි දත්ත යෙදවුම් සහ තොරතුරු නිමැවුම් පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් ලෙස දැනුවත් වී නොමැත. කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියෙහි විශේෂණ නිවැරදි ලෙස දන්වා නැත්නම් දත්ත යෙදවුම්, ප්‍රයෝජනවත් කළමනාකරණ වාර්තා බවට සකස්කර ගැනීමේදී කිසිදු විටක සාර්ථකත්වයක් ලබාගන්නේ නැත.

යම්කිසි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් දියුණු වීමේ ආරම්භක අවස්ථාව වනුයේ සුදුසු තීරණ ගැනීමට සහ සාර්ථකව ක්‍රියාකිරීම සඳහා ආයතනයට අවශ්‍ය වන්නේ කුමන තොරතුරු ද යන්න නිර්ණය කරගැනීම වේ. (කොටුව 7.1) තොරතුරු අවශ්‍යතාවයන් නිර්වචනය කිරීම සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන් අවශ්‍ය වන්නේ එම තොරතුරු භාවිතා කරන්නන්ගේ අවශ්‍යතාවයන් ඇගයීමට ලක්කිරීම වේ. මෙම ක්‍රියාවලිය තුළ අවශ්‍යම කොටස වන්නේ තොරතුරු ඉදිරිපත් කළ යුත්තේ කෙසේද යන්නත්, කුමන වාර සංඛ්‍යාවක් සහ කාලයක් තුළ සිදුකළ යුතුද යන්නත් සැලකීම වේ. පද්ධතිය සැලසුම්කරණ පියවරේදී (පහත මේ පිළිබඳව විස්තරාත්මකව සාකච්ඡා කර ඇත.) ආයතනය තුළ තොරතුරු ගලායාම ප්‍රවේශමෙන් අනුරූපණය කිරීම ඇතුළුව භාවිතා කරන සෑම කණ්ඩායමකම විශේෂිත අවශ්‍යතා කෙරෙහි අවධාන යොමුකිරීම මගින් අවශ්‍ය තොරතුරු දුර්වල ලෙස හඳුනාගැනීමේ ගැටළුව වළක්වා ගැනීම සිදු කළ හැකි වේ.

කොටුව 7.1 ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක තොරතුරු අවශ්‍යතාවයන් නිර්ණය කිරීම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක තොරතුරු නිර්ණය කිරීම සඳහා තොරතුරු භාවිතා කරන්නන් හඳුනා ගැනීම සහ භාවිතා කරන්නන් සෑම කණ්ඩායමකම අවශ්‍යතාවයන් ඇගයීම අත්‍යාවශ්‍ය වේ.

- භාවිතා කරන්නන්ට අවශ්‍ය වන ප්‍රධාන තොරතුරු මොනවාද
- භාවිතා කරන්නන්ට ඔවුන්ගේ කාර්යයන් වඩාත් හොඳින් සිදුකිරීමට අවශ්‍ය වන ප්‍රධාන දර්ශකයන් සහ අනුපාත මොනවාද
- ආයතනයේ කාර්යසාධනය සහ පුළුල්ව ලඟාකර ගත යුතු අරමුණු පිළිබඳව කොපමණ දුරකට භාවිතා කරන්නන් විසින් දැන සිටිය යුතුද
- භාවිතා කරන්නන්ගේ තොරතුරු අනාගතයේදී වෙනස් විය හැක්කේ කොහොමද සහ එම වෙනස්කම් කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් සැලසුම්කිරීමේදී එයින් සිදුවන බලපෑම කුමක්ද

මූලාශ්‍රය : ලේඛකයා විසින් සපයන ලදී.

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

භාවිතා කරන්නන් විසින් අවශ්‍ය තොරතුරු පැහැදිලිව තේරුම් ගැනීම සහ එය නිර්වචනය කර ඇති විටදීත් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කළමනාකරුවන් විසින් තොරතුරු පද්ධති සැලසුම්කරුවන් විසින් භාවිතා කරනු ලබන වචන මාලාව සාමාන්‍යයෙන් යොදාගනු නොලැබේ. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කළමනාකාරිත්වය යොදාගන්නා භාෂාව (උදාහරණ ලෙස වියදම් මධ්‍යස්ථාන, ආයෝජන කළඹ කාලය අනුව කොටස් කිරීම, සමතල අගය හෝ හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ පොලී අනුපාතය ගණනය කිරීම), පද්ධතීන් සැලසුම් කරන්නන් විසින් ගැඹුරට තේරුම්ගත යුතු වීම අවශ්‍ය නොවේ. මේ අයුරින් පද්ධතීන් සැලසුම්කරන්නන්ගේ භාෂාව (පරිගණක දත්ත ගබඩාව, මෙහෙයුම් පද්ධතිය, ජාලය) තාක්‍ෂණික නොවන නිලධාරීන් විසින් සාමාන්‍යයෙන් තේරුම්ගනු ලබන්නේ නැත. කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය භාවිතා කරන විවිධ පුද්ගලයින් ඔවුන්ගේ තොරතුරු අවශ්‍යතා හඳුනාගැනීම පමණක් නොව පද්ධති සැලසුම් කරන්නන් හට පැහැදිලිව දැනුම්දීම ද ඉතාමත් වැදගත් වේ. කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සැකසීම හෝ පවත්වාගෙන යාම සඳහා අවශ්‍ය වන භාවිතා කරන්නන්ගේ අවශ්‍යතා විස්තරාත්මක ලෙස පරිවර්තනය කිරීම, සංකීර්ණ ග්‍රන්ථයක් එක් භාෂාවක සිට තවත් භාෂාවකට ඉතා නිවැරදිව පරිවර්තනය කිරීම හා සමාන කල හැකිවේ.

අවසාන වශයෙන් තොරතුරු තාක්‍ෂණය පිළිබඳව භාවිතා කරන්නන්ගේ යථාරූපී නොවන බලාපොරොත්තුවන්ද, ඉච්ඡාභංගත්වයට සහ බලාපොරොත්තු කඩවීමට හේතුවිය හැකිය. පරිගණකගත කරන ලද කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් මගින් බොහෝ වැදගත් කාර්යන්ට සේවාව ලබාදිය හැකි නමුත් එය මගින් සොයාබලන ප්‍රතිපත්ති සහ ක්‍රමවේදයන්ට වඩා සාර්ථක නොවේ. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් හඳුන්වාදීම මගින් එහි ව්‍යුහයේ සහ ආයතනයේ කාර්ය ගලනයෙහි ඇතුළත්වන ගැටළු විසඳාගත නොහැකිය. ඉහත සඳහන් කළ ආකාරයට සාර්ථක තොරතුරු වලට මිලක් ඇති අතර සාර්ථක කළමනාකරණ පද්ධතියක ප්‍රචලාභ ලබාගැනීමේ අරමුණ ඇත්නම් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් එම මුදල ගෙවීමට කැමති විය යුතුය. (නොනවත්වා සිදුකරන දත්ත ඇතුළත් කිරීම සහ පවත්වාගෙන යාම මෙන්ම කලින් සිදුකරන ලද සංවර්ධන සහ මිලදී ගැනීම්)

ප්‍රයෝජනවත් ආකාරයට සහ කාලානුරූපීව සාර්ථක තොරතුරු සැපයීම මගින් ආයතනයේ සියළුම පාර්ශවකරුවන් එනම් සියළුම කාර්ය මණ්ඩලය, ගනුදෙනුකරුවන්, අධ්‍යක්‍ෂ මණ්ඩලය, දායකයින්, ආයෝජකයින්, නියාමකයින් හට ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය

ආයතනයේ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා ඵලදායී ලෙස සහභාගි වීම සඳහා ඔවුන්ට අවශ්‍ය තොරතුරු සපයාදිය හැකිය.

කළමනාකරණ පද්ධතීන්හි අංශයන් තුනක් ඇත.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය ප්‍රධාන වශයෙන් අංශ තුනකට වෙන්කළ හැකිය.

- ප්‍රධාන හරය ලෙස සාමාන්‍ය ලෙජර වලින් සමන්විත ගිණුම්කරණ පද්ධතිය
- ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ඉතුරුම් හා සම්බන්ධ සියළුම හුවමාරු අධීක්‍ෂණය කරනු ලබන, සෑමවිටම ඉතිරි කිරීමේ පද්ධතියේ තොරතුරු ප්‍රතිග්‍රහනය කර සියළුම ණය මුදාහැරීමකම කාර්ය සාධන වාර්තාව ලබාදෙන ණය සහ ඉතුරුම් පසු විපරම් පද්ධතිය
- ගනුදෙනුකරුවාට ඇතිවූ බලපෑම පිළිබඳ තොරතුරු රැස්කිරීමට සැලසුම් කරන ලද පද්ධතිය

මෙම සියළුම අංශ ආවරණය වන පරිදි සෑම ක්‍ෂුද්‍ර මූල ආයතනයකම කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් නොමැත. පළමුවන කොටස් දෙක බොහෝ විට කුමන ආකාරයකින් හෝ ආවරණය වන අතර (සාමාන්‍ය ලෙජර සහ ණය පසු විපරම් කිරීම) ඉතුරුම් ලබාගන්නා ආයතනවලට පමණක් ඉතුරුම් අධීක්‍ෂණයට පද්ධතියක් අවශ්‍ය වේ. සේවාලාභීන්ට ඇති බලපෑම පිළිබඳ තොරතුරු සාමාන්‍යයෙන් අවිධිමත් ලෙස එක් රැස් කරගන්නා අතර මෙම තොරතුරු පිළිබඳ සටහන් තබාගන්නා “තොරතුරු පද්ධති” නිරතුරුවම විධිමත් පද්ධතීන් වේ. මෙම සාකච්ඡාවේදී ඉලක්ක කරනු ලබන්නේ පළමු ආකාර දෙකෙහි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් පිළිබඳව වේ. මෙහිදී ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක වඩාත් ගැටළු සහගත කොටස වන ණය පසු විපරම් කිරීමේ මෘදුකාංගය පිළිබඳව සාකච්ඡා කරනු ඇත.

ගිණුම්කරණ පද්ධතීන්

එක් රටකින් තවත් රටකට සම්මත ගිණුම්කරණ සහ විගණන ක්‍රියා පටිපාටීන් වෙනස් වුවත්, කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති හා සම්බන්ධ ගිණුම්කරණ අංශය හා සබැඳුණු මූලික මූලධර්ම නිර්ණය කිරීම සෑමවිටම එක සමාන වේ. මෙම සම්මුතීන් සංවර්ධනය නිරන්තරයෙන්ම පාහේ මධ්‍යම අධිකාරිය මගින් සිදුකරන අතර (උදාහරණ ලෙස Financial Accounting Standards Board in United States) විශේෂිත බදු ශේෂයක් යටතේ පවතින

ආයතනවලට යොදවනු ලැබේ. (ලාභ නොලබන හෝ රාජ්‍ය නොවන සංවිධාන (NGO) සාමාන්‍ය ලෙජර මෘදුකාංග මෙම ගිණුම්කරණ සම්මුතීන් සහ සමග සම්බන්ධව පෙන්වනු ලබයි. එම නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට මූලික ක්‍රියාකාරකම් සහිතව ක්‍රියාත්මක වන කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් තිබීම අවශ්‍ය වන අතර එමගින් අන්‍යවශ්‍ය ගිණුම්කරණ වාර්තා සැපයීම පහසු කාර්යයක් වේ. (ආදායම් වියදම් ප්‍රකාශය, ශේෂ පත්‍රය සහ මූල්‍ය ප්‍රවාහය) ශාඛාවල ආදායම් ප්‍රකාශන හෝ අරමුල් සපයන ආයතනවල ශේෂ පත්‍ර යනාදී මෙහෙයුම්වල කාර්යක්ෂමතාවය පාලනය කිරීමට අවශ්‍ය මූලික වාර්තාවල වෙනස්කම් කළමනාකරණය විසින් පැහැදිලිව නිර්වචනය කළ යුතුවේ. එමගින් සාමාන්‍ය ලෙජරයට අදාල දත්ත ලබාගැනීම සඳහා සැලසුම් කළ හැකි අතර සුදුසු අදියරයන්හි තොරතුරු මේ මගින් නිපදවිය හැකිවේ.

ගිණුම් සටහන්

යම් ආයතනයක ගිණුම්කරණ පද්ධතියෙහි හරය වන්නේ සාමාන්‍ය ලෙජරයයි. සාමාන්‍ය ලෙජරයෙහි සැකිල්ල වන්නේ එයට අදාල ගිණුම් සටහන් වේ. ගිණුම් සටහන්වල සැලසුම මගින් එම ආයතනය ගන්නා මූලික තීරණවල ප්‍රමාණය දැක්වේ. ව්‍යුහය සහ ස්ථාපනය කරන ලද තොරතුරු වල අදියරයන් මගින් කළමනාකාරිත්වයට ලබාගත හැකි සහ එමගින් අනාගත විශ්ලේෂණයේ සිදුකල හැකි තොරතුරු නිර්ණය කළ හැකිය. කළමනාකාරිත්වය එහි තොරතුරු අවශ්‍යතා පිළිබඳව පැහැදිලිව තේරුම්ගත යුතු අතර පැහැදිලිව දැකිය හැකි විකල්ප දෙකක් පිළිබඳව මධ්‍යස්ථානයකට ළඟාවිය හැකිය. එක් අතකට තොරතුරු යම් අදියරයන්හිදී ගිණුම් සටහන් මගින් ඉතාමත් සාමාන්‍ය ලෙස ලබාගැනීම සිදුකළ හොත් (උදාහරණ ලෙස ගාස්තු සහ පොලී ආදායම වෙනස් නොකර) දැනුමදී ඇති තීරණ ගැනීම සඳහා කළමනාකාරිත්වයට අවශ්‍ය ආකාරයේ තොරතුරු ලබාදීමට පද්ධතියට නොහැකි වනු ඇත. අනිත් අතට ගිණුම් සටහන් ඉතා ඉහළ මට්ටමක තොරතුරු ග්‍රහණය කරගැනීම සඳහා සැලසුම්කර ඇත්නම් එම පද්ධති මගින් කළමනාකාරිත්වයට හඳුනා ගැනීමට මෙන්ම සුදුසු ලෙස අර්ථ නිරූපණය කළ නොහැකි කොටස්වලට විසිරුණු නාමික දත්ත ප්‍රමාණයන් පසු විපරම් කිරීම සඳහා ලබාදෙයි. මීට අමතරව ඉහළ මට්ටමක තොරතුරු නිසා දත්ත අනුකූලනය කිරීමට සහ තොරතුරු ක්‍රියාවලියට අධික වියදමක්, කාලයක් වැය කිරීමට සිදුවේ.

ආසන්න වශයෙන් සියළුම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් කටයුතුවල තත්වය අධීක්ෂණය

කිරීම සඳහා ප්‍රධාන මූල්‍යමය දර්ශක භාවිත කරනු ලබයි. (9 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න.) මෙම මූල්‍යමය දර්ශක පදනම් වන්නේ අවම වශයෙන් ගිණුම් සටහන්වල කොටසකින් හෝ ලබාගන්නා ලද තොරතුරු මත වේ. එම නිසා කළමනාකාරිත්වය ඔවුන් භාවිතා කිරීමට බලාපොරොත්තු වන දර්ශක නිර්ණය කළ යුතු අතර මෙම දර්ශක නිපදවීම සඳහා සහාය දැක්වීමට ගිණුම් සටහන් ව්‍යුහගත කර ඇති බවට තහවුරු කළ යුතුවේ. සියළුම තලවල සිටින කළමනාකාරුවන්ට ප්‍රයෝජවත් තොරතුරු ඇතුළත් වන තොරතුරු සපයමින් කළමනාකාරිත්වයේ අවශ්‍යතා සපුරාලිය හැකි පරිදි ගිණුම් සටහන් සැලසුම් කළ යුතුවේ. දායකයින්, නියාමකයින් සහ විගණක අවශ්‍යතාවයන් සාමාන්‍යයෙන් සවිස්තරාත්මක නොවන නිසා කළමනාකරුවන්ගේ අවශ්‍යතා සපුරාලිය හැකිනම්, ඉහත අවශ්‍යතාද සපුරාලිය හැකිවේ. (කෙසේ නමුත් විශේෂයෙන්ම විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන් සඳහා නිත්‍යානුකූල වන විශේෂිත ගිණුම් සටහන් නියාමන අධිකාරීන් විසින් සමහර අවස්ථාවලදී ඉල්ලුම් කරනු ලැබේ.)

ප්‍රධාන ලෙජරයට අමතරව ලැබිය යුතු ගිණුම්, ගෙවිය යුතු ගිණුම් සහ සේවක පඩි ලැයිස්තුව යනාදි වෙනත් ගිණුම්කරණ මෙහෙයුම් සඳහා අඩු පිරිවැය මෘදුකාංග පවතී. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ පරිමාණය සහ අවශ්‍යතාවය මත රඳාපවතිමින් මෙම අතිරේක ක්‍රියාවන් කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය හා සම්බන්ධ කළ හැකිය.

සාමාන්‍ය ලෙජර මෘදුකාංග පැකේජයන් තුළ මතු දක්වෙන ගති ලක්ෂණයන් ඇතුළත් විය යුතුවේ (Women's World Banking 1994):

- විවිධ මූල්‍ය වාර්තා නිපදවීම සඳහා දත්ත එක්වරක් පමණක් පද්ධතියට ඇතුළත් කිරීම (උදාහරණ ලෙස කළමනාකාරිත්වයට, විගණකවරුන්ට සහ දායකයින්ට අවශ්‍ය වන තොරතුරු)
- සංකීර්ණ ගිණුම්කරණ ප්‍රමිතීන් සමග සංයුක්ත කළ මෘදුකාංගයක් (උදාහරණ ලෙස තුලනය නොවන කිසිදු ගිණුමක් භාරගන්නේ නැත, උපවිත ගිණුම් සඳහා සහාය දැක්වීම)
- වැඩසටහන්වල ශාඛාවල, මූල්‍ය මූලාශ්‍රවල සහ අනිකුත් අවශ්‍ය අංශයන්හි ආදායම සහ වියදම දැනගැනීම සඳහා සංවිධානයට හැකියාවක් ලබාදෙන නමාශීලී ගිණුම් සටහන් ව්‍යුහගතවීම.
- වැඩසටහන්වල, ශාඛාවල, මූල්‍ය මූලාශ්‍ර සහ අනිකුත් අවශ්‍ය අංශයන්හි වාර්තා ජනනය කිරීම සඳහා ඉඩ ලබාදෙන නමාශීලී වාර්තා සැපයීම.
- ඓතිහාසික අයවැය මෙන්ම වර්තමාන මූල්‍ය තොරතුරු පිළිබඳ වාර්තා තබාගැනීම සහ පවත්වාගෙන යෑමට හැකියාව.
- පැහැදිලි මෙනුවක පිරිසැලැස්මක් (Menu-

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

Layout), සාර්ථක ප්‍රලේඛනයක් (Good Documentation) සහ අදාළ වන්නේ නම් ජාලයෙහි මෙහෙයුම් සඳහා සහාය දැක්වීමට ධාරිතාවය ඇතුළත් "පරිශීලක - මිත්‍ර" (User Friendly) සැලසුමක් තිබිය යුතුය.

- දුරකථනය ඔස්සේ හෝ පුද්ගලයින් මගින් ලබාගත හැකි සාධාරණ ලෙස මිලකළ දේශීය සහාය ලබාගත හැකිවීම (විශේෂයෙන්ම සංක්‍රාන්ති අවස්ථාවල සහ පුහුණු කාලපරිච්ඡේදයන්හිදී)
- සාපේක්ෂකව ප්‍රමාණවත් දෘඩ ඩිස්කය (Hard Disk) අපයෝගිතාව සඳහා අවශ්‍යතා

ණය සහ ඉතුරුම් අධීක්ෂණ පද්ධති

හොඳින් ස්ථාපනය කරන ලද ගිණුම්කරණ භාවිතයන්, සාමාන්‍ය ලෙජර මෘදුකාංගය මගින් විදහා දැක්වන අතර කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියෙහි ණය පසුච්චරම් කිරීමේ අංශය සඳහා පුළුල්ව ව්‍යාප්ත වූ හෝ සම්මත මාර්ග නිර්දේශයන් තවමත් නොමැත. (මෙහිදී "ණය පසුච්චරම් කිරීමේ මෘදුකාංගය" (Loan-Tracking Software) සහ "ආයෝජන කළඹ පද්ධතිය" (Portfolio System) ඉතුරුම් සම්බන්ධ තොරතුරු පසුච්චරම් කිරීම සඳහා හැකියාවද ඇතුළත්ව "ණය ඉතුරුම් අධීක්ෂණ පද්ධති" හා සමාන අරුත් ඇතිව යොදනු ලබයි. මෙහි ප්‍රථිඵලයක් ලෙස ණය පසුච්චරම් කිරීම සඳහා සැලසුම් කර ඇති සෑම මෘදුකාංග වැඩසටහනකටම එමගින් පසුච්චරම් කරන තොරතුරු සහ එමගින් ජනනය කරන වාර්තාවල වඩාත් වැදගත් අංගලක්ෂණ සඳහා එයටම ආවේණික ප්‍රවේශයක් ඇත.

සහාය ලබාදෙන ණයදෙන ආකෘතීන්හි (කණ්ඩායම්, ඒකපුද්ගල හෝ ග්‍රාමීය බැංකු ආදී) පොලිය සහ ගාස්තු ගණනය කරන ආකාරය, ණය ආපසු ගෙවීමේ වාර ගණන සහ සංයුතිය සහ වාර්තාවල ආකෘතීන් ඇතුළුව ණය පසුච්චරම් කිරීමේ මෘදුකාංගයන්හි සමහරක් ප්‍රධාන අංගලක්ෂණ ඉතා පුළුල් ලෙස වෙනස් වේ. සෑම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකටම එයටම ආවේණික වූ ණය මෙහෙයුම් ව්‍යුහයන් දැකිය හැකි අතර එම නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි ණය පසුච්චරම් මෘදුකාංගය ප්‍රයත්න දරන්නේ ආයතනයෙහි මෙහෙයුම් පටිපාටීන් සහ කාර්යය ප්‍රවාහය විදහා දැක්වීමට වේ.

ණය විපරම් කිරීමේ පද්ධතීන් සඳහා ගිවිසුම්ගත ප්‍රමිතීන් නොමැති නිසා සහ පසුච්චරම් කළයුතු සහ වාර්තා කළ යුතු තොරතුරු සාපේක්ෂකව සංකීර්ණ නිසා අයතනයක කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියෙහි ණය කළමනාකරණ අංශය දියුණු

කරන්නේ කෙසේදැයි සැලසුම් කරන විට එම ආයතනයට බොහෝ අභියෝග වලට මුහුණදීමට සිදුවේ.

ආයෝජන කළඹ පද්ධතිය දැනට ලබාදෙන සියළුම ප්‍රධාන මූල්‍ය නිෂ්පාදිත සමග ක්‍රියාකළ හැකි ලෙස සැලසුම් කළ යුතුවේ. (එසේම ඉදිරියේදී ලබාදිය හැකි) පද්ධතීන් මගින් පසුච්චරම් කිරීමට වඩාත් සංකීර්ණ නිෂ්පාදිතය වන "ණය" නිෂ්පාදිත සියළුම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් ලබාදෙයි. එසේම සමහරුන් ඉතුරුම් ගිණුම්, කාලීන තැන්පතු, වෙක් තැන්පතු, කොටස්, ණයවර පත්, රක්ෂණ ඔප්පු සහ වෙනත් නිෂ්පාදිත ද ලබාදෙයි. ආයෝජන කළඹ පද්ධතීන් ඒකිනෙකට වෙනස් සියළුම නිෂ්පාදිත සඳහා සේවා ලබාදීම සඳහා සැලසුම් කළ යුතුවේ.

සෑම ප්‍රධාන මූල්‍ය නිෂ්පාදිත (ණය, ඉතුරුම් සහ වෙනත්) වර්ගයක් තුළ පවතින විවිධ ආකාරයේ නිෂ්පාත සඳහා එකිනෙකට වෙනස් "නීතීන්" ස්ථාපිත කිරීම සඳහා පද්ධතිය සැලසුම් කළ යුතුය. උදාහරණ ලෙස, ආයතනය විසින් කාරක ප්‍රාග්ධන ණය, ස්ථාවර වත්කම් ණය, කුඩා ව්‍යාපාර ණය සහ කණ්ඩායම් ණය යනාදිය ලබාදිය හැකිය. මෙම සෑම ආකාරයකම ණය සඳහා ප්‍රත්‍යක්ෂ ලෙස එකිනෙකට වෙනස් වූ ගතිලක්ෂණ හෝ නීතීන් කාණ්ඩයක් පැවතිය හැකිය. පොලී අනුපාත, පොලී ගණනය කරන ක්‍රම, උපරිම කාලය සහ ප්‍රමාණය, හිඟ ණය සඳහා නිර්වචනයන්, යොදාගත හැකි සුරැකුම් හා වෙනත් බොහෝ සාධක විවිධ ණය නිෂ්පාදිත අතර වෙනස් විය හැකිවේ.

එකිනෙකට වෙනස් කරුණු පිළිබඳව මධ්‍යස්ථව බැලිය යුතුවේ. ආයතනය මගින් ලබාදෙන මූල්‍ය නිෂ්පාදිත වැඩිවීමේදී ආයෝජන කළඹ පද්ධතිය වඩාත් සංකීර්ණ බවට පත්වේ. පද්ධතිය වඩාත් සංකීර්ණ වීමේදී මෘදුකාංගය මිලට ගැනීම සඳහා (හෝ නිර්මාණය කිරීමේදී) වැඩි පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවන අතර පද්ධතියට උදව් කිරීම සහ භාවිතා කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වන විශේෂඥ දැනුම මට්ටමද වැඩිවේ.

එසේම ක්‍රමලේඛණය කිරීමේදී වැඩි අවදානමක් ද දක්න ඇතුළත් කිරීමේදී දෝෂ ද ඇතිවිය හැකිය. ණය පසුච්චරම් කිරීමේ පද්ධතියක් දැනට පවතින සහ අපේක්ෂිත මූල්‍ය නිෂ්පාදන පරාසයන් හසුරුවා ගැනීමට හැකිවන සම්පූර්ණ අංගයන් සමන්විත විය යුතු නමුත් වඩා අසීරුවීමට හෝ දියුණු කිරීමට, භාවිතයට හෝ පවත්වාගෙන යෑමට පිරිවැය අධික විය යුතු තරමට සංකීර්ණ විය යුතු නැත.

ණය පසුච්චරම් කිරීමේ මෘදුකාංගය තක්සේරු කිරීම.

ණය පසුච්චරම් කිරීමේ මෘදුකාංගයක් ලබාගැනීමේ විකල්ප ආකාර තුනක් පවතී.

- මේ සඳහාම විශේෂයෙන් නිපදවන ලද මෘදුකාංග

පැකේජයක් දේශීය විකාශකයෙකුගෙන් හෝ අන්තර්ජාතික විකාශකයෙකුගෙන් (Developer) මිලට ගැනීම.

- විශේෂිත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට අවශ්‍ය වන ප්‍රධාන අංගලක්ෂණ ඇතුළත් කරමින් පවතින පද්ධතියක් වෙතස් කිරීම
- විශේෂයෙන්ම එම ආයතනය සඳහාම යොදාගත හැකි පද්ධතියක් විකාශය කිරීම, සැලසුම් කිරීම සහ ක්‍රමලේඛය කිරීම.

යොදාගත යුත්තේ කුමන මාර්ගයද යන්න ආයතනයේ මෙහෙයුම් පරිමාණය මත දැඩි ලෙස පදනම් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ප්‍රයෝජනවත් ලෙස වර්ග කළ හැක. ඉතා සරලව පවසනවා නම් කොටස් තුනකට වර්ග කළ හැකිය. එනම් කුඩා, මධ්‍යම සහ විශාල ලෙස වේ.

කුඩා මූල්‍ය ආයතන යනු:

සේවාවලාභීන් 3000 කට වඩා අඩු පිරිසක් සහිත, සැලකිය යුතු ප්‍රසාරණයන් සඳහා සැලසුමක් නොමැති ආයතන වේ. මෙම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට විධිමත් මූල්‍ය ආයතන බවට පත්වීමට හෝ පුළුල් පරාසයක් තුළ පැතිරුණු මූල්‍ය නිෂ්පාදිත ලබාදීමට හෝ අදහසක් නොමැත. ප්‍රතිඵල ලෙස එහි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියට අවශ්‍ය වන්නේ තරමක් මූලික අවශ්‍යතා වන අතර, එය සංකීර්ණ, විවිධ පහසුකම් සහිත ආයෝජන කළඹ පද්ධතියක් ඉල්ලුම් කරන්නේ නැත. මෙම ආයතනවලට අවශ්‍ය වන්නේ ආයෝජන කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳව වාර්තා සපයමින් එය අධීක්ෂණය කළ හැකි, සාපේක්ෂව සරල පද්ධතීන් වන අතර, ප්‍රධාන කළමනාකරණ දර්ශක සඳහා අවශ්‍ය වන තොරතුරු ජනනය කළ යුතුවේ.

මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන යනු:

සේවාවලාභීන් 3000 සිට 20,000 දක්වා පමණ සේවාවලාභීන් සංඛ්‍යාවක් සහිත ප්‍රසාරණය වෙමින් පවතින ණය සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත පෙළක් ලබාදෙන ආයතන වේ. මෙම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා තරමක් සැලකිය යුතු තත්ත්වයක පවතින කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක්, ශක්තිමත් ආරක්ෂණ අංගලක්ෂණ සහ සම්පූර්ණ විගණක ක්‍රමයක් සහිතව, ගනුදෙනු විශාල ප්‍රමාණයක් හැසිරවීම සඳහා ඉතුරුම් ගිණුම් අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා හැකියාව ද, බැංකු නියාමකයින්ගේ නිරීක්ෂණයන් සඳහා ද අවශ්‍යතා ද ඇතුළත්ව සැලසුම් කළ යුතුවේ. මෙම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට සාමාන්‍යයෙන් පරිපූර්ණ ගනුදෙනුකරුට අවශ්‍ය ආකාරයට ණය පසුපරම් කළ හැකි පද්ධතියක් සඳහා සාමාන්‍යයෙන් වියදම් කළ

නොහැකි අතර එම නිසා සමහරක් අංග ලක්ෂණ යොදා නොගෙන සමහරක් අවශ්‍ය විශේෂිත තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා පවතින පැකේජය වෙතස් කර යොදාගැනීම කළ හැකිය.

විශාල ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සේවාවලාභීන් 20,000 කට වැඩි ප්‍රමාණයක් සිටින හෝ ලබාගැනීමට අදහස් කරන හෝ ආයතන වේ. මෙම ආයතන පවතින කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියෙහි ඔවුන්ගේ විශේෂ තොරතුරු අවශ්‍යතා සපුරාගැනීම සඳහා සැලකිය යුතු වෙනසක් කිරීමට හෝ නව පද්ධතියක් විකාසනය කිරීම සඳහා විශාලයෙන් ප්‍රමාණාත්මක වේ. එසේ වුවත්, එවැනි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් ඇතිකිරීම සඳහා වැයවන මුදල ඇ. ඩො. 100,000 කට වඩා වැඩිවිය හැකි අතර, තොරතුරු සහ කළමනාකරණ පාලනයෙහි ගුණාත්මකභාවය වැඩිවීම ද, එසේම බොහෝ ප්‍රධාන කාර්යයන් ස්වයංකාරීත්වයට පත්කිරීම මගින් මෙම ප්‍රමාණයේ මෙහෙයුම්වල කාර්යක්ෂමතාවය සැලකිය යුතු ලෙස වැඩිකිරීමට හේතුවීම ද මෙවැනි ඉහළ ආයෝජනයක් කිරීම කෙරෙහි සාධාරණීයකරණය කළ හැකිවේ.

විකල්ප අතුරින් සුදුසු අංගය තෝරාගැනීම සඳහා, එහි ආයෝජන කළඹ කළමනාකාරීත්ව අවශ්‍යතා වලින් බහුතරක් පවතින මෘදුකාංග පැකේජය මගින් සපුරාගත හැකිද යන්න තක්සේරු කළ යුතුවේ. මෘදුකාංග වැඩසටහන පිළිබඳව මූලික තක්සේරුවේදී පවතින ලේඛණ සියල්ලෙහි සමාලෝචනයක් ඉතා ප්‍රවේශමෙන් සිදුකළ යුතු අතර වඩාත් සුදුසු වන්නේ කිසියම් ආදර්ශනක් හෝ මෘදුකාංගය පිළිබඳව සිදුකරන ලද පිරික්සුමක් වේ. මූලික තක්සේරුව මගින් අවධානය යොමුකළ යුතුවන්නේ දඬුවම් සඳහා පොලී ගණනය කිරීම සඳහා ක්‍රියාපටිපාටීන් ආදී වඩා තාක්ෂණික තොරතුරුවලට වඩා ආයතනය මගින් ලබා දෙන මූල්‍ය නිෂ්පාදන වර්ග අතර ගැලපුම් වන අතර මක්නිසාද යත් සමහර අවස්ථාවලදී මූලික ලේඛණවලින් එම අවශ්‍යතාවයන් නිර්ණය කිරීම අපහසුවන බැවිනි. (පරිශීෂ්ට 1 හි වඩාත් ප්‍රසිද්ධ මෘදුකාංග පැකේජ පිළිබඳව දක්වා ඇත.)

ගැලපුම පිළිබඳව අංශ හඳුනාගැනීමෙන් අනතුරුව, මෘදුකාංග ආයතනයනට මෙම සාකච්ඡා පිළිබඳව ප්‍රවේශමෙන් දැනුම්දිය යුතුවේ. සාමාන්‍යයෙන් මෘදුකාංගයේ ලේඛණගත නොකළ අංගලක්ෂණ හරහා මෙම ගැලපුම් විසඳා ගත හැකි අතර, සාපේක්ෂව සුළු වෙනස්කම් කිරීමෙන් විසඳාගත හැකිය. අවශ්‍ය ගැලපුම් මගින් එම පද්ධතියේ හරයට බලපෑම් ඇති කරනු ලබන්නේ නම්, සමහර අවස්ථාවලදී සුළු නොගැලපීම් මගින් වුවද පද්ධතිය සම්පූර්ණයෙන්ම වෙනස් කළ හැකි අතර විස්තාපන ක්‍රමලේඛනය මගින් ද මෙය විසඳාගත හැකි නොවන අවස්ථා ඇත. මෙම

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

ආකාරයේ නොගැලපීම් මගින් විශාල ප්‍රමාණයේ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් නවතම පද්ධතියක් නිර්මාණය කිරීමට පවා මෙහෙයවනු ලබයි. (කොටුව 7.2)

එම මෘදුකාංග පැකේජය මූලික තක්සේරු කිරීමෙන් සමත් වෙයි නම් (හෝ නව පද්ධතියක්

සැලසුම් කිරීමට තීරණය වෙයි නම්) මතු දැක්වෙන **ණය පසුච්චරම් කිරීමේ මෘදුකාංගය සඳහා සැකිල්ල**, ආයෝජන කළඹ කළමනාකරණ පද්ධතිය සම්පූර්ණයෙන්ම ඇගයීමට ලක්කිරීම සඳහා මාර්ග උපදේශකයන් ලෙස සැලකිය හැකිවේ. (පරිශීෂ්ටය 2 හි මෙම සැකිල්ල තුල

කොටුව 7.2 - "ගාහස්ථ" පද්ධතීන් සමග සංවර්ධනය වූ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන

ඊජිප්තුවේ Alexandria Business Association මගින් ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට ඒකපුද්ගල ණය ලබාදෙයි. 1997 දී ආසන්න වශයෙන් සේවාවලාභීන් 13,000 ක් එයට එයට අයත් වූණි. සංවිධානය වසර හතකට පෙර ආරම්භ කරන අවස්ථාවේදී යොදාගත් මූලික මෘදුකාංග පද්ධතිම යොදාගනු ලැබීය. එය වෙනස්කරන ලද, දැනට භාවිතයේ පවතින ගිණුම්කරණ පද්ධතියකින් සහ එයට එකතු කරනු නොලැබූ, ඔවුන් විසින්ම නිපදවනු ලැබූ ආයෝජන කළඹ කළමනාකරණ පද්ධතියකින් සමන්විතවනු ලබයි. සෑම මාසයකදීම එම පද්ධති දෙකෙහි දත්ත සපයනු ලබයි. Alexandria Business Association එහි ගිණුම්කරණ පද්ධතියෙන් කොටසක් අතින් මෙහෙයවනු ලබන පද්ධතීන් ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. මන්ද යත් ඊජිප්තු නීතියට අනුව සංවිධානයේ ගිණුම්කරණ පොත් දෙකක් පවත්වාගෙන යෑමට අවශ්‍ය බැවිනි.

සංවිධානය එහි මෙහෙයුම් කටයුතු විමධ්‍යගත කිරීමේ කාර්යයෙහි යෙදී සිටියි. වර්තමානයේදී එහි ශාඛා 10 න් 3 ක්ම විමධ්‍යගත කර ඇති අතර එයින් අදහස් වන්නේ අයදුම්පත් සහ රිසිට්පත් ලබාගන්නා කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් එම ශාඛා තුළ පවතින බවයි. ඉතිරි ශාඛා තුන සඳහා මෙම කාර්යයන් ප්‍රධාන කාර්යාලය මගින් සිදුකරනු ලබයි. විමධ්‍යගත ශාඛා සහ ප්‍රධාන කාර්යාලය අතර තොරතුරු හුවමාරුව ඩිස්කටයක් (diskette) භාවිතයෙන් පණිවිඩකරුවෙකු මගින් හුවමාරු කරනු ලබයි. කෙසේ නමුත් මේ වන විට Alexandria Business Association සුදුසු (Leased Line) යොදාගැනීම සඳහා ඉල්ලුම් කර ඇත. සෑම ශාඛාවක් සතුවම එක් පරිසනකයක්, එක් මුද්‍රණ යන්ත්‍රයක් සහ එක් නිරන්තර උපස්ථ විදුලිබල සැපයුමක් (UPS) ඇත.

Senegal හි Association de Credit et d'Epargne pour la Production ඒක පුද්ගල සහ කණ්ඩායම් ණය යන දෙවර්ගයම සපයයි. 1977 දී එය සතුව සේවාවලාභීන් 400 ක් පමණ සිටියහ. එය මෙහෙයුම් කටයුතු ආරම්භ කළ දින සිටම එකම මෘදුකාංග පද්ධතියක් භාවිතා කරන ලදී. ගිණුම්කරණය, සේවක පඩි ලැයිස්තු සහ ස්ථාවර වත්කම් කළමනාකරණ පද්ධතිය සඳහා එය වෙනස්කරන ලද SAARI නමින් හඳුන්වන ප්‍රංශයේ සහ ප්‍රංශ භාෂාව කථාකරන රටවල්වල ඉතා පුළුල්ව ව්‍යාප්තව ඇති කලින් භාවිතයේ තිබූ ගිණුම්කරණ පැකේජයක් භාවිතා කරන ලදී.

එහි ණය කළඹ පසුච්චරම් කිරීමේ පද්ධතිය සඳහා සංගමය විසින් U.S. DataEase මෘදුකාංගයෙහි වෙනස් කරන ලද සංස්කරණයක් යොදාගන්නා ලදී. ගිණුම්කරණ සහ ණය පසුච්චරම් කිරීමේ පද්ධතීන් එකට එකතු කර නොතිබුණි. ප්‍රධාන ශාඛාව සඳහා DataEase

ප්‍රාදේශීය ජාලයක් (Local Area Network (LAN)) මට්ටමට උසස් කරනලදී. සංගමය මගින් Windows පාදකවූ නව පද්ධතියක් ගත් අතර DOS පාදකවූ වර්තමාන පද්ධතිය ඉතා ඉක්මණින්ම ප්‍රතිස්ථාපනය කරන ලදී. ගිණුම්කරණ සහ ණය පසුච්චරම් කිරීමේ පද්ධතීන් දෙකම ශාඛා මට්ටමේදී අතින් සිදුකරන ලදී. කෙසේ නමුත් ප්‍රාදේශීය කාර්යාල පහම ගිණුම්කරණ සහ ණය කළඹ දත්ත සකස් කරන පරිගණකයකින් සමන්විත වේ. මීට අමතරව සෑම ප්‍රාදේශීය කාර්යාලයකම මුද්‍රණ යන්ත්‍රයක් සහ උපස්ථ විදුලිබල මූලාශ්‍රයක් ඇත. ප්‍රධාන කාර්යාලයට ඩිස්කටයක් මගින් තොරතුරු හුවමාරු කරන ලදී.

PRODEM යනු බොලීවියානු රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන අතර මූල්‍ය සේවාවන් සමගින් ග්‍රාමීය ක්‍ෂුද්‍ර ව්‍යවසායකයින්ට සේවා සැපයීම ඉලක්ක කරන ලදී. 1997 දී එහි සේවාවලාභීන් 28,000 ක් විය. 1992 දී PRODEM නව දත්ත පද්ධති දෙපාර්තමේන්තුවක් ස්ථාපිත කරන ලදී. ජාතික කාර්යාලයේ වෙනත් දෙපාර්තමේන්තු හතරක කාර්ය මණ්ඩල සාමාජිකයින් සමග වැඩ කිරීම සඳහා පද්ධති කළමනාකරුවෙකු පත්කරන ලදී. දෙපාර්තමේන්තු කාර්ය මණ්ඩලයේ සියළුම දෙනා එකතු වී සම්පූර්ණ ගෘහස්ථ පද්ධතියක් ඇතිකරනු ලැබේ.

DOS 6.22 සහ LAN 3.11 සහිත පසුබිමක මෙම පද්ධතිය දියුණු කරන ලදී. ණය ආයෝජන කළඹ සහ ගිණුම්කරණ ඒකකයක් ජාතික මට්ටමේදී පමණක් සම්පූර්ණයෙන්ම එකට සම්බන්ධව පැවතුනි. මාසික කාර්ය සාධන දර්ශක නිපදවීම සඳහා මෙම ඒකකවල තොරතුරු Excel වෙත නිර්වෘත කරන ලදී.

වර්තමාන පද්ධතිය යටතේ ජාතික කාර්යාලය සහ ශාඛා අතර තොරතුරු හුවමාරුව, පිහිටි ස්ථානය මත රඳා පවතින විවිධ පද්ධතීන් යොදාගන්නා ලදී. සෑම ශාඛාවකින්ම ප්‍රදේශීය කාර්යාලය වෙත ණය ආයෝජන කළඹ සඳහා තොරතුරු යැවීම සහිතව සිදුකරන ලදී. සාමාන්‍යයෙන් ග්‍රාමීය ශාඛා වලට කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය තුළට ප්‍රවේශවීමට නොහැක. මෙම තොරතුරු ප්‍රාදේශීය කාර්යාලයේදී එම ප්‍රදේශයේ සියළුම ශාඛාවල තොරතුරු සමග ඒකාබද්ධ කරන ලදී. ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය විසින් ඒකාබද්ධ තොරතුරු (ණය ආයෝජන කළඹ, ගිණුම්කරණය සහ පරිපාලනය පිළිබඳ) ෆැක්ස් මාර්ගයෙන් හෝ අන්තර්ජාල සබඳතා මගින් ප්‍රධාන කාර්යාලයට යවනු ලැබේ.

මූලාශ්‍රය: Waterfield, 1997

සෑම වර්ගීකරණයකදීම සැලකිය යුතු ප්‍රධාන කරුණු විස්තර කර දක්වා ඇත.)

ණය පසු විපරම් කිරීමේ මෘදුකාංගයක ඇගයීමට ලක් කළ යුතු අංශ 6 නම්,

- භාවිතයට පහසුව
- විශේෂාංග
- වාර්තා
- ආරක්ෂාව
- මෘදුකාංග සහ දෘඪාංග පිළිබඳව
- තාක්ෂණික සහාය

භාවිතයට පහසුව

පද්ධතියක වටිනාකමෙහි යම් කොටසක් කාර්ය මණ්ඩලයට එය කෙතරම් පහසුවෙන් භාවිතා කළ හැකිද යන්න මත රඳා පවතී. තිරය සැලසුම් කිරීම හා දත්ත ඇතුළත් කිරීමේදී ඇති “පරිශීලක මිත්‍රතාවය” ද ඇතුළත්ව ක්‍රමලේඛ ප්‍රලේඛනයෙහි සහ වෙනත් ඉගැන්වීම් පිළිබඳ ගුණාත්මකභාවය, දෝෂ හැසිරවීම, උදව් සඳහා ඇති තිරය ආදී කරුණු කිහිපයක් පිළිබඳව සැලකිය යුතු වේ.

විශේෂාංග

මෘදුකාංග පද්ධතියේ වඩාත් වැදගත් අංශ කිහිපයක් මෙම වර්ගීකරණයට අයත් වේ. යොදාගන්නා භාෂාවන්, පිහිටුවීමේ විකල්පය (Setup Option) ණය නිෂ්පාදිත නිර්වචන, ණයදීමේ ක්‍රමවේදයන්ගේ ගැටළු, ශාඛා කාර්යාලවල තොරතුරු කළමණාකරණය, සමස්ථ ගිණුම්කරණ ගැටළු, වාර්තා සහ ආරක්ෂක ගැටළු වේ.

කිසියම් මෘදුකාංග පැකේජයක් විකසනය කිරීමේදී ආරම්භයේදී මෘදුකාංගය සැලසුම් කිරීමට බහු-පරිශීලන **භාෂාවන්** යොදාගත යුතුය. අවශ්‍ය භාෂාවෙන් මෘදුකාංග පැකේජය ඉදිරිපත් කර නොමැති නම්, ක්‍රමලේඛයේ ප්‍රධාන පුනරීක්ෂණයන් සිදුකරනවාට වඩා තවත් භාෂා එකතු කිරීමට මෘදුකාංගයේ සැලසුම්කරණය තුළ ඉඩ ඇති බවට ආයතනය විසින් තහවුරු කරගත යුතුවේ.

ශක්තිමත් පද්ධතියක් මගින් පද්ධතිය සඳහා පාදක වන ව්‍යුහය ලෙස සලකන්නාවූ පරිමිතීන්, භාවිතා කරන්නා විසින් යෙදවීමට අවශ්‍ය වන පිහිටුවීමේ විකල්ප ලබාදෙන අතර එයට ක්ෂේත්‍රයන්හි දත්ත ඇතුළත් කල හැකි ප්‍රමාණය (Width of the data field), සේවාලාභීන්ගේ සහ ගිණුම් අංශවල ව්‍යුහය ආදීන්ද ඇතුළත් වේ. මෙම අංගවලින් බොහෝමයක් සරලව පෙනෙන නමුත් පද්ධතිය භාවිතා කිරීමේදී ව්‍යාප්තව පැතිරුණු සම්බන්ධයක් දැකිය හැකිය. උදාහරණ ලෙස මුදල් ක්ෂේත්‍රයෙහි දශම ස්ථානවල ප්‍රමාණය වෙනස් කිරීම ආදී සරලව පෙනෙන

වෙනස්කිරීමක් පවා සෑම තිරයක් සහ වාර්තා ආකෘතීන් නැවත සකස් කිරීමට හේතු පාදක වේ.

ඉහත සඳහන් කළ පරිදි ණයදීමේ ක්‍රියාපිළිවෙල ඉතාමත්ම වැදගත් අංශයකි. මෙහිදී විවිධාකාර වූ ක්‍රමයන් බොහෝමයක් භාවිතා කරන අතර විශේෂිත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක යොදාගනු ලබන ක්‍රමයන් කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සඳහා සුදුසු නොවිය හැකිය. උදාහරණ ලෙස, “කණ්ඩායම් ණයදීම” මෙහෙයවන පද්ධතියක් දැනගැනීම මගින් කණ්ඩායම් ක්‍රමය යොදාගන්නා සෑම ආයතනයක් සඳහාම එය සුදුසුවන්නේ යැයි අදහස් නොකරයි. සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සෑම කණ්ඩායම් ණයක්ම ඒකපුද්ගල ණයක් ලෙස සලකනු ලබන අතර අනෙකුත් ආයතන කණ්ඩායම් සාමාජිකයින් වෙනුවෙන් අන්‍යෝන්‍යව ඇපවූ අනෙකුත් සාමාජිකයින් “ඒකපුද්ගල” ණයක් ලෙස සලකනු ලබයි. තෝරා ගන්නා ලද කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය, ආයතනය විසින් යොදාගන්නා ණයදීමේ ක්‍රියා පිළිවෙතට සහාය දැක්විය යුතුය.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ණය නිෂ්පාදිතවල මූලික පරාමිතීන් නිර්ණය කරනු ලබන පොලී අනුපාත ගණනය කරන ක්‍රමයන්, දඩුවම් ගාස්තු ගණනය කිරීමේ ක්‍රමයන්, ණය මුදලක අවම සහ උපරිම අගයන් ආදීන් නිර්වචනය කරනු ලබයි. පරිමිතීන් බොහෝමයක් ඇති විටදී බහුණය දීමේ සහ ඉතුරුම් නිෂ්පාදිත සඳහා සහාය දැක්වීම සඳහා ක්‍රමලේඛය වඩාත් නම්‍යශීලී වේ. කෙසේ නමුත් ඉහළ සංකීර්ණභාවයකින් යුක්ත නිසා පද්ධති නඩත්තුව ද වඩාත් ඉහළ මට්ටමකින් පවත්වාගෙන යා යුතුවේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ශාඛා කාර්යාල ඇත්නම් එම සෑම ඒකකයකටම ඔවුන්ගේම කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධති පරිගණක දත්ත ගබඩාවක් අවශ්‍ය වේ. මිලගට සමස්ථ ආයතනය සඳහා වාර්තා ජනනය කිරීමට අවශ්‍ය වන්නේ කුමන ඒකාබද්ධ තොරතුරු ද යන්න ප්‍රධාන කාර්යාලය මගින් පැහැදිලි කරගත යුතුවේ. මෙම විමධ්‍යගත සහ ඒකාබද්ධ තොරතුරු අවශ්‍යතා මතකයෙහි තබාගෙන කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය නිර්මාණය කළ යුතුවේ.

සාර්ථක ණය ආයෝජන කළඹ කළමනාකරණ පැකේජයක් මගින් ණය මුදාහැරීම, නැවත ගෙවීම, පොලී සහ ගාස්තු ආදායම, ඉතුරුම් ගනුදෙනු ආදියෙහි තොරතුරුවල සාරාංශයක් ද ඇතුළත්ව ගිණුම්කරණ පද්ධතිය සඳහා අදාල දත්ත පහසුවෙන් හුවමාරු කිරීමට සහ සැසඳීම සඳහා ඉඩ ලබාදෙයි. කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියෙහි ණය පසු විපරම් කිරීමේ අංශයෙහි මෙම ගනුදෙනුවලට අදාල තොරතුරු, එහි ගිණුම්කරණ අංශයෙහි සැසඳිය හැකි

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

දත්ත සමග සමාන විය යුතුවේ. සමහර මෘදුකාංග පැකේජයන් අදාල දත්ත ස්වයංක්‍රීයව හුවමාරු කරවන, ණය පසු විපරම් කිරීමේ සහ ගිණුම්කරණ හැකියාවන්ගෙන් සම්පූර්ණ වේ. කෙසේ නමුත් එවැනි පද්ධතීන් මිල අධික වන අතර බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා අවශ්‍ය නොවේ. අදාල තොරතුරු සාරාංශගත කරවන ගනුදෙනු පිළිබඳ වාර්තා නිපදවන ණය පසු විපරම් කිරීමේ පද්ධති බොහෝ ආයතන වලට අවශ්‍ය වේ. කාලීනව මෙම තොරතුරු ගිණුම්කරණ කටයුතු සමග සසඳා බලනු ඇත.

වාර්තා:

ආයෝජන කළමනාකරණය සඳහා පද්ධතියක් තෝරාගැනීමේදී ආයතනයේ අවශ්‍යතාවලට පද්ධතිය ගැලපෙන්නේ නම් තොරතුරු ඉදිරිපත් කරන්නේ කෙසේදැයි නිර්ණය කරගැනීම සඳහා ඉතා නිවැරදි අර්ථකථනයන් සමාලෝචනය කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. උදාහරණ ලෙස කාලානුරූපිකව කොටස් කර දක්වන වාර්තාවන් හිදී ව්‍යුහය කෙසේදැයි නොදන පද්ධතිය මගින් නිපදවන බව පමණක් දැනසිටීම ප්‍රමාණවත් නොවේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට අවශ්‍ය වාර්තා වර්ග, එසේම මෙම වාර්තාවන්හි ආකෘති සහ අන්තර්ගතය, භාවිතා කරනු ලබන ණයදීමේ ක්‍රමවේදයන්, කාර්ය මණ්ඩල ව්‍යුහය සහ කළමනාකාරිත්වය විසින් තෝරාගනු ලැබූ ප්‍රධාන දර්ශක සහ සාධක කිහිපයක් මත රඳා පවතී. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය තුළ මෙය භාවිතා කරන්නන් පුළුල් වර්ගීකරණ දෙකකට කාණ්ඩ කළ හැකිය. එදිනෙදා ක්‍ෂේත්‍ර කාර්යමණ්ඩලයට අවශ්‍ය වන, විස්තරාත්මක මෙහෙයුම් තොරතුරු හා ක්‍ෂේත්‍ර කාර්යමණ්ඩලයකින් සිදුවන අතපසුවීම් සඳහා අවශ්‍ය වන අධීක්ෂක වාර්තා, ඉහළ කළමනාකාරිත්වය සහ අධ්‍යක්ෂක මණ්ඩල සාමාජිකයින් විසින් විමසීමෙන් වන වඩාත් උපායමාර්ගික තොරතුරු වේ. එසේම වාර්තා භාවිතා කරන්නන් ආයතනයෙන් පිටත සිටිය හැකිය. ඔවුන් නම් විගණකවරුන්, නියාමකයින්, දායකයින් සහ සේවාවලාභීන් වේ. (කොටුව 7.3)

වාර්තා පිළියෙල කිරීමේ මූලික අංග වන්නේ,

- **වර්ග කිරීම සහ තොරතුරු මට්ටම.** සමාන තොරතුරු, ඒකරාශීකරණය කර විවිධ අදියර වලදී ඉදිරිත් කිරීමට අවශ්‍ය වනු ඇත. (උදාහරණ ලෙස එක් එක් ණය නිලධාරියාට, ශාඛා කාර්යාල වලට, ප්‍රාදේශීය කාර්යාලවලට හා සමස්ථ ආයතනයට ලෙස අදාල ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය ඉදිරිපත්කල යුතුවේ.)
- **වාර්තා ලබා දෙන වාර ගණන සහ කාලීන බව.** තොරතුරු ලබාදීමේ අරමුණ වනුයේ ප්‍රයෝජනවත් ක්‍රියාමාර්ග

ගැනීම බැවින් සුදුසු වාර ගණනක් සැපයීම සහ අවශ්‍ය වේලාවට සැපයීම ඉතා වැදගත් වේ.

- **කාර්ය සාධන දර්ශක.** නැඹුරුතාවය පෙන්වන තොරතුරු ද ඇතුළත්ව කළමනාකාරිත්වය අධීක්ෂණය කරන ප්‍රධාන කාර්යසාධක දර්ශක ජනනය කළ යුතුවේ.

ආරක්ෂණය

ආරක්ෂක අංගලක්‍ෂණ මගින් දත්ත ආරක්ෂා කිරීම, භාවිතා කරන්නන්ගේ පිවිසීම සීමාකිරීම සහ සිදුකළ හැකි වංචා සීමා කිරීම ආදිය සිදුකරයි. ආරක්ෂණ විශේෂාංග මගින් වංචා හෝ දත්ත නැතිවීම ආදිය සහතික විය නොහැකි නමුත්, එමගින් ඒවා සිදුවීමේ හැකියාව සහ එමගින් ඇතිවන සෘණාත්මක බලපෑම අවම කළ හැක.

සාමාන්‍යයෙන් පරිගණක පද්ධති වල තොරතුරු, තර්ජන ආකාර දෙකකට එරෙහිව ආරක්ෂා කළ යුතුවේ.

- දත්ත හෝ සමහර භාවිතා කිරීමේ කාර්යයන්ට ඇතුළත්වීම සඳහා බලය නොලත් අය සීමාමතා උත්සාහ දැරීම.
- දෘඪාංග, මෘදුකාංග හෝ බලය බිඳවැටීම් නිසා දත්තවලට සිදුවන හානි.

මෙම තර්ජනයන් මගින් වර්ග දෙකක ආරක්ෂාවන් අදහස් කරයි. පළමුවැන්න සඳහා දත්ත ආරක්ෂා කිරීම අවශ්‍ය වන අතර බලය නොලත් භාවිතා කරන්නන්ගෙන් වැළකීම සඳහා භාවිතා කරන්නන්ට නෛතික භාවය ලබාදීම සඳහන් කල හැක. උදාහරණ ලෙස ණය මුදාහැරීම සහ ණය නැවත මුදාහැරීම ආදී භාවිතාවන්ට සියළුම කාර්ය මණ්ඩලයට ඇතුළත්වීමට ඉඩ නොදිය යුතුවේ. මෙම ආකාරයේ ආරක්ෂණයක් සැපයීම “පද්ධති ආරක්ෂණය” ලෙස හැඳින්වෙන අතර භාවිතා කරන්නන්ගේ මුරපද ආදී අංගලක්‍ෂණ ඇතුළත් වේ. ඉහත ආකාරයේ තර්ජන සඳහා නීතරම දත්ත උපස්ථ තබාගැනීමටද, නැතිවූ හෝ හානියට පත්වූ දත්ත නැවත සුවිකරණය කිරීම සඳහා ද ක්‍රමයක් අවශ්‍ය වේ. මෙම ආකාරයේ ආරක්ෂණය “දත්ත ආරක්ෂණය” ලෙස හැඳින්වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් හැකිතරම් මෘදුකාංග තුළ ශක්තිමත් ආරක්ෂණ ලක්ෂණය යොදාගත යුතුවේ. මෙම ලක්ෂණ විවිධ අදියරවල ක්‍රියාවන් සඳහා පද්ධතියට ඇතුළුවීමට ඉඩ ලබාදෙන කාර්ය මණ්ඩලය ඇතුළු කරන මූලික මුරපදයන්ට වඩා පරිගණක දත්ත ගබඩාවට දත්ත ඇතුළත් කිරීමට සහ විශේෂිත තොරතුරු වෙනස් කිරීමට ඉඩ ලබාදෙන්නේ කාටදැයි නිර්ණය කිරීම සඳහා පරිපූර්ණ විගණනයක් සිදුකළ යුතුවේ. මීට අමතරව පද්ධතියෙන් පරිබාහිරව

කොටුව 7.3 - වාර්තාකරණ ආකෘති වැඩිදියුණු කිරීම - ජැමෙයිකාවේ Workers Bank හි අත්දැකීම

1980 දී ස්ථාපනය කරන ලද Workers Bank of Jamaica රජයේ ඉතිරි කිරීමේ බැංකුව මගින් ඇති කෙරුණි. නැපැල් කාර්යාල බැංකු ජාලයෙහි අයිතිය Workers Bank සතුව ඇති අතර කුඩා ඉතුරුම් හිමියන් සිය ගිණුම් පවත්වාගෙන යන නැපැල් කාර්යාල බැංකු කවුළු 250 ක් පමණ සතුවිණි. 1995 දී නැපැල් කාර්යාල අංශය සතුව ඇමරිකානු ඩොලර් මිලියන 10 කට වඩා වැඩි වටිනාකමකින් යුත් තැන්පත් සහිත කුඩා ඉතුරුම් හිමියන් 95,000 කට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් සතුවිණි. නැපැල් කාර්යාල අංශය හරහා ක්‍ෂුද්‍ර ණය ලබාදෙමින්, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවන් පුළුල් කිරීම සඳහා ක්‍ෂුද්‍ර බැංකු ඒකකයක් පිහිටුවීමට එම වසර තුළදීම බැංකුව තීරණය කෙරුණි.

එම කාලයේදී සම්පූර්ණ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් නිර්මාණය කිරීමේ ආරම්භක අවස්ථාවේ බැංකුව පැවතුණි. විශාල කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සම්පූර්ණයෙන්ම ක්‍රියාකාරී මට්ටමට පැමිණෙන තුරු නැපැල් කාර්යාල අංශයෙහි කුඩා ණය සහ කුඩා ඉතුරුම් ගිණුම් කළමනාකරණය කළ හැකි පද්ධතියක් අවශ්‍ය බවට තීරණය කෙරුණි. පද්ධතීන් කිහිපයක් විශ්ලේෂණය කිරීමෙන් අනතුරුව, නැපැල් කාර්යාලයීය බැංකු කටයුතු කළමනාකරණය කිරීම සඳහා අන්තර්ජාතික මට්ටමෙන් සපයාගත ඇති පද්ධතියක් බැංකුව විසින් තෝරා ගන්නා ලදී.

තොරතුරු ඇතුළත් කිරීම සහ මූල්‍ය ගණනය සිදුකිරීම සඳහා මෙම පද්ධතියෙහි හැකියාව ප්‍රමාණවත් වුවත් එහි සම්මත වාර්තා අකාර්යක්ෂම බව බැංකුව විසින් වටහා ගනු ලැබීය. ණය නිලධාරීන්ගේ ණය කළඹ පිළිබඳ ක්‍රියාවන්, නැපැල් කාර්යාල සහ ප්‍රාදේශීය වශයෙන් කළමනාකාරිත්වයට අවශ්‍ය නිවැරදි වාර්තා අවශ්‍ය වේලාවට නොලැබුණි. ණය නිලධාරීන්ට හෝ කළමනාකරුවන්ට සතියක ආපසු ගෙවීමේ වක්‍රයක් සහිත ක්‍ෂුද්‍ර ණය කළඹ ක්‍රමවත්ව කළමනාකරණය කිරීමට හැකියාවක් ලබාදෙන වාර්තා නොලැබුණි. බැංකුවෙහි නව ක්‍ෂුද්‍ර ණය කළඹ කළමනාකරණයට අවශ්‍ය වඩාත් ගැලපෙන වාර්තා ආකෘතීන් සකස් කිරීමට උදව් කිරීම සඳහා බැංකුව විසින් වසර ගණනාවක පරිගණක ක්‍රමලේඛණය පිළිබඳ සහ පළපුරුද්ද සහිත ස්වාධීන උපදේශකයෙකු යොදවන ලදී.

නව වාර්තාකරණ ආකෘතීන් මගින් ණය පැහැර හැරීම් සහ වර්ධනය වන ක්‍ෂුද්‍ර ණය කළඹ පාලනය කිරීම සඳහා කළමනාකරුවන්ගේ හා ණය නිලධාරීන්ගේ අවශ්‍යතා සපුරාලන ලදී. එය මගින් කාලානුරූපිත, නිවැරදි තොරතුරු ලබාදුන් අතර භාවිතයට ද පහසු විය. එසේම භාවිතා කරන්නන්ගේ අවශ්‍යතාවන්ට ගැලපෙන පරිදි තොරතුරුද ලබාදෙයි.

මූලාශ්‍රය: Waterfield and Ramsing 1998

පවතින පරිගණක දත්ත ගබඩා සමඟ ගැටීම ද ආරක්‍ෂිත පද්ධතියක් මගින් වළක්වාලනු ලබයි.

මෘදුකාංග සහ දෘඩාංග පිළිබඳ ගැටළු

ණය පසු විපරම් කිරීමේ මෘදුකාංගයක් විශ්ලේෂණය කිරීමේදී ප්‍රධාන තාක්‍ෂණ ගැටළු බොහෝ ප්‍රමාණයක් විසඳාගත යුතුවේ. (මෙම දෘඩාංග සහ මෘදුකාංගවල වඩා සංකීර්ණ විසඳුම් සඳහා Waterfield and Ramsing 1997 බලන්න.) ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් එහි පද්ධතිය ජාලයක් ආකාරයට පවත්වාගෙන යා යුතුද එසේනම් කුමන ආකාරයේ ජාලයක් වඩාත් යෝග්‍ය වෙයිද එසේම මෘදුකාංගය පවත්වාගෙන යා යුත්තේ කුමන මෙහෙයුම් පද්ධතියකද යන්න මීට ඇතුළත් වේ. (DOS, Windows, Windows 98 හෝ Windows NT)

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා වර්ග හතරක පෞද්ගලික පරිගණක නිර්මිත පවතී.

- තනිව පිහිටි පරිගණක
- එක් එක් පුද්ගලයින් ජාලයකට සම්බන්ධ වන බහු පරිගණක
- ප්‍රධාන පරිගණකයෙන් පදනම් කරගත් Local Area Network (LAN) ඇති බහු පරිගණක
- පුළුල් ප්‍රදේශයක පැතුරුණු ජාලයක් (Wide-area

network (WAN)) හා සම්බන්ධ, දුරින් එකිනෙකට සම්බන්ධ පරිගණක

ජාලයන් භාවිතයෙන් බොහෝ වාසී අත්වන නමුත් එමගින් අතිරේක සංකීර්ණතාවයක් ඇතිකරයි. බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ජාලයන් ස්ථාපනය කිරීමේදී එහි මිලාධික බව සහ තාක්‍ෂණ සහාය මත විශාල ලෙස රඳා පවතින බව සැලකිල්ලට ගනු ලැබේ. කෙසේ නමුත් පරිගණක ජාලගත කිරීමේ තාක්‍ෂණය, අවම තාක්‍ෂණ සහායක් අවශ්‍ය සරල ජාලයන් සඳහා මේවන විට සහාය ලබාදෙයි.

එක් එක් පුද්ගලයින් සම්බන්ධ වන සරල ජාලයන් මගින් ලබාදෙන ප්‍රතිලාභ, තොරතුරුවල කාර්යක්ෂමතාවය හා බැඳී පවතී. සාමාන්‍යයෙන් බොහෝ දෙනෙකුට එකම වේලාවකදී තොරතුරු ලබාගැනීමට අවශ්‍ය වේ. පාලනය කරන ලද පද්ධතියක, එක් පරිගණකයක වැදගත් තොරතුරු ගබඩා කර ඇති අතර එම තොරතුරු ලබාගැනීමට අවශ්‍ය සියළුම කාර්ය මණ්ඩලයට ලබාගත හැකිවේ. ජාලගත කිරීමේදී දත්තවල ඒකාන්තභාවය තහවුරු කිරීම සඳහා වඩාත් විදග්ධ ක්‍රමලේඛණ ශිල්පක්‍රම අවශ්‍ය වන අතර එමගින් එකම දත්ත එක් පුද්ගලයෙකුට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් ලබාගන්නා විට, එක් වරකදී දත්ත වෙනස්කළ හැක්කේ එක්

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

පුද්ගලයෙකුට පමණි. වර්ධනය වීමට බලාපොරොත්තු වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා එක් එක් පුද්ගලයා (Peer to Peer) සම්බන්ධ වන ක්‍රමය සුදුසු නොවන අතර අවම පිරිවැයකින් ජාලගත කිරීමෙන් ප්‍රතිලාභ ලබාගත යුතු කුඩා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තුළ මෙය වැඩිදියුණු කළ හැකිවේ.

වර්ධනය වීමට බලාපොරොත්තු වන විශාල ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට Server පදනම් කරගත් Local Area Network (LAN) මගින් කාර්යක්ෂමතාවය වැඩිකර ගත හැකිය. Server යනු වේගවත් සකසනයක්, වැඩි මතක ධාරිතාවයක් සහ සාමාන්‍ය තනි පරිගණකයකට වඩා දෘඪ ඩිස්කයෙහි ඉඩ ඇති පෞද්ගලික පරිගණකයකි. වැඩි වශයෙන් ලබාගත යුතු යුතු දත්ත ජාලයෙහි ගබඩා කරනු ඇත. කාඩ්පත් සහ කේබල් මගින් එක් එක් පරිගණකය ජාලයෙහි Server වෙත සම්බන්ධ කර ඇති අතර එමගින් Server තුළ ගබඩා කර ඇති දත්ත ලබාගැනීමට සෑම භාවිතා කරන්නෙකුටම හැකිවෙයි. ආරක්ෂණය සහ දත්ත ඒකාත්මිකතාවය (integrity) පිළිබඳ ගැටළු ජාලයේ මෘදුකාංග සහ පරිගණක දත්ත මගින් හසුරුවනු ලබයි.

එකම ගොඩනැගිල්ල තුළ කේබල් මගින් එකිනෙකට සම්බන්ධ පරිගණක වලින් LAN සමන්විත වෙයි. Wide Area Network (WAN) දුරකථන මාර්ග මගින් එකිනෙකට සම්බන්ධ පරිගණක වන අතර එමගින් දුරබැහැර ඇති කාර්යාලවලට ජාලයට සම්බන්ධ වී ඔවුන්ට එම ස්ථානයේම සිටීමින් දත්ත

හුවමාරු කිරීම කළ හැකිය. කෙසේ නමුත් WAN යනු බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල තාක්ෂණ සහ පිරිවැය හැකියාවන්ගෙන් ඔබ්බෙන් පිහිටා ඇත. දුරබැහැර ශාඛා කාර්යාල පිහිටා ඇති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල දත්ත හුවමාරුව සඳහා සුදුසුම විකල්පය ලෙස දවස අවසානයේදී Modem යක් භාවිතය හෝ සතිපතා හෝ මාසපතා ඩිස්කටයක් ආධාරයෙන් දත්ත හුවමාරුව දැක්විය හැකිවේ.

DOS මෙහෙයුම් පද්ධතිය තුළ ක්‍රියාත්මක බොහෝ ණය පසුපරම් කිරීමේ මෘදුකාංග සෑම පරිමාණයකම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා ප්‍රමාණවත් විය. කෙසේ නමුත් මීට වසර කිහිපයකට සැලසුම් කළ පද්ධතීන් Windows මෙහෙයුම් පද්ධතීන් යටතේ නැවත සැලසුම් කළ යුතුවිය. DOS පදනම් කරගත් පද්ධතියක් සඳහා සැලකිය යුතු ආයෝජනයක් සිදුකරන්නේ නම් ඉතා ප්‍රවේශමෙන් හැදෑරීමෙන් අනතුරුව සිදුකළ යුතුවේ.

මන්ද යත්, DOS සකසන ලද්දේ පෞද්ගලික පරිගණකවල මතක ධාරිතාවය මේ තරමටම විශාල වීමට පෙරාතුව වූ බැවිණි. DOS පදනම් කරගත් පද්ධතීන්වල කාර්යක්ෂමතාවය පවත්වාගෙන යෑම සඳහා ප්‍රමාණවත් මතකයක් නොමැතිකමින් නිතරම ගැටළු මතුවේ. එසේම පද්ධතීන්හි මෙහෙයුම් වේගය, ක්‍රමලේඛණය සඳහා යොදාගන්නා භාෂාව, දෘඪාංගවල මට්ටම මතද වඩාත් වැදගත් ලෙස ක්‍රමලේඛයන්ගේ හැකියාවන් මතද විශාල ලෙස රඳා පවතී. පද්ධතියක් ආරම්භයේදී ඉතා හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන බව දක්නට

කොටුව 7.4 - බොම්බිකන් රාජ්‍යයේ Association for the Development Microenterprises හි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය

Association for the Development Microenterprises (ADEMI), ලතින් ඇමෙරිකාවේ මුලින්ම ආරම්භ කරන ලද ක්ෂුද්‍ර ණය වැඩසටහනක් වන අතර එය තොරතුරු පද්ධති ප්‍රථමයෙන්ම ස්වයංක්‍රීයකරණය කල ආයතන අතුරින් එකක් ද වේ. 1984 දී එය ණය ගිවිසුම් සහ සේවලාභීන්ගේ ආපසු ගෙවීම් වවුචර් මුද්‍රණය සිදුකිරීමට තරම් උසස් තත්ත්වයක පරිගණක දත්ත පද්ධතියක් වූ අතර ඉහළ කළමනාකරත්වයට ඔවුන්ගේ පෞද්ගලික පරිගණක හරහා සෘජුවම බැංකු ගිණුම් අධීක්ෂණය කළ හැකි විය.

තාක්ෂණික වෙනස්කම් සහ ණය සංඛ්‍යාව 18,000 කට වැඩි ප්‍රමාණයකට වඩා වැඩි වූ විට, 1994 දී ADEMI එහි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලදී. ආසන්න වශයෙන් සියළුම වැඩ කටයුතු එහි අත්දැකීම් සහිත කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති අංශය මගින් සිදුකරන ලදී. පෙර භාවිතා කළ පද්ධතියේදී ADEMI වඩාත් බහුල PC පදනම් කරගන්නා පද්ධතිය යොදාගනු වෙනුවට

වඩා උසස් UNIX මෙහෙයුම් පද්ධතිය යොදාගන්නා ලදී. ණය කළඹ, ඉතුරුම් දත්ත (170 වාරයක් පමණක් තැන්පතු) ගණනය කිරීම, සේවලාභීන්ගේ තොරතුරු, පඩි වාර්තා සහ ස්ථාවර වත්කම් සඳහා සම්පූර්ණයෙන්ම සංකලිත අංගයන්ගෙන් සමන්විත විය.

මෙම පද්ධතිය මගින් සියළුම Santo Domingo කාර්යාල සහ ප්‍රාදේශීය කාර්යාල මාර්ගගත කිරීමට ඉඩ ලබාදුනි. කෙසේ නමුත් අනෙකුත් ශාඛා කාර්යාලයන් කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියට සම්බන්ධ නොකෙරුණි. ඔවුන් දින කිහිපයකට වරක් ප්‍රාදේශීය කාර්යාල ගනුදෙනු වාර්තා යවන ලද අතර එහිදී තොරතුරු ඇතුළත් කර වාර්තා ජනනය කරන ලදී. ඉන් අනතුරුව මෙම වාර්තා ශාඛා කාර්යාල වලට නැවතත් යවන ලද අතර දත්ත ඇතුළත් කිරීමේ සහ සම්පූර්ණතාවය පිළිබඳ නිවැරදිතාවය තහවුරු කර ගැනීමට, ශාඛාවල භාවිතා කරන ස්වාධීන පද්ධතීන් සමග සැසඳිය හැකිවිණි.

මූලාශ්‍රය: Waterfield 1977

නිවුණත් ගනුදෙනුකරුවන් සංඛ්‍යාව යම් අගයකට ලඟාවීමෙන් පසුව හෝ වසරක පමණ කාලයක් තොරතුරු එක්වීමෙන් පසුව හෝ යොදාගැනීමට අපහසු ලෙස වේගය පහත බැසිය හැකිය. පද්ධතියක් තේරාගැනීමේදී අනාගත ක්‍රියාකාරකම් සහ සෑම පද්ධතියකම ධාරිතාවය ඉතා ප්‍රවේශමෙන් විශ්ලේෂණය කිරීම අපහසු වේ.

සභාය:

පද්ධතිය ස්ථාපනය කිරීමෙන් පසුව මෘදුකාංගය ලබාදෙන්නාගේ කාර්යය අවසාන නොවේ. මෙහිදී නිත්‍ය දෝශ, කාර්යමණ්ඩල පුහුණුව, සහ වැඩසටහන වෙනස් කිරීම ආදියෙහිද නිතරම සභාය ලබාදීම අවශ්‍ය වේ. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් ඔවුන්ගේම පද්ධති නිපදවා ගැනීමට මූලිකම හේතුව වී ඇත්තේ දිගින් දිගටම අවශ්‍යවන සභාය හේතුවෙනි. ඔවුන්ට එමගින් ආයතනය තුළින්ම අවශ්‍ය සභායක ස්ථාවරත් සපයාදීමට හැකියාව ඇති අතර, සැලකිය යුතු පිරිවැයක් අඩුකර ගැනීමට හැකිවේ. කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ඔවුන්ගේ කාර්ය මණ්ඩලයෙහි පද්ධති සැලසුම්කරුවන් තබා ගැනීමට වියදම් දැරිය නොහැකි අතර පිටතින් ලබාගන්නා සභාය මත රඳා පැවතීමට සිදුවේ. ප්‍රාදේශීයව මෙය සපයා ගත හැකිනම් ඒ පිළිබඳව විශ්වාසය තැබීමට හැකිවේ. කෙසේ නමුත් වර්තමානයේදී බොහෝ පද්ධතිවල දුරස්ථ උපකාරයක් සපයන අතර එය අවදානමක් සහිත සහ සාපේක්ෂව වියදම් අධික වේ. බොහෝ ගැටළු සන්නිවේදනය කළ නොහැකි අතර විද්‍යුත් තැපෑල, දුරකථන හෝ දුතයෙකු මාර්ගයෙන් විසඳිය නොහැකි වේ. මන්දයත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට එහි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය ක්‍රියාවර්තව දීර්ඝ කාලයක් පවත්වාගෙන යාමට නොහැකි වීම නිසා දුරස්ථ සභාය ලබාදීමේ හැකියාව ප්‍රවේශමෙන් සොයා බැලිය යුතුවේ.

ණය පසුවපරම් කිරීමේ පද්ධති තෝරා ගැනීමේදී සැලකිය යුතු වෙනත් කරුණු නම්,

- එම පද්ධතිය වෙනත් රටවල ආයතන සඳහා යොදාගනු ලබන්නේද යන්න
- හොඳින් පරීක්ෂා කිරීමට සහ විශ්වාස කිරීමට ප්‍රමාණවත් තරම් කාලයක් මෙම පද්ධතිය භාවිතා කර ඇත්ද යන වග
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙයුම් කටයුතු වලට මෙම පද්ධතිය සතු ආයතනය විසින් හොඳ සභායක් ලබාදෙන්නේද යන වග (එනම් පුහුණුව සහ තාක්ෂණික සභාය සැපයීම)

- මෙම පද්ධතිය මේ වන විටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කටයුතු සඳහා යොදාගෙන තිබේද (වාණිජ බැංකු සඳහා නොව)

සේවාලාභීන්ට ඇති බලපෑම පසු විපරම් කිරීමේ පද්ධති

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට සමාජ-ආර්ථික සහ බලපෑම් ඇති කරන දත්ත පසුවිපරම් කිරීමට අවශ්‍ය වේ. (එනම් ජනනය කරන ලද රැකියා ප්‍රමාණය, දුප්පත්කමෙන් ඔබ්බට ගිය සේවාලාභීන් ප්‍රමාණය). කෙසේ නමුත් සේවාලාභීන්ට ඇති බලපෑම පසුවිපරම් කිරීම, ණය කළඹ කළමනාකරණය කරනවාට වඩා අඩු සම්මතයක ඇති අතර සුදුසු මෘදුකාංග පැකේජයන් සොයාගැනීම අභියෝගයක් වී ඇත. සාමාන්‍යයෙන් බලපෑම අධීක්ෂණය කළ හැකි පද්ධතීන් වෙළඳපල තුළ මිලට ගැනීමට වර්තමානයේදී දැකිය නොහැක. බලපෑම අධීක්ෂණය කිරීමට තීරණය කරන ආයතන සාමාන්‍යයෙන් ඔවුන්ගේ අනෙකුත් තොරතුරු ඒකරාශීකරණ ආකාරයෙන්ම මේ සඳහා ද තොරතුරු රැස්කරනු ලබයි. උදාහරණ ලෙස ණය අයදුම් ක්‍රියාවලියේදී එකතු කරනු ලැබූ දත්තම ඔවුන් විසින් භාවිතා කළ හැකි අතර ඉන් අනතුරුව පැතුරුම්පතක මෙම දත්ත තබාගනු ඇත.

බලපෑමට අදාළ තොරතුරු පසුවිපරම් කිරීම සඳහා නිතරම යොදාගන්නා එක් ක්‍රමයක් වන්නේ ණය පසුවිපරම් කිරීමේ පද්ධතියෙන් අදාළ තොරතුරු ලබාගැනීමයි. භාවිතාකරන්නාට අවශ්‍ය පරිදි සකස් කරන ලද පද්ධතියක විශේෂ තීර සහ වාර්තා සැලසුම් කළ හැකිවේ. කෙසේ නමුත්, පවතින මෘදුකාංග පැකේජවල සේවාලාභීන්ගේ සහ ණය වාර්තා ක්ෂේත්‍රයන්ට නිතරම භාවිතා කරන්නන් හඳුන්වාදෙන ක්ෂේත්‍ර ඇතුළත් කරනු ලැබේ. මෙය බලපෑමට සම්බන්ධ විශේෂිත දත්ත පසුවිපරම් කිරීමට සහ වාර්තා කිරීමට යොදාගත හැකිය.

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් ස්ථාපනය කිරීම

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් තෝරා ගැනීමේදී සහ ස්ථාපනය කිරීමේදී අනුගමනය කළ යුතු සම්පූර්ණ ක්‍රියාවලිය පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් දැනුමක් බොහෝ කළමනාකරුවන් සතුව නොමැත. සාමාන්‍යයෙන් දක්නට ඇති ආකාරයට වඩා එහි අරමුණු මහත් පුළුල් වේ. කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය, සමස්ථ ව්‍යුහය, ආයතනයේ මෙහෙයුම් ක්‍රියාපිළිවෙල අතර ඇති අන්තර් සම්බන්ධය ලෙස අදහස් කෙරෙනුයේ සමහර අවස්ථවලදී පද්ධතියක් ස්ථාපනය කිරීම, සමස්ථ සංවිධානයම ප්‍රතිව්‍යුහගත කරමින් සිදුකළ යුතු බවයි.

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

පහත දැක්වෙන වැඩරාමුව මගින් කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් ස්ථාපන කිරීමේදී නැවත නැවත සිදුවන පියවර දාමයක් දක්වා ඇත.

ආයතනික ඇගයීම

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් පිළිබඳ තීරණය කිරීමට පෙරාතුව, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ආයතනයේ යෙදීම් (වර්තමාන සහ අනාගත) සහ මෘදුකාංග හැකියාවන් ගැලපෙනවාද යන්න ඇගයීමක් සිදුකළ යුතුවේ. ඉහතදී සඳහන් කළ ආකාරයට කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන්ගේ දර්ශනය (Philosophy) සහ යෙදීමෙන් පමණකුත් නොව අංගලක්ෂණ සහ හැකියාවන් අතින් ද වෙනස් වේ. ඕනෑම තෝරාගැනීමේ ක්‍රියාවලියක් පද්ධතිය මගින් අපේක්ෂිත ක්‍රියාවලීන්ගේ නිවැරදි පැහැදිලි කිරීමක් සමඟ ඇරඹිය යුතුවේ.

කොටුව 7.5- Freedom From Hunger හි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සඳහා පාදක ව්‍යුහය

සාර්ථක ලෙස ක්‍රියාත්මක වන අන්තර්ජාතික රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයක් වන ආයතනය කැලිෆෝනියාවේ ඩේවිස් නගරයෙහි ක්‍රියාත්මක වන අතර කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සැලසුම් කිරීම සඳහා පාදක ව්‍යුහයක් නිර්මාණය කරන ලදී. එම ව්‍යුහය තුළ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල ගිණුම් කරන සහ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය සැලසුම්කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා පියවර 17 ක් අඩංගු විය. සෑම පියවරකම විශේෂිත ප්‍රශ්න ලයිස්තුවක් සහ සෑම පියවරකටම අදාල ගැටළු ඇතුළත් විය.

Freedom From Hunger හි Burkina Faso ප්‍රදේශයෙහි පිහිටි හවුල්කාර ආයතනයක් වන Resean des Caissees Populaires හි ගිණුම්කරන පද්ධතිය ශක්තිමත් කිරීමට සහ සුසංවිධිත කිරීම සඳහා මෙම ව්‍යුහය නිර්මාණය කරන ලදී.

මෙම පද්ධතිය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ තොරතුරු අවශ්‍යතාවයන් ඇගයීමේදී ඇති වන ප්‍රධාන ගැටළු, පද්ධතිය සඳහා පවතින විකල්ප සහ පද්ධතිය ක්‍රියාත්මක කරවීමේදී භාවිතා කරන්නාට මඟ පෙන්වන ක්‍රියාත්මක කරවීම් හෝ කළමනාකරණය කිරීමේ හෝ මෙවලමක් ලෙස භාවිතා කළ හැකිය.

ක්ෂේත්‍රය තුළ සහ ප්‍රධාන කාර්යාලය යන ස්ථාන දෙකතුලම අවශ්‍යවන කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය අධ්‍යයනය කිරීමට අවශ්‍ය නීතිමය ව්‍යුහය මෙම ව්‍යුහය මගින් භාවිතාකරන්නාට ලබා දෙයි. (වඩාත් විස්තරාත්මක තොරතුරු සඳහා SEEP Network 1996 බලන්න)

මූලාශ්‍රය: SEEP Networ 1996

වින්‍යාසය (Configuration)

ආයතනික ඇගයීමේදී සිදුකරන කාර්යයන් පිළිබඳව හොඳින් පැහැදිලි කිරීම මෙම පියවරේදී සිදුකෙරේ. වින්‍යාසය මූලිකවම සමන්විත වන්නේ

- **සාමාන්‍ය ලෙපරය** යනු ගිණුම් සටහන්වල පදනම වේ. සමහර අවස්ථා වලදී නැවත අර්ථදක්වන ලද ආයතනික අවශ්‍යතාවයන් හෝ සීමාවන් සඳහාද පවතින ගිණුම් සටහන් අළුත්වැඩියා කිරීම අවශ්‍ය වේ.
- **ණය පසුච්චරම් කිරීමේ පද්ධතීන්** : උපරිම අවම ප්‍රමාණයන්, පොලී අනුපාත ක්‍රම, විවිධ ගිණුම් අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් යොදාගන්නා විවිධ "සම්බන්ධකයන්" (සේවාලාභියෙකු ණයක් ලබාගත් විට ඉතුරුම් ගිණුම් අවහිර කිරීම) සහ ණය පැහැර හැරීමට පිළියම් යෙදීම ආදී එයටම ආවේණික වූ විශේෂිත ගතිලක්ෂණ ඇති විවිධ මූල්‍ය නිෂ්පාදිත අර්ථ දැක්වීම් සිදුකරනු ලබයි.
- **ශාඛාවල සම්බන්ධයන්ගේ ව්‍යුහය** මේ මගින් ශාඛා අතර තොරතුරු බෙදාගන්නේ සහ සසඳන්නේ කෙසේදැයි නිර්ණය කරනු ලබයි.

මූලික විශ්ලේෂණය හොඳින් සිදුකරන ලද්දේ නම්, පද්ධති වින්‍යාසය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අවශ්‍යතාවයන් මෘදුකාංගයන්ගේ හැකියාවන් සමඟ සම්පූර්ණයෙන්ම සැසඳෙන ආකාරයට සාමාන්‍යයෙන් නිවැරදිව සිදුකළ හැකිවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අවශ්‍යතාවයන්ට අනුව මෘදුකාංගයේ වෙනස්කම් සිදුකිරීමට අවශ්‍ය නම් ඊළඟට මෘදුකාංගයේ අළුත්වැඩියා කිරීම් ක්‍රියාවලිය ආරම්භ කරයි.

මෘදුකාංග විකරණය (Software Modification)

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් ස්ථාපනය කිරීමේදී වඩාත් වියදම් අධික සහ කාලය ගතවන අංගය මෙය වේ. වෙනත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන හෝ සමාන මෙහෙයුම් පරිසරයක මෙම මෘදුකාංග පැකේජය භාවිතා කර නොමැති නම් (වෙනස් රටවල වෙනස් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල) හෝ එම මෘදුකාංගය පුළුල් පරාසයක පැතිරුණු මෙහෙයුම් ක්‍රමවේදයන් තුළ මීට රෙ යොදාගෙන නොමැතිනම් හෝ (උදාහරණ ලෙස ඒකපුද්ගල ණය හෝ කණ්ඩායම් ණය) ප්‍රධාන වෙනස්කම් කිරීම අවශ්‍යවේ. මෘදුකාංග පැකේජයේ ක්‍රියාශ්‍රිතයන් දීර්ඝ ලෙස විස්තරාත්මක වූවත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය එහි මෙහෙයුම් ක්‍රමවේද සහ ගිණුම් සම්මුතීන් පිළිබඳ එකඟතාවයකට පැමිණීමට අකමැත්තක් දක්වයි නම් පුළුල් ක්‍රමලේඛණයක් තවදුරටත් අවශ්‍ය වේ.

විකරණ ක්‍රියාවලියේදී විවිධ හේතූන් මත මිල අධික වීම සහ කාලය වැයවීම සිදුවේ. සංකීර්ණ පද්ධති සඳහා ප්‍රභවකේතය (මෘදුකාංගයේ න්‍යාය සහ විධාන වලට පාදක වූ හෝ) වෙනස්කිරීමට හැකියාව ඇත්තේ පුද්ගලයින් අතලොස්සකට පමණක් වන අතර බොහෝ විට මුල් ක්‍රමලේඛනයන්ට පමණකි. කොපමණ කුඩා වෙනස්කමක් වුවත් ප්‍රවේශමෙන් පරීක්ෂා කිරීමත්, නිදොස් කිරීමත් සිදුකළ යුතුය. මන්දයත් ක්‍රමලේඛයෙහි එක් අංශයක වෙනස් කිරීමක් මගින් එම ක්‍රමලේඛයෙහි අදාළ නොවන සම්පූර්ණ අංශවලට පවා බලපෑම් ඇති කළ හැකිය. ක්‍රමලේඛය වෙනස් කිරීම ඉහළින්ම සුදුසුකම්ලත් ක්‍රමලේඛකයින් මගින්ම පමණක් සිදුකළ යුතු අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ණය පසුපිපරම් කිරීමේ පද්ධතියෙහි ඇති ලෙසට, එහි අත්‍යවශ්‍ය කාර්යයන් සිදුකිරීමේ හැකියාවන් නොමැති නම් පමණකි.

පරීක්ෂා කිරීම

මෘදුකාංග සැලසුම්කරණය අවසන් වූ විට, සත්‍ය තොරතුරු යොදාගනිමින් පද්ධතිය හොඳින් පරීක්ෂා කිරීම ඉතාමත් වැදගත් වේ. මෙම පරීක්ෂණ අදියර හේතූන් දෙකක් නිසා සිදුකරනු ලබයි. එය මගින් පද්ධතියේ හැසිරීම ප්‍රවේශමෙන් අධ්‍යයනය කිරීමට ඉඩ ලබාදෙන අතර වෙනස්කිරීම් සිදුකළ යුතු දෝශ හෝ ගැටළු සහිත අංශ හඳුනාගැනීම සහ දත්ත අනුවර්තනය හෝ පද්ධතිය සඳහා මූලික දත්ත යෙදවීම සඳහා උපාය මාර්ගයක් සැකසීම සඳහා ඉඩ සලසයි.

ආදායම, වෙක්පත් සඳහා ගෙවීම් සහ ජර්නල් සටහන් ආදිය ඇතුළත්ව සාමාන්‍ය ලෙජරය සඳහා ගනුදෙනුවල සාම්පල පිරිසැකසුම්කරණය පරීක්ෂා කිරීමට අයත් වේ. ශේෂ පිරික්සුම් සහ මූල්‍ය ප්‍රකාශන ජනනය කළ යුතු අතර ආයතනය විසින් තහවුරු කළ ප්‍රවීළ මත තහවුරු කළ ආකෘතීන්ගෙන් යොදාගත යුතුවේ.

ණය පසුපිපරම් කිරීමේදී පරීක්ෂණ අදියර වඩා සංකීර්ණ වන අතර වැදගත් ක්‍රියාපටිපාටීන් ප්‍රවේශමෙන් හසුරුවන බව තහවුරු කළ යුතුවේ. මෙහිදී අවධානය යොමු කළ යුතු ප්‍රධාන කරුණු විය යුත්තේ,

- නැවත ගෙවීමේ කාර්ය සටහන, අයකරන පොලිය, දඩපොලිය සහ කල්පසුවීම් ආදිය නිසි ලෙස ගණනය කර ඇත්ද?
- බලාපොරොත්තු නොවන ලෙස පද්ධතිය බිඳවැටීමට ලක්වේද?
- ජාලය ප්‍රමාණවත් ලෙස ක්‍රියාත්මක වේද?
- දෝශ සහිත ලෙස ඇතුළත් කළ දත්ත නිවැරදි කිරීමට පද්ධතිය ඉඩ දෙයිද?
- විසඳිය යුතු "පරිශීලක-මිත්‍ර" ගැටළු පවතීද?

දත්ත මාරු කිරීම

මෙම අදියරද වියදම් අධික, කාලය වැයවන ක්‍රියාවලියකි. ඇතුළත් කළ යුතු ආරම්භක තොරතුරු පරිමාව සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක් විය හැකිය. ආයෝජන කළඹ කළමණාකරණ පද්ධතිය සඳහා ණය සහ ඉතුරුම් ගිණුම් සඳහා සියළුම හිඟහිටි ශේෂයන් මෙන්ම, සේවාලාභීන්ගේ නම් සහ වෙනත් තොරතුරු ඇතුළත් කිරීම සත්‍ය වශයෙන්ම කාලය වැයවන ක්‍රියාවලියකි. සාමාන්‍ය ලෙජරය සඳහා අවම වශයෙන් සියළුම ශේෂ පත්‍ර ගිණුම් සඳහා ආරම්භ ශේෂයන්වත් ඇතුළත් කළ යුතුවේ.

කලින් භාවිතා කළ පද්ධතිය ගනුදෙනු හැසිරවූ ආකාරය සහ එම ගනුදෙනුව නව කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය මගින් හසුරුවනු ලබන ආකාරය අතර ඇති නොගැලපුම, නිතරම දක්නට ඇති ගැටළුවකි. උදාහරණ ලෙස පද්ධති දෙක මගින් ඉතා සුළු වෙනසක් සහිතව කල්පසුවීම් ගණනය කරනු ලද්දේ නම්, නව පද්ධතිය මගින් හිඟහිටි ණය මත අයකරනු ලබන දඩ මුදල්, සේවාලාභීන් එකඟ නොවන ආකාරයට ගණනය කළ හැකිය.

ආරම්භක විශ්ලේෂණය කෙතරම් ප්‍රවේශමෙන් සිදුකලත් මෙම දත්ත හුවමාරු ක්‍රියාවලිය කෙතරම් දීර්ඝ වේද අසීරු වේද යන්න නිවැරදිව නිගමනය කිරීම නිතරම අසීරු වේ. මෙම ගැටළු වළක්වා ගැනීමේ එක් ක්‍රමයක් වන්නේ සියළුම හිඟහිටි ණය ගෙවා අවසන් වනතුරු පවතින ආයෝජන කළඹ කළමණාකරණ පද්ධතිය යොදා ගැනීමත්, නව පද්ධතියකට නව ණය පිළිබඳ තොරතුරු පමණක් ඇතුළත් කිරීමත්ය.

පුහුණු කිරීම

සම්පූර්ණ අංගලක්ෂණ සහිත කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් සංකීර්ණ වන නිසා එය ක්‍රියාත්මක කිරීමට ආයතනයේ මෙහෙයුම් ක්‍රියාපටිපාටියේ ඇතිවන වෙනස්කම් සඳහා කාර්ය මණ්ඩලයේ සියළුම තලවල සිටින නිලධාරීන්ට සවිස්තරාත්මක පුහුණුවක් ලබාදිය යුතුවේ.

සමාන්තර මෙහෙයුම් කටයුතු

දත්ත හුවමාරු කිරීමෙන් සහ කාර්ය මණ්ඩලය පුහුණු කිරීමෙන් අනතුරුව නව කළමණාකරණ තොරතුරු පද්ධතිය භාවිතය සඳහා සුදුසු වේ. කෙසේ නමුත් නව පද්ධතිය පැරණි පද්ධතිය හා සමාන්තරව ක්‍රියාත්මක කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. මන්දයත් නව පද්ධතිය විශ්වාසනීය ලෙස ක්‍රියාකරන බවටත්, විශ්වාස කළ හැකි වාර්තා ජනනය කරන බවටත් තහවුරු කර ගැනීම සඳහා ය.

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

සමාන්තර මෙහෙයුම් සිදුකරන කාලපරිච්ඡේදයේදී පද්ධතීන් දෙකටම දත්ත ඇතුළත් කළ යුතු අතර ප්‍රතිදාන ප්‍රවේශමෙන් සැසඳිය යුතුවේ. කිසියම් හෝ වෙනසක් ඇත්නම් එය ඇගයුම් කළ යුතු අතර ගණනය කළ යුතුවේ. නව පද්ධතියේ කිසියම් වැරදි හෝ දෝෂ ඇත්නම් එය ප්‍රවේශමෙන් ලේඛණගත කළ යුතු අතර නිවැරදි කළ යුතුවේ.

සමාන්තර මෙහෙයුම් සඳහා කාලය වෙනස්විය හැකි නමුත් ආසන්න වශයෙන් සෑම සේවාවලාභියෙක්ම අවම වශයෙන් එක් වාරයක්වත් නැවත ගෙවීම සඳහා පැමිණ ඇති බවටත් නව පද්ධතිය අවම වශයෙන් මාසය අවසානයේ සිදුකරන ක්‍රියාවලිය දෙවතාවක්වත් සිදුකර ඇති බවටත් තහවුරු කරගැනීම සඳහා අවම වශයෙන් මාස දෙකක කාලයක්වත් පවත්වාගෙන යා යුතුවේ.

නව පද්ධතිය හොඳින් ක්‍රියාකරන බවට කළමනාකාරීත්වයට තහවුරු වූ පසු පැරණි පද්ධතිය නවතා දැමිය හැකි නමුත් සියළුම මුද්‍රිතයන් සහ ලිපිගොනු අනාගතයේදී ප්‍රයෝජනයට ගැනීම සඳහා ප්‍රවේශමෙන් තැන්පත් කර තැබිය යුතුවේ. (කොටුව 7.6)

නොකඩවා සහාය ලබාදීම සහ හඬව්තුව

ඉහත සාකච්ඡා කළ පරිදි පද්ධතිය ස්ථාපනය කිරීමෙන් පසුව කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් සඳහා ආයතනයේ ඇති අවශ්‍යතාවයට නොකඩවා සහාය ලබාදෙනු ඇත. පද්ධතිය කෙතරම් ස්ථාවර ද, විශ්වාසවන්ත ද යන්න මත ලබාදෙන උපකාරවල මිල තීරණය වන අතර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය අත්දැකීම් ලබා පෝෂණය වීමේදී එය අඩුවන අතර ගැටළු විසඳා ගැනීමට වැඩි හැකියාවක් දක්වයි.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් කළමනාකරණ පද්ධතීන් යෙදාගැනීමේදී ලබා ගත් අත්දැකීම් මගින් ලබාගත් ඉතා වැදගත් පාඩම් දෙකක් ඇත.

- ආයතනය විසින් අවශ්‍ය අංග සපුරාලීමෙන් තෘප්තිමත් විය යුතුය. සෑම කල්පිතයක් පිළිබඳවම තොරතුරු ලබාදෙන කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් ලබාගැනීමට ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන බලාපොරොත්තු නොවිය යුතුය. පද්ධතිය තුළින් වැඩි වැඩියෙන් බලාපොරොත්තු වන තරමට එම පද්ධතිය වඩාත් සංකීර්ණ වන අතර නිවැරදිව ක්‍රියාකිරීමට සහ දෝශ රහිතවීමට ඇති සම්භාවිතාව අඩුවේ.
- ණය පසු විපරම් කිරීමේ පද්ධතියෙහි සම්මතයන් සඳහා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සමහරක් ක්‍රියා පටිපාටීන් යොදාගැනීම කෙරෙහි සැලකිලිමත් විය යුතුය. ඇත්තෙන්ම මෙය ක්‍රියා කළ යුත්තේ අනෙක් ආකාරයට වේ. ආයතනයක සියළුම ප්‍රතිපත්තන්

සහ ක්‍රියාපටිපාටීන් ක්‍රියාත්මක කිරීමට කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියකට හැකිවිය යුතුය. කෙසේ නමුත් පවතින අංගලක්‍ෂණ පිළිගැනීම මගින් ආයතනයක අරමුණු සහ බලාපොරොත්තු මූලිකව වෙනස් නොකරන අතර මුදල් බොහෝ ප්‍රමාණයක් සහ අවශ්‍ය ලෙස වෙනස් කිරීමට ගතවන මාස ගණනාවක් ඉතිරි කරයි.

ඇමිණුම 1: වාණිජ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති මෘදුකාංග පැකේජ පිළිබඳ දළ විශ්ලේෂණය

වාණිජ කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති මෘදුකාංග පැකේජ සඳහා නියම කළ මිලක් නොමැත. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රමාණය, ගනුනුකරුවාට අවශ්‍ය ලෙස වෙනස් කරන ප්‍රමාණය සහ මෘදුකාංගය ලබාදෙන ආයතනයට සේවාවන් ලබාගත හැකි දේශීය තාක්‍ෂණඥයන්ගේ සුලභතාවය යනාදී කරුණු මත සවිකිරීමකදීම ඇති විශේෂ තත්වයන් මත මිල රඳා පවතී. මෙම විශ්ලේෂණයේදී එකඳු වාණිජ ආයතනයක් විසින්වත් නියම කළ මිලක් ලබා නොදුන් අතර, කෙසේ නමුත් ලබාදිය හැකි අවස්ථාවලදී මිල පරාසයන් සහ සාමාන්‍ය කොන්ත්‍රාත් මිල ගණන් ලබාදුනි.

IPC Banking System

IPC Banking System වසර හතක් පුරා IPC Consulting ආයතනය මගින් නිර්මාණය කරන ලද අතර එය තාක්‍ෂණ සහාය සඳහා දර්ඝ කාලීන කොන්ත්‍රාත් යටතේ හවුල්වන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා යොදාගනු ලබන නමුත් තාක්‍ෂණික සහාය පිළිබඳ කොන්ත්‍රාත්තුවක් නොමැතිව කිසිදු විටක ස්වාධීනව පිහිටුවා නොමැත. මෙම පද්ධතිය වර්තමානයේදී ඇල්බේනියාව, බොලීවියාව, බ්‍රසීලය, කොලොම්බියාව කොස්ටාරිකා, එල්-සැල්වදෝරය, පැරගුවාව, රුසියාව, උගන්ඩාව සහ යුක්රේනය යන රටවල්වල භාවිතා කරනු ලබයි.

මෙම පද්ධතිය ඇල්බේනියාව, බොලීවියාව, බ්‍රසීලය, කොලොම්බියාව, එල් සැල්වදෝරය, පැරගුවාව, රුසියාව, උගන්ඩාව, යුක්රේනය ආදී රටවල වර්තමානයේදී භාවිතා වේ.

තනිව පිහිටි පෞද්ගලික පරිගණකවල DOS මෙහෙයුම් පද්ධතිය ඇති වට ක්‍රියාත්මක වන අතර Novell හෝ windows ජාලයන් තුළද ක්‍රියාත්මක වෙයි. එහි ණය අධීක්‍ෂණය, ඉතුරුම්, ස්ථිර තැන්පතු සහ ගණකාධිකරණය යන අංශ සඳහා ඒකකයක් ඇත.

එය මගින් සමස්ථ ණයදීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා පුළුල් සහායක් ලබාදෙයි. ටෙලර් යන්ත්‍ර පදනම් කරගත් මෙහෙයුම් වල පුළුල් පරාසයක් සඳහා මුදල් හා වෙක්පත් මගින් සිදුකරන ගෙවීම් අධීක්ෂණය විවිධ කැමියර්වරුන් අධීක්ෂණය සහ මුදල් හුවමාරු ක්‍රියාවලිය ඇතුළුව අයදුම්පත් සඳහා ලියාපදිංචි වීම මගින් ආරම්භ කර, ණය අයදුම්පත විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා සහාය දැක්වීම, ණය ගිවිසුම්පත සහ නැවත ගෙවීමේ සැලසුම සඳහා සංකලිත උත්පාදන, යොදාගත හැකි ආපසු ගෙවීමේ සැලසුම් පරාසයක් සහ විවිධ පොලී අනුපාත ගණනය කරන ක්‍රම ආදිය ඇතුළත්ව එය මගින් සමස්ථ ණය දීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා පුළුල් සහායක් ලබා දෙයි.

කොටුව 7.6 බෙහිනි හි Federation des Caisses d'Epargne et de Credit Agricole Mutuel හි සමාන්තර මෙහෙයුම් ක්‍රියාත්මක කිරීම.

Federation des Caisses d'Epargne et de Credit Agricole Mutuel හි දේශීය ණය සමිති වල ගිණුම්කරණ පද්ධතිය 1993 දී පරිගණක හඳුන්වාදී පරීක්ෂා කරන තුරුම කාර්ය මණ්ඩලය විසින් සිදු කරන ලදී. පළමුවන ණය සමිතිය පරිගණකගත කිරීම සඳහා ගිණුම් සටහන් වසරක කාලයක් සඳහා පරිගණක ආශ්‍රයෙන් සිදුකිරීමත් අතින් සිදුකිරීමත් අවශ්‍ය විය. ඒ මගින් කාර්ය මණ්ඩලයට නව මෘදුකාංග සහ ක්‍රියාපටිපාටිය පිළිබඳව හොඳින් දැනුවත් වීමටත්, තොරතුරු පද්ධති තාක්ෂණඥයින්ට එම මෘදුකාංගයට අවශ්‍ය ගැලපුම් සිදුකිරීමටත් කාලය ලැබුණි. මෙම පාර්ශවයන් දෙකම අන්දකීම් වලින් පෝෂණය වීමෙන් පසුව සමාන්තර මෙහෙයුම් සඳහා අවශ්‍ය කාලය මාස දෙකක් දක්වා අඩු කළ යුතු බව සංගමයේ කළමනාකරුවන් විසින් විශ්වාස කරන ලදී.

මූලාශ්‍රය: Sustainable Banking with the Poor Project World Bank හි Cecile Fruman විසින් දායක කරන ලදී.

පද්ධතිය සවිකිරීම, විකරණය සහ පුහුණු අවශ්‍යතා සඳහා IPC හි නිලධාරීන් සේවා ස්ථානය විසින් කිරීම සිදුකරනු ලබයි. මෘදුකාංගයේ වෙනස්කම් සහ යාවත්කාලීන කිරීම් සඳහා නඩත්තු

ගිවිසුම් සපයනු ලබයි. ගිවිසුමේ ස්වභාවය, වෙනස්කම් සිදුකිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රමාණය සහ සමබන්ධවන සවිකිරීම් ප්‍රමාණය මත පද්ධතියේ මිල වෙනස්වන නමුත් සලකනු ලබන අවම ගිවිසුමෙහි වටිනාකම අවම වශයෙන් ඇ. ඩො. 50,000 ක් වත් විය යුතුවේ.

FAO Microbankng System

FAO හි Microbanker පසුගිය වසර 10 පුරා නිර්මාණ කරන ලද අතර ආසියාව, අප්‍රිකාව, ලතින් ඇමරිකාව සහ කැරිබියන් දූපත්වලද නැගෙනහිර යුරෝපයේ සහ සමහර සෝවියට් රුසියානු රටවල් 20 කට වැඩි ප්‍රමාණයකද පද්ධතීන් 900 ක් පමණ පිහිටුවා ඇත.

කුඩා සහ මධ්‍ය පරිමාණ මූල්‍ය අතරමැදියන් සඳහා බැංකු කටයුතු මෙහෙයුම්කරණය ස්වයංක්‍රියාකරණයෙහි අඩු පිරිවැය විකල්පයක් ලෙස මෙම පද්ධතිය නිපදවන ලදී. එය මූලික පෞද්ගලික පරිගණක උපකරණ ඇති විට ක්‍රියාත්මක කළ හැකි අතර තනි ටෙලර් යන්ත්‍රයක් ලෙස තනි පිහිටුවීමක් හෝ බහු ටෙලර් පිහිටුවීමක් ලෙස හෝ ක්‍රියා කිරීමට හැකි ලෙස නම්‍යශීලී වේ.

පද්ධතියෙහි SRTE 2.0 සංස්කරණය මගින් ණය, ඉතුරුම් ගිණුම්, කාලීන තැන්පතු, ජංගම තැන්පතු, ගනුදෙනුකරුවන්ගේ තොරතුරු සහ පොදු ලෙජරය යන සියල්ලම එක් සංකලිත පැකේජයක් මගින් ආවරණය කරයි. මෙම පද්ධතියෙහි පුළුල් සංස්කරණයක් වන EXTE මගින් සැලකිය යුතු වෙනස්කම් සිදුකිරීම් හඳුන්වාදීමට ඉඩ ලබාදෙන අතර ප්‍රභව කේතයෙහි (Source code) කොටස්වලට ඇතුළුවීමට ඉඩලබාදීම මගින් ගනුදෙනුකරුවාට අවශ්‍ය පරිදි වෙනස් කිරීමට ඉඩ ලබාදෙයි. සම්මත පද්ධතියෙන් සැලකිය යුතු ලෙස වෙනස්කම් දක්වන ක්‍රියාපටිපාටීන් සහිත ආයතන විසින් මෘදුකාංගයේ මෙම සංස්කරණය ලබාගත යුතුය.

මෘදුකාංගය මිලදී ගැනීමේදී මාස තුනක කාලයක් සඳහා දුරකථන, ෆැක්ස් හෝ විද්‍යුත් තැපෑල හරහා බලයලත් සහායක් ලබාදෙන බවට තහවුරුවක් ලබාදෙයි. පිහිටුවීමට සහ ගනුදෙනුකරුට අවශ්‍ය ලෙස වෙනස්කම් සිදුකිරීමේදී සහාය ලබාදීම සඳහා බලයලත් සහායකයකුගේ සේවාව ලබාදෙන බවට ගිවිසුමක් ඇතිකරගෙන නැති අතර පොරොන්දු කාලය අවසන් වූ විට දීර්ඝ කාලීන සහාය ලබා ගැනීම සඳහා එක් සහාය ලබා දෙන්නෙකු සමග ගිවිසුමක් ඇතිකර ගත හැකිය.

සෑම පිහිටුවීමක් සඳහාම SRTE 2.0 හි 1997 දී මිල වූයේ ඇ. ඩො. 800 කි. මෙම එක් පිහිටුවීමක් සඳහා භාවිතා කරන්නන් සංඛ්‍යාව අසීමිත වූ අතර ගනුදෙනුකරුට අවශ්‍ය ලෙසට වෙනස්කම් කිරීම අයත්

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

නොවිමද මෙම මිල අගයේදී පිහිටුවීම සඳහා සහායක් ලබාදීම ද සිදුනොවේ. ගනුනුකරුට අවශ්‍ය ලෙස වෙනස් කළ හැකි EXTE සංස්කරණයේ මිල ඇ. ඩො. 8000 කි. ගනුනුකරුට අවශ්‍ය ලෙස වෙනස්කිරීම් සිදුකළ හැක්කේ අමතර ගාස්තුවක් ගෙවා බලයලත් සහායකයෙකු මගිනි. ගනුනුකරුට අවශ්‍ය ලෙස සුළු වෙනස්කම් කිහිපයක් සිදුකිරීමට සහ විකරණය සඳහා ලබාදීම, පිහිටුවීම යන මූලික පුහුණු සඳහා වන ගිවිසුමෙහි මිල සාමාන්‍යයෙන් ඇ. ඩො. 40,000 සහ 70,000 දක්වා වන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රමාණය හා සිදුකළ යුතු වෙනස්කම් ප්‍රමාණය මත වෙනස් වී.

Reliance Credit Union Maigement System

මෙම පද්ධතියෙහි නිමිකාරිත්වය CUSA Technologies Inc (CTI) සතුව ඇති අතර මූලිකවම ඇමරිකා එක්සත් ජනපදයේ ණය සමිති වලට අලෙවි කරන ලද නමුත් මෙම ආයතනය අන්තර්ජාතික වෙළඳපල සඳහා ද නිර්මාණයන් සිදුකරනු ලබයි. මෙය වර්තමානයේදී ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය තුළ ස්ථාන 100 කට වැඩි ස්ථාන ගණනක පිහිටුවා ඇති අතර Puerto Rico, මධ්‍යම ඇමරිකාව සහ ඔස්ට්‍රේලියාව (ශාඛා 150 කට අධික ප්‍රමාණයක් ඇති ණය සමිති 26 ක) වර්ථමානයේදී ක්‍රියාකරනු ලබයි. මෙය දැනට ඉංග්‍රීසි සහ ස්පාඤ්ඤ යන භාෂාවලින් ලබාගත හැකි අතර ප්‍රංශ භාෂාවෙන් ද සංස්කරණය වෙමින් පවතී.

Reliance මෘදුකාංගයෙහි, මාර්ගගත ටෙලර් ගනුදෙනු, ණය සැකසුම, උකස් මත ණයලබාදීම, සංකලිත ලෙජර, ATM ගනුදෙනු සැකසුම, ණයවරපත් සැකසුම, පඩිපත් ඉලෙක්ට්‍රානික මාධ්‍යාංගයේ සැකසීම, කෙටුම්පත් සැකසුම බෙදාගැනීම සහ අත්සන් සහ පිංතූර සත්‍යාපනය ඇතුලත් වේ.

දුරකථනය ඔස්සේ හෝ අන්තර්ජාලය හරහා සඳුදා සිට සෙනසුරාදා තෙක් දිනකට පැය 12 ක් තාක්ෂණ සහාය ලබාගත හැකිය. Puerto Rico හි ස්පාඤ්ඤ සහාය මධ්‍යස්ථානයක් (බෙදාහරින්නෙකු) CTI මගින් දන් ස්ථාපනය කරගත යමින් පවතී.

පද්ධතියෙහි මිල නියම කිරීම එහි අංග, වත්කම් ප්‍රමාණය සහ පද්ධතිය භාවිතා කරන්නන්ගේ සංඛ්‍යාව මත තීරණය වේ. කිසිදු මිල තක්සේරුවක් ලබාදීමට ICT මැලිකමක් දැක්වූ නමුත් සාමාන්‍යයෙන් එය විශාල ආයතන සඳහා මිල කර ඇති බව දැක්විය.

SiBanque System

Sibanque පද්ධතිය සඳහා ප්‍රංශයේ Centre International de Credit Mutuel (CICM) මගින් සහාය දක්වයි. මෙම පද්ධතිය දැනට ප්‍රංශ සහ ඉංග්‍රීසි භාෂාවලින් ලබාගත හැකි නමුත් අනෙකුත් භාෂාවන්ට ද පරිවර්ථනය කිරීමද සිදුකළ හැකිය. Burundi, Camaroon, Congo, Guinea, Mali සහ Senegal යනාදී රටවල ආයතන 08 කට අයත් කාර්යාල ආසන්න වශයෙන් 100 කට ආසන්න ස්ථානවල පිහිටුවා ඇත.

මෙම පද්ධතිය “ප්‍රධාන කාර්යාල” සහ “පසු කාර්යාල” ගනුදෙනු සඳහා සකස්කර ඇති අතර ණය සමිතිවල ව්‍යුහය සඳහා යොමුවීම ද පරාමිතීන් භාවිතය මගින් සමහර විකරණ ලබාදීම ද සිදුකරයි. එය dBase සමග අනුරූප පද්ධතියක් වන අතර DOS මෙහෙයුම් පද්ධතියක ක්‍රියා කරයි.

මෙම පද්ධතියට වාණිජ මෘදුකාංග ආයතනක් මගින් සහාය නොදක්වන නිසා එහි මිල නියම කිරීමේ තත්ත්වය සම්මත නොවේ. මෙම පද්ධතිය සඳහා මිලක් නොමැති නමුත් පිහිටුවීමට පෙර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කාර්ය මණ්ඩලය පුහුණු කරවීම අවශ්‍යතාවයක් ලෙස CICM දක්වයි. මෙම පුහුණුව සඳහා වැයවන මුදල සේවාලාභියා විසින් දරාගත යුතුය. සේවාලාභියා සමග කතිකා කරගෙන එළඹෙන ගිවිසුමකට අනුව නඩත්තු කිරීම් සිදුකරනු ලැබේ.

Solace for Workgroups

මෙම පද්ධතිය ඔස්ට්‍රේලියානු මෘදුකාංගයක් වන අතර Solace ආයතනයට හිමිවන නමුත්, එහි බෙදාහැරීමට බලය ඇත්තේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාජයට මෙම මෘදුකාංගය අලෙවි කරනු ලබන දකුණු අප්‍රිකානු ආයතනයක් වන Decentralized Bankng Solutions (DBS) වෙත වේ. මේ වන විට මෙම පද්ධතිය ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් ලබාගත හැකි අතර ඔස්ට්‍රේලියාව, නවසීලන්තය, දකුණු අප්‍රිකාව සහ සිම්බාබ්වේ යන අටවල ආයතන 13 ක පිහිටුවා ඇත.

මෙම පද්ධතිය Windows 95, Windows NT, UNIX සහ S 400 යන මෙහෙයුම් පද්ධතිවල ක්‍රියාකරනු ලබයි. ටෙලර් පදනම් කරගත් මෙම පද්ධතිය මගින් ඉතුරුම්, ණය, වෙක්පත් සහ හිමිකම් ගිණුම් යනාදියට සහාය දක්වයි. පාස්පොත් සහ රිසිට්පත් මුද්‍රණය සඳහා ද විගණක අවශ්‍යතා සඳහා ද සහාය දක්වීම ද සිදුකරයි. භාවිතා කරන්නන් 200 කට වඩා සිටින ජාලයක් ද ඇතුලත්ව පුළුල් පරාසයක විහිදුන ආයතනික පරිස්ථිතියක ක්‍රියාකිරීමේ හැකියාව ඇත. තාක්ෂණික සහාය අන්තර්ජාලය හරහා ලබාදෙන අතර දත්ත පරිමාණය අධික වීමේදී දේශීය

හවුල්කරුවෙකු මගින් සේවා සැපයීම ද සිදුකරනු ලබයි.

භාවිතා කරන එක් පර්යන්තයක් (terminal) සඳහා සාමාන්‍ය Solace මෘදුකාංගය මිලදී ගැනීමට ඇ. ඩො. 3000 ක් මිල වන අතර (උදාහරණ ලෙස පරිගණක 20 ක් ඇතුළත් කිරීම සඳහා ඇ. ඩො. 60,000 කි.) ධාවන කාලය සඳහා පිරිවැය ද දේශීය

අවශ්‍යතාවයන් සහ තත්වයන් මත රඳා පවතිමින් සහාය සඳහා වාර්ෂික ගාස්තුවක් ද එකතු වේ. වාර්ෂික සහාය සාමාන්‍යයෙන් පදනම් වන්නේ පර්යන්ත සංඛ්‍යාව මත වේ. එම නිසා සාමාන්‍ය පිහිටුවීම් සඳහා ඇ. ඩො. 100,000 කට වැඩි මුදලක් වැය වන අතර සියළුම වියදම් ඇතුළත්ව එක් පිහිටුවීමක් සඳහා ඇ. ඩො. 370,000 ක් පමණ වැය වේ.

ඇමිණුම 2; ණය පසු විපරම් කිරීමේ මෘදුකාංගයක් සඳහා මිණුම් දැඩු

<p>භාවිතයට පහසුව ලේඛණගත කිරීම නිබන්ධන දෝශ හැසිරවීම උපකාරක තිර ඇතුරු මුහුණත</p>	<p>දෘඩාංග/මෘදුකාංග ගැටළු ක්‍රමලේඛණ භාෂාව දත්ත ගබඩා කිරීමේ අකෘතිය ජාලයන් හි සහය මෙහෙයුම් පද්ධති ප්‍රවේශ වේගය</p>
<p>අංග ලක්ෂණ භාෂාවන් සංවිධාන විකල්ප ක්‍රමවේදයන්ගේ ගැටළු ණය නිෂ්පාදන නිර්වචනය බහු ණය නිෂ්පාදන මූලික නැවත ගෙවීමේ ක්‍රම අධීක්ෂණ ක්‍රම ආයෝජන කළඹේ අරමුදල් ගණනය කිරීම දත්ත නොගැලපීම පොලිය ගණනය ඉතුරුම් ශාඛා කාර්යාල කළමනාකරණය සහ සැසඳීම ආයෝජන කළඹ සහ ගණනය කිරීම් අතර ඇති සම්බන්ධය</p>	<p>සහාය ගනුදෙනුකරුවාට අවශ්‍ය ලෙස සිදු කළ හැකිද ? පුහුණු පිරිවැය ගැටළු</p> <p>වාර්තා පවතින වාර්තා නව වාර්තා මුද්‍රිත පෙර දැක්ම වාර්තාවල පළල</p> <p>ආරක්ෂණය මුරපද සහ බලය ලබා දී ඇති මට්ටම් දත්ත විකරණය උපස්ථ ක්‍රියාපටිපාටීන් විගණනය කිරීම</p>

මූලාශ්‍රය: Developed by Waterfield and Sheldon (1997) for Women's World Banking

මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක කාර්ය සාධනය හොඳින් විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා ඔවුන්ගේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන සාමාන්‍යයෙන් පිළිගනු ලබන ගණකාධිකරණ මූලධර්ම සමග ගැලපෙන බව තහවුරු කරගැනීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ව්‍යුහය සහ ඔවුන් ආරම්භයේදී පරිත්‍යාග අරමුදල් මත රඳා පැවතීම නිසා මූල්‍ය කාර්යසාධනය විශ්ලේෂණය කිරීමට ප්‍රථම ශේෂ පත්‍රයන් සහ ආදායම් ප්‍රකාශන ගැලපීම සිදුකළ යුතුවේ. (9 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න.) මෙහිදී ක්‍රම දෙකක ගැලපීම් අවශ්‍ය වේ. ඒවා නම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සාමාන්‍යයෙන් නොසලකා හරින, විධිමත් ගිණුම්කරණ සම්මතවලට එකඟවන වෙනස්කම් සිදුකිරීම සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සම්පූර්ණ මූල්‍ය තත්ත්වය වඩාත් නිවැරදිව විදහා දක්වන ලෙස මූල්‍ය ප්‍රවීණතා නැවත ප්‍රකාශ කිරීම වේ.

පළමුවන ආකාරයේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ගිණුම්කරණ සටහන් ගැලපුම අවශ්‍ය වේ. සම්මත ගිණුම්කරණ මූලධර්ම යොදා ගෙන ඇති ප්‍රමාණය මත රඳා පවතිමින් එක් එක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රමාණය සහ වර්ගය සඳහා අවශ්‍යකරන ගැලපුම් වෙනස් වේ.

මෙම ගැලපුම්වලට අයත් වන්නේ,

- **බොල් ණය සහ බොල් ණය වෙන්කිරීම සඳහා ගිණුම්කරණය**
දැනට පවතින සහ සිදුවීමට ඉඩ ඇති බොල් ණය සඳහා නිවැරදි තක්සේරුවක් සිදුකිරීමට අපොහොසත් වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, එහි සම්පූර්ණ වියදම අඩුවෙන් තක්සේරු කරන අතර ණය කළමනාකරු වටිනාකම වැඩියෙන් තක්සේරු කරයි.
- **ස්ථාවර වත්කම් ඝණය වීම සඳහා ගිණුම්කරණය**
ක්ෂයවීම් වෙන් නොකිරීම හෝ ස්ථාවර වත්කම් නිවැරදිව ක්ෂය නොකිරීම මගින්, මෙහෙයුම්වල සත්‍ය වියදම අඩුවෙන් තක්සේරු කරයි.

■ **උපචිත පොලිය සහ උපචිත පොලී වියදම් සඳහා ගිණුම්කරණය**

පැහැර හැරි ණය මගින් ලැබෙන උපචිත පොලී ආදායම මගින් සත්‍ය වශයෙන්ම ලැබෙන ආදායමට වඩා වැඩි ආදායමක් ප්‍රවීණ ලෙස ලබාදෙන අතර, එමගින් ආදායම වැඩියෙන් ප්‍රකාශ කිරීමත්, වගකීම් මත උපචිත පොලී වියදම ගණනය නොකිරීමත් නිසා වියදම් අඩුවෙන් ප්‍රකාශ කරනු ලබයි.

දෙවන වර්ගයේ ගැලපුම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල විධිමත් ලෙස වාර්තා කිරීම අවශ්‍ය නොවේ. මෙම තීරණය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් හෝ පාඨකයා විසින් ගත යුතුය. කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අනන්‍යතාවය විදහා දැක්වීමට පරිත්‍යාග මුදල් වලින් ලැබූ ප්‍රතිලාභ ගණනය කිරීමට ද මතු දැක්වෙන ගැලපුම් සිදුකළ යුතුය. (මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල හෝ බාහිර පැතුරුම් පතක)

■ **සහනාධාර සඳහා ගණනය කිරීම**

නැවත ණයදීම සඳහා ණය ප්‍රාග්ධනය හෝ මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා ලබාදුන් දායක අරමුදල් සාමාන්‍යයෙන් පරිත්‍යාග හෝ ආධාරයක් ලෙස (වෙළඳපල අනුපාතයන්ට වඩා අඩු අගයකට ණය දීම) ලබා දෙන අතර එම නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට සහනාධාරයක් වෙයි.

■ **උද්ධමනය සඳහා ගණනය කිරීම**

උද්ධමනය සඳහා වන පිරිවැය මගින් හිමිකම්වල සහ අනෙකුත් ශේෂ පත්‍ර ගිණුම්වල සත්‍ය අගයෙහි අඩුවීමක් සිදුවේ. මෙම ගැලපුම්වලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය නිවැරදිව තේරුමක් ඇති ලෙස ගණනය කිරීම සිදුකළ යුතු අතර යම්තාක් දුරකට ආයතන අතර සැසඳීමකින් සිදු කිරීමටද ඉඩ ලබාදිය යුතුය.

අවසාන වශයෙන් ඉහළ උද්ධමනකාරී පරිසරයක මෙහෙයුම් සිදුකරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නිත්‍ය මුදල් වර්ගයකින් තම මූල්‍ය ප්‍රකාශන නැවත

ප්‍රකාශ කිරීමට සැලසුම්කරනු ඇත. මේ මගින් අදහස් කරනු ලබන්නේ මූල්‍ය දත්ත පසුගිය වසරේ නාමික වටිනාකමෙන් (දේශීය මුදල් ඒකකයේ) පවසනවාට වඩා ස්ථිර ලෙස වර්තමාන වසරේ වටිනාකම් ලෙස ප්‍රකාශ කිරීමය. මේ මගින් වසරින් වසර මූල්‍ය දත්ත සැසඳීම සිදුකළ හැකි අතර කාර්යසාධන ප්‍රවණතාවය විශ්ලේෂණය කිරීමට හැකිවේ.

මෙම පරිච්ඡේදය මගින් සිදුකළ යුතු ගැලපුම් සඳහා හේතූන් ඉදිරිපත් කරන අතර ගැලපුම්වල සුදුසු ප්‍රමාණය නිර්ණය කරන ආකාරයද, එය සිදුකර ඇති ආකාරයද ඉදිරිපත් කරයි. සහනාධාර සහ උද්ධමනය සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශවල ගැලපුම් සිදුකිරීම සඳහා උදාහරණ පරිශීෂ්ටයන්හිදී ඉදිරිපත් කර ඇත. මෙම පරිච්ඡේදය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඇගයීමට ලක්කරන නියුක්තකයින්ට හෝ උපදේශකයින්ට වඩාත් ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත. මෙම පරිච්ඡේදයේ උපරිම ප්‍රතිඵල ලබාගැනීම සඳහා ගිණුම්කරණය සහ මූල්‍ය විශ්ලේෂණය පිළිබඳ යම් අවබෝධයක් තිබීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. මූල්‍ය ප්‍රකාශන පිළිබඳ අවබෝධයක් නොමැති පාඨකයින් මේ පිළිබඳ අවබෝධයක් ඇති අයෙකු මගින් තේරුම් ගැනීමට උත්සාහ ගත යුතුවේ. (ගිණුම්කරණය සඳහා මූලික උපදේශන සහ මූල්‍ය ප්‍රකාශන නිපදවීම සඳහා Ledgerwood and Moloney 1996 බලන්න.)

ගිණුම්කරණ ගැලපුම්

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය කාර්ය සාධනය විශ්ලේෂණය කිරීමට පෙර සාමාන්‍යයෙන් සිදුකළ යුතු ගැලපුම් අතර, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම් සිදුකළ හැකි ගිණුම්කරණ සටහන් ඇති අතර එමගින් නිවැරදි ගිණුම්කරණ සම්මුතීන් මත පිහිටා කටයුතු කළ හැකිවේ. බොල් ණය සඳහා ගිණුම්කරණය, ස්ථාවර වත්කම් ක්‍ෂයවීම සඳහා ගිණුම්කරණය, උපචිත පොලිය සහ උපචිත පොලී වියදම් සඳහා ගිණුම්කරණය යනාදිය මෙයට ඇතුළත් වේ.

බොල් ණය සඳහා ගිණුම්කරණය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ගිණුම් කළමනාකරණයේදී බොල් ණය සඳහා ගිණුම්කරණය වැදගත් අංගයක් වන අතර සාමාන්‍යයෙන් එය දුර්වල කළමනාකරණ අංගයක් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය කාර්ය සාධනය නිවැරදිව විදහා දැක්වීම සඳහා ආදායම උපදවන්නේ ණය කළඹේ කුමන ප්‍රමාණයකින්ද, කොපමණ ප්‍රමාණයක් නැවත අයකර ගත නොහැකිද යන්න නිර්ණය කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පරීක්ෂා කිරීම, බොල් ණය සඳහා

සංචිත පවත්වාගෙන යෑම සහ කලින් කලට බොල් ණය කපා හැරීම ආදිය මගින් මෙය සිදුකළ යුතුවේ.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන බොල් ණය සංචිත පවත්වාගෙන යෑමට අකමැත්තක් දක්වයි. මන්ද යත්, ඔවුන්ගේ වියදම් හැකි පමණ අඩු අගයකින් වාර්තා කිරීමට උත්සුක වන අතර ඔවුන් විසින් ලබාදුන් සමහර ණය හොඳින් ක්‍රියාත්මක නොවන බවට පිළිගැනීමට අකමැත්තක් දක්වයි (දායකයින් හෝ වෙනත් අය සඳහා). එසේම බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන බොල් ණය ඔවුන්ගේ ගිණුම් පොත්වල පවත්වාගෙන යෑමට තෝරාගනු ලබන අතර එයට හේතුව වන්නේ ණය මුදලක් කපාහැරිය හොත් එය නැවත අයකර ගැනීමේ සියළු ප්‍රයත්නයන් නැවතීමට එය හේතු විය හැකි බව සැලකීමයි. ආරම්භයේදී බොල් ණය ගිණුම්ගත කිරීම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට වැළකිය හැකි නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය පරිණත වී එහි දර්ශක ඝාතීය වර්ධනය අඩුවූ විට මෙය පිළිබඳව වඩාත් සැලකිලිමත් විය යුතුවේ. නැවත ගෙවීමට අවස්ථාවක් නොමැති හෝ ඉතා කුඩා අවස්ථාවක් ඇති ණය මුදල් ශේෂ පත්‍රයේ වත්කම් කොටසෙහි දිගින් දිගටම පවත්වාගෙන යෑම මගින් වත්කම් මගින් බලාපොරොත්තු වන ආදායමට වඩා අඩු අගයක් ප්‍රතිඵල ලෙස ලැබේ. (මෙය 5 වෙනි පරිච්ඡේදයේදී විස්තර කර ඇති ලෙස සඵල ආදායම පදනම් කරගත් ගණනය කිරීමේදී බලාපොරොත්තු වන ආදායමට වඩා අඩු අගයක් පෙන්වුම් කරනු ලබයි.) එසේම බොල් ණය නිවැරදිව කාලානුරූපීව ගිණුම්ගත කරතැබීම මගින්, වසර ගණනාවක් පුරා එකතුවන බොල් ණය එක්වර ගිණුම්ගත කිරීමෙන් ලැබෙන විශාල පාඩුව (සහ වියදම් ක්‍රමයෙන් එකතු වීම) වළක්වා ගත හැකිය. (stearns 1991) බොල් ණය ඇතිවූ කාලයට ආසන්න කාලයේදීම වාර්තා කළයුතු වේ.

බොල් ණය නිවැරදි ලෙස ගිණුම්ගත කිරීම සඳහා පළමු පියවර වන්නේ ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය නිර්ණය කිරීමයි. මෙය සිදුකරනු ලබන්නේ "ආයෝජන කළඹ පිළිබඳ වාර්තාව" අධ්‍යයනය කිරීම මගින් වේ. (වගුව 8.1)

ණය කළඹ පිළිබඳ වාර්තාව

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක වඩාත් වැදගත් අධීක්ෂක මෙවලම් අතුරින් එකක් වන්නේ ණය කළඹ පිළිබඳ වාර්තාවයි. එහි ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය සහ ණය දීමේ ක්‍රියාකාරකමෙහි විශාලත්වය පිළිබඳවද තොරතුරු සඳහන් වෙයි. බොහෝ විට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක විශාලතම වත්කම ණය කළඹ බැවින් එහි ප්‍රධාන ආදායම උත්පාදනය කරන වත්කම, එය වේ.

වගුව 8.1 ණය කළඹ පිළිබඳ ආදර්ශ වාර්තාව

ණය කළඹ පිළිබඳ දත්ත	1995	1994	1993
1. එම කාලය තුළ මුදාහරින ණය වල සම්පූර්ණ වටිනාකම	160,000	130,000	88,000
2. එම කාලය තුළ මුදාහරින ලද ණය සංඛ්‍යාව	1,600	1,300	1,100
3. ණය ලබාගන්නවුන්ගේ ක්‍රියාකාරී සංඛ්‍යාව (කාලපරිච්ඡේදය අවසානයේදී)	1,800	1,550	1,320
4. ණය කළඹ හිඟහිටි වටිනාකම (කාලපරිච්ඡේදය අවසානයේදී)	84,000	70,000	52,000
5. ණයවල නොපියවූ ශේෂයේ සාමාන්‍යය	75,000	61,000	45,000
6. නොගෙවා ඇති ණයවල නොපියවූ ශේෂයේ වටිනාකම	7,000	9,000	10,000
7. නොගෙවා ඇති ණය වල හිඟ හිටි ශේෂයේ වටිනාකම	18,000	20,000	20,000
8. එම කාලය තුළ කපාහර ණය වල වටිනාකම	500	3,000	0
9. ආරම්භක ණය මුදලක සාමාන්‍යය	100	100	80
10. ණය ආපසු ගෙවන කාලයේ සාමාන්‍යය (මාස)	12	12	12
11. එම කාලය තුළ සිටි ණය නිලධාරී සංඛ්‍යාවෙහි සාමාන්‍යය	6	6	4

මූලාශ්‍රය: SEEP Network and Calmeadow 1995

එම නිසා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය කළමනාකරණය සඳහා ණය කළඹ පිළිබඳ නිවැරදි කාලානුරූපී වාර්තා සැපයීම ඉතාමත් වැදගත් වේ.

නොපියවූ ණය කළඹ ලෙස හඳුන්වනු ලබන්නේ නොපියවූ ණයවල මුල් මුදල (Principal Amount) වේ. ප්‍රකේෂණය කරන ලද පොලිය, සාමාන්‍යයෙන් ණය කළඹ කොටසක් ලෙස සලකනු නොලැබේ. හිඟ හිටි මුල් මුදල ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක වත්කමක් වේ. එහි පොලිය, ආයතනයේ ආදායමට දායක වන අතර එය ආදායමක් ලෙස වාර්තා කරනු ලබයි.

ණය මුදාහැරීමේදී (විශේෂයෙන්ම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය බ්‍රිතාන්‍ය ගිණුම්කරණ සම්මුතීන් යොදාගැනීමේදී) හෝ ණය මුදලේ කාලය අවසන්ව ඇති මුත් තවමත් නොපියවූ ශේෂයක් පවතින අවස්ථාවලදී, සමහර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් එය බලාපොරොත්තු වන පොලී ආදායම ප්‍රාග්ධනයනය (ශේෂ පත්‍රයේ වත්කමක් ලෙස වාර්තා කරන බව) කරන බව සැලකිය යුතුවේ.

මෙම අත්පොත භාවිතා කිරීම සඳහා පොලිය ලැබෙන තුරු වාර්තා වල සටහන් නොකරන බව අප උපකල්පනය කරමු. කෙසේ නමුත් පොලී ආදායම ප්‍රාග්ධනයනය කරන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සේවය කරන පාඨකයින්, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් පොලී ගෙවීම් ප්‍රාග්ධනයනය නොකරන ආයතනවලට වඩා වැඩි මුළු වත්කම් ප්‍රමාණයක් පෙන්වන බවත් මේ මගින් ගිණුම්කරණ අරමුණ සඳහා ණය ආපසු ගෙවීම් වාර්තා කර ඇති අන්දමට බලපෑම් එල්ල කරනු ලබන බවත් සිහි තබාගත යුතුවේ.

ණය වාරිකයක් ලැබුණ විටදී, පොලිය ප්‍රාග්ධනයනය නොකළේ නම් පොලී ආදායම ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි ආදායම වැඩිවීමක් ලෙස වාර්තා කරන අතර ගෙවන ලද මුල් මුදල, හිඟහිටි ණය මුදල්වල (වත්කම්) අඩුවීමක් ලෙස ශේෂ පත්‍රයෙහි වාර්තා කරනු ලබයි. පොලිය ප්‍රාග්ධනයනය කරන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා නැවත ගෙවන ලද සම්පූර්ණ මුදලම ණය කළඹ අඩුවීමක් ලෙස පෙන්වනුම් කරන අතර ණය ලබාගැනීමේදී පොලී ආදායම (ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි) වාර්තා කරනු ලබයි. (උපචිත පොලිය සහ උපචිත පොලී විෂයට ගණනය කිරීම සඳහා පහත කොටස බලන්න.)

“අතපසුවූ ගෙවීම්වල වටිනාකම” සහ “ගෙවීමට ඇති ණයවල නොපියවූ ශේෂයන්ගේ වටිනාකම” යන පද දෙක මගින් හඳුන්වන්නේ ණය මුදලක ගෙවිය යුතුව පවතින සහ තවමත් නොලද ප්‍රමාණය වේ. “අතපසුවූ ගෙවීම්වල වටිනාකම” යන පදයෙහි මේ වන විට ගෙවීමට ඇති නමුත් තවමත් නොලද ණය මුදල්වල වටිනාකම අන්තර්ගත වේ. “අතපසුවූ ණය මුදල්වල හිඟ හිටි ශේෂයන්ගේ වටිනාකම” යන්නෙහි ගෙවීමට ඇති සම්පූර්ණ ණය මුදල් ප්‍රමාණය ඇතුළත්වන අතර අතපසුවීම් මගින් තවමත් එකතුව නැති, ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණයද අයත් වේ. මෙය “අවදානමක පවතින ණය කළඹ” ලෙස පොදුවේ හඳුන්වනු ලබයි.

“අතපසුවූ”, “කල් පසු වූ ගෙවීම්”, “නිසි කල ඉක්මවාත් නොගෙවූ” “කල් ඉකුත්වූ”, “කල් පසුවූ” හෝ “පැහැර හරින ලද” යන පද නිතරම වෙනස් වෙමින් යොදාගනු ලැබේ. සාමාන්‍යයෙන් “අතපසුවූ”

කල්පසුව හෝ නිසිකල ඉක්මවාත් නොගෙවූ ණය මුදල් යන පදවලින් මේ වන විටත් ගෙවීමට නියමිත නමුත් තවමත් නොගෙවා ඇති ණය පිළිබඳව සඳහන් කරයි. එසේම මේවා පැහැර හරින ලද ණය ලෙස හඳුන්වනු ලබන අතර (එනම් “මෙම ණය මුදල පැහැර හැර ඇත.” යන්නෙන් අදහස් වන්නේ එහි ගෙවීමට ඇති මුදල අතපසුකර, කල් ඉකුත්වී, නිසිකල ඉක්මවාත් තවමත් නොගෙවා ඇති බවත් - එනම් තවමත් නොගෙවා ඇති බවත්ය.) මේවා පැහැර හරින ලද ණය ලෙසද හඳුන්වනු ලබන අතර, අතපසු කල ණය ලෙසද හඳුන්වයි. නමුත් බොහෝ විට මේවා කපා හරින ලද ණය හෝ කපා හැරීමට ආසන්න ණය වේ. (පහත සාකච්ඡා කර ඇත.) පැහැර හරින ණය එලෙස හඳුන්වනු ලබන්නේ කවදා හෝ ආපසු ගෙවීම් සිදුකරනු ඇතැයි යම්කිසි බලාපොරොත්තුවක් සහිත ණය බැවිනි.

සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, නියමිත දිනට මුදල් ගෙවීම් නොලද හොත් ණය මුදල පැහැර හැර ඇති බවට නිර්ණය කරයි. කෙසේ නමුත් බොහෝ දෙනෙකු ණය මුදල් ගෙවිය යුතු දින සිට දින කිහිපයක් ඇතුළත ගෙවීම් සිදුකරන අතර අනිත් ඒවාට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් පසුවී ගෙවීම් කිරීමට කෙටි කාලයක් ලබාදීමද සතියක්, දෙකක් හෝ නැවත ගෙවිය යුතු කාල පරිච්ඡේදයක් අවසන් වනතෙක් හෝ පැහැර හරින ලද ණය කොටසට ඇතුළත් නොකරයි.

සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය නොගෙවා සිටින කාල ප්‍රමාණය සැලකීමට අපොහොසත් වන අතර ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය ඉක්මවාත් නොගෙවා ඇති ලෙස සටහන් කරනු ලබන්නේ ආපසු ගෙවීම් නොකිරීම ආරම්භ කර යම්කිසි කාලයකට පසුව නොව ණය මුදල ආපසු ගෙවීමේ කාලය ඉක්මවා ණය මුදල නොගෙවා ඇති විටදීය. මෙම අත් පොතෙහිදී ණය මුදල ආපසු ගෙවීමේ කාලය ඉක්මවා ඇත්ද යන්න සැලකිල්ලට ගෙන නැත. ගෙවීම් අතපසු කර ඇති කිසියම් වූ ණය මුදලක්, පැහැර හරින ලද ණයක් ලෙස සලකනු ලබන අතර, අතපසු කරන ලද දින ගණන මත පදනම් කර ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් යම් කොටසක් අතපසුකර ඇති ණය මුදලක සම්පූර්ණ හිඟ හිටි ශේෂයම (අවදානමක පවතින ණය කළඹ) පැහැර හැර ඇති බවට සලකනවාද නැත්නම් මේ වනතෙක් ලැබී නොමැති ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණය පමණක් සලකනවාද යන්න තීරණය කළ යුතුවේ. සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් සම්පූර්ණ නොපියවූ ණය මුදලම පැහැර හැර ඇති බව සැලකිය යුතුය. මන්ද යත්, මෙය සත්‍ය වශයෙන්ම අවදානමක පවතින ප්‍රමාණය වේ. (එනම් ණය ලබාගන්නා එක්

වාරිකයක් පැහැර හැරියහොත් වැඩි වාරික ගණනක් පැහැර හැරීමට අවස්ථාව ඇති අතර සම්පූර්ණ ණය මුදලම නොගෙවා සිටීමට සම්භාවිතාවක් ඇත.)

කල්පසු වූ ණය මුදලක් පැහැර හරින ලද ණය මුදලක් බවට පත්වන්නේ එම ණය මුදල ආපසු අයකර ගැනීම සඳහා ඇති අවස්ථාව අඩුවූ විට වේ. ණය කපාහැරීම, ණය පැහැර හැරීමෙහි ප්‍රතිඵල වේ. ණය කපාහැරීම සලකනු ලබන්නේ යම් කිසි කාලයක් ගතවීමෙන් අනතුරුවත් ණය ආපසු නොගෙවුවහොත් පමණක් වේ. ණය කපාහැරීම පිළිබඳ තීරණයන් එය සිදුකිරීමට ගතකරන කාලයත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රතිපත්ති මත තීරණය වේ. සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සාපේක්ෂකව හැකි ඉක්මනින් ණය කපාහැරීම සිදුකරන අතර එමගින් ඔවුන්ගේ ශේෂ පත්‍රයෙහි මූලිකවම වටිනාකමක් නොමැති වන්නම් පෙන්වනු ලබන්නේ නැත. ස්වයංක්‍රීයව ණය ආපසු අයකර ගැනීමේ හැකියාවක් පවතින නිසා අනෙකුත් අය ණය කපාහැරීම සිදුකරන්නේ නැත. ණය කපාහරින්නේ කවදාද යන්න සැලකීමට නොගෙන, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට බොල් ණය සංචිතයක් පවත්වාගෙන යෑම වැදගත් වේ. (පහත සාකච්ඡා කර ඇත.) එමගින් ණයවල ශේෂ පත්‍රයෙහි දක්වා ඇති ශුද්ධ වත්කම්වල ශුද්ධ වටිනාකම මගින් වත්කම් මගින් ජනනය කරනු ලබන ආදායමෙහි ප්‍රමාණය නිවැරදිව විදහා දැක්වයි.

ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳව සිදුකරන ලද විශ්ලේෂණය මත පදනම් වෙමින්, ණය මුදල්වලින් කුමන ප්‍රතිශතයක් පැහැර හැරීමේ අවදානමක ඇත්දැයි කළමනාකරුවන්ට නිර්ණය කළ හැකිය. මෙම අවදානමෙහි සහ ණය කළඹේ සත්‍ය වටිනාකම නිවැරදිව විදහා දැක්වීම සඳහා “බොල් ණය සංචිතය” ලෙසට හඳුන්වන ගිණුමක් ශේෂ පත්‍රයේ ඇතිකිරීම අවශ්‍ය වේ.

බොල් ණය සංචිතය

බොල් ණය සංචිතය යනු ගිණුමක් වන අතර එය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ආපසු අයකරගත නොහැකි නොපියවූ මුල් මුදල්වල ප්‍රමාණය පෙන්වනුම් කරයි. එය ණය කළඹේ ඇතිවන පාඩුව ආවරණය කරගැනීම සඳහා “රඳවා තබාගන්නා” මුදල වේ. බොල් ණය සංචිතය ශේෂ පත්‍රයේ වත්කම්වල සෘණ අගයක් ලෙස (හෝ ප්‍රතිවිරුද්ධ) වාර්තා කරනු ලබයි. බොල් ණය සංචිතය මගින් ණය කළඹේ නොගෙවූ සම්පූර්ණ අගයෙහි අගය අඩුකරයි. (සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන බොල් ණය සංචිතය වකිමක් ලෙස සඳහන් කරයි. ශුද්ධ බලපෑම එසේම වේ.)

මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම

බොල් ණය සංචිතයෙහි වටිනාකම ණය පැහැර හැරීම පිළිබඳ අතීත තොරතුරු සහ ණය පැහැර හැර ඇති වාර ගණන මත පදනම් විය යුතුය. කල්පසු ණයවල අතීත කාර්ය සාධනයද, අනාගත කාර්ය සාධනයන් පිළිබඳව අනාවැකි පළකිරීමේදී වඩාත් වැදගත් දර්ශකය වේ.

ප්‍රමාණවත් බොල් ණය සංචිතයක් නිර්ණය කරනු ලැබීම සඳහා කලින් කලට කාලය විශ්ලේෂණය (Aging Analysis) සිදුකළ යුතුවේ. (මාසිකව හෝ කාර්තුවකට) කාල විශ්ලේෂණය යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ කල්පසු ණය අතපසුවී ඇති කාලය අනුව සරලව වෙන්කිරීමයි. ණය කළඹ මතු දැක්වෙන ආකාරයෙන් කාලය අනුව වර්ගීකරණය කරනු ලබයි. දින 1 - 30, දින 31-60, දින 61-90, දින 91-120 සහ දින 120 ට වැඩි ආදි ලෙස වේ. වර්ගීකරණය කිරීම තෝරාගැනීම පදනම් වන්නේ නැවත ගෙවනු ලබන වාරගණන සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ණය මුදලක් ආපසු ගෙවීමට ගතවන කාලය වේ. සාමාන්‍යයෙන් වර්ගීකරණය පදනම් විය යුත්තේ ආපසු ගෙවීමේ කාල පරිච්ඡේද එකක් හෝ දෙකක් මත විය යුතුවේ. (සතියක්, සති දෙකක්, මාසිකව ආදි වේ.)

කාලය විශ්ලේෂණය කිරීමේදී ගෙවීම අතපසු කල සමස්ථ ණය මුදලේ නොගෙවූ ශේෂයම සලකනු ලැබේ. (අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹ)

අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹ **කාලය අනුව ගණනය කිරීමේ** අරමුණ වනුයේ එය මගින් අවශ්‍ය බොල් ණය සංචිතය ගණනය කිරීමට ඉඩ ලබා දෙන බැවිනි. ණය මුදලක් දීර්ඝ කාලයක් පුරා ගෙවීම අතපසුකර ඇත්නම් එය පැහැර හැරීමට ඇති ඉඩකඩ වැඩි අතර එම නිසා බොල් ණය සංචිතය සඳහා වැඩි අගයක් වෙන් කළ යුතුය. කාලය අනුව වර්ගකල අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹ පිළිබඳ වාර්තා කාලයක්

පුරා පසුගිය වාර්තා සමග සන්සන්දනය කළ යුතුවේ. එමගින් අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹේ ප්‍රමාණය වැඩිවන්නේද අඩුවන්නේද යන්න සහ අතපසුවූ ණය පාලනය කිරීම සඳහා යොදාගනු ලැබූ නව ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක වේද යන්න නිර්ණය කළ හැකිවේ. ණය කළඹ සීග්‍ර ලෙස වර්ධනය වන්නේ නම් මෙය විශේෂයෙන් වැදගත් වේ. මන්දයත් අළුත් ණය බොහෝ ප්‍රමාණයක් වාර්තා කිරීම මගින් නැවත ගෙවීම අතපසු කිරීමේ ගැටළුව යටපත් කිරීමට ඉඩ ඇති බැවිනි. (එනම්, සමස්ථ ණයවල තත්ත්වය යහපත් ලෙස පෙනෙන්නට ඉඩ ඇති බැවිනි. මන්ද යත් ණය මුදල්වල වැඩි කොටසක් ගෙවීමට ඇති ලෙස සඳහන් නොවීමයි.)

කාලය අනුව විශ්ලේෂණය සිදුකර අවසන් වූ විට, කාලය අනුව සිදුකළ සෑම වර්ගීකරණයකටම අනුව ණය ආපසු අයකර ගැනීමේ හැකියාව පදනම් කරගනිමින් බොල් ණය සංචිතය පිහිටුවිය යුතුවේ. විධිමත් මූල්‍ය ආයතන ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නියාමනයට ලක්වන සමහර රටවල්වල, බොල් ණය සංචිතය නොපියවූ ණය මුදලෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස තබාගැනීම අධීක්ෂණයට ලක්කරනු ලැබේ.

උදාහරණ ලෙස අතීත තොරතුරුවලට අනුව ණය ගෙවිය යුතු දිනය, දින 30 කට වඩා කාලයක පවතින ණය මුදල් වලින් ආසන්න වශයෙන් සියයට 10 ක ප්‍රමාණයක් ණය පැහැර හැරීම් බවට පත්ව ඇත්නම්, බොල් ණය සංචිතය සියයට 10 ක සැපයුමක් තබාගත යුතුවේ. ණය ගෙවිය යුතු දිනය දින 30 කට වැඩි නමුත් දින 90 කට අඩු කාලයක පවතින ණය මුදල් වලින් සියයට 50 ක ප්‍රතිශතයක් අතීත තොරතුරු වලට අනුව පැහැර හැරීම් බවට පත්ව ඇත්නම්, සියයට 50 ක වෙන් කිරීමක් සිදුකළ යුතුය. (වගුව 8.2)

	(A)	(B)	(C)	(D)
	ගෙවීම කල් පසු වූ ණය සංඛ්‍යාව	අවධානමෙහි ඇති ණය කළඹ (නොපියවූ ශේෂය)	බොල් ණය සංචිතය (%)	බොල් ණය සංචිතය (\$) (B) x (C)
දින 1 - 30 දක්වා කල් පසුවූ ගෙවීම	200	8,750	10	875
දින 31 - 60 දක්වා කල් පසුවූ ගෙවීම	75	5,000	50	2,500
දින 61 - 90 දක්වා කල් පසුවූ ගෙවීම	60	2,500	75	1,875
දින 90 - 120 දක්වා කල් පසුවූ ගෙවීම	15	1,100	100	1,100
දින > 120 දක්වා කල් පසුවූ ගෙවීම	10	6,540	100	650
මුළු ගණන	360	18,000	-	7,000

මූලාශ්‍රය: SEEP Network and Calmeadow 1995

බොල් ණය සංචිතය ගණනය කිරීමෙන් අනතුරුව ශේෂ පත්‍රයෙහි දැනට පවතින බොල් ණය සංචිතය සමග සැසඳීම සිදුකළ යුතු අතර එහි අගය වැඩිකිරීම සිදුකළ යුතුද යන්න නිර්ණය කළ යුතුය. "බොල් ණය වෙන්කිරීමක්" ඇති කිරීම මගින් බොල් ණය සංචිතය ඉහළ දැමීම සිදුකළ හැකිය.

බොල් ණය වෙන්කිරීම

බොල් ණය වෙන්කිරීම යනු ණය කළඹ තුළ අපේක්ෂිත පැහැර හැරීම් ආවරණය කරගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් බොල් ණය සංචිතය වැඩිකර ගැනීම සඳහා එක් කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ වියදම් කරන ප්‍රමාණය වේ. එය අවශ්‍ය බොල් ණය සංචිතයෙහි සහ නොපියවූ වර්තමාන බොල් ණය සංචිතය අතර වෙනස මත පදනම් වේ.

ගැලපුම් සිදුකිරීම සඳහා බොල් ණය සංචිතය ආරම්භ කළ පළමු වාරයේදී, බොල් ණය සැපයුම ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි වියදමක් ලෙස (බැර) බොල් ණය සැපයුමට අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට සමාන අගයක් ලෙස වාර්තා කරනු ලබයි. මිලඟට බොල් ණය සැපයුම ශේෂ පත්‍රයෙහි සෘණ වත්කමක් (හර) ලෙස වාර්තා කරනු ලබයි. මින් පසුව සිදුකරන බොල් ණය සැපයුම්, එයට වැඩිකිරීමට අවශ්‍ය මට්ටම දක්වා අවශ්‍ය ප්‍රමාණයට ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි සඳහන් කරනු ලබයි. ආදායම් ප්‍රකාශය බැර කළ විට ශේෂ පත්‍රයෙහි පවතින බොල් ණය වෙන්කිරීමට එම ප්‍රමාණය එකතු කරනු ලැබේ. (හර) බොල් ණය සැපයුම **මූල්‍යමය නොවන වියදමක්** වන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රවාහයට බලපෑමක් ඇතිකරනු නොලබයි.

ණය කපා හැරීම වාර්තාකරණය

යම්කිසි ණය මුදලක් දුරස්ථ ලෙස ආපසු ගෙවන බව නිර්ණය කළ විට (ණය ලබාගත් තැනැත්තා මිය යෑම, ප්‍රදේශය හැර යෑම හෝ හේතුවක් නොමැතිව) ණය කපා හැරීම සිදුකරනු ලබයි. ණය කපා හැරීම යනු, ගිණුම් සටහනක් පමණක් වන අතර ආර්ථික වශයෙන් සැලකූ විට එමගින් ණය ආපසු අයකර ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය අත්හැර දැමිය යුතු යයි අදහස් නොකෙරේ. ණය ආපසු අයකරගැනීමේ නීතිමය ක්‍රියාවලිය අත්හැර දැමිය යුතු යැයි ද ණය කපාහැරීම මගින් අදහස් නොකෙරේ.

ගැලපුම් සිදුකිරීම සඳහා සත්‍ය බොල් ණය සහ ණය කපාහැරීම් දක්වනු ලබන්නේ ශේෂ පත්‍රයේ පමණක් වන අතර එමගින් ආදායම් ප්‍රකාශයට බලපෑම් ඇති නොකෙරේ. ණය කපාහැරීම් මගින් "බොල් ණය සැපයුම" සහ "නොගෙවූ ණය කළඹ" සමාන ප්‍රමාණවලින් අඩුකරනු ලබයි. එහි ප්‍රතිඵලය

ලෙස ඇතිවන බලපෑම වනුයේ, ශේෂ පත්‍රයෙහි ශුද්ධ ණය කළඹෙහි වටිනාකම වෙනස් නොකර තබාගැනීමයි. මන්දයත් සංචිත මේ වන විට ද වෙන්කර ඇති බැවිනි (සහ බොල් ණය සැපයුමෙහි වියදමක් ලෙස). ණය කපා හැරීමක් සිදුකරන විට බොල් ණය සංචිතයෙහි අඩුවීම (සෘණ වත්කමක් වන) හර ලෙස වාර්තා කරනු ලබයි. ණය කපාහැරීම නොපියවූ ණය කළඹින් අඩුකර (බැර) හිලවී කරනු ලබයි.

කපා හළ යුතු ණයවල වටිනාකමට සාපේක්ෂව බොල් ණය සංචිතයෙහි අගය ඉතාමත් කුඩානම්, ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි අතිරේක බොල් ණය සැපයුමක් ඇති කර, බොල් ණය සංචිතය වැඩිකිරීමට අවශ්‍ය වේ.

කලින් කපාහරින ලද ණය මුදලක් **හැවන අයකර ගැනීමට** හැකි වුවහොත් (ණය ලබාගත් අය විසින් ණය මුදල ආපසු ගෙවීම) මිලඟට අය කර ගැනීමට හැකිවූ සම්පූර්ණ මුදල **ආදායමක්** (බැර) ලෙස ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි සඳහන් කරනු ලැබේ. මන්දයත්, කපාහළ මුල් මුදල වියදමක් ලෙස සඳහන් කර තිබීමයි. (බොල් ණය සංචිතය ඇති කල බොල් ණය සැපයුම හරහා) එමගින් නැවත අයකරගත් මුදල නොපියවූ ණය කළඹේ වත්කමක් අඩුවීමක් ලෙස නොව ආදායමක් ලෙස සටහන් කිරීමත් නිසාය. නොපියවූ ණය කළඹ කෙරෙහි මින් බලපෑමක් ඇති නොවේ. මන්දයත්, ණය කපාහැරීමේදී ණය මුදලේ ප්‍රමාණය මේ වන විටත් ශේෂ පත්‍රයෙන් ඉවත්කර ඇති බැවිනි.

ණය කපාහැරීමක් සිදුවී ඇත්ද යන්න නිර්ණය කිරීම සඳහා පසුගිය වසරේ අවසාන ශේෂ පත්‍රය, මෙම වසරේ අවසන් ශේෂ පත්‍රය සහ මෙම වසරේ ආදායම් ප්‍රකාශය තිබීම ඉතා වැදගත් වේ. මෙහි පළමු පියවර වන්නේ මෙම වසර සහ පසුගිය වසර අතර බොල් ණය සංචිතයෙහි වෙනස නිර්ණය කර ගැනීමයි. මෙම අගය මෙම වසර සඳහා බොල් ණය සැපයුම සඳහා වෙන්කළ අගයට සමාන විය යුතුය. එය එසේ නොවන්නේ නම් එහි වෙනස වන්නේ වර්තමාන වසර තුළ සිදුකරන ලද ණය කපාහැරීමේ අගය වේ.

◆ උදාහරණ ලෙස වගුව 8.1 හි දක්වා ඇති නියැදියක් ලෙස තෝරා ගනු ලැබූ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි ණය කළඹෙහි වාර්තා සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශන මගින් 1994 වසර අවසන් වන විට ශේෂ පත්‍රයේ බොල් ණය සංචිතය 5,000 ලෙසද, 1995 වසර අවසානයේදී ශේෂ පත්‍රයෙහි බොල් ණය සංචිතය 7,000 ලෙසද, 1995 වසර තුළ ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි බොල් ණය සංචිතය 2,500 ලෙසද පෙන්වා ඇත. 1995 බොල් ණය සැපයුම (2,500) 1994 හි බොල් ණය සංචිතයට (5000) එකතු කිරීම මගින් 1995 බොල් ණය සංචිතය වන

මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම

7,500 ප්‍රතිඵලය ලෙස ලැබිය යුතුවේ. නමුත් එය 7,500 නොව 7,000 ක් ලෙස දක්වන බැවින්, 500 ක ණය කපාහැරීම් සිදුවිය යුතුය. වගුව 8.1 හි උදාහරණ ලෙස දක්වා ඇති ආයෝජන කළඹ පිළිබඳ වාර්තාව දෙස බැලීමෙන් මෙය තහවුරු කරගත හැකිය.

ණය කපාහැරීම මගින්, අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹෙහි අගය අඩුකර දක්වන බව සිහි තබාගත යුතුවේ. සාර්ථක ආයෝජන කළඹක් පිළිබඳ වාර්තා සැපයීමට බලාපොරොත්තු වන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් ඔවුන් ණය කපාහැරීම සිදුකරනු ලබන වාර ගණනට වඩා වැඩි වාර ගණනින් සිදු කිරීමට තෝරා ගත යුතුය. ණය කපාහැරීම සිදුකළ යුත්තේ කවදාද යන තීරණය, සාර්ථක ප්‍රතිපත්ති ස්ථාපනයක් මත පදනම් විය යුතු අතර ඒ පිළිබඳව ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය එකඟත්වය දැක්විය යුතුය.

ස්ථාවර වත්කම් ක්ෂයවීම් ගණනය කිරීම

බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, ස්ථාවර වත්කම් ක්ෂයවීම, සාමාන්‍ය සම්මත ගණකාධිකරණ මූලධර්මවලට අනුව සිදුකරනු ලබයි. කෙසේ නමුත්

සමහරුන් මෙය සිදු නොකරයි. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන විශ්ලේෂණ තුළ, ආදායම් ප්‍රකාශයේ "ක්ෂයවීම්" ලෙසින් හඳුන්වන මෙහෙයුම් ගිණුමක් (වියදම්) දක්නට නොමැති නම් හෝ ශේෂ පත්‍රයේ ඇති ස්ථාවර වත්කම්වල අගයට සාපේක්ෂව ගිණුම් ඉතා විශාල හෝ ඉතා කුඩා ලෙස දක්නට ඇත්නම් හෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සතුව එම වත්කම් සතුව තිබූ වසර ගණන සඳහා සෑම ප්‍රාග්ධන වත්කමක්ම සුදුසු ප්‍රමාණයකින් ක්ෂය කිරීමටත්, මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම් කිරීමටත් අවශ්‍ය වේ.

යන්ත්‍රවල කොටසක් හෝ යතුරු පැදියක් වැනි ස්ථාවර වත්කමක් මිලදී ගත්විට, එය ප්‍රයෝජනවත් වන කාලය සීමාසහිත වේ (එනම් ආදායම් උත්පාදනය සඳහා දායකවීමට හැකිවීම). ක්ෂය වියදම් යනු, ගිණුම් ගත කරන කාලපරිච්ඡේදය සඳහා ප්‍රයෝජනවත්භාවය සඳහා අනුමතකර, අයකරනු ලබන පිරිවැය වේ. **ක්ෂයවීම යනු සෑම වත්කමකම ප්‍රයෝජනවත් ජීව කාලය ඇස්තමේන්තු කිරීම මගින් නිර්ණය කරනු ලබන වාර්ෂික වියදමක් වේ.** බොල් ණය සැපයුම මෙන්ම ක්ෂයවීම යනු මූල්‍යමය නොවන වියදමක් වන අතර ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රවාහයට බලපෑමක් ඇති නොකරයි.

කොටුව 8.1 - බොල් ණය කපාහැරීම සිදු නොකිරීම මගින් ඇතිවන බලපෑම

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල බොල් ණය කපා නොහැරීම කෙරෙහි නිතරම හේතු වන්නේ නීතිමය බාධාවන් හෝ ලාභදායීත්වය වැඩිකර පෙන්වීමට හෝ ආයෝජන කළඹේ ඉහළ අගයක් පෙන්වීමට හෝ ඇති අවශ්‍යතාවයන් වේ. බොල් ණය කපා හැරීම සිදු නොකිරීම මගින් වාර්තා කරනු ලබන ණය ආපසු අයකර ගැනීමේ කාර්ය සාධනයන් දැඩි ලෙස විරූපී කර දක්වයි. බොල් ණය කපා හැරීම සිදු නොකර, ණය කළඹේ නොපියවූ ශේෂයෙහි කොටසක් ලෙස ඉදිරියට ගෙන යාමෙන් සිදුවිය හැකි විරූපණය පිළිබඳ උදාහරණයක් පහත ගණනය කිරීම මගින් පෙන්වා දී ඇත. ණය එකතු කිරීමේ කාර්ය සාධනය මතු දැක්වෙන ආකාරයට මැනිය යුතුවේ. පසුගිය වසරේ එක්රැස්වු " පැරණි " බොල් ණය නොසැලකූ, වාර්තාගත වසර තුළ ණය එකතුවීමේ වල ප්‍රමාණයයි. එම නිසා කපා හැරිය යුතුවේ.

ඒ වෙනුවට එය බොහෝ විට මනිනු ලබන්නේ දෙනු ලැබූ ණය වලින් එකතු කරනු ලැබූ ණය ප්‍රමාණය මගිනි. (ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණය සහ පසුගිය වර්ෂවල එකතු වූ ණයවල එකතුව)

අනුපාතය	1 වන වසර	2 වන වසර	3 වන වසර	.....	10 වන වසර
<u>කාල පරිච්ඡේදය</u> මුදා හළ ණය	$\frac{90}{100} = 90\%$	$\frac{90}{10+100} = 82\%$	$\frac{90}{(10 \times 2) + 100} = 75\%$	.....	$\frac{90}{(10 \times 9) + 100} = 47\%$

මූලාශ්‍රය: Yaron 1994

ගැලපුම් සිදුකිරීම සඳහා: මූලික ස්ථාවර වත්කමක් මිලට ගත්විට ශේෂ පත්‍රයෙහි වර්තමාන වටිනාකම හෝ මිල ලෙස සඳහන් කරනු ලබයි. ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි ක්ෂය වියදම් (හර) සටහන් කිරීමේදී එය ශේෂ පත්‍රය මත "සමුච්චිත ක්ෂයවීම" ලෙස හඳුන්වනු ලබන සාමාන්තම වත්කමක් (බැර) ලෙස හිලව් කරනු ලබයි. මෙය මගින් දේපල සහ උපකරණවල දළ වටිනාකම හීනවීම හිලව් කරනු ලබයි. සමුච්චිත ක්ෂයවීම මගින් සෑම ගිණුම්කරණ කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහාම යොදාගනු ලැබූ දේපල සහ උපකරණවල වටිනාකම අඩුවීම පෙන්නුම් කරනු ලබයි. (සමුච්චිත ක්ෂයවීම, ශේෂ පත්‍රය මත විශේෂිත වත්කම්වල වටිනාකම අඩුවීම සඳහා වන බොල් ණය සංචිතයට සමාන වේ.)

◆ උදාහරණ ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක්, යතුරු පැදියක් මිලට ගත්විට එහි ප්‍රයෝජනවත් ජීවකාලය සඳහා වසර ගණන ඇස්තමේන්තු කරනු ලබයි. යතුරු පැදියෙහි ක්ෂයවීම වාර්තා කිරීම, ගිණුම්කරණ කාලපරිච්ඡේදයන් තුළ එහි පාවිච්චිය මගින් ප්‍රතිලාභ ලැබීම සඳහා පිරිවැය වෙන්කිරීමේ ක්‍රියාවලිය වේ. ඇස්තමේන්තු කළ ප්‍රයෝජනවත් ජීවකාලය අවුරුදු පහක් වුවහොත්, සෑම වසරක් සඳහාම ක්ෂයවීම සඳහන් කළ යුතුවේ. මෙය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ශේෂ පත්‍රය මත යතුරු පැදියෙහි පොත් අගය අඩුකිරීමට හේතුවේ.

ක්ෂයවීම සටහන් කරන මූලික ක්‍රම දෙකක් ඇත. සරල රේඛීය ක්‍රමය (Straight - Line Method) සහ හීනවන ශේෂ ක්‍රමය (Declining Balance Method) වේ. සරල රේඛීය ක්‍රමයේදී සෑම ගිණුම්කරණ වසරක් සඳහාම වත්කමෙහි සම්පූර්ණ ක්ෂයවීමෙන් සමාන කොටසක් වෙන්කරනු ලැබේ. මෙය ගණනය කරනු ලබන්නේ වත්කමෙහි පිරිවැය සැලකීමෙන් එම වත්කමෙහි ප්‍රයෝජනවත් ආයුකාලය ලෙස ඇස්තමේන්තු කරන ලද ගිණුම්කරණ කාල පරිච්ඡේද සංඛ්‍යාව මගින් බෙදීමෙනි. එහි ප්‍රතිඵලය ලෙස සෑම කාලපරිච්ඡේදයක් සඳහාම ක්ෂයවීමේ ප්‍රමාණය ලැබේ.

◆ ඉහත උදාහරණයට අනුව යතුරු පැදියේ පිරිවැය වන 5,500 හි ප්‍රයෝජනවත් ආයුකාලය වසර පහක් ලෙස ඇස්තමේන්තු ගතකර ඇත්නම් (ක්‍රාණන වටිනාකම-Sdvage Value) සරල රේඛීය ක්‍රමය මගින් එහි වාර්ෂික ක්ෂයවීම 1,000 ලෙස මතු දැක්වෙන ආකාරයට ලබාගත හැක.

**පිරිවැය - ක්‍රාණන වටිනාකම
සේවා ව බොදෙන ආයුකාලය (වර්ෂ)**

$$\frac{5,500 - 500}{5}$$

= 1,000 වසරක් සඳහා ක්ෂයවීම

හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ සෑම වසරකම වත්කමෙහි පිරිවැයෙන් නියත ප්‍රතිශතයක් ක්ෂය කිරීම වේ. සෑම වසරක් ආරම්භයේදීම ඉතිරිව ඇති ක්ෂය නොකළ පිරිවැය මත ප්‍රතිශතය ගණනය කරනු ලැබේ.

උදාහරණයේදී යතුරු පැදිය ක්ෂයවීම වසරකට සියයට 20 ක හීනවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ ගණනය කරනු ලබන්නේ නම්, පළමු වර්ෂය තුළ ක්ෂය වීම 1,100 ක් වේ. (5,500 x 20%) දෙවන වර්ෂයේදී එම අගය 4,400 මත පදනම් වේ. දෙවන වසර සඳහා ක්ෂයවීම සඳහා පිරිවැය 800 ක් වන අතර එය 4,400 න් සියයට 20 ක් වේ. මෙම ක්‍රියාවලිය යතුරු පැදිය සම්පූර්ණයෙන්ම ක්ෂයවන තුරු හෝ විකුණන තුරු සිදුවේ.

	ආරම්භක වසර	ක්ෂයවීම (වසරකට සියයට 20)	අවසාන වටිනාකම
1	5,500	1,100	4,400
2	4,400	880	3,520
3	3,520	704	2,816
4	2,816	563	2,253
5	2,253	451	1,802

ක්ෂය වූ වත්කම, එහි වාර්තාගත පොත් අගයට වඩා වැඩි අගයකට විකුණනු ලැබුවහොත් (එනම් එහි ක්ෂය සඳහා ශුද්ධ පිරිවැය) ඉන් අනතුරුව එහි පොත් අගය ශුන්‍ය ලෙස වාර්තා කරන අතර එහි වෙනස ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි ආදායමක් ලෙස සටහන් කරනු ලැබේ.

බොහෝ රටවල්වල වත්කම් විවිධ ආකාරවලට වර්ගීකරණය කර ප්‍රමිතීන් සකස් කරන අතර සෑම පංතියකම ක්ෂයවීම සඳහා අනුපාතයක් සහ ක්‍රමයක් සකස් කරනු ලැබේ. මෙය "ප්‍රාග්ධන පිරිවැය දීමනාව" (Capital Cost Allowance) ලෙස හඳුන්වනු ලැබේ.

උපචිත පොලිය සහ උපචිත පොලී වියදම් සඳහා ගිණුම්කරණය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය ප්‍රකාශයන්හි සිදුකළ යුතු අවසාන ගැලපුම, උපචිත පොලී ආදායම සහ වගකීම් සඳහා උපචිත පොලී පිරිවැය විය හැකිය.

උපචිත පොලී ආදායම සඳහා ගැලපුම් කිරීම

ලැබිය යුතු පොලිය සටහන් කිරීම, පොලී ආදායම උපචය කිරීම (accruing) ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. පොලිය පසු දිනයක ලැබෙනු ඇතැයි යන උපකල්පිතය මත පදනම්ව, උපචිත පොලිය ආදායමක් ලෙසද, උපචිත පොලිය හෝ ලැබිය යුතු පොලිය යටතේ වත්කමක් ලෙසද වාර්තා කරනු ලබයි. (පොලී ආදායම ලැබුණු විට එය ආදායමක් ලෙස (බැර) සහ මුදල් (හර) ලෙස සටහන් කරයි. උපචිත පොලියේදී හර සටහන වනුයේ වත්කම් වැඩිවීම මුදල් ලෙස සටහන් කිරීමට වඩා ලැබිය යුතු පොලිය වේ.)

උපචිත පොලී ආදායම පිළිබඳ කටයුතු කිරීමේදී ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන එකිනෙකට වෙනස් වේ. සමහර ආයතන තවමත් නොගෙවූ හිඟහිටි කොටස සඳහා ණය මුදල ආපසු ගෙවිය යුතු කාලය අවසානයේදී පමණක් පොලී ආදායම උපචනය කරයි. අනෙකුත් ආයතන පොලී ආදායම තවමත් නොලද නමුත් ආපසු ගෙවිය යුතු මුදල් නොගෙවා සිටින කාලය තුළදී පොලී ආදායම උපචනය කරයි. තවත් සමහරුන් ණය මුදාහරින අවස්ථාවේදී සම්පූර්ණ ණය මුදලෙහි මුල් මුදල සහ පොලිය වත්කමක් ලෙස වාර්තා කරන අතර (ඉහත සඳහන් කළ පරිදි පොලිය ප්‍රාග්ධනයන්යකරණය ලෙස හැඳින්වීම) බොහෝ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පොලී ආදායම උපචනය සිදුකිරීම කෙසේවත් සිදු නොකරයි. පොලී ආදායම උපචනය කරනවාද නැද්ද එසේනම් කවදාද යන්න නිර්ණය කිරීම සෑම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක්ම එහි ගිණුම්කරණ සම්මුතීන් මත පදනම්ව සිදුකරයි.

උපචිත පොලී ආදායම සඳහා ගැලපුම් දෙකක් අවශ්‍ය විය හැකිය. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය කෙසේවත් පොලී ආදායමක් උපචනය කරන්නේ නැත්නම් හෝ සාපේක්‍ෂව වාරිකව සිදුකරන ගෙවීම් සහිත ණය ලබාදෙන්නේ නැත්නම් (කාර්තුවකට, වර්ෂයට දෙවතාවක්, හෝ ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය අවසානයේදී එකවර ගෙවීමක්) හෝ මූල්‍ය ප්‍රකාශන නිපදවන කාලයේදී පොලී ආදායම උපචනය කිරීම සිදුකළ යුතුය. (සතිපතා හෝ සති දෙකකට වරක් ආපසු ගෙවීම් ඇති ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් අත්‍යාවශ්‍යයෙන්ම පොලී ආදායම උපචනය කිරීම සිදු නොකළ යුතු නොවේ.)

පොලී ආදායම උපචනය කරනු ලබන්නේ තවමත් ගෙවා නොමැති කොපමණ පොලී ආදායමක් මේ වන විට උපයාගෙන ඇද්ද යන්න පදනම් කරගනිමින් වන අතර (අවසානයට පොලී ගෙවූ දින සිට මේ දක්වා ගතවී ඇති දින ගණනට ඇති නොපියවූ ණය ශේෂය, දෛනික පොලී අනුපාතයෙන් ගුණකර) මෙම අගය ආදායමක් (බැර)

සහ වත්කම් ගිණුමක් වන උපචිත පොලිය හර ලෙස සටහන් කරනු ලබයි.

උපචිත පොලී ආදායම සඳහා දෙවන ගැලපුම වන්නේ පැහැර හැර ඇති ණය නිසා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ආපසු ලබාගත නොහැකි ආදායම් ප්‍රමාණය පෙන්වීමයි. පැහැර හැර ණය මත උපචිත පොලිය ගණනය කරන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල වත්කම් සහ ආදායම යන අංශ දෙකම අධිකක්සේරුවක් සිදුකරන අතර ඒ සඳහා උපචිත පොලිය බැහැර ලීමට ගැලපුම් සිදුකළ යුතුය.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක උපචිත පොලිය ආපසු ගෙවීමේ සුළු සම්භාවිතාවක් ඇති ණය ඇත්නම්, මූල්‍ය ප්‍රකාශන සඳහා ගැලපුම් සිදුකිරීම අවශ්‍ය වේ. මෙම ගැලපුම් සිදුකිරීම සඳහා ශේෂ පත්‍රයේ වත්කම් ආරම්භයේදී සටහන් කළ ස්ථානය බැර කිරීම මගින් පැහැර හැර ණය මත ගණනය කළ උපචිත පොලී ආදායම අඩු කළ යුතු අතර (නොපියවූ ණය කළඹ හෝ ලැබිය යුතු පොලිය) පොලී ආදායම අඩුකිරීම මගින් (හර) ආදායම් ප්‍රකාශන ප්‍රතිවර්තනය කළ යුතුය. මෙම ගැලපුම් මගින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සත්‍ය මූල්‍ය තත්ත්වය පෙන්වනු ලබයි.

◆ උදාහරණ ලෙස ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක වසරකට වැඩි කාලයක් නොගෙවූ ණයක් මත, ලැබිය යුතු පොලී ගිණුමෙහි උපචිත පොලිය 500 ක් ලෙස සටහන් කර ඇත්නම්, එහි පොලී ආදායම 500 කින් අඩුකර ලැබිය යුතු පොලිය ද 500 කින් අඩුකර, එහි ආදායම සහ වත්කම නිවැරදිව පෙන්නුම් කළ යුතුවේ.

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා සාර්ථක ක්‍රමය වන්නේ, පැහැර හැර ණය මත පොලී ආදායම උපචනය කිරීම සම්පූර්ණයෙන්ම අතහැර දැමීමයි.

උපචිත පොලී වියදම් සඳහා ගැලපුම් සිදුකිරීම

මුදල් වර්ෂයක් අවසන් වූ විට, එම දිනයට ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය තත්ත්වය ශේෂ පත්‍රය මගින් පෙන්වා දිය යුතුවේ. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ඔවුන්ගේ වත්කම් මූල්‍යනය කිරීම සඳහා බාහිර මූලාශ්‍ර වලින් ණය ලබාගත් විට (අඩු මිලට හෝ වාණිජ ණය හෝ සේවාලාභීන්ගේ ඉතුරුම් හෝ දෙකම) ඔවුන් වගකීමකට යටත් වේ. වගකීම්වලට අයත් වනුයේ කාලපරිච්ඡේදවලදී ගෙවිය යුතු මූල්‍ය ගෙවීම් වේ. වර්ෂය අවසානයේදී ලබාගත් ණය සඳහා අවසන් වර පොලී ගෙවන ලද කාලපරිච්ඡේදයේ සිට පොලී මුදල් ගෙවීමට ඇති බව හෝ වසර අවසානයේදී එම දිනයට පොලී ගෙවීමක් ඇති බව හෝ දැකිය හැකිය. ගෙවිය යුතු නමුත් තවමත් ගෙවා නොමැති මෙම මූල්‍ය වියදම් දක්වීම සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශන සඳහා ගැලපුම් සිදුකළ

යුතුවේ. මෙය උපවිත පොලී වියදම ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. ගෙවිය යුතු පොලිය උපවිතය කර නොමැති නම් වසර අවසානයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය වියදම් අඩුවෙන් තක්සේරු කර ඇති අතර ලාභදායීත්වය වැඩියෙන් තක්සේරු කිරීමක් එහි වගකීම් අඩුවෙන් තක්සේරු කිරීමක් සිදුවේ.

කොටුව 8.2 - ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා මුදල් සහ උපවිත ගිණුම්කරණය

සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පොලී ආදායම උපවිතය කරන අතර තවත් සමහරු එය මුදල් පදනමින් ගණනය කරනු ලැබේ. පොලී ආදායම් ගිණුම ආදායමක් ලෙස උපවිතය කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය මුදල් ගෙවා ඇත්ද, ගෙවීම පැහැර හැර ඇද්ද යන් සැලකීමට නොගෙන එය ගණනය කරනු ලබයි. බැංකු ක්ෂේත්‍රයේදී මෙය සම්මත භාවිතය වේ. කෙසේ නමුත් ණය මුදලක් දින 90 කට වැඩි කාලයක් නොගෙවා ඇති විට එහි පොලිය උපවිතය කිරීම නැවැත්විය යුතුවේ.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මුදල් මත පදනම්ව පොලී ආදායමට වඩා අඩුවෙන් තක්සේරු කරයි. පොලිය සත්‍ය වශයෙන්ම ලැබීමෙන් අනතුරුව පමණක් ඔවුන් එය ආදායමක් ලෙස සලකනු ලබයි. වර්ධනය නොවන ආයතනවල වර්ෂ අවසානයේදී මෙම ක්‍රම දෙක මගින්ම ගණනය කළ අවසන් ප්‍රතිඵල වල විශාල වෙනසක් දක්නට නොමැත. ගෙවීම් කරන වාර ගණන වැඩි නම් (උදාහරණ ලෙස සතිපතා) මෙම ක්‍රම දෙක අතර වෙනස ඉතා කුඩා වේ. සතිපතා ගෙවීම් සිදුකරන අවස්ථාවලදී මුදල් මත පදනම් වන අවසාන ශේෂයෙහි, එක් සතියක කාලයක් වටිනා පොලී ආදායම පමණක් පෙන්වීමට නොහැකි වේ. මේ අයුරින් වර්ධනය නොවන ආයතනවල මෙම ක්‍රම දෙක මගින්ම ලැබෙන අවසන් ප්‍රතිඵලවල විශාල වෙනසක් දැකිය නොහැකි වේ. වර්ධනය නොවන වැඩසටහන්වල මුදල් ගිණුම්ගත කිරීමේ පද්ධතිය යටතේ, ඉපැයීම් අත්හරින නමුත් නොගෙවන ලද පොලිය වර්තමාන කාලපරිච්ඡේදයේ නොලද නමුත් කලින් කාලපරිච්ඡේදයේ උපයන ලද පොලී ආදායම ඇතුළත් කර ආසන්න වශයෙන් තුලනය කරනු ලැබේ.

ශක්තිමත් වර්ධනයක් සහ ගෙවීම් නිතරම සිදු නොකරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් තුළ මුදලින් සහ උපවිත ගිණුම්කරණය මගින් ලබාදෙන ප්‍රතිඵල සැලකිය යුතු ලෙස වෙනස් විය හැකිය. පොලිය උපවිතය කිරීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය බැංකු ක්ෂේත්‍රයේ යොදාගැනීම් දෙසට ක්‍රමයෙන් යොමුවිය යුතුවේ. කෙසේ නමුත් බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට උපවිත ගිණුම්ගත කිරීම සඳහා පරිගණක පහසුකම් නොමැති නමුත් මෙම අවශ්‍යතාවය සපුරා ගැනීම සඳහා පමණක් එය අත්‍යාවශ්‍ය නොවේ..

මූලාශ්‍රය: Christen 1997

පොලී වියදම් උපවිතය කිරීම සඳහා ශේෂ පත්‍රයේ ඇතිකරන එම දිනයට ගෙවිය යුතු පොලී

ප්‍රමාණය, ආදායම් ප්‍රකාශයේ මූල්‍ය වියදමක් ලෙස හර කර, ශේෂ පත්‍රයේ උපවිත පොලී වියදම් ගිණුමේ වගකීමක් ලෙස බැර කරනු ලැබේ.

උදාහරණ ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් ජනවාරි පළමු දින වාර්ෂික පොලී අනුපාතය සියයට 5 ක් ලෙස, ජනවාරි 1 වන දින පොලිය වාර්ෂිකව ගෙවීමටත් මුල් මුදල වසර පහක් අවසානයේදී ගෙවීමටත් රු. 10,000 ක් ණය ලබාගනී. එම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ වර්ෂ අවසානය දෙසැම්බර් 31 නම්, එහි ශේෂ පත්‍රය අවසන් කිරීමට එක් දිනක් අඩුවෙන් එම ණය මුදල ගෙවීමට ඇත. කෙසේ නමුත් මේ වන විටත් එකදු පොලී මුදලක් හෝ ගෙවා නොමැති අතර ජනවාරි 1 වනදා වන තෙක් ගෙවීමට ද නොමැත. මෙම පොලී වියදම නියමාකාරයෙන් පෙන්වීමට නම්, 500 ක පොලී වියදම (මූල්‍ය පිරිවැය) ඇතුළත් කරනු සඳහා එහි ආදායම් ප්‍රකාශය හර කිරීම ද උපවිත පොලී වියදම් ගිණුම (වගකීම්) 500 කින් බැර කිරීමද සිදුකළ යුතුය.

සහනාධාර සහ උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් සිදුකිරීම

විධිමත් ගිණුම්කරණ ක්‍රියාපටිපාටීන් දක්වන ඉහත සඳහන් කළ තුන් ආකාරයේ ගැලපුම් මෙන් නොව, මතු දක්වෙන ගැලපුම් විධිමත් ගිණුම්කරණ ක්‍රියාපටිපාටීන් සඳහා අවශ්‍යවීම හෝ නොවීම සිදුවිය හැකි අතර එය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ක්‍රියාත්මක වන රට මත පදනම් වෙයි. කෙසේ නමුත්, සහනාධාර සහ උද්ධමනය යන කරුණු දෙක සඳහාම ගැලපුම් සිදුකරන්නේ කෙසේදැයි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සත්‍ය මූල්‍ය ශක්තාවය අනුව නිවැරදිව නිශ්චය කළ යුතුය. සමහර පාඨකයින් ඉහත විස්තර කළ ගැලපුම් කළ මූල්‍ය ප්‍රකාශවලින් වෙන්ව මෙම ගැලපුම් සිදුකිරීමට කැමැත්තක් දක්වයි.

සහනාධාර සහ උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් සිදුකළ යුත්තේ ඇයිදැයි සහ මූල්‍ය ප්‍රකාශවල සත්‍ය ගිණුම් සටහන් සිදුකරන්නේ කෙසේදැයි විස්තර කර ඇත. (ගැලපුම් කරන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශන ඇමිණුම් 1 සහ 2 හි දක්වා ඇත.)

සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් සිදුකිරීම

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සහ වෙනත් ණය මගින් ඔවුන්ගේ ණය මූල්‍යනය කරන සාම්ප්‍රදායික මූල්‍ය අතරමැදියන් නොව, බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ණය කළඹ (වත්කම්) මූලිකවම පරිත්‍යාග අරමුදල් හෝ අඩු පිරිවැය ණය (වගකීම්) මගින් සපයා ගනී. මෙහෙයුම් සඳහා අඩුපිරිවැය ණය, දායක

මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම

අරමුදල් (සංචිත අවශ්‍යතා ව්‍යාතිරේක, හෝ බොල් ණය හෝ විදේශ හුවමාරු වලින් පාඩුවීම පිළිබඳව රජයේ උපකල්පිත යන වක්‍ර සහනාධාර හෝ නොමිලයේ ලබාදෙන කාර්යාල ඉඩ, උපකරණ හෝ පුහුණු වැනි රජයෙන් හෝ දායකයින් විසින් ලබාදෙන "ද්‍රව්‍යමය" ආධාර) සහ දායක ප්‍රාග්ධනය යන සියල්ලම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් සඳහා සහනාධාර ලෙස සලකනු ලබයි.

Yaron (1992) දී පෙන්වා දෙන පරිදි ලාභදායීත්වය සඳහා සම්මත ගිණුම්කරණ මිනුම්, ආයතනයේ සහනාධාර ලැබීමේ කාර්ය සාධනය විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා අදාළ නොවේ. ලාභදායීත්වය ගණනය කිරීම යනු සරලව ලාභයන්හි (හෝ අලාභ) හෝ ලැබූ සහනාධාරයන්හි එකතුව වේ. උදාහරණයක් ලෙස ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මෙහෙයුම්වල ලැබූ අඩුපාඩු ආවරණය කරගැනීම සඳහා ත්‍යාග මුදලක් ලැබුනේ නම්, එය මගින් එම ආයතනය ලද ආදායම අධිකක්සේරු කරනු ඇත. මෙහිදී අධික ලෙස සහනාධාර ලැබූ ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් සහනාධාර නොලබා වඩා හොඳින් ක්‍රියාත්මක වන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට වඩා ලාභදායී ලෙස දක්නට ඇත.

එම නිසා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් දායක අරමුදල් ලබාගන්නවාට වඩා වෙළඳපල ණය සහ හිමිකම් මගින් මෙහෙයුම් සිදුකිරීමේදී මූල්‍ය කාර්ය සාධනය නිර්ණය කිරීම සඳහා කිසියම් සහනාධාරයක් ඇත්නම් මූල්‍ය ප්‍රකාශන ඒ සඳහා ගැලපුම් කිරීමට ද වෙන්කිරීමට ද අවශ්‍ය වේ. මීට අමතරව ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් පරිණත භාවයට පත්වීමේදී සහනාධාර ණය හෝ පරිත්‍යාග වෙළඳපල අනුපාත වලට ලබාගන්නා ණය (හෝ හිමිකම්) මගින් ප්‍රතිස්ථාපනය කළ යුතු බව පෙනී යන අතර එම නිසා එය වාණිජ අරමුදල් ණයට ලබාගන්නේ නම් එහි මූල්‍ය ශක්‍යතාවය කොපමණදැයි නිර්ණය කිරීම අවශ්‍ය වේ.

මෙම ගැලපුම් මගින් යම්තාක් දුරකට ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අතර සංසන්දනාත්මකව බැලීම සඳහා ඉඩ ලබාදෙයි. මන්දයත්, සියළුම ආයතන වාණිජ අරමුදල් ණයට ලබාගෙන ඇති අතර එය මගින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සියල්ලම සමාන ලෙස විශ්ලේෂණය කෙරෙන බැවිනි. (Christen 1997)

අවසානයේදී සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ඇතුළත් කරන අතර, එමගින් සත්‍ය මූල්‍ය ප්‍රවාහය නොදක්වන බව දැනගෙන සිටීම වැදගත් වේ. විශ්ලේෂණය සඳහා සහනාධාර ගැලපුම් ගණනය කිරීම මගින් ආයතනය

නිවැරදිව තක්සේරු කිරීම, එහි සහනාධාර මත රඳා පැවතීම සහ සහනාධාර නොමැතිනම් එය මුහුණ පාන අවදානම යන කරුණු පමණක් යෝජනා කළ හැකිවේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට සාමාන්‍යයෙන් ලැබෙන සහනාධාර වර්ග තුනක් ඇත.

- මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා පරිත්‍යාග අරමුදල් සහ ද්‍රව්‍යමය දායකත්වය
- අඩු පිරිවැය ණය
- දායක ප්‍රාග්ධනය

සහනාධාර ගැලපුම් සිදුකිරීම සඳහා පළමුවෙන්ම සහනාධාරවල වටිනාකම නිශ්චය කරගැනීම වැදගත් වන අතර මිලගට ගිණුම් සටහන් ඇතුළත් කළ යුතුවේ. සහනාධාර සඳහා යෙදවීමට අඩු පිරිවැය ණය සහ දායක ප්‍රාග්ධනය සඳහා සුදුසු "අරමුදල් පිරිවැය" නිර්ණය කිරීම අවශ්‍ය වේ.

සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් කිරීම මගින් ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි වාර්තා කරන ලද ශුද්ධ ආදායම සහනාධාර වලට සමාන අගයකින් වෙනස් කරනු ලබයි. එනම් සහනාධාර ගැලපුම් මගින් වියදම් වැඩිකරන අතර ශුද්ධ ආදායම අඩුකරනු ලබයි. කෙසේ නමුත් සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් කිරීම මගින් ශේෂ පත්‍රයේ මුළු අගය මත අවසානයේදී බලපෑම් ඇති නොකරයි. මන්දයත්, රඳවා තබාගත් ඉපැයුම් අඩුකිරීම හිලව් කරන සහනාධාරවල බලපෑම තුළනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය හිමිකම්වල වර්ධනය විදහා දැක්වීම සඳහා අවශ්‍ය නව ප්‍රාග්ධන ගිණුමක් නිර්මාණය කරන බැවිනි. විගණනය කරන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශ මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ලැබූ ඍජු දායකත්වයෙහි බලපෑම පෙන්නුම් කරනු ලබන නමුත් (මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා පරිත්‍යාග) එහි අන්තර්ගත වන සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් කිරීමට කැමැත්තක් නොදැක්විය හැකිය.

මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය සඳහා පරිත්‍යාග සහ ද්‍රව්‍යමය පරිත්‍යාග

මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ලබාදුන් මූල්‍ය පරිත්‍යාග, ඍජු සහනාධාර වේ. එම නිසා එම සහනාධාරයේ වටිනාකම, වාර්තා කරන ලද කාලපරිච්ඡේදය තුළ පිරිවැය ආවරණය කරගැනීමේ අගයට සමාන අගයක් ගනී. සමහරක් පරිත්‍යාග, අවුරුද්දකට වැඩි කාලයක් තුළ ඇතිවූ මෙහෙයුම් අඩුපාඩු ආවරණය කරගැනීම සඳහා ලබාදෙයි. (ආදායම් ප්‍රකාශය තුළ ආදායමක්

ලෙස) එම වසර තුළ “වැයකල” ප්‍රමාණය පමණක් වාර්තා කරනු ලබයි. ඉදිරි වසරවලදී භාවිතයට ගත යුතු කිසියම් ප්‍රමාණයක් ඇත්නම් එය ශේෂ පත්‍රයේ වගකීමක් ලෙස සටහන් කර තබයි. (ප්‍රමාද වූ ආදායම ලෙස හඳුන්වනු ලබයි.) න්‍යායාත්මක ලෙස මෙයට හේතුවන්නේ, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් බහුවර්ෂ මෙහෙයුම් ප්‍රදානයක් ඇති අවස්ථාවකදී, එම කාලය අතරතුර සිය මෙහෙයුම් කටයුතු නවතයි නම්, ප්‍රයෝජනයට නොගත් පරිත්‍යාග දායකයින්ට ආපසු ලබාදිය යුතුවේ. එම නිසා ප්‍රයෝජනයට නොගත් ප්‍රමාණය, වගකීමක් ලෙස සලකනු ලබයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ උපයාගත් ආදායම නිවැරදිව වාර්තා කරනු සඳහා මෙහෙයුම් සඳහා වන පරිත්‍යාග අරමුදල් ණය දීමෙන් සහ ආයෝජන වැනි ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාවන්ගෙන් වෙන්කර ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි සටහන් කළ යුතුවේ. වෙන කිසිදු මූල්‍ය කාර්යසාධන විශ්ලේෂණයකට පෙර මෙම අරමුදල් ආදායමෙන් හෝ ශුද්ධ ආදායමෙන් අඩුකළ යුතුය. මන්දයත් මෙහෙයුම් මගින් උපයන ලද ආදායම එමගින් නොදක්වන හෙයිනි. (“අරමුදල් තර කිරීමේ පිරිවැය” පරිත්‍යාග අරමුදල් ලබාගැනීම සඳහා දැරීමට සිදුවන කිසියම් පිරිවැයක් වුවත් වෙනත් මෙහෙයුම් වියදම් වලින් වෙන්කළ යුතුවේ. මන්ද යත් එහි අරමුදල් ලැබීමේ ප්‍රතිලාභ ඇතුළත් නොවන බැවිනි.) කාර්යාල සඳහා ඉඩ පහසුකම් නොමිලයේ ලබාදීම හෝ කාර්ය මණ්ඩල පුහුණුව ආදී ද්‍රව්‍යමය ආධාර, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ලබාදෙන සහනාධාර වලට අයත්වන අතර ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි වියදමක් ලෙස සටහන් කළ යුතුවේ. මේ මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ද්‍රව්‍යමය ආධාර නොලැබ මෙහෙයුම් පවත්වාගෙන යෑමට සිදුවුවහොත් දැරීමට සිදුවන සත්‍ය පිරිවැය මට්ටම නිවැරදිව විදහා දක්වයි.

ගැලපුම් සිදුකිරීම සඳහා පිරිවැය ආවරණය කිරීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් උපයන ලද ආදායමක් ලෙස ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි සටහන් කර ඇත්නම්, මෙහෙයුම් ආදායමෙහි අඩුකිරීමක් පෙන්නුම් කරමින් එම අගය ශුද්ධ ආදායම් කොටසෙහි වාර්තා කළ යුතුවේ. එම නිසා මෙම වසර තුළ ශේෂ පත්‍රයට මාරු කළ ප්‍රමාණයෙහි අඩුව ශුද්ධ අතිරික්තයක් ලෙස වේ. (උෟන) ශේෂ පත්‍රයේ සමුච්චිත ප්‍රාග්ධනය හිලච් කිරීම සඳහා සහනාධාර ගිණුම (හිමිකම්) ලෙස ගිණුම් සටහන් කරනු ලැබේ.

මේ ආකාරයට ද්‍රව්‍යමය පරිත්‍යාගවල වෙළඳපල අගය, ආදායම් ප්‍රකාශනයෙහි හර කරනු ලබන අතර (වියදම්හි වැඩිවීමක් ලෙස) ශේෂ පත්‍රයේ සම්පූර්ණ ප්‍රාග්ධන සහනාධාර ගිණුම සමාන ප්‍රමාණයකින් හිලච් කරනු ලැබේ.

◆ පරිශීෂ්ට 1 හි උදාහරණ ලෙස දක්වා ඇති මූල්‍ය ප්‍රකාශනයන්හිදී 950 ක පරිත්‍යාගයක් මෙහෙයුම් සඳහා ලැබී ඇත. (ද්‍රව්‍යමය ආධාර ලැබී නොමැති බවට උපකල්පනය කරමු.) ආදායම් ප්‍රකාශය ආදායමෙහි 950 ක අඩුවීමක් (හර) පෙන්නුම් කර න පරිදි ගැලපුම් සිදුකරන අතර ශේෂ පත්‍රය ම ත සමුච්චිත ප්‍රාග්ධන ගිණුමෙහි 950 ක් බැර කිරීමක් සිදුකරනු ඇත.

අඩුපොලී ණය

අඩුපොලී ණය යනු වෙළඳපල පොලී අනුපාත වලට වඩා අඩු අගයකට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ලැබෙන ණය වේ. අඩුපොලී ණය, වෙළඳපල අනුපාතයෙන් ගුණකර එයින් ගෙවන ලද පොලී ප්‍රමාණය අඩු කිරීමෙන් අඩුපොලී ණය මගින් ලද සහනාධාර ප්‍රමාණය ප්‍රච්චල ලෙස ලැබේ.

$$\text{සහනාධාර} = \{(\text{අඩුපොලී ණය} \times \text{වෙළඳපල අනුපාතය}) - \text{ගෙවන ලද පොලී ප්‍රමාණය}\}$$

අඩුපොලී ණය සඳහා සත්‍ය මූල්‍ය පිරිවැය මෙම ගණනය කිරීම මගින් දක්වා ඇති අතර මන්ද යත් එය මගින් ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි වාර්තාගත මූල්‍ය පිරිවැය ග්‍රහණය කරගන්නා බැවිනි. (සත්‍ය මූල්‍ය විගමනය හෝ ගෙවිය යුතු උපචිත පොලිය ලෙස) යෙදිය යුතු සුදුසු වෙළඳපල අනුපාතය (අරමුදල් පිරිවැය) නිර්ණය කිරීම සඳහා පරිත්‍යාග අරමුදල් වෙළඳපල අරමුදල් මගින් ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට සිදුවුවහොත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට අරමුදල් ලබාගත හැකි වඩාත් සාධාරණ ආකාරය තෝරාගැනීම වඩාත් යහපත් වේ. යෝජිත වෙළඳපල අගයන්ට අයත් වන්නේ

- වාණිජ ණය සඳහා ප්‍රධාන දේශීය අනුපාත (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රත්‍යක්ෂක අවදානම නිසා
- දින 90 තැන්පත් සහතිකපත් සඳහා ගෙවන අනුපාතය (අවදානම සඳහා ගැලපුම් කර)
- අන්තර් බැංකු ණයදීමේ අනුපාතය (අවදානම සඳහා ගැලපුම්කර)
- වාණිජ බැංකු තැන්පතු වල සාමාන්‍ය අනුපාතය (ඉතුරුම් එකතුකර ගැනීම සඳහා වැයවන අතිරේක මෙහෙයුම් පිරිවැය සඳහා ගණනය කිරීමට ගැලපුම් කර සහ තැන්පතු මත සංචිත අවශ්‍යතා සඳහා පිරිවැය එකතු කර)
- වාර්ෂික උද්ධමන අනුපාතය සියයට 3 සිට 5 දක්වා (විශේෂයෙන්ම උද්ධමනය හා සම්බන්ධව සලකා බැලූ විට මූලික අනුපාත සෘණාත්මක නම්)

මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම

සයළුම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වර්ගවල සහනශීලී ණය සඳහා සමාන වෙළඳපල අනුපාතයක් තෝරා ගැනීමට කැමැත්තක් දක්වීම හෝ සෑම සහනාධාරයක්ම ප්‍රතිස්ථාපනය කරනු ලබන්නේ කුමන ආකාරයක මූල්‍යනයක්ද මත පදනම්ව, ඔවුන් වෙතස් අනුපාත තෝරා ගැනීම සිදුකරනු ලබයි. මෙය පවතින ණය වර්ග සහ හිමිකම් සහ විවිධ වර්ගවල ණය සහ හිමිකම් ලබාගැනීමේ හැකියාව මත පදනම්ව තීරණය කරනු ලබයි.

ශේෂ පත්‍රය සහ ආදායම් ප්‍රකාශය යන මූල්‍ය ප්‍රකාශ දෙකම සඳහාම ගැලපුම් සිදුකළ යුතුවේ. සහනාධාරවල අගය සමුච්චිත ප්‍රාග්ධනය - සහනාධාර ගිණුම යටතේ හිමිකම්වල (බැර) වැඩිවීමක් ලෙස ඇතුළත් කරනු ලැබේ.

පරිශීෂ්ට අංක 1 හි උදාහරණ ලෙස දක්වා ඇති මූල්‍ය ප්‍රකාශනයන්හි, වර්ෂ අවසානයේදී නොපියවූ සහනශීලී අරමුදල් ප්‍රමාණය 30,000 කි. සහනශීලී ණය වන 30,000 සඳහා ගෙවන ලද පොලී ප්‍රමාණය 900 ක් සහ වෙළඳපල අනුපාතය 10 ලෙස අප උපකල්පනය කළහොත්, සහනාධාරය සමාන වනුයේ 2,000 කටය. $\{(30,000 \times 10\%) - 90\}$

සහනශීලී ණය සඳහා ගෙවන ලද පොලී අනුපාතයේ සාමාන්‍යය ගණනය කිරීම මගින්ද සහනාධාර නිර්ණය කළ හැකිවේ. උදාහරණ ලෙස එම අරමුදල් මත ගෙවන ලද පොලී අනුපාතයේ සාමාන්‍යය සියයට 3 ක් සහ වාණිජ ණය සඳහා වෙළඳපල අනුපාතය සියයට 10 ක් ලෙස අප උපකල්පනය කළහොත්, වාර්ෂික සහනාධාර ප්‍රමාණය $(30,000 \times 7\%)$ හෝ 2,100 ට සමාන වේ.

ශේෂ පත්‍රය මත මෙම ගැලපුම් සිදුකිරීම සඳහා 2,100 ප්‍රාග්ධන සමුච්චිත ගිණුමට (බැර) ඇතුළත් කරන අතර එමගින් හිමිකම් වැඩිවේ. මෙම සටහන හිලව් කිරීම සඳහා ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි ගැලපුමක් සිදුකළ යුතුවේ. සහනාධාර ප්‍රමාණය වන 2,100 ක මූල්‍ය වියදම (හර), ඇතුළත් කිරීම මගින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ලාභදායීත්වය අඩුකරනු ලබයි. මෙම අඩුකළ ලාභය ශේෂ පත්‍රයට මාරු කළ විට ශුද්ධ හිමිකම් වෙනස මගින් ශේෂ පත්‍රයේ එකතුව මත වෙනසක් ඇති නොකරයි.

ණය ප්‍රාග්ධනය (හිමිකම්) සඳහා ප්‍රදානය කරන ලද අරමුදල්

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සාමාන්‍යයෙන් ණය ප්‍රාග්ධනය සඳහා ප්‍රදානය කරන ලද අරමුදල් හිමිකම් ලෙස සලකන අතර එම නිසා මෙම අරමුදල් සාමාන්‍යයෙන් ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි ආදායමක් ලෙස ඇතුළත් නොකරන බැවින් සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් කිරීමේදී සෑමවිටම සලකනු නොලබයි. (සමහරක් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය

ආයතන ණය ප්‍රාග්ධන අරමුදල සඳහා ප්‍රදානයක් ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි සටහන් කරන අතර එමගින් ශේෂ පත්‍රයට "ඒ හරහා ගලායෑමක්" සිදුවෙන බව සැලකිය යුතුවේ. මෙම අවස්ථාවේදී මෙහෙයුම් සඳහා ප්‍රදානය කරන ලද අරමුදල් සඳහා සිදුකළ ආකාරයේ ගැලපුමක් සිදුකළ යුතුවේ.)

ණය ප්‍රාග්ධනය සඳහා ප්‍රදානය කරන ලද අරමුදල්, ශේෂ පත්‍රයේ හිමිකම් වැඩිවීමක් ලෙස සටහන් කළ යුතු අතර (සමහර අවස්ථාවලදී ණය ප්‍රාග්ධන අරමුදල ලෙස හඳුන්වන) වත්කම් වැඩිවීමක් ලෙස සටහන් කළ යුතුය. (ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය අරමුදල් තෝරාගන්නේ කෙසේද යන්න පදනම්ව මුදල්, නොපියවූ ණය කළඹ හෝ ආයෝජන ලෙස).

ණය ප්‍රාග්ධන අරමුදල සඳහා පරිත්‍යාග, මෙහෙයුම් සඳහා ලැබුණු මුළු ප්‍රමාණයෙන් වෙනස් යැයි කීමෙන් හැඟෙන්නේ එහි ඇතුළත්වන පිරිවැය ආවරණය කරගැනීමට වඩා වත්කම් මූල්‍යනය කිරීමට යොදවා ඇති බවයි. සමහරක් විශ්ලේෂකයින් පවසන පරිදි එම නිසා ණය ප්‍රාග්ධනය සඳහා ප්‍රදානය කරන ලද අරමුදල් සඳහා සහනාධාර ගැලපුම් සිදුකළ යුතු නැති බවයි. එසේම සාමාන්‍යයෙන් දායකයින් ඔවුන්ගේ අරමුදල් වෙනුවෙන් යම් ප්‍රතිලාභයක් බලාපොරොත්තු නොවන අතර (සාමාන්‍ය ආයෝජකයින් මෙන්) ඔවුන්ගේ අරමුදල් ආපසු ලබාගැනීමට ද බලාපොරොත්තු නොවේ. ඔවුන් සැලකිලිමත් වනුයේ උද්ධමනයට සාපේක්‍ෂව, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ප්‍රදානිත අරමුදල්වල නියම අගය පවත්වාගෙන යෑමට ඇති හැකියාව පිළිබඳව වන අතර, එමගින් ඔවුනට නොකඩවා ඉලක්ක කණ්ඩායම වෙත ණය මුදල් ලබාදීම සිදුකළ හැකිය. එම නිසා ණය ප්‍රාග්ධන අරමුදල උද්ධමනය සඳහා පමණක් ගැලපුම් සිදුකළ යුතු අතර, සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් සිදුකළ යුතු නැති බවට මතවාද පවතී.

අනෙක් අතට, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ණය ප්‍රාග්ධනය සඳහා ප්‍රදානයක් ලැබුනේ නැති නම් ණය ලෙස ලබා ගැනීමට හෝ ආයෝජකයින්ගේ අරමුදල් (හිමිකම්) ලබාගැනීමට හෝ සිදුවේ. ණය සහ හිමිකම් යන දෙකෙහිම පිරිවැය අන්තර්ගතව ඇත. ණය සඳහා පිරිවැය, මූල්‍ය පිරිවැය ලෙස හඳුන්වයි. හිමිකම්හි පිරිවැය යනුවෙන් සාමාන්‍යයෙන් හැඳින්වෙන්නේ ආයෝජකයින් ලබාදිය යුතු ප්‍රතිලාභ වේ. (ලාභාංශ හෝ ප්‍රාග්ධන හිමිකම් ලෙස හෝ) විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයන්හි "හිමිකම්" සාමාන්‍යයෙන් ණයවලට වඩා බොහෝ වියදම් අධික වේ. මන්ද යත්, නැතිවීමේ අවදානම ඉහළ වන අතර එම නිසා ඉල්ලුම් කරන ප්‍රතිලාභ ඉහළ වන බැවිනි. එය විවාදයට ගතහැකි අතර ණය ප්‍රාග්ධන අරමුදල සඳහා ප්‍රදානයක් ලැබෙන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල

■ උද්ධමන අනුපාතය සඳහා ගැලපුම් කිරීම (උද්ධමන ගැලපුම)

■ වාණිජ ණය හෝ හිමිකම් (සහනාධාර ගැලපුම්) සඳහා වෙළඳපල අනුපාතය භාවිතා කර ගැලපුම් කිරීම.

උද්ධමනයෙහි බලපෑම සඳහා ණය ප්‍රාග්ධන අරමුදල සඳහා ප්‍රදානයන් ගැලපුම් කිරීම සඳහා, පහත සාකච්ඡා කර ඇති පරිදි හිමිකම් මත ගැලපුම් සිදුකරනු ලැබේ.

වෙළඳපල අනුපාත මත පදනම්ව ණය ප්‍රාග්ධන අරමුදල සඳහා ප්‍රදානයන් මත සහනාධාර දැක්වීම සඳහා, සහනශීලී ණය ගැලපුම් සඳහා එකම ගණනය කිරීම යොදාගනු ලැබේ. වෙළඳපල අනුපාතයක් තෝරාගන්නා අතර සරලව ප්‍රදානය කරන ලද ප්‍රමාණයෙන් ගුණ කරනු ලැබේ. ප්‍රතිඵල ලෙස ලැබෙන අගය ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි වියදමක් ලෙස (මූල්‍ය පිරිවැය) ලෙස සටහන් කරනු ලබන අතර සමුච්චිත ප්‍රාග්ධන සහනාධාර ගිණුම යටතේ හිමිකම්වල වැඩිවීමක් (බැර) සටහන් කරනු ලැබේ.

මෙම අත්පොතෙහි භාවිතය සඳහා ණය ප්‍රාග්ධන අරමුදල සඳහා ප්‍රදානය කරන ලද අරමුදල් හිමිකම් ලෙස සලකනු ලබන අතර උද්ධමනය සඳහා පමණක් ගැලපුම් කරනු ලැබේ. (එම නිසා ණය ප්‍රාග්ධනය සඳහා ප්‍රදානය කරන ලද අරමුදල් සඳහා සිදුකරන ලද සහනාධාර ගැලපුම් පිළිබඳ උදාහරණයක් පරිශීෂ්ටයෙහි දක්වා නොමැත.)

උද්ධමනය සඳහා ගිණුම්කරණය

උද්ධමනය යනු මුදලෙහි අගය අඩුවීම නිසා ප්‍රතිඵල ලෙස ඇතිවන මිලෙහි සහ මුදල් ධාරිතාවයෙහි සැලකිය යුතු ඉහළ යෑම ලෙස හඳුන්වා දිය හැක. සාම්ප්‍රදායික මූල්‍ය ප්‍රකාශය “මුදල් ඒකකය ස්ථායී වේ” යන උපකල්පිතය මත පිහිටා ඇතැයි Gold Schmidt සහ Yaron (1991) ප්‍රකාශ කරයි. කෙසේ නමුත් උද්ධමනකාරී තත්ත්වයන් යටතේ මුදලෙහි ක්‍රය ශක්තිය හීනවන අතර එමගින් සාම්ප්‍රදායික මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල සමහරක් අගයන් වරදවා නිරූපණය කර පෙන්වයි. උද්ධමනය මගින් ආයතනයක මූල්‍ය නොවන වත්කම් සහ හිමිකම්වලට බලපෑම් එල්ල කරනු ලබයි. බොහෝ වගකීම් බලපෑමට ලක් නොවෙයි. මන්දයත්, ඒවා නැවත ගෙවන්නේ අවතක්සේරු වූ මුදල් මගින් බැවිනි. (කෙසේ නමුත් විචල්‍ය - අනුපාත වගකීම් මුදල් නොවන අතර ස්ථීර වත්කම් සඳහා සිදුකළ අයුරින්ම ගැලපුම් සිදුකළ යුතුය.)

මෙම කොටස මගින් උද්ධමන සඳහා ගිණුම්කරණය කරන්නේ කෙසේද යන්න ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ හිමිකම් සහ මූල්‍ය නොවන වත්කම් යන

කරුණු දෙක මතම එහි බලපෑම සැලකිල්ලට ගනිමින් විස්තර කර ඇත (ණය ප්‍රාග්ධන අරමුදල සඳහා ලබාදෙන පරිත්‍යාග සඳහා සහනාධාර ගැලපුම් සිදුකර ඇත්නම් එය මෙම අරමුදල් සඳහා උද්ධමන ගැලපුම් ගණනය කිරීම සඳහා දෙවරක් ගණනය කිරීමකි). කෙසේ නමුත් වෙනත් හිමිකම් සහ මූල්‍ය නොවන වත්කම් උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කිරීම තවදුරටත් අවශ්‍ය විය හැකිය.

උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කිරීමට ගිණුම් දෙකක් සැලකිය යුතුවේ.

■ මූල්‍ය නොවන වත්කම් නැවත තක්සේරු කිරීම

■ වගකීම්වල නියම වටිනාකම මත උද්ධමන පිරිවැය

ඉඩම්, ගොඩනැගිලි, යන්ත්‍ර සූත්‍ර යනාදී ස්ථාවර වත්කම්, මූල්‍ය නොවන වත්කම්වලට අයත් වේ. විශේෂයෙන්ම ඉඩම් සහ ගොඩනැගිලි යන ස්ථාවර වත්කම්, උද්ධමනය සමග වැඩි වේ යැයි උපකල්පනය කරනු ලබයි. කෙසේ නමුත් සාමාන්‍යයෙන් එහි වැඩිවීම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල වාර්තා කරනු ලබයි. එමගින් ඔවුන්ගේ සත්‍ය වටිනාකම තේරුම් ගත හැකිවේ.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් එහි ආයෝජන කළඹ මූල්‍යනය කිරීම නොකඩවා සිදුකිරීමට මූලිකවම ඔවුන්ගේ වත්කම් හිමිකම් මගින් මූල්‍යනය කරන නිසා හිමිකම් අවම වශයෙන් උද්ධමන අනුපාතයට සමාන ප්‍රමාණයකින් වැඩි කළ යුතුය.

(ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ණය, හිමිකම් වලින් මූල්‍යනය කරනවාට වඩා වත්කම් හෝ වගකීම් වලින් මූල්‍යනය කර සත්‍ය මූල්‍ය අතරමැදියන්ගෙන් ලෙස ක්‍රියාකරනවානම්, උද්ධමනය සඳහා සිදුකළ යුතු ගැලපුම් ඉතා අවම වේ. මන්ද යත්, ඔවුන්ගේ ණය-හිමිකම් අනුපාතය ඉහළ අගයක් ගන්නා බැවිනි.) කෙසේ නමුත් උද්ධමනකාරී ආර්ථිකයක් තුළ ණය සඳහා වන පොලිය ඉහළ අගයක් ගත හැකිය. එම නිසා ඉහළ තෝලනයක් ඇති ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක එහි සත්‍ය මූල්‍ය පිරිවැය මත ඇති බලපෑම ඉහළ වේ.) ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක බොහෝ වත්කම් මූල්‍යමය වන අතර (විශාලම වත්කම ණය කළඹ වේ.) එම නිසා එහි වටිනාකම උද්ධමනයත් සමග පහළ බසී. (එනම් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ණය මුදල ආපසු ගෙවීමේදී ලැබෙන්නේ ණය ලබාදුන් අවස්ථාවේ ලබාදුන් මුදල් වලට වඩා අඩු වටිනාකමකින් යුතු මුදල් ප්‍රමාණයක් වේ.

(මීට අමතරව සත්‍ය වශයෙන්ම ණය මුදලේ ප්‍රමාණයෙහි වටිනාකම අඩුවේ. එනම් ඒ මගින් සේවාලාභියාට ඇත්තේ අඩු ක්‍රය ශක්තියකි. ක්‍රය ශක්තිය පවත්වාගෙන යෑම සඳහා ණය මුදලේ

මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම

සාමාන්‍යය වැඩිකළ යුතුය.) එම අවස්ථාවේදීම උද්ධමනයත් සමග ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙයුම් සහ මූල්‍ය පිරිවැය මත බලපෑම් කරනු ලබන හානිදා හා සේවා වලද මිල ඉහළ යයි. එම නිසා කාලයක් පුරා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ පිරිවැය සහ එහි මූල්‍ය වත්කම් ඉහළ යන අතර, කාලයත් සමග ආදායම් උත්පාදනය කරන වත්කම්හි අගය පහළ යයි. මිල වැඩිවීමට අනුරූපව වත්කම්වල සත්‍ය අගය වැඩි කරන්නේ නැතිනම්, වැඩිවන පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආදායම් පාදම ප්‍රමාණවත් නොවනු ඇත.

වර්ෂය තුළ පවතින උද්ධමන අනුපාතය පදනම් කර ගනිමින්, උද්ධමන අනුපාතයේ මට්ටම පිළිබඳ සැලකිල්ලට නොගෙන, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් වාර්ෂික මට්ටමින් උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කළ යුතුය. මන්දයත්, හිමිකම් කෙරෙහි උද්ධමනයෙහි සමුච්චිත බලපෑම සැලකිය යුතු අගයක් විය හැකි බැවිනි.

සහනාධාර ගැලපුම් වලට සමානවම, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරන්නේ ජවන උද්ධමන ආර්ථිකයක (Hyperinflationary Economy) නොවේ නම්, උද්ධමනය සඳහා ගණනය කරනු ලබන්නේ මූල්‍ය ශක්‍යතාවය නිර්ණය කිරීමේ අරමුණ සඳහා පමණි. උද්ධමන ගැලපුම් මගින් සත්‍ය මුදල් ආගමය හෝ මුදල් විගමය පෙන්නුම් කරන්නේ නැත. ඔවුන්ගේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් සෘජුවම ප්‍රකාශ කරනු ලබන්නේද නැද්ද යන්න ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය විසින් තීරණය කරනු ලබයි.

සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් කිරීමේදී මෙන් නොව උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කිරීමේදී ශේෂ පත්‍රයේ එකතුව සහ ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි වෙනස්කම් ඇති කිරීමට හේතුවේ. උද්ධමනයේ බලපෑම විදහා දැක්වීමට ස්ථාවර වත්කම් වැඩිකරන නිසා සහ හිමිකම්වල සත්‍ය අගය පවත්වාගෙන යෑමට අවශ්‍ය නාමික හිමිකම් වැඩිකිරීම පෙන්නුම් කිරීමට අලුතින් ප්‍රාග්ධන ගිණුමක් නිර්මාණය කරනු ලබන නිසා ශේෂ පත්‍රය වෙනස් වේ. **උද්ධමනයේ පිරිවැයට සම්බන්ධ වියදම්වල වැඩිවීම මගින් ආදායම් ප්‍රකාශයට බලපෑම් ඇති කරනු ලබයි.**

උද්ධමන අනුපාතය මත පදනම්ව විගණණය කරන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් ඇතුළත්වීම හෝ නොවීම සිදුවිය හැකිය. මාර්ග උපදේශනයක් වශයෙන් ජාත්‍යන්තර ගිණුම්කරණ සම්මුතීන් 29 මගින් වසර තුනක කාලයක් සඳහා සමුච්චිත උද්ධමනය සියයට 100 ඉක්මවා යයි නම් ගැලපුම් සිදුකළ යුතු බව යෝජනා කරයි. (වාර්ෂික සංයුක්ත අනුපාතය සියයට 26) (Gold

Schmidt, Shashna and hillman 1986)

උද්ධමනයෙහි පිරිවැය ගණනය කිරීම සඳහා මතු දැක්වෙන සූත්‍රය යොදාගනු ලබයි.

$$1 - (1 + \text{උද්ධමන අනුපාතය})^P$$

P = කාල පරිච්ඡේද ගණන (සාමාන්‍යයෙන් වාර්ෂික අනුපාතය යොදාගන්නා වසර ගණන ලෙස බොහෝ විට දක්වයි)

- ◆ උදාහරණයක් ලෙස, සියයට 10 ක් වන වාර්ෂික උද්ධමන අනුපාතය ඇත්ත වශයෙන්ම වසර තුනක කාලයක් පුරා ණය කළඹෙහි වටිනාකම සියයට 23 කින් අඩුකරනු ලබයි. $(1 - (1 + 0.1)^3)$ මෙයින් අදහස් කෙරෙනුයේ ආයෝජන කළඹෙහි සත්‍ය වටිනාකම පවත්වාගෙන යෑමට නම් වසර තුනක කාලයක් පුරා එය සියයට 23 කින් වර්ධනය කළ යුතු බව වේ.

වත්කම් හැවත තක්සේරු කිරීම

මූල්‍ය නොවන වත්කම් සඳහා ගැලපුම් සිදුකිරීමට උද්ධමන ප්‍රමාණයට සාපේක්‍ෂව නාමික වටිනාකම වැඩිකළ යුතුවේ. මෙම ගැලපුම් සිදුකිරීම සඳහා ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි ආදායමක් (බැර) ලෙස ගිණුම් සටහන් කරනු ලබන අතර (මෙය මෙහෙයුම් ආදායමක් ලෙස වාර්තා නොකරයි. මන්ද යත් එය සාමාන්‍ය ව්‍යාපාර මෙහෙයුම්වලින් නොලද බැවිනි.) ශේෂ පත්‍රයෙහි ස්ථාවර වත්කම් (හර) වල වැඩිවීමක් ලෙස සටහන් කරනු ලැබේ. වැඩිවූ ආදායම මගින් ශේෂ පත්‍රයට මාරු කරන ශුද්ධ ආදායමෙහි වැඩි ප්‍රමාණයක් ලැබෙන අතර, මුළු ගණන වැඩි වුවත් ශේෂ පත්‍රය තුලිතව තබනු ඇත. (ශේෂ පත්‍රයේ වත්කම් කොටසෙහි වැඩිවීම හිමිකම්වල වැඩිවීමට සමාන වන අතර එමගින් ඉහළ ආදායමක් පෙන්නුම් කරයි. ස්ථාවර වත්කම්වල වැඩිවීම මගින්, වාර්ෂික ක්‍ෂය කිරීම් ප්‍රමාණය වැඩි කරමින් එය මත බලපෑමක් ඇති කරමින් එමගින් ආදායම අඩුකරනු ලබයි. සරලබව සලකා මෙම සාධකය බැහැර කළ හැකිවේ.)

- ◆ උදාහරණ ලෙස පරිශීෂ්ට 2 හි දක්වා ඇති මූල්‍ය ප්‍රකාශනයන්හි ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ශේෂ පත්‍රය මත ස්ථාවර වත්කම් කොටසේ 4,000 ක් ලෙස සටහන්ව ඇත. 1994 වසර සඳහා වාර්ෂික උද්ධමන අනුපාතය සියයට 10 ක් ලෙස උපකල්පනය කරමු. මෙයින් අදහස් වන්නේ ස්ථාවර වත්කම් රු. 4,400 ක් ලෙස නැවත ඇස්තමේන්තු කළ හැකි බව වේ. $\{4000 + (4000 \times 10\%)\}$ ආදායමෙහි වැඩිවන රු. 400

ආදායම් ප්‍රකාශනයෙහි (බැර) ඇතුළත් කරනු ලබන අතර වත්කම් (හර) වැඩිවීම වන රු. 400 ශේෂ පත්‍රයෙහි සටහන් කරනු ලැබේ.

හිමිකම් සඳහා උද්ධමන පිරිවැය ගණනය කිරීම

උද්ධමනය නිසා හිමිකම් හි සිදුවූ අවතක්සේරුව ගණනය කරනු සඳහා මීට පෙර වසරෙහි අවසාන හිමිකම් ශේෂය, මෙම වසරෙහි උද්ධමන අනුපාතයෙන් ගුණ කරනු ලැබේ. මෙය ආදායම් ප්‍රකාශනයෙහි මෙහෙයුම් වියදම යටතේ සටහන් කරනු ලැබේ. ඊළඟට ශේෂ පත්‍රයෙහි හිමිකම් සංචිත ගිණුමෙහි “උද්ධමන ගැලපුම” යටතේ ගැලපුම් සිදුකරනු ලැබේ.

◆ පරිශීෂ්ට 2 හි උදාහරණ ලෙස දක්වා ඇති මූල්‍ය ප්‍රකාශනයන්හි 1993 අවසානයේදී ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සතුව රු. 33,000 ක හිමිකම් ඇත. වාර්ෂික උද්ධමන අනුපාතය වන සියයට 10 යටතේ නැවත තක්සේරු කරන ලද හිමිකම්වල අගය රු. 36,300 ක් විය යුතුය. $\{33,000 + (33,000 \times 10\%) \}$ මෙහෙයුම් වියදම්වල වැඩිවීම මත රු. 3,300 ආදායම් ප්‍රකාශනයෙහි (හර) ලෙස සටහන් කරනු ලබන අතර ශේෂ පත්‍රයේ උද්ධමන ගැලපුම් ගිණුමෙහි හිමිකම්වල (බැර) වැඩිවීමක් ලෙස රු. 3,000 සටහන් කරනු ලැබේ.

නියත මුදල් කොන්දේසි යටතේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන නැවත ප්‍රකාශ කිරීම

සමහරක් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට **නියත මුදල් කොන්දේසි** යටතේ ඔවුන්ගේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන නැවත ප්‍රකාශ කිරීමට අවශ්‍ය වේ (Christen 1997 ලබාගන්නා ලදී). මෙය ක්‍රමවත් ගිණුම්කරණයක් සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම් කළ ආකාරයටම සැලසුම් නොකරයි. නියත මුදල් කොන්දේසි යනුවෙන් අදහස් කෙරෙනුයේ උද්ධමනයට සාපේක්‍ෂව දේශීය මුදලෙහි වර්තමාන වටිනාකම විදහා දක්වනු සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශන නොකඩවා වාර්ෂිකව නැවත ප්‍රකාශ කිරීම වේ. කලින් වසරෙහි දේශීය මුදලේ නාමික වටිනාකම වත්මන් වසරෙහි අගයට හැරවීමේදී එය මගින් වසරින් වසර සත්‍ය (එනම් උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කරන ලද) වර්ධනය හෝ ණය කළඹ හෝ මෙහෙයුම් වියදම් යනාදී ප්‍රධාන ගිණුම්වල අඩුවීම් පිළිබඳ වාර්ෂික සැසඳීමක් සිදුකිරීමට හැකිවේ. මෙම පරිවර්තනය මගින් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රතිඵලවලට බලපෑමක් ඇති නොකෙරේ. මන්දයත්, සියළුම ගිණුම් පරිවර්තනය කිරීමක් නව පිරිවැය හෝ ප්‍රාග්ධන ගිණුම් ඇති කිරීමක් සිදු නොකෙරෙන නිසා වේ.

පසුගිය වසර සඳහා දත්ත පරිවර්තනය කිරීමට එම අගයන් සෑම වසරක් සඳහාම වාර්ෂික උද්ධමන අනුපාතයට එකක් එකතු කර ගුණ කිරීම හෝ සෑම වසරක් සඳහාම පාරිභෝගික මිල දර්ශකයෙන් බෙදීම සිදුකරනු ලැබේ. මේ සඳහා පරිවර්තන සාධකය ගණනය කළ යුතුවේ. උදාහරණ ලෙස උද්ධමන අනුපාතය භාවිතා කරන්නේ නම්, වත්මන් වසර සඳහා සාධකය 1 ක් වන අතර (1997 ට) සරලව පළමු වසර සඳහා පරිවර්තන සාධකය වත්මන් වසරෙහි උද්ධමන අනුපාතයට එකක් එකතු කරනු ලැබේ. (1997 දී උද්ධමන අනුපාතය වන සියයට 20 ට, 1999 මූල්‍ය දත්ත පරිවර්තන සාධකය 1.2 ක් වේ.) ඊටත් කලින් වසර සඳහා පරිවර්තන සාධකය (1995) වන්නේ කලින් වසරෙහි පරිවර්තන සාධකය (1.2) කලින් වසරෙහි උද්ධමන අනුපාතයට 1ක් එකතු කර ගුණ කිරීමෙන් ලැබේ. (1996 දී උද්ධමන අනුපාතය සියයට 30 ක් ලෙස උපකල්පනය කර පරිවර්තන සාධකය 1.2 1.3 හෝ 1.56 ලෙස වේ.)

පාරිභෝගික මිල දර්ශකය හෝ අවධමනකාරී දළ දේශීය නිශ්පාදිතය (GDP Deflator) භාවිතා කිරීම සඳහා පරිවර්තන සාධකය ලබාගැනීමට කලින් වසරෙහි පාරිභෝගික මිල දර්ශකය, වත්මන් වසරෙහි පාරිභෝගික මිල දර්ශකයෙන් බෙදනු ලැබේ. (1996 දත්ත පරිවර්තනය සඳහා 1996 දී පාරිභෝගික මිල දර්ශකය 200 සහ 1997 දී 174 වූයේ නම් එවිට පරිවර්තන සාධකය 1.15 වේ.) උද්ධමන ක්‍රමයෙහි මෙන් නොව මිල දර්ශක ක්‍රමයෙහිදී නිතරම වත්මන් වසරෙහි දර්ශකය පරිවර්තනය කරනු ලබන වසරෙහි දර්ශකයෙන් බෙදනු ලැබේ.

අවසාන වශයෙන්, ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ඔවුන්ගේ දේශීය මුදලින් සකසා ඇති මූල්‍ය දත්ත, ඇමරිකානු ඩොලර් වලට හෝ වෙනත් විදේශ මුදල් වලට පරිවර්තනය කිරීමට අවශ්‍ය වේ. මන්දයත් දායකයින්ට සැපයීමට හෝ වෙනත් රටවල ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමඟ ඔවුන්ගේ කාර්ය සාධනය සැසඳීම සඳහා වේ. මෙය වත්මන් වසරෙහි හුවමාරු අනුපාතයෙන් මූල්‍ය දත්ත ගුණ කිරීමෙන් සරලව සිදුකරනු ලැබේ. (හෝ බෙදීමෙන්, හුවමාරු අනුපාතය ප්‍රකාශ කරන්නේ කෙසේද යන්න මත පදනම්ව මෙය සිදුකරනු ලබයි.)

මූල්‍ය ප්‍රකාශන ගැලපුම

(1) පරිශීලීය 1 - සහනාධාර සඳහා ගලපන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශන

මතු දැක්වෙන ශේෂ පත්‍රය මගින් 1994 දෙසැම්බර් 31 වන දිනට සහනාධාර සඳහා ගැලපුම්

සිදුකරන ලද (මෙහෙයුම් පිරිවැය සඳහා රු. 950 ක පරිත්‍යාග සහ අඩුපොලී ණය සඳහා ආරෝපණය කරන ලද මූල්‍ය පිරිවැය වන රු. 2,100) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය තත්ත්වය පෙන්වුම් කරනු ලබයි.

ශේෂ පත්‍රය (සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් කරන ලද) 1994 දෙසැම්බර් 31 දිනට			
	1994	ගැලපුම	1994A
වත්කම්			
මුදල් හා බැංකු ජංගම ගිණුම්	2,500		2,500
පොලී ලැබෙන තැන්පතු	7,000		7,000
නොපියවූ ණය			
වර්තමාන	50,000		50,000
කල්පසු වූ	29,500		29,500
ප්‍රතිව්‍යුහගත කරන ලද	500		500
නොපියවූ ණය (දළ)	70,000		70,000
(බොල් ණය සංවිත)	(5,000)		(5,000)
ශුද්ධ නොපියවූ ණය	65,000		65,000
වෙනත් ජංගම වත්කම්	1,000		1,000
මුළු ජංගම වත්කම්	75,500		75,500
දීර්ඝ කාලීන ආයෝජන			
දේපල සහ උපකරණ			
පිරිවැය	4,000		4,000
සමුච්චිත ක්ෂයවීම්	(300)		(300)
ශුද්ධ දේපල සහ උපකරණ	3,700		3,700
මුළු දීර්ඝ කාලීන වත්කම්	14,700		14,700
මුළු වත්කම්	90,200		90,200
වගකීම්			
කෙටිකාලීන ණය (වාණිජ අනුපාත)	12,000		12,000
සේවාලාභීන්ගේ ඉතිරුම්	0		0
මුළු ජංගම වගකීම්	12,000		12,000
දීර්ඝ කාලීන ණය (වාණිජ අනුපාත වලට)	15,000		15,000
දීර්ඝ කාලීන ණය (සහනශීලී)	30,000		30,000
	0		0
මුළු වගකීම්	57,000		57,000
හිමිකම්			
ණය අරමුදල් ප්‍රාග්ධනය	33,000		33,000
සමුච්චිත ප්‍රාග්ධනය (මූල්‍ය පිරිවැය)	0	2,100	2,100
සමුච්චිත ප්‍රාග්ධනය (ප්‍රදානයන්)	0	950	950
කලින් වසරවල රඳවාගත් ශුද්ධ අතිරික්තය (හිඟය)	0	0	0
වත්කම් වසරෙහි ශුද්ධ අතිරික්තය (හිඟය)	200	(2,850)	(2,850)
මුළු හිමිකම්	33,200		33,200
මුළු වගකීම් සහ හිමිකම්	90,200		90,200

ගැලපුම් නොකල ප්‍රකාශන සඳහා මූලාශ්‍රය: SEEP Network and Calmeadow 1995

ලාභාලාභ ගිණුම (සහනාධාර සඳහා ගැලපුම්කරන ලද)
1994 දෙසැම්බර් 31 දිනට

	1994	ගැලපුම	1994A
මූල්‍ය ආදායම්			
වර්තමාන සහ කල් පසු ණය වල පොලිය	12,000		12,000
ප්‍රතිව්‍යුහගතකරන ලද ණය පොලිය	50		50
ආයෝජන සඳහා පොලිය	1,500		1,500
ණය ගාස්තු සහ සේවා ගාස්තු	5,000		5,000
ණය සඳහා කල් ඉකුත් වූ ගාස්තු	300		300
මුළු මූල්‍ය ආදායම	18,850		18,850
මූල්‍ය පිරිවැය			
ණය සඳහා පොලිය	3,500		3,500
ගැලපුම් කරන ලද සහනදායී ණය	0	2,100	2,100
තැම්පතු සඳහා ගෙවන ලද පොලිය	0		0
මුළු මූල්‍ය පිරිවැය	3,500		5,600
ශුද්ධ මූල්‍ය ආන්තිකය	15,350		13,250
බොල් ණය සැපයුම	3,000		3,000
ශුද්ධ මූල්‍ය ආන්තිකය	12,350		10,250
මෙහෙයුම් පිරිවැය			
චේතන සහ ප්‍රතිලාභ	5,000		5,000
පරිපාලන වියදම්	2,500		2,500
කුලී වියදම්	2,500		2,500
ප්‍රවාහන	2,500		2,500
ක්ෂය වීම්	300		300
වෙනත්	300		300
මුළු මෙහෙයුම් වියදම	13,100		13,100
මෙහෙයුම් මගින් ලද ශුද්ධ ආදායම	(750)		(2,850)
මෙහෙයුම් සඳහා ලද පරිත්‍යාග වලින් ආදායම	950	(950)	0
වියදමට වඩා ලද ආදායම	200		(2,850)

ගැලපුම් නොකල ප්‍රකාශන සඳහා මූලාශ්‍රය: SEEP Network and Calmeadow 1995

පරිශීලකයන් 2 : උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කරන ලද ආදර්ශ මූල්‍ය ප්‍රකාශන

මතු දැක්වෙන ශේෂ පත්‍රය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක 1994 දෙසැම්බර් 31 දිනට උද්ධමනය

සඳහා ගැලපුම් කරන ලද මූල්‍ය තත්ත්වය පෙන්වා ඇත. (මූල්‍ය නොවන වත්කම් සඳහා රු. 400 ක නැවත තක්සේරු කිරීමක්, හිමිකම් අවතක්සේරුවීම සඳහා රු. 3,300 ක්)

ශේෂ පත්‍රය (උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කරන ලද) 1994 දෙසැම්බර් 31 දිනට	1994	ගැලපුම	1994A
වත්කම්			
මුදල් හා බැංකු ජංගම ගිණුම්	2,500		2,500
පොලී ලැබෙන තැන්පතු	7,000		7,000
නොපියවූ ණය			
වර්තමාන	50,000		50,000
කල්පසු වූ	29,500		29,500
ප්‍රතිව්‍යුහගත කරන ලද	500		500
නොපියවූ ණය (දළ)	70,000		70,000
(බොල් ණය සංවිත)	(5,000)		(5,000)
ශුද්ධ නොපියවූ ණය	65,000		65,000
වෙනත් ජංගම වත්කම්	1,000		1,000
මුළු ජංගම වත්කම්	75,500		75,500
දීර්ඝ කාලීන ආයෝජන	11,000		11,000
දේපල සහ උපකරණ			
පිරිවැය	4,000		4,000
ස්ථාවර වත්කම් නැවත තක්සේරු කිරීම	0	400	400
සමුච්චිත ක්ෂයවීම්	(300)		(300)
ශුද්ධ දේපල සහ උපකරණ	3,700		4,100
මුළු දීර්ඝ කාලීන වත්කම්	14,700		15,100
මුළු වත්කම්	90,200		90,600
වගකීම්			
කෙටිකාලීන ණය (වාණිජ අනුපාත)	12,000		12,000
සේවලාභීන්ගේ ඉතිරුම්	0		0
මුළු ජංගම වගකීම්	12,000		12,000
දීර්ඝ කාලීන ණය (වාණිජ අනුපාත වලට)	15,000		15,000
දීර්ඝ කාලීන ණය (සහනශීලී)	30,000		30,000
	0		0
මුළු වගකීම්	57,000		57,000
හිමිකම්			
ණය අරමුදල් ප්‍රාග්ධනය	33,000		33,000
උද්ධමන සැලසුම - හිමිකම්	0	3,300	3,300
කළින් වසරවල රඳවාගත් ශුද්ධ අතිරික්තය (හිඟය)	0		0
වත්කම් වසරෙහි ශුද්ධ අතිරික්තය (හිඟය)	200	(2,700)	(2,700)
මුළු හිමිකම්	33,200		33,600
මුළු වගකීම් සහ හිමිකම්	90,200		90,600

ගැලපුම් නොකල ප්‍රකාශන සඳහා මූලාශ්‍රය: SEEP Network and Calmeadow 1995

මහාලාභ ගිණුම (උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම්කරන ලද) 1994 දෙසැම්බර් 31 දිනට			
	1994	ගැලපුම	1994A
මූල්‍ය ආදායම්			
වර්තමාන සහ කල් පසු ණය සඳහා පොලිය	12,000		12,000
ප්‍රතිව්‍යුහගතකරන ලද ණය පොලිය	50		50
ආයෝජන සඳහා පොලිය	1,500		1,500
ණය ගාස්තු සහ සේවා ගාස්තු	5,000		5,000
ණය සඳහා කල් ඉකුත් වූ ගාස්තු	300		300
ස්ථාවර වත්කම් නැවත තක්සේරු කිරීම	0	400	400
මුළු මූල්‍ය ආදායම	18,850		19,250
මූල්‍ය පිරිවැය			
ණය සඳහා පොලිය	3,500		3,500
තැන්පතු සඳහා ගෙවන ලද පොලිය	0		0
මුළු මූල්‍ය පිරිවැය	3,500		3,500
ශුද්ධ මූල්‍ය ආන්තිකය	15,350		15,750
බොල් ණය සැපයුම	3,000		3,000
ශුද්ධ මූල්‍ය ආන්තිකය	12,350		12,750
මෙහෙයුම් පිරිවැය			
වේතන සහ ප්‍රතිලාභ	5,000		5,000
පරිපාලන වියදම්	2,500		2,500
කුලී වියදම්	2,500		2,500
ප්‍රවාහන	2,500		2,500
ක්ෂය වීම්	300		300
වෙනත්	300		300
හිමිකම් නැවත තක්සේරු කිරීම	0	3,300	3,300
මුළු මෙහෙයුම් වියදම	13,100		16,400
මෙහෙයුම් මගින් ලද ශුද්ධ ආදායම	(750)		(3,650)
මෙහෙයුම් සඳහා ලද පරිත්‍යාග වලින් ආදායම	950	(950)	950
වියදමට වඩා ලද ආදායම	200		(2,700)
ගැලපුම් නොකල ප්‍රකාශන සඳහා මූලාශ්‍රය: SEEP Network and Calmeadow 1995			

III වන කොටස

**කාර්ය සාධනය මැනීම සහ ශක්‍යතාවය
කළමනාකරණය**

9 වෙනි පරිච්ඡේදය

කාර්ය සාධක දර්ශක

ඌ ලදායි මූල්‍ය කළමනාකරණයක් සඳහා, මූල්‍ය කාර්ය සාධනය කාලීනව විශ්ලේෂණය කිරීම අවශ්‍ය වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය කාර්ය සාධනය පිළිබඳ වැදගත් තොරතුරු සපයා දීම සඳහා, කාර්ය සාධන දර්ශක මගින් දත්ත එක් කිරීමත්, එය නැවත ප්‍රකාශ කිරීමත් සිදුවේ. කාර්ය සාධන දර්ශක ගණනය කිරීම මගින්, දායකයින්, නියුක්තිකයින් සහ උපදේශකයින්ට, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙයුම් වල පැතිරීම, කාර්යක්ෂමතාවය සහ ශක්‍යතාවය නිර්ණය කර ගැනීමට හැකිවේ.

සාමාන්‍යයෙන් කාර්ය සාධන දර්ශක අනුපාත ලෙස දක්වා ඇති අතර, එමගින් මූල්‍ය දත්ත වල එක් කොටසක් අනෙකක් සමඟ සැසඳීම සිදුකරයි. දීර්ඝ කාලයක් පුරා අනුපාත සැසඳීම, **ප්‍රවණතාවය විශ්ලේෂණය** කිරීම ලෙස හැඳින්වෙන අතර, ඒ මගින් මූල්‍ය කාර්ය සාධනය වර්ධනය වනවාද පිරිහෙනවාද යන්න පෙන්වීම කරයි. ප්‍රවණතා විශ්ලේෂණයට අමතරව, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සමස්ථ කාර්ය සාධනය නිර්ණය කිරීම සඳහා අනුපාත, වෙනත් අනුපාත සන්දර්භයන් තුළ විශ්ලේෂණය කළ යුතු වේ. අනුපාත ගණනය කිරීම මගින්ම මූල්‍ය කාර්ය සාධනය වර්ධනය නොවේ. කෙසේ නමුත්, කාර්ය සාධන දර්ශක (අනුපාත) සහ ඇති විය හැකි සහ දැනට පවතින ගැටළු හඳුනා ගැනීම සඳහා වෙනස්වීම මගින් ප්‍රතිපත්ති සහ මෙහෙයුම්වල වෙනසක් ඇති වීමට හේතු විය හැකි අතර එමගින් මූල්‍ය කාර්ය සාධනය වර්ධනය විය හැකිය. (මෙය තවදුරටත් 10 වෙනි පරිච්ඡේදයේදී සාකච්ඡා කෙරෙනු ඇත.)

මෙහි දක්වා ඇති කාර්ය සාධන දර්ශක අංශ හයකට සංවිධානය කර ඇත.

- ආයෝජන කළමනාකරණ ගුණාත්මකභාවය
- ඵලදායිතාවය සහ කාර්යක්ෂමතාවය
- මූල්‍ය ශක්‍යතාවය
- ලාභදායීත්වය
- තෝලනය සහ ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය

▪ පරිමානය, පැතිරීම සහ වර්ධනය

මෙම සෑම කාර්ය සාධන දර්ශකයක්ම තෝරාගනු ලැබුවේ එය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කළමනාකරණයේදී වැදගත් වන බැවිනි. ඒවායින් බොහෝමයක් (මූල්‍ය ශක්‍යතාවය, ලාභදායීත්වය, තෝලනය සහ ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මක අනුපාත සහ පරිමානය, පැතිරීම සහ වර්ධනය ද ඇතුළත්ව) ආයෝජකයින් හෝ දායකයින් ආදී බාහිර පාර්ශවයන්ටද ප්‍රයෝජනවත් වේ. එසේම තවත් ප්‍රයෝජනවත් දර්ශක බොහෝමයක් ඇත. මෙහි දක්වා ඇති ඒවා, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් එහි මූල්‍ය කළමනාකරණය සඳහා භාවිත කළ හැකි අවම ප්‍රමාණයක කාර්ය සාධන දර්ශක ලෙස සැලකිය හැකිය.

මෙම පරිච්ඡේදයෙහි, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල මෙහෙයුම් හි වෙනස් අංශ පිළිබඳව තොරතුරු සපයන කාර්ය සාධන දර්ශක පිළිබඳව දක්වා ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය කාර්ය සාධනය සහ පැතිරීම පිළිබඳව ඇගයීමකට ලක් කරන පාඨකයින්ට මෙය ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත. නියුක්තිකයින්ට ඔවුන් කෙතරම් හොඳින් මූල්‍ය කටයුතු සිදුකරන්නේ දැයි නිර්ණය කිරීමට සහ අනාගත කාර්ය සාධන අරමුණු ස්ථාපිත කිරීමට කාර්ය සාධන දර්ශක ප්‍රයෝජනවත් වේ. දායකයින්ට සහ උපදේශකයින්ට ද ඔවුන් සහය ලබා දෙන හෝ ඇගයීමකට ලක්කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් සැලසුම්ගත ප්‍රවීණ ලබා ගන්නවාද යන්න නිර්ණය කිරීමටද යොදා ගත හැක. තවදුරටත්, දායකයින්ට මූල්‍ය කළමනාකරණය සඳහා ප්‍රයෝජනවත් වන කාර්ය සාධන දර්ශක හඳුනාගැනීමට හැකි වන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් සපයන වාර්තා වල මෙම අනුපාත අනිවාර්යයෙන්ම ඇතුළත් කිරීම අවශ්‍ය වනු ඇත. මේ අයුරින් දායකයින්ට සපයන වාර්තා මගින්ද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අභ්‍යන්තර කළමනාකාරීත්වයට ප්‍රතිලාභ ලැබිය හැකි වේ.

මෙම පරිච්ඡේදයේ දක්වා ඇති අනුපාත ගොඩනැගීම සඳහා (ශේෂ පත්‍රය, ආදායම් ගිණුම සහ ආයෝජන කළමනාකරණ පිළිබඳ වාර්තා) අවශ්‍ය වේ. 8 වෙනි

පරිච්ඡේදයේ දක්වා ඇති ලෙස සාමාන්‍යයෙන් පිළිගන්නා ගිණුම්කරන මූලධර්ම විදහා දැක්වීම සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශ වල ගැලපුම් සිදුකල පසුව කාර්ය සාධන දර්ශක ගණනය කරනු ලැබේ.

මෙම පරිච්ඡේදයේ ඇමිණුම් 1,2 සහ 3 හි දැකිය හැකි ලෙස, උදාහරන ලෙස දක්වා ඇති මූල්‍ය ප්‍රකාශ සහ අයෝජන කළඹ පිළිබඳ වාර්තා භාවිතයෙන් තුන් වසරක කාලයක් සඳහා, සෑම පරිච්ඡේදයක් අවසානයේදීම අනුපාත ගණනය කර ඇත. 8 වෙනි පරිච්ඡේදයේ දක්වා ඇති ලෙසට උදාහරන ලෙස ගෙන ඇති මූල්‍ය ප්‍රකාශන සහනාධාර සහ උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කර නොමැති බව සැලකිල්ලට ගත යුතුවේ. (නමුත් ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය, ක්ෂය වීම සහ උපචිත පොලී සහ වියදම් නිවැරදිව විදහා දක්වයි.)

ලාභදායීතා අනුපාත වලට ව්‍යාතිරේකව, මෙහි දක්වා ඇති අනුපාත වලට සහනාධාර හෝ උද්ධමනයේ බලපෑම් ඇති නොවන අතර (ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය, එලදායීත්වය සහ කාර්යක්ෂමතා අනුපාත) හෝ සූත්‍රවලදී සහනාධාර හෝ උද්ධමනය සලකා නැත (මූල්‍ය ශක්‍යතා අනුපාත). (සරල බව සඳහා ද්‍රව්‍යමය ආධාර නොමැති බව උපකල්පනය කර ඇත. එම නිසා අන්තර්ගත සියළුම මෙහෙයුම් වියදම් ලාභාලාභ ගිණුමෙහි සටහන් කර ඇත. උපයන ලද ආදායම සැලකීමේදී ප්‍රදානයන් කිසිදු අනුපාතයක් සඳහා සැලකිල්ලට ගෙන නොමැත.) ලාභදායීතාවය සඳහා පමණක් එක් අවුරුද්දක ගැලපුම් කරන ලද ප්‍රකාශන භාවිතයෙන් 8 වෙනි පරිච්ඡේදයේදී අනුපාත ගණනය කර ඇත.

සමහරක් පාඨකයින්, සෑම අනුපාතයක් සඳහාම සම්මත පරාසයක කාර්ය සාධනයන් බලාපොරොත්තු විය හැක. අවශ්‍ය ගැලපුම් සිදුකරමින් ඔවුන්ගේ මූල්‍ය කාර්ය සාධනයන් මනිනු ලබන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සුළු සංඛ්‍යාවක් සඳහා පරාසයන් සැපයීමට තරම් පරිණත භාවයට පැමිණ නැත. කාලයන් සමඟ බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, සාමාන්‍යයෙන් පිළිගන්නා ගිණුම්කරණ සම්මුතීන් වලට එකඟව ඔවුන්ගේ කාර්ය සාධනයන් මැනීම ආරම්භ කරනු ඇත. තරඟකාරී සංවිධාන ප්‍රමාණයෙන් වැඩිවීමේදී සම්මත පරාසයන් ස්ථාපනය වීම සිදුවනු ඇත. මෙම පරිච්ඡේදයේ කාර්ය සාධන සම්මුතීන් සහ විචල්‍යන් පිළිබඳ අවසාන කොටසෙහිදී, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ වර්තමානයේ දී වඩාත් ජනප්‍රිය කාර්ය සාධන විශ්ලේෂණ පද්ධතීන් හතරක් පිළිබඳ සාරාංශයක් ඉදිරිපත් කර ඇත.

කාර්ය සාධක දර්ශක විශ්ලේෂණයේදී, භූගෝලීය සන්දර්භය (ලතින් ඇමරිකාවේ සුදුසු යැයි පිළිගන්නා මිනුම් ලකුණ ආසියාව සහ අප්‍රිකාව සඳහා

සුදුසු නොවනු ඇත), ආයතනයේ පරිණතභාවය (අළුතින් ආරම්භ කල ආයතන, ආදායමට අනුරූප නොවන ලෙස ව්‍යාප්ත කිරීම සඳහා පිරිවැය දරන අතර ඒවා පරිණත ආයතන සමඟ සැසඳිය යුතු නොවේ.) යනාදී සැලකිය යුතු සන්දර්භ ඇති අතර ලෝකය පුරා භාවිතා කරන ණය දීමේ ක්‍රමවේදයන් ද වෙනස් වේ. මෙම සියළුම සාධක කාර්ය සාධන දර්ශක මත විශාල බලපෑමක් සිදු කරනු ලබයි. එම නිසා ඔවුන්ගේ මූලික භාවිතය විය යුත්තේ (දැනට) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අභ්‍යන්තර කළමණාකරනය විය යුතුවේ. නියුක්තිකයින් සහ දායකයින් යන දෙකොටසම ආයතන අතර සැසඳීමක් සිදු කලත් විවිධ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මෙහෙයුම් සිදු කරන්නේ කුමන ස්ථානයකද සහ කෙසේද යන්න විවිධ සන්දර්භයන්ට අදාලව සිදු කල යුතුය.

අවසාන වශයෙන්, මෙම කාර්ය සාධක දර්ශක වලින් බහුතරයක්, බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මූලිකවම ණය දෙන ආයතන බව කරන ලද උපකල්පනය මත පදනම්ව ඇති බව සැලකීම වැදගත් වේ. එසේම, මූල්‍ය කළමණාකරනයේදී වගකීම් කළමණාකරනය ඉතා වැදගත් කොටසක් වන නිසා, මෙහිදී අවධානය යොමුකර ඇත්තේ වත්කම් කළමණාකරනය කෙරෙහි වේ. අදාල අවස්ථාවන්හී, ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය පිළිබඳවද සැලකීමට ගෙන ඇත.

ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මකභාවය

ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත මගින්, ආදායම් උපදවන්නේ නැති වත්කම් පිළිබඳව තොරතුරු ලබා දෙන අතර එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආදායම සහ ද්‍රව්‍යීලතා මට්ටම පහත දමයි. ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මකභාවය මැනීමට සහ ආයෝජන කළඹ පිළිබඳ වෙනත් තොරතුරු සැපයීමට විවිධ අනුපාත භාවිතා කරනු ලබයි. (එසේ නමුත් ඒ, සියල්ල මෙහි " ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මකභාවය " පිළිබඳ අනුපාත ලෙස සඳහන් කර ඇත.) මෙම අනුපාත අංශ තුනකට බෙදා වෙන් කල හැක.

- ආපසු ගෙවීමේ අනුපාත
- ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මකභාවය
- බොල් ණය අනුපාත

නැවත ගෙවීමේ අනුපාත

නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය, දායකයින් සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් බහුලව භාවිතා කරන මිණුම් දණ්ඩක් වුවත්, එමගින් ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳව

කාර්ය සාධක දැරීමක

නොදක්වයි. (එනම් අවදානමක ඇති වර්තමාන නොපියවූ ණය කළඹේ ප්‍රමාණය) ඒ වෙනුවට, නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය මගින් පැරණි ණය ආපසු අය කර ගැනීමේ අනුපාතය මනිනු ලබයි.

ආපසු ගෙවීමේ අනුපාත මගින් ගෙවිය යුතු ප්‍රමාණයට සාපේක්ෂව ආපසු ලැබුණු ගෙවීම් මනිනු ලබන අතර අනෙකුත් අනුපාත මගින් වර්තමාන නොපියවූ ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය දක්වනු ලබයි. (පහත සාකාච්ඡා කර ඇති හිඟ අනුපාතය සහ ණය කළඹෙහි අවදානම් අනුපාතය බලන්න.) මෙයින් ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය ප්‍රයෝජනවත් නොවන බව පවසන්නේ නැති අතර කාලයක් පුරා ආපසු ගෙවීමේ කාර්ය සාධනය අධීක්ෂණය කිරීමට එය සාර්ථක මිණුම් දක්වයි. (එය නිවැරදිව, ස්ථාවර ආකාරයකට ගණනය කර ඇත්නම්) එසේම එය අනාගත මුදල් ප්‍රමාණය ප්‍රක්ෂේපනය කිරීම සඳහාද ප්‍රයෝජනවත් වේ. මන්දයත් අතීත අත්දැකීම් මත පදනම්ව ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණයෙන් ලැබිය හැකි යැයි බලාපොරොත්තු විය හැකි ප්‍රතිශතය දක්වනු ලබන බැවිනි.

කෙසේ නමුත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ආයෝජන කළඹෙහි නොපියවූ ශේෂයෙහි වර්තමාන ගුණාත්මකභාවය දැක්වීමට, නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය යොදා නොගත යුතු අතර එය සාර්ථකභාවය පිළිබඳ බාහිර දර්ශකයන් ලෙස හෝ වෙනත් සංවිධාන සමඟ සැසඳීමට යොදා ගැනීම හෝ අධෛර්යමත් කරනු ලබයි. එකම ආකාරයෙන් එකම කාලය සඳහා පමණක් නියත වශයෙන්ම යොදා ගනු ලබයි නම්, විවිධ සංවිධාන වල නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයන් සැසඳීමට පමණක් ඒ මගින් හැකිවේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සීග්‍රයෙන් වර්ධනය වන්නේ නම් සහ ණය ආපසු ගෙවීමේ කාලය දීර්ඝ නම් සාමාන්‍යයෙන් නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය මගින් නොමඟ යවනු ලබයි. මෙයට හේතුව, මුදාහල ප්‍රමාණය සමග සසඳන නැවත ගෙවීමට නියමිත ප්‍රතිශතය (ලවය) හෝ නොපියවූ ප්‍රමාණය (හරය) සාපේක්ෂව අඩු වීමයි. එමගින් අදහස් කෙරෙනුයේ ණය පැහැර හැරීමේ ගැටළුව ඉක්මනින්ම ඒ මගින් පෙන්නුම් නොකරන බවයි.

ණය ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය ගණනය කරනු සඳහා විවිධ විචල්‍යන් භාවිතා කරනු ලබයි. ගණනය කිරීමේ නිවැරදි ක්‍රමයක් තේරුම් ගෙන භාවිතා කරන තුරු සාර්ථකත්වය පිළිබඳ දර්ශකයක් ලෙස මෙය භාවිතා කිරීමට අසීරු වීමට හේතුව එයවේ. උදාහරණ ලෙස, යම් කිසි කාලයක් තුළ ලබා දෙනු ලැබූ ණය පදනම් කරගනිමින් පමණක් නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය මනිනු ලබයි නම්, (පසුගිය මාසය තුළ) ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය ඉතාමත් ඉහල අගයක් ගනී.

ණය කළඹේ සම්පූර්ණ නොපියවූ ශේෂයෙහි අවදානමක ඇති ණය කළඹේ නොපියවූ ශේෂ ඉතා ඉහල අගයක පැවතියත්, ඒවා පසුගිය මාසය තුළ ලබා දෙන ලද ණය බැවින් ඒ මගින් නිවැරදි තක්සේරුව ලබා නොදෙයි. සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මුදාහල ණය ප්‍රමාණය පදනම් කරගනිමින් නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය ගණනය කරනු ලබන අතර අනෙකුත් ආයතන තවමත් නොපියවූ ප්‍රමාණය පදනම් කර ගනිමින් ගණනය කිරීම් සිදු කරනු ලබයි. බොහෝ අවස්ථාවලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ලවය ලෙස ලැබූ මුදල යොදා ගන්නා ලබන අතර හරය ලෙස විචල්‍යයන් කිහිපයක් සමගින් බලාපොරොත්තු වන ප්‍රමාණය යොදා ගනු ලබයි.

සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මතු දක්වෙන අයුරින් නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය ගණනය කරනු ලබයි.

$$\text{ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය} = \frac{\text{ආපසු ලද ප්‍රමාණය (කලින් ගෙවීම් සහ ලැබිය යුතු ප්‍රමාණය ඇතුළත්ව) ගෙවිය යුතු ප්‍රමාණය (අතීතයේ ගෙවිය යුතු ප්‍රමාණය බැහැර කර)}}{\text{ආපසු ගෙවීමේ අනුපාතය}}$$

මෙම සූත්‍රය මගින් කලින් කරන ලද ගෙවීම් සහ ණය සඳහා අතීතයේ ගෙවිය යුතු වූ ප්‍රමාණය අතිශයෝක්තියෙන් දක්වනු ලබයි. (මන්දයත් අතීතයේ ගෙවිය යුතු ප්‍රමාණයන් හරයේ ඇතුළත් නොවන බැවිනි.) සමහර අවස්ථාවලදී නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය සියයට 100 ද ඉක්මවා අගයක් ලැබීමට හේතුව මෙය වේ. මෙම සූත්‍රය මගින් ණය කළඹේ ඉදිරියට යන කාර්ය සාධනය පිළිබඳව ප්‍රයෝජනවත් තොරතුරු සපයන්නේ නැති අතර ඒ සඳහා භාවිත කිරීමද නොකල යුතුය. ඒ වෙනුවට වෙනත් සූත්‍රයන් දෙකක් දැක්විය හැකිය.

$$\text{ප්‍රමාද නොවී නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය} = \frac{\text{දූතට ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණයෙන් එකතු වූ දූතට ගෙවීමට ඇති සම්පූර්ණ ප්‍රමාණය}}{\text{දූතට ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණය}}$$

හෝ

$$\text{ගෙවිය යුතු ප්‍රමාණයන්ද ඇතුළත්ව නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය} = \frac{\text{දූතට ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණයෙන් එකතු වූ අගය + කල් පසු වූ ප්‍රමාණය - කලින් කරන ලද ගෙවීම් දූතට ගෙවීමට ඇති සම්පූර්ණ ප්‍රමාණය + කල් පසුවූ ප්‍රමාණය}}$$

මෙම සූත්‍ර මගින් කලින් සිදු කරන ලද ගෙවීම් වලින් ඇති කරන බලපෑම බැහැර කරන අතර ලැබූ ගෙවීම් වල සත්‍ය අනුපාතයට එරෙහිව බලාපොරොත්තු වූ ගෙවීම්, ප්‍රමාදවීමකින් තොරව හෝ ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණය යොදා ගැනීමෙන් හෝ පෙන්නුම් කරනු ලබයි.

ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත

ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය මැනීම සඳහා අනුපාත තුනක් මෙහි දක්වා ඇත. **නොගෙවූ අනුපාතය, අවදානමක ඇති ණය කළඹ, ණය පැහැරහැරියවුන්ගේ අනුපාතය**

හිඟ මුදල් මගින් දක්වනු ලබන්නේ, ගෙවිය යුතු බවට පත් වූ නමුත් නොලද ණයවල මුල් මුදලේ ප්‍රමාණය වේ. හිඟ මුදල සඳහා සාමාන්‍යයෙන් පොළිය ඇතුළත් කරන්නේ නැත. කෙසේ නමුත් ණය මුදල මුදා හරින අවස්ථාවේදී ලැබිය යුතු පොළිය, වත්කමක් ලෙස සටහන් කරනු ලබන්නේ නම් (ප්‍රාග්ධනයනීකරනය කල පොළිය පිළිබඳ වැඩි විස්තර සඳහා 8 වැනි පරිච්ඡේදය බලන්න.) එහිදී හිඟ මුදල් සඳහා අය විය යුතු පොළියද ඇතුළත් කල යුතු වේ. හිඟ මුදල් අනුපාතය මගින්, ණය මුදල නැවත නොගෙවීමේ අවදානම පිළිබඳව ඇගවීමක් සිදු කරනු ලබයි.

හිඟ මුදල් අනුපාතය :- හිඟ මුදල් අනුපාතය යනු නොපියවූ ණය කළඹේ ප්‍රමාණයට ණය වල මුල් මුදලේහි හිඟ හිටි ප්‍රමාණය දක්වන අනුපාතයයි.

$$\text{හිඟ මුදලේ අනුපාතය} = \frac{\text{හිඟ මුදල් ප්‍රමාණය}}{\text{නොපියවූ ණය කළඹ (කල් පසුවූ ප්‍රමාණයද ඇතුළත්ව)}}$$

(සමහරක් සංවිධාන හිඟ මුදල් අනුපාතය නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයෙන් එකක් අඩු කිරීමෙන් ගණනය කරනු ලබයි. මෙය සුදුසු වන්නේ සමස්ථ නොපියවූ ණය කළඹ මත ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණය සහ එක් කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ මුදා හරින ලද ණය මත පමණක් නොසැලකීම ආදිය ඇතුළත්ව නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය සලකනවානම් පමණි.)

හිඟ මුදල් අනුපාතය මගින් ණය මුදලේ කොපමන ප්‍රමාණයක් ගෙවීමට ඇත්ද සහ කොපමන ප්‍රමාණයක් ලැබී නොමැතිද යන්න දක්වයි. කෙසේ නමුත් හිඟ මුදල් අනුපාතය මගින් ණය පැහැර හැරීම පිළිබඳ ගැටළුවෙහි බරපතලබව අඩුකර දක්වයි. මන්දයත් එහිදී ගෙවීම් පිළිබඳ සැලකිලිමත්වන්නේ ණය නොගෙවා සිටින අතර සත්‍ය වශයෙන්ම

අවදානමක ඇති සමස්ථ නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය මත නොවන බැවිනි.

◆ උදාහරණ ලෙස, සුළු ව්‍යාපාරයක් සඳහා රු. 1,000/= ක මුදලක් සියයට 15 පොළියට මාස 12 ක් ඇතුළත ගෙවා නිම කිරීමට ණයට ගත් පුද්ගලයෙකු, හිතවන ශේෂ ක්‍රමය යටතේ මාසිකව රුපියල් 90 ආපසු ගෙවිය යුතුවේ. (ආසන්නව රුපියල් 83 මුල් මුදල වශයෙන්ද සියයට 7 පොළිය වශයෙන්ද වේ) ඇයට මුල් මාස 3 ම නැවත ගෙවීමට නොහැකි වුවහොත් ගෙවිය යුතු මුදල රුපියල් 270 කි. (මුල් මුදල රුපියල් 249 ක් සහ පොළිය රුපියල් 21) මේ අනුව හිඟ මුදල් අනුපාතය ආසන්න වශයෙන් සියයට 25 ක් වේ.

$$\begin{aligned} \text{හිඟ මුදල් අනුපාතය} &= \frac{249}{1,000} \\ &= 25\% \end{aligned}$$

කිසිදු මුදලක් ආපසු ගෙවා නොමැති නිසා ඇත්තෙන්ම නොලද නිසා රුපියල් 249 නොව ණය මුදලේ සම්පූර්ණ ප්‍රමාණය වන රුපියල් 1,000 ක ප්‍රමාණයම අවදානමක පවතී. (රුපියල් 1,000 හෝ සියයට 100) අවදානම ගණනය කරනු සඳහා වඩාත් මධ්‍යස්ථ සූත්‍රය වනුයේ අවදානමක ඇති ණය කළඹේ අනුපාතයයි.

අවදානම ඇති ණය කළඹ : අවදානමක ඇති ණය කළඹ යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ කල් පසු වූ ගෙවීමක් ඇති සියළුම ණය වල නොපියවූ ශේෂය වේ. අවදානමක ඇති ණය කළඹ, හිඟ මුදල් වලින් වෙනස් වේ. මන්ද යත් එහිදී හිඟ මුදල් ප්‍රමාණය සහ ණය මුදලෙහි ඉතිරි නොපියවූ ශේෂය සලකනු ලබයි.

$$\begin{aligned} \text{අවදානමක ඇති} & \quad \text{කල් පසුවූ ගෙවීම් සහිත} \\ \text{ආයෝජන කළඹ} &= \frac{\text{ණය වල නොපියවූ ශේෂය}}{\text{නොපියවූ ණය කළඹ}} \\ & \quad \text{(කල් පසුවූ ප්‍රමාණයද ඇතුළත්ව)} \end{aligned}$$

අවදානමක ඇති ණය කළඹ පිළිබඳ අනුපාතයෙන් ණය පැහැර හැරීමේ ගැටළුවෙහි ඇති සත්‍ය අවධානම විඳහා දක්වනු ලබයි. මන්ද යත් එහිදී අවදානමක ඇති සම්පූර්ණ ණය මුදල සැලකිල්ලට ගන්නා බැවිනි. ආපසු ගෙවීම් කුඩා වීමේදී සහ ණය මුදලේ කාලය දීර්ඝ වන අවස්ථාවේදී එය විශේෂයෙන්ම ප්‍රයෝජනවත් වේ. (සමහරක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන නියමිත දිනට දින කිහිපයක් ඇතුළත ණය මුදල ගෙවීමට හැකියාවක් ඇතැයි යන පදනම

කාර්ය සාධක දර්ශක

මත ණය මුදල කල් පසුවී යම් දින ගණනක් ගතවූ පසුව පමණක් එය අවදානමක් ඇති ණය මුදලක් ලෙස හඳුන්වනු ලැබීමට තෝරාගනු ලැබේ. කාලය පදනම් කරගනිමින් අවදානමක් ඇති ණය කළඹේ අනුපාතය ගණනය කිරීමේදී, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ණය පැහැර හැරීම වර්ධනය වනවාද පසුබෑමට ලක්වනවාද යන්න නිර්ණය කල හැකිවේ. ප්‍රාදේශිකයන් සඳහා, ශාඛාවක් සඳහා, ණය නිලධාරියෙකු සඳහා හෝ එක් අංශයක් සඳහා (ණය අරමුණ හෝ භූගෝලීය) හෝ සමස්ථ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහාම අවදානමක් ඇති ණය කළඹේ ප්‍රමාණය ගණනය කළ හැකිය.

9.1 සහ 9.2 වගු මගින් එකම සංවිධානය සඳහා හිඟ මුදල් අනුපාතය ගණනය කිරීමේ සහ අවධානමක් ඇති ණය කළඹේ අනුපාතය ගණනය කිරීමේ වෙනස පෙන්වා ඇත. වගු දෙකෙහිම දක්වා ඇති තොරතුරු, කාලය අනුව වෙන්කල ප්‍රමාණයන් හැර එක සමාන තොරතුරු වේ. නොපියවූ ණය වල ප්‍රතිශතයක් ලෙස හිඟ මුදල් ප්‍රතිශතය (සියයට 6.8) සහ නොපියවූ ණය වල ප්‍රතිශතයක් ලෙස අවදානමක් ඇති ණය කළඹ (සියයට 19.8) අතර වෙනස සැසඳිය හැකිය.

ණය පැහැර හැරීම

ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳව තවදුරටත් දැක්වීම සඳහා පැහැර හැරී ණය මුදල් වල ප්‍රමාණයට සාපේක්ෂව ණය පැහැර හැරීය ණය ගැනුම් කරුවන් සංඛ්‍යාව නිර්ණය කිරීම ප්‍රයෝජනවත් වේ. මුදා හරින ලද ණය මුදල් ප්‍රමාණයන් හි වෙනස්කම් තිබුණත්, ණය මුදලේ ප්‍රමාණය, ණය පැහැර හැරීමට හේතු වේද යන්න දැන ගැනීම ප්‍රයෝජනවී වේ. අවදානමක් ඇති ආයෝජන කළඹ හෝ හිඟ මුදල් වලට වඩා ණය පැහැර හැරී ණය ගැනුම්කරුවන්ගේ අනුපාතය අඩු නම් එමගින් කුඩා ණය වලට වඩා විශාල ණය, ගැටළු සහගත බව හැඟවේ.

$$\text{පැහැර හැරී ණය ගැනුම් කරුවන්} = \frac{\text{ණය පැහැර හැරී ගණන}}{\text{සක්‍රීය ණය ගැනුම් කරුවන් සංඛ්‍යාව}}$$

- ◆ උදාහරණ ලෙස, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක්, අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹේ අනුපාතය සියයට 20 නම්, සහ ණය පැහැර හැරීයවූන්ගේ සහ මුළු ණය ගැනුම්කරුවන් අතර අනුපාතය සියයට 5 යි නම්, එයින් හැඟවෙන්නේ එය පැහැර හැරීමේ ගැටළුව බොහෝ විට රදා පවතින්නේ විශාල ණය ගැනුම්කරුවන් මත බව වේ.

ණය පැහැර හැරීයවූන්ගේ සංඛ්‍යාව නිර්ණය කිරීමේදී, ණය පැහැර හැරීම වැඩි වශයෙන් සිදුවන්නේ ණය වක්‍රය ආරම්භයේදීද අවසානයේදීද යන්න නිර්ණය කිරීම වැදගත් වේ.

කොටුව 9.1 ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත සමඟ ආපසු ගෙවීම් අනුපාත සැසඳීම

Negros Women for Tomorrow Foundation මගින් 1989 ඔක්තෝබර් මාසයේදී Dunganon ව්‍යාපෘතිය ආරම්භ කරන ලදී. එය පිලිපීනයේ සක්‍රීයව ක්‍රියාත්මක වන ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි අනුකෘතියක් වේ. 1995 අප්‍රියෙල් වන විට එහි සක්‍රීය ණය ගැනුම්කරුවන් 5,953 ක් සිටියහ. නොපියවූ මුළු ණය ශේෂය පෙසෝ මිලියන 4.4 ක් වූ අතර (ඇ.ඩො. 174,000) කණ්ඩායම් අරමුදලෙහි එකතුකරන ලද මුළු ඉතුරුම් ප්‍රමාණය පෙසෝ මිලියන 3.3 කි.

Dunganon ව්‍යාපෘතියෙහි, නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය සියයට 94 සිට 99 දක්වා අගය පරාසයක් ලෙස වාර්තා වූ අතර සෑම මාසයකම ලද මුදල, බලාපොරොත්තු මුදලෙන් බෙදීමෙන් එය ගණනය කරන ලදී. (නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයෙහි හරය පැහැර හැර ඇති ණය ප්‍රමාණය ඇතුළත් නොවූ අතර, ලවයේ කලින් කරන ලද ගෙවීම් ඇතුළත් නොවූනි) කෙසේ නමුත් Dunganon හි ණය කළඹ පිළිබඳ තව දුරටත් විශ්ලේෂණය කිරීම සම්පූර්ණ කෙරුණි. 1995 අප්‍රියෙල් මාසය වන විට සම්පූර්ණ නොපියවූ ණය මුදල් ප්‍රමාණය වන පෙසෝ මිලියන 1.5 න් (ඇ.ඩො. 58,000) සියයට 32 ක් හිඟ ලෙස පවතින බව එමගින් සොයාගන්නා ලදී. එයින් බහුතරයක් වසර දෙකකට වැඩි කාලයකට අයත් විය.

ඉහල නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය කෙරෙහි අවධානය තබා තිබූ බැවින් Dunganon ව්‍යාපෘතිය ජර්මනියේ වඩා සාර්ථක ව්‍යාපෘතියක් ලෙස හඳුනාගෙන තිබුණි. ඇත්ත වශයෙන්ම, එවැනි අඩු ගුණාත්මකභාවයකින් යුතු ණය කළඹක් සමග දිගටම මෙහෙයුම් සිදුකලේ නම් ව්‍යාපාරය අසාර්ථක වීමට වුවද ඉඩ තිබුණි.

1995 අප්‍රියෙල් මාසයේදී Dunganon ව්‍යාපෘතිය එහි ණය කළඹේ දුර්වල ගුණාත්මකභාවය හැදින්ගෙන, ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත ගණනය කිරීම ආරම්භ කළ අතර ණය පැහැර හැරීම කළමනාකරනය කිරීමේ වඩා ඵලදායී ශිල්පක්‍රම ක්‍රියාවට නංවන ලදී. 1997 අගෝස්තු මාසය වන විට දින 30 ට වඩා කාලයක් ගතවී ඇති අවදානමක් ඇති ණය කළඹේ ප්‍රමාණය සියයට 16 ක් ලෙස වාර්තා විය (තවමත් නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය සියයට 99.4 ලෙස වාර්තා වූනි.). 1997 ජුනි මාසයේදී එහි ණය කළඹේ සියයට 5 ක ප්‍රමාණයක් කපා හරින ලදී.

මූලාශ්‍රය : Ledgerwood 1995 සහ World Bank, CGAP හි Briget Helms සමග සාකච්ඡාවකිනි.

කල් පසු ණය හැදින්වීම

කල් පසු ණය හැදින්වීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් යොදා ගන්නා ප්‍රතිපත්ති මගින් ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත වලටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මුහුණ දෙන අවදානම් තත්වය නිර්ණය කිරීමේදීත් සෘජුවම බලපෑම් ඇති කරනු ලබයි. යම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් ණය මුදලක් හිඟ හිට ඇතැයි (කල් පසුවීම) සලකන්නේ ණය මුදල ආපසු

ගෙවිය යුතු කාලය අවසන් වීමෙන් පසුව පමණක් නම්, එහිදී ආයෝජන කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ යොදාගන්නා දර්ශක වලින් ලබා දෙන්නේ ඉතා පහල මට්ටමක දත්ත පමණි. ණය මුදල ගෙවා අවසන් කරන කාලය සහ ණය මුදල කල් පසු වී ඇති කාලය අතර

කිසිදු සම්බන්ධතාවයක් නොමැත. මෙහිදී සැලකිය යුතු වන්නේ ණය ලබා ගන්නා විසින් ණය මුදල ආපසු ගෙවීම නවතා කොපමණ කාලයක් ගතවී ඇත්ද යන්න පමණි.

වගුව 9.1 – අතපසු වූ ණය කාලය අනුව කොටස් කල ණය කළඹ පිළිබඳ ආදර්ශ වාර්තාව

සේවා ලාභියා	මුදා හල ප්‍රමාණය	නොපියවූ ප්‍රමාණය	අතපසු වූ ප්‍රමාණය	අතපසු වූ අනුපාතය	කාලය 1-30 දින	31-60 දින	61-90 දින	91-180 දින	181-365 දින	>365 දින
මාලා	300,000	250,000	50,000	20.0	25,000	25,000				
සරත්	390,000	211,000	38,000	18.0	13,000	13,000	12,000			
සිරිපාල	150,000	101,000	30,000	29.7	13,000	11,000	4,000	2,000		
කමල්	50,000	41,000	12,000	29.3	4,000	4,000	4,000			
නන්දා	78,000	64,000	64,000	100.0			5,000	14,000	45,000	
කපිල	300,000	206,000	30,000	14.6						30,000
වන්දා	32,000	28,000	4,000	14.3	1,500	1,500	1,000			
සමන්	50,000	45,000	45,000	100.0		4,000	4,000	18,500	18,500	
අනුර	100,000	84,000	25,000	29.8	5,000	5,000	5,000	10,000		
නිශාන්ති	100,000	16,000	8,000	50.0	8,000					
සුඡීව	257,000	60,000	60,000	100.0				12,000	48,000	
මැණිකා	37,000	32,000	25,000	78.1	3,000	3,000	3,000	3,000	13,000	
ශ්‍රියානී	43,000	37,000	14,000	37.4			7,000	7,000		
වර්තමාන	5,600,000	4,750,000	0	0.0						
මුළු ගණන	7,487,000	5,925,000	405,000	6.8	64,500 1.1 %	66,500 1.1 %	45,000 0.8 %	66,500 1.1 %	124,500 2.1 %	38,000 0.6 %

සටහන: අතපසු වූ ප්‍රමාණය, මේ වන විට ගෙවීමට ඇති සහ මෙතෙක් නොලද ප්‍රමාණය ලෙස අර්ථ දක්වා ඇත.
අතපසු වූ සම්පූර්ණ ප්‍රමාණය නොපියවූ ණය වල ප්‍රතිශතයක් ලෙස 405,000 / 5,925,000 = 6.8%
මූලාශ්‍රය: Stefan Harpe, Calmeadow විසින් ලබා දෙන ලදී.

වගුව 9.2 – අවදානමක ඇති ණය කළඹ කාලය අනුව කොටස් කල ආදර්ශ වාර්තාව

සේවා ලාභියා	මුදා හල ප්‍රමාණය	නොපියවූ ප්‍රමාණය	අතපසු වූ ප්‍රමාණය	කාලය 1-30 දින	31-60 දින	61-90 දින	91-180 දින	181-365 දින	>365 දින	මුළු එකතුව
මාලා	300,000	250,000	50,000		250,000					
සරත්	390,000	211,000	38,000			211,000				
සිරිපාල	150,000	101,000	30,000				101,000			
කමල්	50,000	41,000	12,000			41,000				
නන්දා	78,000	64,000	64,000					64,000		
කපිල	300,000	206,000	30,000						206,000	
වන්දා	32,000	28,000	4,000			28,000				
සමන්	50,000	45,000	45,000					45,000		
අනුර	100,000	84,000	25,000				84,000			
නිශාන්ති	100,000	16,000	8,000	16,000						
සුඡීව	257,000	60,000	60,000					60,000		
මැණිකා	37,000	32,000	25,000	3,000				32,000		
ශ්‍රියානී	43,000	37,000	14,000				37,000			
වර්තමාන	5,600,000	4,750,000	0							
මුළු ගණන	7,487,000	5,925,000	405,000	16,000 0.3 %	250,000 4.2 %	280,000 4.7 %	222,000 3.7 %	201,000 3.4 %	206,000 3.5 %	1,175,000 19.8 %

සටහන: අවදානමක ඇති ණය කළඹ, මේ වන විට ගෙවීමට ඇති ණය වල නොපියවූ ශේෂය ලෙස අර්ථ දක්වා ඇත.
අවදානමක ඇති සම්පූර්ණ ණය කළඹ නොපියවූ ණය වල ප්‍රතිශතයක් ලෙස 1,175,000 / 5,925,000 = 19.8%
මූලාශ්‍රය: Stefan Harpe, Calmeadow විසින් ලබා දෙන ලදී.

8 වන පරිච්ඡේදයේදී සාකච්ඡා කල පරිදි, ණය මුදලක් කල් පසු ගණනයට අයත් යැයි තීරණය කිරීමේදී නැවත ගෙවන වාර ගණන සහ ණය මුදලේ කාලය සමග සම්බන්ධ විය යුතුය. ඇත්තෙන්ම, ආයතන සැසඳීමේදී එක් එක් ආයතනය කල් පසු ණය හඳුන්වන්නේ කෙසේදැයි දැන ගැනීම වැදගත් වේ.

◆ උදාහරණයක් ලෙස, වාරික දෙකකට වඩා නොගෙවා ඇති ණය මුදල් කල් පසු ණය ලෙස හැඳින්වීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ණය ප්‍රතිපත්තියෙහි සඳහන්ව ඇතැයි සිතමු. එනම් සති දෙකක් හෝ ඊට වැඩි කාලයක් තුල නොගෙවූ හිඟ ශේෂයන් සහිත ණය මුදල් කල් පසු ගනයට

කාර්ය සාධක දර්ශක

අයත් වේ. (වගුව 9.3 හි C සහ D ලෙස දක්වා ඇති ණය : B ණය මුදල නොගෙවා අති කාලය එක් සතියක් පමණක් වන නිසා එය අයත් නොවේ) එම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් එක් වාරිකයක් පැහැර හැර ඇති ණය මුදල් කල් පසු ගණයට අයත් යැයි සැලකීමට තීරණය කරයි නම්, එම ණය මුදල්ම අවදානමෙහි ඇති නමුත් අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹේ ප්‍රතිශතය සියයට 76 ලෙස වර්ධනය වේ. (3,225 , 4,250 න් බෙදීමෙන් ලැබේ)

ණය කළඹ සීග්‍රයෙන් වර්ධනය වෙයි නම් (ණය ලබා ගන්නන්ගේ සංඛ්‍යාව වැඩි වීම හෝ ණය මුදලේ මධ්‍ය අගය වැඩිවීම නිසා හෝ කරුණු දෙකම නිසා) පැහැර හැරීමේ අවදානම තේරුම් ගැනීමට නොපියවූ අනුපාතය (arrear rate) යොදා ගත හැකි වේ. මන්දයත් හිඟ හිටි ණය කළඹ (හරය) ණය මුදල් කල් පසු ණය ගණයට අයත් වනවාට වඩා වේගයෙන් වර්ධනය වන බැවිනි. (මුදාහරින ලද ණය ප්‍රමාණයන් සමඟ නොපියවූ ණය කළඹ වර්ධනය වන අතර කල් පසු ණය වර්ධනය වන්නේ වාරික නොගෙවීමෙන් සමඟ වේ.) සීග්‍රයෙන් වර්ධනය වන ණය කළඹ මගින්, යොදා ගන්නා ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳව, දර්ශක පිළිබඳව නොසලකා ණය පැහැර හැරීම පිළිබඳව ගැටළු සඟවයි. (Stearns 1991) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් කල් පසු ණය කාලය අනුව කොටස් කර, ඔවුන්ගේ ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය කලින් කල පරීක්ෂා කර බැලීම සිදු කළ යුතුය. (පරිච්ඡේද 8 බලන්න)

ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය සාපේක්ෂ ලෙස දීර්ඝ වීමේදීද මෙම තත්වය අති විය හැකිය. ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය දීර්ඝ වන විට එක් වාරිකයකට ණය මුදලේ ප්‍රමාණයෙන් සුළු ප්‍රතිශතයක් පමණක් අයත් වේ. කල් ඉක්ම වූ ගෙවීම් මගින් ණය මුදලේ කුඩා කොටසක් පමණක් නියෝජනය කරන අතර තවමත් අතපසු වූ ණය අනුපාතයට සාපේක්ෂව අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹ ඉතා වැඩි

අගයක් ගත හැකිය. මන්ද යත් , හිඟ හිටි ණය වල බහුතරය, කල් පසු ගණයට අයත් වී නොතිබුනත් මෙයට අයත් වන බැවිනි.

ණය වාරික නිතරම ගෙවන, (සතිපතා ආදී) සාපේක්ෂව දිගු ආපසු ගෙවීමේ කාලයක් සහිත ණය මුදල්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ඇති නම්, එහිදීද අතපසු වූ ණය අනුපාතය සලකනවාට වඩා අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹ පිළිබඳ අනුපාතය සැලකීම වඩාත් වැදගත් වේ. දීර්ඝ කාලයක් පුරා සතිපතා වාරික ගෙවීම මගින් සෑම සතියකම කුඩා ගෙවීමක් පමණක් සිදු කරයි. ණය කළඹට ඇති අවදානම එම ප්‍රමාණය මගින් වැඩි කලත් ඉහත විස්තර කල රුපියල් 1,000 ක ණය මුදල වසර 2 ක කාලයක් වන අතර මාස දෙකක වාරික නොගෙවා සිටියත් අතපසු වන අගය රුපියල් 90 ක් වන, නමුත් එහි ප්‍රධාන කොටස වන හිඟ හිටි රු. 1,000 අවදානමක ඇති බව සලකනු ලබයි. කල් පසු වන සෑම වාරිකයක් මගින්ම, ණය පැහැර හැරීමේ අනුපාතය මත කුඩා බලපෑමක් පමණක් ඇති කරයි.

ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත වලට, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ණය කපා හැරීමේ ප්‍රතිපත්ති මගින් සාප්‍රවම බලපෑම් එල්ල කරනු ලබයි. (කොටුව 9.2) පැහැර හැර ණය නොගෙවන බවට හඳුනාගත් විට එකවර කපා නොහැර දිගින් දිගටම පොත් වල තබා ගන්නේ නම් එය ණය කළඹේ ප්‍රමාණය එනම් හරය අතිශයෝක්තියෙන් දැක්වීමකි. කෙසේ නමුත්, ලවයද වැඩිවන අතර (මන්දයත් එහි පැහැර හැර ණය ඇතුළත් වන නමුත් හරයට සාපේක්ෂව පැහැර හැරී ණය ප්‍රමාණය සමානුපාතිකව අඩු වේ.) එහි ප්‍රථිපලය ලෙස සුදුසු ලෙස ණය කපා හරින ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට වඩා අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹෙහි ප්‍රමාණය වැඩි අගයක් ගැනීම වේ.

මෙයට විකල්ප ලෙස පැහැර හැරී ණය හරයෙන් සහ ලවයෙන් පිටතට ගත් විට ණය කළඹ යහපත් බව පෙන්නුම් කරන නිසා ඉතා ඉක්මනින් ණය කපා හැරීම සිදු කිරීමේදී අවදානමෙහි ඇති ණය

වගුව 9.3 – අවධානමෙහි ඇති ආයෝජන කළඹ ගණනය කිරීම

සේවා ලාභියා	මුදාහල ප්‍රමාණය	වන සතිය					හිඟ හිටි ප්‍රමාණය
		1 වන	2 වන	3 වන	4 වන	5 වන	
A	1,150	25	25	25	25	25	1,025
B	1,150	25	25	-	25	25	1,050
C	1,150	25	-	-	25	25	1,075
D	1,150	25	-	-	-	25	1,100
මුළු ගණන							4,250

අවධානමෙහි ඇති ආයෝජන කළඹ = $\frac{2,175}{4,250} = 51\%$

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996

කළඹෙහි අනුපාතය අත්‍යවික ලෙස පහල අගයක් ගනී.

කෙසේ නමුත් බොල් ණය වල ඇතුළත් ඉහල පිරිවැය විස්තර කරමින් මෙම කපා හැරීම් සිදු කිරීමට අවශ්‍ය බොල් ණය සංචිතය සඳහා ඉහල අගයක් වෙන් කිරීම අදායම් ප්‍රකාශයන් හි පෙන්නුම් කරයි.

කොටුව 9.2 ණය කපා හැරීමේ ප්‍රතිපත්තින් හි බලපෑම

ජොර්දානයේ සාර්ථකව පවත්වාගෙන යන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් කාන්තාවන් සඳහා ආදායම් උත්පාදන ණය මුදලක් සහිත 18 ක කාලයක් සඳහා ලබා දෙයි.

"බොල් ණය" ඔවුන්ගේ පොත් වල තබා ගැනීම අවශ්‍ය නොවන බව එම ආයතනය විසින් තීරණය කළ අතර දින 90 ක් හෝ ඊට වඩා කල් පසු ණය කපා හැරිය යුතුය. එහි ප්‍රචලය වූයේ අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹ අනුපාතය සැලකිය යුතු අඩු මට්ටමක පැවතීමයි. කෙසේ නමුත්, අවදානමෙහි ඇති ණය කළඹ ගණනය කිරීමේදී කපා හැර ණය ප්‍රමාණය ඇතුළත් කලේ නම් ආයතනය විසින් ඉතා සමීපව අධීක්ෂණය කර අවධානය යොමු කළ යුතු ආකාරයේ ණය පැහැර හැරීමේ ගැටළුවක් ඇති බව පෙන්නුම් කරමින් එම අනුපාතය තුන් ගුනයකින් වැඩි කර දක්වයි.

මූලාශ්‍රය :- ලේඛකයා විසින් සැපයුවකි.

බොල් ණය අනුපාතය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය බලාපොරොත්තු වන බොල් ණය ප්‍රමාණය සහ සත්‍ය බොල් ණය පිළිබඳ දත්ත සපයන බොල් ණය අනුපාත දෙකක් පවතී. පළමුවන අනුපාතය බොල් ණය වෙන් කිරීමේ අනුපාත වන අතර දෙවැන්න බොල් ණය අනුපාතය වේ.

බොල් ණය වෙන් කිරීමේ අනුපාත

8 පරිච්ඡේදයේ සාකච්ඡා කල පරිදි බොල් ණය සංචිතය (ශේෂ පත්‍රයෙහි සටහන් කරන) යනු බොල් ණය වෙන් කිරීම වල එකතු කල අගයෙන් (ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි වියදමක් ලෙස සටහන් කළ) ණය කපා හැරීමෙන් ලැබෙන අගය වේ. බොල් ණය සංචිත වල ප්‍රමාණය හිඟ හිටි ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය මත නිර්ණය කරනු ලබයි. බොල් ණය වෙන් කිරීම නිර්ණය කළ විට, එය නොපියවූ ණය කළඹේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස දැක්වීම ප්‍රයෝජනවත් වේ.

(මෙම අනුපාතයෙහිදී ගැලීම් අයිතමයක් වන බොල් ණය වෙන් කිරීම සිදු නොකරයි. ව්‍යාපාර අයිතමයන් ලෙස අනාගත පාඩු වීම් සඳහා කොපමණ ප්‍රමාණයක් රඳවා තබා ගෙන ඇත්දැයි ණය කළඹේ සාමාන්‍යයක් ලෙස ප්‍රතිශතයකින් දැක්වීම සිදු කරනු

ලබයි. බොල් ණය වෙන් කිරීමේ අනුපාතය එම කාල පරිච්ඡේදය සඳහා වියදමක් වන අතර ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය සාර්ථක දර්ශකයක් නොවේ.)

බොල් ණය වෙන් කිරීමේ අනුපාතය මගින් ණය කළඹින් කොපමණ ප්‍රතිශතයක් අනාගත බොල් ණය සඳහා වෙන්කර ඇත්ද යන්න පෙන්නුම් කරයි. කාලයක් පුරා මෙම අනුපාතය සැසඳීමෙන්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට සුදුසු බොල් ණය වෙන් කිරීම සිදු කරමින් ඔවුන් කොපමණ හොදින් ණය පැහැර හැරීම කළමණාකරනය කරනු ඇත්ද යන්න නිර්ණය කල යුතු වේ.

(ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ඉහල අනුපාතයකින් වර්ධනය වන්නේනම් හෝ ණය මුදල් වල ප්‍රමාණය වැඩි වන්නේ නම් මෙම අනුපාත මගින් නොමග යැවීම සිදු වේ. මන්දයත් ලවයෙහි ඇති අගය, හරයට වඩා වැඩි වේගයෙන් වර්ධනය වන බැවිණි. මෙහිදී හරය ලෙස බොල් ණය වෙන් කිරීම සිදු කර ඇති ණය වඩන් නිවැරදිව විදහා දැක්වීමට නොපියවූ ණය කළඹේ මධ්‍ය අගය යොදා ගැනීම නිර්දේශ කල හැකිය.)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය එහි කල් පසු ණය කළමණාකරනයන වර්ධනය කිරීමත් සමග මෙම අනුපාත අඩු විය යුතුය.

$$\begin{aligned} &\text{බොල් ණය} \\ &\text{වෙන්කිරීමේ} \\ &\text{අනුපාතය} = \frac{\text{එම කාලපරිච්ඡේදය තුළ} \\ &\quad \text{බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම} \\ &\quad \text{එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ} \\ &\quad \text{නොපියවූ ණය කළඹ}} \end{aligned}$$

සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම සියයට 5 ඉක්මවනු ලබන්නේ කලාතුරකිනි.

බොල් ණය අනුපාත

බොල් ණය අනුපාතය, විශේෂ කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ (සාමාන්‍යයෙන් අවුරුද්දක්) බොල් ණය අනුපාතය නිර්ණය කිරීම සඳහා ගණනය කරනු ලබයි. බොල් ණය අනුපාතය මගින් එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ කපා හරින ලද ණය ප්‍රමාණය පමණක් පෙන්නුම් කරනු ලබයි. එ මගින් නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යයට සාපේක්ෂව එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ බොල් ණය ප්‍රමාණය පිළිබඳව සංඥාවක් ලබා දෙයි.

නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය නිර්ණය කිරීම සඳහා එම වසර ආරම්භයේ නොපියවූ ණය කළඹේ ප්‍රමාණයට වසර අවසානයේ අගය එකතු කරන අතර එහි ප්‍රචලය දෙකෙන් බෙදීමෙන් ලබා ගනී. මන්දයත් සාමාන්‍යයෙන් ණය කපා හැරීම, පැරණි ණය සඳහා සිදු කරන අතර බොල් ණය සංචිත අනුපාතයේදී මෙන් වර්තමාන ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ සංඥාවක් ලබා නොදිය

කාර්ය සාධක දර්ශක

හැකිය. බොල් ණය අනුපාතය කලාතුරකින් බොල් ණය සංචිත අනුපාතයට වඩා වැඩි විය හැකිය. මන්දයත් සංචිත වෙන් කල සමහරක් ණය ආපසු ගෙවීමට හැකියාවක් ඇති අතර එම නිසා සත්‍ය වශයෙන්ම කපා හල ණයවලට වඩා බොල් ණය සංචිතය සාමාන්‍යයෙන් වැඩි විය හැකිය.

$$\text{බොල් ණය අනුපාතය} = \frac{\text{එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ කපා හරින ලද ප්‍රමාණය}}{\text{එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ නොගෙවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය}}$$

දීර්ඝ කාලයක් පුරා බොල් ණය අනුපාතය සංසන්දනය කිරීමෙන් බොල් ණය අනුපාතය නොගෙවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යයට ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් වැඩිවීමක් සිදුවේද, අඩුවීමක් සිදු වේද යන්න නිරීක්ෂණය කළ හැකිය. එසේම බොල් ණය සංචිත ප්‍රමාණයන් සැසඳීමෙන් ඉතිහාසයේ බොල් ණය සඳහා වෙන් කරන ලද ප්‍රමාණයන් පදනම් කර ගනිමින් සිදු කරන ලද බොල් ණය සංචිත ප්‍රමාණයන් ප්‍රමාණවත්ද යන්න නිර්ණය කල හැකිය.

ආදර්ශ අනුපාත

වගුව 9.4 හි සඳහන් ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත ඇමුණුම් හි ඇතුළත් දත්ත ආශ්‍රයෙන් ගණනය කර ඇත.

- ◆ කාලයන් සමග ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත වර්ධනය වන බව (අඩුවන බව) දැකිය හැකිය. 1995 දී බොල් ණය අනුපාත වැඩිවී

ඇති අතර එම වර්ෂය තුළ බොල් ණය සංචිත අනුපාත අඩු ඇයි දැයි එමගින් අර්ධ ලෙස පැහැදිලි කර දෙයි. (ණය කපා හැරීම මගින් බොල් ණය සංචිත අනුපාත අඩුකර දක්වයි.) සාමාන්‍යයෙන් බොල් ණය අනුපාත සෑම වසරකම ඇතුළත් වීම මගින් එහි ණය පැහැර හැරීමේ ගැටළුව පිළිබඳ ඉඟි දක්වයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් ස්ථාපනය කර ඇති ණය කපා හැරීමේ ප්‍රතිපත්ති මත මෙය සම්පූර්ණයෙන්ම රඳා පවතී.

ඵලදායීතාවය සහ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳ අනුපාත

ඵලදායීතාවය සහ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳ අනුපාත මගින්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ආදායම් උත්පාදනය කරනු ලබන අගය පිළිබඳව තොරතුරු සපයයි. දීර්ඝ කාලයක් පුරා ඵලදායීතාවය සහ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳ අනුපාත ගණනය කිරීම සහ සංසන්දනය කිරීම මගින් ඔවුන්ගේ සම්පත් පරිභෝජනය උපරිම ලෙස සිදුකරනවාද යන්න නිර්ණය කරගැනීමට හැකිවේ. ඵලදායීතාවය මගින් දෙන ලද සම්පත් හෝ වත්කම් (යෙදවුම්) මත ජනනය කරන (ප්‍රතිදානය) ව්‍යාපාරික ධාරිතාවය පෙන්නුම් කරයි. කාර්යක්ෂමතාවය යනු එක් ප්‍රතිදාන ඒකකයක් සඳහා පිරිවැය වේ.

ඵලදායීතාවය සහ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳ අනුපාත යන කරුණු දෙකම කාලයක් පුරා කාර්ය සාධනය සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙයුම් වර්ධනය සැසඳීමට යොදා ගත හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සමස්ථ කාර්ය සාධනය සැලකීමෙන් යහපත් කාර්ය සාධනයක් වාර්තා කරන ශාඛාවක්, ණය

වගුව 9.4 – ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාත ගණනය කිරීම				
ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ අනුපාතය	අනුපාතය	1995	1994	1993
අතපසු වූ ණය අනුපාතය	<u>අතපසු වූ ගෙවීම්</u> නොපියවූ ණය කළඹේ වටිනාකම	8.3%	12.9%	19.2%
අවදානමෙහි ඇති කළඹ	<u>අතපසු වූ ණය වල ශේෂය</u> නොපියවූ ණය කළඹේ වටිනාකම	21.4%	28.6%	38.5%
බොල් ණය සංචිත අනුපාත	<u>බොල් ණය සංචිත</u> නොපියවූ ණය කළඹේ වටිනාකම	8.3%	7.1%	9.6%
බොල් ණය අනුපාත	<u>කපාහරින ලද ණය ප්‍රමාණය</u> නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය	0.67%	4.9%	0%

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996; ඇමුණුම් 1 සහ 3

නිලධාරීන්, හෝ වෙනත් මෙහෙයුම් ඒකක හඳුනා ගත හැකි අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ප්‍රධාන මෙහෙයුම් සාධක අතර "ප්‍රශස්ථ" සබඳතාවය නිර්ණය කිරීම ආරම්භ කළ හැකිය. එසේම හැකියාවක් ඇත්නම්, ශාඛා කළමනාකරුවන්ට ඔවුන්ගේ ශාඛාවල තත්වය අනෙකුත් ශාඛාවල තත්වය සමඟ සන්සන්දනය කිරීම සහ ලාභදායීත්වය වැඩි කිරීම සඳහා පිරිවැය අඩු කිරීම සිදු කල යුතුද යන්න නිර්ණය කල හැකිය.

ඵලදායීතා අනුපාත

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ඵලදායීතාවය විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා අනුපාත කිහිපයක් ඉදිරිපත්කල හැකිවේ. මෙම අනුපාත ණය නිලධාරීන්ගේ ඵලදායීතාවය කෙරෙහි අවධානය යොමුකර ඇති අතර එයට හේතුවන්නේ ආදායම් උත්පාදනයෙහි මූලිකත්වය ගනු ලබන්නේ ණය නිලධාරීන් වීමයි.

මෙම අනුපාත වලට අයත් වන්නේ

- ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ක්‍රියාකාරී ණය ගැනුම්කරුවන් සංඛ්‍යාව
- ණය නිලධාරියෙකු සඳහා නොපියවූ ණය කළඹ
- ණය නිලධාරියෙකු සඳහා එක් කාල පරිච්ඡේදයක් තුල මුදා හල සම්පූර්ණ ණය ප්‍රමාණය

ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහාද, ඉතුරුම් එකතු කරන කාර්ය මණ්ඩලය සඳහාද ඵලදායීතා අනුපාත ගණනය කළ හැකිය. එම අනුපාත ඉහත අනුපාත වලට සමාන වන අතරම පහත කරුණුද එකතු වේ.

- ඉතුරුම් නිලධාරියෙකු සඳහා ක්‍රියාකාරී ගැනුම්කරුවන් සංඛ්‍යාව
- ඉතුරුම් නිලධාරියෙකු සඳහා ඉතුරුම් ප්‍රමාණය
- ඉතුරුම් නිලධාරියෙකු සඳහා කාල පරිච්ඡේදයක් තුල එකතු කරන සම්පූර්ණ ඉතුරුම් ප්‍රමාණය

ඵලදායීතා අනුපාත ගණනය කිරීම සඳහා වර්තමාන මූල්‍ය ප්‍රකාශන සහ ආයෝජන කළඹ පිළිබඳ වාර්තා අවශ්‍ය වේ. (හෝ ඉතුරුම් වාර්තා). මෙම අනුපාත ණය නිලධාරීන් ඉලක්ක කර ඉදිරිපත්කර ඇති අතර ශේෂ පත්‍රයේ වත්කම් පමණක් විශ්ලේෂණය කර ඇත. ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදු කරන කාර්ය මණ්ඩලයේ ඵලදායීතාවය විශ්ලේෂණය කිරීමට බලාපොරොත්තු වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉහත මූලධර්මයන්ම යොදා ගත යුතු වේ.

ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ක්‍රියාකාරී ණය සංඛ්‍යාව

ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ක්‍රියාකාරී ණය සංඛ්‍යාව (හෝ ණය ගන්නන් සංඛ්‍යාව) ණය ලබා දෙන ආකාරය සහ පුද්ගල ණය ලබා දෙනවාද, කණ්ඩායම් සාමාජික තනි පුද්ගලයින් ලෙස සලකනවාද හෝ කණ්ඩායමක් ලෙස සලකනවාද යන්න මත පදනම්ව වෙනස් වේ. සෑම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් සඳහාම එක් ණය නිලධාරියෙකුට කාර්යක්ෂමව කළමනාකරණය කල හැකි ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රශස්ථ සංඛ්‍යාවක් ඇත. එක් නිලධාරියෙකු සේවා ලාභීන් විශාල සංඛ්‍යාවක් හැසිරවීමේදී වේගන සඳහා වැය වන පිරිවැය අඩු ලෙස පෙනුනද, සේවලාභීන් විශාල සංඛ්‍යාවක් හැසිරවීමෙන් ණය පැහැර හැරීම ඉහල අගයක් ගැනීම, පරිපාලන වියදම් අඩු මට්ටමකින් පවත්වාගෙන යෑමට වඩා අහිතකර වේ.

වෙනත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මෙම අනුපාත සමග සැසඳීමේදී (හෝ එකම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ විවිධ ශාඛා හෝ විවිධ නිෂ්පාදිත අතර වෙනස) ණය මුදල් ආපසු ගෙවන කාලය පිළිබඳ සැලකීම අවශ්‍ය වේ. මන්දයත් එක් ණය නිලධාරියෙකුට පවත්වාගෙන යා හැකි සේවලාභීන් සංඛ්‍යාව මගින් විශාල බලපෑමක් ඇති කරන බැවිනි. ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය සාපේක්ෂ වශයෙන් දීර්ඝ නම් ණය නිලධාරියාට කෙටි කාලීන ණය මුදල් අඑත් කිරීමට ගතවන කාලය මෙන් වැඩි කාලයක් ඒ සඳහා යෙදවිය යුතු නොවේ. මෙහිදී කෙටිකාලීන ණය හසුරුවන ණය නිලධාරියෙකුට වඩා වැඩි ණය සංඛ්‍යාවක් දීර්ඝ කාලීන ණය හසුරුවන නිලධාරියෙකුට පවත්වාගෙන යා හැකිවේ. (අනෙකුත් සියළුම සාධක නියත යැයි සලකමින්) (සටහන : හරය සහ ලවය සඳහා සාමාන්‍යය යොදා ගත යුතුවේ)

ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ණය කළඹේ සාමාන්‍යය

ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ණය කළඹේ සාමාන්‍යය, ණය ප්‍රමාණයන්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සේවා ලාභීන්ගේ පරිණතභාවය සහ ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ක්‍රියාකාරී සේවලාභීන්ගේ ප්‍රශස්ථ සංඛ්‍යාව යන කරුණු මත පදනම් වෙමින් වෙනස් වේ. මෙම අනුපාත මූලිකවම ඵලදායීතාවය අභ්‍යන්තරව කළමනාකරනය කර ගැනීමටත් වෙනත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඵලදායීතාවය සැසඳීමේදී භාවිතා කිරීමත් සිදු කල යුතුවේ.

ණය නිලධාරියා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි දීර්ඝ කාලයක් පුරා සේවය කරයි නම් එක් අවස්ථාවකදී ණය නිලධාරියා හසුරුවනු ලබන ක්‍රියාකාරී ණය

කාර්ය සාධක දර්ශක

ගන්නන්ගේ වර්ධනය අවම මට්ටමක පැවතෙමින්, ක්‍රියාකාරී ණය ගන්නන් සහ ණය කළඹේ ප්‍රමාණය ප්‍රශස්ථ මට්ටමකට ලබා විය යුතුය. සටහන : හරය සහ ලවය සඳහා සාමාන්‍යය භාවිතා කළ යුතුවේ)

එක් ණය නිලධාරියෙකු විසින් යම් කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා මුදාහරින ණය සංඛ්‍යාව

ගිණුම්කරණයේදී, ණය නිලධාරියෙකු විසින් මුදා හරිනු ලබන ණය මුදල් ප්‍රමාණය මුදල් ප්‍රවාහයට අයිතමයක් වන අතර එහි නොපියවූ ප්‍රමාණය ශේෂ පත්‍රයේ අයිතමයකි. මෙම දෙක අතර වෙනස පැහැදිලි කිරීම අවශ්‍ය වේ. මක්නිසාද යත් මෙම ගිණුම් දෙක සඳහාම විශේෂිත වූ පිරිවැය ඇති බැවිනි. ණය කළඹේ සාමාන්‍යය පිළිබඳ අනුපාතය මගින් තොගය මනිනු ලබයි (ණය කළඹේ ප්‍රමාණය) මෙම අනුපාතය මගින් ණය මුදා හැරීමේ ප්‍රමාණයද මනිනු ලබයි.

සේවලාභීන් විසින් අතිරේක ණය ලබා ගැනීමේදී සේවලාභීන්ට විශාල ණය ප්‍රමාණයක් අවශ්‍ය වීම හෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය උද්ධමනකාරී වාතාවරණයක මෙහෙයුම් සිදු කිරීම හෝ මත ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ණය කළඹේ ප්‍රමාණය හෝ මුදාහල මුළු මුදල වැඩි වීම සිදු විය හැකිය.

ආදර්ශ අනුපාත

වගුව 9.5 මගින් ඇමිණුමෙහි දත්ත භාවිතයෙන් වසර තුනක කාලයක් සඳහා ඵලදායී අනුපාත ගණනය කර ඇත.

(ආදර්ශ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය, ඉතුරුම් ඒකරාශී නොකරන අතර, ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදු කරන කාර්ය මණ්ඩලය සඳහා ඵලදායී අනුපාත ගණනය කර නොමැත.)

◆ මෙම අනුපාත මගින් සාමාන්‍යයෙන් ධනාත්මක නැඹුරුතාවයක් පෙන්නුම් කරනු ලබයි. ආදර්ශ ණය කළඹ වාර්තාවෙහි නිර්ණය කළ පරිදි, 1994 දී අමතරව නව ණය නිලධාරීන් දෙදෙනෙකු සේවයට ගනු ලැබුණි. මේ මගින් සියළුම අනුපාත වලට බලපෑමක් එල්ල වූනි. විශේෂයෙන්ම 1994 තුළ එක් ණය නිලධාරියෙකු විසින් මුදාහල සම්පූර්ණ ණය මුදලට බලපෑම් ඇති කෙරුණි. 1995 දී ඵලදායීතාවය වැඩිවන බවට ඉතිරිකරමින් සියළුම අනුපාත වර්ධනය වූනි.

ඵලදායීතා අනුපාතය

ඵලදායීතා අනුපාතය මගින් ආදායම් උත්පාදනය සඳහා ලබා දෙන සේවාවන්හි (ණය) පිරිවැය මනිනු ලැබේ. මේවා මෙහෙයුම් පිරිවැය ලෙස හඳුන්වන ලබන අතර බොල් ණය සංචිත හෝ මූල්‍ය පිරිවැය ලෙස ඇතුළත් නොකළ යුතුය. සම්පූර්ණ මෙහෙයුම් පිරිවැය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කාර්යක්ෂමතාවය මැනීම සඳහා පහත දක්වා ඇති ප්‍රමාණයන් තුනෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස ප්‍රකාශ කළ හැකිය. නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය (ක්‍රියාකාරී හෝ සම්පූර්ණ වත්කම් වල සාමාන්‍ය ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ඉතිරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා බලපත්‍ර ඇත්නම්, මෙහෙයුම් පිරිවැයට එදිරිව සම්පූර්ණ වත්කම් ප්‍රමාණය මැනීම සුදුසු වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ණය සේවා පමණක් සපයයි නම් මෙහෙයුම් පිරිවැය මූලිකවම සම්බන්ධ වන්නේ ණය ණය කළඹ මෙහෙයවීම සඳහා වන අතර එම නිසා නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යයට එරෙහිව මැනිය යුතුවේ), ණය ලෙස ලබා දුන් මුදල් ඒකකයට හෝ ලබා දුන් ණයට හෝ යන ඒකක තුන ප්‍රකාශ කළ හැකිය.

වගුව 9.5 – ඵලදායීතා අනුපාත ගණනය කිරීම		1995	1994	1993
ඵලදායීතා අනුපාතය	අනුපාතය			
එක් ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ක්‍රියාකාරී ණය සංඛ්‍යාවේ සාමාන්‍යය	<u>ක්‍රියාකාරී ණය සංඛ්‍යාවේ මධ්‍යන්‍ය</u> ණය නිලධාරීන් සංඛ්‍යාවේ සාමාන්‍යය	279	239	271
එක් ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ණය කළඹේ සාමාන්‍යය	<u>නොපියවූ ණය ප්‍රමාණයේ සාමාන්‍යය</u> ණය නිලධාරීන් සංඛ්‍යාවේ සාමාන්‍යය	12,500	10,167	11,250
ණය නිලධාරියෙකු සඳහා මුදාහල මුළු ණය ප්‍රමාණය	<u>මුදා හල මුළු ණය ප්‍රමාණය</u> ණය නිලධාරීන් සංඛ්‍යාවේ සාමාන්‍යය	26,667	12,667	22,000

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996; ඇමිණුම් 1 සහ 3

වඩාත් සවිස්තරාත්මක විශ්ලේෂණයක් සඳහා වෙනත සහ ප්‍රතිලාභ, කුලිය සහ උපයුක්තතා (utilities) ආදී රාජකාරීමය වියදම් හෝ ප්‍රවාහන ගාස්තු ආදී විශේෂිත පිරිවැය අංශයන්හි කාර්යක්ෂමතාවය මැනීම සඳහා මෙහෙයුම් පිරිවැය කොටස්වලට බෙදා දැක්විය හැකි වේ. වෙනත සහ ප්‍රතිලාභ මගින් මෙහෙයුම් පිරිවැයෙහි වැඩි කොටසක්ට අයත්වන නිසා නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යයට වෙනත සහ ප්‍රතිලාභ දරන අනුපාතය නිතරම ගණනය කරනු ලැබේ. එසේම එම රටෙහි ඒක පුද්ගල දළ ජාතික ආදායම සමඟ ණය නිලධාරියාගේ වෙනතයෙහි සාමාන්‍යය ගණනය කළ යුතුය. අනෙකුත් විශ්ලේෂණයන් මෙහි දක්වා නැති නමුත් අවශ්‍ය විශ්ලේෂණය අනුව පහසුවෙන් ගණනය කළ හැකිය.

ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා කාර්යක්ෂමතා අනුපාත මදක් අඩු වේ. මන්දයත් ඉතුරුම් එකතුකිරීම සඳහා අතිරේක මෙහෙයුම් පිරිවැයක් දැරිය යුතු බැවිණි. එම නිසා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි කාර්යක්ෂමතා අනුපාත ඉතුරුම් එකතු නොකරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අනුපාත සමඟ සන්සන්දනය කිරීම නොකල යුතුය. මෙම විශ්ලේෂණය මගින් ණය මෙහෙයුම් පමණක් අවධානයට ලක් කරයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ණය මෙහෙයුම් විශ්ලේෂණය කිරීමේදී ප්‍රධාන සාධක දෙකක් බලපෑම් ඇති කරනු ලබන අතර එමගින් මෙහෙයුම් පිරිවැය සහ කාර්යක්ෂමතාවය, ණය කළඹෙහි ආදායම සහ ණය මුදලක සාමාන්‍ය යන කරුණු මත බලපෑම් එල්ල කරයි. (Bartel McCord and Bell 1995) මෙම සාධක දෙකෙහි බලපෑම සහ එයට අදාල මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය සහ මෙහෙයුම් පිරිවැය, ණය කළඹේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස සහ මුදල් ඒකකයක් හෝ එක් ණය මුදලක් ලබා දීමට වැයවන පිරිවැය සමඟ සම්බන්ධ කර විශ්ලේෂණය කළ හැකිය.

මෙහෙයුම් පිරිවැය අනුපාතය

මෙහෙයුම් පිරිවැය අනුපාතය මගින් ණය ලබා දීමේ මෙහෙයුම් වල කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳ යම් ඉඟියක් ලබා දෙයි. (සමහර අවස්ථාවලදී කාර්යක්ෂමතා දර්ශක ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. ණය කළඹෙහි සාමාන්‍යයට සම්බන්ධ මෙහෙයුම් පිරිවැය වැඩි වීම හෝ අඩුවීම මගින් මෙම අනුපාතයට බලපෑම් ඇති කරනු ලබයි.

$$\frac{\text{මෙහෙයුම් පිරිවැය අනුපාතය}}{\text{මෙහෙයුම් පිරිවැය}} = \frac{\text{මෙහෙයුම් පිරිවැය නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය}}{\text{මෙහෙයුම් පිරිවැය නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය}}$$

සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි ණය කළඹේ සාමාන්‍යයෙන් සියයට 13 සිට 21 දක්වා අගයක්ද, සම්පූර්ණ වත්කම් වලින් සියයට 5 සිට 16 දක්වා අතර අගයකද මෙහෙයුම් පිරිවැය අනුපාත ඇති බවද දැකිය හැකිය. (Christen and others 1995)

ආයෝජන කළඹේ ප්‍රමාණයෙහි සාමාන්‍යයට වෙනත සහ ප්‍රතිලාභ

බොහෝ සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන බොහෝමයක වෙනත සහ ප්‍රතිලාභ සඳහා ප්‍රතිශතය, සාමාන්‍යයෙන් ණය කළඹේ ප්‍රමාණයෙන් සාමාන්‍යයට සියයට 4 සහ 16 අතර අගයක් ගනී. (Christen and others 1995) මෙම ආකෘතිය ජනගහණ ඝනත්වය සහ රටෙහි වෙනත මට්ටම අනුව වෙනස් වේ.

$$\frac{\text{ණය කළඹේ සාමාන්‍යයට වෙනත සහ ප්‍රතිලාභ}}{\text{ණය කළඹේ සාමාන්‍යයට වෙනත සහ ප්‍රතිලාභ}} = \frac{\text{වෙනත සහ ප්‍රතිලාභ}}{\text{ණය කළඹෙහි සාමාන්‍යය}}$$

ණය නිලධාරියෙකුගේ වෙනතයෙහි සාමාන්‍යය, ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙහි ගුණාකාරයක් ලෙස

ණය නිලධාරියෙකුගේ වෙනතයෙහි සාමාන්‍යය දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙහි ගුණාකාරයක් ලෙස දැක්වීම යනු, රට තුළ ක්‍රියාවන්ගේ ආර්ථික මට්ටමට සාපේක්ෂව ඔවුන්ගේ වෙනත මට්ටම සුදුසු දැයි නිර්ණය කිරීමට යොදාගත් ඵලදායී අනුපාතයකි. මෙම අනුපාතය මගින් සමාන මෙහෙයුම් පරිසරයක් තුළ ක්‍රියාත්මක වන එක සමාන ආයතනයන් අතර සැසඳීම සඳහා භාවිත කළ හැකිවේ.

$$\frac{\text{ණය නිලධාරියෙකුගේ වෙනතයෙහි සාමාන්‍යය}}{\text{ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ ගුණාකාරයක් ලෙස}} = \frac{\text{ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදනය}}{\text{ණය නිලධාරියෙකුගේ වෙනතයෙහි සාමාන්‍යය}}$$

ණය ලෙස ලබා දෙන මුදල ඒකකයකට පිරිවැය

ණය ලෙස ලබා දෙන මුදල් ඒකකයකට පිරිවැය මගින් ණය කළඹෙහි මෙහෙයුම් පිරිවැය මගින් ලබා දෙන ආදායම පිළිබඳ දක්වයි. මෙම අනුපාතය අඩුවීමේදී කාර්යක්ෂමතාවය වැඩි වේ. කාලයක් පුරා මෙම අනුපාතය ගණනය කිරීම හා සැසඳීම මගින් පිරිවැය වැඩි වනවාද අඩුවෙනවාද යන්න දනගැනීමට ඉතාමත් ප්‍රයෝජනවත් වේ. උදාහරණ ලෙස මෙහෙයුම් පිරිවැය වැඩිවීමේදී වුවත් ණය කළඹේ විශාලත්වය වෙනස් නොවී පවතින විටත්, මුදල් ඒකකයක් ණය ලෙස ලබා දීම සඳහා වැය වන පිරිවැය සත්‍ය වශයෙන්ම අඩුවිය හැකිය. ඒම කාල පරිච්ඡේදය තුළ කෙටිකාලීන ණය වැඩි වශයෙන් ලබා දීමත් එම නිසා ණය කළඹ මගින් ලැබෙන ආදායම වැඩිවීම නිසාත් මෙය සිදු විය හැකිය. සමහර විට මෙම අනුපාත අඩු වුවත්, ඒ මගින් වැඩිවූ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් ලෙස නොපෙන්වයි.

$$\begin{matrix} \text{ණය ලෙස ලබා} & & \text{කාල පරිච්ඡේදය සඳහා} \\ \text{දෙන මුදල්} & = & \text{මෙහෙයුම් පිරිවැය} \\ \text{ඒකකයකට පිරිවැය} & & \text{එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ} \\ & & \text{මුදා හල සම්පූර්ණ මුදල} \end{matrix}$$

ලබා දුන් ණය මුදලක් සඳහා පිරිවැය

ලබා දුන් ණය මුදලක් සඳහා පිරිවැය අනුපාතයෙන්, ලබා දුන් ණය සංඛ්‍යාව පදනම් කර ගනිමින් ණය ලබා දීමට වැය වන පිරිවැය පිළිබඳ ඉඟියක් ලබා දෙයි. දීර්ඝ කාලයක් පුරා මෙම අනුපාතය සහ ණය ලෙස ලබා

දෙන මුදල් ඒකකයට පිරිවැය යන කරුණු දෙක පිළිබඳවම සැලකිලිමත් වීමෙන් කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳව ඉඟියක් ලබා දෙමින්, ලබා දුන් ණය සංඛ්‍යාවට අනුව මෙහෙයුම් පිරිවැය වැඩිවන්නේද අඩුවන්නේද යන්න නිර්ණය කළ හැකිවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පරිණත වීමේදී මෙම අනුපාත අඩුවිය යුතුය.

$$\begin{matrix} \text{ණය මුදලක්} & & \text{කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා} \\ \text{සඳහා පිරිවැය} & = & \text{මෙහෙයුම් පිරිවැය} \\ & & \text{එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ} \\ & & \text{ලබා දුන් මුළු ණය සංඛ්‍යාව} \end{matrix}$$

මෙම ගණනය කිරීම් වලදී ණය මුදලේ විශාලත්වයෙහි සාමාන්‍යය සහ ණය මුදලේ කාලය සැලකිය යුතු නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අතර කාර්යක්ෂමතා අනුපාත සංසන්දනය කිරීම අසීරු වේ. උදාහරණ ලෙස, සාපේක්ෂකව විශාල ණය ලබා දෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ණය සඳහා මුදල් ඒකකයට පිරිවැය හෝ ණය මුදලක් සඳහා පිරිවැය හෝ ඉතා කුඩා ණය මුදලක් ලබා දෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අනුපාත මෙලෙස සැසඳීම අසීරු වේ. එසේම සාමාන්‍යයෙන් සෘජුවම පුද්ගල ණය ලබා දීමේදී වැය වන පිරිවැයට වඩා කණ්ඩායම්වලට ණය ලබා දීමේදී පිරිවැය අඩු වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ණය ලබාදීම සඳහා යොදා ගන්නා විශේෂ ආකෘතීන් මගින් කාර්යක්ෂමතා අනුපාත වල ප්‍රථිපල මත විශාල වෙනස්කම් ඇති කරයි. එම නිසා මෙම අනුපාත වඩාත් වැදගත් වනුයේ අභ්‍යන්තර මූල්‍ය කළමනාකරනය සඳහා වේ.

වගුව 9.6 – කාර්යක්ෂමතා අනුපාත ගණනය කිරීම				
කාර්යක්ෂමතා අනුපාතය	අනුපාතය	1995	1994	1993
මෙහෙයුම් පිරිවැය	මෙහෙයුම් පිරිවැය නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය	19.1	21.5	24.2
නොපියවූ ණය කළඹෙහි සාමාන්‍යයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස වේගන	වේගන සහ ප්‍රතිලාභ නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය	7.8	8.2	8.9
ණය වශයෙන් ලබා දුන් මුදල් ඒකකයකට පිරිවැය	මෙහෙයුම් පිරිවැය මුදාහල සම්පූර්ණ ණය ප්‍රමාණය	0.09	0.10	0.12
ලබා දුන් ණයක් සඳහා පිරිවැය	මෙහෙයුම් පිරිවැය ලබා දුන් මුළු ණය සංඛ්‍යාව	8.94	10.08	9.91

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996; ඇමිණුම් 1 සහ 3

ආදර්ශ උදාහරණ

වගුව 9.6 හි දක්වා ඇති කාර්යක්ෂමතා අනුපාත ආදර්ශ මූල්‍ය ප්‍රකාශන භාවිතයෙන් ගණනය කර ඇත. මෙහිදී ඇමුණුමිහි දක්වා ඇති උදාහරණයේ දේශීය නිෂ්පාදනය නොදන්නා නිසා ණය නිලධාරියෙකුගේ චේතනයෙහි සාමාන්‍යය, ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදනයේ ගුණාකාරයක් ලෙස ගණනය කර නැත. කෙසේ නමුත් ණය නිලධාරියෙකුගේ චේතනයෙහි සාමාන්‍යය සාර්ථක මූල්‍ය ආයතනයක දළ ජාතික නිෂ්පාදනයෙහි 1 සිට 3 ගුණාකාරයක් දක්වා අඩු අගයක සිට දළ ජාතික නිෂ්පාදනයෙහි 18 සිට 21 දක්වා ගුණාකාරයක වැඩි අගයකද පවතී. (Christen and others 1995)

- ◆ කාලයක් ගතවීමේදී මෙම අනුපාත සියල්ලම අඩුවන අතර ඒ මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කාර්යක්ෂමතාවය වැඩිවීම දක්වයි. මුදා හරින ලද ප්‍රමාණය සහ නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය එයට වැය වන පිරිවැයට වඩා සීග්‍රතාවයකින් වැඩිවීම දක්නට අති අතර එය සාර්ථක බවෙහි ලක්ෂණයක් වේ. පුළුල්ව ව්‍යාප්ත වෙමින් සංවර්ධනය වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක එහි මෙහෙයුම් වල කාර්යක්ෂමතාවය මේ ආකාරය වේ.

මූල්‍ය ශක්‍යතාවය

මූල්‍ය ශක්‍යතාවය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට උපයාගන්නා ආදායමෙන් එහි පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීමට ඇති හැකියාවයි. මූල්‍ය ශක්‍යතාවය ලඟා කර ගැනීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට එහි මෙහෙයුම් සඳහා දායකයින් මුදල් සැපයීම මත හෝ සහනදායී මූල්‍යාධාර මත හෝ යැපිය නොහැකිය. මූල්‍ය ශක්‍යතාවය නිර්ණය කිරීම සඳහා ස්වයංපෝෂිතභාවය පිළිබඳ අනුපාත ගණනය කළ යුතු වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් මනිනු ලබන ස්වයංපෝෂිත මට්ටම් දෙකක් සාමාන්‍යයෙන් යොදා ගනු ලැබේ. ඒවා නම්; මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය සහ මූල්‍යමය ස්වයංපෝෂිතභාවය වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් මූල්‍යවමය ස්වයංපෝෂිත නොවේ නම්, එම ආදායම් ලබා ගැනීම (ණය ආයෝජන) සඳහා වැය කල යුතු පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් පොලී අනුපාතය වැඩි කල යුතු අගය නිර්ණය කිරීම සඳහා සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය ගණනය කළ යුතුවේ.

ආදායම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ වත්කම් ඵලදායී ලෙස භාවිතා කල විට ආදායම් උත්පාදනය කරනු ලබයි. එම ආදායම උපයා ගැනීම සඳහා වියදමක් දැරීමට සිදුවනු ඇත. මූල්‍ය ශක්‍යතාවය නිර්ණය කිරීම සඳහා ආදායම (ඵලදාව) සම්පූර්ණ වියදම සමග සංසන්දනය කරනු ලැබේ. ආදායම වියදමට වඩා වැඩි නම්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ස්වයංපෝෂිත භාවයට පැමිණ ඇත. මෙහෙයුම් ආදායම (ණය සහ ඉතුරුම් මෙහෙයුම් සහ ආයෝජන මගින්) සලකනු ලබන්නේ මූල්‍ය ශක්‍යතාවය හෝ ස්වයංපෝෂිතභාවය නිර්ණය කිරීමේදී පමණක් බව සිහිතබා ගත යුතු වේ. පුහුණු ආදී වෙනත් මෙහෙයුම් වල ආදායම් හෝ පරිත්‍යාග ආදායම් ඇතුළත් නොකල යුතු වේ. මන්දයත් මෙහි අරමුණ වන්නේ ණය සහ ඉතුරුම් මෙහෙයුම් වල ශක්‍යතාවය නිර්ණය කිරීම පමණක් වන බැවිනි.

වියදම්

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් දරන වියදම්, වෙනස් ආකාරයේ කාණ්ඩ හතරකට බෙදා වෙන් කළ හැකිය. ඒවා නම් මුදල් යෙදවීමේ පිරිවැය (Financing Cost), බොල් ණය සංචිත, මෙහෙයුම් වියදම් සහ ප්‍රාග්ධන වියදම් වේ. (සම්පූර්ණ ආදායම සහ වත්කම් වල සාමාන්‍යයට (සම්පූර්ණ වත්කම්, ක්‍රියාකාරී වත්කම් හෝ නොපියවූ ණය කළඹ) ඉහත කාණ්ඩ හතරෙහි වියදම් ප්‍රතිශතයක් ලෙස දැක්වීමෙන් ස්වයංපෝෂිතභාවය නිර්ණය කල හැකිවේ. (වැඩි දුර තොරතුරු සඳහා SEEP Network හෝ Calmeadow 1995 බලන්න. පළමුවන කාණ්ඩ තුන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට වෙන් කිරීම් ආදිය මූල්‍යමය නොවන අයිතම වුවත් අවසාන වියදම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් සලකා බැලිය යුතු ගැලපුම් සිදු කර ඇති වියදමක් වේ. (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ලාභාංශ ගෙවන්නේ නම් මෙය සත්‍ය පිරිවැයක් වේ)

පරිච්ඡේද 8 හි දක්වා ඇති උදාහරණයෙහි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි මූල්‍ය ප්‍රකාශන මගින් ප්‍රමාණවත් ලෙස සම්පූර්ණ වියදම් පෙන්නුම් කරන බව තහවුරු කිරීම සඳහා විවිධ ගැලපුම් සිදු කරන ලදී. ණය කළඹෙහි අඩු ගුණාත්මකභාවයෙහි පිරිවැය, ස්ථාවර වත්කම් වල ක්ෂය වීම් සහ උපචිත පොලී ආදායම සහ පොලී වියදම් පෙන්නීම සඳහා ගැලපුම් සිදු කරන ලදී. සහනාධාර වලින් ලැබූ ප්‍රතිලාභ සහ උද්ධමනය සඳහා පිරිවැය පෙන්නීම සඳහා තවදුරටත් ගැලපුම් සිදුකරන ලදී. මෙම ගැලපුම් සිදුකිරීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ වගකීම් මත, ප්‍රාග්ධන පිරිවැය සඳහා ගැලපුම් සිදුකරන

කාර්ය සාධක දැරීමක

ලදී. එනම් පරිත්‍යාග, අඩු පොලී ණය මුදල් සහ උද්ධමනය සඳහා පිරිවැය යන කරුණු වලින් ලද ප්‍රතිලාභ පෙන්වීමට හිමිකම් සඳහා ගැලපුම් සිදු කරන ලදී. මෙය පහත විස්තර කර ඇත.

මෙම කොටස සඳහා ප්‍රාග්ධන පිරිවැය පෙන්වීම (impute) සඳහා සූත්‍රයක් ලබා දීම මගින් මෙහෙයුම් සහ මූල්‍යමය ස්වයංපෝෂිතභාවය අතර වෙනස පෙන්වීම සඳහා ගැලපුම් නොකරන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශන යොදා ගෙන ඇත. උද්ධමනය සහ සහනාධාර සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශන සෘජුවම ගැලපුම් නොකරන පාඨකයින් සඳහා මෙය ඉදිරිපත්කර ඇත. මීට අමතරව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි මූල්‍ය ප්‍රකාශන වල ගැලපුම් සිදු කර ඇත්නම් ප්‍රාග්ධන පිරිවැය ගණනය කල යුතු නැති අතර ගැලපුම් කරන ලද සටහන් යොදා ගනිමින් මෙහෙයුම් සහ මූල්‍යමය ස්වයංපෝෂිතභාවය යන කරුණු තුන සඳහාම යොදා ගනිමින් මෙහෙයුම් සහ මූල්‍යමය ස්වයංපෝෂිතභාවය යන කරුණු තුන සඳහාම වන සූත්‍ර ගණනය කල හැකිවේ.

මූල්‍ය පැතුරුම

සත්‍ය වශයෙන්ම මූල්‍ය කරණයේ යෙදී සිටින්නන් සාමාජිකයින්ගෙන් සහ මහජනතාවගෙන් මුදල් ඒකරාශීකරණය කිරීම සිදු කරයි. දෙවනුව ඔවුන් මෙම මුදල් සේවාවලින්ට ණය වශයෙන් ලබා දෙයි. සාමාන්‍යයෙන් ඔවුන් තැන්පත්කරුවන්ට පොලී අනුපාතයක් ගෙවන අතර ණය ලබාගන්නන්ගෙන් ඉහල අනුපාතයක් අයකරනු ලබයි (හෝ ආයෝජනවලින් වැඩි අගයක් උපයාගනු ලබයි). මෙම පොලී අනුපාත දෙක අතර වෙනස "පැතුරුම" (spread) ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. (සියළුම මෙහෙයුම් ආදායම් ඇතුළත් කර ඇත්නම් දළ මූල්‍ය අන්තය (Gross Financial Margin) ලෙස හඳුන්වනු ලබයි)

මහජනතාවගෙන් මුදල් ඒකරාශීකරණය සිදු නොකරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන් හි "පැතුරුම" ලෙස හඳුන්වනු ලබන්නේ නොපියවූ ණය කළඹේ ප්‍රමාණයෙන් උපයාගනු ලැබූ ආදායම සහ අරමුදල් වල පිරිවැයෙහි සාමාන්‍යය අතර වෙනස වේ (අරමුදල් ලබාගන්නේ තැන්පත් වලින්ද, අඩු පොලී ණය හෝ වාණිජ ණය වලින්ද යන්න පදනම්ව වේ). පැතුරුම යනු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට දැරිය යුතු වියදම් වර්ග තුන ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ඉතිරි වන මුදල් වේ. එනම් මෙහෙයුම් පිරිවැය, බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම සහ ප්‍රාග්ධන පිරිවැය වේ. පැතුරුම සාමාන්‍යයෙන් නොපියවූ ණය කළඹේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස ප්‍රකාශ කරනු ලබයි (හෝ විකල්ප ලෙස ඵලදාව ගණනය කිරීමේදී ආයෝජනවලින් ලැබූ ආදායම

ඇතුළත්ව ඇත්නම්, හරය සඳහා ක්‍රියාකාරී වත්කම් හි සාමාන්‍යය).

ණය කළඹ මූල්‍යනය කර ඇත්තේ ණය ලබා ගැනීමෙන් නම් (වගකීම්) පැතුරුම නිර්ණය කිරීම සඳහා ණය කළඹේ ආදායමේ සාමාන්‍යයෙන්, ණය සඳහා පිරිවැයෙහි සාමාන්‍යය අඩු කරනු ලැබේ.

සම්පූර්ණ ණය කළඹ මූල්‍යනය කර ඇත්තේ හිමිකම් හෝ ත්‍යාග මුදල් වලින් නම්, එවිට ණය කළඹේ ආදායමට පැතුරුම සමාන වේ. (මේ මගින් හිමිකම් සඳහා පිරිවැයක් නොමැති බව අදහස් නොකරයි. නමුත් සාමාන්‍යයෙන් ණය වලට වඩා, හිමිකම් වඩා වියදම් සහිත වේ. මන්දයත් ණය හිමියන්ට, පොලී ආකාරයෙන් යම් ආදායමක් ලැබෙන නමුත් හිමිකම් ආයෝජනය වැඩි අවදානමක් දැරුවත් ඔවුන්ට අදායමක් ලැබෙන බවට තහවුරුවක් නොමැති බැවිනි. කෙසේ නමුත් පැතුරුම පිළිබඳව කථා කිරීමේදී මෙම පදය මගින් ණය (වගකීම්) සඳහා පිරිවැය සහ උපයාගත් පොලී ආදායම අතර වෙනස සඳහා භාවිතා කරනු ලබයි. ශුද්ධ ආදායම ලැබීමෙන් සහ ශේෂ පත්‍රයට මාරු කිරීමෙන් පසුව හිමිකම් සඳහා පිරිවැය සලකනු ලබයි. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා කිසිදු වියදමක් නිවැරදිවම ගණනය කරනු නොහැකි වේ. ඒ වෙනුවට හිමිකම් වලින් ලැබෙන ආදායම ගණනය කරනු ලබන අතර අනෙකුත් ආයෝජන අවස්ථා සමඟ සන්සන්දනය කරනු ලැබේ. ලාභදායීත්වය පිළිබඳ පහත සාකච්ඡාව බලන්න.)

පැතුරුම ගණනය කිරීම සඳහා සූත්‍රය වන්නේ;

$$\text{පැතුරුම} = \frac{\text{පොලී සහ ගාස්තු ආදායම} - \text{මූල්‍ය පිරිවැය}}{\text{ණය කළඹේ සාමාන්‍යය}}$$

හෝ ණය ආදායම ඇතුළත් නම්;

$$\text{පැතුරුම (දළ මූල්‍ය අන්තය)} = \frac{\text{මෙහෙයුම් ආදායම} - \text{මූල්‍ය පිරිවැය}}{\text{ක්‍රියාකාරී වත්කම් වල සාමාන්‍යය}}$$

මෙහිදී බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම (වියදම් අයිතම) පැතුරුමෙන් අඩුකල හැකිය. එමගින් ශුද්ධ මූල්‍ය අන්තය සහ මෙහෙයුම් පිරිවැය (ඉහත සාකච්ඡා කල පරිදි මෙහෙයුම් පිරිවැය අනුපාතය) ප්‍රථිපල ලෙස ලැබෙන අතර ශුද්ධ අන්තය (Net margin) ලබා ගත හැකිය. (SEEP Network සහ Calmeadow 1995)

ස්වයංපෝෂිතභාවය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය පරිණතභාවයට පත්වීමේදී, ස්වයංපෝෂිතභාවය පිළිබඳ නිර්වචනය පටු විය. වසර කිහිපයකට පෙර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන් ප්‍රගතශීලී ලෙස ලඟා කර ගැනීමට අරමුණු කර ගත යුතු

ස්වයංපෝෂිතභාවයේ මට්ටම් තුනක් (හෝ හතරක්) පිළිබඳව කථා කරන ලදී. මෙහෙයුම් මගින් උපයන ආදායම මගින් බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම් ද ඇතුළත්ව එහි මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය කරනු ලබයි නම්, සමහර විශ්ලේෂකයින් විසින් එම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවයට (පළමු මට්ටම) ලඟා වී ඇතැයි සලකනු ලබයි. දෙවන මට්ටමට ලඟා වීම යනුවෙන් අදහස් කෙරෙනුයේ මූල්‍ය පිරිවැය, මෙහෙයුම් වියදම් සහ බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ආදායමක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් උපයනු ලැබීමයි. තුන්වන මට්ටම (මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය) යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ වාණිජ පදනම මත ගණනය කරන ලද මූල්‍ය නොවන සහ මූල්‍ය වියදම් ආවරණය කරන ලද ආදායමයි. "සහනාධාර නොමැති ලාභය" (Chisten and others 1995)

වර්තමානයේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ සිටිනා බොහෝ දෙනෙකු ස්වයංපෝෂිතභාවයේ මට්ටම් දෙකක් පමණක් පිළිබඳව සලකනු ලබයි. එවැනම් **මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය** සහ **මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය** වේ. කෙසේ නමුත් මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය පිළිබඳව අර්ථ දැක්වීම විවිධ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහ දායකයින් අතර වෙනස් වේ. මෙම වෙනසට හේතුවන්නේ මූල්‍ය පිරිවැය ඇතුළත් කිරීම පිළිබඳව වේ. සත්‍ය මූල්‍ය පිරිවැය දෙවන හෝ තුන්වන මට්ටම සඳහා පමණක් ඇතුළත් කරනු ලැබුවත් සමහර විශ්ලේෂකයින් එය මෙහෙයුම් සහ මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය යන දෙකම ගණනය කිරීම සඳහා යොදා ගනු ලබන අතර සමහරුන් මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය ගණනය සඳහා පමණක් යොදා ගනු ලබයි.

මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය

මෙහෙයුම් වියදම්, මූල්‍ය පිරිවැය සහ බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම් ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් මෙහෙයුම් ආදායමක් උපයන්නේ නම් එය මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය ලෙස සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අර්ථ දැක්වනු ලබයි.

(i) මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය = $\frac{\text{මෙහෙයුම් ආදායම}}{\text{මෙහෙයුම් වියදම්} + \text{මූල්‍ය පිරිවැය} + \text{බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම}}$

එම නිසා මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය මගින් ප්‍රාග්ධන පිරිවැය (ගැලපුම් නොකල) ඇතුළත් නොවන නමුත් වෙනත් සත්‍ය මූල්‍ය වියදම් ඇතුළත්ව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සෘජු වියදම් ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ආදායමක් උපයා ඇතිද හෝ

නොමැතිද යන්න පෙන්වනු කෙරෙයි.

අනෙකුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තර්ක කරනු ලබන්නේ මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය සඳහා මූල්‍ය පිරිවැය ඇතුළත් නොකල යුතු බවය. මන්දයත් සියළුම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල එක සමාන මූල්‍ය පිරිවැය ඇතුළත් නොවන නිසා, එමගින් ආයතන අතර ස්වයංපෝෂිතභාවය පිළිබඳව අනුපාත සැසඳීම් සිදු කිරීම අදාලත්වයක් නොමැති වීමයි. සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සියළුම ණය පරිත්‍යාග හෝ අඩු පොළී ණය මගින් මූල්‍යනය කරන අතර අරමුදල් ණය ගැනීමට හෝ ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය හෝ අවශ්‍ය නොවේ. එම නිසා කිසිදු මූල්‍ය පිරිවැයක් ඇතුළත් නොවීම හෝ ඉතා අඩු පිරිවැයක් සහිත වීම හෝ විය හැකිය. කෙසේ නමුත්, මෙහෙයුම් පිරිවැය සහ බොල් ණය වෙන්කිරීම් අදාලවන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, මෙම පිරිවැය කළමණාකරනයට වැය වන පිරිවැය ගණනය කළ යුතුවේ. තවදුරටත්, වාණිජ ණය මූලාශ්‍ර කරා යොමුවීම නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන දඬුවමකට යටත් කිරීම සිදු නොකල යුතු අතර (සූත්‍රයට මූල්‍ය පිරිවැය ඇතුළත් කිරීම මගින්) සියළුම ණය දායක අරමුදල් මගින් ගැනීමට හැකියාව ඇති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට පාරිතෝෂිත දීමද සිදු නොකල යුතුය.

(i) මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය = $\frac{\text{මෙහෙයුම් ආදායම}}{\text{මෙහෙයුම් වියදම්} + \text{මූල්‍ය පිරිවැය} + \text{බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම}}$

මෙම සූත්‍ර දෙක අතරින් තෝරා ගත යුත්තේ කුමක්දැයි තීරණය කළ හැකිය. මෙම ක්‍රම දෙකම නිවැරදි වේ. කෙසේ නමුත් ආයතන අතර සංසන්දනයක් සිදු කිරීමේදී විශ්ලේෂකයා විසින් සමාන සූත්‍රයක් තෝරා ගැනීම වැදගත් වේ. මන්දයත් මෙතෙක් කිසිදු සම්මත අර්ථදැක්වීමක් ස්ථාපනය කර නොමැති බැවිණි.

කුමන සූත්‍රය භාවිතාකරයිද යන්න මත රඳා නොපවතිමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවයට ලඟා නොවන්නේ නම් අවසානයේදී එහි හිමිකම් (ණය අරමුදල් ප්‍රාග්ධනය) පාඩු වීම් මගින් අඩු කරනු ලබයි. (මෙහෙයුම් හිඟගයක් ආවරණය කර ගැනීමට අතිරේක ත්‍යාග මුදල් සොයාගන්නා තුරු) මේ මගින් හැඟවෙන්නේ ණය වශයෙන් ලබා දීමට ඉතිරිවන්නේ කුඩා ප්‍රමාණයක් බවයි. (අරමුදල් අවසන් වූ විට ආයතනය වසා දැමීමට සිදුවේ.) එහි ස්වයංපෝෂිතභාවය වැඩි කර දීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් එහි ආදායම (වත්කම් මත ආදායම) වැඩි කිරීම හෝ එහි වියදම් (මූල්‍ය පිරිවැය, බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම් හෝ මෙහෙයුම්

කාර්ය සාධක දර්ශක

පිරිවැය) අඩු කිරීම සිදු කළ යුතුය.

මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය

මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය මගින් මූල්‍ය පිරිවැය, බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම සහ මෙහෙයුම් පිරිවැයද ඇතුළුව සෘජු පිරිවැය සහ ප්‍රාග්ධනය සඳහා කරන ලද ගැලපුම්ද ඇතුළත්ව වක්‍ර පිරිවැය යන දෙකම ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ආදායමක් උපයා ඇතිද හෝ නොමැතිද යන්න පෙන්වනු ලබයි.

උද්ධමනයට අදාලව (හෝ හිමිකම්වල වෙළඳපල අගය) හිමිකම්වල වටිනාකම පවත්වාගෙන යෑම සඳහා පිරිවැයද, අඩු පොලී ණය ලබා ගැනීමට වඩා වාණිජ අගයකට හිමිකම් ලබා ගැනීම සඳහා වැයවන පිරිවැයද, ගැලපුම් කරන ලද ප්‍රාග්ධන පිරිවැය ලෙස හඳුන්වයි. 8 වන පරිච්ඡේදයේදී මේ පිළිබඳව සාකච්ඡා කර විස්තරාත්මක ගැලපුම් සිදු කල අතර මෙහිදී ඉතා කෙටියෙන් ගැලපුම්කරන ලද ප්‍රාග්ධන පිරිවැය පිළිබඳ සඳහන් කරනු ඇත.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ ණය, පරිත්‍යාග අරමුදල් (හිමිකම්) මගින් මූල්‍යනය කරන අතර එම නිසා ඔවුන්ගේ ණය කළඹ මූල්‍යනය නොකඩවා සිදුකිරීම සඳහා උද්ධමනය සමග සමාන වේගයකින් පවත්වාගෙන යෑමට ප්‍රමාණවත් ආදායමක් ජනනය කළ යුතුවේ. (ණය ලබා ගත් අරමුදල් මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙයුම් සිදු කල යුතු නම්, ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි ඇති මූල්‍ය පිරිවැය මගින් ණය සඳහා පිරිවැය සහ උද්ධමනය සඳහා පිරිවැය නිරූපනය කරනු ලබයි. මන්දයත් උද්ධමනය මගින් බලපෑම් ඇති කරනු ලබන්නේ වගකීම් මත නොව හිමිකම් මත වන බැවිනි. උද්ධමන පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ණය ලබා දෙන්නා විසින් වගකීම් මිල කරනු ලබයි. මන්දයත් මෙම අවස්ථාවේදී ණය ලබා ගන්නා වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් උද්ධමනය වූ මුදල් මගින් අනාගතයේදී ණය ආපසු ගෙවන බැවිනි. ණය මුදලේ පොලී අනුපාතිකයට වඩා උද්ධමන අනුපාතය වැඩි නම් ණය ලබා දෙන්නාට පාඩු සිදුවේ)

එසේම, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් වෙළඳපල අනුපාත වලට වඩා පහළ අගයකට අඩු පොලී මුදල් (අර්ධ හිමිකම්) ලබා ගත හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ණය ලබා ගැනීම පදනම් කර ගනිමින් මෙම සහනාධාර සහ අරමුදල් හි ඇතුළත් අතිරේක පිරිවැය පිළිබඳව සැලකිලිමත් විය යුතුවේ. න්‍යායාත්මකව මේ මගින් සියළුම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ අරමුදල් ව්‍යුහයන් නොසලකා ක්ෂේත්‍රය තුළ යම්කිසි තත්වයකට යොමු කරවයි.

(එසේම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය නෝලනය වන ප්‍රමාණය මත රඳා පවතී.) ගැලපුම්කරන ලද ප්‍රාග්ධන පිරිවැය සඳහා සුත්‍රය පහත පරිදි වේ.

$$\text{ප්‍රාග්ධන පිරිවැය} = [(\text{උද්ධමන අනුපාතය} \times \text{හිමිකම්වල සාමාන්‍ය - ස්ථාවර වත්කම් වල සාමාන්‍යය})] + [(\text{මූල්‍ය වගකීම්වල සාමාන්‍යය} \times \text{ණය සඳහා වෙළඳපල අගය}) - \text{සත්‍ය මූල්‍ය පිරිවැය}]$$

මෙම සුත්‍රයෙහි ප්‍රථම භාගයෙන් හිමිකම් මත උද්ධමනයෙහි ඇති බලපෑම ප්‍රමාණාත්මක ලෙස පෙන්වනු ලබයි. (සමහර විශ්ලේෂකයින් සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට හිමිකම් ආයෝජනය සඳහා අවස්ථාව ඇත්නම් ඔවුන් උද්ධමන අනුපාතයට වඩා වැඩි ආදායමක් ඉල්ලුම් කරනු ඇතැයි යන කරුණු මත පදනම් වෙමින් උද්ධමනයට වඩා හිමිකම් වල වෙළඳපල අගය යොදා ගැනීමට කැමැත්තක් දක්වයි.) සාමාන්‍යයෙන් උද්ධමනයට සාපේක්ෂව දේපළ සහ ගොඩනැගිලි ඒවායේ වටිනාකම තහවුරු කර පවත්වාගෙන යනු ඇතැයි යන උපකල්පනය මත පදනම්ව ස්ථාවර වත්කම් අඩු කර ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය අඩු පොලී ණය ලබා ගන්නවාට වඩා වාණිජ ණය ලබා ගන්නවා නම් වැය වන පිරිවැය ආයතනය වර්ධනය වී ඇතැයි (හෝ වර්ධනය අඩු වී ඇතැයි) යන කරුණු මත ගණනය කිරීම් සඳහා සාමාන්‍යය යොදා ගනු ලබයි.

ප්‍රාග්ධන පිරිවැය සුත්‍රයට පරිච්ඡේද 8 හි ගණනය කරන ලද හිමිකම් සඳහා උද්ධමන සහ සහනාධාර ගැලපුම් සෘජුවම සම්බන්ධ වේ. ගලපන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශන යොදා ගනු ලැබුවේ නම්, මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය ගණනය කිරීම සඳහා ගැලපුම් කරන ලද ප්‍රාග්ධන පිරිවැය අවශ්‍ය නොවේ.

ගලපන ලද ප්‍රාග්ධන පිරිවැය නිර්ණය කිරීමෙන් අනතුරුව මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිත අනුපාතය ගණනය කළ හැකිවේ.

මෙහෙයුම් ආදායම්

$$\text{මූල්‍ය මෙහෙයුම් වියදම්} + \text{මූල්‍ය පිරිවැය} + \text{ස්වයංපෝෂිත බව} = \text{බොල් ණය සඳහා වෙන්කිරීම්} + \text{ප්‍රාග්ධන පිරිවැය}$$

මෙම සුත්‍රයෙහි " ප්‍රාග්ධන පිරිවැය ", 8 වෙනි පරිච්ඡේදයෙහි සාකච්ඡා කල හිමිකම් මත සහනාධාර සහ උද්ධමන සඳහා සිදු කල ගැලපුම් හා සම්බන්ධ වේ. (ද්‍රව්‍යමය පරිත්‍යාග සඳහා සහනාධාර ගැලපුම් සහ මෙහෙයුම් පරිත්‍යාග, මෙහෙයුම් වියදමෙහි ඇතුළත් වේ.)

පරිත්‍යාග හෝ සහන පොලී ණය සහ

උද්ධමනය සඳහා ගැලපුම් කිරීමෙන් අනතුරුව මෙම අනුපාතයන් ආදායම් ප්‍රකාශයෙහි පහළම ජේලිය හා සම්බන්ධ වේ. අවම වශයෙන් මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය සියයට 100 ක ප්‍රතිශතයකට ලගා වනතුරු, මූල්‍ය සේවා දීර්ඝ කාලීනව සැපයුම පිළිබඳව දායක අරමුදල් මත දිගටම පදනම් වීමේ අවශ්‍යතාවය මගින් අරුත් විරහිත කරනු ලබයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් පළමුව මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය ලගාකර ගැනීමට ප්‍රගතියිලි ලෙස ගමන් කරන අතර දෙවනුව මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය ලගා කර ගනී. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පරිණතභාවයට පත්වූ විට වෙළඳපල අගයට අරමුදල් සපයා ගැනීමේදී මූල්‍ය පිරිවැය වැඩිවීමක් අත්දකින අතර කල් පසු වූ ණය කළමනාකරනය මගින් බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම අඩු වීමද වඩා කාර්යක්ෂම වීමේදී මෙහෙයුම් පිරිවැයෙහි අඩුවීමක්ද දක්නට ලැබෙයි. (අරමුදල් පිරිවැයෙහි වෙනස්වීම් සහ ණය සහ හිමිකම් අතර මිශ්‍රණය, පරිත්‍යාග, දායක මුදල් සහ රඳවාගත් ඉපැයුම්) මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි අරමුදල් ව්‍යුහයෙහි මූල්‍ය පිරිවැය මත බලපෑම එල්ල කරනු ලබයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය මගින් ගෙවන ලද පොළිය වැඩි වීමේදී හෝ ණය කළඹ මූල්‍යනය කරන ණය ප්‍රමාණය වැඩිවීමේදී හෝ (දායක හිමිකම් වලට සාපේක්ෂව) මූල්‍ය පිරිවැය වැඩි කරනු ලබයි. මෙම සෑම වෙනස්කමක්ම ස්වයංපෝෂිතභාවය ලගා කර ගැනීම සඳහා බලපෑම් එල්ල කරනු ලබයි.

ආදර්ශ අනුපාත

වගුව 9.7 හි පරිශීෂ්ටය 1 සහ 2 හි වසර තුනක කාල පරිච්ඡේදයක් සඳහා ශක්‍යතා අනුපාත ගණනය කර ඇත. (1993 සඳහා මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය ගණනය කර නැත. මන්දයත් ප්‍රාග්ධන පිරිවැය ලබා ගැනීම සඳහා 1992 හි දත්ත අවශ්‍ය වන බැවිනි.) මෙම උදාහරණයෙහි මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිත සුත්‍රයෙහි මූල්‍ය පිරිවැය ඇතුළත් වේ. (මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිත සුත්‍රයෙහි ප්‍රාග්ධන පිරිවැය නිරූපනය වන නිසා ආදර්ශ මූල්‍ය ප්‍රකාශනවල ගැලපුම් සිදු කර නැති බව සලකන්න.)

- ◆ පැතුරුම හා සම්බන්ධ ව්‍යාතිරේකයන් සමඟ මෙම අනුපාත මගින් වැඩිවන නැඹුරුවක් දක්වන අතර එය සාර්ථක බවේ ලකුණකි. පරිත්‍යාග අරමුදල් ලබා ගැනීම අඩුකර සහන පොලී ණය හෝ වාණිජ ණය ලබා ගැනීම ආරම්භ කළ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි මූල්‍ය පිරිවැය ඉහල යන අතර පැතුරුම අඩු වේ. දීර්ඝ කාලීන ශක්‍යතාවයක් සඳහා, මෙම ආදර්ශ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට අතිරේක ආදායමක් උපයාගැනීමට හෝ එහි පිරිවැය අඩු කර ගැනීමට සිදුවේ. මන්දයත් එය තවමත් මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවයට ලගා වී නොමැති බැවිනි.

සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය (Subsidy Dependence)

වගුව 9.7 – ශක්‍යතා අනුපාතයන් ගණනය කිරීම				
ශක්‍යතා අනුපාතය	අනුපාතය	1995	1994	1993
පැතුරුම	(පොලී සහ ගාස්තු ආදායම - මූල්‍ය පිරිවැය) නොපියවූ ණය කළඹේ සාමාන්‍යය ^a	23.1%	22.7%	26.7%
මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය	මෙහෙයුම් ආදායම මෙහෙයුම් පිරිවැය + මූල්‍ය පිරිවැය + බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම	104.9%	96.2%	79.5%
මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය	මෙහෙයුම් ආදායම මෙහෙයුම් පිරිවැය + මූල්‍ය පිරිවැය + බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම + ප්‍රාග්ධන පිරිවැය	84.0%	82.1%	අදාල නැත

a. 1994 සහ 1995 සඳහා උද්ධමන අනුපාතය සියයට 8 ක් සහ ණය සඳහා වාණිජ පොලී අනුපාතය සියයට 10 ක් ලෙස උපකල්පනය කරමු.
මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996; පරිශීෂ්ටය 1 සහ 2

Index)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය ශක්‍යතාවය මැනීම සඳහා ඇති තුන්වන සහ අවසාන ආකාරය වන්නේ එහි සහනාධාර යැපුම් දර්ශක (SDI) ගණනය කිරීම වේ. මගින් ලෝක බැංකුවෙහි ජාකෝබ් යාරොන් විසින් ප්‍රාග්ධනයෙහි ආවස්ථිත පිරිවැයට සමාන ආදායමක් උපයාගැනීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට සහනාධාර කුමන ප්‍රමාණයක් අවශ්‍ය වේදැයි ගණනය කිරීම සඳහා සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය නිර්මාණය කරන ලදී.

සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය දෙන ලද වර්ගයක ලද සියළුම සහනාධාර සම්පූර්ණයෙන්ම නැවැත්වීම සඳහා ණය දීමේ අනුපාතය වැඩි කිරීමට අවශ්‍ය වන ප්‍රතිශතය පෙන්වා දෙමින් අනුපාතයක් ලෙස දක්වනු ලබයි. (විකල්ප ලෙස හැකි තැන්හිදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට එහි මූල්‍ය හෝ මෙහෙයුම් පිරිවැය අඩු කල හැකිය.) සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය, සහනාධාරවල සත්‍ය අගය නිර්ණය කිරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ගැලපුම් නොකල මූල්‍ය ප්‍රකාශන යොදා ගනිමින් ගණනය කල හැකිය. සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය මගින් සාම්ප්‍රදායික ගිණුම් වාර්තාකරණයෙහිදී විදහා නොදක්වන, ආයතනය ණයෙන් නිදහස්ව තබා ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය වන සහනාධාර ප්‍රමාණය නිශ්චිතව දක්වයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් කොපමණ දුරකට සහනාධාර මත රඳා පවතිනවාද යන්න නිර්ණය සඳහා වූ සහනාධාර යැපුම් දර්ශකයේ අරමුණ මූල්‍ය සවයංපෝෂිතභාවයෙහි අනුපාතයට හා සහනාධාර සහ උද්ධමනය සඳහා මූල්‍ය ප්‍රකාශනයන්හි ගැලපුම් වලට සමාන වේ. කෙසේ නමුත් ඒවා අතර එක් ප්‍රධාන වෙනසක් වන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ හිමිකම්හි පිරිවැය ගැලපුම් කිරීමේදී සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය සඳහා උද්ධමනය යොදා ගන්නවාට වඩා වෙළඳපල අනුපාතය යොදා ගැනීමයි.

සහනාධාර යැපුම් දර්ශකයෙහි අරමුණ වනුයේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් පවත්වා ගෙන යනු ලැබීමේදී අඩංගු වන සමස්ථ මූල්‍ය පිරිවැය ඇස්තමේන්තු ගත කිරීම සහ මැනීම සඳහා අංගසම්පූර්ණ ක්‍රමයක් ලබා දීම සහ එහි සහනාධාර යැපුම් ප්‍රමාණය ගණනය කිරීමත් වේ. සහනාධාර යැපුම් දර්ශක ක්‍රමවේදය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල මූල්‍ය විශ්ලේෂණයේ සාම්ප්‍රදායික ගිණුම්කරන ක්‍රියාවලිත්ගේ මූල්‍ය ලාභදායීත්ව අනුපාත මත අධික විශ්වාසයෙන් බැහැර වීමට යෝජනා කරනු ලබයි.

සහනාධාරවලින් ඉවත්වීම සෑම විටම සුදුසු නොවුනත් හෝ හැකි නොවුනත්, කිසියම් හෝ සහනාධාරයක් ලබා ගැනීමට සෑම විටම දේශපාලනික සහ ආර්ථික වශයෙන් අවසර ලබා දේ. මේ ආකාරයේ විශ්ලේෂණයන් හි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය පවත්වාගෙන යෑමේදී සම්බන්ධවන සමස්ථ සාමාජයීය පිරිවැය ගණනය සඳහා යොදා ගනී.

සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය උපයෝගී වන්නේ;

- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක, එහි ක්‍රියාකාරකම් මට්ටමේ සන්දර්භයක සිට, ණය කළම මගින් උපයාගත් ආදායම නියෝජනය කරමින් එය ලද සම්පූර්ණ සහනාධාර ප්‍රමාණය ස්ථානගත කිරීම (එලදායි ආරක්ෂණය, ගෘහස්ථ සම්පත් පිරිවැය හෝ රැකියා ජනනය කිරීමේ පිරිවැය ගණනය කිරීම හා සමාන වේ)
- කාලයක් පුරා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ලැබූ සහනාධාර යැපුම් සොයා බැලීම
- සමාන ගණුදෙනුකරුවන්ට සමාන සේවාවක් සපයන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අතර සහනාධාර යැපුම් සන්සන්දනය කිරීම
- සහනාධාර වල වටිනාකම, වෙළඳපලෙහි පොලී ඉපැයුමෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස මනිනු ලබමින් ගැලපුම් පරිත්‍යාගයක් (Matching Grant)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ලද සියළුම සහනාධාර සමඟ සම්බන්ධව යැපුම් සහනාධාර දර්ශකය ගණනය කරනු ලැබේ. සහනාධාර ලද සම්පූර්ණ ප්‍රමාණය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ණය ලබා දෙන පොලී අනුපාතය, එහි වාර්ෂික ණය කළමේ සාමාන්‍යයෙන් ගුණකර එයට එරෙහිව මනිනු ලැබේ. (මන්දයත් සැපයුම් ප්‍රධානවන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ණය දීම යනු ප්‍රධාන ක්‍රියාවලියක් වන බැවිණි.) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ලබන වාර්ෂික සහනාධාර ප්‍රමාණය එහි පොලී ආදායමේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස මනිනු ලැබීමෙන් එම සහනාධාර ප්‍රමාණය ආදේශ කිරීම සඳහා එහි පොලී ආදායම වැඩිකල යුතු ප්‍රමාණයත්, සහනාධාර අවශ්‍යතාවය මඟහැරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ණය සඳහා අයකල යුතු පොලී අනුපාතය පිළිබඳවත් තොරතුරු ලබා දෙයි. වෙනත් ඕනෑම මූල්‍ය මිණුම් උපකරණයක් මෙන්ම, සහනාධාර යැපුම් දර්ශකයද ගණනය කිරීමට යොදා ගන්නා දත්තවල නිවැරදිතාවය මත රඳා පවතී. (කොටුව 9.3 බලන්න)

(ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ලැබූ බහුල ලෙස යොදාගත හැකි සහනාධාර

වන්නේ

- මහා බැංකුව මගින් අනුග්‍රහය ලබා දෙන ප්‍රතිච්චිත කල පහසුකම්
- ප්‍රදානය කල හිමිකම්
- එම රටෙහි ණය මත ඇති විදේශ අනුපාත පිළිබඳ උපකල්පන
- විශේෂිත පිරිවැය ආවරණය සඳහා සෘජු හුවමාරු හෝ සාමාන්‍ය මූල්‍ය ප්‍රවාහයන්
- සංචිත අවශ්‍යතා සඳහා විවර්ජනය

සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය ශුන්‍ය යැයි යනුවෙන් ප්‍රකාශවන්නේ ඉහත විස්තර කල ආකාරයට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ස්වයංපෝෂිතභාවයට පත් වී ඇතැයි යනුවෙනි. සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය සියයට 100 ක් නම්, සහනාධාර නවතා දැමීමට නම් ණය සඳහා අයකරන පොලී අනුපාතයෙහි සාමාන්‍ය මෙන් දෙගුණයක පොලී අනුපාතයක් අය කල යුතු බව දන්වයි. එසේම එම දර්ශකයේ අගය සියයට 200 ක් නම්, සහනාධාර නවතා දැමීම සඳහා ණය සඳහා අය කරන පොලී අනුපාතිකය තුන් ගුණයක් බවට පත් කල යුතු බවයි. සෘණ සහනාධාර යැපුම් දර්ශකයක් මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සම්පූර්ණයෙන්ම ස්වයංපෝෂිතභාවය පත්ව නොමැති බව පමණක් නොව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් සහනාධාර ලබා ගන්නවානම් එහි වාර්ෂික ආදායමෙන් ආසන්නව එය

වෙළඳපල අනුපාතයට ලබා ගත් ප්‍රාග්ධනය (හිමිකම්) අඩු කල විට සහනාධාරවල සම්පූර්ණ වාර්ෂික වටිනාකම ඉක්මවනු ලබයි. සෘණ සහනාධාර යැපුම් දර්ශකයක් මගින් එම වසර තුල කිසිදු සහනාධාරයක් නොගෙන එම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ණය මුදල් ලබා දෙන පොලී අනුපාතය තවදුරටත් අඩු කල හැකිවේ.

සහනාධාර නැවැත්වීම සඳහා ඉතා තීරණාත්මක සාධක හතරක් වේ. ප්‍රමාණවත් ණය පොලී අනුපාත, ණය එකතකර ගැනීමේ ඉහල අගයන්, ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සහ පරිපාලන වියදම් පාලනය කිරීම වේ. ක්‍රියාකාරී ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහා නොකඩවා ලැබෙන අරමුදල් මූලාශ්‍රයෙන් තහවුරු කරයි. සම්පූර්ණ ණය කළඹ සඳහා ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ප්‍රමාණයේ සම්පූර්ණ වටිනාකම යන අනුපාතය කාලයක් පුරා වර්ධනය වීමෙන්, ඉතුරුම් මගින් දායකයින්ගෙන් (රජයෙන්) ලද සහනාධාර අරමුදල් ප්‍රමාණය ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය කොපමණ දුරකට සාර්ථක වී ඇත්ද යන්න දක්වනු ලබයි. (6 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න) ඒ හා සමානවම, ස්වයංපෝෂිතභාවය පිළිබඳ අනුපාතයද වර්ධනය වේ. කොටුව 9.4 හි CARE Guatemala ආයතනයේ සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය පිළිබඳව උදාහරණයක් සපයයි.

ග්‍රහණයක අනුපාත

කොටුව 9.3 සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය ගණනය කිරීම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට වාර්ෂිකව ලැබෙන සහනාධාර ප්‍රමාණය, සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. (Subsidy Dependence Index (SDI))

$$(SDI) = \frac{\text{ලද සම්පූර්ණ සහනාධාර ප්‍රමාණය (S)}}{\text{වාර්ෂික පොලී ආදායමෙහි සාමාන්‍යය (LP x i)}}$$

$$= \frac{A(m c) + [CE x m] p + K}{(LP x i)}$$

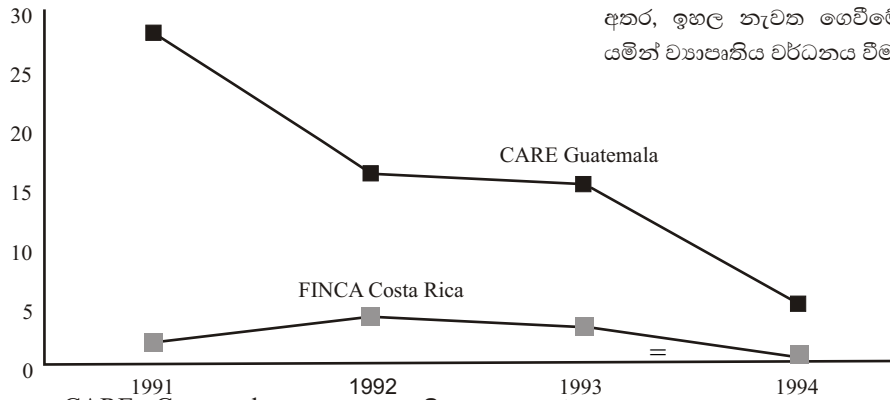
<p>A = ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් සහනදායක ලෙස ලබා ගත් අරමුදල් වල නොපියවූ ශේෂය (වාර්ෂික සාමාන්‍යය)</p> <p>m = සහනදායී අනුපාත යටතේ අරමුදල් ලබා නොගැනීමේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ලබා ගන්නා අරමුදල් වෙනුවෙන් ගෙවීමට සිදුවන පොලී අනුපාතිකය</p> <p>c = ණයට ලබා ගත් වාර්ෂික සහන පොලී අරමුදල් වල නොපියවූ ශේෂයෙහි සාමාන්‍යය සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් සත්‍ය වශයෙන්ම ගෙවන ලද වාර්ෂික සහන පොලී අනුපාතයන්හි බර තැබූ සාමාන්‍යය.</p>	<p>E = වාර්ෂික හිමිකම් වල සාමාන්‍යය</p> <p>P = වාර්තාගත වාර්ෂික ආදායම (බදු සහ ගැලපුම් සිදු කිරීමට පෙර, අවශ්‍ය වූ විට, බොල් ණය වෙන් කිරීම් සඳහා, උද්ධමනය සහ වෙනත්</p> <p>K = ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ලද වෙනත් සියළුම සහනාධාරවල එකතුව (රජය විසින් සම්පූර්ණයෙන්ම හෝ කොටස් ලෙස ආවරණය කරන ලද මෙහෙයුම් පිරිවැය ආදී)</p> <p>LP = ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ණය කළඹෙහි වාර්ෂික නොපියවූ ශේෂයෙහි සාමාන්‍යය</p> <p>i = ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ණය කළඹ තුළින් ණය ලබා දීමෙන් උපයාගනු ලැබූ පොලී අනුපාතයෙහි බර තැබූ සාමාන්‍යය</p> <p>i = $\frac{\text{උපයාගත් වාර්ෂික පොලිය}}{\text{වාර්ෂික ණය කළඹෙහි සාමාන්‍යය}}$</p>
---	--

කොටුව 9.4 CARE Gautamala සහනාධාර

යැපුම් දර්ශකය

CARE Gautamala ග්‍රාමීය බැංකු වැඩසටහනෙහි ආරම්භයේ පටන්ම සම්පූර්ණ නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයක් වාර්තා විය. පැතිරීම, මිල, තිරසාරභාවය සහ ලාභය යන සියළුම දර්ශක, 1991-1995 කාලය අතරතුර වඩාත් සතුටුදායක විය. කෙසේ නමුත්, මෙම දර්ශකවලින් පමණක්ම, එම වැඩසටහන සාර්ථක මගක ගමන්කරන බව පෙන්වන්නේ නැත. 1995 දී සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය 4.77 විය. (1991 දී අගය 28.17 ක සිට සීග්‍ර වර්ධනයක් දැකිය හැක.) වෙනත් ආකාරයකට පවසනවානම්, සහනාධාර ලබා ගන්නේ නැත්නම් වැඩසටහනේ පිරිවැය ආවරණය කර ගැනීමට පොලී අනුපාතය සියයට 4.77 කින් වැඩි කල යුතු විය.

ග්‍රාමීය බැංකු සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය 1991-1995

CARE Gautamala වැඩසටහනෙහි සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය, මධ්‍යම ඇමරිකාවේ පැරණි ග්‍රාමීය බැංකු වැඩසටහනක් වන FINCA Costa Rica හි සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය සමඟ සැසඳීමේදී එහි සීග්‍ර අඩුවීමක් පහත රූපයෙහි ආකාරයට දක්නට හැකි විය. FINCA Costa Rica 1984 දී ආරම්භ කල අතර, CARE Gautamala වැඩසටහන 1989 දී ආරම්භ කරන ලදී. වැඩසටහන් දෙකෙහිම, වසර හතක් ගතවූ පසු එහි මෙහෙයුම් පිළිබඳ සිදුකරන ලද සංසන්දනයේදී CARE Gautamala හි සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය වූ 4.77 ට වඩා FINCA Costa Rica හි සහනාධාර

යැපුම් දර්ශකය වූ 3.76 පහල අගයක් ගනු ලැබීය. CARE Gautamala සහනාධාර මත විශාල වශයෙන් රඳා පැවතීමට හේතු වශයෙන් එය දුප්පත්ම කොටස වෙත සේවාව සැලසීම, අඩු අධ්‍යාපන මට්ටමක් සහිත සේවා ලාභීන් සිටීමත්, ඉතා කුඩා ණය ලබා දීමත්, සේවලාභීන් පුහුණු කරවීම සඳහා ඉහල පිරිවැයක් දැරීම සහ එහි මෙහෙයුම් කටයුතු මූල්‍යනය කිරීමට ණය වෙනුවට පරිත්‍යාග මත රඳා පැවතීමත් යන කරුණු දක්විය හැකිය.

CARE Gautamala සඳහා සහනාධාර යැපුම් දර්ශකය ක්ෂය වීමට ප්‍රධාන හේතුවක් වී ඇත්තේ, වැඩසටහන මගින් අයකල සත්‍ය පොලී අනුපාතය ක්‍රමයෙන් වැඩි කිරීම වේ. 1991 දී ග්‍රාමීය බැංකු සඳහා අය කල ණය පොලී අනුපාතය 11.4 ක් වූ අතර 1995 දී එය සියයට 19.8 ක් විය. 1991 දී නාමික අගය වාණිජ ණය අනුපාතයෙන් අඩක් වූ අතර 1995 දී එය සියයට 33 සිට ඉහල අගයක් විය. මෙම පැහැදිලි පොලී අනුපාත ප්‍රතිපත්ති මගින් වැඩසටහන වඩාත් ශක්‍යතාවයකින් යුතුව ක්‍රියාත්මක වීමට ඉඩ ලබා දුන් අතර, ඉහල නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයක් පවත්වාගෙන යමින් ව්‍යාපෘතිය වර්ධනය වීමටද අවස්ථාව ලැබුණි.

මෑත වසරවලදී ඇතිවූ සාර්ථක අඩුවීම තිබියදීත් හයානක ලෙස CARE Gautamala හි සහනාධාර යැපුම් අනුපාතය ඉහල අගයක් වූණි. වසර හයක මෙහෙයුම් කටයුතු වලින් පසුව සහනාධාර යැපුම් අනුපාතය වන 4.77 මගින් මෙම වැඩසටහනට ශක්‍යතාවය කරා ලඟා වීමට තවත් බොහෝ දුරක් යා යුතු බව දක්වනු ලබයි. වසර හයක මෙහෙයුම් වලින් අනතරුව 1989 දී ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි සහනාධාර යැපුම් අනුපාතය 1.3 ක් විය.

මූලාශ්‍රය: Paxton 1997

ලාභදායීතා අනුපාත මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ශේෂ පත්‍රයේ ව්‍යුහයට සම්බන්ධව ශුද්ධ ආදායම මනිනු ලැබේ. ලාභදායීතා අනුපාත මගින් ආයෝජකයින්ට සහ කළමනාකරුවන්ට ඔවුන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආයෝජනය කළ අරමුදල් මගින් ප්‍රමාණවත් ආදායමක් උපයාගනීද යන්න නිර්ණය කර ගැනීමට උපකාර වේ. එහිදී පරිත්‍යාග සහ ආධාර මුදල් නොමැතිව ලාභයක් ලබා ගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ආදායමක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් උපදවනු ලබයිද යන්න සලකා බලයි. ලාභදායීතා අනුපාත ගණනය කරනු සඳහා, ලාභය වත්කම් මගින් ලබාගත්

ආදායමෙහි අනුපාතයක් ලෙස (Return on Assets (ROA)) ලෙස ප්‍රකාශ කරන අතර ව්‍යාපාරයෙහි ලාභය (Return on Business (ROB)) සහ හිමිකම් මත ආදායම (Return on Equity (ROC)) දක්වනු ලබයි.

(මෙහිදී " ව්‍යාපාරය " යනුවෙන් සළකනු ලබන්නේ වත්කම් සහ හිමිකම් එකට එකතු කර ලැබෙන ප්‍රථිපලය දෙකට බෙදීමෙන් ලැබෙන අගය වන අතර, මෙම අනුපාතය ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය මගින් ඔවුන්ගේ වත්කම් මූල්‍යනය කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා ප්‍රයෝජනවත් වේ) මෙහි පහත දක්වා ඇති සෑම අනුපාතයක්ම 8 වෙනි පරිච්ඡේදයෙහි 1994

සඳහා ගැලපුම් සිදු කර ඇති (සහනාධාර සහ උද්ධමනය සඳහා) මූල්‍ය ප්‍රකාශන භාවිතයෙන් ගණනය කර ඇත. (4 වෙනි පරිශිෂ්ටය බලන්න)

තවදුරටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ලාභදායීත්වය විශ්ලේෂණය කිරීමට කැමැත්තක් දක්වන පාඨකයින් සඳහා පරිශිෂ්ටය 5 හි ලාභ ආන්තික විශ්ලේෂණය කිරීමට සහ වත්කම් භාවිතය විශ්ලේෂණය ඇතුළත්ව වත්කම් හි ආදායම එකී සංසුටකවලට වෙන් කිරීම සඳහා ආකෘතියක් සපයයි. මෙම බිඳ වැටීම මගින් ලාභදායීත්වයක් ලබා ගැනීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට එහි මෙහෙයුම් සහ වත්කම් කළමනාකරනය වර්ධනය කල හැකි ප්‍රදේශ හඳුනාගැනීමට සහ ලාභදායී මූලාශ්‍ර හඳුනාගැනීමට උපකාරී වේ. විශේෂයෙන්ම, ආයෝජන කළඹේ සහ ක්‍රියාකාරී වත්කම් වලින් ලැබෙන ආදායම නිර්ණය කළ හැකි අතර කාලයෙන් කාලයට ප්‍රක්ෂේපිත ආදායම සමග සංසන්දනය කළ හැකිය.

වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය (Return on Assets Ratio (ROA))

වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය මගින් (ROA) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ වත්කම් සඳහා ශුද්ධ ආදායම මනිනු ලැබේ. ROA ගණනය කරනු සඳහා, ක්‍රියාකාරී වත්කම් යොදා ගනු වෙනුවට සම්පූර්ණ වත්කම්වල සාමාන්‍යය යොදා ගනු ලැබේ. මන්දයත් ස්ථාවර වත්කම් මිලදී ගැනීමට හෝ ඉඩම් සහ ගොඩනැගිලි සඳහා ආයෝජනය කිරීමට හෝ (වෙනත් අයුරකින් පවසනවානම් වෙනත් ආදායම් උපයාගත නැති ආයෝජන සඳහා අරමුදල් භාවිතය) සුරැකුම්පත් හි ආයෝජනය කිරීමට හෝ ගනු ලැබූ තීරණද ඇතුළත්ව එහි සම්පූර්ණ මූල්‍ය කාර්ය සාධනය මත ආයතනය මනිනු ලබන නිසාය. මෙම අනුපාතය නොපියවූ ණය කළඹෙහි සාමාන්‍යය හෝ සමහර විශේෂිත වත්කම් හි කාර්ය සාධනය කෙසේදැයි නිර්ණය කිරීම සඳහා හරය ලෙස ක්‍රියාකාරී වත්කම් වල සාමාන්‍යය යොදාගැනීමෙන්ද ගණනය කල හැකිය. (වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය මගින් ණය ක්‍රියාවලියේ ඵලදායීතාවය පිළිබඳව පමණක් තොරතුරු දක්වයි. ඒ මගින් ණය වල සෑම මුදල් ඒකකයක් සඳහාම ලද ආදායමෙහි සාමාන්‍යය ගණනය කරනු ලැබේ. ණය කළඹේ ආදායම මගින් ප්‍රමාණවත් ආදායමක් පෙන්වුම් කරනු ලැබීමේදී නොපියවූ ණය මගින් වත්කම්වලින් සියයට 50 ක් නියෝජනය කරනු ලබයි නම් ණය කළඹ සඳහා ආදායම මගින් පෙන්වුම් කරන ලෙස සාර්ථකව එම ආයතනයෙහි කාර්ය සාධනය නොතිබිය හැකිය. වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය ගණනය කිරීමේදී ඔවුන්ගේ ආයෝජන මගින්

උපයාගත් ආදායම ඇතුළත්කරගනු ලැබේ. ස්ථාවර වත්කම් හෝ ඉඩම් හෝ දේපල ආදී ලාභ උපදවන්නේ නැති වත්කම්ද ඇතුළුව සියළුම වත්කම් වලට සාපේක්ෂව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ක්‍රියාත්මක වන්නේ කෙසේදැයි වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය මගින් දක්වයි)

- ◆ උදාහරණයක් ලෙස, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ශුද්ධ ආදායම ලෙස රු. 50,000 ක් උපයයි නම් සහ එහි වත්කම් වල සාමාන්‍යය රු. 2,740,000 නම්, වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය සියයට 1.8 කි.

$$\begin{aligned} \text{වත්කම් සඳහා} \\ \text{ප්‍රතිලාභය} &= \frac{\text{ශුද්ධ ආදායම}}{\text{වත්කමෙහි සාමාන්‍යය}} \\ &= \frac{50,000}{2,740,000} \\ &= 1.8\% \end{aligned}$$

පොලී අනුපාත සහ ගාස්තු, කල් පසු ණය ආපසු ගෙවීමේ වෙනස්කම් ආදී සාධක මගින් වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය මත දීර්ඝකාලීනව බලපෑම් ඇති කරනු ලබයි. පොලී ආදායම සහ ගාස්තු ආදායම අතර බෙදීමද ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය සහ ණය මුදලේ ප්‍රමාණය වෙනස්වීම මත මෙම අනුපාතයට බලපෑම් එල්ල කරනු ලබයි. (5 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න)

මිල කිරීමේදී හෝ ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලය පිළිබඳ ව්‍යුහයන් වෙනස් වීම විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය ඉතා වැදගත් දර්ශකයක් වේ. (හෝ ප්‍රාග්ධන වත්කම් මිලදී ගැනීම සඳහා තීරණය කිරීමේදී) මෙම අනුපාතය විශ්ලේෂණය කිරීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීමේදී ආදායමට ඇති වන බලපෑම වෙනස් කිරීමටත්, කල් පසු ණය කළමනාකරනය උසස් කිරීමට හෝ නව නිෂ්පාදිත එකතු කිරීමට හෝ ඇති හැකියාව වර්ධනය කරයි.

- ◆ පරිශිෂ්ට 4 හි ඇති ගැලපුම් සිදුකරන ලද ආදර්ශ ශේෂ පත්‍රය සහ ආදර්ශ ආදායම් ප්‍රකාශය භාවිතා කරමින් (සහනාධාර සහ උද්දමනය සඳහා මිශ්‍රව ගැලපුම්කරන ලද) , 1994 සඳහා පහත දැක්වෙන ලෙස වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ ගණනය කළ හැකිය.

වත්කම් සඳහා

කාර්ය සාධක දර්ශක

$$\begin{aligned}
 \text{ප්‍රතිලාභය} &= \frac{\text{ගැලපුම් කරන ලද ශුද්ධ ආදායම}}{\text{මුළු වත්කම් හි සාමාන්‍යය}} \\
 &= \frac{-5,750}{77,950} \\
 &= -7.4\%
 \end{aligned}$$

(තවදුරටත් සරල කිරීම සඳහා, ස්ථාවර වත්කම්, උද්ධමනය සඳහා සැලසුම් කිරීම 1993 වත්කම් ගණනය සඳහා ඇතුළත් කර ඇත.)

උද්ධමනය සහ සහනාධාර සඳහා ගැලපුම් සමග, මෙම උදාහරණයේදී ආදර්ශ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ලාභයක් උපදවන්නේ නැත. කෙසේ නමුත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ස්වයංපෝෂිත නම්, (සහනාධාර සහ උද්දමනය සඳහා ගැලපුම් කල පසු ලාභය උපදවයිනම්) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට වාණිජ මූල්‍ය ලබා ගැනීමට හැකියාව ඇත්ද සහ විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයක් බවට පත් වීමට හැකියාවක් අද්ද යන්න පිළිබඳව දර්ශකයක් වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය මගින් ලබා දෙයි.

බොහෝ සංවර්ධනය වන රටවල ඇති වාණිජ මූල්‍ය ආයතනයන්ගේ වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය සියයට 2 කටත් වඩා අඩුවේ. U.S. Agency for International Development මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන 11 ක් සඳහා සිදු කල සාර්ථක අධ්‍යයනයන්හිදී 1993 වසර සඳහා ගැලපුම් කරන ලද වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය සියයට 7.4 ක ඉහල අගයක සිට සියයට 18.5 ක් දක්වා පළල අගයක් දක්වා පරාසයක පවතින බව දක්නා ලදී. (Kenya Rural Enterprise Programme) (Christen and others 1995)

ව්‍යාපාරය සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය

සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් කටයුතු වල කොටසක් ලෙස විශාල ලෙස ඉතිරුම් ඒකරාශීකරණය කිරීම සැලකිල්ලට ගැනීම සඳහා ව්‍යාපාරය සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය (Return of Business (ROB)) සපයනු ලැබේ.

ව්‍යාපාර පදනමේ සාමාන්‍යය ලබා ගැනීම සඳහා වත්කම් සහ වගකීම් එකතු කර දෙකෙන් බෙදීම සිදු කරනු ලබයි. ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සමග බැඳී ඇති එකතු කල මෙහෙයුම් සහ මූල්‍ය පිරිවැය නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදු කරන විට මෙය වැදගත් වේ. ව්‍යාපාරය සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය ගණනය කිරීම එහි මෙහෙයුම් වල ද්විත්ව ක්‍රියාකාරකම් (ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සහ ණය)

සඳහා ගණනය කරනු ලැබේ. ව්‍යාපාරය තුළ ශේෂ පත්‍රයට ඇතුළත් නොවන ක්‍රියාකාරකම් ඇත්නම් විශේෂයෙන්ම සමහර වාණිජ බැංකු ව්‍යාපාර සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය ගණනය කරනු ලැබේ. (ණයවර ලිපි, ඇප ආදී)

ව්‍යාපාර සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතයට, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රාග්ධන ව්‍යුහය මගින් සෘජුවම බලපෑම් ඇති කරනු ලබයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ වත්කම් හි බහුතරය හිමිකම් මගින් මූල්‍යනය කර ඇත්නම්, ව්‍යාපාරය සඳහා ප්‍රතිලාභ මගින් නොමග යවන අතර එය ගණනය කල යුතු නොවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සත්‍ය මූල්‍ය අතරමැදියනයක් වශයෙන් ක්‍රියාකරයි නම් සහ සේවාලාභීන්ගේ ඉතුරුම් මගින් එහි ණය කළඹ මූල්‍යනය කරයි නම්, වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය මගින් අනිකුත් ආයතන සමඟ සන්සන්දනය කිරීමට වඩා ව්‍යාපාරය සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය මගින් සන්සන්දනය කිරීම සාධාරණ වේ. මෙයට හේතුව වන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය කිරීමේදී එයට අතිරේක පිරිවැයක් එකතුවන බැවිනි. මෙම පිරිවැය, අඩු පිරිවැය අරමුදල් මගින් සම්පූර්ණයෙන්ම හෝ අර්ධ වශයෙන් පියවනු ලබයි. ගැලපුම්කරන ලද ප්‍රකාශයන් සඳහා යොදා ගනු ලබන සේවාලාභීන්ගේ ඉතුරුම් මත ගෙවන ලද පොලිය සාමාන්‍යයෙන් ණය සඳහා ගෙවනු ලබන වෙළඳපල අනුපාතයට වඩා අඩුය. වත්කම් සඳහා අනුපාතය පමණක් සලකනු ලබයි නම්, ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදුකරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් පිරිවැය වැඩිකිරීම මගින් දඩුවම් ලබා දෙයි. ඉතුරුම් හරයට එකතු කිරීම මගින් ව්‍යාපාරය සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය ලිහිල් කරනු ලබයි.

- ◆ පරිශීෂ්ට 4 හි ඇති ගැලපුම්කරන ලද ආදර්ශ ශේෂ පත්‍රය සහ ආදර්ශ ආදායම් ප්‍රකාශය භාවිතයෙන්, 1994 හි ව්‍යාපාර සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය පහත පරිදි ගණනය කරනු ලැබේ.

$$\begin{aligned}
 \text{ව්‍යාපාරය} \\
 \text{සඳහා ප්‍රතිලාභ} &= \frac{\text{ගැලපුම්කරන ලද ශුද්ධ ආදායම}}{\text{ව්‍යාපාර පාදමෙහි සාමාන්‍යය}} \\
 &= \frac{-5,570}{61,300} \\
 &= -9.4\%
 \end{aligned}$$

ආදර්ශ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි ප්‍රාග්ධන ව්‍යුහය, සාපේක්ෂකව හිමිකම් විශාල ප්‍රමාණයකින් සමන්විත වන අතර (සේවාලාභීන්ගේ ඉතුරුම් නොමැත) ව්‍යාපාර සඳහා ප්‍රතිලාභ ගණනය කිරීමට එයට හැකියාවක් නොමැත. කෙසේ නමුත්, විශේෂිත

ඉලක්කම් මොහොතකට අමතක කර, අපට සමහර නිරීක්ෂණයන් දැකිය හැකිය.

ආදර්ශ ලෙස සලකා ඇති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදුකරන්නේ නම්, එහි ණය මගින් ලබා ගත් ආදායම, අධික මෙහෙයුම් පිරිවැය ආවරණය කිරීමට වඩා පැතුරුම වැඩි බව සාධාරණ ලෙස අනුමාන කළ හැකිය. මූල්‍ය පිරිවැය අඩු වන නිසා ගැලපුම් කරන ලද ඉහල ශුද්ධ ආදායමක් එහි ප්‍රථිපලය විය හැකිය. (මෙහිදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය එහි ණය වාණිජ අනුපාත වලට, ණයට ලබා ගත් මුදල් මගින් මූල්‍යනය කරන බව හෝ සිදු කරන ලද ගැලපුම්, ගැලපුම්කරන ලද ප්‍රාග්ධන පිරිවැය පෙන්වීම සඳහා හෝ බව උපකල්පනය කරනු ලබයි.) හිමිකම් වලට සාපේක්ෂකව වගකීම් වැඩි විය හැකි නිසා, හරයද වැඩි විය හැකිය. එහි ප්‍රථිපලය ලෙස ව්‍යාපාර සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය, වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතයට වඩාත් ලං විය හැකිය. එසේ නමුත්, ව්‍යාපාර සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතයට වඩා අඩු නම්, ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදු කිරීම ලාභදායීද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් සලකා බැලිය යුතුය.

හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය

හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ [Return on Equity (ROE)] අනුපාතය මගින් ආයෝජනය කරන ලද හිමිකම් සඳහා උපයාගත් ප්‍රතිලාභ අනුපාතය පිළිබඳව අදහසක් කළමණාකාරිත්වයට සහ ආයෝජකයින්ට ලබා දෙයි. එය වත්කම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතයෙන් වෙනස්වන අතර එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සතුව ඇති අරමුදල් සඳහා ප්‍රතිලාභ මනිනු ලබයි. (සම්පූර්ණ වත්කම් වෙනුවට, වගකීම් සහ හිමිකම් එහි අර්ථ දැක්වීමෙහි අඩංගු වේ.) උද්ධමන අනුපාතයට වඩා හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අඩු නම්, සෑම වසරකදීම එම වෙනසට සමාන අගයකින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ හිමිකම් ප්‍රමාණය අඩු වේ. (ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සතුව ඇති මූල්‍ය නොවන වත්කම් වල ශුද්ධ අගය) හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය මගින්, විකල්ප ආයෝජනවලට එරෙහිව යම් විශේෂිත මූල්‍ය ආයතනයක ආයෝජනය කිරීම පිළිබඳව සන්සන්දනය කිරීමට ආයෝජකයින්ට සහ දායකයින්ට ඉඩ ලබා දෙයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය, පෞද්ගලික ආයෝජන පිළිබඳව විමසිලිමත්වීමේදී මෙය තීරණාත්මක දර්ශකයක් වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රාග්ධන ව්‍යුහය මත විශාල ලෙස පදනම් වෙමින්, හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය වෙනස් විය හැකිය. මූලිකවම හිමිකම් මගින් මූල්‍යනය කරන වත්කම් සහිත ආයතන මූලිකවම

වගකීම් මගින් මූල්‍යනය කරන වත්කම් සහිත ආයතන වලට වඩා හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අඩු අගයක් පෙන්වුම් කරනු ලබයි.

◆ පරිශීෂ්ට 4 හි ඇති ගැලපුම්කරන ලද ආදර්ශ ශේෂ පත්‍රය සහ ආදර්ශ ආදායම් ප්‍රකාශය යොදා ගනිමින් 1994 සඳහා හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය ගණනය කර ඇත.

$$\begin{aligned} \text{හිමිකම් සඳහා} & \\ \text{ප්‍රතිලාභ} & = \frac{\text{ගැලපුම්කරන ලද ශුද්ධ ආදායම}}{\text{(ගැලපුම්} \\ \text{කරන ලද)} & \text{හිමිකම් වල සාමාන්‍යය}} \\ & = \frac{-5,570}{33,300} \\ & = -1.7\% \end{aligned}$$

ආදර්ශ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ලාභ ලබා නොමැති නිසා, එහි හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ විශේෂයෙන් අදාල නොවේ. කෙසේ නමුත්, එය ලාභ උපදවා ඇතත් එහි හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ තවමත් අඩු විය හැකිය. මන්දයත් බොහෝ වාණිජ මූල්‍ය ආයතන වලට වඩා එයට හිමිකම් වල විශාල කොටසක් අයත්වන බැවිනි. එය ලාභ උපදවා හෝ එහි තෝලනය වැඩි කලේ නම් (හිමිකම් වලට සාපේක්ෂකව ණය ප්‍රමාණය) මෙම අනුපාතය වර්ධනය වේ.

බොහෝ වාණිජ මූල්‍ය ආයතන විසින් හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අගය රටෙහි උද්ධමන අනුපාතය මත රඳා පවතිමින් සියයට 15 සිට 25 දක්වා අගයක් ඉලක්ක කරයි. USAID මගින් සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන 11 ක කරන ලද අධ්‍යනයට අනුව 1993 දී හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ පරාසය සියයට 32.7 ක ඉහල අගයක සිට (බාලි හි LPD) සියයට -18.7 දක්වා පහළ අගයක් දක්වා පැතිරුණි. (FINCA Costa Rica) ඉන්දුනීසියාවෙහි Bank Rakyat සහ කොලොම්බියාවේ CorpoSol යන ආයතනවල ද පිළිවෙලින් සියයට 31 සහ 22.5 යන හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අගයන් ලැබුණි. (Christen and Others 1995)

තෝලනය සහ ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණවත්භාවය

තෝලනය යනුවෙන් හඳුන්වන ලබන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් එහි හිමිකම් ප්‍රමාණයට සාපේක්ෂකව ණයට ලබා ගෙන ඇති මුදල් ප්‍රමාණයයි වෙනත් වචනවලින් පවසනවානම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සතු සෑම මුදල් ඒකකයක් සඳහාම වෙනත් වාණිජ මූල්‍ය මගින් ඒකරාශීකරණය කර ගත හැකි අතිරේක මුදල්

කාර්ය සාධක දැරීම

ප්‍රමාණය කොපමණ දැයි යන ගැටළුවට පිළිතුරු සපයයි. තෝලනය මගින් හිමිකම් වලට එදිරිව මූල්‍යනය කළ වත්කම් (Funding Assets) වල සම්බන්ධය විදහා දක්වයි.

ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණවත්භාවය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක වත්කම්වලට සාපේක්ෂව එහි ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණය වේ. ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණවත්භාවය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුදල් ව්‍යුහයේ ප්‍රමාණවත්භාවයට සාපේක්ෂව එහි තෝලනය හා සම්බන්ධ වේ.

"ප්‍රාග්ධනය" යන පදයෙහි ද්විතීක ණයද ඇතුළත්ව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි හිමිකම් සහ එහි වගකීම් කොටසක් ඇතුළත් වේ.

(විධිමත් මූල්‍ය ආයතන සඳහා, ප්‍රාග්ධනය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ හිමිකම් සහ අවිනිශ්චිත තත්වයක් සඳහා යෙදවීම වේ. (appropriations for contingencies) අවිනිශ්චිත තත්වයක් සඳහා යෙදවීම යනු ණයවර ලිපි, සුරැකුම් ආදී ශේෂ පත්‍රයට අයත් නොවන අයිතම ඇතුළු ණය සඳහා කලින් දැකිය නොහැකි හානි වීම් වේ)

- සාමාජික කොටස්, ගෙවිය යුතු බිල්පත් සහ පිටස්තර පුද්ගලයින් විසින් කරන ලද ආයෝජන ඇතුළත් ආයෝජන ප්‍රාග්ධනය.
- රඳවාගත් ආදායම සහ සංචිත ඇතුළත්ව ආයතනික ප්‍රාග්ධනය (එනම්, අධීක්ෂණයට ලක් කරන ප්‍රධාන බැංකුව හෝ රජය මගින් නියම කරන ලද ආයතනය විසින් වෙන් කළ යුතු ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණය
- මධ්‍යම බැංකුවෙන් ලබා ගත් ද්විතීක ණය සහ ණය මුදල් ඇතුළුව ණය ප්‍රාග්ධනය

ප්‍රාග්ධනය මගින් අරමුණු කිහිපයක් සපුරාලයි. සුරැකුම් මූලාශ්‍රයක් ලෙස, ස්ථාවරතාවය, නම්‍යශීලිතාවය සහ අවදානම යන පාඩුවලට එරෙහි ස්චාරක්ෂකයක් ලෙස වේ. පාඩු වීම් වැඩි වීමට ඉඩ ඇති නිසා ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතාවය වැඩි වේ. මෙය විශේෂයෙන්ම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා යෝග්‍ය වේ. මන්දයත් ණය ලබාගන්නන්ට හෝ සාමාජිකයින්ට පැතිරුණු අවදානම සඳහා උපකාරී කිරීමට වෘත්තීමය හෝ භූගෝලීය විවිධාංගීකරණයක් නොමැති බැවිණි. බලාපොරොත්තු වූ සහ බලාපොරොත්තු නොවූ අවදානම ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ප්‍රාග්ධනය ප්‍රමාණවත් විය හැකිය.

මීට අමතරව, නව සේවාවන් හඳුන්වාදීමේදී එම සේවාවන් ප්‍රමාණවත් ආදායමක් උපයන තුරු හෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ව්‍යාප්ත වනතුරු හෝ සිදු වන පාඩු වීම් සඳහා ප්‍රාග්ධනය අවශ්‍ය වේ. නව ශාඛා

ව්‍යාප්ත වීම හෝ සෑම ශාඛාවක් මගින්ම ආවරණය කරන ප්‍රදේශ සඳහා සැලකිය යුතු ප්‍රාග්ධන ආයෝජකයන් අවශ්‍ය වේ. සැලසුම් කරන ලද වර්ධනයෙහි වත්කම් වර්ධනය සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ප්‍රාග්ධනය අවශ්‍ය වේ.

තෝලනය

ප්‍රාග්ධනය යනු ණය ගැනීම සඳහා පදනමක් ලෙස සලකනු ලබයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය ලබා ගැනීමට බහුල ලෙස භාවිතා කරන ප්‍රධාන මූලාශ්‍ර දෙක වන්නේ (ඔවුන්ගේ ප්‍රාග්ධන පදනම තෝලනය කිරීම සඳහා) බැංකු ණය (වාණිජ හෝ මධ්‍යම බැංකු) සහ සේවාලාභීන්ගේ ඉතුරුම් වේ (කෙසේ නමුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් වාණිජ අරමුදල් හෝ එහි සේවාලාභීන්ගෙන් ණය ලබා ගැනීමට ප්‍රථම, එහි මූල්‍ය ශක්‍යතාවය සහ දීර්ඝ කාලයක් පුරා මූල්‍ය ශක්‍යතාවයක් පවත්වාගෙන යෑමට හැකි බව ඔප්පු කළ යුතුය). ප්‍රමාණවත් ප්‍රාග්ධනය මගින් ණය දෙන්නන් සහ තෑම්පත්කරුවන්ට හිඟ පියවා ගැනීමට සහ අනාගත වර්ධනයන්ට අවශ්‍ය අරමුදල් සපයාගැනීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ඇති හැකියාව පිළිබඳව විශ්වාසයක ඇති වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක තෝලනය එහි ණය සහ හිමිකම් අනුපාතය ගණනය කිරීම මගින් මනිනු ලැබේ. හිමිකම් සඳහා ණය අනුපාතය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක හිමිකම් සඳහා කොපමණ ණය ප්‍රමාණයක් ඇත් ද යන්න ප්‍රකාශ කරනු ලබයි.

$$\text{හිමිකම් සඳහා ණය අනුපාතය} = \frac{\text{ණය}}{\text{හිමිකම්}}$$

සෑම සංවිධානයකටම, එම සංවිධානයෙහි හිමිකම් හෝ ශක්‍යතාවය හා එය අවදානමක නොමැති බව තහවුරු කිරීම සඳහා ණය සහ හිමිකම් අතර යෝග්‍ය සමතුලිතතාවයක් පවත්වාගෙන යෑම වැදගත් වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක හිමිකම් විශාල ප්‍රමාණයක් සහ ණය ඉතා සුළු ප්‍රමාණයක් ඇත්නම්, එය ණය වශයෙන් බාහිර මූලාශ්‍රවලින් අරමුදල් ලෙස භාවිතාකර ආදායම් උත්පාදන අවස්ථා සීමාකර ඇතිබව හැඟවෙයි (එනම් සියයට 10 ණය වශයෙන් ගෙන සියයට 25 ක් අගයකට නැවත ණය දිය හැකි ණය මාලාවන් හෝ ණය මුදල්). එම නිසා, ආදායම් උත්පාදන වත්කම් (එහි ණය කළඹ) වැඩි කර ගැනීම සඳහා නැතිනම් එහි වගකීම් වැඩි කර ගැනීම සුදුසු වේ. (සටහන: කෙසේ නමුත් මෙහිදී මූල්‍ය පිරිවැය, මෙහෙයුම් පිරිවැය හෝ බොල් ණය වෙන් කිරීමද සලකන්නේ නැත. මෙම උදාහරණයේද නොපියවූ ණය වල ප්‍රතිශතයක් ලෙස මෙහෙයුම් පිරිවැය සහ

බොල් ණය වෙන් කිරීම සියයට 15 ට වැඩි නම්, (එනම් පැතිරීම) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ණය ලබා නොගත යුතුය. කිසියම් සංවිධානයක් එහි නැවත ගෙවීමේ හැකියාවට සාපේක්ෂව වැඩි ණය ප්‍රමාණයක් ලබා නොගත යුතුය.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක හිමිකම් සඳහා ප්‍රතිලාභ අනුපාතය මත එහි තෝරන ප්‍රමාණය විශාල වශයෙන් රදා පවතී. (වගුව 9.8) අනෙකුත් සියළු සාධක සමානවම පැවතීමේදී යම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් අනෙක් ආයතනයකට වඩා ඉහල තෝරන අනුපාතයක් පවත්වාගෙන යා හැකිය.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් අධීක්ෂණය කරනු ලැබීමේදී එහි හිමිකම් තෝරනය වීමට ඉඩ ලබා දීම, එහි ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය පිළිබඳ සම්මුතීන් මත පදනම් වේ.

ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය පිළිබඳ සම්මුතීන්

ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ මූල්‍ය ශක්‍යතාවය පවත්වාගනිමින් ඇතිවිය හැකි හිඟයන් සඳහා ලබා ගත යුතු ප්‍රාග්ධන අවශ්‍යතා ප්‍රමාණයයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් සඳහා ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය මැනීම සහ ස්ථාපනය කිරීමේ අරමුණ වන්නේ ඉහත සඳහන් කල හේතූන් පදනම් කර ගනිමින් සංවිධානයේ නුබුන්වත් කම තහවුරු කිරීම වේ. මෙහිදී වැදගත් වන්නේ දායක අරමුදල් නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉහල ප්‍රාග්ධනීකරණයක් සහිත වූවත් ඔවුන්ට වාණිජ ණය ලබා ගැනීමට ඇති නොහැකියාවයි. කෙසේ නමුත්, මෙය වෙනස් වන අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සැලකිය යුතු තරම් අඩු ආදායම්ලාභී සේවලාභීන් ප්‍රමාණයකට ලගා වීමට නම් විවක්ෂණශීලී කළමනාකාරිත්වයක් තහවුරු කරමින් ඔවුන්ගේ මූල්‍ය මූලාශ්‍ර වැඩි කිරීම සහ ව්‍යාප්ත කිරීම සිදු කල යුතු වේ.

ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය සඳහා ජත්‍යන්තර ප්‍රමිතීන් බාසල් ගිවිසුම මගින් (Basle Agreement) දක්වා ඇත. (1 වෙනි පරිච්ඡේදයේදී සාකච්ඡා කල පරිදි) ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය සඳහා සම්මුතීන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට අවම භාවිත ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණයන් සහ පාඩු වීම් සඳහා අවධානම ආවරණය කර ගැනීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ප්‍රාග්ධනයක් අවශ්‍ය වේ.

ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය අවදානම මත බර තැබූ වත්කම් මත පදනම් වේ. (බාසල් ගිවිසුම අනුව විවිධ වත්කම් වර්ග සඳහා විවිධ අවදානම් මට්ටම් හඳුනාගෙන ඇත. සියයට 0 සිට සියයට 100 දක්වා පරාසයක ඇති අවදානම අනුව බර තැබූ අසම්පාතයන් 5 ක් ඇත. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා පළමුවන වර්ගීකරණය සියයට 0 ක් බර තැබූ මුදල්, මධ්‍යම බැංකුවේ ශේෂයන් සහ රජයේ සුරැකුම්පත්

ඇතුළත් වන අතර සියයට 100 බර තැබූ- පෞද්ගලික ඒකකයන්ට සහ පුද්ගලයින්ට ලබා දුන් ණය අදාල වේ. මන්දයත් සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල සම්පූර්ණයෙන්ම ආරක්ෂිත ණය දක්නට නොමැත. සියයට 50 බර තැබූ හෝ ශේෂ පත්‍රයට අයත් නොවන අයිතම වේ). බර තැබූ වත්කම් වලින් සියයට 8 ක් ලෙස ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය සකස් කර ඇත. මෙයින් අදහස් කරනු ලබන්නේ අධීක්ෂණය වන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ලබා ගන්නා ගැලපුම් කළ (අවදානම අනුව බර තැබූ) වත්කම් සඳහා පදනම් වෙමින් හිමිකම් මෙන් 12 ගුණයක් ණය ලබා ගත හැකි බව වේ.

බාසල් ගිවිසුමට අනුව ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය සඳහා ගණනය කිරීමද ඇතුළත් කර ප්‍රාග්ධනය ද විවිධ කාණ්ඩ වලට බෙදා වෙන් කර ඇත. උදාහරණ ලෙස, හිමිකම් සහ සංචිත ඇතුළත්ව ප්‍රධාන ප්‍රාග්ධනය බර තැබූ වත්කම් වලින් අවම වශයෙන් සියයට 4 ක් වත් විය යුතුය.

ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය සාමාන්‍යයෙන් මතු දැක්වෙන අවදානම් අනුව බර තැබූ වත්කම් සඳහා ප්‍රාග්ධන අනුපාතය ඇසුරින් මනිනු ලැබේ.

අවදානම අනුව බර තැබූ වත්කම් සඳහා ප්‍රාග්ධනය = ආයෝජිත ප්‍රාග්ධනය + සංචිත + රඳවාගත් ආදායම / ආදායම අනුව බර තැබූ වත්කම්

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය නිර්ණය කිරීම සඳහා කලින් කල මෙම අනුපාතය ගණනය කළ යුතු වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වර්ධනය වීමේදී සහ සාධාරණ ලෙස අනුමාන කරන පරිදි එහි තෝරනය වැඩි වීමේදී, කාලයක් සමඟ මෙම අනුපාතය අඩුවන අතර වැඩි වූ ණය සඳහා සංවිධානය විසින් වාසියක් ලබා ගනී.

පැතිරුම පිළිබඳ දර්ශක වල ප්‍රමාණය සහ ගැඹුර

මූල්‍ය කාර්ය සාධනය පිළිබඳ දර්ශක වලට අමතරව, බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ සේවලාභීන් පිළිබඳව දත්ත එකතු කරන අතර ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරකම්හි ප්‍රමාණය (විවිධ මාදිලියේ උපකරණ මගින් සේවාව ලබා දෙන සේවලාභීන් සංඛ්‍යාව) සහ පැතිරීමෙහි ගැඹුර (ලගා වූ සේවලාභීන්ගේ ස්වභාවය සහ ඔවුන්ගේ දුප්පත්භාවයෙහි මට්ටම) යන කරුණු දෙක පිළිබඳව අවදානය යොමු කරයි.

Yaron (1992b) විසින් හඳුන්වාදුන් කාර්ය සාධන විශ්ලේෂණ රාමුව ප්‍රධාන මූලික මිණුම දඩු දෙකකින් සමන්විත වේ. ඉලක්කගත සේවලාභීන් තුල පැතිරීම ලගා වූ මට්ටම; සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ **ස්වයංපෝෂිතතාවය** වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ

මෙහෙයුම් හි ආර්ථික බලපෑම පිළිබඳව සම්පූර්ණ විශ්ලේෂණයක් මේ මගින් සපයන්නේ නැති නමුත් එහි අරමුණු සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය කොපමණ දුරකට ලඟා වුවා දැයි පෙන්වුම් කරන ප්‍රමාණාත්මක නියෝජිතයෙකු ලෙස සලකනු ලබන අතර ආයතනය සමග බැඳී ඇති සමාජ පිරිවැය පිළිබඳ විනිවිදභාවයක් සපයයි. (Yaron, Benjamin and Piprek1997) මෙම කොටස මගින් කාර්ය සාධන විශ්ලේෂණ රාමුවෙහි පළමුවන භාගය පමණක් ඉදිරිපත් කර ඇත. (එනම් පැතිරුම පිළිබඳ දර්ශක, ස්වයංපෝෂිතභාවය පිළිබඳ දර්ශක පහත දක්වා ඇත.)

පැතිරීම පිළිබඳ දර්ශක ගුණාත්මක සහ ප්‍රමාණාත්මක වේ. ඒවා එකතු කිරීම සරල වන අතර පැතිරී ඇති ප්‍රමාණය පිළිබඳ සාර්ථක මිණුමක් වන අතර පැතිරීමෙහි ගැඹුර පිළිබඳ දක්වන සාර්ථක නියෝජිතයෙකු ද වේ. (පැතිරුමෙහි ගැඹුර පිළිබඳ විස්තරාත්මක සාකච්ඡාවක් පහත දක්වා ඇත.) මෙම දර්ශක වල යෝග්‍යතාවය සසඳා බැලිය හැකි අතර සංඛ්‍යා ලෙස ප්‍රකාශ කිරීම සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ඔවුන්ගේ අදාලභාවය අනුව අවශ්‍යතාවයන් පෙළ ගැස්සවීම ද සිදු කල හැකිය. උදාහරණ ලෙස, එහි ස්ත්‍රී/පුරුෂ භාවය අනුව ණය ලබා ගැනීම සීමා කර නැත්නම් කාන්තා සේවාවලින් සංඛ්‍යාව පිළිබඳ යෝග්‍යතාවය ඉතා අඩු වීම හෝ ශුන්‍ය වීම සිදු විය හැකිය. (Yaron, Benjamin and Piprek1997)

8 වෙනි පරිච්ඡේදයෙහි ඉදිරිපත් කර ඇති ණය කළඹ පිළිබඳ දර්ශක සමහරක්ද මෙහි නැවත ඉදිරිපත් කර ඇති අතර අනිත් ඒවා ඉහත ඉදිරිපත් කර ඇති විවිධ සූත්‍රවලදී සඳහන් කර ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණු මත රඳා පවතිමින්, අතිරේක හෝ වෙනස් දර්ශක භාවිත කිරීම සුදුසු විය හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සාර්ථක පැතිරීම පිළිබඳව විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා කාලයක් පුරා මෙම දර්ශක අධීක්ෂණය කිරීම ප්‍රයෝජනවත් වන අතර සංවිධානයේ ප්‍රකාශිත අරමුණු සමඟ සසඳා බැලීම සිදු කල යුතුය. (හෝ ප්‍රක්ෂේපිත අගයන්; කොටුව 9.5 බලන්න)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් සේවය සලසන මුළු සේවාවලින් සංඛ්‍යාව මගින් පැතිරීම පිළිබඳව සාමාන්‍යයෙන් දක්වන නමුත් (පැතුරුමෙහි ප්‍රමාණය) **පැතිරීමෙහි ගැඹුර** යනු අපහැදිලි මිනුමකි. ඉහත සඳහන් කල පරිදි පැතිරීමෙහි ගැඹුර, ණය මුදලේ විශාලත්වයෙහි සාමාන්‍යයෙන් හෝ ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස ණය මුදලේ විශාලත්වයෙහි සාමාන්‍යය මගින් දැක්විය හැකිය. මෙම දර්ශක ඉතා වැදගත් වුවත් මෙය නොමග යවන සුළු විය හැකිය.

කොටුව 9.5 පැතිරුම පිළිබඳ දර්ශක

සේවාවලින් සහ කාර්ය මණ්ඩලය

සේවාවලින් හෝ සාමාජිකයින් සංඛ්‍යාව (කාන්තාවන් ප්‍රතිශතය)
 ඉලක්කගත සේවාවලින්ගෙන් සේවාවන් ලබා දුන් ප්‍රතිශතය (වර්තමාන)
 මුළු ණය ගන්නන්ගේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස කාන්තාවන් සංඛ්‍යාව
 මුළු ණය ගන්නන්ගේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස මුළු තැන්පත්කරුවන් සංඛ්‍යාව
 කාර්ය මණ්ඩලයේ සංඛ්‍යාව
 ග්‍රාමීය ශාඛා හෝ ඒකක ගණන
 නාගරික ශාඛා හෝ ඒකක ගණන
 නාගරික ශාඛා හෝ ඒකක සඳහා ග්‍රාමීය ශාඛා හෝ ඒකක අනුපාතය
 නොපියවූ ණය වල විශාලත්වය සඳහා තැන්පත්වල විශාලත්ව අනුපාත
 භාවිතයේ ඇති ජංගම බැංකු^a සංඛ්‍යාව

ණය මුදල් ලබා ගැනීමේ ව්‍යාප්තිය

වර්තමානයේ ක්‍රියාකාරී ණය ලබාගන්නන් සංඛ්‍යාව
 නොපියවූ ණය වල සම්පූර්ණ ශේෂය
 නොපියවූ ණය කළඹෙහි ශේෂය
 (පසුගිය තුන් වසර තුල නොපියවූ ණය මුදල්වල) සත්‍ය වාර්ශික වර්ධන අනුපාතයෙහි සාමාන්‍යය
 ණය මුදලේ ප්‍රමාණය
 උපරිම
 අවම
 මුදාහරින ලද ණය මුදලක සාමාන්‍යය
 මුදාහරින ලද ණය මුදලක සාමාන්‍යය (ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස)
 නොපියවූ ණය මුදල් වල සාමාන්‍යය
 නොපියවූ ණය මුදල් වල සාමාන්‍යය ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදනයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස
 ණය මුදලක් ආපසු ගෙවන කාලයේ සාමාන්‍යය
 නාමික පොලී අනුපාතය
 කාර්ය මණ්ඩල සාමාජිකයෙකු සඳහා ණය මුදල් වල වටිනාකම (ණය නිලධාරියෙකු සඳහා)
 කාර්ය මණ්ඩල සාමාජිකයෙකු සඳහා ණය මුදල් සංඛ්‍යාව (ණය නිලධාරියෙකු සඳහා)

ඉතුරුම් වල ව්‍යාප්තිය

ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ගිණුම් වල සම්පූර්ණ ශේෂය
 සම්පූර්ණ වාර්ශික ඉතුරුම් වල සාමාන්‍යය, වාර්ෂික ණය කළඹේ සාමාන්‍යයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස
 වර්තමාන ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සේවා ලාභීන්ගේ සංඛ්‍යාව
 ඉතුරුම් ගිණුම්වල සාමාන්‍යයෙහි වටිනාකම
 ඉතුරුම් තැන්පතු වල සාමාන්‍යය ඒක පුද්ගල දළ ජාතික නිෂ්පාදනයෙහි ප්‍රතිශතයක් ලෙස
 කාර්ය මණ්ඩල සාමාජිකයෙකු සඳහා ඉතුරුම් තැන්පතු වල වටිනාකම
 කාර්ය මණ්ඩල සාමාජිකයෙකු සඳහා ඉතිරි කරන්නන් සංඛ්‍යාව
 නාමික ඉතුරුම් පොලී අනුපාතය (වාර්ශිකව)

a ජංගම බැංකු යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ දිනපතා හෝ සතිපතා ගම්වල හෝ දුප්පත් ජනාවාසවල කාර්ය මණ්ඩලය සැරිසැරීම, ණය ලබා ගන්නන් විසින් කිරීම, සේවාවලින්ට අවශ්‍යතා පැහැදිලි කිරීම, ණය මුදාහැරීම හෝ ගෙවීම් එකතු කිරීම වේ.

මූලාශ්‍රය: CGAP 1997; Yaron, Benjamin and Piprek1997. මන්දයත් ණය මුදල් විවිධ කාල පරාසයන් සහ අරමුණු

සඳහා ලබා දෙන අතර එමගින් සේවාවලාභීන්ගේ ආදායම් මට්ටම විදහා දැක්වීම නොකල හැකිය. පැතුරුමෙහි ගැඹුර සඳහා බොහෝ විවිධ තේරුම් තිබිය හැකිය. යම් අයෙකු පැතිරීමෙහි ගැඹුර යනු විධිමත් මූල්‍ය සේවා ලබා නොදෙන අයට මූල්‍ය සේවා සැපයීම ලෙස දැකිනු ලබන්නේ නම්, විධිමත් මූල්‍ය සේවා ලබා ගැනීමට හැකියාවක් නොමැත්තේ සමාජයේ කුමන කොටස් දැයි අර්ථ දැක්වීම සිදු කල යුතු වේ. (Paxton and Fruman 1998 මගින් උපුටා ගන්නා ලදී.)

Von Pischke (1991) විසින් විධිමත් සහ අවිධිමත් මූල්‍ය අංශයෙහි සීමාවන් විස්තර කර ඇත. විධිමත් සීමාවන්ගෙන් පිටත සිටින අයට විධිමත් මූල්‍ය සේවාවන් නිතරම ලබා ගැනීමේ හැකියාවක් නැත. දියුණුවන රටවල් වල මිනිසුන් කොට්ඨාශ කිහිපයකට දිගින් දිගටම මූල්‍ය ආයතන මගින් සේවාවන් සපයන්නේ නැත. (නමුත් සාකච්ඡා කර නැත.)

◆ **ග්‍රාමීය පදිංචිකරුවන්**

පුළුල් ලෙස ව්‍යාප්තව සිටින ජනගහනයකට සේවාවන් සැපයීමේදී ඒ හා බැඳී ඇති ඉහල හුවමාරු පිරිවැය සහ කෘෂිකර්මාන්තය සමග බැඳී ඇති ඉහල අවදානම නිසා, විධිමත් මූල්‍ය ආයතන විසින් ග්‍රාමීය ප්‍රදේශ මඟහැර ඇත. ග්‍රාමීය ණය ලබා දෙන, රජය මගින් අනුග්‍රහය දක්වන වැඩසටහනක් නිසා ඔවුන් විශාල ලෙස සහනාධාර පොලී අනුපාත මත රැඳී පැවතීම, නොසුදුසු කොන්දේසි සහ තත්වයන්; නැවත ගෙවීමට බල කිරීමේ දුර්වලතා සහ දූෂණ යනාදී දුර්වල කාර්ය සාධනයන් ප්‍රථම ලෙස ඇති වී ඇත.

◆ **කාන්තාවන්**

විවිධ හේතූන් නිසා කාන්තාවන් විධිමත් මූල්‍ය සේවා වලින් බැහැර කර ඇත. සමහර විට ප්‍රධානම හේතුව ලෙස කාන්තාවන්ට එරෙහිව සංස්කෘතික බලපෑමක් තිබීම විය හැකිය. ගෘහ ඒකකය තුළ, බොහෝ මූල්‍යමය තීරණ ගනු ලබන්නේ ගෘහයේ ප්‍රධානියා වන පුරුෂයා විසින් වන නමුත් මෙම සංස්කෘතික සම්මතය ක්‍රමයෙන් වෙනස් වෙමින් පවතී. මීට අමතරව, සංවර්ධනය වන රටවල කාන්තාවන් විසින් සමහර දුප්පත් මනුෂ්‍ය කොට්ඨාශ නියෝජනය කරනු ලබයි. ඔවුන්ගේ කුඩා ව්‍යාපාර සහ පෙට්ටි ව්‍යාපාර වලට විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන්ගෙන් ඇතුළු වීමට තරම් ප්‍රමාණවත් විශාලත්වයක් නොමැත. අවසානයේදී, සාක්‍ෂරතා අවශ්‍යතාවයන් විසින් සමහර අකුරු නොහැකි කාන්තාවන් විසින් විධිමත් මූල්‍ය සේවා ලබා ගැනීම සීමා කර ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් කාන්තා සේවාවලාභීන් ඉලක්ක කර ඇත්තේ

විධිමත් මූල්‍ය ආයතන විසින් ඔවුන්ට අත්හැර ඇති නිසා පමණක් නොව අධ්‍යයනයන් කිහිපයක් මගින්ම පෙන්වා ඇති පරිදි කාන්තාවන් විසින් ආහාර, දරුවන්ගේ ඇඳුම්, අධ්‍යාපනය සහ සෞඛ්‍ය සඳහා පුරුෂයින්ට වඩා ගෘහ ඒකකයේ ආදායමෙන් වැඩි ප්‍රතිශතයක් වැය කරන බැවිනි. (උදාහරණ ලෙස Hopekins, Levin and Haddad 1994)

◆ **දුප්පතුන්**

විධිමත් මූල්‍ය අතරමැදියන් ඉතා දුප්පත් මිනිසුන් සමඟ ගනුදෙනු කිරීමේදී, සෑම හුවමාරුවක්ම ඉතා කුඩා ප්‍රමාණවලින් සිදු වන නිසා සාපේක්ෂව ඉහල හුවමාරු පිරිවැයක් අත්දකියි. කුඩා ඉතුරුම් නිතරම සිදුකරන සේවාවලාභියෙකුට ඉතුරුම් පහසුකම් ලබා දීමේදී තරමක් ඉහල පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවේ. විධිමත් මූල්‍ය ආයතන වල විශාල ණය මුදල්වල මෙන්ම කුඩා ණය සඳහාද නිලධාරීන් යෙදවීමට සිදුවන නමුත් අයකර ගැනීමට සිදුවන්නේ කුඩා මුදලක් වන අතර එමගින් පාඩු සිදුවෙයි.

◆ **අඩු අධ්‍යාපනයක් තිබීම**

කියවීමට සහ ලිවීමට හැකියාවක් නොමැති මිනිසුන් මූල්‍ය සේවා ලබා ගැනීමේදී යම් ආකාරයක ලිඛිත අයදුම්පත්‍රයක් හෝ ලිපිලේඛන ඉදිරිපත් කිරීමට ඇත්නම්, ඔවුන් නිසැකයෙන්ම බාධාවන්ට මුහුණ දෙනු ලබයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අධ්‍යාපනයක් නොමැති මිනිසුන්ට සේවය ලබා දීමට නව්‍ය ක්‍රමශිල්ප යොදාගෙන ඇත. වාචික පුහුණුකිරීම් සහ තෝරා ගැනීම්, විත්‍ර ආග්‍රයෙන් පුහුණු කරවීම, කණ්ඩායම් සුරැකුම් සහ ඇගිලි සලකුණු අත්සන් භාවිතා කිරීම මෙයට අයත් වේ.

ඇත්තෙන්ම, විධිමත් මූල්‍ය ආයතන විසින් නොසලකා හැර ඇති බොහෝ සමාජ කණ්ඩායම් මෙම කණ්ඩායම්වලට වඩා අයත් වන අතර එම නිසා පැතිරුම් පිළිබඳ මෙම දර්ශක හතර එකිනෙකට සහසම්බන්ධ වේ. සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සේවාවලාභීන් එම රටෙහි ජනගහනය සමඟ සන්සන්දනය කිරීම සඳහා, පැතිරුමෙහි ගැඹුර පිළිබඳ දියමන්තිය විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් සේවය සලසන සේවාවලාභී කණ්ඩායම් පිළිබඳ සරල, ප්‍රතිභාසම්පන්න මිනුමක් ලබා දෙයි. කොටුව 9.6 හි අප්‍රිකාවේ Sub-Saharan හි පළමුව ණය සහ පළමුව ඉතුරුම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල දත්ත භාවිතයෙන් මෙම ක්‍රමශිල්ප විස්තර කර ඇත.

කාර්ය සාධන සම්මුතීන් සහ විචල්‍යයන්

මෙය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය කාර්ය සාධනය විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා යොදා ගත හැකි කාර්ය සාධන දර්ශක සමූහයකි. එම පරිච්ඡේදයෙහි විස්තර කර ඇති සම්මුතීන් අර්ධ විධිමත් සහ විධිමත් යන වර්ග දෙකෙහිම ආයතන බොහෝමයක යොදා ගෙන ඇත. අදාළ වට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ කාර්ය සාධනය මැනීම සඳහා යොදා ගන්නා සම්මත අනුපාත කිසිවක් නැති අතර ලෝකය පුරා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කාර්ය සාධන සම්මුතීන් ස්ථාපනය කිරීමට විවිධ උත්සාහයන් මේ වන විට දරමින් පවතී. (Saltzman, Rock and Salinger 1998):

- ACCION විසින් මැනකදී CAMEL පද්ධතිය නිර්මාණය කර ප්‍රසිද්ධියට පත් කරන ලදී.
- The Private Sector Initiatives Corporation විසින් ඇගයීමේ ආයතනයක් (Rating Agency) සකස් කරමින් පවතී.
- Micro Banking Financial Review සඳහා CGAP සහ ලෝක බැංකුව මූල්‍යාධාර සපයයි.
- BASE කෙන්සා හි "Micro Finance Institution Monitoring and Analysis System" සංවර්ධනය සඳහා DFID Department for International Development (UK) මූල්‍යාධාර සපයයි.

- World Council of Credit Union (WOCCU) හි PEARLS ඇගයීමේ පද්ධතිය සඳහා USAID මූල්‍යාධාර සපයන ලදී.

මීට අමතරව විවිධ මාර්ගෝපදේශකයන් දියුණු කර ඇති අතර Small Enterprise Education and Promotion Network s Financial Ratio Analysis of Micro Finance Institutions, CGAP's Management Information Systems for Microfinance Institutions, and the InterAmerican Development Bank's Technical Guide for the Analysis of Microenterprise Finance institutions ඇතුළත් වේ.

9.7 - 9.10 දක්වා කොටුවල වඩාත් ජනප්‍රිය ප්‍රවේශයන් හතරෙහි සමාලෝචනයක් සහ යොදා ගත් අනුපාත පිළිබඳව ඉදිරිපත්කර ඇත.

කොටුව 9.6 - පැතිරීම පිළිබඳ දියමන්තියෙහි ගැඹුර

පළමුව ණය සහ පළමුව ඉතුරුම් මූල්‍ය ආයතන ග්‍රාමීය, කාන්තාවන්, දුප්පත් සහ නූගත් සේවලාභීන් සඳහා සලසන සේවය කොපමණ දැයි විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා පැතිරීම පිළිබඳ දියමන්තිය නිර්මාණය කරන ලදී. මෙහිදී පළමුව ණය සහ පළමුව ඉතුරුම් ආයතනවල පැතිරීම පිළිබඳ දර්ශක හතර, සමස්ථ රටකුල සාමාන්‍යය සමග සසඳමින් අධ්‍යයනය කරයි.

මෙම දියමන්තිය මගින් පැතිරීම පිළිබඳ දර්ශක හතරෙහි චිත්‍රක සැලසුමක් ඉදිරිපත් කර ඇත. විචල්‍යයන් තුනෙහි (නාගරික, පුරුෂ සහ අධ්‍යාපනය සහිත) ප්‍රතිශතය 0 සිට 1 දක්වා පරිමාණය මත ගණනය කරනු ලබයි. රට තුළ ආදායම මැනීම සඳහා ඒක පුද්ගල දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය යොදා ගනු වෙනුවට විකල්ප මිනුමක් ලෙස දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය, ආර්ථික වශයෙන් සක්‍රීය ජනගහනයෙන් බෙදා යොදා ගන්නා ලදී. මෙම මිණුම රටෙහි සාමාන්‍යය සඳහා අනුකූල කරන ලදී. සේවලාභීන්ගේ ආදායමෙහි සාමාන්‍යය, රටෙහි ආදායම් මට්ටමින් බෙදීමෙන්, සේවලාභීන්ගේ ආදායමද එකම පරිමාණයකට ඇතුළු කරන ලදී. මෙම ප්‍රවේශය යොදා ගනිමින් කුඩා දියමන්ති මගින් පැතිරීමෙහි වැඩි ගැඹුරක් විදහා දක්වයි.

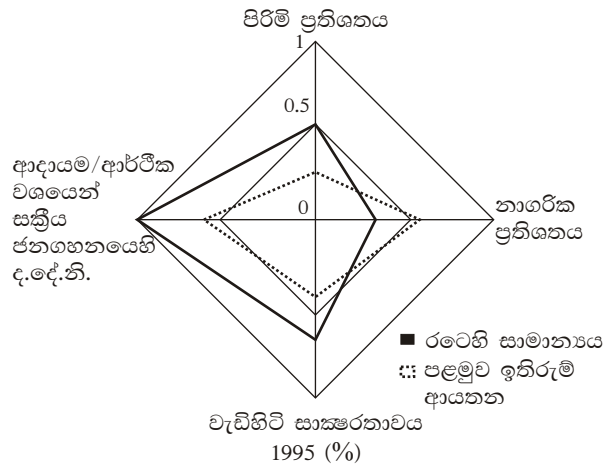
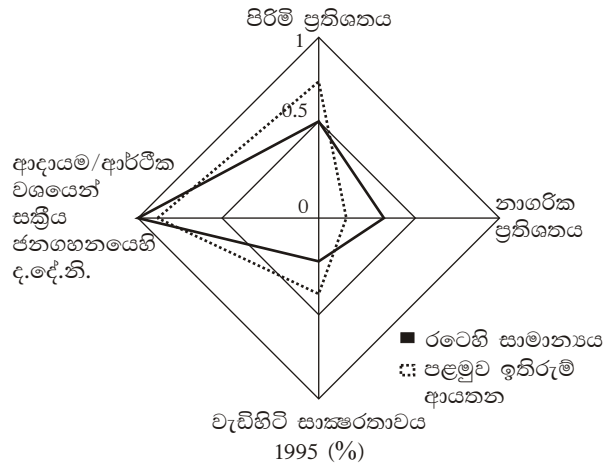
පළමුවන දියමන්තියෙන් ඉතුරුම් සඳහා යොමු වූ ආයතනවල සාමාන්‍යය, පැතිරීමේ දියමන්ති මගින් විස්තර කරනු ලබන අතර දෙවන දියමන්තියෙන් ණය සඳහා යොමු වූ ආයතන පිළිබඳව දක්වයි. රටෙහි සාමාන්‍යය මගින් පළමුව ඉතුරුම් සහ පළමුව ණය ආයතනවල සාමාන්‍යය සන්සන්දනය කිරීම සඳහා සාමාන්‍යය මිනුම් ලකුණක් ලබා දෙයි. ප්‍රථම වරට බැලීමේදී රටෙහි සාමාන්‍යය දියමන්තියට දළ වශයෙන් සමාන පළමුව ඉතුරුම් දියමන්තිය මගින් ලබා දෙන අතර ගැඹුරු පැතිරීමක් විදහා දක්වමින් පළමුව ණය දියමන්තිය සාමාන්‍යයෙන් රටෙහි සාමාන්‍යය දියමන්තියට වඩා කුඩා වේ. ලතින් ඇමරිකාවේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සිදු කරන ලද සමාන අධ්‍යයනයන්ගෙන් ලද සොයාගැනීම්ද මෙයට සමානව වේ.

තව දුරටත් කරන ලද අධ්‍යයනයන්ට අනුව පැතිරීම පිළිබඳ වඩාත් විශේෂිත තොරතුරු හෙළිදරව් විය. පළමුව ඉතුරුම් ආයතන අතර සේවලාභීන්ගේ සාමාන්‍යය රටෙහි සාමාන්‍යයට වඩා වැඩි සාක්ෂර හැකියාවෙන් යුක්ත වූ පිරිමින් විය. බොහෝ ණය සමිතිවල පුරුෂ සාමාජිකත්ව ආධිපත්‍යයක් යුතු වුවත්, මෑත වසර වලදී අප්‍රිකානු ණය සමිතිවල වැඩි කාන්තා සාමාජිකාවන් සම්බන්ධ විය. මීට අමතරව, අප්‍රිකාවේ සාක්ෂරතාවය වැඩිකරලීම සඳහා ණය සමිතිවල ක්‍රියාකාරී දායකත්වයක් ලබා දී තිබුණි. සාමාන්‍යයෙන් පළමුව ණය සාමාජිකත්වය තරමක් දුර්වල වූ අතර රටෙහි සාමාන්‍යයට වඩා ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල වැඩි අගයක් ගනු ලැබුණි.

පැහැදිලි ලෙසම, පළමුව ණය ආයතන සඳහා පැතිරීමේ දියමන්තිය මගින් සම්පූර්ණයෙන්ම වෙනස් සේවලාභීන් පිරිසක් පෙන්වුණි. සාමාන්‍යයෙන් පළමුව ණය වැඩසටහන් මගින් රටෙහි සාමාන්‍යයට වඩා නාගරික සාක්ෂරතාවය වැඩි කාන්තා සේවලාභීන් පිරිසක් ඉලක්ක කරනු ලබයි. නාගරික වෙළඳපල කාන්තාවන්

පළමුව ණය සේවලාභීන්ගේ වැඩි ප්‍රතිශතයක් පෙන්වුණි කරනු ලබයි. මෙම සේවලාභීන්ගේ ආදායම්, රටෙහි ආර්ථික වශයෙන් කියාකාරී සේවකයෙකුගේ සාමාන්‍ය ආදායමෙන් අඩකට ආසන්න ප්‍රමාණයක් වේ. මෙහිදී පළමුව ණය වැඩසටහන් වලට ජනගහනයෙහි සේවාවන් නොලත් කොටස් වෙත සැලකිය යුතු පැතිරීමක් ඇති බව පැහැදිලිය.

පළමුව - ඉතුරුම් සහ පළමුව - ණය ආයතන වල පැතිරීම

මූලාශ්‍රය: Paxton සහ Fruman 1998

කොටුව 9.7 - CAMEL පද්ධතිය, ACCION

මූල්‍ය කරණයේ මෙහෙයුම් වල වඩාත් වැදගත් සාම්ප්‍රදායික අංගයන් පහක් CAMEL පද්ධතිය මගින් විශ්ලේෂණය කරනු ලබයි. මෙම අංග පහ මගින් මූල්‍ය තත්වයන් සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සාමාන්‍යය මෙහෙයුම් ශක්තින් විදහා දක්වනු ලබන අතර ඒ පිළිබඳව පහත කෙටියෙන් දක්වා ඇත.

C-Capital Adequacy ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය

ආයතනයේ ප්‍රාග්ධන තත්වය සහ ණය කළඹේ වර්ධනයට සහයදීම සඳහා එහි ඇති හැකියාව මෙන්ම වත්කම් හි සිදු විය හැකි පරිහානිය පිළිබඳවද මෙහිදී ඇගයීමකට ලක් කරයි. CAMEL විශ්ලේෂණය මගින් පාඩු වීම වලදී අතිරේක හිමිකම් වැඩි කර ගැනීමට ආයතනයට ඇති හැකියාව සහ එහි මෙහෙයුම්වල ඇති නිසඟ අවදානමට එරෙහි සංවිත ස්ථාපනය කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිද විමසා බලයි.

$$\text{තෝලනය} = \frac{\text{අවදානම් වත්කම්}}{\text{හිමිකම්}}$$

$$\text{සංවිත ප්‍රමාණාත්මකතාවය} = \frac{\text{සත්‍ය බොල් ණය සංචිතය}}{\text{CAMEL ගැලපුම්කරන ලද බොල් ණය සංචිතය}}$$

A-Asset quality වත්කම්වල ගුණාත්මකභාවය

යටිතල පහසුකම්ද ඇතුළුව (උදාහරණ ලෙස කාර්යාලයේ පිහිටීම සහ වටපිටාව) ණය කළඹෙහි සහ අනෙකුත් වත්කම්වල සමස්ථ ගුණාත්මකභාවය මෙහිදී අධ්‍යයනය කරනු ලැබේ. මේ සඳහා අවදානමේ ඇති ණය කළඹ තත්වය විශ්ලේෂණය කිරීම සහ ණය කපා හැරීම, එසේම ණය කළඹ වර්ගීකරණය කිරීමේ පද්ධති වල අදාල බව, ණය එකතු කර ගැනීමේ ක්‍රියාපටිපාටිත් සහ ණය කපා හැරීමේ ප්‍රතිපත්තින් අවශ්‍ය වේ.

$$\text{අවදානමක ඇති ණය කළඹ} = \frac{\text{කල්පසු ණය ශේෂය} > \text{දින } 30 + \text{නීතිමය අයකර ගැනීම}}{\text{සක්‍රීය ණය කළඹ}}$$

$$\text{ණය කපා හැරීම} = \frac{\text{ශුද්ධ කපා හැරීම්}}{\text{අදාල කාලය තුළ සක්‍රීය ණය කළඹ}}$$

M- Management කළමනාකාරිත්වය

කළමනාකාරිත්වයේ සමස්ථ ගුණාත්මකභාවය පෙන්නුම් කිරීම සඳහා නිශ්චිත ප්‍රදේශ ලෙස මානව සම්පත් ප්‍රතිපත්ති, ආයතනයේ සාමාන්‍යය, කළමනාකරනය, කළමනාකරන තොරතුරු පද්ධතිය, අභ්‍යන්තර පාලනය සහ විගණනය සහ උපායමාර්ගික සැලසුම්කරණය සහ අයවැය ගතකිරීම අධ්‍යයනය කරනු ලැබේ.

E - Earnings ඉපැයුම්

මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය සහ ආයතනයේ පොලී අනුපාත ප්‍රතිපත්ති මෙන්ම හිමිකම් සඳහා ආදායම (ROE) සහ වත්කම් සඳහා ආදායම (ROA) මගින් සමස්ථ ප්‍රථිපල ඇතුළත්ව ආදායම් සහ වියදම් හි ප්‍රධාන අංග මෙහිදී මනිනු ලැබේ.

$$\text{හිමිකම් සඳහා ආදායම} = \frac{\text{මෙහෙයුම් වලින් ලද ශුද්ධ ආදායම}}{\text{හිමිකම්වල සාමාන්‍යය}}$$

$$\text{මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය} = \frac{\text{මෙහෙයුම් වියදම්}}{\text{ණය කළඹෙහි සාමාන්‍යය}}$$

$$\text{වත්කම් සඳහා ආදායම} = \frac{\text{මෙහෙයුම් වලින් ලද ශුද්ධ ආදායම}}{\text{වත්කම් හි සාමාන්‍යය}}$$

L Liquidity ද්‍රවශීලීතාවය

විශ්ලේෂණයේ මෙම අංගයේදී විශේෂයෙන් ණය සඳහා ඇති ඉල්ලුමෙහි මූල්‍ය අවශ්‍යතා ප්‍රක්ෂේපනය කිරීමට ආයතනයට ඇති හැකියාව පිළිබඳව සොයා බලයි. ආයතනයේ වගකීම් ව්‍යුහය මෙන්ම එහි වර්තමාන වත්කම් වල එලාදායීතාවයද, ආයතනයේ ද්‍රවශීලීතා කළමනාකරණය සම්පූර්ණයෙන්ම විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා අත්‍යාවශ්‍ය වන අංගයක් වේ.

$$\text{වෙනත් වර්තමාන වත්කම් වල එලදායීතාවය} = \frac{1 - \text{මුදල් හෝ ආසන්න මුදල් වශයෙන් උපයාගත් පොලී ආදායම}}{\text{[(මාසික මුදල්වල සාමාන්‍යය + ආසන්න මුදල් - ද්‍රවශීලීතා ආරක්ෂණය) X (සහතික තැන්පතු සඳහා මාස 6 ක සාමාන්‍යය)] + \text{ද්‍රවශීලීතා ආරක්ෂණය X ඉතුරුම් අනුපාත වල සාමාන්‍යය}}}$$

කොටුව 9.8 - Small Enterprise Education and Promotion Network ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා මූල්‍ය අනුපාත විශ්ලේෂණය

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන් හි මූල්‍ය තත්වය විශ්ලේෂණය කිරීම සඳහා වැඩ රාමුවක් මෙම මඟපෙන්වීම මගින් ලබා දෙයි. මෙම වැඩ රාමුව කණ්ඩායම් තුනකට බෙදා ඇති අතර සෑම කණ්ඩායමක්ම අනුපාත කාණ්ඩයකින් සමන්විත වේ.

අනුපාත විශ්ලේෂණයේ පළමුවන කණ්ඩායම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ස්ථාවරභාවය විශ්ලේෂණය කරයි. එසේ නැතිනම් බාහිර සහාය මත රඳාපවතින්නේ නැතිව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සේවලාභීන්ගේ අවශ්‍යතා ඉටුකරලීමේ හැකියාව විශ්ලේෂණය කරයි.

$$\text{ක්‍රියාකාරී වත්කම් සඳහා ආදායම} = \frac{\text{මූල්‍ය ආදායම}}{\text{ක්‍රියාකාරී වත්කම් වල සාමාන්‍යය}}$$

$$\text{මූල්‍ය පිරිවැය අනුපාතය} = \frac{\text{මූල්‍ය පිරිවැය}}{\text{ක්‍රියාකාරී වත්කම් වල සාමාන්‍යය}}$$

$$\text{බොල් ණය වෙන් කිරීමේ අනුපාතය} = \frac{\text{බොල් ණය වෙන් කිරීම}}{\text{ක්‍රියාකාරී වත්කම් වල සාමාන්‍යය}}$$

$$\text{මෙහෙයුම් පිළිබඳ අනුපාත} = \frac{\text{මෙහෙයුම් වියදම්}}{\text{ක්‍රියාකාරී වත්කම් වල සාමාන්‍යය}}$$

$$\text{ගැලපුම් කරන පිරිවැය} = \frac{[(\text{උද්ධමනය} \times \text{ශුද්ධ වටිනාකම} \text{ ශුද්ධ} \text{ ලද ප්‍රාග්ධන ස්ථාවර වත්කම්)] + [\text{උද්ධමනය} - \text{ගෙවන} \text{ පිරිවැය}]}{\text{ලද පොලී ආදායම} \times \text{සහන පොලී ණය}} \times \text{ක්‍රියාකාරී වත්කම් වල සාමාන්‍යය}$$

$$\text{පරිත්‍යාග සහ ආධාර අනුපාත} = \frac{\text{පරිත්‍යාග සහ ආධාර}}{\text{ක්‍රියාකාරී වත්කම්වල සාමාන්‍යය}}$$

$$\text{මෙහෙයුම් ස්වයංපෝෂිතභාවය} = \frac{\text{මූල්‍ය ආදායම}}{\text{මූල්‍ය} + \text{මෙහෙයුම් පිරිවැය} + \text{බොල් ණය වෙන් කිරීම}}$$

$$\text{මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතභාවය} = \frac{\text{මූල්‍ය ආදායම}}{\text{මූල්‍ය} + \text{මෙහෙයුම් පිරිවැය} + \text{වෙන් කිරීම්} + \text{ප්‍රාග්ධන පිරිවැය}}$$

දෙවන කණ්ඩායමෙහි අනුපාත මගින් මූල්‍ය කාර්යක්ෂමතාවය විශ්ලේෂණය කරනු ලබයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ඔවුන්ගේ සම්පත් යොදා ගනිමින් හැකි පමණ උපරිමයෙන් සේවය ලබාදීමට අවධානය යොමු කල යුතුය.

$$\text{මුදල් ණයට දීම සඳහා ඒකකයට පිරිවැය} = \frac{\text{මෙහෙයුම් පිරිවැය}}{\text{මුදාහල සම්පූර්ණ ණය ප්‍රමාණය}}$$

$$\text{ණය මුදලක් සඳහා පිරිවැය} = \frac{\text{මෙහෙයුම් පිරිවැය}}{\text{මුදා හරින ලද ණය සංඛ්‍යාව}}$$

$$\text{ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ක්‍රියාකාරී ණයගන්නන් සංඛ්‍යාව} = \frac{\text{ක්‍රියාකාරී ණය ගන්නන්ගේ සංඛ්‍යාවෙහි සාමාන්‍යය}}{\text{ණය නිලධාරීන් සංඛ්‍යාවෙහි සාමාන්‍යය}}$$

$$\text{ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ණය කළඹ} = \frac{\text{නොපියවූ ණය සංඛ්‍යාවේ සාමාන්‍යය}}{\text{මූල්‍ය} + \text{මෙහෙයුම් පිරිවැය} + \text{බොල් ණය වෙන් කිරීම}}$$

තුන්වන කාණ්ඩයෙහි ඇති අනුපාත මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය අධීක්ෂණය කිරීමට උදවු වේ. ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය දුර්වල නම් දීර්ඝ කාලීන මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකිරීම අසීරු වේ.

$$\text{අතපසු වූ ණය කළඹ} = \frac{\text{නොගෙවූ ගෙවීම්}}{\text{නොපියවූ ණය වල වටිනාකම}}$$

$$\text{අවධානමක ඇති ණය කළඹ} = \frac{\text{අතපසු වූ ණය වල ශේෂය}}{\text{නොපියවූ ණය වල වටිනාකම}}$$

$$\text{බොල් ණය අනුපාතය} = \frac{\text{කපා හරින ලද ණය ප්‍රමාණය}}{\text{නොපියවූ ණය වල සාමාන්‍යය}}$$

$$\text{සංචිත අනුපාතය} = \frac{\text{බොල් ණය සංචිත}}{\text{නොපියවූ ණය වල වටිනාකම}}$$

මූලාශ්‍රය: SEEP Network and Calmeadow 1995

කොටුව 9.9 - PEARLS පද්ධතිය, World

Council of Credit Unions

PERLAS හෝ PEARLS යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ ණය සමිතිවල කාර්ය සාධනය අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා World Council of Credit Unions (WOCCU) විසින් ලෝකව්‍යාප්තව භාවිතා කරන මූල්‍ය අනුපාත 39 කින් සැදුම්ලත් පද්ධතියක් වේ. එය පළමුව ගෞතමාලාවේ ණය සමිති සමඟ 1980 දී නිර්මාණය කර ක්‍රියාත්මක කරන ලදී.

සෑම ණය සමිතියක්ම සංසන්දනාත්මකව ශ්‍රේණිගත කිරීමට සහ දෙවන අදියරෙහිදී අධීක්ෂණ ඒකකයකට වැඩ රාමුවක් සපයා දීමට හැකි වන අයුරින් විශ්ව මූල්‍ය භාෂාවක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා මේ වන විට WOCCU විසින් එය යොදා ගෙන ඇත. සෑම ණය සමිතියක් විසින්ම ලඟා කර ගත යුතු සම්මත ඉලක්කයක් හෝ අරමුණක් සෑම අනුපාතයකටම ඇත.

PEARLS පද්ධතිය සහ ඒ මගින් සපයාදෙනු ලබන ප්‍රධාන අනුපාත කිහිපයක් පිළිබඳ කෙටි විස්තරයක් පහත දක්වා ඇත.

P - Protection (ආරක්ෂාව) (අනුපාත 5 ක් ඇත) වත්කම් හි ප්‍රමාණවත් ආරක්ෂාව හා සම්බන්ධව ඇත. පැහැර හැර ඇති ණය ප්‍රමාණයට එරෙහිව බොල් ණය සඳහා සිදුකර ඇති වෙන්කිරීම් හි ප්‍රමාණාත්මකතාවය සංසන්දනය කිරීමෙන් ආරක්ෂාව (Protection) මනිනු ලැබේ. මාස 1-12 අතර කාලයක් කල් පසු ණය වලින් සියයට 35 ක් ආවරණය කර ගැනීමට තරම් ප්‍රමාණවත් වෙන් කිරීම් ණය සමිති වලට ඇත්නම් එම ආරක්ෂාව ප්‍රමාණවත් යැයි සලකනු ලැබේ.

E - Effective Financial Structure (ඵලදායී මූල්‍ය ව්‍යුහය අනුපාත 8 කි.) වර්ධනය වීමේ හැකියාව, ආදායම් ඉපදවීමේ ධාරිතාවය සහ සමස්ථ මූල්‍ය ශක්තිය මෙහිදී නිර්ණය කරනු ලබයි. අනුපාත මගින් වත්කම්, වගකීම් සහ ප්‍රාග්ධනයද ණය සමිති සඳහා යෝග්‍යතම ව්‍යුහයන් හා බැඳී ඇති ඉලක්කද මෙය මගින් මනිනු ලබයි.

ශුද්ධ ණය / මුළු වත්කම්	(අරමුණ 60%-80%)
ද්‍රවශීලී ආයෝජන / මුළු වත්කම්	(උපරිම අරමුණ 20%)
ස්ථාවර වත්කම් / මුළු වත්කම්	(උපරිම අරමුණ 5%)
ඉතුරුම් සහ තැන්පත් / මුළු වත්කම්	(ඉලක්කය 70%-80%)
බාහිර ණය ගැනීම් / මුළු වත්කම්	(අරමුණ 0%)
සංචිත සහ රඳවාගත් ඉපැයුම් / මුළු වත්කම්	(අවම 8%)

A - Asset quality (වත්කම්වල ගුණාත්මකභාවය අනුපාත 3 කි.) ආදායම් උත්පාදනය නොකරන වත්කම් වල බලපෑම මෙම අනුපාත මගින් මනිනු ලබයි.

අවදානමක ඇති ණය කළඹ
> දින 30 / මුළු ණය (අරමුණ 25% යි; උපරිම 10%)

ආදායම් උත්පාදනය නොකරන
වත්කම් / මුළු වත්කම් (උපරිම 7%)

R Rates of return and costs (ආදායම් සහ පිරිවැය අනුපාතය) අනුපාත 12 කි. ආයෝජන ප්‍රතිලාභ ගණනය කිරීමට සහ මෙහෙයුම් වියදම් ඇගයීමට කළමනාකාරීත්වයට උදව් කිරීමට ශුද්ධ ආදායම් උපදවන වැදගත් අංගයක් කොටස්වලට විසිරුවනු ලබයි. මෙහි ප්‍රථිපල මගින් ණය සමිති ආදායම් උපදවනු ලබයිද එහි වත්කම්, වගකීම් සහ ප්‍රාග්ධනය වෙළඳපල අනුපාතවලට ගෙවීම් කරනු ලබයිද යන්න පෙන්නුම් කරනු ලබයි.

මෙහෙයුම් වියදම් /
වත්කම් වල සාමාන්‍යය (අරමුණ < 10%)

ශුද්ධ ආදායම / වත්කම්
වල සාමාන්‍යය (ප්‍රාග්ධන අනුපාතය
පවත්වාගෙන යා යුතු
ප්‍රමාණය > 8%)

කොටස් සඳහා සාමාජිකයින්
ලද ආදායම (අරමුණ > උද්දමන
අනුපාතය)

L - Liquidity - (ද්‍රවශීලීතාවය එහි අනුපාත 4 කි) අභාවිත අරමුදල් අවම කරගනිමින්, ණය සමිතිය විසින් එහි තැන්පත් ආපසු ගැනීම් සඳහා ඇති ඉල්ලුම සහ ද්‍රවශීලතා සංචිත අවශ්‍යතාවයන් පිරිමසා ගත හැකි පරිදි එහි මුදල පරිපාලනය කරයි ද යන්න අනාවරණය කරයි.

ද්‍රවශීලතා සංචිත /
ඉතුරුම් ආපසු ගැනීම (අරමුණ අවමය 10%)

S - Signs of growth - වර්ධනය වන බවට සලකුණු (මෙහි අනුපාත 7 ක් ඇත.) ඒ මගින් මූල්‍ය සහ සාමාජිකත්ව වර්ධනය යන කරුණු දෙකම මනිනු ලබයි. වෙනත් ප්‍රධාන වත්කම් සඳහා වත්කම් වර්ධනය සංසන්දනය කිරීම මගින්, ශේෂ පත්‍රයේ ආදායම් ඉපදවීම සඳහා ධනාත්මක හෝ සෘණාත්මක බලපෑමක් ඇති කල හැකි වෙනස්කම් සොයා ගැනීමට මෙයින් හැකිවේ. ආයතනයේ ප්‍රාග්ධනය වැඩිවීම, ලාභදායීත්වය සහ සාර්ථකත්වය පිළිබඳ සුදුසුම දර්ශකය වන අතර, විශේෂයෙන්ම වත්කම් වල වර්ධනයට වඩා සමානුපාතික ලෙස වැඩි නම් වඩාත් සුදුසු වේ.

මූලාශ්‍රය: Evans 1997

කොටුව 9.10 - දර්ශක මගින් කාර්යසාධනය නිරීක්ෂණය කිරීම (Consultative Group to Assist the Poor (CGAP))

CGAP හි ප්‍රකාශනයක් වන Management Information Systems for Microfinance Institute හි, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල කළමනාකරුවන්ට අවශ්‍ය වන දර්ශක ලයිස්තුවක් ඉදිරිපත් කර ඇත. මෙම දර්ශක පුළුල් කාණ්ඩ 6 කට බෙදා, වෙන් කර ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කළමනාකරුවන් සහ දායකයින්, ආයෝජකයින් සහ නියාමකයින් යනාදී බාහිර භාවිතා කරන්නන් යන දෙපාර්ශවයටම මෙම දර්ශක වලින් 15 ක් ප්‍රධාන වන බවට CGAP සලකනු ලබයි. ප්‍රධාන දර්ශකයන් තද පැහැති අකුරින් දක්වා ඇත.

ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ දර්ශක

අවදානමක ඇති ණය කළඹ (වාරික එකක් හෝ දෙකක්) **බොල් ණය සංචිත අනුපාත (Loan Loss reserve ratio)**
ණය කපා හැරීමේ අනුපාත (Loan write-off ratio)
ණය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ අනුපාත

ලාභදායීත්වය පිළිබඳ දර්ශක

ගැලපුම්කරන ලද වත්කම් සඳහා ආදායම
 ගැලපුම්කරන ලද හිමිකම් සඳහා ආදායම
 වත්කම් සඳහා ආදායම
 හිමිකම් සඳහා ආදායම
 මූල්‍ය ශක්‍යතාවය

මූල්‍ය නුඹුන්වත් බව පිළිබඳ දර්ශක

හිමිකම් ගුණකය (Equity Multiplier)
 ක්ෂණික අනුපාතය (Quick Ratio)
 අන්තර අනුපාතය (Gap Ratio)
 ශුද්ධ පොලී ආන්තිකය (Net Interest Margin)
 මුදල් අන්තර අනුපාතය (Currency Gap Ratio)
 මුදල් අන්තර අවදානම (Currency Gap Risk)
 සත්‍ය සඵල පොලී අනුපාතිකය (Real Effective Interest Rate)

වර්ධනය පිළිබඳ දර්ශක

ණය කළඹෙහි වාර්ෂික වර්ධනය
ණය ගන්නන්ගේ වාර්ෂික වර්ධනය
 ඉතුරුම්වල වාර්ෂික වර්ධනය
 තැන්පත්කරුවන්ගේ වාර්ෂික වර්ධනය

විලෝපිතා දර්ශක

ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ක්‍රියාකාරී ණය ගන්නන්
 ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ක්‍රියාකාරී ණය ගන්නා කණ්ඩායම්
ණය නිලධාරියෙකු සඳහා ශුද්ධ ණය කළඹ
 ශාඛාවක් සඳහා ක්‍රියාකාරී සේවාලාභීන්
 ශාඛාවක් සඳහා ශුද්ධ ණය කළඹ
 ශාඛාවක් සඳහා ඉතුරුම්
 ආදායම් අන්තරය (YIELD GAP)
 ක්‍රියාකාරී වත්කම් සඳහා ආදායම
ණය කළඹ සඳහා ආදායම
 ණය නිලධාරීන්, කාර්ය මණ්ඩලයේ ප්‍රතිශතයක් ලෙස
මෙහෙයුම් පිරිවැය සඳහා අනුපාත
 ණය සඳහා පිරිවැයෙහි සාමාන්‍යය
 කණ්ඩායමක විශාලත්වයෙහි සාමාන්‍යය
 ප්‍රධාන කාර්යාලයේ පොදු කාර්ය පිරිවැය කොටස (Head Office Overhead Share)

පැතිරීම පිළිබඳ දර්ශක

ක්‍රියාකාරී සේවාලාභීන් සංඛ්‍යාව
 කාන්තා සේවාලාභීන්ගේ ප්‍රතිශතය
 ක්‍රියාකාරී ඉතිරිකරන්නන්ගේ සංඛ්‍යාව
 සියළුම ඉතුරුම් ගිණුම්වල වටිනාකම
 ඉතුරුම් ගිණුම් ශේෂයන්හි මධ්‍යන්‍ය
 ක්‍රියාකාරී ණය ගන්නන්ගේ සංඛ්‍යාව
ශුද්ධ ණය ආයෝජන කළඹෙහි නොපියවූ ප්‍රමාණයෙහි වටිනාකම
හැර යාමේ අනුපාතය (Dropout Rate)
 පළමු ණය මුදල් විශාලත්වයෙහි මධ්‍යන්‍ය
නොපියවූ ණය ශේෂයන්හි මධ්‍යන්‍ය
 ඉලක්ක කණ්ඩායම් සඳහා ණය වල ප්‍රතිශතය

පරිශීලක 1. ආදර්ශ ශේෂ පත්‍රය

ශේෂ පත්‍රය			
1995 දෙසැම්බර් 31 දිනට	1995	1994	1993
වත්කම්			
මුදල් හා බැංකු ජංගම ගිණුම්	5,000	2,500	5,000
පොලී ලැබෙන තැන්පතු	8,000	7,000	2,000
නොපියවූ ණය			
වර්තමාන	66,000	50,000	32,000
කල්පසු වූ	17,000	29,500	20,000
ප්‍රතිව්‍යුහගත කරන ලද	1,000	500	0
නොපියවූ ණය (දළ)	84,000	70,000	52,000
(බොල් ණය සංචිත)	(7,000)	(5,000)	(5,000)
ශුද්ධ ණය (නොපියවූ)	77,000	65,000	47,000
වෙනත් ජංගම වත්කම්	500	1,000	500
මුළු ජංගම වත්කම්	90,500	75,500	54,500
දීර්ඝ කාලීන ආයෝජන	12,500	11,000	8,000
දේපල සහ යන්ත්‍ර සූත්‍ර			
පිරිවැය	4,000	4,000	3,000
සමුච්චිත ක්ෂය ප්‍රමාණය	(700)	(300)	(200)
ශුද්ධ දේපල සහ යන්ත්‍ර සූත්‍ර	3,300	3,700	2,800
මුළු දීර්ඝ කාලීන වත්කම්	15,800	14,700	10,800
මුළු වත්කම්	106,300	90,200	65,300
වගකීම්			
කෙටිකාලීන ණය (වාණිජ අනුපාත වලට)	18,000	12,000	6,000
සේවාලාභීන්ගේ ඉතුරුම්	0	0	0
මුළු ජංගම වගකීම්	18,000	12,000	6,000
දීර්ඝ කාලීන ණය (වාණිජ අනුපාත වලට)	12,000	15,000	7,500
දීර්ඝ කාලීන ණය (සහන පොලී අනුපාත)	35,000	30,000	18,800
තහනම් හෝ කල් තබන ලද ආදායම	0	0	0
මුළු වගකීම්	65,000	57,000	32,300
හිමිකම්			
ණය මගින් මූල්‍යනය කළ ප්‍රාග්ධනය	40,100	33,000	33,000
පසුගිය වසරවලින් රඳවාගත් ශුද්ධ අතිරික්තය (හිඟය)	200	0	0
මෙම වසරෙහි රඳවාගත් ශුද්ධ අතිරික්තය (හිඟය)	1,000	200	0
මුළු හිමිකම්	41,300	33,200	33,000
මුළු වගකීම් සහ හිමිකම්	106,300	90,200	65,300
<hr/>			
මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996			

පරිශිෂ්ටය 2. ආදර්ශ ආදායම් ප්‍රකාශය

ආදායම් සහ වියදම් ප්‍රකාශය			
1995 දෙසැම්බර් 31 දිනෙහි අවසන් කාලය සඳහා	1995	1994	1993
මූල්‍ය ආදායම්			
වර්තමාන සහ කල් පසු ණය සඳහා පොලිය	15,400	12,000	9,000
ප්‍රතිව්‍යුහගතකරන ලද ණය සඳහා පොලිය	100	50	0
ආයෝජන සඳහා පොලිය	500	1,500	400
ණය ගාස්තු සහ සේවා ගාස්තු	5,300	5,000	3,850
පසුවු ණය සඳහා ගාස්තු	200	300	350
මුළු මූල්‍ය ආදායම	<u>21,500</u>	<u>18,850</u>	<u>13,600</u>
මූල්‍ය පිරිවැය			
ණය සඳහා පොලිය	3,700	3,500	1,200
තැන්පතු සඳහා ගෙවන ලද පොලිය	0	0	0
මුළු මූල්‍ය පිරිවැය	<u>3,700</u>	<u>3,500</u>	<u>1,200</u>
දළ මූල්‍ය ආන්තිකය	17,800	15,350	12,400
බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම	2,500	3,000	5,000
ශුද්ධ මූල්‍ය ආන්තිකය	15,300	12,350	7,400
මෙහෙයුම් වියදම්			
වේතන සහ ප්‍රතිලාභ	6,000	5,000	4,000
පරිපාලන වියදම්	2,600	2,500	2,300
කුලී	2,500	2,500	2,150
ප්‍රවාහන	2,500	2,500	2,000
ක්ෂය වීම්	400	300	200
වෙනත්	300	300	250
මුළු මෙහෙයුම් පිරිවැය	<u>14,300</u>	<u>13,100</u>	<u>10,900</u>
මෙහෙයුම් මගින් ලද ශුද්ධ ආදායම	1,000	(750)	(3,500)
මෙහෙයුම් සඳහා පරිත්‍යාග ආදායම	0	950	3,500
වියදමට වඩා ලද ආදායම	1,000	200	0
<hr/>			
මූලාශ්‍රය: Ledgerwood 1996			

පරිශීලකය 3. ආදර්ශ ණය කළඹ වාර්තාව

ණය කළඹ වාර්තාව				
ණය කළඹ දත්ත		1995	1994	1993
එම කාලය තුළ මුදාහල ණය වල සම්පූර්ණ වටිනාකම		160,000	130,000	88,000
එම කාලය තුළ මුදාහල ණය වල සංඛ්‍යාව		1,600	1,300	1,100
ක්‍රියාකාරී ණය ගන්නන් සංඛ්‍යාව (කාල පරිච්ඡේදය අවසානයේදී)		1,800	1,550	1,320
ක්‍රියාකාරී ණය ගන්නන් සංඛ්‍යාවේ සාමාන්‍යය		1,675	1,435	1,085
නොපියවූ ණය වල වටිනාකම (කාල පරිච්ඡේදය අවසානයේදී)		84,000	70,000	52,000
ණය වල නොපියවූ ශේෂයෙහි සාමාන්‍යය		75,000	61,000	45,000
අතපසු වූ ගෙවීම් වල වටිනාකම (කාල පරිච්ඡේදය අවසානයේදී)		7,000	9,000	10,000
අතපසු වූ ණය වල නොපියවූ ශේෂයෙහි වටිනාකම (කාල පරිච්ඡේදය අවසානයේදී)		18,000	20,000	20,000
කාල පරිච්ඡේදය තුළදී කපාහල ණය වල වටිනාකම		500	3,000	0
ආරම්භ ණය මුදලේ සාමාන්‍යය		100	100	80
ණය මුදලේ කාලයෙහි සාමාන්‍යය (මාස)		12	12	12
එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ ණය නිලධාරීන් සංඛ්‍යාවේ සාමාන්‍යය		6	6	4

	(A)	(B)	(C)	(D)
	අතපසු වූ ණය	අතපසු වූ ණයවල නොපිය වූ ශේෂය	බොල් ණය සංචිත (%)	බොල් ණය සංචිත (\$) (B) x (C)
අතපසු වූ දින	අතපසු වූ ණය සංඛ්‍යාව	අතපසු වූ ණයවල නොපිය වූ ශේෂය	බොල් ණය සංචිත (%)	බොල් ණය සංචිත (\$) (B) x (C)
1 - 30	200	8,750	10	875
31 - 60	75	5,000	50	2,500
61 - 90	60	2,500	75	1,875
90 - 120	15	1,100	100	1,100
> 120	10	650	100	650
	360	18,000		7,000

පරිශීලක 4. ගැලපුම් කරන ලද ආදර්ශ මූල්‍ය ප්‍රකාශය (බද්ධ)

පහත දැක්වෙන ශේෂ පත්‍රය මගින් 1994 දෙසැම්බර් 31 දිනට උද්දමනය සඳහා ගැලපුම්ද (මූල්‍ය නොවන වත්කම් සඳහා 400 ක නැවත තක්සේරු කිරීමක්ද හිමිකම් සඳහා 3,300 ක අවතක්සේරුවක්ද) සහනාධාරද (මෙහෙයුම් පිරිවැය සඳහා පරිත්‍යාග 950 ක්ද සහන පොලී ණය මත ගැලපුම්කරන ලද මූල්‍ය පිරිවැය 2,100 ක්ද ඇතුළත්ව) ඇතුළත්ව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය තත්වය පෙන්වා දී ඇත.

ශේෂ පත්‍රය (ගැලපුම් කරන ලද) 1994 දෙසැම්බර් 31 දිනට	1994	ගැලපුම	1994A
වත්කම්			
මුදල් හා බැංකු ජංගම ගිණුම්	2,500		2,500
පොලී ලැබෙන තැන්පතු	7,000		7,000
නොපියවූ ණය			
වර්තමාන	50,000		50,000
කල්පසු වූ	29,500		29,500
ප්‍රතිව්‍යුහගත කරන ලද	500		500
නොපියවූ ණය (දළ)	70,000		70,000
(බොල් ණය සංචිත)	(5,000)		(5,000)
ශුද්ධ ණය (නොපියවූ)	65,000		65,000
වෙනත් ජංගම වත්කම්	1,000		1,000
මුළු ජංගම වත්කම්	75,500		75,500
දීර්ඝ කාලීන ආයෝජන	11,000		11,000
දේපල සහ යන්ත්‍ර සූත්‍ර			
පිරිවැය	4,000		4,000
ස්ථාවර වත්කම් නැවත තක්සේරු කිරීම		400	400
සමුච්චිත ක්ෂය ප්‍රමාණය	(300)		(300)
ශුද්ධ දේපල සහ යන්ත්‍ර සූත්‍ර	3,700		4,100
මුළු දීර්ඝ කාලීන වත්කම්	14,700		15,100
මුළු වත්කම්	90,200		90,600
වගකීම්			
කෙටිකාලීන ණය (වාණිජ අනුපාත වලට)	12,000		12,000
සේවලාභීන්ගේ ඉතිරුම්	0		0
මුළු ජංගම වගකීම්	12,000		12,000
දීර්ඝ කාලීන ණය (වාණිජ අනුපාත වලට)	15,000		15,000
දීර්ඝ කාලීන ණය (සහන පොලී අනුපාත)	30,000		30,000
තහනම් හෝ රඳවාගත් ආදායම	0		0
මුළු වගකීම්	57,000		57,000
හිමිකම්			
ණය මගින් මූල්‍යනය කළ ප්‍රාග්ධනය	33,000		33,000
උද්දමනය සඳහා ගැලපුම් කිරීම - හිමිකම්		3,300	3,300
සමුච්චිත ප්‍රාග්ධනය - මූල්‍ය පිරිවැය		2,100	2,100
සමුච්චිත ප්‍රාග්ධනය - පරිත්‍යාග		950	950
පසුගිය වසරවලින් රඳවාගත් ශුද්ධ අතිරික්තය (හිඟය)	0		0
මෙම වසරෙහි රඳවාගත් ශුද්ධ අතිරික්තය (හිඟය)	200		(5,750)
මුළු හිමිකම්	33,200		33,600
මුළු වගකීම් සහ හිමිකම්	90,200		90,600

මූලාශ්‍රය: SEEP Network and Calmeadow 1995

ආදායම් ප්‍රකාශය (ගැලපුම් කරන ලද)			
1995 දෙසැම්බර් 31 දිනේ අවසන් කාලය සඳහා			
	1994	ගැලපුම	1994A
මූල්‍ය ආදායම්			
වර්තමාන සහ කල් පසු ණය සඳහා පොලිය	12,000		12,000
ප්‍රතිව්‍යුහගතකරන ලද ණය සඳහා පොලිය	50		50
ආයෝජන සඳහා පොලිය	1,500		1,500
ණය ගාස්තු සහ සේවා ගාස්තු	5,000		5,000
පසු වූ ණය සඳහා ගාස්තු	300		300
ස්ථාවර වත්කම් නැවත තක්සේරු කිරීම		400	400
මුළු මූල්‍ය ආදායම	18,850		19,250
මූල්‍ය පිරිවැය			
ණය සඳහා පොලිය	3,500		3,500
ගැලපුම් කරන ලද සහන පොලී ණය		2,100	2,100
තැම්පතු සඳහා ගෙවන ලද පොලිය	0		0
මුළු මූල්‍ය පිරිවැය	3,500		5,600
දළ මූල්‍ය ආන්තිකය	15,350		13,650
බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම	3,000		3,000
ශුද්ධ මූල්‍ය ආන්තිකය	12,350		10,650
මෙහෙයුම් වියදම්			
චේතන සහ ප්‍රතිලාභ	5,000		5,000
පරිපාලන වියදම්	2,500		2,500
කුලී	2,500		2,500
ප්‍රවාහන	2,500		2,500
ක්ෂය වීම්	300		300
වෙනත්	300		300
හිමිකම් නැවත තක්සේරු කිරීම		3,300	3,300
මුළු මෙහෙයුම් පිරිවැය	13,100		16,400
මෙහෙයුම් මගින් ලද ශුද්ධ ආදායම	(750)		(5,750)
මෙහෙයුම් සඳහා පරිත්‍යාග ආදායම	950	(950)	0
වියදමට වඩා ලද ආදායම	200		(5,750)

මූලාශ්‍රය: SEEP Network and Calmeadow 1995

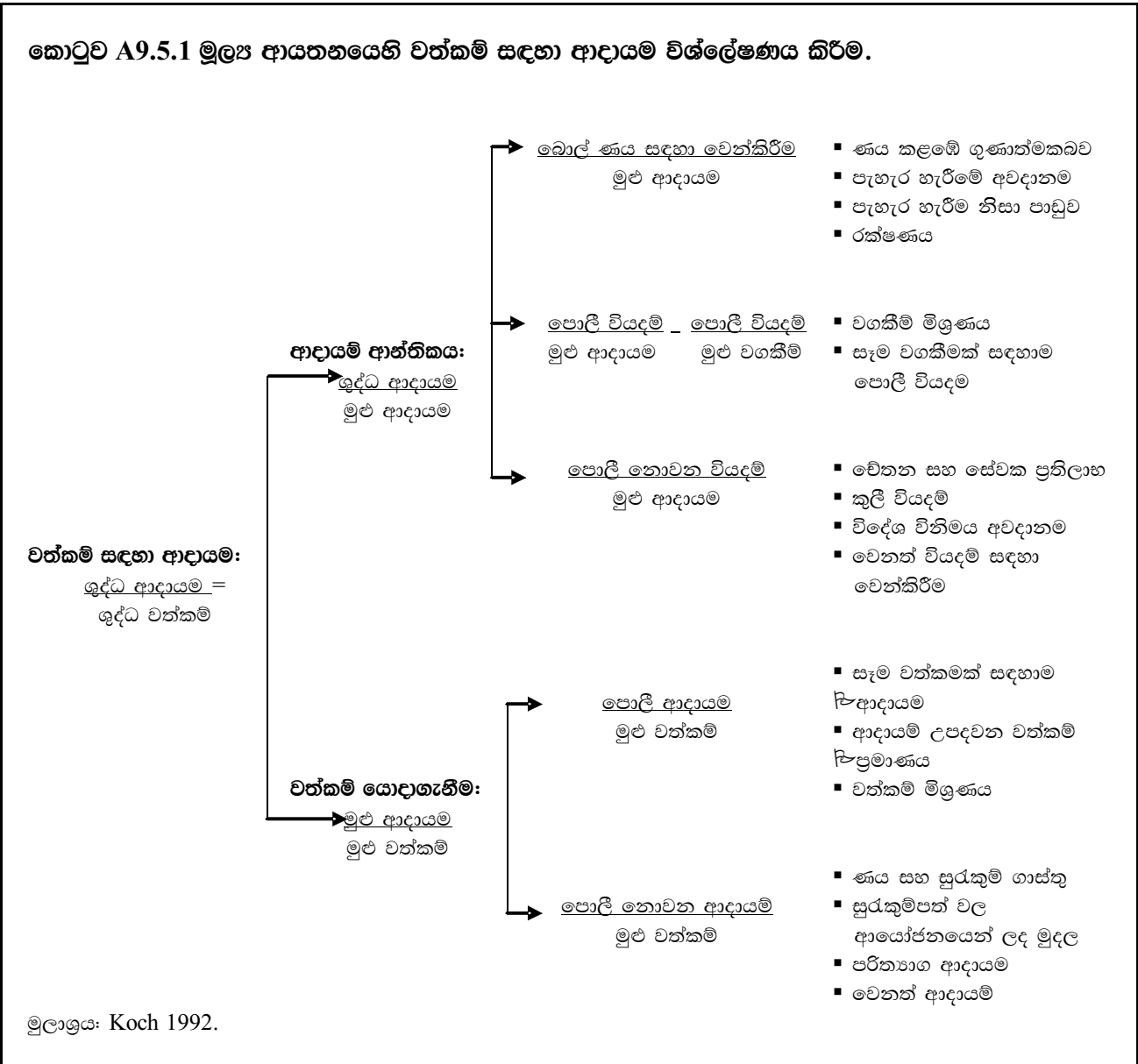

පරිශීලනය 5: ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි වත්කම් සඳහා ආදායම විශ්ලේෂණය කිරීම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි කාර්යසාධනය තව දුරටත් විශ්ලේෂණය කිරීමට වත්කම් සඳහා ආදායම, අංග දෙකකට බෙදා වෙන් කිරීම ප්‍රයෝජනවත් වේ. ඒවා නම් ලාභ ආන්තිකය (Profit Margin) සහ වත්කම් භාවිතය (Asset Utilization) වේ. ලාභ ආන්තිකය මගින් උපයාගත් මුළු අයහාරය පිළිබඳව සලකයි. මෙය තවදුරටත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් දරනු ලබන පිරිවැය වර්ග හතරට බෙදා වෙන්කර මුළු ආදායම ප්‍රතිශතයක් ලෙස දැක්විය හැකිය. (විකල්ප ලෙස මෙම වියදම් මුළු වත්කම්, ක්‍රියාකාරී වත්කම් හෝ ණය කළඹ යනාදියෙහි ප්‍රතිශත ලෙස දැක්විය හැකි අතර මෙම වත්කම් මගින් උපයාගත් ඵලදාව (ආදායම)

සමඟ සන්සන්දනය කර බැලිය හැකිය. (තවදුරටත් තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා SEEP Network and Calmeadow 1995 බලන්න) වත්කම් භාවිතය මගින් එක් ඩොලරයක් සඳහා (හෝ වෙනත් මුදල් ඒකකයක් සඳහා) ආදායම අධ්‍යයනය කරයි. උපයාගත් ආදායම සඳහා පදනම වී ඇත්තේ වත්කම් ආයෝජනය කර ඇති ස්ථානවලින් ද යන්න ඉඟියක් ලබා දීම පිණිස මෙය වත්කම් සඳහා ඩොලරයක් සඳහා පොලී ආදායම සහ එක් ඩොලරයක් සඳහා පොලී නොවන ආදායම ලෙස තවදුරටත් කොටස්වලට වෙන් කරනු ලබයි. (වෙනස් ආයෝජන වලට එරෙහිව ණය කළඹ)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් විශ්ලේෂණය කිරීමේදී, මූල්‍ය ආන්තිකය සහ වත්කම් භාවිතය සෑම අයිතමයක්ම මුළු ආදායම සහ මුළු වත්කම් වලට සම්බන්ධ අනුපාත මාලාවකට කොටස් කිරීම

3. මෙම පරිශීලනය Benj amin and Ledgerwood (1998) ලබා ගන්නා ලදී.
276

කාර්ය සාධක දර්ශක

ප්‍රයෝජනවත් වේ. මේ ආකාරයට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආදායම සහ මූල්‍ය මූලාශ්‍ර වල බහුතරයක මූලාශ්‍ර අධ්‍යයනය කිරීමට හැකියාවක් ලැබේ. උදාහරණ ලෙස, පරිශීලීන් 1 සහ 2 හි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ගැලපුම්කරන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශවල 1994 සඳහා කොටස්වලට වෙන් කිරීම වගුව A9.5.1 හි දක්වා ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ආදායම ලැබෙන මූලාශ්‍ර මෙම කොටස් මගින් පැහැදිලිව දක්වා ඇත. මෙය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය කළමනාකරනය දියුණු කිරීම සඳහා අනිකුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන හෝ විධිමත් මූල්‍ය ආයතන සමග සන්සන්දනය කිරීමට හෝ හැකියාව ලැබේ. උදාහරණ ලෙස ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට එහි මුළු වත්කම් ප්‍රමාණයෙන් සියයට 20 ක් තරම් විශාල අගයක් ආදායම් උපදවන්නේ නැති වත්කම් ඇතැයි සිතමු. (මුදල් හෝ බැංකු ජංගම ගිණුම ආදී) එවිට ආදායම් උපදවන්නේ නැති වත්කම් ප්‍රමාණය අඩු කිරීම තහවුරු කර ගැනීම අවශ්‍ය වේ.

ආදර්ශ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි වත්කම් සඳහා ආදායමෙහි විස්තරාත්මක විශ්ලේෂණයක් සිදුකිරීමට වඩා (ගැලපුම් සිදුකිරීමෙන් අනතුරුව ඒ මගින් ලාභයක් පෙන්වන්නේ නැත.) පහත දැක්වෙන විස්තරය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක සත්‍ය තත්වය සහ වත්කම් සඳහා ආදායම විශ්ලේෂණය කිරීම මගින් එහි ලාභදායීත්වය අධ්‍යයනය කරනු ලබයි.

Association for the Development of Microenterprises හි වත්කම් සඳහා ආදායම විශ්ලේෂණය කිරීම, 1996 (Benjamin and Ledgerwood 1998 මගින් උපුටාගන්නා ලදී) Association for the Development of Microenterprises (ADEMI) ලාභ උපදවන්නේ නැති ආයතනයක් වුවත්, එහි හිමිකම් සඳහා සැලකිය යුතු ආකාරයක අතිරික්තයක් උපයාගෙන ඇත. ඩොමිනිකන් ජනරජයෙහි වාණිජ බැංකු වල හිමිකම් සඳහා ආදායම් අනුපාතය සියයට 25 වන අතර පසුගිය වසර තුන සැසඳීමේදී හිමිකම් සඳහා ආදායම මෙහි සියයට 30 සිට 45 දක්වා පරාසයක ඇත. බොහෝ වාණිජ බැංකු වත්කම් සඳහා ආදායම් අනුපාතය සියයට 1 සිට සියයට 2 දක්වා අගයක පවතින විටකදී, පසුගිය වසර 5 සඳහා මෙහි වත්කම් සඳහා ආදායම් අනුපාතය සියයට 13 සිට 20 අතර අගයක පැවතුණි.

1996 දී ADEMI සඳහා සියයට 44 ක ලාභ අතිරික්තයක් පැවතිය අතර, 1992 සිට සියයට 35 සිට 40 දක්වා අගය පරාසයක පැවතුණි. ADEMI විසින් මෙය ලගාකර ගනු ලැබුයේ පිරිවැය සහ බොල් ණයද ඇතුළත්ව තිබියදී ප්‍රමාණවත් ආදායමක් උත්පාදනය

කිරීමෙන් පමණකි. උදාහරණ ලෙස 1994 දී ADEMI හි මුළු වත්කම් සඳහා මුළු ආදායම් අනුපාතය සියයට 37 ක් වූ අතර, Banco Popular හි එය සියයට 18 ක් වූ අතර එය ඩොමිනිකන් ජනරජයෙහි බැංකු අතුරින් හොඳින්ම කළමනාකරනය කරන බැංකු වලින් එකක් වූ අතර ඇ.එ.ජනපදයේ බැංකු සඳහා සියයට 10 කට පහල අගයක් විය.

වගුව A9.5.1 ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ලාභ ආන්තිකය සහ වත්කම් භාවිතය	
	1994
ලාභ ආන්තිකය	(සියයට)
මුළු ආදායම	100
පොලී ආදායම - ණය	65
පොලී ආදායම - ආයෝජන	8
ණය මුදල් ගාස්තු	28
වෙනත් ආදායම් (ස්ථාවර වත්කම් නැවත තක්සේරු කිරීම)	2
වියදම්	130
මූල්‍ය පිරිවැය (ගැලපුම් කරන ලද)	29
බොල් ණය වෙන්කිරීම	16
මෙහෙයුම් පිරිවැය (ගැලපුම් කරනලද)	85.2
වේතන සහ ප්‍රතිලාභ	26
හිමිකම් නැවත තක්සේරුකිරීම	17
ශුද්ධ ආදායම	-30
	1994
වත්කම් භාවිතය	(සියයට)
මුළු වත්කම්	100
මුදල් සහ බැංකු ජංගම ගිණුම්	3
පොලී ලැබෙන තැන්පත්	8
නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය (දළ)	77
නොපියවූ ණය ප්‍රමාණය (ශුද්ධ)	72
වෙනත් වත්කම්	1
දීර්ඝ කාලීන ආයෝජන	12
ශුද්ධ දේපළ සහ යන්ත්‍ර සූත්‍ර	5
මුළු වගකීම් සහ හිමිකම්	100
කෙටිකාලීන ණය	13
දිගු කාලීන ණය - වාණිජ	17
දිගු කාලීන ණය - සහන පොලී	33
මුළු වගකීම්	63
ණය මගින් මූල්‍යනය කල ප්‍රාග්ධනය - හිමිකම් සහ රඳවාගත් ආදායම	30
සමුච්චිත ප්‍රාග්ධනය - මූල්‍ය පිරිවැය සහ පරිත්‍යාග	3
ගැලපුම් කරන ලද (උදදමනය සඳහා) - පරිත්‍යාග	4
මුළු හිමිකම්	37%
මූලාශ්‍ර: Benjamin and Ledgerwood 1998.	

ලාභ ආන්තිකය ක්‍රමයෙන් වැඩි වුවද, හිතවන වෙළඳපල අනුපාත සහ ණය කළඹෙහි කොටස්වල ප්‍රධාන විස්ථාපනයන් නිසා වත්කම් භාවිතය පිළිබඳ අනුපාත සීග්‍ර ලෙස අඩු විය. විශේෂයෙන්ම 1992 දී ADEMI විසින් ආරම්භ කරන ලද කුඩා සහ මධ්‍යම පරිමාණ ණය ආරම්භ කිරීමත් සමඟම සියයට 20 ක ප්‍රමාණයකින් අඩු විය. (එහි ක්ෂුද්‍ර ණය වලට අමතරව) එකට එකතු කර සැලකීමේදී, මේ මගින් වසර 5 ක් පුරා ADEMI හි වත්කම් සඳහා ආදායම අඩු වීම විස්තර කර දෙයි. (වගුව A9.5.2 බලන්න)

ආයෝජන කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය තහවුරු කිරීමෙන් ලාභදායීත්වය වැඩි කිරීම

ADEMI සහ වෙනත් සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, අනෙකුත් අසාර්ථක ණය දෙන්නන්ට සපේක්ෂකව සාර්ථක වීමට ප්‍රධාන හේතුව මෙය වේ. ADEMI හි සාර්ථකත්වයට හේතුව ලෙස ඉහත හඳුන්වා දුන් කරුණ ප්‍රධාන වූ අතර 1987 දී එහි ණය නිලධාරීන්ට ඔවුන්ගේ කාර්ය සාධනය පදනම් කරගත් දිරි දීමනා ලබා දෙන ලදී. මේ අනුව, අතපසුවූ ණය, මුළු ණය කළඹෙන් සියයට 10 කට වඩා අඩු අගයක වූ අතර 1995 සහ 1996 දී සියයට 6 ක් දක්වා විය. සමස්ථයක් ලෙස ADEMI විසින් වාර්තාගත ලෙස

බොල් ණය අනුපාතය සියයට 2 ට වඩා අඩු වූ අගයක පවත්වා ගෙන යන ලදී.

පොලී නොවන ආදායම් ඇතුළත්ව ලාභදායීත්වය වැඩි කිරීම

පරිත්‍යාග හැර, පොලී නොවන වියදම් මුළු ආදායමෙහි කොටසක් ලෙස ADEMI ආරම්භක වසරේ පටන්ම සෑම වසරකදීම අඩු වූ අතර 1984 දී සියයට 65 ක සිට 1990 දී සියයට 44 දක්වාත්, 1994 දී සියයට 35 ක් දක්වාත් වූ අතර 1996 දී නැවතත් එය සියයට 39 ක් විය. මුළු වත්කම් හි කොටසක් ලෙස ADEMI හි පොලී නොවන වියදම් 1990 දී සියයට 6 සිට 1996 දී සියයට 3 දක්වා අඩු වීම ආරම්භ විය.

පොලී වියදම් ඇතුළත්ව ලාභ ආන්තිකය වැඩි කිරීම

ADEMI විසින් ණය; හිමිකම් අනුපාතයක අඩු අගයක පවත්වාගෙන යන ලදී. මෙය කිසිදු විටක 2.5:1 අගයට වඩා වැඩි නොවුණි. මෑත වසරවලදී ඩොමිනිකන් බැංකු පද්ධතියෙහි සාමාන්‍යය වන 10:1 සමඟ සැසඳීමේදී එහි අගය 1.3:1 ක් විය. විශාල ලාභයක් උපදවමින් සහ නැවතත් එය එහි මෙහෙයුම්

වගුව A9.5.2 - ADEMI - වත්කම් සඳහා ආදායම විශ්ලේෂණය කිරීම

සමස්ථ ආදායම	1984	1986	1988	1990	1992	1994	1996
හිමිකම් සඳහා ආදායම	46.7	70.0	29.2	55.3	46.9	33.5	31.0
හිමිකම්/වත්කම්	45.5	35.3	30.9	32.3	43.0	41.5	44.1
වත්කම් සඳහා ආදායම	21.2	24.7	9.0	17.9	20.2	13.9	13.7
පරිත්‍යාග නොමැතිව හිමිකම් සඳහා ආදායම	-55.8	-14.2	20.7	44.5	45.4	33.5	30.3
පරිත්‍යාග නොමැතිව වත්කම් සඳහා ආදායම	-25.4	-5.0	6.4	14.4	19.5	13.9	13.4
ලාභ ආන්තිකය							
ශුද්ධ ආදායම/මුළු අයහාරය	28.6	44.7	22.6	37.9	38.2	37.1	43.7
වියදම්/මුළු අයහාරය	5.0	1.5	7.8	12.9	19.5	21.2	11.2
පොලී වියදම් / ණය	10.1	1.3	4.7	9.6	19.9	14.3	6.7
බොල් ණය වෙන්කිරීම/මුළු අයහාරය	3.6	5.4	5.0	5.3	6.0	6.3	6.2
පොලී නොවන වියදම්/මුළු අයහාරය	62.8	48.5	64.7	43.9	36.3	35.4	38.9
<hr/>							
මුළු අයහාරය/මුළු වත්කම්	74.2	55.3	40.0	47.1	52.8	37.4	31.3
පොලී ආදායම/මුළු වත්කම්	27.6	25.6	35.5	41.2	48.0	34.5	28.2
පොලී ආදායම/ණය කළඹ	35.2	44.0	46.6	54.7	62.4	43.3	38.0
පොලී නොවන ආදායම/මුළු වත්කම්	46.6	29.7	4.5	5.9	4.8	2.9	3.0

මූලාශ්‍රය: Benjamin and Ledgerwood 1998.

කාර්ය සාධක දර්ශක

වලට යොදවමින් මෑත වසරවලදී එහි ශුද්ධ ණය කළඹෙන් සියයට 70 ට වඩා අඩු ප්‍රමාණයක් ණය ලෙස ADEMI විසින් පවත්වාගෙන යනු ලැබීය. එමගින් පොලී වියදම සැලකිය යුතු ලෙස අඩුකර ගැනුණි. දෙවනුව ADEMI විසින් ඉහත වසරවලදී Banco Popular සහ FONDOMICRO මගින් ලැබුණු, සාපේක්ෂකව වියදම් අධික අරමුදල් වෙනුවට අඩු පිරිවැය අරමුදල් හැකි පමණ ආදේශ කර ගන්නා ලදී. (දීර්ඝ කාලීන, අඩු පොලී ණය, පරිත්‍යාග සහ සේවාවලාභීන්ගෙන් ලබා ගන්නා ණය)

පොලී ආදායම උත්පාදනය සඳහා වත්කම් යොදා ගැනීම

1990 වසර තුළදී ADEMI හි ණය කළඹ සියයට 46 කින් වර්ධනය වූ අතර මේ වන විට ඩොමීනිකන් ජනරජයෙහි බැංකුවලින් බහුතරයකට වඩා ඉදිරියෙන් සිටියි. මෑත වසරවලදී ADEMI හි ණය කළඹ එහි වත්කම් වලින් සියයට 76 සිට සියයට 80 ප්‍රමාණයක් අතර විය. 1996 දී පමණක් ණය කළඹ වත්කම් වලින් සියයට 70 ක අගයක් දක්වා වූ අතර එයට හේතුව වූයේ ADEMI විසින් මුදල් සහ බැංකු තැන්පත් දෙගුණයක් කර වත්කම් වලින් සියයට 17 ක පමණ අගයක තබා ගනිමින්, අසාමාන්‍ය ද්‍රවශීලතා තත්වයක් පවත්වාගෙන යෑම විය. කෙසේ නමුත් 1992 සිට ඩොමීනිකන් ජනරජයෙහි පොලී අනුපාත අඩු විය. එසේම එම කාලයේදීම ADEMI විසින් කුඩා ව්‍යාපාරික ණය, ක්ෂුද්‍ර ණය වලටත් වඩා අඩු පොලී

අනුපාතයකට ලබා දීම ආරම්භ කෙරුණි. මෙහි ප්‍රථිපලයක් ලෙස ADEMI හි ණය කළඹ සඳහා පොලී ආදායම 1992 සිට 1996 දක්වා කාලය තුළ සියයට 62 සිට 32 දක්වා අගයකට අඩු විය.

පොලී නොවන ආදායම් උත්පාදනය සඳහා වත්කම් යොදා ගැනීම

ADEMI හි පොලී නොවන ආදායම, ජීවිත රක්ෂණ ඔප්පුවල වාරික ලෙස යොදා ගනී. මෙය ආරක්ෂිත නොවන ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසාය ණය සඳහා අනිවර්යය වන අතර ණය වශයෙන් ලබා දෙන එක් පෙසෝවක් සඳහා සියයට 28 ක රක්ෂණ පදනමක් මත වේ. සමුච්චිත වත්කම් වලින් ලැබෙන ආදායම, Banco Popular මගින් ලැබෙන ගාස්තු ආදායම ADEMI MasterCard සහ පරිත්‍යාග වලින් ලද ආදායමට සම්බන්ධ වේ. (ණය මුදල ලබා ගැනීමේදී ADEMI විසින් ගාස්තු අයකරන අතර එය පොලී ආදායම යටතේ එකතු කර ඇත.) 1992 සිට මුළු ආදායමෙන් සියයට 1.2 ට වඩා ගණනයට එකතු කර ගනු ලැබූයේ එක් වසරකදී ලද පරිත්‍යාග පමණකි. වෙනත් පොලී නොවන ආදායම මුළු ආදායමෙන් ඉතා කුඩා ප්‍රමාණයක් ලෙස වර්ධනය වූ අතර 1994 දී සියයට 9 ක් පමණ අගයකට වැඩිවී 1992 සිට 1997 දක්වා මුළු වත්කම් වලින් සියයට 4.2 සිට සියයට 2.7 අගයක් දක්වා පහත වැටුණි.

ක්‍රියාවන් කළමනාකරනය

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක සඵල මූල්‍ය කළමනාකරනය උදෙසා නොයෙකුත් ක්‍රියාකාරී තත්වයන් මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වය සඳහා බලපාන අන්දම අවබෝධ කර ගැනීම අවශ්‍ය වෙයි. නමවන පරිච්ඡේදයේ ඉදිරිපත්කරන ලද ක්‍රියාකාරීත්ව දර්ශකයන් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය ක්‍රියාකාරීත්වයන් හා අවශ්‍ය කරන වැඩි දියුණු කිරීම් විශ්ලේෂණය කිරීමට අවස්ථාවක් සලසයි. ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය හා ක්‍රියාකාරීත්ව දෘෂ්ටිකෝණයක් ලෙස කළමනාකරනය කිරීම මගින් ක්‍රියාකාරීත්වය වැඩි දියුණු කිරීම පිළිබඳ තොරතුරු මෙම පරිච්ඡේදය මගින් සපයනු ලබයි.

එය ක්‍රියා කළමනාකරනය සම්බන්ධ ප්‍රධාන ක්‍ෂේත්‍රයන් තුනක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරයි.

- පැහැර හැරීම
- ඵලදායීතාවය හා කාර්යක්‍ෂමතාවය
- අවධානම, ද්‍රවශීලතා හා පොලී අනුපාතික අවධානම, විදේශ විනිමය අවධානම හා ක්‍රියාකාරී අවධානම (ණය අවධානම පැහැර හැරීම යටතේ සකාවිෂා කරනු ලැබේ) මෙයට ඇතුළත් වෙයි.

මෙම පරිච්ඡේදය තුළදී වඩාත් අවධානය යොමු වන්නේ පිරිවැය පාලනය කිරීමත්, ආදායම වැඩි කිරීමත් පිළිබඳවය. මෙම අත්පොතේ දෙවන හා තුන්වන පරිච්ඡේදයන් තුළ සාකච්ඡා කරන ලද සියලුම කරුණු වල ප්‍රථිපලයක් වන මූල්‍ය ශක්‍යතාවය පිළිබඳව සහ ලාභදායීත්වය පිළිබඳව මෙම පරිච්ඡේදයේදී සාකච්ඡා නොකරයි. විශේෂයෙන්ම ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් තමන්ට ගැලපෙන ඉල්ලුම තීරණය කළ පසු, ඔවුන්, ඔවුන්ගේ භාණ්ඩ සහ ඒවායේ මිල ගණන් තීරණය කළ යුතුය. (5 වන හා 6 වන පරිච්ඡේදය), සඵලමත් හා ප්‍රයෝජනවත් කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති සමාපිත කළ යුතුය. (7 වන පරිච්ඡේදය), නිවැරදි මූල්‍ය ප්‍රකාශන නිසි කාලයට සම්පාදනය කළ යුතුය. (8 වන පරිච්ඡේදය); සුදුසු හා අදාළ කාර්ය සාධක දර්ශකයන් ගණනය කළ යුතුය. (9 වන පරිච්ඡේදය) එසේම පැහැර හැරීම්, ඵලදායීතාවය, ද්‍රවශීලතා අවදානම, පොලී අනුපාත අවදානම සහ

ක්‍රියාකාරී අවදානම යන කරුණු සඵලමත් ලෙස කළමනාකරණය කිරීම (10 වන පරිච්ඡේදය) සිදු කළ යුතුය. මේ නිසා මෙම පරිච්ඡේදය තුළදී මූල්‍ය ශක්‍යතාවය පිළිබඳව සෘජුවම සාකච්ඡා නොකරන නමුත් අවසානයේදී මූල්‍ය ශක්‍යතාවය කෙරෙහි බලපාන මූල්‍ය කළමනාකරණ ගැටළු හා තත්වයන් පිළිබඳව අවධානය යොමු කරනු ලබයි.

සඵලමත් කාර්යසාධන කළමනාකරණය මූලික වශයෙන් වැදගත් වන්නේ වෘත්තීයයන්ට හා උපදේශකයන්ටය මන්ද සඵලමත් කළමනාකරණ ක්‍රමවේදයන් හා ප්‍රතිපත්තීන් ක්‍රියාවට නැංවීම හෝ ඒවා පිළිබඳව උපදේශ ලබා දීම සිදු කළ යුතු වන්නේ ඔවුන් බැවිනි. තමන් අනුග්‍රාහකත්වය ලබා දෙන ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මූල්‍ය ශක්‍යතාවය සඳහා වන කළමනාකරණ පුරුදු සංවර්ධනය කරනු ලබයිද යන්න තහවුරු කරගැනීම උදෙසා අනුග්‍රාහකයන්ද (Donors) මෙම පරිච්ඡේදය කෙරෙහි උනන්දු වනු ඇත.

පැහැර හැරීම් කළමනාකරණය

ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක වියදම් මූල්‍ය ප්‍රවාහය, ආදායම් සහ ලාභදායීත්වය සම්බන්ධයෙන් පැහැර හැරී ණය වැදගත් වනු ඇත.

වඩාත් සුපරික්‍ෂාකාරී නිරීක්‍ෂණය, ණය ලබා ගත් අය නිතර නිතර මුණ ගැසීමට සිදු වීම, වඩාත් විශේෂිත ආකාරයෙන් කරනු ලබන විශ්ලේෂණයන්, නීති ගාස්තු යනාදී වශයෙන් නොයෙකුත් ආකාරයේ පිරිවැය පැහැර හැරීම් හා සම්බන්ධ වෙයි. පැහැර හැරීම් පාලනය සඳහා යොදවන කාලය, උත්සාහය සහ සම්පත් ක්‍ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ඔවුන්ගේ නව ගණුදෙනුකරුවන් වෙනුවෙන් හා සේවාවන් පුළුල් කිරීම සඳහා යොදවා ගත හැකිව තිබූ ඒවාය.

පැහැර හැරීම් හේතුවෙන් ණය ආදායම් ලැබීම සෙමෙන් සිදු වන අතර අඩු වන මුදල් ප්‍රවාහය නිසා වියදම් පියවීමේ හැකියාව ද අඩු වෙයි. ණය මුදල් නියමිත කාලයට ආපසු නොලැබෙන විට අනෙකුත් ණය ගන්නන් වෙත ණය ලබා දීමට නොහැකි වන අතර සමහර වියදම් සඳහා වන ගෙවීම් ද ප්‍රමාද කිරීමට ද සිදු වෙයි. එසේම, මුදල් ප්‍රවාහය අඩු වීමත්

සමගම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවලට ණය අරමුදල් නිසි පරිදි ආපසු ගෙවීමට නොහැකි වන අතර ඉතුරු ආපසු ගැනීම් සඳහා වන ඉල්ලුම සපුරා ලීමත් අපහසු වෙයි.

පැහැර හැර ණය නිසා ආදායම් ලැබීම් කල් දීමට සිදු වීම හෝ පොලී ආදායම අහම් වීම සිදු වෙයි. පැහැර හැර ණය නිසා කල් දීමට සිදු වූ ආදායම නිර්ණය කරනු ලබන්නේ දෙන ලද කාල පරිච්ඡේදයක් තුළ ලැබූ පොලිය, එම කාල පරිච්ඡේදය තුළදී ලැබීමට අපේක්ෂිත ආදායම හා සංසන්දනය කිරීමෙනි. අදාල කාලය තුළ එලදායි ආපසු ලැබීම්, සාමාන්‍ය නොපියවූ ආයෝජන කළඹෙන් ගුණ කිරීමෙන් සහ ප්‍රතිඵල ලැබුණු පොලිය ස මග සංසන්දනය කිරීම මගින් මෙය සිදු කළ හැක.

අදාල කාලය සඳහා = එලදායි ආපසු ලැබීම් කාලය X අපේක්ෂිත ආදායම / ආදායම = කාලය තුළ ගුණනය වූ මුදල ප්‍රමාණයක් එම කාලයේදී අපේක්ෂිත ආදායමක් අතර වෙනස වන්නේ එම කාලය තුළදී කල් දමනු ලැබූ හෝ අහිමි වූ ආදායමයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන් හි ලාභදායීත්වය කෙරෙහි පැහැර හැරීම් වල බලපෑම

පැහැර හැර ණය සඳහා වන පොලී ආදායම් නොලැබී යාම නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන් හි ලාභදායීත්වයට පැහැර හැරීම් ලෙසම බලපෑමක් ඇති වෙයි. කෙසේ වෙතත් ලාභදායීත්වය සඳහා වන වඩා වැදගත්ම බලපෑම සිදු වන්නේ ණය මුදල ආපසු නොගෙවීම සහ ණය මුදල් නොලැබී යාම සඳහා වන වෙන් කිරීම් සිදු කිරීම නිසාය. අහිමි වන සෑම ණය මුදලක් සඳහාම අහිමි වූ ණය මුදල නැවත ප්‍රතිස්ථාපනය කළ හැකි තරම් ආදායමක් උත්පාදනය කළ හැකි නව ණය ඇති කළ යුතු වෙයි. වෙනත් ආකාරයකින් සඳහන් කරයි නම් මුළු ණය මුදලම නැවත නොගෙවූ විට, සම්පූර්ණ ණය මුදලම (ප්‍රාග්ධනීකරණය කර ඇත්නම් පොලිය ද) ණය අහිමිවීමේ වෙන් කිරීම් වලින් පියවා ගත යුතු වෙයි. මෙය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ලාභදායීත්වයට විශාල වශයෙන් බලපාන අතර එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස හිමිකම් ලෙස ශේෂ පත්‍රයට මාරු කරනු ලබන ප්‍රමාණයට ද එය බලපායි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් ශුද්ධ පාඩුවක් පෙන්නුම් කරයි නම් එහි හිමිකම් අඩු වන්නේ අතිරේක ණය මුදල් මූල්‍යනය කිරීමට ඇති අරමුදල් ද අඩු කරමිනි. ක්‍රියාකාරීත්වය දිගින් දිගටම පවත්වා ගෙන යෑමට නම් අලාභය වාර්තා වීමට ප්‍රථමයෙන් පැවති ප්‍රමාණයට වත් හිමිකම් වැඩි කර ගත යුතු වෙයි. දිගු

කාලීනව මුදල් අහිමි කර ගන්නා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක තම මුදල් ආයෝජන කිරීමට ආයෝජකයන් සහ අනුග්‍රාහකයන් කැමැත්තක් නොදක්වන බැවින්, අහිමි වූ ප්‍රාග්ධනය (හිමිකම්) ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීම සඳහා අවශ්‍ය තරම් ආදායම් (වියදම් හැර) ප්‍රතිපාදනය කිරීම සඳහා වැඩ කිරීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට සිදුවේ. ණය මුදල් ණය මගින් අරමුදල් ගත කළ හැකි වුවත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ලබා දුන් ණය ආපසු ගෙවීමට නැතත් එම ආයතන ලබා ගන්නා ණය ආපසු ගෙවීම සිදු කළ යුතුය. ඔවුන් ලබා ගත් ණය ආපසු ගෙවීමට තරම් ප්‍රමාණවත් ආදායමක් ජනනය කර නොගන්නේ නම් හිමිකම් අඩු වනු ඇත.

◆ උදාහරණයක් වශයෙන්, 3,000 ක ණය මුදලක් සහිත 46 ක ණය වාරිකයක් සඳහා සහිතව ගෙවීම් සහිතව සියයට 15 ක් සමතල පොලී අනුපාතිකයක්ද (මෙහිදී සමතල පොලී අනුපාතිකයක් යොදා ගෙන ඇත්තේ පැහැර දීම් කිරීමේ පහසුව සඳහා පමණි මෙම ක්‍රමය අනුගමනය කිරීමට වඩාත්ම සුදුසු ක්‍රමය ලෙස මෙයින් අදහස් නොකෙරේ. 5 වන පරිච්ඡේදය බලන්න.) සහිත ණය මුදලක් සහිත 14 ක ගෙවීමෙන් පසුව පැහැර හැරීමේ තත්වයට පත් වේ. අහිමි වූ ණය මුදල සහ පොලිය ලබා ගැනීම සඳහා තවත් 1,000 ක බැගින් වූ ණය 16 ක් ලබා දිය යුතුවේ. (වග අංක 10.1)

කෙසේ වෙතත්, මෙම උදාහරණයේදී සැලකිල්ලට ගනු ලබන්නේ 1,000 ණය මුදලක් සඳහා ආදායම වන 150 පමණි. ණය මුදල හා සම්බන්ධ ක්‍රියාකාරී පිරිවැය හෝ මූල්‍ය පිරිවැය මෙහි සැලකිල්ලට ගෙන නොමැත.

අහිමි වූ මුල් ණය මුදලෙහි සම්පූර්ණ පිරිවැය තීරණය කිරීම සඳහා ණය මුදලක් ලබා දීමේදී සහ කළමනාකරනය කිරීමේදී දැරිය යුතු විවලය පිරිවැය ද සැලකිල්ලට ගත යුතු වෙයි. මේ සඳහා ගෙවිය යුතු 1,000 සඳහා වන ආදායම, ගෙවිය යුතු 1,000 ක් සඳහා වන විවලය පිරිවැයෙන් (අරමුදල් පිරිවැය, ක්‍රියාකාරී පිරිවැය සහ වෙන් කිරීම් විවලය පිරිවැයට ඇතුළත් වෙයි) අඩු කිරීමෙන් වාර්ෂික දායකත්ව ප්‍රාන්තය ගණනය කරනු ලැබේ. මුල් මුදල ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් දැරිය යුතු මුළු පිරිවැය මෙමගින් ඉදිරිපත් කරන නිසා පැහැර හැරීමක පිරිවැය වඩාත් නිවැරදිව විශ්ලේෂණය කිරීම කළ හැකිය. (වග අංක 10.2)

ණය ලබා දීමේදී හා කළමනාකරණය කිරීමේදී දැරීමට සිදුවන විවලය පිරිවැය ද සැලකිල්ලට ගත් විට

ක්‍රියාවන් කළමනාකරණය

ණය ප්‍රමාණය සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයකින් (16 සිට 40 දක්වා) ඉහළ යන බව පෙනී යයි. මෙමගින් අවධාරණය කරනු ලබන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට පැහැර හැරීම හේතුවෙන් අහිමි වන ආදායම හා මුල් මුදල නිසා දැරීමට සිදුවන පිරිවැයක් ඵලෙස පැහැර හැරී ණය මුදල් නැවත ලබා ගැනීම උදෙසාත් නව ණය මුදල් ඇති කිරීම උදෙසාත් දැරිය යුතු අතිරේක පිරිවැයයි.

වග අංක 10.1 පැහැර හැරීමේ පිරිවැය, උදාහරණ 1

අයිතමය	ගණනය කිරීම
මූලික ණය මුදල	3,000
ණය වාරික	සති 46
සතිපතා ගෙවීම	75
ලැබුණු ගෙවීම්	සති 14 (1,050)
ලැබීමට ඇති ගෙවීම්	සති 32 (2,400)
අහිමි වූ මුළු ආදායම	
සහ මුල් මුදල	= 2,400
අහිමි වූ ආදායම	= 312
අහිමි වූ මුල් මුදල	= 2,088
1,000 ක ණය මුදලකින්	
සති 46 තුළ උපයන ආදායම	= 150
අහිමි වූ මුල් මුදල උපයා ගැනීමට අවශ්‍ය ණය මුදල් සංඛ්‍යාව	= අහිමි වූ මුල් මුදල ණයක් සඳහා වන ආදායම
	= <u>2,088</u>
	150
	= 1,000 ණය 14 ක්
අහිමි වූ ආදායම සහ මුල් මුදල උපයා ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය කරන ණය	= අහිමි වූ ආදායම සහ මුල් මුදල ණයක් සඳහා ආදායම
	= <u>2,400</u>
	150
	= 1,000 ණය 16 ක්

මූලාශ්‍ර: Ledgerwood 1996.

පැහැර හැරීම පාලනය කිරීම

පැහැර හැරීම් කළමනාකරණය සඳහා ණය ලබා දෙන ක්‍රමවේදය පිළිබඳව ක්‍රියාකාරී ක්‍රියාපටිපාටිය පිළිබඳව සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ආයතනික ප්‍රතිරූපය පිළිබඳවත් ඉතා පැහැදිලි විශ්ලේෂණයක් සිදු කිරීම

වග අංක 10.2 පැහැර හැරීමේ පිරිවැය, උදාහරණ 2

අයිතමය	ගණනය කිරීම
මූලික ණය මුදල	3,000
ණය වාරික	සති 46
සතිපතා ගෙවීම	75
ලැබුණු ගෙවීම්	සති 14 (1,050)
ලැබිය යුතු ගෙවීම්	සති 32 (2,400)
අහිමි වූ මුළු ආදායම සහ මුල් මුදල අහිමි වූ ආදායම	= 2,400
අහිමි වූ මුල් මුදල	= 312
අහිමි වූ මුල් මුදල	= 2,088
1,000 ක ණය මුදලකින්	
සති 46 කදී ඉපැයූ ආදායම	= 150
1,000 සඳහා විචල්‍ය පිරිවැය	= 90
අය විය යුතු දායක ප්‍රාන්තය	= 60
අහිමි වූ මුල් මුදල උපයා ගැනීමට අවශ්‍ය කරන ණය ^a	= අහිමි වූ මුල් මුදල 1,000 ක් සඳහා දායක ප්‍රාන්තය = <u>2,088</u>
	60
	1,000 බැගින් වූ ණය 35 ක්
අහිමි වූ මුල් මුදල හා ආදායම උපයා ගැනීමට අවශ්‍ය කරන ණය	= අහිමි වූ පොලිය සහ මුල් මුදල ණය මුදලක් සඳහා ආදායම = <u>2,400</u>
	60
	= 1,000 ණය 40

a. ණය ලබා දීමේ හා අය විය යුතු ණය කළමනාකරණය කිරීම, විවේචන පිරිවැය සලකා බැලීමෙන්

මූලාශ්‍ර: Ledgerwood 1996.

අවශ්‍ය වෙයි. දුර්වල ආකාරයෙන් සලසාම් කරන ලද ණය සහ බෙදා හැරීමේ ක්‍රමයන් හේතුවෙන් පැහැර හැරීම් ඇති වෙයි. පැහැර හැරීම් කළමනාකරණයේදී අත්‍යවශ්‍ය අංග හයක් ඇත (ලෙජර්වුඩ් 1996);

- **ගනුදෙනුකරුවා විසින් ණය සේවාව අගය කළ යුතුය.** ගනුදෙනුකරුවෙක් තමන් ගත් ණය මුදල ආපසු ගෙවීමට ඇති ප්‍රධාන හේතුව වන්නේ ඔහුට පසුකාලීනව වඩා විශාල ණය මුදලක් ලබා ගැනීමට ඇති අවශ්‍යතාවයයි. පාරිභෝගිකයා විසින් ණය

සේවාව අගය නොකරයි නම් මෙම පෙළඹවීම සඵලවත් නොවේ. මේ නිසා, බෙදාහැරීමේ පටිපාටිය පහසුදායක විය යුතු අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය තමන්ට ගරු කරන බවටත් තමන් පිළිබඳ සැලකිල්ලක් දක්වන බවටත් පාරිභෝගිකයාට හැඟී යා යුතුය.

■ **ගනුදෙනුකරුවන් තෝරා ගැනීම ඉතා පරිභෝගීකාරීව සිදු කළ යුතුය.** ණය ලබා දෙන අය තෝරා ගැනීමේදී විශ්වාසනීයත්වයක් නොමැති ණය අයදුම්කරුවන් හෝ ව්‍යවසාකයන් හැකි තරම් ඉවත් කිරීම කළ යුතුය. ණය අයදුම්කරුවන් තෝරා ගත් පසු ඔවුන්ගේ ආපසු ගෙවීමේ ධාරිතාවය අනුව ඔවුන්ගේ ණය ව්‍යුහගත කිරීම සිදු කළ යුතුය.

■ **කල්ගත වූ ආපසු ගෙවීම පිළිගෙනගන්නා බව කෙණිත කාර්ය මණ්ඩලය මෙන්ම ගනුදෙනුකරුවන් ද අවබෝධ කර ගත යුතුය.** සමාජ සංවර්ධන ආයතනයකට වඩා ණය ලබා දෙන ආයතනයක් වශයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ප්‍රතිරූපය ඉතා වැදගත් වෙයි. ණය මුදලක් ලබා ගැනීමෙන් තමන් මූල්‍ය ගිවිසුමකට එළඹෙන බවටත් එය නියමිත පරිදි ගෙවීමෙන් එයට ගරු කළ යුතු බවටත් ණය ලබා ගන්නන් අවබෝධ කරගත යුතුය. නියමිත දිනට ගෙවීමක් නොකර යම් කිසි දින ගණනක් පසු වූ විට ඇතැම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන දඩ මුදලක් අය කර ගැනීමක් සිදු කරයි. මෙය ගෙවීම් කල් පසු කිරීම ජෛවර්ෂයට පත් කරන බවට සාක්ෂි පැවතියත් ගනුදෙනුකරුවන් තමන්ගේ ගෙවීම් දිගු කාලයකට අතපසු කළ විට දඩ මුදල් විශාල වශයෙන් ද විශාල මුදලක් එක් රැස්වන අතර, ණය මුදල සම්පූර්ණයෙන්ම නොගෙවා හැරී විට එය අතිරේක පිරිවැයක් වෙයි. (උපරිම වශයෙන් එක් මාසයක පමණ ප්‍රමාද දඩ මුදල් මෙම ප්‍රශ්නය මඟහැරීමට උපකාරී වෙයි) ඉන්දුනීසියාවේ රක්කියාන් බැංකුව වැනි අනෙකුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉහළ මාසික පොලියක් අය කරන අතර ගනුදෙනුකරුවා තම සම්පූර්ණ ණය කලට වේලාවට ආපසු ගෙවීමෙන් එම පොලියෙන් කොටසක් නැවත ගනුදෙනුකරුවාට ලබා දෙයි. මේ නිසා පොරොන්දු වූ පරිදි තම ණය නැවත ගෙවීමට ගනුදෙනුකරුවන් ඉන් දිරිමත් වන අතර ණය වාරික අවසානයේදී තමන් කැමති පරිදි ආයෝජනය කිරීමට විශාල මුදලක් ද ඔවුන්ට එකවර හිමිවෙයි. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් අවශ්‍ය කරනු ලබන අත්‍යාවශ්‍ය ඉතිරුම් මෙයට සමාන වන නමුත් මෙය සැලසුම් කර ඇත්තේ ණය ලබා ගැනීමේ මාර්ගයක් වශයෙන් නොව ණය වාරික නියමිත වේලාවට ගෙවීමට දිරිදීමක් වශයෙනි. බොහෝ විට තම කලින් ණය මුදල් කලට වේලාවට ගෙවා අවසන්

කළ ගනුදෙනුකරුවන් හට පසුව විශාල ණය මුදල් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් සපයනු ලබයි.

■ **ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට හා නිවැරදි කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් අවශ්‍ය වෙයි.** ණය ආපසු ගෙවීම් නිවැරදිව වාර්තා කරන සහ නිරීක්ෂණය කරන කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් තුළින් පැහැර හැරීම් කරන ගනුදෙනුකරුවන් ඉතා ඉක්මනින් හඳුනා ගැනීමට කාර්ය මණ්ඩලයට හැකියාව ලැබෙයි. කාගේ ගෙවීම් කල් පසුවෙමින් පවතීද ද, කවුරුන් කවදා කොපමණ ප්‍රමාණයකින් ප්‍රමාද වී ඇත්ද යන්නත් තව කොපමණ කාලයක් එම ගනුදෙනුකරුවන් වෙනුවෙන් මිඩංගු කළ හැකිද යන්නත් කාර්ය මණ්ඩලයට තීරණය කළ හැකි වෙයි. ණය නිලධාරීන් දිනපතා ඔවුන්ගේ ණය කළඹ විශ්ලේෂණය කළ යුතු වන්නේ කුමන ගනුදෙනුකරුවන් තම ගෙවීම් පැහැර හැර ඇත්දැයි දැන ගැනීම උදෙසාය.

■ **පැහැර හැරීම්, සඵලමත් පසු-විපරම් කිරීමක් අවශ්‍ය වෙයි.** පැහැර හැරීමක් හඳුනාගත් විගසම කාර්ය මණ්ඩලය එම ණය ලබා ගත් තැනැත්තා පිළිබඳව පසු විපරම් කර පැහැර හැරීම් පිළිගත නොහැකිය යන පණිවුඩය ඔහු වෙත සන්නිවේදනය කළ යුතුය. පැහැර හැරීමක ප්‍රතිඵල අනෙකුත් ණය ලබා ගත් අයද දක ගත යුතු හා අවබෝධ කරගත යුතු වීම ඉතා වැදගත් වන්නේ ඔවුන් තමන්ගේ ගෙවීම් මඟ හැරීමට එමගින් උත්සහ කරන නිසාය. (The Domino Effect) කණ්ඩායමක් හෝ ගමක නායකයන් ණය පැහැර හරින තැනැත්තාට බලපෑම් කිරීම සඳහා යොදා ගැනීම, ගනුදෙනුකරුවා මුණ ගැසීම, වත්කමක් තැන්පත් කිරීම හෝ ප්‍රසිද්ධියේ නිවේදනය කිරීම (උදාහරණයක් වශයෙන් පුවත්පතක පළ කිරීම, ණය ලබා ගත් තැනැත්තාගේ නිවස ඉදිරිපිට සංඥා තැබීම, ණය පැහැර හැරී තැනැත්තාගේ නිවස ඉදිරිපිට වාඩි වී සිටීමට කෙනෙකු කුලියට ගෙන යෙදවීම) වැනි දේ පසු විපරම් ක්‍රියාවලියට ඇතුළත් විය හැක. තවද ප්‍රශ්න සහගත ණය සහ ඒවාට අදාල නිවැරදි ක්‍රියාවන් සාකච්ඡා කිරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සතිපතා කාර්ය මණ්ඩල රැස්වීම් සංවිධානය කළ යුතුය. සමහර අවස්ථාවන් වලදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ක්‍රියාත්මක වන පසු බිම අනුකූලව පැහැර හැරී ණය එකතු කිරීමේ ආයතනයකට හෝ පොලිසියට බාර කිරීම මගින් අපරාද චෝදනා සඳහා බල කළ හැක.

ණය පැහැර හැරීමක ප්‍රතිඵල ගනුදෙනුකරුවන්ට

ප්‍රමාණවත් පරිදි ආකර්ෂණය නොවන ඒවා විය යුතුය.
 තව දුරටත් ණය ගත නොහැකි වීම (ණය ලබා ගත් අයට හෝ මුළු කණ්ඩායමට), අයහපත් ණය වර්ගීකරණය, උකස් එකතු කිරීම, නීතිමය පියවර, ණය එකතුකරන්නන්ගේ පැමිණීම්, දඩ මුදල් සහ ප්‍රසිද්ධ නිවේදන මෙම ප්‍රතිඵල වලට ඇතුළත් විය හැක.

අවසාන වශයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අවබෝධ කරගත යුතු දෙයක් වන්නේ පැහැර හැරීම් යනු සාමාන්‍යයෙන් ණය ගෙවිය නොහැකි අයගේ ප්‍රතිඵලයක් නොවන බවයි. බොහෝ විට එය ණය නොගෙවා සිටිය හැකි අයගේ ප්‍රතිඵලයක් වෙයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් සපයනු ලබන සේවාව අගය කරන සහ එයට ගරු කරන සහ පැහැර හැරීම් අනුමත නොකරන බව අවබෝධකර ගන්නා ගනුදෙනුකරුවන් ඔවුන්ගේ ණය මුදල් ආපසු ගෙවනු ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් සිදු කරනු ලබන්නේ ප්‍රත්‍යා සේවාවක් සැලසීම බව දකින අය ඔවුන්ගේ ණය ආපසු නොගෙවනු ඇත. පැහැර හැරීම් පිළිබඳ ගැටළු වලට මුහුණ දෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ගත හැකි

ක්‍රියාමාර්ග 10.1 කොටුව මගින් දක්වේ.

10.3 වගුව මගින් නියමිත කාලයේදී ගෙවීම සහ ප්‍රමාද වී හෝ නොගෙවා සිටීමේ පිරිවැය සහ ප්‍රතිලාභ දක්වෙයි.

◆ උදාහරණයක් වශයෙන්, වෙළඳාම උදෙසා ගනුදෙනුකරුවෙක් ණයක් ලබා ගනී. ඇය දිගින්දිගටම ඇයගේ ණය ආපසු නියමිත වේලාවට ගෙවා ඇති අතර මෙය ඇය අඛණ්ඩව ලබා ගත් සිව්වන ණය මුදලයි. මෑතකදී ඇයව අසනීප වූ අතර ඇයට තම වෙළඳාම් කටයුතු අතහැර දැමීමට සිදු වූ අතර ඒ කාලය තුළ සෞඛ්‍ය වියදම් සඳහා ඇයගේ ඉතුරුම් ප්‍රයෝජනයට ගන්නාය. කෙසේ වෙතත්, ඇය දැන් සුවවන අතර ක්‍රමයෙන් ඇය නැවතත් ඇයගේ ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාවන් වෙත යොමු වෙමින් සිටින්නීය. මෙවැනි අවස්ථාවක දී මෙම ගනුදෙනුකරුගේ ණය ගෙවීම් අවශ්‍ය නොවන කාලයක් නමුත් පොලිය එක් රැස්වීම ඇතුළත් කළ හැකි වන පරිදි නැවත සැලසුම් කිරීම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට සාධාරණීකරණය කළ හැක. මෙහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් වඩා දීර්ඝ ණය වාරික සහ

කොටු අංක 10.1 පැහැර හැරීම් අර්බුදයට ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග

1. මූලික මූලධර්ම සහ ක්‍රමවේදයන්ට අනුකූල වන පරිදි ණය ප්‍රතිපත්තීන් හා ක්‍රියාකාරකම් විමර්ශනය කිරීම.
2. ණය නිලධාරීන් කෙතරම් දුරට ඉතා හොඳ ක්‍රමවේදයන් අනුගමනය කරයිද යන්න; ඒවායින් ඇත් වෙයිද යන්න විශ්ලේෂණය කිරීම.
3. වැඩ සටහන මගින් බලාපොරොත්තුවන ක්‍රියාකාරීත්වයක් රඳවා පවත්වා ගැනීමට සමත් දිරිදීම් පද්ධතියක් සැලසුම් කිරීම.
4. දුර්වල ක්‍රියාකාරීත්වයක් සහ ක්‍රියාකාරීත්වය වර්ධනය කිරීම ප්‍රතිකෂේප කරන ණය නිලධාරීන් සහ අනෙකුත් ක්‍ෂේත්‍ර නිලධාරීන් ඉවත් කිරීම.
5. ඉතාමත්ම දුර්වල ණය අනෙක් ඒවායින් වෙන් කොට ඒවා විශේෂිත වූ එකතු කිරීමේ දෙපාර්තමේන්තුවකට ලබා දීම. පිළිගත හැකි මට්ටමක පැහැර හැරීම් ඇති නිලධාරීන් එලෙසම තබා ගැනීම.
6. දෛනික කටයුතු පාලනය කිරීමටත් දිරිගැන්වීම් පද්ධතියක් ක්‍රියාත්මක කිරීමටත් ප්‍රයෝජනවත් කළමනාකරණ තොරතුරු ඔබට ලබා දෙන්නේදැයි තහවුරු කර ගැනීම සඳහා තොරතුරු පද්ධතිය පරීක්ෂා කර බැලීම.
7. පරීක්ෂා කර බැලූ ප්‍රතිපත්තීන් සහ ක්‍රියාකාරී ක්‍රමවේදයන් දිරිගැන්වීම් පද්ධතියක් සමගම ක්‍ෂේත්‍ර නිලධාරීන් හට ඉදිරිපත් කිරීම.
8. ක්‍රියාකාරීත්වයන් වර්ධනය කිරීමටත් දිරිදීම් අත්පත් කර ගැනීමටත් නියමිත කාලයක් සකස් කිරීම.
9. නැවත මූල්‍යකරණ ඉල්ලීම්, පැහැර හැරී ගිණුම් සහ නියමිත කාලයට අනුකූල ගිණුම්වලට එරෙහි නව ප්‍රතිපත්තීන්ගේ සාම්පලයක් ද මැණීමට හැකි පරිදි **expost** පාලන ධාරිතාවයක් ඇති කිරීම.
10. නව ප්‍රතිපත්තීන් හඳුන්වා දීමෙන් මාස හයකට පමණ පසු නව හා පැරණි ණය අතර ක්‍රියාකාරීත්වය විමර්ශනය කිරීම. එය සතුටුදායක නම් පහත සඳහන් පියවර ඉදිරියට ගත යුතුය.
11. එසේ නොමැති නම් මුල් පියවරේ සිට නැවත කටයුතු කළ යුතුය.
12. ණය නැවත ගෙවීමට සැබෑ ලෙසම හැකියාවක් ඇති ගනුදෙනුකරුවන් කිහිප දෙනෙකු පරීක්ෂා සහිතව ප්‍රතිමූල්‍යනය කිරීම.
13. මාස හයකට වඩා වැඩි ණය මුදල් කපා හැරීම (**Write Off**) එක් රැස් කිරීමේ උත්සාහයන් විශේෂිත වූ දෙපාර්තමේන්තුවක් මගින් දිගින් දිගටම කරගෙන යෑම (අදාළ මුදල් වැදගත් වන අවස්ථාවක් සඳහා)
14. ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ප්‍රමාණය සහ ඔවුන්ගේ ණය මුදල් වල ප්‍රමාණය ශක්තිමත් ලෙස වර්ධනය කිරීම සඳහා ප්‍රවර්ධන කටයුතු කිරීම. තමන්ගේ ණය නැවත ගෙවීමේ දුර්වල වාර්තා ඇති ගනුදෙනුකරුවන්ගෙන් ඇත් වීම.
15. දුර්වල ලෙස ක්‍රියාත්මක වන හෝ මුළු මහත් සංකල්පයම (**Drag Down**) කරන ණය නිලධාරීන් ඉවත් කිරීම.

මූලාශ්‍රය: Economic Institute 1996

ගනුදෙනුකරුට අතිරේක පොලී පිරිවැයක් ඇති විය හැක. (තවද එම නිසා, පියවීමට ඇති මුදල වෙනුවෙන් දිගටම ආදායම් ලැබීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට හැකියාව ලැබෙයි.) මේ අනුව ණයකරු නැවත ණය මුදල පොලියත් සමඟ ගෙවයි යන උපකල්පනය යටතේ කිසිදා ආදායම් අහිමි වීමක් සිදුවන්නේ නැත. සමතල ක්‍රමය යටතේ පොලිය ගණනය කරන අවස්ථාවකදී නම්, ණය නිසා සිදු වූ ආදායම් අහිමි වී යෑම වෙනුවෙන් අතිරේක ගාස්තුවක් අය කිරීම කෙරෙහි ෂලක බැලීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට හැකියාව ඇත. (මක්නිසාද, ණය නැවත සැලසුම් කිරීම නිසා එය වඩාත් දීර්ඝ කාලයක් තුළ පියවීමට හැකි වන නිසා එය වඩා වැඩි ආදායමක් ජනිත කළ යුතුය)

මෙයට විකල්ප වශයෙන්, ගනුදෙනුකරුට අතිරේක මුදලක් ණයට දීම කෙරෙහි ද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට සලකා බැලිය හැක්කේ (එනම් ණය නැවත සැලසුම් කිරීම) එමගින් ඇයට ඇයගේ ණය මුදල ගෙවීම මෙන්ම සෞඛ්‍ය අවශ්‍යතා සඳහා ගෙවීමද අඩුණ්ඩුව කළ හැක. මෙය කළ හැකි වන්නේ ණය කරුට නැවත මූල්‍යකරණය කිරීමකින් තොරව ණය නැවත ගෙවිය නොහැකි බවට (ඇයගේ ව්‍යාපාර කටයුතු පවත්වා ගෙන යා නොහැකි නිසා) ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට හැඟී ගිය හොත් පමණි. සාමාන්‍යයෙන් නැවත මූල්‍යකරණය කිරීම නැවත සකස් කිරීමට වඩා

අවධානම් සහිත වන අතර එය කළ යුත්තේ ඉතාමත් පරෙස්සම් සහගතව පමණි.

ණය, නැවත මූල්‍යනය කිරීම හෝ නැවත සැලසුම් කිරීම පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඉතා පරෙස්සම් සහගත විය යුතුය. එය අවසාන වශයෙන් සිදුකරන්නේ ණය නැවත ගෙවීම ධෛර්යමත් කිරීම වුවත් එය අවධානම් සහිත මෙන්ම එය සිදු කළ යුත්තේ අත්‍යන්ත අවස්ථාවන් වලදී පමණි. තවදුරටත්, එය වාර්තාගත ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මුදල් ප්‍රවාහය කෙරෙහි බලපෑමක් ඇති කරයි.

නැවත සැලසුම්කළ ණය හෝ නැවත මූල්‍යනය කළ ණය කළඹෙහි ඇති හිඟය අතපසුවූ ණය හොඳ ණයක් ලෙස පෙන්වුම් කිරීම මගින් අඩු කරයි. අවධානම අවශ්‍යයෙන්ම අඩු නොවුවත් මෙය සිදු විය හැක. ඇත්ත වශයෙන්ම නැවත සැලසුම්කිරීම හෝ නැවත මූල්‍යනය කිරීම මගින් අවදානම වඩාත් වැඩි විය හැක. නැවත සැලසුම්කරන ලද හෝ නැවත මූල්‍යනය කරන ලද ණය කළඹෙහි ඇති අනෙකුත් ණය වලින් වෙන් කොට විශේෂ අවදානයකින් යුතුව අධීක්ෂණය කරන බවට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මගින් තහවුරු කළ යුතුය. එවා කළඹෙහි ඇති "හොඳ" ණය ලෙස වාර්තා නොකළ යුතුය.

ණය නැවත සැලසුම් කල විට ණය නැවත ගෙවීම මගින් කලින් අපේක්ෂා කළ මුදල් ඇතුලට ගලා ඒම සිදු නොවෙයි. ණය විශාල ප්‍රමාණයක් නැවත

වගු අංක 10:3 නියමිත කාලයට ගෙවීම සහ පසුවී ගෙවීම හෝ නොගෙවා සිටීම.		
ආයෝජන	නියමිත කලට ගෙවීම	ප්‍රමාද වී ගෙවීම හෝ නොගෙවා සිටීම
ප්‍රතිලාභ	<ul style="list-style-type: none"> ඉක්මන්, විශාල පසු ණය සඳහා ඇති හැකියාව. ධනාත්මක ණය ඉතිහාසයක් වර්ධනය කර ගැනීම සගයන් අතර ධනාත්මක ප්‍රසිද්ධියක් ලබා ගැනීම පුනුණුවීම්, ඉතිරිකිරීම් හෝ අනෙකුත් වැඩසටහන් හා ණය නිලධාරීන්ගෙන් උපදෙස් යන දේ ලබා ගත හැකි වීම. 	<ul style="list-style-type: none"> ව්‍යාපාරයෙහි ඇති ණය මුදලින් ප්‍රාග්ධනය (හෝ කොටසක්) පවත්වා ගැනීම. පොලී ගෙවීම් සිදු නොකළහොත් වියදම් අඩු වීම ගෙවීම් සිදු කිරීම සඳහා ශාඛාව වෙත අඩුවෙන් යෑම හෝ කිසිසේත්ම නොගොස් සිටීම. (අඩු ප්‍රවාහන පිරිවැය) රැස්වීම් වලට සඳහා අඩු ගනුදෙනු පිරිවැයක් දැරීමට සිදු වීම.
	<ul style="list-style-type: none"> නියමිත කාලයට ගෙවීම් වෙනුවෙන් සම්මාන හෝ ත්‍යාග ලැබීම. 	
පිරිවැය	<ul style="list-style-type: none"> දැනට පවතින ණය සඳහා පොළිය සහ ප්‍රාග්ධනය ගෙවීම. ගෙවීම් සිදු කිරීම සඳහා ගතවන කාලය සහ ප්‍රවාහන පිරිවැය (ගනුදෙනු පිරිවැය) 	<ul style="list-style-type: none"> වැඩසටහනේ අනෙකුත් සේවාවන් ලබා ගැනීමට ඇති හැකියාව අහිමි වීම. අනාගත ණය ගැනීමට ඇති හැකියාව කල් යෑම හෝ අහෝසි වී යෑම. නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම සහ නීතිමය පිරිවැය ණය නිලධාරීන් නිතර පැමිණීම. කණ්ඩායම් සාමාජිකයන්ගෙන් එල්ල වන පීඩනය.
මූලාශ්‍රය: Stearns 1991 b		

සැලසුම්කරණය කළ හොත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ද්‍රවශීලතා ප්‍රශ්නවලට මුහුණ දීමට සිදු වන අතර මේ නිසා ණය ලබා දීම අඩු කිරීමට හෝ නවතා දැමීමට හෝ සිදු වනු ඇත. මෙමගින් නැවතත් අතපසුවීම් ප්‍රශ්න ඇති විය හැක. (සඵලමත් ද්‍රවශීලතා කළමනාකරන පහත සාකච්ඡා කර ඇත.)

ඵලදායීතාවය සහ කාර්යක්ෂම කළමනාකරණය

ඵලදායීතාවය සහ කාර්යක්ෂම කළමනාකරණයට නිපදවනු ලබන සහ කළමනාකරණය කරනු ලබන ව්‍යාපාර ප්‍රමාණයට සාපේක්ෂව ආදායම් උපරිම කිරීම සහ පිරිවැය අවම කිරීම යන්න ඇතුළත් වෙයි. ඵලදායීතා කළමනාකරණය යන්නට ඵලදායී හා සඵල ක්‍රියාකාරීත්වයට නිවැරදි දිරිදීම් සහ කාලානුරූපි සහ ප්‍රයෝජනවත් කළමනාකරණ තොරතුරු සපයනු ලබන තත්ත්වයක් යටතේ කාර්ය මණ්ඩලය ඔවුන්ගේ ක්‍රියාවන් පිළිබඳව වගකිව යුතුය යන්න ඇතුළත් වෙයි. කාර්යක්ෂම කළමනාකරණය අවධානය යොමුකරනු ලබන්නේ හැකි සෑම අවස්ථාවකදීම පිරිවැය කළමනාකරණය කිරීමත් අවම කිරීමටත් කෙරෙහිය.

කාර්ය මණ්ඩල ඵලදායීතාවය වර්ධනය කිරීම

ක්ෂුද්‍ර ණය වල ස්වභාවය නිසා සඵලවත් ලඟා වීම් සහ ණය ආපසු ගෙවීම් වල වගකීම් විශාල වශයෙන් රඳා පවතින්නේ ණය නිලධාරීන් අතේය. (දිරිදීම් යෝජනා ක්‍රම, පිළිගැනීම වැනි දේවල් මගින් ඉතිරිකිරීම් හා සම්බන්ධ නිලධාරීන්ගේ ඵලදායීතාවය ධෛර්යමත් කල හැකි බව සටහන් කල යුතුය. හුදෙක් සරලතාවය උදෙසා පමණක්ම මෙහිදී ණය නිලධාරීන් පිළිබඳව පමණක් සාකච්ඡා කරනු ලබන නමුත් හිඟ හිටි ණය පිළිබඳව අවධානය යොමු කරනවාට වඩා ඉතුරුම් පිළිබඳව අවධානය යොමු කරන ඉතුරුම් නිලධාරීන්ටත් මේ හා සමගම සාකච්ඡාව අදාල වෙයි) මේ හේතුව නිසා ණය නිලධාරීන් ඔවුන්ගේ කළඹවල් කළමනාකරණය කිරීම සහ දියුණු කිරීම සඳහා දිරිගැන්වීම් සහ සුදුසු ලෙස වගකීම් දරණ බවට තහවුරු කළ යුතුය.

ඵලදායීතාවයට ණය දෙන ආකෘතිය ණය ලබා දෙන ක්‍රමය මෙන්ම ඉලක්ක කරන ගනුදෙනු

10.2 කොටුව කාර්යක්ෂමතාවයේ අසාමාන්‍ය ජයග්‍රහණ ලෝක කාන්තා බැංකුව, කාලි, කාම්බෝජියාව

කාම්බෝජියාවේ කාලි හි පිහිටුවා ඇති ලෝක කාන්තා බැංකුව, පිරිවැය අඩු කිරීම මූල්‍යමය ස්වයංපෝෂිත තත්ත්වයක් කරා ගමන කිරීම, මෙන්ම ඔවුන්ගේ ඉලක්ක ජනගහනය වෙත වැඩි හා වඩාත් හොඳ සේවාවක් සැපයීම සඳහා ගත් උත්සාහය තුළින් අසාමාන්‍ය සාර්ථකත්වයක් ලබා ගත් රාජ්‍ය නොවන සංවිධානයකම උදාහරණයක් වෙයි.

ලෝක කාන්තා බැංකුව (Women's World Banking WWB) කාලි හි පිහිටුවනු ලැබුවේ වර්ෂ 1980 දීය. එහි අරමුණ වූයේ කාලි නගරය සහ ඒ අවට සිටින අඩු වරප්‍රසාද ලාභීන්ට; වැඩි වශයෙන් කාන්තාවන්ට ණය සහ අනෙකුත් සේවාවන් සැපයීමයි. වර්ෂ 1991 වන විටත් කාලි හි WWB විශාල වශයෙන් බාහිර ආධාර මත යැපෙමින් පැවතුන අතර එහි ණය ක්‍රියාකාරීත්වයේ කාර්යක්ෂමතාවය ද මනුෂ්‍යායක මට්ටමක නොපැවතුනි. ක්‍රියාකාරී පිරිවැය ඉහල මට්ටමක පැවතුනු අතර ලඟාවීමේ දුර්වල මට්ටමක පැවතුනි. මෙවැනි තත්ත්වයක් යටතේ විදේශ ආධාරකරුවන්ගේ සහ උපදේශකයින්ගේ සහයෝගය ඇතිව ආයතනය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමට තීරණය කරන ලදී. ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ වැඩසටහනේ එක් අංගයක් වූයේ මූල්‍ය නොවන සේවා සැපයීම නැවැත්වීමයි. දෙවැනි අංගය වූයේ නව ණය දීමේ ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීමට උත්සාහ දැරීම වූ අතර තෙවනුව පුහුණු කිරීම සඳහා අති විශාල උත්සාහයක් ගන්නා ලදී.

ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ ප්‍රතිඵල ඉතා සිත් ගන්නා සුළු විය. වසර හතරක් ඇතුළත ගෙවීමට ඇති ණය ප්‍රමාණය 529 සිට 5343 (1995 දෙසැම්බර් වන විට) දක්වා දස ගුණයකට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයකින් වර්ධනය විය. ණය කළඹ 15 ගුණයකින් පමණ වර්ධනය විය. සාමාන්‍ය ණය ප්‍රමාණය වැඩි වශයෙන් වර්ධනය නොවූ අතර ඉලක්ක කණ්ඩායමේද වෙනසක් සිදු නොවුනි. ණයක් ලබා දීමට ගත වන කාලය මෙන්ම හිඟ සහ ණය පැහැරහැරීමේ අනුපාතය ද ඉතා සීග්‍ර ලෙස අඩු වුනි.

මූල්‍ය තිරසාරභාවයට වඩාත් වැදගත් වන ඵලදායීතාවයද කැපී පෙනෙන ලෙස වර්ධනය විය. එක් ණය නිලධාරියෙකුට හිඟ හිටි ණය ප්‍රමාණය 1991 වර්ෂයේදී 88 ක් වූ අතර 1995 වර්ෂය වන විට එය 314 ක් විය. ප්‍රමිතිකරණය කරන ලද හා ඒකාකාරී ණය ප්‍රතිපත්තියක් පවත්වාගැනීම, දැඩි නිරීක්ෂණය සහ ඉතා විශාල වශයෙන් පරිගණක භාවිතා කිරීම මගින් මෙම තත්ත්වය අත්පත් කරගන්නා ලදී. පරිපාලන පිරිවැය ණය කළඹෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් දැක්වූ විට අනුපාතය අඛණ්ඩව පහල යෑම තුළින් මෙම සියලු සාර්ථකත්වයන් පිළිඹිබු විය. 1991 දී මෙම අනුපාතය සියයට 35 ක් විය. 1995 අවසන් වන විට එය සියයට 20 දක්වා අඩු විය. ණය අහිමි වූ යාමේ අනුපාතය අඩු වීමද මේ සමගම සිදුවීමෙන් ඇති වූ කාර්යක්ෂමතාවය වර්ධනය තුළින් කාලි හි WWB හට වැඩි පොලි අනුපාතයක් අය නොකර මූල්‍යමය වශයෙන් ශක්තිමත් භාවයට පත් වීමට හැකි විය.

මූලාශ්‍රය: International Project Consult GmbH (IPC) හි Reinhard Schmidt දායකත්වය සපයන ලදී.

කණ්ඩායම යන දේ මගින් බලපෑම් ඇති වෙයි. මෙම විචල්‍යයන් හිඟ හිටි ණය ප්‍රමාණය සහ ණය නිලධාරියෙකුට ඇති ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණය යන ඒවාට බලපායි. (මෙම අනුපාතයන් ගණනය කරන ආකාරය සඳහා නමවන පරිච්ඡේදයේ 10:2 කොටුව බලන්න.)

හිඟ හිටි සාමාන්‍ය කළඹ සහ ණය නිලධාරියෙකුට සිටින ගනුදෙනුකරුවන් ගණන. හිඟ හිටි ණය ප්‍රමාණය, තෝරා ගනු ලැබූ ඉලක්ක කණ්ඩායමේ සහ ණය දෙන ක්‍රමවේදය මත රඳා පවතී. වඩා විශාල ණය ප්‍රමාණ තුළින් වඩා විශාල ගනුදෙනු කරුවන් සංඛ්‍යාවක් මගින් ඵලදායීතාවය වර්ධනය කළ හැක.

ඉලක්ක කණ්ඩායමේ ඉල්ලුම සහ විශාල ණය ප්‍රමාණයක් අවශෝෂණය කර ගැනීමේ සහ කළමනාකරණය කිරීමේ හැකියාව සමඟ ප්‍රමාණාත්මකව වඩා විශාල ණය තුළනය කළ යුතුය. වඩා වැඩි පැහැර හැරී ණය ප්‍රමාණයක් හෝ ඉලක්ක ගනුදෙනුකරුවන්ගේ කණ්ඩායම ඉවත්කරනු ලැබීම පතිඵල වශයෙන් ලබා දෙන වැඩි කරනු ලැබූ ණය ප්‍රමාණයන් මගින් ඵලදායීතාවය ඉහල නංවා ගත හැකි වුවත් එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සමස්ථ මූල්‍ය ශක්‍යතාවය හෝ සඳහන් කරන ලද මෙහෙවර වර්ධනය කිරීමක් සිදු නොවනු ඇත. " පෙර අරමුදල්කරණයේ බාධක නිදහස් කිරීම, දැනට සිටින ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ව්‍යාපාර වර්ධනය සහ මූල්‍ය ශක්‍යතාවය වැඩි කිරීම සඳහා සිදුකරන සේවය ලබා දෙන ගනුදෙනු කරුවන්ගේ කාමික ව්‍යප්තිය පෙන්නුම් කරයි නම් වැඩිකරන ලද ණය ප්‍රමාණයන් වාසිදායක විය හැක. " (Rhyne and Rotblatt 1994, 48)

එක් නිලධාරියෙකුට සිටින ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණය වැඩිකිරීම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක කාර්යක්ෂමතාවය සහ ඵලදායීතාවය වර්ධනය කිරීමේ සඵලමත් ආකාරයක් වෙයි. කෙසේ නමුත් එක් එක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ණය නිලධාරියෙකුට සිටින ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ප්‍රශස්ත මට්ටම පදනම් වන්නේ එම ආයතනවල ණය ක්‍රමවේදය සහ සාමාන්‍ය ණය වාරික ප්‍රමාණය මතයි. වඩා කෙටි ණය වාරික සහිත තනි පුද්ගල ණය ලබා දෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ණය නිලධාරීන්ට වඩා සාපේක්ෂව වඩා දිගු ණය වාරික සහිත කණ්ඩායම් ණය ආකෘති උපයෝජනයට ගන්නා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ණය නිලධාරීන් වඩා වැඩි ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණයක් හසුරුවයි. මන්දයත් ණය වාරික වඩා දීර්ඝ නම් ණය නිලධාරීන්ට එම ගනුදෙනුකරුවන් සමඟ ගත කිරීමට සිදුවන්නේ අඩු කාලයක් වන බැවිණි. තවද, කණ්ඩායම් ණය දීමේදී සමහර පරිපාලන කටයුතු ද කණ්ඩායම වෙත පැවරිය හැකි අතර එමගින් සමස්ථ පිරිවැය ද අඩු කර

ගත හැක.

ණය නිලධාරියෙකුට සිටින ගනුදෙනුකරුවන් වැඩිකිරීම, ගනුදෙනුකරුවන්ට ප්‍රමාණවත් සේවාවක් සැපයීමට හා ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය පවත්වාගෙන යාමට එම නිලධාරියාට ඇති හැකියාව සමඟ තුළනය කළ යුතුය. දිරිගැන්වීම් ක්‍රම නිවැරදිව සැලසුම්කල වීමට ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රශස්ත ප්‍රමාණයක් ඇති කර ගැනීමටත් ඵලදායීතාවය ලබාකර ගැනීමටත් ණය නිලධාරීන් දිරිමත් කරයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ සේවය කරන පුද්ගලයින් අඩු ආදායම් ලාභී ගනුදෙනුකරුවන් සමඟ වැඩ කිරීමටත් එමගින් වෙනසක් ඇති කිරීමට ඇති හැකියාව තුළින් ලැබෙන ප්‍රතිලාභ නිසා දිරිමත් වන නමුත් බොහෝ සේව්‍යයන් සඳහා පිළිගැනීම සහ මූල්‍යමය ප්‍රතිලාභ යන ඒවාත් වැදගත් වෙයි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ගනුදෙනුකරුවෙක්ව අත් කිසිවෙකුටත් වඩා, වඩාත් හොඳින් හඳුනන්නේ ණය නිලධාරියෙකුය. ණය නිලධාරියා තම ගනුදෙනුකරුවන් නිතර මුණ ගැසීමට යන්නේත්, ඔවුන්ගේ ව්‍යාපාර අවබෝධ කර ගන්නේත් ගනුදෙනුකරුවන්ගේ මූල්‍ය අවශ්‍යතා සහ ඒවා සැපිරීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ඇති හැකියාව පිළිබඳවත් ෂලකා බලා හොඳම තීරණය ගැනීමට හැකියාව ඇත්තේත් ණය නිලධාරියාටය. තමන්ගේ ගනුදෙනුකරුවන් පිළිබඳව වගකීම දැරීමට නම් ඔවුන්ට සැලකිව යුතු තරම් නිදහසක් සහ තීරණ ගැනීමේ අධිකාරියක් ලබා දිය යුතුය. මෙලෙස ලබා දෙන නිදහස ගනුදෙනුකරුවන් සම්බන්ධ වගකීම, වැටුප් වැඩිකිරීමට ඇති හැකියාව හෝ පිළිගැනීම යන ඒවාට සරිලන එකක් විය යුතුය. හොඳින් නිර්වචනය කරන ලද සහ හොඳින් සැලසුම්කරන ලද දිරිගැන්වීම් ක්‍රම, ශක්තිමත් ණය නිලධාරීන් හා හොඳ ගනුදෙනුකරුවන් ඇති කිරීමට උදව් වෙයි.

දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රම. ඉතා හොඳින් සැලසුම් කල දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට වාසිදායක වන අයුරින් හැසිරීමක් සහිත කාර්යමණ්ඩලයකට ප්‍රතිලාභ අත්වන අතර අවධානම වැඩිකිරීමට හෝ අලාභයක් ඇති කිරීමට හේතුවන ආකාරයේ හැසිරීම් සඳහා දඩුවම් ලබා දීමද සිදු කරයි. දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රම සාමාන්‍යයෙන් වැඩ දායක වෙයි. ; (එනම් ක්‍රමන දෙයක් ත්‍යාගය වශයෙන් ලබා දුන්නත් එය වැඩි වටයෙන් ඇති වෙයි.) මේ නිසා ක්‍රමන ආකාරයේ හැසිරීමක් ක්‍රමන ආකාරයේ ප්‍රතිඵලයක් ඇති කරයිද යන්න කළමනාකාරීත්වය අවශ්‍යයෙන්ම අවබෝධ කර ගත යුතු වන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ඵලදායීතාවය සහ ලාභදායීත්වය ඉහල යන පරිද්දෙන් දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමය සැලසුම්

ක්‍රියාවන් කළමනාකරණය

කර ගත හැක. විවිධාකාරයේ දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රම මගින් ගනුදෙනුකරුවන්ට හා ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා මත ඇති කරන බලපෑමද සිතියේ තබා ගත යුතු වෙයි. දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීමේ ප්‍රතිඵල වශයෙන් සේවා මට්ටමට අවාසිදායක බලපෑමක් වෙයි නම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ඵලදායීතාවය ක්‍රමිකව අඩුවන අතර ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ප්‍රමාණයද අඩු වෙයි.

දිරි දීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් පහත සඳහන් ඒවායේ ඕනෑම සංයුතියකින් යුක්ත විය හැක.

- මූල්‍යමය ත්‍යාග
  - උසස්වීම්
  - අතිරේක නිවාඩු
  - උත්සව හෝ සහතික පත්‍ර ආදිය මගින් කෙරෙන ඇගයීම
  - අතිරේක පුහුණු
  - බෝනස් වැඩි කිරීම
- පාපැදි, යතුරු පැදි හෝ වෙනත් වාහන

දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් සැලසුම් කිරීමේදී, පහත සඳහන් ප්‍රශ්න වලට පිළිතුරු සැපයිය යුතුය.

- සුදුසුකම් ලබන්නේ කවුරුන්ද ? කාර්ය මණ්ඩලයේ සියලුම දෙනාද ? කෙණ්ත්‍ර කාර්ය මණ්ඩලය පමණක්ද ?
- දිරිදීම් කුමක් මත පදනම් වෙයිද ? කළඹෙහි ප්‍රමාණය මතද ? ගුණාත්මකභාවය මතද ? ලාභදායකත්වය මතද ?
- එය ගණනය කරනු ලබන්නේ හා ගෙවනු ලබන්නේ කවර කාල සීමාවක් සඳහාද ? මාසිකව ද ? කාර්තුවකට ද ?
- එකතුවේ ප්‍රමාණය කොපමණ වෙයිද? එය බෙදා හරිනු ලබන ආකාරය කෙසේ තීරණය වෙයිද ?

ණය දීම් සඳහා වන දිරිදීම් යෝජනා ක්‍රම ගුණාත්මකභාවය හා ප්‍රමාණය යන මිණුම්වලින් සමන්විත විය යුතුය. උදාහරණයක් වශයෙන්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට තම ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණය සහ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ ගෙවීමට ඇති ණය වල සාමාන්‍යය ප්‍රමාණය වැඩි කර ගැනීමට අවශ්‍ය වෙයි නම්, එය ප්‍රථමයෙන්ම කළ යුතු වන්නේ තම ආයතනය සේවය සපයන ප්‍රදේශය තුළ මේ සඳහා ප්‍රමාණවත් තරම් ඉල්ලුමක් තිබේද යන්නත් විශාල ණය සඳහා (තවද ඒවා නැවත ගෙවීමට ගනුදෙනුකරුවන්ට ඇති හැකියාව ඒ ළි බද වත්) ගනුදෙනුකරුවන් අවශ්‍යතාවයක් පවතීද යන්නත් තීරණය කිරීමයි. මෙය තීරණය කිරීමෙන් පසු, තම කළඹ යම් කිසි ප්‍රමාණයකට වඩා වැඩි කර ගන්නා සහ යම් කිසි කාල

පරාසයක් තුළ ණය ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණය වැඩි කර ගන්නා ණය නිලධාරීන් සඳහා බෝනස් ගෙවීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් සැලසුම් කළ හැක. ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය මණින අතිරේක දිරිදීම් සමඟ තුලනය කළ යුතුය. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය පැහැරහැරීම් ඇති වීමේ අවධානම වැඩි කර ගනිමින් ණය බෙදා හැරීම වර්ධනය කර ගැනීමට කටයුතු කරයි. අතිරේක වශයෙන් ණය ප්‍රමාණය යම් කිසි මට්ටමකට (තම ඉලක්ක වෙළෙඳපොළ අරමුණු කරගෙන) වඩා අඩුවෙන් පවත්වා ගැනීම තහවුරු කිරීමට යම් කිසි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට අවශ්‍ය වෙයිනම්, ණය නිලධාරීන්ගේ ණය කළඹෙහි ප්‍රමාණයට වඩා ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණයට සහ ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය සඳහා ත්‍යාග ලබා දෙන දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් සැලසුම් කිරීමට හැක. මේ ආකාරයට, ණය ප්‍රමාණය වර්ධනය කරගැනීමට වඩා නව ගනුදෙනුකරුවන් එකතු කර ගැනීමට ණය නිලධාරීන් දිරිමත් වෙයි. අවසාන වශයෙන් නැවත ණය ගන්නන්ට වඩා අලුත් ණය ගන්නන් දිරිගැන්වීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට අවශ්‍ය වනු ඇත. මෙයද දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් ලෙස ගොඩ නැංවිය හැක.

පහත සඳහන් ඕනෑම හෝ සියලුම ප්‍රතිඵලයන් ධෛර්යමත් කිරීමට සහ ප්‍රතිලාභ වශයෙන් ලබා දීමට දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රම සැලසුම් කළ හැක. (කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය සියලුම දිරිදීම් යෝජනා ක්‍රම වල ඇතුළත් කළ යුතු වුවත්)

- කළඹෙහි වර්ධනය, ගනුදෙනුකරුවන් සංඛ්‍යාවෙහි සහ කළඹෙහි ගෙවීමට ඇති මුළු ප්‍රමාණය යන දෙකෙහිම
- නැවත ලබා ගන්නා ණය මත පදනම් වූ ගනුදෙනුකරුවන්ගේ රඳා පැවැත්ම,
- නව ගනුදෙනුකරුවන් සංඛ්‍යාවෙහි සිදු වූ වර්ධනය
- කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය, අවදානම්-කල්ගත වීම් විශ්ලේෂණය තුළින්
- වර්ධනය වූ ගනුදෙනුකරුවන් හෝ කණ්ඩායම් ප්‍රමාණය (අදාල වන්නේ නම්)
- ගනුදෙනුකරුවන්ගේ හෝ කණ්ඩායම්වල ප්‍රමාණය (අදාල වන්නේ නම්)
- නව ණය නිලධාරීන්ගේ පුහුණුවීම්

ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සඳහා වන සංගමය (The Association for the Development of Micro-enterprises (ADEMI)) සඵලමත් දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් සඳහා ඉතා හොඳ උදාහරණයක් සපයයි.

කොටු අංක 10.3 ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සඳහා වන සංගමය බොම්බිකන් රිපබ්ලික් කාර්ය සාධන දිරිදීම

ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සඳහා වන සංගමයේ (ADEMI) ණය නිලධාරීන් හට මූලිකව වැටුපට අමතරව ඔවුන්ගේ ණය කළඹෙහි කාර්ය සාධනය මත පදනම් වූ පාරිතෝෂික ගෙවීමක්ද හිමි වෙයි. බෝනස් ක්‍රමය මගින් ඔවුන්ට මූලික වැටුප සියයට 50 ක පමණ ප්‍රමාණයකින් වැඩි කර ගත හැක. මූලික වැටුප පළමු මාස තුන සඳහා (රැකියාව ස්ථිර කිරීමට පෙර කාලය) සකසනු ලැබේ. ඉන් පසු ඔවුන් ගනුදෙනුකරුවන් 100 ක් දක්වා ලඟා වූ විට වැටුප ක්‍රමිකව මාසිකව වර්ධනය වෙයි. පාරිතෝෂික මුදල තීරණය වන්නේ, ගෙවීමට ඇති අනුපාතය, ක්‍රියාකාරී ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංඛ්‍යාව, ඔවුන්ගේ ණය කළඹෙහි ප්‍රමාණය සහ මාසයක් ඇතුළතදී දෙනු ලැබූ ප්‍රමාණය මතය. මෙම දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයේ වඩාත්ම වැදගත් කාණ්ඩය වන්නේ ගෙවීමට ඇති අනුපාතයයි. සියයට 8 කට වඩා අඩුවන සෑම සියයට එකක් සඳහාම අතිරේක පාරිතෝෂිකයක් ගෙවනු ලැබේ.

කාර්ය මණ්ඩලයේ සෑම සාමාජිකයෙකුටම නත්තල් සහ වසර අවසාන පාරිතෝෂික වශයෙන් මාස තුනක හා අටක් අතර වැටුප ලැබෙයි. තවද ඔවුන්ට හදිසි අනතුරක් හෝ මරණයක් ආවරණය වන පරිදි රක්ෂණ ආවරණයක් ලැබෙන අතර විශ්‍රාම වැටුප් සැලසුමකටද සහභාගි විය හැක. තවද නිවස හෝ පාරිභෝජන ණය සඳහා සහනදායී කළඹින් සම්බන්ධ වීමටද ඔවුන්ට හැකි වෙයි. මීට අතිරේකව සේවයෙන් අස්වීමේදී හෝ අස් කිරීමකදී වෙන් වීමේ ගෙවීමක හිමිකම ඇත.

මෙම මූල්‍යමය දිරිදීම වලට අමතරව, ණය නිලධාරීන් හට තව දුරටත් පිළිගැනීමක් ලබා දීම සඳහා උසස්වීම්ද ලබා දෙයි. ආයතනයේ ලාභදායීත්වය කෙරෙහි සැලකිලි යුතු තරම් බලපෑමක් ණය නිලධාරීන්ගෙන් ඇති බව හඳුනාගෙන ADEMI ණය නිලධාරීන් දීර්ඝ කාලීනව රඳවා තබා ගැනීමට උත්සහ දරයි.

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood and Burnett 1995

දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රම, තනි පුද්ගලයන්, ශාඛා හෝ මුළු දෙපාර්තමේන්තුවක් වෙනුවෙන් සැලසුම් කළ හැකි අතර එය රඳා පවතින්නේ එක් එක් පුද්ගලයන් සහ ශාඛා හෝ දෙපාර්තමේන්තු බෙදා ගන්නා ක්‍රියාකාරකම් සහ වගකීම් මතයි. කිසිදු තනි පුද්ගලයෙකුට එලදායීතාවය කෙරෙහි සෘජු බලපෑමක් කිරීමට හැකියාවක් නොමැති නම් තනි පුද්ගලයන්ට ප්‍රතිලාභ ලබා දෙන දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් හඳුන්වා දීම සුදුසු නොවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ඉතිරි කිරීමේ ශාඛාවේදී එකතු කර ණය ක්ෂේත්‍රයේදී ලබා දීම මෙවන් අවස්ථාවකි. කාර්ය මණ්ඩලයේ තනි පුද්ගලයින් විසින් කරන ලද ඉතුරුම් ලබා ගැනීම් වැඩි කිරීම සඳහා ප්‍රතිලාභ ලබා දෙන දිරිදීමේ යෝජනා

ක්‍රමයක් සුදුසු නොවිය හැක. මන්ද ශාඛාවේදී එකතු කරගනු ලබන ඉතුරුම් සාමාන්‍යයෙන් කාර්ය මණ්ඩලයේ එක් අයෙකුගේ ක්‍රියාකාරකම් වලට සම්බන්ධයක් නොමැත. කෙසේ නමුත් ණය ලබා දීමට හා එකතු කිරීමට වගකිව යුතු ණය නිලධාරීන් හට ඔවුන් තමා තමන්ගේ ණය කළඹ කළමනාකරණය කිරීමේ විශිෂ්ඨත්වය සඳහා දිරිදීම ලබා දිය හැක.

ක්ෂේත්‍ර නිලධාරීන්ගේ කාර්ය සාධනය මත පදනම් වූ දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් කළමනාකරණ සහ සහයක කාර්ය මණ්ඩලයටද ලබා දිය හැක. මෙය කළමනාකරණ සහ සහයක කාර්ය මණ්ඩලයට ඔවුන්ගේ අනෙකුත් සහෝදර සේවකයන්ගේ කාර්ය සාධනය මත පදනම් වූ ප්‍රතිශතයක් ගෙවීම මගින් කළ හැක. පිලිපීනයේ Tulay Sa Pay Unland ආයතනය ණය නිලධාරීන්ට මෙන්ම කළමනාකරණ සහ සහයක කාර්ය මණ්ඩලයට වෙනුවෙන් සැලසුම් කරන ලද දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් සඳහා ඉතා හොඳ උදාහරණයක් සපයයි. (10.4 කොටුව බලන්න)

දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක කිරීමට පෙර සුදුසුකම් ලබන සියලුම කාර්ය මණ්ඩල සේවකයන් එක හා සමාන මට්ටමකින් ආරම්භ කරනු ලබන බව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය තහවුරු කළ යුතුය. මන්ද වඩා පරිණත ණය නිලධාරියෙකු හෝ ශාඛාවකට නවක නිලධාරියෙකුට හෝ ශාඛාවකට වඩා වැඩි ගනුදෙනුකරුවන් ප්‍රමාණයක් සිටිය හැක. තවද ණය නිලධාරීන් හට තමන්ගේ උත්සාහයකින් තොරව හොඳ කාර්ය සාධනයක් (හෝ දුර්වල කාර්ය සාධනයක්) ඇති කළඹ ලැබී තිබෙන්නට පුළුවන. අවසාන වශයෙන්, සමහර ශාඛාවන්ට ස්වභාවයෙන්ම ලැබී ඇති භූගෝලීය පිහිටීම හෝ ව්‍යාපාරික ක්‍රියාකාරීත්වයේ මට්ටම සහ ඔවුන්ගේ ප්‍රදේශයේ වෙළඳපොළ ශක්‍යතාවය නිසා හොඳ කාර්ය සාධනයක් පෙන්නුම් කළ හැක.

දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රම සියලුම කාර්ය මණ්ඩලයට පාරදාශ්‍ය විය යුතුය. රහසිගත ස්වරූපයක් සහිත දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රම මගින් වඩාත් ප්‍රශ්නකාරී තත්ත්වයක් ඇති විය හැක. තවදුරටත් දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමයක් සඵලමත් වීමට නම් එය ලබා ගත හැකි එකක් විය යුතු මෙන්ම කාර්ය මණ්ඩලය සඳහා ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙනසක් කිරීමේ හැකියාවද තිබිය යුතුය.

කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධති

පැහැරහැරීම් සඵලමත් ලෙස කළමනාකරණය කිරීමේ වඩාත් වැදගත් අංගයක් වන්නේ ප්‍රයෝජනවත් හා කාලානුරූපී කළමනාකරණ තොරතුරුයි.

ණය නැවත ගෙවීම සිදු වෙයිද යන්න තහවුරු කර ගැනීම සඳහා ණය නිලධාරීන් හට ඔවුන්ගේ ගනුදෙනුකරුවන් පිළිබඳ තොරතුරු දැන ගත යුතුය.

10.4 කොටුව Tulay Sa Pag Unlad ආයතනය, පිලිපීනය කාර්ය සාධන දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රම

ආයතනයෙහි ණය නිලධාරීන් හට පසු කාලයේ ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණයන් සහ ගෙවීමට ඇති ණය ප්‍රමාණය මත පදනම් වූ වඩාත් හොඳින් තේරුම් ගතහැකි දිරිදීමේ ක්‍රමයක් මත පදනම්ව අතිරේකව ගෙවනු ලබයි. මෙම දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමය වර්ෂ 1995 දී හඳුන්වාදුන් අතර ඔවුන්ගේ නාගරික ශාඛාවල කරනු ලබන ණය වර්ග තුනක් සඳහා පහත සඳහන් ආකාරයට ගණනය කරනු ලැබේ.

	ට්‍රයිසිකල ණය	තනි පුද්ගල	සාමූහික කණ්ඩායම්
කණ්ඩායම් ගණන	මාසයක් අවසානයේදී අවම වශයෙන් කණ්ඩායම් 20	මාසය අවසානයේදී අවම වශයෙන් ණය ගන්නන් 25 ක්	මාසය අවසානයේ දී අවම වශයෙන් කණ්ඩායම් 12 ක්
ගෙවීමට ඇති ණය	ගෙවීමට ඇති ණය පෙර මසට වඩා වැඩි විය යුතු අතර කාර්තුවක එකතු වූ ඉලක්කයන්ගෙන් සියයට 75 ක් අත්පත් කර ගත යුතුය (සෑම මාස තුනකටම කණ්ඩායම් 5) ; මුළු ධාරිතාව කණ්ඩායම් 40 ක්	ගෙවීමට ඇති ණය පෙර මසට වඩා වැඩි විය යුතු අතර කාර්තුවක ඉලක්කයන්ගෙන් සියයට 75 ක් අත්පත් කරගත යුතුය. (ණය ගන්නන් දෙදෙනෙක් මාසයක් සඳහා) ; මුළු ධාරිතාව ණය ගන්නන් 75 ක්	ගෙවීමට ඇති ණය පෙර මසට වඩා වැඩි විය යුතු අතර කාර්තුවක ඉලක්කයෙන් සියයට 75 ක් අත් පත් කර ගත යුතුය.
නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය	අවම වශයෙන් සියයට 98 ක්	අවම වශයෙන් සියයට 96ක්	අවම වශයෙන් සියයට 98 ක්
මාසික දිරිදීම වර්ධනය	P1,000ක සිට (කණ්ඩායම් 20 ක් නැවත ගෙවීමේ ප්‍රතිශතය සියයට 98) සිට P 10,000 ක් (කණ්ඩායම් 50 ක්, සියයට 100 ක නැවත ගෙවීම) දක්වා	P 500 (ණය ගැතියන් 25ක්, 98% ක නැවත ගෙවීමක්) සිට P 7,000 (කණ්ඩායම් 71 ක් 100% ක නැවත ගෙවීමක්) දක්වා විහිදෙයි.	P 1,000 (කණ්ඩායම් 12 ක් 98% ක් නැවත ගෙවීමක්) සිට P 7,000 ක් (කණ්ඩායම් 57 ක් ; 100% ක නැවත ගෙවීමක්) දක්වා විහිදෙයි.

ශාඛා කළමනාකරුවන් හට ඔවුන්ගේ ණය නිලධාරීන්ට ලැබුණු දිරිදීමනා සහ මාසය අවසානයේ ශාඛාවේ සමස්ත නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය මත පදනම්වූ දිරිදීමනාවක් ලැබෙයි. ශාඛාව අවම වශයෙන් 98% ක නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයක් අත්පත් කර ගත යුතු අතර එක් කාර්තුවක් තුළදී අවම වශයෙන් දෙවරක්වත් මාසික ඉලක්ක සපුරාගත යුතුය. මාස තුනකින් දෙකකදී ඉලක්කගත ගිණුමවලට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක අත්පත් කර ගත් විට ශාඛා කළමනාකරුවන් හට එක් කාර්තුවක් තුළදී ඔවුන්ගේ වැටුප මෙන් දෙගුනයක් ලැබෙයි. සෑම මාස තුනේදීම ඉලක්ක අත්පත් කර ගත හොත් ශාඛා කළමනාකරුවන් හට එම කාර්තුවේදී ඔවුන්ගේ මාසික වැටුප මෙන් තුන් ගුනයක් ලැබෙයි.

ප්‍රාදේශීය කළමනාකරුවන් හට ද එක් කාර්තුවක් තුළ ඔවුන්ගේ සියලුම ශාඛා සියයට 98 ක නැවත ගෙවීමේ අනුපාතයක් ලබා ගත හොත් සහ එක් කාර්තුවක් තුළදී අවම වශයෙන් දෙවරක් වත් මාසික ඉලක්ක සපුරාගත හොත් දිරිදීමනාවක් ලැබෙයි. ප්‍රාදේශීය කළමනාකරුවන් හට දෙනු ලබන දිරිදීමනා ව්‍යුහය, ශාඛා කළමනාකරුවන්ගේ දිරිදීමනා ව්‍යුහයට සමාන වෙයි.

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood and Harpe 1995

ණය නිලධාරීන්ට ඔවුන්ගේ ඉලක්ක අත්පත් කරගැනීමට සහ ඔවුන්ගේ ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවයට ත්‍යාග ලබා දෙන දිරිදීමනා ව්‍යුහයකින් ප්‍රතිලාභ ලැබීමට නම් පැහැරහැරීම් පිළිබඳ තොරතුරු හැකි ඉක්මනින් දැනගත යුතුය. පැහැර හැරීම් සඵලමත් ලෙස කළමනාකරණය කිරීමට ඉක්මන් පසු විපරම් කිරීමක් අවශ්‍ය වෙයි. හැකියාවක් ඇති නම් ණය නිලධාරීන් හට ඔවුන්ගේ ගණුදෙනුකරුවන්ගේ ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳව දෛනික

හෝ සතිපතා වාර්තා ලැබිය යුතුය. (කොටු 10.5 බලන්න)

පිරිවැය කළමනාකරණය කිරීම

කාර්යක්ෂම කළමනාකරණය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ එක් නිමැවුම් ඒකකයක පිරිවැය කළමනාකරණය කිරීමයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය දීම් වල ස්වභාවය (කුඩා ණය සහ ලඟා වීමට අපහසු

ගනුදෙනුකරුවන්ගේ පදනමක් සහිත වීම) අඩු පිරිවැය ව්‍යුහයකට එරෙහිව ක්‍රියාත්මක වෙයි. එසේම, තව තවත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන, ඔවුන්ගේ අනුග්‍රාහක අරමුදල් සහ වාණිජ අරමුදල් සඳහා ලඟා වීම අඩු කරන විට ඔවුන්ගේ ,පැතිරීම, (මූල්‍යකරණ පිරිවැයේ සහ අරමුදල් ණයට දීමෙන් ලැබෙන ආදායම අතර වෙනස මගින් පරිපාලන පිරිවැය ණය අහිමිවී යෑම් සහ සකසන ලද ප්‍රාග්ධන පිරිවැය ආවරණය කළ යුතුය. 9 වෙනි පරිච්ඡේදය බලන්න.) අඩු වනු ඇත. මෙමගින් දක්වනු ලබන්නේ මෙහෙයුම් වල කාර්යක්ෂමතාවය අවධාරණය කරනු ලැබීමයි; විශේෂයෙන්ම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සැලකිය යුතු (Outreach) ව්‍යාප්තියක් දක්වා ලඟා වීමට වර්ධනය වන විට සහ තව තවත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ක්ෂේත්‍රයට පිවිසෙන විට, තරඟකාරීත්වය ක්‍රමයෙන් ඉහළ යන්නේ පොලී අනුපාත අඩු කිරීමට බල කරමින් වන අතර එය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන් හි පැතිරීම තවදුරටත් අඩු කරයි. මෙවැනි තත්වයක් යටතේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ඔවුන්ගේ පිරිවැය සඵලමත් ලෙස කළමනාකරණ කිරීම අවශ්‍යයෙන්ම කළ යුතු වෙයි.

09 වෙනි පරිච්ඡේදයෙහි සඳහන් කළ පරිදි, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට පිරිවැය වර්ග හතරක් දැරීමට සිදු වෙයි. මූල්‍ය පිරිවැය, ණය අහිමිවීම් සඳහා වෙන් කිරීම්, මෙහෙයුම් හෝ පරිපාලන පිරිවැය සහ සකසන ලද ප්‍රාග්ධන පිරිවැය එම පිරිවැය වර්ගයි. මූල්‍ය පිරිවැය සහ සකසන ලද ප්‍රාග්ධන පිරිවැය බොහෝ දුරට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ක්‍රියාත්මක වන වෙළඳපොළ මත රඳා පවතී. ණය අහිමිවීම් කළමනාකරණය, පැහැර හැරීම් කළමනාකරණය යටතේ දැනටමත් සාකච්ඡා කර ඇත. කාර්යක්ෂමතා දර්ශක, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක වත්කම් හා සම්බන්ධ මෙහෙයුම් පිරිවැය මනිනු ලබන අතර මෙම සාකච්ඡාව මගින් මෙහෙයුම් පිරිවැය කළමනාකරණය කිරීම පිළිබඳව අවධානය යොමුකරනු ලැබේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් පරිණත භාවයට පත් වන විට සහ ප්‍රශස්ත ආර්ථික පරිමාණයකට ලඟා වන විට මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය වර්ධනය වෙයි. මේ නිසා නව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල මෙහෙයුම් පිරිවැය අනුපාතයන් (මෙහෙයුම් පිරිවැය, ගෙවීමට ඇති ණයට සාපේක්ෂව දක්වූ විට) වඩාත් ඉහළ වෙයි. කාර්යක්ෂමතා දර්ශක අනෙකුත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන හෝ මූල්‍ය අතරමැදිකරුවන් සමඟ සංසන්දනය කිරීම දුෂ්කර වන්නේ මේ නිසාය. අභ්‍යන්තර මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ඔවුන්ගේ මෙහෙයුම් වල පහත සඳහන් අංශ කෙරෙහි අවධානය යොමු කල හැකි අතර වැඩි දියුණු වීම් මැනීම සඳහා ඒවා කාලයක් තිස්සේ සංසන්දනය කළ හැක.

- මුළු වැටුප් පිරිවැය
- විමධ්‍යගතකරණය කරන ලද තීරණ ගැනීම.
- පද්ධතීන් සහ ප්‍රතිපත්තීන් ප්‍රමිතිකරණය
- තොරතුරු පද්ධතීන් කළමනාකරණය

මුළු වැටුප් පිරිවැය

සාමාන්‍යයෙන් මෙහෙයුම් පිරිවැයෙහි වැඩි කොටසක් සමන්විත වන්නේ වැටුප් වලිනි. **Curisten** සහ අනෙකුත් අය (1995) හඳුනා ගත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන 11 ක මුළු පරිපාලන පිරිවැයෙහි ප්‍රතිශතයක් වශයෙන් ගත් විට, වැටුප් සියයට 48 සිට 75 දක්වා වෙයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ක්‍රියාත්මක වන රටෙහි සාමාන්‍ය වැටුප් මට්ටම සහ බඳවා ගන්නා කාර්ය මණ්ඩලයේ ගුණාත්මකභාවයෙන් වැටුප් පිරිවැයට බලපෑමක් ඇති වෙයි. ඉතා ඉහළ අධ්‍යාපනික සුදුසුකම් බඳවා ගන්නේ දැයි යන තීරණය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අරමුණු සහ ණය නිලධාරීන්ගෙන් බලාපොරොත්තු වන විශේෂිත වූ කාර්ය හා සම්බන්ධ වෙයි.

වැටුප් බොහෝ දුරට මූල්‍යමය දිරිදීමනා යෝජනා ක්‍රමයන් මත පදනම් විය හැක. එමගින් සාමාන්‍ය වැටුප්, ණය කළඹ මත ජනනය කරන ලද ආදායම හා සම්බන්ධ වෙයි.

විමධ්‍යගත කරන ලද තීරණ ගැනීම්

බොහෝ සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල විමධ්‍යගත කරන ලද මෙහෙයුම් ව්‍යුහයක් ඇත (Christen 1997 බලන්න). ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය වල සමජාතීය ස්වභාවය නිසා (කුඩා ණය, පොදුවේ බෙදා හැරීමේ ක්‍රම) ණය අනුමත කිරීම බොහෝ විට ණය නිලධාරීන් (හෝ අදාල අවස්ථාවන්හිදී ණය ගන්නා කණ්ඩායම) හට පවරා දිය හැක. තවද වඩා විශාල ණය ප්‍රමාණ සම්බන්ධ අවසන් තීරණ බොහෝ විට ශාඛා මට්ටමේදී ණය කළමනාකරුට ගත හැක. විමධ්‍යගත කරන ලද ණය අනුමත කිරීමේ ක්‍රියාවලීන් මගින් මෙහෙයුම් පිරිවැය අඩු වෙයි. ගනුදෙනුකරුවන්ගේ බලා සිටීමේ කාලය අඩු වැඩි දියුණු වෙයි.

ශාඛාවන් සරලව පරිපාලන ඒකකයන් ලෙසින් සලකනවාට වඩා ලාභ මධ්‍යස්ථාන ලෙසින් සලකා ඔවුන්ට සඵලදායී කළමනාකරණය සහ කාර්යක්ෂමතාවය පිළිබඳව තීරණ ගැනීමේ බලය ලබා දීම තුලින් සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සමස්ත කාර්යක්ෂමතාවය ඉහළ යයි. එදිනෙදා කටයුතු පිළිබඳ තීරණ ගැනීම ශාඛා වලට හෝ ඒකකයන්ට විමධ්‍යගත කිරීම, කාර්යක්ෂමතාවය සඵලමත් ලෙස වර්ධනය කිරීමේ මාර්ගයක් සහ පිරිවැය කළමනාකරණය සඳහා ශාඛා වගකීම් සහගත කිරීමක් ද වෙයි.

පිරිවැය වාර්තා කිරීම, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සිට ශාඛා වලට පවරා දීම, විමධ්‍යගත කරණය කරන ලද තීරණ ගැනීමක් සඳහා සුදුසු වෙයි. මෙහෙයුම් පිරිවැය, ණය අභිමිච්චි සඳහා වෙන්කිරීම, සහනාධාර සකස්කිරීම, ක්ෂය වීම් සහ අනෙකුත් සියලුම පිරිවැය ශාඛා මට්ටමේදී හෝ ඒකක මට්ටමේදී ගණන් ගත යුතු අතර ශාඛාව මගින් ජනනය කරන ලද ආදායම සමඟ මැනිය යුතුයි. මීට අමතරව ඇතැම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පොදු කාර්ය පිරිවැය (හෝ ප්‍රධාන කාර්යාලය) ශාඛා වලට මාරු කරනු ලබයි. එමගින් මුළු පිරිවැය ආවරණය ජාලය තුළින් සිදු වෙයි.

පිරිවැය නැවත ලබා ගැනීමේ පදනම මත මාරු කරන ලද පිරිවැය කොටස් කරනු ලබන්නේ සෑම ශාඛාවකට ඇති වත්කම් (ණය) හෝ වගකීම් (තැන්පතු) වල ප්‍රතිශතයක් ලෙසින්ය.

10.5 කොටුව ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සඳහා වන සංගමයේ ණය නිලධාරියෙක් වාර්තා කරයි.

ක්ෂුද්‍ර ව්‍යාපාර සංවර්ධනය සඳහා වන සංගමය (ADEMI) ණය නිලධාරීන් හට ඔවුන්ගේ කළමනාකරණ ණය ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව වාර්තාවක් දෙනු ලබා දෙයි. මෙම වාර්තා, ණය නිලධාරීන් උද්‍යම තම කාර්යාලයට පැමිණීමට පෙර ඔවුන්ගේ මෙසය මත තබා තිබෙන අතර මේ නිසා ඔවුන්ට පැහැර හැරීම් ඇති ගනුදෙනුකරුවන් හමුවීමට යාමට හෝ නව ණය ලබා දීම කෙරෙහි අවධානය යොමු කළ හැක. දෛනික වාර්තා, සෑම ගනුදෙනුකරුවෙකුගේම ණය වාරික අවසානය පිළිබඳවත් තොරතුරු සපයන්නේ ණය නිලධාරීන් හට, ණය ගෙවීම් අවසන් වීගෙන යන ගනුදෙනුකරුවෙකුට අවශ්‍ය නම් ඔවුන්ගේ පැරණි වාරික අවසන් වීමට පෙර නව ණයකට අයදුම් කිරීමට අවශ්‍ය සහයෝගය ලබා දීමට හැකි වනු පිණිස ඔවුන් හමුවීමට හැකියාව ලැබෙන පරිදිය. මේ ආකාරයට ගනුදෙනුකරුවන් හට ණය සඳහා අඛණ්ඩ ලඟා වීමක් ඇත. (ඔවුන් තම පෙර සහ වත්මන් ණය කලට වේලාවට ගෙවා ඇතැයි යන උපකල්පනය යටතේ)

මූලාශ්‍රය: Ledgerwood & Burnett 1995

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තවදුරටත් මහා පරිමාණයෙන් අරමුදල් ලබා ගන්නා අතර (වාණිජව හෝ දායකයින් හරහා) නැවත ණය දීම සඳහා එම අරමුදල් එක් එක් ශාඛාව වෙත හෝ සිල්ලර ඒකක වෙත මාරු කර යවයි. මෙම අරමුදල් සමඟ බැඳී පවතින පිරිවැය (සත්‍ය මූල්‍ය පිරිවැය හෝ ආරෝපනය කළ ප්‍රාග්ධන පිරිවැය) ශාඛාවට මාරු කල යුතු වේ. මෙය හුවමාරු මිල (transfer pricing) යන නමින් හඳුන්වනු ලබන අතර බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සහ වාණිජ මූල්‍ය ආයතන වල බහුලව දැකිය හැකිවේ

(පරිච්ඡේද 6 හි කෙටියෙන් සාකච්ඡා කර ඇත). මේ සමානවම සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි සිල්ලර ශාඛාවන් ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදුකරන අතර මෙම අරමුදල් ප්‍රධාන කාර්යාලයට මාරුකර යවයි. මේ සඳහා ඔවුන්ට හුවමාරු මිලක් ලැබිය යුතු වේ.

හුවමාරු මිල මගින් ප්‍රධාන කාර්යාලයේ සිට ශාඛාවලටත්, ශාඛා වල සිට ප්‍රධාන කාර්යාලයටත් මාරු කරන අරමුදල් සඳහා අරමුදල් පිරිවැයක් සකස් කරනු ලබයි. ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය ටේබ්ලයමත් කිරීම සඳහා ප්‍රධාන කාර්යාලයෙන් මාරු කරන අරමුදල් සඳහා යොදා ගන්නා අනුපාතය, ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සඳහා ශාඛාව විසින් ගෙවනු ලබන අනුපාතයට වඩා වැඩි අනුපාතයක තබා ගත යුතු වේ. (එනම්, ශාඛා වල පිරිවැය අඩු අගයක තබා ගැනීමට හැකියාවක් ඇති බවට ශාඛා විසින් තක්සේරු කරයි. ප්‍රධාන කාර්යාලයෙන් ණයට ලබාගන්නවාට වඩා අඩු පිරිවැයක් සහිතව ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදු කිරීම වඩා ප්‍රයෝජනවත් වේ. ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සඳහා දැරිය යුතු අතිරේක මෙහෙයුම් පිරිවැය හුවමාරු මිල ගණනය කිරීමේදී සැලකිය යුතු අතර එය සාමාන්‍යයෙන් ඉහල අගයක් වේ. ප්‍රධාන කාර්යාලයට මාරු කරන අරමුදල් සඳහා හුවමාරු මිල ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙන් ණය ගන්නා පුද්ගලයින්ගෙන් ලබා ගන්නා අනුපාතයට වඩා අඩු විය යුතු අතර ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සඳහා ගෙවන අනුපාතයට වඩා වැඩි විය යුතුය. (එනම්, අරමුදල් ප්‍රධාන කාර්යාලයට මාරු කරනු වෙනුවට වැඩි ආදායමක් උපයාගැනීම සඳහා අතිරේක අරමුදල් ණය වශයෙන් ලබා දීම සඳහා ශාඛාවන් ටේබ්ලයමත් කල යුතුය)

කුමන කාර්යාලය විසින් අරමුදල් ණයට ලබා දෙනවාද නොසලකා සාමාන්‍යයෙන් ශාඛා සහ ප්‍රධාන කාර්යාලය අතර එක් හුවමාරු මිලක් පමණක් ස්ථාපනය කර ඇත. මෙම අනුපාතය සාමාන්‍යයෙන් ණය සඳහා වන වාණිජ වෙළඳපල අනුපාතයට සමාන විය යුතුය. (එය සාමාන්‍යයෙන් ණය ගන්නන් සඳහා ගෙවනු ලබන අනුපාතයට වඩා අඩු වන නමුත් ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් සඳහා ගෙවනු ලබන අනුපාතයට වඩා වැඩිවේ.) එහිදී එම අරමුදල් ඒකරාශීකරණය සඳහා (ඉතුරුම් හෝ වාණිජ ණය හෝ මගින්) වැයවූ පිරිවැය ආවරණය කරගැනීම සඳහා ප්‍රධාන කාර්යාලය හෝ ශාඛාව සඳහා කුඩා පැතුරුමක් ඇතුලත් කර ගත හැකිවේ. මුදල් මාරු කිරීමේ ප්‍රථිපලයක් ලෙස හුවමාරු මිල ඇති නොවන බව සිහිතබා ගත යුතුවේ. ඒ වෙනුවට අවසානයේදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශන ඒකාබද්ධ කිරීමේදී එහි ශුද්ධ අගයන් ශුන්‍ය බවට පත්වන ගිණුම් සටහන් පමණක් වේ.

කොටුව 10.6 ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුව සහ බංගලාදේශයේ ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි හුවමාරු මිල

ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුව සහ බංගලාදේශයේ ග්‍රාමීන් බැංකුව ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමට සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය සඳහා උපකාර වීමට හැකි හුවමාරු මිල සඳහා ක්‍රම දෙකක් ඉදිරිපත්කරයි. ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුව සමස්ථ පද්ධතියේ ණයට එදිරිව ඉතුරුම් වල සාපේක්ෂ අවධාරණය සකස් කිරීමට ඇති හැකියාව රඳවා ගනී. ඉන්දුනීසියාවේ රක්ෂාත් බැංකුව විසින් පැවරුම් මිලෙහි යාන්ත්‍රණය හරහා සමස්ථ ණයට එදිරිව ඉතිරුම් සමස්ථයක් ලෙස සලකා

හුවමාරු මිල යනු රක්ෂාත් බැංකුවෙහි ශාඛාවන් ඉතුරුම් ඒකක සඳහා ගෙවන අනුපාතයයි. ඒ මගින් ඉතුරුම් උපදවන ඒකකයක් සඳහා ලාභදායීත්වය නිර්ණය කරනු ලබයි. මන්දයත් KUPEDES හි (ණය නිෂ්පාදිතය) ණය වශයෙන් ලබා දෙන අනුපාතය ස්ථිර වන අතර මිල ගැලපීම මගින් ඉතුරුම් සහ ණය සඳහා සාපේක්ෂ අවධාරණය වෙනස් කල හැකි වේ. මිල ඉතා අඩු අගයකට සකස් කරන ලද්දේ නම් (තැම්පත්කරුවන්ට ගෙවනවාට වඩා ඉතා සුලු අගයකින් වැඩි ප්‍රමාණයක්) ඔවුන්ගේ ඉතුරුම් සඳහා උපයාගත හැකි වන්නේ ඉතා කුඩා හුවමාරු මිලක් වන අතර ඔවුන් උපයාගත යුතු මුළු ආදායම ණය ලබා දීම මගින් උපයාගැනීමට සිදුවේ.

1991 දී ඉන්දුනීසියානු බැංකු ද්‍රවශීලතාවය පිළිබඳ ගැටළුවකට තදින්ම මුහුණ දී එම අවස්ථාවේදී, රක්ෂාත් බැංකුව විසින් එහි හුවමාරු මිල ඉතාමත් ඉහල අගයක තබා ගන්නා ලදී. එම නිසා අරමුදල් තැන්පත් කිරීම සඳහා ලද මුදල, ණය මුදල් සඳහා ලද අනුපාතයට ආසන්න විය. එම නිසා ඔවුන් ණය වශයෙන් මුදල් ලබා දෙනවාට වඩා වැඩි ආදායමක් ලබා ගත හැකි නිසා (එසේම ණය ලබාදීමේදී පිරිවැයක් ද එයට එකතු වන නිසා) එහි ඒකක වල ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය වැඩි කර ප්‍රධාන ශාඛාව වෙත එවීම සඳහා ධෛර්යමත් විය. මේ මගින් එම අවස්ථාවේදී ණය වැඩසටහන් වල වර්ධන අනුපාතය නැවතුනි. ඒකකයක්, ප්‍රධාන ශාඛාවෙන් මුදල් ලබා ගැනීමේදී මිල

මූලාශ්‍රය: Rhyme and Rotblatt 1994

මේ ආකාරයටම හැසිරවීමට හැකි වුනි. වර්තමානයේදී ණය ලබා දීම සඳහා උපරිම දිරි ගැන්වීමකට හුවමාරු මිල ඉතා පහත අගයක තබා ඇති අතර ණය දීමේ මට්ටම නැවතත් වැඩිවීමට පටන් ගෙන ඇත.

ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහිද ලාභ-මධ්‍යස්ථාන සංකල්පය යොදා ගෙන ඇත. ග්‍රාමීන් බැංකුවේ ශාඛාවන් ඔවුන් රඳවා තබා ගෙන ඇති අනිවාර්ය ඉතුරුම් තැන්පතු (සියයට 85 ක් ගෙවනු ලබන) සහ සියයට 12 ප්‍රධාන කාර්යාලයෙන් ලබා ගන්නා සාමාන්‍ය ණය (නිවාස ණය සඳහා අඩු අගයකි) මගින් ණය අරමුදල් සපයා ගනී. ප්‍රධාන කාර්යාලයේ වියදම් සහ ශාඛාවන් හි පිරිවැය පාලනය කිරීමට සහ ඉතුරුම් වැඩි කිරීමට ශාඛාවන් දිරි ගන්වමින්, ග්‍රාමීන් බැංකුව විසින් වෙළෙඳපොලට සාපේක්ෂක අරමුදල් පිරිවැයක් (මෙය ග්‍රාමීන් බැංකුවේ අරමුදල් පිරිවැයෙහි සත්‍ය අගයට වඩා වැඩි වුවත්) සකස් කර ඇත. පැවරුම් මිල සකස් කර ඇත්තේ ප්‍රතිපත්ති පිළිබඳ සංඥාවක් ලබා දීමට වන අතර අවශ්‍යයෙන්ම සෘජු සත්‍ය පිරිවැය මෙහිදී දැක්වීමට අවශ්‍ය නොවන නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සිල්ලර ඒකකයන් හි ලාභදායීත්වය, සමස්ථ පද්ධතියේ ලාභදායීත්වයෙන් වෙනස් විය හැකි බව සටහන් කල යුතුය. උදාහරණයක් ලෙස, ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි නිවාස ණය සඳහා සියයට 2ක් හුවමාරු මිලක් ලබා දෙන අතර එමගින් සියයට 6 ක පැතුරුමක් ලබා දේ. එමගින් එම පැතුරුම තුල ඔවුන්ගේ පිරිවැය රඳවා ගැනීම සඳහා මහත්සි වී, ශාඛාවල කාර්යක්ෂමතාවය ග්‍රාමීන් බැංකු විසින් නිවාස ණය සඳහා සහනාධාර මුදල් යොදා ගන්නා නිසා මෙම ණය මුදල් මගින් ග්‍රාමීන් බැංකුවේ සමස්ත මූල්‍ය ස්වයංපෝෂිතතාවයට දායකත්වයක් සපයන්නේ නැත. කාර්යක්ෂමතාවය සඳහා තෝරාගත් සහනාධාර වල සංකලනයක් මගින් ශක්තිමත් පෙළඹවීමත් නොකඩවා යොදා ගැනීම පිළිබඳ උදාහරණයක් වේ.

උදාහරණ ලෙස, වසරකට සියයට 10 ක පිරිවැයක් ඇතුළත්වන වාණිජ අරමුදල් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් ලබා ගන්නේ යැයි සිතමු. එහි ඉතුරුම් සඳහා වසරකට සියයට 5 ක් ගෙවනු ලැබේ. එහි ශාඛා ජාලය තුල ඔවුන් ණය ලෙස බෙදාහරින ප්‍රමාණයට වඩා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදුකරන ශාඛාවක් තිබිය හැකිවේ. අනිකුත් ශාඛාවන් ඔවුන් ඒකරාශීකරණය කරන ඉතුරුම් වලට වඩා වැඩි ණය ප්‍රමාණයක් මුදා හරිනු ලැබේ. අතිරේක අරමුදල් ඇති ශාඛා විසින් (ණය වලට වඩා ඉතුරුම් ඇත) මෙම අරමුදල් ප්‍රධාන කාර්යාලයට ණයට දෙන අතර හුවමාරු මිලක් ඔවුන්ගේන් ලබා ගනී. (සාමාන්‍යයෙන්

සියයට 10 ට ආසන්න) අරමුදල් අවශ්‍ය වන ශාඛා (ඉතුරුම් වලට වඩා ණය ඇති) හුවමාරු මිල යටත් ප්‍රධාන කාර්යාලයෙන් අරමුදල් ලබා ගනී.

ඉමිති පද්ධතීන් සහ ප්‍රතිපත්තීන් (Standardized systems and policies)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල ඉහල ප්‍රමිත පද්ධතීන් සහ ප්‍රතිපත්තීන් මගින් සමස්ථ කාර්යසාධනය සඳහාම ඉහල දායකත්වයක් ලබා දෙයි. සෑම කාර්ය මණ්ඩල සේවකයෙකුගේම කාර්යයන් පැහැදිලිව නිර්වචනය කර ගත යුතු අතර සියළුම ශාඛාවන් තුල දෛනික සහ

ක්‍රියාවන් කළමනාකරණය

සතිපතා කරන වැඩ පිළිබඳව සකස් කළ යුතුවේ. කාර්යසාධනය අධීක්ෂණය කිරීමට ව්‍යාප්තිය පිළිබඳව දැනගැනීමට සහ මෙහෙයුම් කාර්යක්ෂමතාවය ලබා කර ගැනීමට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ඉතා ඉහළ ලෙස ප්‍රමිතගත කිරීම අත්‍යාවශ්‍ය වේ. දිනපතා සිදුකරන ක්‍රියාපිළිවෙලවල් මගින්ද සේවලාභීන්ට ඔවුන්ගේ වර්ධනයක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රතිපත්තීන් වලට අනුකූලව සකස් කර ගැනීමට හැකියාව ලබා දෙයි.

සීග්‍ර ලෙස වර්ධනය වන අවස්ථාවලදී හෝ කාර්ය මණ්ඩල සාමාජිකයින් වෙනත් ශාඛාවකට මාරුකළ අවස්ථාවලදී හෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රමිතගත කරන ලද ක්‍රියාපටිපාටීන් මගින් ප්‍රතිලාභ ලැබිය හැකි වේ. කෙසේ නමුත් ශාඛා මට්ටමේදී ක්‍රියාපටිපාටීන්ගේ ස්වයංක්ෂණය යම් ප්‍රමාණයකට ලබා දීමද අවශ්‍ය වේ. විශේෂයෙන්ම ඒවා ලාභ-මධ්‍යස්ථාන ලෙස හඳුන්වන අවස්ථාවලදී මෙය වැදගත් වේ. ණය සහ ඉතුරුම් ආදී මූලික ක්‍රියාකාරකම් ඉහළ ලෙස ප්‍රමිතගත කිරීම අවශ්‍ය වන අතර සේවලාභීන් විසින් කිරීම, සමාජය හා අන්තර්ග්‍රහණ වීම සහ වෙනත් කරුණු ආදිය එතරම්ම ප්‍රමිතගත කළ යුතු නැත.

(කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතීන් සඳහා 7 වෙන පරිච්ඡේදය සහ Christen 1997 බලන්න.)

පිරිවැය පාලනය කිරීම සහ කර්යක්ෂමතාවය කළමනාකරණය කිරීම සඳහා සඵලදායී කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා වැදගත් වේ. ශාඛා මට්ටමේදී හෝ ඒකක මට්ටමේදී සහ සමස්ථ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන මට්ටමේදී ඵලදායීතාවය කළමනාකරණය කිරීම සඳහා කාලානුරූපී සහ නිවැරදි තොරතුරු කළමනාකාරීත්වයට අවශ්‍ය වේ. සාර්ථක පරිපාලන පද්ධතීන් සහ ක්‍රියාපටිපාටීන් මත සාර්ථක කළමනාකරණ පද්ධතීන් ගොඩ නැංවිය යුතුවේ.

ප්‍රධාන දර්ශක ගණනය කිරීම සඳහා තොරතුරුවල ඇති අවශ්‍යතාවය පිළිබඳව මෙම අත්පොතෙහි කලින් පරිච්ඡේදයකදී දක්වා ඇත. මූල්‍ය කළමනාකරණ තොරතුරුවලට අමතරව, අධීක්ෂකයින්ට සහ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ට සෑම පරාසයකම උපස්තම්භක තොරතුරු (Supporting Information) අවශ්‍ය වන අතර ඉදිරිපෙළ සේවක මණ්ඩලයට ඔවුන්ගේ දිනපතා ක්‍රියාකාරකම් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා තොරතුරු අවශ්‍ය වේ, (Rhyne and Rotblatt 1994, 59)

අවදානම් කළමනාකරණය

අවදානම් කළමනාකරණය යනු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක මූල්‍ය කළමනාකරණයේ වැදගත්ම

අංගයන්ගෙන් එකක් වේ. අවදානම් කළමනාකරණය, වත්කම් සහ වගකීම් කළමනාකරණය සහ මෙහෙයුම් අවදානම් කළමනාකරණයටත් ඉතා පුළුල් ලෙස කණ්ඩායම් ගත කළ හැකි වේ.

වත්කම් සහ වගකීම් කළමනාකරණය

මූල්‍ය ආයතනයක, මූල්‍ය අවදානම කළමනාකරණය කිරීම, වත්කම් සහ වගකීම් කළමනාකරණය යනුවෙන් හැඳින්වේ. සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය බලාපොරොත්තුවන ආදායම වැඩිකර ගැනීම සඳහා සිදුකරන කිසියම් ක්‍රියාකාරකමක් ඇත්නම් ඒ මගින් එහි අවදානම් ව්‍යුහයද ඉහළ යයි. වත්කම් සහ වගකීම් කළමනාකරණයේදී (Asset and Liability Management-ALM) එම අවදානම් තේරුම් ගැනීමද, ඒවා පැහැදිලි කර ගැනීමද ඇතුළත්වන අතර එමගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට වඩාත් සුදුසු වන නිවැරදි ව්‍යාපාරික තීරණ ගැනීම සඳහා අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයට සහ ඉහළ කළමනාකාරීත්වයට හැකියාවක් ලැබේ.

ALM මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ශේෂ පත්‍රයෙහි ව්‍යුහය සහ එම ව්‍යුහයෙහි නිසඟයෙන්ම ඇතුළත්වන අවදානම් සහ ආදායම් කළමනාකරණය කරනු ලබයි. බොහෝ සියුම් ලෙස නිර්වචනය කිරීමේදී වත්කම් හා වගකීම් කළමනාකරණය යනුවෙන් පැතුරුම් කළමනාකරණය (Spread Management) හෝ ආදායම් උපදවන වත්කම් සඳහා පොලී අනුපාතය සහ අරමුදල් සඳහා පොලී පිරිවැය අතර ධනාත්මක පැතුරුම් පවත්වාගෙන යෑම වේ.

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සත්‍ය මූල්‍ය අතරමැදියන් ලෙස ක්‍රියා නොකරන නිසා (ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණ සහ ණය ලබා දීම) ඔවුන් වත්කම් සහ වගකීම් කළමනාකරණය සම්බන්ධව ප්‍රමාණය ඉක්මවා අවධානය යොමු නොකරනු ඇත. කෙසේ නමුත්, කාලය ගතවීමේදී දායක අරමුදල් හිඟවීම සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය වාණිජ ණය වැඩි වශයෙන් ලබා ගැනීම නිසාත් වත්කම් හා වගකීම් කළමනාකරණය වඩාත් වැදගත් වනු ඇත.

සාමාන්‍යයෙන් විධිමත් මූල්‍ය ආයතනයන් හි වත්කම් හා වගකීම් කළමනාකරණය කමිටුවක් විසින් සිදුකරනු ලබයි. මන්දයත් එහි මෙහෙයුම් කළමනාකරණය සහ භාණ්ඩාගාර ක්‍රියාකාරකම් යන කරුණු දෙකම අන්තර්ගත වන බැවිණි. මෙම කමිටුව වත්කම් හා වගකීම් කළමනාකරණ කමිටුව Asset and Liability Committee ALCO) යන නමින් පොදුවේ හඳුන්වනු ලබන අතර ආයතනයේ අවදානම් උපධාරණය ස්ථාපිත කිරීම සඳහා ප්‍රතිපත්තීන් කළමනාකාරීත්වය මගින් ස්ථිර කරනු ලබයි. වත්කම් හා වගකීම් කමිටුව නිතරම රැස්වන අතර සියළුම ඉදිරි

කාලපරිච්ඡේදයන් සඳහා පුරෝකථනය කරන අතරම ණය දෙන ආයතනයේ සෑම අවදානම් මිණුමකම වර්තමාන තත්වය නිර්ණය කරනු ලබයි. අවදානම් සීමාවන්ගෙන් ඔබ්බට යෑමේ අවදානමක් වර්තමානයේ දැකීමට ඇත්නම් හෝ අනාගතයේදී බලාපොරොත්තු වේ නම්, වත්කම් හා වගකීම් කමිටුව විසින් මෙම තත්වය නිවැරදි කරන්නේ කෙසේදැයි තීරණයක් ගත යුතුවේ. සුදුසු අවදානම් මට්ටමක් තහවුරු කරනු සඳහා ශේෂ පත්‍රයේ ව්‍යුහය වෙනස් කරනු සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රතිපත්ති සහ මාර්ගෝපදේශන වෙනස් කිරීම සඳහා හෝ (බහුලවම දැකිය නොහැක) මෙය සම්බන්ධ විය හැකිය.

- ණය අවදානම
- ද්‍රවශීලතා අවදානම
- පොලී අනුපාත අවදානම
- විදේශ විනිමය අවදානම

වෙනත් අවදානම් වර්ග දෙකක්ද නිතරම සඳහන් කරනු ලබයි. ඒවා නම් ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතා අවදානම සහ විශ්වාසය පිළිබඳ අවදානම (Fiduciary risk) වේ. ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතා අවදානම, යනු වැරදි ව්‍යවහාරයක් වේ. මන්දයත් ප්‍රාග්ධනය යනු අරමුදල් මූලාශ්‍රයක් මිස අවදානම් මූලාශ්‍රයක් නොවන බැවිණි. කෙසේ නමුත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා වඩාත් සුදුසු ප්‍රාග්ධන ව්‍යුහයක් පවතින අතර එමගින් මිල නියම කිරීමේ සහ උපායමාර්ගික තීරණ වලට බලපෑම් ඇති කරමින් ප්‍රාග්ධනය සුදුසු ලෙස නොපැවරීම මගින් මූලිකවම අවදානමක් ඇතිවේ. විශ්වාසය පිළිබඳ අවදානම යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ කළමනාකාරීත්වය විසින් බාහිර සම්පත් පිළිබඳ විවක්ෂණශීලී නොවන තීරණ ගැනීමේ අවදානම වේ. ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතාවය පිළිබඳව 9 වෙනි පරිච්ඡේදයේදී සාකච්ඡා කල කරුණු වලින් ඔබ්බට මෙම පොතෙහිදී වඩාත් සුදුසුම ප්‍රාග්ධන ව්‍යුහය හෝ විශ්වාසය පිළිබඳ අවදානම පිළිබඳව හෝ සාකච්ඡා කරනු නොලැබේ.

ණය අවදානම මගින් ආයතනයේ වත්කම් වල, විශේෂයෙන්ම ණය කළඹේ දුර්වල ගුණාත්මකභාවයෙහි ප්‍රථිපල ලෙස ඇති විය හැකි හානි පිළිබඳ දක්වයි. ණය අවදානම යනු අවදානම් වර්ග අතුරින් බොහෝ සෙයින් වැදගත් වන කරුණක් වන අතර එය ඉහතදී ණය පැහැර හැරීම කළමනාකරණය යටතේ සාකච්ඡා කරන ලදී.

10.7 කොටුව ග්‍රාමීන් බැංකුව ප්‍රමිතිගත කිරීම

ග්‍රාමීන් බැංකුව විසින් ග්‍රාමීය දරිද්‍රතාවය අඩුකිරීමට ගත හැකි සියළු ක්‍රියාකාරකම් ආරම්භ කිරීම සඳහා එහි ණය නිලධාරීන් යොමු කරවන අතර මේ මගින් කුඩා දේශීය ක්‍රියාකාරකම් සහ අත්හදාබැලීම් ප්‍රගුණනය කර ඇත. (දේශීය ආරම්භකයින්ට) ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි අනුග්‍රාහක මධ්‍යස්ථාන ආධාරයක් වේ. මන්දයත් මධ්‍යස්ථාන මගින් නිතරම සාමූහික ආයෝජන සිදු කිරීමට තීරණය කිරීම හෝ අවිධිමත් පාසැල් ආරම්භ කිරීම ආදී දිගින් දිගටම පවතින ක්‍රියාකාරකම් සිදු කරයි. කෙසේ නමුත්, ග්‍රාමීන් බැංකුවෙහි වුවද මෙවැනි ක්‍රියාකාරකම් ණය ලබා දීම ආදී ප්‍රධාන ව්‍යාපාරයන්ගේ අඩුපාඩු පෙන්වා නොදෙන අතර සෑම ග්‍රාමීන් බැංකු ශාඛාවක්ම එහි ණය මෙහෙයුම් ප්‍රමිතියකට අනුව සිදු කරනු ලබයි.

සාමාන්‍ය නිගමනයක් වන්නේ එක්තරා දරාගැනීම් මට්ටමකට එහා යන දේශීය විවිධත්වය, පරිමාණය සමග අනුරූප නොවන බවයි.

මූලාශ්‍රය: Rhyme and Rotblatt 1994

කමිටුවක් පවත්වාගෙන යෑම සඳහා බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වලට මූල්‍ය හා මෙහෙයුම් කළමනාකරණ විශාලත්වයක් නැත. එම නිසා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ අධ්‍යක්ෂවරයා සහ මූල්‍ය කළමනාකරු විසින් වත්කම් හා වගකීම් කළමනාකරණ පවත්වාගෙන යෑමේ ඉඩක් පවතී.

වත්කම් හා වගකීම් කළමනාකරණයේ අරමුණ වනුයේ කොටස් හිමියන් සඳහා දීර්ඝ කාලීනව අවදානම සඳහා ගැලපුම් කරන ලද ආදායම උපරිම කිරීමයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් සැලකිය යුතු වත්කම් හා වගකීම් කළමනාකරණ අවදානමට අදාල ප්‍රධාන වර්ග වන්නේ;

ද්‍රවශීලතා අවදානම

ද්‍රවශීලතාවය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට මුදල් සඳහා ඇති ආසන්නම ඉල්ලුම සපුරාලීමට ඇති හැකියාව වේ. එනම් ණය මුදාහැරීම, බිල්පත් ගෙවීම සහ ණය ආපසු ගෙවීම වේ. වර්තමාන බැඳීම් ගෙවිය යුතු වූ අවස්ථාවේදී සපුරා ලීමේ හැකියාවක් පවති නම් එවිට එම ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය ද්‍රවශීලතා තත්ත්වයක ඇත. අරමුදල් සඳහා හිමිකම් ඉදිරිපත්කල විට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට නොහැකි නම් එය අද්‍රවශීල තත්ත්වයක පවතී. ද්‍රවශීලතා අවදානම ලෙස හඳුන්වනු ලබන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක අද්‍රවශීලී තත්වය සඳහා අරමුදල් ලබා දීමට සාපේක්ෂකව වියදම් අධික කෙටි කාලීන අරමුදල් ණය ගැනීමේදී ඇතුලත්වන අතිරේක වියදම් පිළිබඳ අවදානම වේ. ද්‍රවශීලතා කළමනාකරණය යනු

ක්‍රියාවන් කළමනාකරණය

අතිරේක ණය ලබා ගැනීමකින් තොරව අරමුදල් සඳහා ඇති ඉල්ලුම පහසුවෙන් ලබාකර ගත හැකි බවට තහවුරු කිරීමේ ක්‍රියාවලිය වේ. ද්‍රවශීලතා කළමනාකරණයෙහි අරමුණ වනුයේ ආදායම් ඉපදවීමේ අවශ්‍යතාව සංතුලනය කරමින් පිළිගත හැකි ද්‍රවශීලතාවයක් පවත්වාගෙන යෑමයි. අකර්මණ්‍ය මුදල් මගින් කිසිදු ආදායමක් උපදවන්නේ නැති නමුත් ඒ සඳහා පිරිවැයක් ඇතුළත්වන නිසා ශාඛාවක හෝ ප්‍රධාන කාර්යාලයෙහි මුදල් රඳවාගෙන සිටීම මගින් ආදායම අහිමිවීමක් සිදුවේ. මුදල් ඉතා කුඩා ප්‍රමාණයක් පමණක් තබා ගැනීමෙන් ණය මුදාහැරීමේ අවස්ථා මඟ හැරී යාම, බිල්පත් ගෙවීම ප්‍රමාද වීමත් හෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහා ණය මුදල් ගැනීමේදී අධික පිරිවැයක් දැරීමට සිදුවීමත් (බැංකු අයිරා ගාස්තු) ප්‍රතිඵල ලෙස ඇතිවේ.

ද්‍රවශීලතා කළමනාකරණය සහ මුදල් ප්‍රවාහ කළමනාකරණය නිරතුරුවම අතුරුමාරු කළ හැකිවේ. මීට අමතරව, ද්‍රවශීලතා කළමනාකරණය තුළ මුදල් කළමනාකරණය පමණක් නොව වෙනත් කෙටි කාලීන වත්කම් සහ කෙටි කාලීන වගකීම් කළමනාකරණය ද අන්තර් ගත වේ.

මුදල් ප්‍රවාහය කළමනාකරණය යනුවෙන් හැඳින්වනුයේ ඇතුළට එන මුදල් (මුදල් ආගමය) පිටතට යන මුදල් (මුදල් විගමය) වලට සමාන හෝ විශාල බව තහවුරු කර ගැනීම සඳහා මුදල් ප්‍රවාහයන්ගේ කාල නිශ්චය කිරීම වේ. මුදල් ප්‍රවාහ විශ්ලේෂණය මගින් දිනපතා මෙහෙයුම් සඳහා අවශ්‍ය වන මුදල් ප්‍රමාණය මෙන්ම ණය හෝ ආයෝජන සඳහා යොදාගත හැකි අකර්මණ්‍ය මුදල්ද හඳුනාගනු ලබයි. මුදල් ප්‍රවාහ කළමනාකරණයෙහි අරමුණ වනුයේ ශාඛාවන්ගේ මෙන්ම (යොදාගත හැකි නම්) ප්‍රධාන කාර්යාලයේද ප්‍රමාණවත් මට්ටමක මුදල් පවත්වාගෙන යෑම වේ.

සඵලදායී මූල්‍ය කළමනාකරණයක් මගින් පහත කරුණු සපුරාලයි.

- මුදල් තබා ගත යුතු අවම සහ උපරිම මට්ටම පිළිබඳව ප්‍රතිපත්තීන් සකස් කරයි.
- මුදල් අවශ්‍යතා පුරෝකථනය කරයි.
- මුදල් අවශ්‍යතා පිළිබඳ දත්ත නිතරම අළුත් කරයි.
- අතිරික්ත මුදල් ආයෝජනය හෝ ණය වශයෙන් මුදා හැරීම
- ඉතුරුම් ආපසු ගැනීමට සහ ණය සඳහා මුදල් ලබා ගනී.

මුදල් ප්‍රමාණයේ සුදුසු මට්ටමක් නිර්ණය කිරීම සඳහා විවිධ අනුපාත ගණනය කල හැකිය. අනුපාත තුනක් මෙහි දක්වා ඇත. ඒවා නම් අකර්මණ්‍ය මුදල් අනුපාතය (Idle Funds Ratio), ද්‍රවශීලතා අනුපාතය

(Liquidity Ratio) සහ ජංගම අනුපාතය (Current Ratio)

අකර්මණ්‍ය මුදල් අනුපාතය මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සතුව ඇති මුදල් පිළිබඳව සටහන් කරන නමුත් ඒ මගින් කිසිදු ආදායමක් ඉපදවීම හෝ එම මුදල් ණය ලබා ගන්නන්ට ණය වශයෙන් ලබා දුන්නා නම් උපයාගත හැකි ආදායමට වඩා අඩු ආදායමක් උපයාගැනීම හෝ සිදු විය හැකිය.

$$\frac{\text{අකර්මණ්‍ය මුදල් ප්‍රමාණය}}{\text{මුදල් ප්‍රමාණය}} = \frac{\text{මුදල්} + \text{ආසන්න මුදල්}}{\text{නොපියවූ සම්පූර්ණ ණය කළඹ}}$$

ආසන්න මුදල් යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ පොලී නොලබන තැන්පතු සහ ඉතා පහල අනුපාතයක පොලී උපයා ගන්නා තැන්පතු වන අතර මාස තුනක් හෝ අඩු කාලයක් තුළදී පරිණතභාවයට පත්වේ. ආසන්න මුදල් නමින් මේවා හැඳින්වෙන්නේ මෙම මුදල් අධික ද්‍රවශීලතාවයකින් යුක්ත බැවිණි. (එනම් ඉල්ලු විට දිය හැකි බැවිණි.)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ව්‍යුහය මත පදනම් වෙමින්, මෙම සූත්‍රයේ හරය සඳහා මුළු වත්කම් හෝ ක්‍රියාකාරී මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය හෝ යොදා ගත හැකිය. (එනම්, එම ආයතනයේ ආයෝජන වශයෙන් වත්කම් වලින් විශාල ප්‍රමාණයක් තිබිය හැකිය.) කෙසේ නමුත් කාලයක් පුරා දිගටම හරය ලෙස එකම අගය භාවිතා කිරීමට අවශ්‍ය වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට යම් ප්‍රමාණයක අකර්මණ්‍ය මුදල් තබා ගැනීමද අවශ්‍ය වේ. කෙසේ නමුත්, එම ප්‍රමාණය ඉතා විශාල වුවහොත් එමගින් සම්පූර්ණ වත්කම් සඳහා උපයාගනු ලබන ආදායම මත බලපෑම් ඇති කරනු ලබයි.

ද්‍රවශීලතා අනුපාතය ගණනය කිරීම මගින් ණය මුදල් ලෙස මුදාහැරීමට ප්‍රමාණවත් තරම් මුදල් තිබේද සහ විශාල ලෙස අකර්මණ්‍ය මුදල් පවත්වාගෙන යයිද යන්න නිර්ණය කල හැකි වේ.

$$\frac{\text{ද්‍රවශීලතා අනුපාතය}}{\text{අනුපාතය}} = \frac{\text{මුදල්} + \text{එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ බලාපොරොත්තුවන මුදල් ප්‍රවාහයන්}}{\text{එම කාල පරිච්ඡේදය තුළ අපේක්ෂිත මුදල් විගමයන්}}$$

ද්‍රවශීලතා අනුපාතය සෑම විටම එකට වඩා වැඩි විය යුතුවේ.

ද්‍රවශීලතා අනුපාතයෙහි නිවැරදිතාවය මුදල් ලැබීම් සහ මුදාහැරීම් පිළිබඳ ප්‍රක්ෂේපණයන්ගේ නිවැරදිතාවය මත රඳා පවතී.

මුදල් අවශ්‍යතාවයන් පුරෝකථනය කිරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් බලාපොරොත්තු වන මුදල් ලැබීම සහ බලාපොරොත්තු වන මුදල් මුදා හැරීම් ගණනය කල යුතුවේ. මිලගට කාල පරිච්ඡේදයක් පුරා බලාපොරොත්තු වන මුදල් ආගමයන් සහ මුදල් විගමයන් පෙන්නුම් කිරීම මගින් මුදල් පුරෝකථනයක් නිර්මාණය කරනු ලැබේ. මුදල් පුරෝකථනය මගින්,

- මුදල් හිඟපාඩු ඇති හෝ විශාල මුදල් අවශ්‍යතාවයන් ඇති කාල පරිච්ඡේද හඳුනාගනු ලබයි.
- අතිරික්ත මුදල් තිබිය හැකි කාල පරිච්ඡේද හඳුනාගනු ලබයි.
- සුමට මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් සැලසුම්කිරීම සඳහා ශාඛාවන්ට හෝ ආයතනයට හැකියාව ලබා දෙයි.
- කාලයක් පුරා අතිරේක අරමුදල් එකතුවීම වැලැක්වීමට උපකාර කරයි.

මුදල් අවශ්‍යතාවයන් පුරෝකථනය කිරීමේ පළමු අරමුණ වන්නේ එය ආවරණය කර ගත හැකි කාල පරිච්ඡේදය තෝරා ගැනීමයි. මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් ස්ථායීව පවතිනු ඇතැයි බලාපොරොත්තුවන්නේ නම් මූල්‍ය පුරෝකථනය දීර්ඝ කාලයක් සඳහා සිදුකල හැකිවේ. මුදල් ප්‍රවාහයන් අස්ථායී නම්, කෙටි කාලයක් සඳහා පමණක් තෝරා ගත යුතුය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා මූල්‍ය පුරෝකථන මාසික පදනමින් තෝරා ගත යුතුය. මූල්‍ය ප්‍රවාහයන්ට වසරේ විවිධ කාල අනුව

බලපෑම් ඇති විය හැකිය. (නිවාඩු කාලයන් ආදී) එම නිසා මාසික මූල්‍ය පුරෝකථනයන් මගින් මාසයෙන් මාසයට අවශ්‍ය වන මූල්‍ය අවශ්‍යතාවයන්හි අඩු වැඩි වීම් දක්වනු ලබයි.

මූල්‍ය පුරෝකථනය තුළ සත්‍ය මුදල් අයිතම පමණක් ඇතුළත් කරනු ලැබේ. ක්ෂය වීම්, බොල් ණය සඳහා වෙන් කිරීම් හෝ සහනාධාර සහ උද්ධමනය සඳහා සිදුකරන ගැලපුම් ආදී මුදල් නොවන අයිතම මගින් මුදල් ප්‍රවාහයට බලපෑම් ඇති නොකරයි.

▪ මුදල් ආගමයන් (Cash Inflows)- ණය නැවත ගෙවීම, පොලී සහ ගාස්තු ආදායම, ස්වාලාභීන්ගේ ඉතුරු, ආයෝජන වලින් ලැබීම් සහ දායකයින්ගෙන් යන වෙනත් ණය ගැතියන්ගෙන් ලැබෙන මුදල්

▪ මුදල් විගමයන් (Cash Outflows)- ණය මුදා හැරීම්, ණය නැවත ගෙවීම, ස්ථීර වත්කම් මිලදී ගැනීම, ආයෝජන සහ ප්‍රවාහන වියදම්, වේතන, ප්‍රතිලාභ, සැපයුම් මිලදී ගැනීම්, පුහුණු අමුද්‍රව්‍ය, කුලිය සහ උපයුක්තතා ආදී මෙහෙයුම් පිරිවැය.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක ශාඛාවන් සඳහා මූල්‍ය ප්‍රවාහය පුරෝකථනය කිරීමේදී, ප්‍රධාන කාර්යාලයෙන් ලැබෙන මුදල් පිළිබඳව සැලකිය යුතුවේ. අනෙක් අතට මුදල් විගමයන් ප්‍රධාන කාර්යාලයට හරවා යැවිය හැකිය. ප්‍රධාන කාර්යාලයෙන් ලැබෙන මුදල් වලට හෝ ප්‍රධාන කාර්යාලයට ලබා දෙන මුදල් වලට හෝ ලබා දෙන පැවරුම් මිල (Transfer Price) මූල්‍ය ප්‍රවාහයේ අයිතමයන් නොවන බව මතක තබා ගත යුතු අතර මූල්‍ය ප්‍රවාහයන් පුරෝකථනය කිරීමේදී ඇතුළත් නොකල යුතුය.

වගුව 10.4 ශාඛාවක මූල්‍ය ප්‍රවාහ පුරෝකථනයන්

(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)
මාසය අරම්භයේදී තිබූ ආරම්භක මුදල්	ගෙවිය යුතු ණය මුදල් (පොලියද ඇතුළත්ව)	ප්‍රමාද-නොවී නැවත ගෙවිය යුතු අනුපාතය (ප්‍රතිශතය)	බලාපොරොත්තු වන ණය ගෙවීම්	අයකර ගැනීමට බලාපොරොත්තු පැහැර හැරි ණය	එකතු කිරීමට බලාපොරොත්තු වන ණය ගාස්ත
ජනවාරි 1					
50,000	600,000	65	390,000	12,000	9,000
පෙබරවාරි 1					
50,000	400,000	75	300,000	4,000	8,250
මාර්තු 1					
50,000	375,000	95	356,250	7,000	10,500

සටහන: සෑම මාසයක් ආරම්භයේදීම එක් ශාඛාවක් සඳහා උපරිම මුදල 50,000 කි. ශුද්ධ මුදල = (A+D+E+F+G) - (H+I+J+K)
 මූලාශ්‍රය : Ledgerwood 1996

ක්‍රියාවන් කළමනාකරණය

මූල්‍ය ප්‍රවාහ ප්‍රක්ෂේපනය එම මාසය තුළ මුදාහැරීමට සහ නැවත ගෙවීමට බලාපොරොත්තුවන ණය ප්‍රමාණය ණය නිලධාරීන් විසින් තීරණය කිරීමෙන් ආරම්භ වේ. මුදල් හිඟයක් ඇති වුවහොත් අතිරේක ණය ලබා ගැනීම හෝ පරිත්‍යාග, වියදම් හෝ ණය සඳහා ගෙවීම කල් දීම, හෝ ශාඛාවලදී අතිරේක අරමුදල් ප්‍රධාන කාර්යාලයෙන් ඉල්ලා සිටීම ආදිය අවශ්‍ය වේ. මුදල් හිඟයන් නිසා ණය මුදාහැරීම පමා කිරීම කිසි ලෙසකින්වත් සිදු නොකළ යුතු බව සැලකිය යුතුය. තීරන්තරයෙන්ම ණය ලබාගැනීමට හැකියාව තිබීමේ දිරිදීමනාව මගින් නියමිත වේලාවට ණය මුදල ආපසු ගෙවීම සඳහා විශාල දායකත්වයක් සපයනු ලබයි. මෙහිදී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ද්‍රවශීලතා අවදානම, අරමුදල්වල පිරිවැය වැඩිවීමට ඇති හැකියාවට අමතරව අවසානයේදී ණය පැහැර හැරීම වැඩිවීම මගින්ද පෙන්නුම් කරනු ලබයි.

මෙහිදී අතිරේක අරමුදල් ඇත්නම් කෙටිකාලීන ආයෝජනවල අරමුදල් යෙදවිය යුතුද, කෙටි කාලීන ණය පියවිය යුතුද, හෝ ශාඛාවක් නම් අරමුදල් ප්‍රධාන කාර්යාලයට යැවිය යුතුද යන තීරණය ගත යුතුවේ. ප්‍රයෝජනයට නොගන්නා සමහර අරමුදල්, කල්පසු වී සිදුකරන ණය වාරික ගෙවීම් වලින් සිදුවන හානි පූර්ණය සඳහා හෝ හදිසි අවස්ථාවලදී ගෙවීම සඳහා හෝ තබා ගත යුතුය. (හෝ ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදුකරන්නේ නම් ඉල්ලුම සපුරාලීමට) රඳවා තබා ගන්නා මුදල් ප්‍රමාණය, එම අරමුදල් ප්‍රයෝජනයට නොගෙන තබා ගැනීමේදී අහිමිවන ආදායම සමග තුලනය කිරීම අවශ්‍ය වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට ශාඛා කිහිපයක් ඇත්නම්, සාමාන්‍යයෙන් එහි ප්‍රධාන කාර්යාලය මගින් සෑම

ශාඛාවක් තුළම ප්‍රයෝජනයකට නොගෙන රඳවා තබා ගැනීමට සුදුසු ප්‍රමාණය නිර්ණය කරනු ඇත. එහි ශාඛා ජාලයක් ඇත්නම් සෑම ශාඛාවකම පුරෝකථනයන් (හෝ මුදල් අවශ්‍යතාවයන්) සමස්ථ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේම මූල්‍ය ප්‍රවාහ පුරෝකථන ප්‍රතිඵල ලෙස ලබාගැනීමට සැසඳිය යුතුවේ.

මූල්‍ය ප්‍රවාහ පුරෝකථනයේදී ණය මුදල් නැවත අයකර ගැනීමේ අනුපාතය පිළිබඳව සැලකීම ප්‍රයෝජනවත් වේ. මෙය එක් එක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය සඳහා වෙනස්වන අතර එක් එක් ශාඛාව සඳහාද වෙනස් වේ. උදාහරණ ලෙස, නැවත ගෙවිය යුතු ණය 10,000 නමුත් එම ශාඛාව සඳහා පසුගිය අත්දැකීම් සැලකූ විට එහි නැවත ගෙවීමේ අනුපාතය සියයට 90 නම් ඇස්තමේන්තු ගත ණය නැවත ගෙවීම (මුදල් ආගමනය) 90,000 ලෙස ගැලපිය යුතු වේ. වගුව 10.4 මගින් ශාඛාවක මුදල් ප්‍රවාහ පුරෝකථනයක ආදර්ශයක් දක්වා ඇත.

සෑම මාසයක් අවසානයේදීම ශුද්ධ මුදල් ප්‍රමාණය ගණනය කිරීම මගින් එම ශාඛාව ප්‍රධාන කාර්යාලයෙන් කොපමණ මුදල් ලබාගත යුතුද හෝ නිර්ණය කිරීමට හැකියාව ලැබේ.

ද්‍රවශීලතා අවදානම කළමනාකරණය සඳහා දැක්විය යුතු අවසාන අනුපාතය වනුයේ ජංගම අනුපාතයයි (Current Ratio) වාණිජ මූල්‍ය ආයතන විසින් ජංගම අනුපාතය බහුලව යොදා ගන්නා අතර සමහර අවස්ථාවලදී එය ද්‍රවශීල ප්‍රමාණාත්මකතා අනුපාතය (Liquidity Adequacy Ratio) ලෙසින් හඳුන්වනු ලබයි.

එකතු කිරීමට බලාපොරොත්තුවන ඉතුරුම් (G)	මුදා හැරීමට බලාපොරොත්තුවන ණය (H)	ස්ථාවර පිරිවැය සඳහා බලාපොරොත්තුවන ගෙවීම් (I)	විචල්‍ය පිරිවැය සඳහා බලාපොරොත්තුවන ගෙවීම් (I)	බලාපොරොත්තුවන ඉතුරුම් ආපසු ගැනීම් (K)	ශුද්ධ මුදල් (L)
15,000	300,000	50,000	30,000	0	96,000
13,750	275,000	50,000	27,000	5,000	19,000
17,500	350,000	50,000	33,000	0	8,250

$$\text{ජංගම අනුපාතය} = \frac{\text{ජංගම වත්කම්}}{\text{ජංගම වගකීම්}}$$

ජංගම අනුපාතය මගින් ණය-සේවා ගෙවීම සහ කෙටිකාලීන වත්කම් මගින් ලබා දෙන ආවරණයේ ප්‍රමාණය ගණනය කිරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට ඇති හැකියාව විස්තර කර ගනු ලබයි. (Christen and Others (1995)) අධ්‍යනයේදී ලද ප්‍රතිඵල වලට අනුව වඩාත් සාර්ථක ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල ජංගම අනුපාත 1:1 සහ 5: 1 යන පරාසයක පැවතුනි.

සමහර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විසින් ණය මාලාවන් ස්ථාපිත කිරීම මගින් ද්‍රවශීලතාවය කළමනාකරණය කරනු ලබයි. එනම් ශේෂ පත්‍රයෙහි වත්කම් පැත්තට වඩා (මූල්‍ය ප්‍රවාහ ආදී) වගකීම් පැත්ත කළමනාකරණය කිරීම මගින් මෙය සිදු කරයි. මේ ආකාරයට ණය මාලාව ප්‍රයෝජනයට ගන්නා අවස්ථාවේදී පමණක් පිරිවැයක් ඇතුළත් වේ. මූල්‍ය කාර්යසාධනය කළමනාකරණයට හැකියාවක් ඇති බවට ඔප්පු කර ඇති ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල පමණක් මෙම හිමිකම් කළමනාකරණ ක්‍රමය සතුව ඇති අතර එම නිසා වාණිජ බැංකු සමඟ සබඳතාවයක් ස්ථාපනය කර ගැනීමට හැකියාවක් ලැබී ඇත.

පොලී අනුපාත අවදානම

පොලී අනුපාත අවදානම යනු වත්කම් හා වගකීම් කළමනාකරණය යටතේ ඇති වඩාත්ම සාම්ප්‍රදායික මාතෘකාව වේ. වත්කම් සඳහා පොලී අනුපාත (වත්කම් මූල්‍යනය කරන) සහ වගකීම් සඳහා පොලී අනුපාත (එහි අනුපාත සහ කාලය යන කරුණු 2 ම) නොගැලපීමේදී පොලී අනුපාත අවදානම පැන නගී. පොලී අනුපාත අවදානම ඇතිවන්නේ වත්කම් සහ වගකීම් මිල කිරීමෙන් පසුව හෝ ණය මුදල් වෙන් කිරීමෙන් අනතුරුව වේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ පිරිවැය ආවරණය කරගැනීමට සහ බලාපොරොත්තු වන ආදායම ලබා ගැනීමට ණය මුදල්වල මිල නියම කිරීම සමඟ මෙය වරදවා තේරුම් නොගත යුතුවේ.

ණය සඳහා වන පොලී අනුපාත මත සෘජුවම බලපෑම් ඇති කරනු ලබන අපේක්ෂා කල නොහැකි උද්ධමන අනුපාතයක් සහිත රටවල් තුළ සිය මෙහෙයුම් කටයුතු සිදුකරනු ලබන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා පොලී අනුපාත අවදානම යනු විශේෂ ගැටළුවක් වේ. උද්ධමන අනුපාත වැඩිවන්නේ නම් ණය සඳහා සකස්කරන ලද පොලී අනුපාතයන් උද්ධමනය නිසා ඇති වූ බලපෑම් තුළනය කිරීමට ප්‍රමාණවත් නොවිය හැකිය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට එහි ණය සඳහා පොලී අනුපාත වෙනස් කිරීමට ඇති

හැකියාව නිර්ණය කරනු ලබන්නේ එම ණය කළමනාකරු ඇති කුමන කෙටි-කාලීන වගකීම් ප්‍රමාණයක් එහි දීර්ඝ කාලීන ණය මූල්‍යනය කිරීමට භාවිතා කරයිද යන කරුණ මත වේ. වෙනත් වචන වලින් පවසනවානම්, පැතුරුම අඩුකරමින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයකට එහි ණය සඳහා (වත්කම්) පොලී අනුපාත වෙනස් කිරීමට හැකියාව ලැබීමට පෙර කෙටි-කාලීන වගකීම් නැවත මිල කිරීමට හැකිය. (Bartel, McCord and Bell 1995) ඉතුරුම් ඒකරාශීකරණය සිදු කරන හෝ සාපේක්ෂකව දීර්ඝ කාලීන ණය ආපසු ගෙවීමේ කාලයක් (වසරකට වඩා වැඩිකාලයක්) සහිත ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන කෙරෙහි පොලී අනුපාත අවදානම මූලිකවම බලපෑම් ඇති කරනු ලබයි. පොලී අනුපාත අවදානම විශ්ලේෂණය කිරීම ප්‍රධාන ප්‍රශ්න දෙකක් සමඟ ආරම්භ වේ.

- පොලී අනුපාත සඳහා සිදුකරන ලද වෙනස නිසා අවදානමක ඇති මුදල් ප්‍රමාණය කොපමණද ?
- දෙන ලද පොලී අනුපාත වෙනසක් නිසා සිදු විය හැකි ප්‍රධාන වෙනසක් සිදුවන්නේ කොපමන කාලයකින්ද ?

වර්තමාන වටිනාකමට බලපෑම් ඇති වූ විට, පොලී අනුපාත වෙනස මගින් ඇති කරනු ලබන බලපෑම කොපමණ විශාල දැයි දැනුණු විට වැදගත් වේ.

දෙන ලද පොලී අනුපාත වෙනසකට අවදානමක පවතින මුදල් ප්‍රමාණය කොපමනදැයි නිර්ණය කිරීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ විවිධ වත්කම් සහ වගකීම් දෙස අවධානය යොමු කිරීම වැදගත් වේ. පොලී අනුපාත සඳහා දෙන ලද සමාන ප්‍රතිශත වෙනසකට සියළුම වගකීම් හා වත්කම් එක සමාන ලෙස හැසිරෙන්නේ නැත. මෙය පොලී අනුපාත සංවේදනීයතාව (Intercit Rate Sensitivity) යන නමින් හැඳින්වේ. සාමාන්‍යයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල සේවලාභීන් පොලී අනුපාත සඳහා සංවේදී නොවේ. අවිධිමත් අංශය තුළ ණය සහ ඉතුරුම් සේවා සඳහා විකල්ප නොමැති බැවින් පොලී අනුපාතයන්හි ප්‍රතිශත වෙනසක් මගින් (ණය හෝ ඉතුරුම්) එහි සේවලාභීන්ගේ හැසිරීම කෙරෙහි විශාල බලපෑමක් ඇති කරනු නොලැබේ. (විකල්ප ලෙස, සාමාන්‍යයෙන් කාලීන තැන්පතු සහ විශාල ණය ලබාගන්නා සේවලාභීන් මීට වඩා පොලී අනුපාතවලට සංවේදී වේ. කෙසේ නමුත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණය අඩු ආදායම් ලාභී සේවලාභීන්ට සේවාවන් සලසයි යන්න මත පදනම්ව කිසිදු මූල්‍ය ප්‍රවාහ වෙනසක කාල නිශ්චය සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමට වඩා පොලී අනුපාත අවදානම කළමනාකරණය කිරීම සඳහා පොලී අනුපාත සංවේදනීයතාවය

වැදගත්වන්නේ නැතැයි අපට උපකල්පනය කල හැකිය.

මූල්‍ය ප්‍රවාහ වෙනසක කාල නිශ්චය කිරීම සඳහා සාමාන්‍යයෙන් යොදා ගනු ලබන ශිල්ප ක්‍රම දෙකක් ඇත. ඒවානම් අන්තර විශ්ලේෂණය (Gap Analysis) සහ සමාකරණ ආදාශ්‍යනය (Simulation Modeling) වේ. අන්තර විශ්ලේෂණය පමණක් මෙහි දක්වා ඇති අතර බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා මෙම අවස්ථාවේදී Simulation Modeling යොදා ගැනීම සුදුසු නොවේ. අන්තර විශ්ලේෂණය යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ අනුපාත සංවේදී වත්කම් සහ අනුපාත සංවේදී වගකීම් අතර පවතින අන්තරය නිර්ණය කිරීම වේ. අනුපාත සංවේදී වත්කම් හෝ අනුපාත සංවේදී වගකීම් යනුවෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ ඉදිරි මාස කිහිපය ඇතුළත උඩු අතට හෝ යටි අතට පරිණත වන හෝ මිලකල හැකි වගකීම් සහ වත්කම් වේ. (Chrissten 1997) අන්තර විශ්ලේෂණය කිරීම මගින් අනාගත පොලී අනුපාත වෙනස්කම් වල බලාපොරොත්තු මත පදනම් වෙමින් කළමනාකරුවන්ට ඔවුන්ගේ අන්තර තත්ත්වය කළමනාකරණයට ඉඩ ලබා දෙයි. (වැඩිදුර තොරතුරු සඳහා පරිශීෂ්ට අංක 1 බලන්න)

බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සඳහා අන්තර විශ්ලේෂණය ප්‍රයෝජනවත් නොමැති බව පෙනුනත් බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන පරිණතභාවයට පත් වීමේදීත් ස්වේච්ඡා ඉතුරුම් හෝ වාණිජ ණය යනාදී විවිධ ආකාරයේ අරමුදල් ලබා ගැනීම ආරම්භ කල අවස්ථාවන්හිදී වඩාත් වැදගත් වේ. මූල්‍ය ශක්‍යතාවය පවත්වාගෙන යෑම සඳහා (හෝ ලගාකර ගැනීම සඳහා) අන්තර තත්ත්වය සඵලදායී ලෙස කළමනාකරණය කළ යුතුවේ. නැවතත්, බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ශක්‍යතා ගැටළු සමඟ දායක අරමුදල් අඩුවීමේදී සහ ඔවුන් වැඩි වගකීම් ප්‍රමාණයක් දරාගැනීම ආරම්භ කිරීමේදී අන්තර විශ්ලේෂණය ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන අතර වඩාත් සුලභ වේ.

විදේශ විනිමය අවදානම (Foreign Exchange Risk)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන දේශීය මුදල් වලට අමතරව ආයෝජන අරමුදල් හෝ පරිත්‍යාග ලබන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන හෝ විදේශ මුදල් වලින් මුදල් රඳවාගන්නා හෝ වෙනත් ආයෝජන පවත්වාගෙන යන්නේ නම්, එම ආයතන විදේශ විනිමය අවදානමට වඩාත් ලක්වේ. මෙම වත්කම් හෝ වගකීම් අවතක්සේරු කිරීම හෝ නැවත තක්සේරු කිරීම මගින්ද ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයෙහි ලාභයක් හෝ පාඩුවක් ඇතිවීමට

හේතුවේ. මෙම අවදානම කළමනාකරණය කිරීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ලාභදායීත්වයට බලපෑම් කල හැකිවේ.

විදේශ විනිමය අවදානම කළමනාකරණය යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ අයෝග්‍ය ගැලපීම (Mismatch) පරිණතභාවයට පත්වීම මගින් සාම්ප්‍රදායික මුදල්වල අයෝග්‍ය ගැලපීම මැනීම වේ. කෙසේ නමුත්, විදේශ මුදල්, දේශීය මුදල් බවට පත්කර ආදායම දේශීය මුදල් වලින් ලබා ගන්නා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන ණය මුදල් ආපසු ගෙවිය යුත්තේ විදේශ මුදල් වලින් නම් පමණක් (දායකයින්ට හෝ වාණිජ මූලාශ්‍ර වලට) විදේශ විනිමය අවදානම පිළිබඳ වෙහෙස විය යුතුවේ. මෙයින් අදහස් වන්නේ අරමුදල් එක් මුදල් වර්ගයකින් ලබාගෙන වෙනත් වර්ගයකින් ණය ලබා දෙන ආයතන, ඔවුන් ආපසු විදේශ මුදල් බවට හැරවීමේදී සිදුවිය හැකි හානිය කළමනාකරණය කල යුතු බවයි. මෙය පොලී අනුපාත අවදානමෙහි අන්තර විශ්ලේෂණය සිදුකල ආකාරයටම සිදු කල හැකි නමුත් පරිණතභාවයට පත්වීමේදී ඇති අයෝග්‍ය ගැලපීම නොව මුදල්වල අයෝග්‍ය ගැලපීම සඳහා මෙම මිණුම යොදා ගනු ලබයි.

මෙහෙයුම් අවදානම කළමනාකරණය කිරීම

මෙහෙයුම් අවදානම යනුවෙන් හැඳින්වෙන්නේ හානිවීම් හෝ වංචා නිසා ඇතිවන බලාපොරොත්තු නොවූ වියදම්, අකාර්යක්ෂමතාවය වැරදි සහ කලින් නොවැටහුණු අවිනිශ්චිත සිද්ධීන් නිසා ඇතිවන අවදානම වේ. වැරදිද ඇතුළත්ව සියළුම ආකාරයේ මෙහෙයුමේ අවදානම් අඩු කිරීම සඳහා පැහැදිලි සහ විනිවිදභාවයකින් යුතු මාර්ගෝපදේශන සහ ප්‍රතිපත්තීන් මගින් උපකාර කරනු ලබයි. කලින් නොවැටහුණු අවිනිශ්චිත සිද්ධීන් අත්දැකීම් තුළින් අවම කර ගත හැකිය. මෙහෙයුම් මාර්ගෝපදේශන නැවත සමාලෝචනය කල යුතු අතර (නිතරම නොවුනත් සුදුසු ලෙස දැන්වූයේ නැත්නම් කාර්ය මණ්ඩලය පැරණි මාර්ගෝපදේශන අනුගමනය කරමින් ක්‍රියාකිරීමට ඉඩ ඇත.) කලින් කල ප්‍රතිශෝධනය කල යුතුය. මෙහෙයුම් අවදානම අඩු කර ගැනීම සඳහා වාර්ෂික බාහිර විගණනයන්ට දායකත්වය සැපයිය හැකිය.

වංචාවන් සිදු කිරීමේ අවස්ථා අඩු කිරීම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ක්‍රියාවන්හි විමධ්‍යගත ස්වභාවය නිසා එහි වංචාවක් සිදු කිරීමේ අවස්ථාවන් ඇති කරයි. ණය දුන් බව බොරුවට පැවසීම, ණය ලබා ගත් අය නැවත ගෙවා තිබියදීත් නොගෙවා ඇති බව පවසමින් නැවත මුදල් ඉල්ලීම, නිසිලෙස වාර්තා සටහන් නොතබමින් ඉතුරුම් පිළිගැනීම හෝ සටහන් කරනවාට වඩා අඩු

අගයක ණය මුදල් මුදා හැරීම ආදිය ප්‍රධාන වංචාවන් වේ. (කොටුව 10.8)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන වල වංචා පාලනය කිරීම අසීරු වේ. වංචාවන් සාර්ථකව පාලනය කිරීම සඳහා කරුණු 4 ක් වැදගත් වේ. වෙළඳපල අගයට මිල කිරීම, ණය නිලධාරීන් හට ප්‍රමාණවත් වේතනයක් ලබා දීම, මෙහෙයුම් සරල කිරීම සහ වගකිවයුතු බව සහ විනිවිදභාවය එම කරුණු වේ. (Hook 1995)

වෙළඳපල අගයට වඩා පහළ අගයකට මිල නියම කිරීම මගින්, ණය තීරණ ගන්නා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ සේවකයින්ට අල්ලස් ගැනීම සඳහා ආරාධනා කරයි. පහළ අනුපාතයකට ණය ලබා දීම සඳහා ණය ලබා ගන්නාට අල්ලස් ලබා දිය හැකි අතර ණය මුදල ලබා ගැනීම මගින් ප්‍රතිලාභයක්ද ලබා ගත හැකිවේ. අඩු අගයන්ට ණය දීම මගින් ණය ලබා ගන්නන් නැවතත් එම මුදල ඉලක්ක ගත වෙළඳපලෙහි සිටින සේවලාභීන්ට ඉහළ අනුපාතයකට ලබාදීම සඳහා වුවද ව්‍යංගාර්ථයෙන් සිදුකරන ආරාධනාවකි.

නමුත් ප්‍රමාණවත් ආදායමක් උපයාගන්නේ නැතැයි සිතන ණය නිලධාරීන් ඔවුන්ගේ අඩු වේතනයට හිලව් වශයෙන් වංචාවන්ට පෙළඹවීමට ඉඩ ඇත. (අල්ලස් ගැනීමෙන් හෝ බොරු ණය මුදල් පෙන්වීමෙන් හෝ)

ණය මෙහෙයුම් වඩා ප්‍රමිතිගත කිරීම මගින් තනි පුද්ගලයින්ට එහි කොන්දේසි පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීමට ඇති අවස්ථා අඩුකරන අතර වංචාව සඳහා

ඇති අවස්ථාවන් අඩු කරනු ලබයි.

ගිණුම්කරන පද්ධතීන් විමධ්‍යගත ආකාරයට නිර්මාණය කළ යුතු අතර එමගින් ණය නිලධාරීන්ගේ මට්ටමින් ණය ලබා දීම සහ නැවත අයකර ගැනීම සිදුකරන්නේ කෙසේදැයි කළමනාකාරීත්වයට පැහැදිලිව බලාගත හැකිය. ශාඛාවන් සහ ණය නිලධාරීන්ගේ වාර්තාවන් කලින් කල විගණනයට ලක් කිරීම වංචාවන් පාලනය කිරීමේ ඵලදායී ක්‍රමයකි. මෙහෙයුම් ක්‍රියාපටිපාටීන්ගේ සමාලෝචනයක් සහ වාර්තාගත දත්ත තහවුරු කර ගැනීම සඳහා සේවලාභීන් විසින් කිරීම මෙම විගණනයන්ට අයත් විය යුතුවේ. එසේම ඵලදායී සහ කාලීන කළමනාකරණ තොරතුරු පද්ධතියක් මගින් පාලන මිනුම් ස්ථාපනය කළ යුතුවේ.

කොටුව 10.9 හි Mennonite Economic Development Association (MEDA) විසින් එහි ණය මෙහෙයුම් වලට විශාල ලෙස බලපෑම් ඇති කල වංචා අවස්ථාවන්ට ප්‍රතිචාර ලෙස හඳුනාගත් අභ්‍යන්තර පාලන සහ මෙහෙයුම් ගැටළු ලැයිස්තුගත කර ඇත.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන විගණනය කිරීම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ මූල්‍ය ප්‍රකාශයන් මගින් එහි කාර්යසාධනය සාධාරණ ලෙස පෙන්වා ඇත්දැයි තහවුරු කර ගැනීම සඳහා විගණනයක් සිදු කරන ලබයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ කළමනාකාරීත්වය,

කොටුව 10.8 වංචාවන් සිදුවීමට ඇති අවස්ථාවන් ඇගයීමකට ලක් කිරීම

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් තුළ වංචාවන් සිදුවීමට හේතුවන ලක්ෂණ කිහිපයක් දැකිය හැකිවේ.

- දුර්වල තොරතුරු පද්ධතිය මගින් වංචාකාරී ක්‍රියාවන් සඳහා ආයතනය තුළ ඉඩ ඇතිකරවයි. ණය නිලධාරියාගේ මට්ටමේදී පැහැර හැරීම් අවස්ථා පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයට සොයාගත නොහැකි නම් වංචාවන් නිසා සැලකිය යුතු ගැටළු ඇති කරවයි.
- තොරතුරු පද්ධතියෙහි වෙනස්වීම් ඇති වන කාලයන් විශේෂයෙන්ම අවදානමට ලක්වන අවස්ථාවන් වේ. නව පරිගණක පද්ධතීන් ආයතනයට හඳුන්වාදීමේදී වංචාවලින් ආරක්ෂාවීම සඳහා පැරණි සහ නව පද්ධතීන් දෙක සඳහාම විගණනයක් පවත්වන තුරු එම පද්ධතීන් දෙකම සමාන්තර ක්‍රියාවෙහි යෙදවීම සාමාන්‍ය භාවිතය වේ.
- දුර්වල හෝ ක්‍රියාත්මක නොකරන අභ්‍යන්තර පාලන ක්‍රියාපටිපාටීන් මගින් වංචාවන් ආරක්ෂා කළ හැකි පරිසරයක් සකසනු ලබයි. බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල අභ්‍යන්තර විගණන ක්‍රියාවලියක් නොමැති

අතර බාහිර විගණකවරුන් ශාඛාවන් විසින් කිරීම ද සිදු නොකරයි. එම නිසා සේවලාභීන්ගේ ශේෂයන් පිළිබඳව තහවුරුවක්ද ලබා නොගනී.

- කළමනාකාරීත්වයෙහි, පරිපාලනයෙහි හෝ ණය නිලධාරී මට්ටමේ ඉහළ සේවක හැරයාමක් ඇති වීම මගින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය තුළ වංචා සඳහා යොමු වීමේ අවදානම වැඩිය.
- ණය නිලධාරීන් මුදල් පාලනය කරයි නම් සහ රාජකාරීමය රිසිට්පතක් ලබා ගැනීමේ වැදගත්කම සේවලාභීන් තේරුම් නොගනී නම් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය තුළ විශාල පරිමාණයේ මුදල් වංචාවන් ඇති වීමේ අවදානමක් පවතී.
- ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන තුළ සීග්‍ර වර්ධනයක් ඇති අවස්ථාවලදී, සාමාජිකයින් අතර අවශ්‍ය වන අවංකත්වය ඇති කිරීම අසීරුවන අතර අභ්‍යන්තර පාලන ක්‍රමයක් හොඳින් පවත්වාගෙන යෑම අසීරු වේ.

මූලාශ්‍රය: Valenzuela 1998

කොටුව 10.9 Mennonite Economic Development Association හි වංචා පාලනය

වංචාවන් පාලනය කිරීම සඳහා Mennonite Economic Development Association (MEDA) විසින් පහත දැක්වෙන කරුණු ක්‍රියාත්මක කළ යුතු බවට තීරණය කරන ලදී.

- මුදල් සඳහා කිසිදු විටක වෙක්පත් නොලිය යුතුය.
  - අයකැමීමට පමණක් ගෙවීම් සිදු කළ යුතුය.
  - සේවලාභියා විසින් ලේඛණ පිරවීම සිදුකළ යුතුය.
  - නිර්වචනය කර ඇති ණය ලබා දීමේ ක්‍රමයක් පමණක් යොදා ගත යුතුය.
  - නිරන්තරයෙන්ම අභ්‍යන්තර සහ බාහිර පාලන විධික්‍රම යොදා ගත යුතුය.
  - තමුන්ගේ ණය කළඹෙහි කාර්ය සාධනය පිළිබඳව සෑම ණය නිලධාරියෙකුම වගකිව යුතුවේ.
  - නිවැරදි සහ කාලීන වාර්තාකරණය
  - ණය වාර්තා සහ ගිණුම් පද්ධතීන් මාසිකව සැසඳීම.
- MEDA විසින් පහත දැක්වෙන ආයතනික සහ කළමනාකරණ පාඩම් ද වංචා පාලනය කිරීම සඳහා උදවු වන බව හඳුනාගන්නා ලදී.
- **දැක්ම තහවුරු කිරීම.** යොදාගැනීම් ප්‍රවේශමෙන් තෝරාගැනීම සහ පරීක්ෂා කිරීම; ආකෘතිගත කිරීම සහ පරීක්ෂා කිරීම යොදාගනිමින් පුහුණු ලබාදීම.

- **වර්ධනය පාලනය කිරීම.** නියාමන වැඩසටහනක් මගින් ආරම්භ කිරීම; ආයතනික වර්ධන සඳහා නොව මෙහෙයුම් සඳහා ඉක්මන් අවධානය යොමු කිරීම; සෑම දෙයක්ම ක්‍රියාත්මක වන තුරු පරිමාණය විශාල නොකිරීම; මූල්‍ය කරාමයන් ගත් ලැබෙන මුදල් අවශ්‍ය නොවන අවස්ථාවලදී ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට සහ නවතා දැමීමට ධෛර්ය තිබිය යුතුය.
- **මෙහෙයුම් සිදු කරන ස්ථානයට ආසන්නයේ කළමනාකාරීත්වයද ස්ථාන ගතවන බව තහවුරු කර ගැනීම.** විවෘත කළමනාකරණ පරිසරයකට ධෛර්යමත් කිරීම; ප්‍රථිපල සඳහා වගකිව යුතු බවට කළමනාකාරීත්වය ව්‍යුහය බලපෑම් කරන බවට තහවුරු කර ගත යුතුය. කාලීන සහ නිවැරදි වාර්තා සඳහා බලපෑම් කිරීම; දිගින් දිගටම අධීක්ෂණය කිරීම.
- **සේවාලාභීන් තේරුම් ගැනීම.** ක්‍රමවේදයන් අත්හදා බැලීම සඳහා නියාමන අදියරයන් යොදා ගැනීම; සේවලාභියාගේ ව්‍යාපාර මත ඇති කරන බලපෑම කාර්ය මණ්ඩලය විසින් දන්නා බව තහවුරු කර ගැනීම.

මූලාශ්‍රය: Mennonite Economic Development Association හි Allan Sauder ආයතන කරන ලදී.

අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය, ණය ලබා දෙන්නන්, ආයෝජකයින් සහ නියාමකයින් ආදී පුද්ගලයින් ඇතුළත්ව බොහෝ දෙනෙකු බාහිර විගණකයන් සඳහා කැමැත්තක් දක්වයි. ගිණුම්කරන පද්ධතිය සහ එය අධීක්ෂණ පද්ධතියද විගණකයන් විසින් පිරික්සිය යුතුවේ. විශේෂයෙන්ම බොල් ණය සංචිත වෙන් කිරීම සහ ණය කපා හැරීමේ ප්‍රතිපත්තිද ඇතුළත්ව ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳව බාහිර විගණකයන් විසින් ණය කළඹේ ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳව තහවුරු කළ යුතුවේ.

"ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතන සමඟ කටයුතු කරන බාහිර විගණකවරුන්ට වඩා පහසු රැකියාවක් සාම්ප්‍රදායික මූල්‍ය ආයතන සමඟ වැඩකරන විගණකවරුන්ට ඇත. මන්දයත් මූල්‍ය සාර්ථකත්වයේ වඩාත් වැදගත්ම මිනුම වන වත්කම් හි ගුණාත්මකභාවයෙහි බාහිර සත්‍යාපනය සහ යෝග්‍යතාවය සඳහා ඉඩ ලබා දෙන අභ්‍යන්තර ක්‍රියාපටිපාටීන් සහ හරස් පරීක්ෂාවන් (Cross Checks) රාශියක් ඇත. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේදී සුරැකුම් මද බව නිසා විගණනය ශේෂ පත්‍රයෙන් බාහිරව සිදු කළ යුතුය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි මූල්‍ය වත්කම් විගණකවරයාට පහසුවක් දෙන ලෙස වෙනත්

වත්කම් හෝ සුරැකුම් මගින් ආවරණය කර නොමැත," (Jackelen 1998, 57)

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍යකරණයේදී සුරැකුම් මද බව සඳහා විගණකයාට සුදානම් වීමට ක්‍රම 4 ක් ඇත. (Jackelen 1998)

- **ක්‍රියාමාර්ගික විගණන:** ණය අයදුම්පත් සහ ණය විශ්ලේෂණය නිවැරදිව සිදුකළ බවත්, ණය ප්‍රමාණයන් සහ කොන්දෙසි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයේ ප්‍රතිපත්තීන් සමඟ සැසඳෙන බවත්, සුදුසු පුද්ගලයින් විසින් ණය අනුමත කර ඇති බවත්, නීතිමය ලේඛණ නිවැරදිව නොතාරිස්වරයෙකු ඉදිරියේ අත්සන් කර ඇති බව සහ සුදුසු සුභානවල තබා ඇති බවත්, ණය පැහැර හැරීම් කළමනාකරණය නියමිත වේලාවට සුදුසු ක්‍රියාපටිපාටීන් භාවිතයෙන් සිදු කරන බවත් මෙම විගණන මගින් තහවුරු කළ යුතුවේ. මෙම අයිතමයන් ලිපිලේඛණ පරීක්ෂා කිරීමෙන් පමණක් සරලව සිදු කළ නොහැක. ක්‍රියාවෙහි යොදවන ක්‍රියාපටිපාටීන් නිවැරදිව යොදා ගනු ලබනවාද යන්න නිරීක්ෂනය කර තහවුරු කළ යුතුය.
- **ණය කළමේ ගුණාත්මකභාවය.** සේවලාභීන්ගේ තොරතුරු සමඟ ණය කළඹ පිළිබඳ වාර්තාවක් සැසඳීම සිදුකළ යුතුවේ. මෙහිදී ප්‍රධාන ගැටළු

වන්නේ සත්‍ය නොපියවූ ප්‍රමාණයන් සහ ණය කළඹ වර්ගීකරණය කර ඇති ආකාරයෙහි නිවැරදි භාවයයි. මීට අමතරව ප්‍රතිමූල්‍යකරණය කර ඇති හෝ ප්‍රතිව්‍යුහගත කර ඇති ණය පිළිබඳව වඩාත් ප්‍රවේශමෙන් යොමු කල යුතුය.

- **සේවාලාභීන් නියැදීම :** විගණකවරුන් විසින් සේවාලාභීන් සංඛ්‍යාතමය නියැදීම සමඟ තොරතුරුවල සත්‍යතාවය පිරික්සා බැලිය යුතුය. මේ සඳහා සේවාලාභීන් විසින් කිරීමද ඔවුන්ගේ ගිණුම් ශේෂ විමසා බැලීමද සිදුකල යුතුය.
- **ව්‍යාපාරයේ මිණුම් ලකුණ :** Benchmark) සහ ප්‍රමාණතාවය විශ්ලේෂණය කිරීම එක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් තවත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක කාර්යසාධනය සමඟ සංසන්දනය කිරීම සඳහා විගණකවරුන්ට ඉඩ ලබා දීම සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපාරයේ සම්මුතීන් හෝ මිණුම් ලකුණු ස්ථාපනය කිරීම අවශ්‍ය වේ. විගණකවරුන් විසින් ණය කළඹෙහි ගුණාත්මකභාවය පිළිබඳ ප්‍රමාණතාවය විශ්ලේෂණය කිරීමද සම්පූර්ණ කල යුතුවේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය විසින් ලබා දෙන ණය මුදල් ආරක්ෂාකාරී නොවුනත් එය ආරක්ෂිත දැයි මෙම විශ්ලේෂණය මගින් පෙන්වා දෙනු ලබයි.

පරිශීලකයා 1: අන්තර් විශ්ලේෂණය කිරීම.

අන්තර් විශ්ලේෂණය කිරීම පිළිබඳ සංකල්පය සාපේක්ෂකව සරල වේ. සෑම වත්කමක් සහ හිමිකමක්ම කාලයට අනුව වර්ගීකරණය කර එය නැවත මිල කර එය කාල පනිට්ටුව (Time Bucket) නමින් හඳුන්වන කණ්ඩායමක ස්ථානගත කරනු ලැබේ. කාල පනිට්ටුව යන්නෙන් හඳුන්වනු ලබන්නේ එම වත්කම් හෝ වගකීම් පරිණත වන කාලය වන අතර සාමාන්‍යයෙන් එහිදී මාස තුනක සිට අවුරුද්දක කාල පරතරවල කණ්ඩායම් ගත කරනු ලැබේ. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයන්හි, සාමාන්‍යයෙන් වගකීම් දීර්ඝ කාලීන වන අතර (සහන පොලී ණය, අනිවාර්ය ඉතුරුම්) වත්කම් සාමාන්‍යයෙන් කෙටි කාලීන වේ. (ණය, කාලීන තැන්පතු යනාදී) මෙයින් අරමුදල් පරතරයක් ඇති කරයි. (Fmr;rh අර්ථ දක්වනු ලබන්නේ සෑම කාල පනිට්ටුවකම ඇති වත්කම් වලින් වගකීම් අඩු කිරීමෙනි. පරතර අනුපාතය (Gap Ratio) යනු සෑම කාල පනිට්ටුවකම ඇති වත්කම් වගකීම් වලින් ලැබෙන අගය වේ. අරමුදල් පරතරය හෝ පරතර අනුපාතය ශුන්‍ය යැයි යනුවෙන් පැවසීමෙන් හැඳින්වෙන්නේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය එහි වත්කම් හා වගකීම් වල පරිණතවීම සම්පූර්ණයෙන්ම ගලපා ඇති බවයි. කෙසේ නමුත් බොහෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල

ශේෂ පත්‍රයේ ව්‍යුහය පදනම් කර ගනිමින් මෙම ගැලපීම ලඟා කර ගැනීම අසීරු වේ.

සෑම කාල පනිට්ටුවකම පරතර තත්ත්වය පහත දක්වෙන සූත්‍රය භාවිතයෙන් මණිනු ලැබේ.

$$\text{මුළු වත්කම්} = \text{අනුපාතය සඳහා සමුච්චිත පරතරය} + \text{වසරක් තුළ පරිණතවන වත්කම් (හෝ නැවත මිලකිරීම සඳහා සූදුසු) - වසරක් තුළ පරිණතවන වගකීම් (හෝ නැවත මිල කිරීම සඳහා සූදුසු) මුළු වත්කම්}$$

මෙම අනුපාතය සඳහා ප්‍රශස්ථ මට්ටම ණය මුදල ආපසු ගෙවන කාලයේ සාමාන්‍යය, වගකීම් ගෙවිය යුතු කාලය සහ පොලී අනුපාතිකය වෙනස් කිරීමේ බලාපොරොත්තු මත රඳා පවතී. (Bartel McCord and Bell 1995) පරතර අනුපාතය එකට වැඩිනම් එය ධනාත්මක පරතරය හෝ වත්කම් සංවේදී තත්ත්වයක් ලෙස හඳුන්වනු ලබයි. මෙයින් අදහස් වනුයේ එක් විශේෂිත කාල පරාසයක් තුළ වගකීම් වලට වඩා පොලී අනුපාත වලට සංවේදී වත්කම් පවතින බවයි. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනයක් පොලී අනුපාත ඉහල දැමීමට බලාපොරොත්තු වෙයිනම් එයින් ධනාත්මක කෙටි කාලීන පරතරයක් පවත්වාගෙන යාමට ඉඩ පවතී. කෙසේ නමුත් පොලී අනුපාත අඩු වෙමින් පවතිනම් එම කාල පරිච්ඡේදය අවසානයේදී වත්කම් සහ වගකීම් යන දෙකම අඩු අනුපාතිකයක් යටතේ නැවත මිල කරනු ඇත.

මන්දයත් නැවත මිල කරන ලද වත්කම් මූල්‍යනය කරනු සඳහා නැවත මිල කරන ලද වත්කම් ඇත්තේ කුඩා ප්‍රමාණයක් වන අතර එහි ප්‍රථිපලය ලෙස අවදානම වැඩි කරනු ලබයි. (එනම් අඩු අගයකට නැවත මිල කරන ලද වත්කම් වලින් කොටසක් මෙතෙක් නැවත මිල නොකල ඉහල වගකීම් මගින් මූල්‍යනය කරන බැවිණි.)

එසේම අනිත් අතට පරතර අනුපාතය එකට වඩා අඩුනම් හෝ සාමාන්‍යමය පරතරයක් ඇත්නම්, එහි ප්‍රතිපලය ලෙස වගකීම් සංවේදී තත්ත්වයක් ලැබේ. පොලී අනුපාත අඩුවන්නේ නම් අවදානම අඩුවේ. මන්දයත් අඩු අගයකට මිල නියම කල වගකීම්, තවමත් ඉහල අගයකට මිල නියම කල වත්කම් මගින් මූල්‍යනය කරන බැවිණි. හීනවන පොලී අනුපාතයන් පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය බලපොරොත්තු වෙයිනම් වත්කම් වලට සාපේක්ෂකව වැඩි වගකීම් ප්‍රමාණයක් නැවත මිල නියම කිරීම සඳහා ඉඩ ලබා දෙමින් එය විසින්

එසේම අනිත් අතට අන්තර අනුපාතය එකට වඩා අඩුනම් හෝ සාමාන්‍යමක පරතරයක් ඇත්නම්, එහි ප්‍රථිපලය ලෙස වගකීම් සංවේදී තත්ත්වයක් ලැබේ. පොලී අනුපාත අඩුවන්නේ නම් අවදානම අඩුවේ. මන්දයත් අඩු අගයකට මිල නියම කල වගකීම්, තවමත් ඉහල අගයකට මිල නියම කල වත්කම් මගින් මූල්‍යනය කරන බැවිණි. හිතවන පොලී අනුපාතයන් පිළිබඳව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනය බලපොරොත්තු වෙයිනම් වත්කම් වලට සාපේක්ෂකව වැඩි වගකීම් ප්‍රමාණයක් නැවත මිල නියම කිරීම සඳහා ඉඩ ලබා දෙමින් එය විසින් සාමාන්‍යමක කෙටි කාලීන පරතරයක් පවත්වාගෙන යනු ඇත.

10.4 කොටුව Tulay Sa Pag ඔබකෝ ආයතනය, පිලිපීනය කාර්ය සාධන දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රම ආයතනයෙහි ණය නිලධාරීන් හට පසු කාලයේ ගෙවීමට ඇති ප්‍රමාණයන් සහ ගෙවීමට ඇති ණය ප්‍රමාණය මත පදනම් වූ වඩාත් හොඳින් තේරුම් ගතහැකි දිරිදීමේ ක්‍රමයක් මත පදනම්ව අතිරේකව ගෙවනු ලබයි. මෙම දිරිදීමේ යෝජනා ක්‍රමය වර්ෂ 1995 දී හඳුන්වාදුන් අතර ඔවුන්ගේ නාගරික ශාඛාවල කරනු ලබන ණය වර්ග තුනක් සඳහා පහත සඳහන් ආකාරයට ගණනය කරනු ලැබේ.